

VASILE ALECSANDRI

COMEDII ȘI DRAME

**Ediție îngrijită, prefată și indici cronologici
de Mircea Ghițulescu**

**EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA, 1986**

IORGU DE LA SADAGURA
sau
NEPOTU-I SALBA DRACULUI

.Comedie în trei acte

P E R S O A N E :

PITARUL ENACHI DAMIAN
IORGU, nepotul lui Damian
SULGERUL GÎNGU
COMISUL AGAMEMNON KIULAFUGLU
ZOIȚA, femeia lui Kiulafoglu
GAHIȚA ROSMARINOVICI
Baron von KLEINE SCHWABE
IȚIC, zaraf
UN PRIETEN
IFTIMI, fecior al lui Damian
MUZICANȚI, ȘARLATANI, SLUJITORI, PRIETENI, SĂTENI,
LAUTARI
DAMIAN, de 55 ani, poartă haine largi: antereu, briu, blană și că-
ciulă brumărie.
GÎNGU, de 50 ani poartă asemenea costum ca pitarul Damian.
PRIETENII, de deosebite vârste, sînt îmbrăcați ca boierii provin-
ciali.
KIULAFUGLU, de 45 ani, poartă ochelari, cravată albă, giletă
galbănă, surtuc lung și fes roș mare pe cap.
ZOIȚA, de 22 ani, este simplu îmbrăcată.
GAHIȚA ROSMARINOVICI, de 40 ani, poartă toaletă preten-
țioasă și ridiculă: beretă cu pene, rochie umflată de culoare vie
și evantail. Umerile și brațele ei sînt goale, obrazul dres cu
roș și împestrițat cu benghiuri.
KLEINE SCHWABE e un neamț sarac, de 35 de ani.
Scenele se petrec în Moldova. Actul I se petrece la moșia pita-
rului Enachi Damian.

ACTUL I

Teatrul reprezintă o odaie mobilată după moda veche în provincie: un pat lung, în stînga, cu perine la părete, și mai în fund o sobă; ușă în fund; altă ușă în stînga, care dă în odaia pitarului Damian; o a treia ușă în dreapta, care duce în sala de mîncare, și o fereastră alături.

SCENA I

DAMIAN (*întrînd în fund*): Să dai degrabă curcanii la bucătărie, să-i puie-n frigare . . . și să spui lui Gheorghe bucătariul ca să mi-i ruminească frumos, că i-oi da bacșiș bun . . . (*Viind în scenă.*) Ah! ziua de astăzi este cea mai norocită pentru mine! . . . Astăzi vine Iorgul de la Sadagura, unde l-am trimis să-nvețe carte! . . . De doi ani nu l-am văzut, și cînd gîndesc că poate peste-un ceas am să-l strîng în brațe . . . parcă-mi furnică ceva pînă în inimă . . . ochii mi se painjinesc, și-mi vine sughiț . . . (*Cu dragoste și ștergîndu-și ochii.*) Iorgule! dragul moșului! Gugulea moșului! cît necaz o mîncat el pînă țări străine! cît s-o strădănit drăguțul cu învățătura pînă afcademiile din Sadagura! parcă-l văd zi și noapte cu ochii pe carte, nemîncat, nebăut și nedorind altă-n lume decît să se procopsască, după cum mi-au scris în toate răvașele Dragă gugule! bine zicea răposatul dascalul Ieni, Dumnăzău să-l ierte, c-ai s-agiungi om mare! . . . Să deie Domnul, fătul meu, să mi te-nalți ca ciocîrlia, și cu tine să-ți înalți și neamul! . . . Să deie Domnul s-agiungi și ispravnic, pentru ca să faci stare mare! . . . Dar ce stau eu ca să vorbesc sîngur ca un nebun, cînd am o grămadă de trebi? Astăzi dau masă mare prietinelor de buna venire a lui Iorgu . . . Am poruncit să-i facă borș cu găluște, și curechi cu rață, și mămăliguță . . . că știu că-i plăcea pînă-a nu să porni, și le-a fi dorind ca niște zaharicale, dragul moșului! Am adus înadins pe Barbul de la Iași, ca să-i cînte: „Frunză verde . . .”, pentru că pe-acolo, pînă afcademiile din Sadagura, nu cred să mai fi auzit cîntece de-a noastre de cele bătrînești . . . Măcar că și pe-acolo or fi mojîcanți . . . da geaba . . . n-au haz . . . Eu cînd aud țîrlituri de cele nemțești, îmi vine să-i ieu cu toropala . . . Îți scîrție, frate, cîte două ceasuri la ureche niște bazaconii, de nici dracul nu-i înțelege . . . ș-apoi zic că fac corțent . . . mări, ducă-se la naiba cu corțentu-le cu tot!

SCENA II
DAMIAN, IFTIMI

IFTIMI (*întrînd cu sfială pe ușa din fund*): Cucoane Enachi . . .
cucoane Enachi . . .

DAMIAN: Ce este, prostule?

IFTIMI: Cucoane! . . . am dat curcanii la bucătărie .

DAMIAN: Ș-ai spus bucătariului să-i ruminească bine

IFTIMI: Ba nu . . .

DAMIAN: Ce fel, ba nu?

IFTIMI: D-apoi . . . n-are cu ce să-i ruminească.

DAMIAN: Ce zici, măi?

IFTIMI: După ce n-ai cumpărat rumineală din târg . . .

DAMIAN: Ieși afară, dobitocule . . . Auzit-ai tontul! să rumi-
nească curcanii cu rumineală!

IFTIMI: Ei, doar nu sînt bucătar .

DAMIAN: Hai, lipsești și du-te de stă la poartă ca să-mi dai de
știre cînd a veni Iorgu.

IFTIMI: Iaca mă duc.

DAMIAN: Așteaptă! . . . Fost-ai, după cum ți-am zis, să poștești
la masă boierii la care te-am trimes?

IFTIMI: Am fost și la boieri și la boierițe .

DAMIAN: Nu cumva ai făcut iar vro dobitocie, după obiceiul tău?

IFTIMI: Da cum, Doamne iartă-mă? . . . am fost pe la toți și le-am
spus curată vorbă: M-o poftiți boieriu să vă poroncesc ca să veniți la
masă la d-lui.

DAMIAN: Ce fel? să le poroncești . . . măi hoțule, tot pe dos ai să
vorbești?

IFTIMI: Ei, iar m-ai apucat la sucit ca pe-un fus . . . Dă-mi pace
să vorbesc cum pot . . . ce dracu! dac-aș fi și eu prost ca d-ta, n-aș fi
un biet boier.

DAMIAN: Iar? bată-te cucul să te bată! Hai, du-te de te
pune la pîndă.

IFTIMI: Mă duc . și cum oi videa pe cuconașu Iorgu .

DAMIAN: S-alergi iute să-mi dai de știre.

IFTIMI (*în parte*): Mă duc la crîsmă peste drum, doar l-oi videa
mai degrabă. (*Iese prin fund.*)

SCENA III

DAMIAN: Mai pe dos om n-am văzut de cînd sînt și, slavă Dom-
nului! sînt de mulțisor. Toate lucrurile le spune și le face anapoda;
cînd îi zic să-mi aducă dulceți, el îmi aduce ligheanul de spălat; cînd

îi zic să-mi aducă de spălat, îmi aduce cafe. Mai dăunăzi îl trimet în târg să-mi cumpere de zăce parale tabac, și el îmi aduce pipăruși roși . . .

SCENA IV

DAMIAN, GAHIȚA (intrînd prin fund mîntoasă)

DAMIAN: Cine vine? . . . A! Cucoana Gahița Rosmarinovici! Sărut mîna, cucoană Gahiço.

GAHIȚA (dîndu-și vînt cu evantailul): *Bonjour, mon cher arhon pitar* . . . Ian spune-mi, *je vous prie*, de unde-ai luat moda să trimeti mojicii din ogradă ca să facă invitații în case cinstite?

DAMIAN: Ce spui, cucoană Gahiço? . . . argații mei au făcut vro bazaconie la d-ta în casă? . . . nu mă-nebuni!

GAHIȚA: Nu te face, mă rog, că nu știi . . .

DAMIAN: De știu ceva, să fiu afurisit! . . Da cum socoți c-aș da eu voie să se facă acest fel de lucruri? Mă rog, cucoană Gahiță, nu mă socoti un om așa făr' de ispravă, încît eu însuși să poroncesc slugilor mele ca să facă pozne în case străine . . . Păn-acum, slavă Domnului! pitariul Enachi Dămian n-au dat sămne de nebunie, și numele lui au fost totdeauna cinstit .

GAHIȚA: Da cine-ți vorbește de nebunie și pozne? Cine-ți zice că n-ai reputație bună?

DAMIAN: Apoi dacă am *respunțatie* bună, cum o chemi d-ta . ce zici că am trimes oamenii din ogradă?

GAHIȚA: Da n-ai trimes pe Iftimi să mă poftească la masă? . și tocmai pe el l-ai găsit mai cu cap pentru ca să-mi facă invitație?

DAMIAN: Da ce ți-au făcut? pentru numele lui Dumnezeu! ce-i *înghitația* ceea?

GAHIȚA: Nici invitație nu știi ce înșămnează? Elei! *mon cher arhon pitar*, tare ești *arriéré*.

DAMIAN: Ce sînt? . . . *rierel*? Mări, ce vorbe sînt aieste? Ha, ha, ha . . . Auzi, *înghitație*, *rierel*, *bonjur*? . . . Auzi parascovenii poci-te? Nu cumva, soro dragă, s-o mutat țara Moldovii din loc? Nu cumva sîntem franțuzi, nemți, jidovi? . . . și noi, ca niște proști, ne credem tot moldoveni! Ha, ha, ha, *rierel*, *înghitație*!

GAHIȚA: D-ta rîzi, pentru că nu te-ai adăpat de delicateța de eleganța și de sublimitatea limbei franceze.

DAMIAN: Ce să fac? . . Să mă adăp? . . . Trebuie să știi, cucoană dragă, că numai vitele s-adapă, dar oamenii beu . . . și să mă ferească Dumnezeu de *cateție*, de *ganț* și de *bliblitatea* d-tale! Cînd mi-i sete, eu beau vin de Cotnar și de Odobești; beu vin de cel moldovenesc curat, iar nu *ganțuri*, nici *bliblități* . . . Așa să știi.

GAHIȚA: Îi *superflu* să mai *cozarisim* împreună asupra acestui *suget*, pentru că nu ne înțelegem.

DAMIAN: *Superfliur* sau *nesuperfliur* ... nu știu ... dar că nu te înțeleg? ... asta-i adevărat ... și mă pot giura pe cei patruzăci de sfinți părinți de pricep ceva din toate cimiliturile câte le înșirați d-voastră, iști de vremea nouă, care vă ziceți ... cum, Doamne iartă-mă? *civirasilisiți* ... Ha! *civirasalisiți*; d-voastră, ipochimene alese, cărora vă este rușine a trăi și a grăi ca părinții voștri; d-voastră, oameni procopsiți și mai ales pricopsiți, care vă faceți momițele altora, împrumutînd de la străini numai cele rele, nemaiputînd trăi decît cu *bonjur*, cu *blamange* și cu *parle, marle cheschevu*; și cărora, în sfîrșit, vă e rușine să fiți moldoveni curați, români get-beget ... (*În parte.*) De mi-a veni și Iorgu cu *superfliururi*, îl ciomăgesc.

GAHIȚA: Cucoane Enachi ... n-am venit în casa d-tale pentru ca să mă ofansarisești ... și dar te poftesc să-ți mai ții gura, c-apoi ...

DAMIAN: C-apoi poate mi-i cere duel? ... Atît ar mai trebui ... să iasă și femeile la duel! c-apoi s-au pricopsit de tot biata Moldovă! (*Cu blîndeță*). Iar ascultă-mă, dragă cucoană Gahiță ... nu te mînia ... eu te-am văzut mititică cît o șchioapă ș-am fost bun prieten cu tatăl d-tale și cu bărbatul d-tale, Dumnezeu să-i ierte! În urmare, mi se poate trece câte le zic. În vremea mea, dragă cucoană Gahiță, bătrînii aveau voie să grăiască ce le plăcea, pentru că pe atunci tot omul cu părul alb era cinstit ... și cred că străinii nu ne-au stricat încă toate obiceiurile cele bune.

GAHIȚA: Departe de a ni le strica, *arhon* pitar, străinii ni le-au adus în perfecție.

DAMIAN: În ce, mă rog?

GAHIȚA: În gradul civilizației care domnește astăzi în Europa.

DAMIAN: Unde?

GAHIȚA: Aici în provincie nu poți judeca *reformatia* care s-au introdus în țară; dar du-te, *je vous prie*, în capitalie; du-te de vezi magaziiile lui *monsieu Miculi*; du-te de vezi paveua cea nouă ...

DAMIAN (*în parte*): Ba că chiar! hodoronc-tronc.

GAHIȚA: Du-te de te întâlnește cu cavalerii de acolo ... și să admirezi amabilitatea lor să-i auzi ce complimente delicate îți fac; iar nu cum faceți d-voastră, care vă slujiți de cuvinte groase și ziceți fiecărui lucru pe nume, fără a vă închietarisi de urechile damelor! Du-te ... intră în saloanele briliante, unde ard sute de *bugii*, iar nu lumînări de său ca pe-aici ... du-te de vezi oglinzile acele mari care îți reflectarisesc tot trupul ... canapelile acele elastice care te saltă cu plăcere, iar nu scaune de lemn ce-ți intră în oase ... Du-te mai ales de vezi damele acele educarisite, care stau toată ziua la oglindă de-și împodobesc grațiile figurei și a trupului, iar nu ca pe

la noi, să meargă la bucătărie și la spălătorie ca să-și feștească rochia și degetile. Du-te de le vezi toate acele, ș-apoi mi-i zice dacă influența străinilor ne-au stricat mintea sau dacă ne-au *developat-o*.

DAMIAN: Vel-Lopată? . . . Destul! Am înțales. (*În parte.*) Săracă limbă! . . . de te-or fi sucind și pe-acolo tot așa, apoi te-ai sfințit! ești bună de pus la zvîntat în pod . . . (*Tare.*) Cucoană Gahiță! ai toate dreptățile, și eu sînt un nătărău! te mulțamești cu atîta?

GAHIȚA: Fie . . . îți dau *pardon*.

DAMIAN: Foarte mulțamesc. (*În parte.*) De mi-a veni și Iorgu în doaga ei, îl trimit la Golia.

SCENA V

DAMIAN, GAHIȚA, GÎNGU (*viind din fund*)

GÎNGU (*vorbînd tare ca un surd*): Ei, măi Enachi! . adevărat că vine astăzi Iorgu de la Sadagura?

GAHIȚA (*în parte*): Carnacsî! că m-am spăriet . . . *quel manant!*

GÎNGU: Mi-au spus-o azi Iftimi, cînd a venit să mă poftească . Cînd ai ști cît îi de veselă Marghiolița, fiică-mea, că-i vine logodnicul? . . . parcă are argint viu într-însa . . . Sare pin casă, frate, și gioacă drăgaica ca o nebună! . . . Măi, măi, măi! . . . Ce-s fetele ieste! . cum le pomeneshi de bărbat, îți sar în cap de bucurie . . . Marghiolița, cît pe ce era să mă gîtuie . . .

GAHIȚA (*în parte*): Of! nu pot să sufăr surdul ista . . . răcnește parc-ar fi toți surzi ca dînsul.

GÎNGU (*către Gahița*): Aud? bunătatea matale . . . eu sînt sănătos . . . da mata?

GAHIȚA: Nu te-am întrebat cum te afli.

GÎNGU: Ești sănătoasă? . . . îmi pare foarte bine . . . Vezi mata, dragă . . . sănătatea-i ca o iapă albă . . . cum trece dealul, nu se mai vede.

GAHIȚA (*în parte*): Auzi vorbe de provincie!

GÎNGU: Să te păzești, dragă cucoană Gahiță, pentru că, la vîrsta noastră, cataroile sînt foarte șugubețe.

GAHIȚA (*mînioasă*): Cine ți-au spus d-tale că am cataroi? . . .

GÎNGU: Precum zici foarte bine ele deodată, nitam-nisam, te trîntesc alivanta plăcinta-n groapă . . . mai ales la vîrsta noastră.

DAMIAN (*în parte, rîzînd*): Alta-i zice, alta-i răspunde are haz . . .

GAHIȚA (*apropiîndu-se de Gîngu și strigîndu-i tare la ureche*): N-auzi, surdule? ține-ți vorbele-n gură și nu te obrăznici mai mult . . .

GÎNGU: Ei! aud! ce strigi așa tare? că doar nu-s surd.

GAHIȚA (*în parte*): Îmi vine nu știu ce să-i fac . . . *Quel manant, oh ciel!*

GÎNGU: Măi Enachi! ce are Rosmarinovicioaia, de-mi zice că mă obrăznesc? . . .

DAMIAN (*tare*): Ce-o năpăstuiești și tu de-i zici că pătimește de cataroi ca babele?

GÎNGU: D-apoi n-o spus-o ea singură mai dinioare? ce dracu, doar aud bine . . . nu-s . . .

GAHIȚA: Destul, *je vous prie*, cu astfel de vorbe, c-apoi mă-nchin cu plecăciune.

GÎNGU: Bine-ai face, bine-ai face, cucoană. Gahițo . . . Ceaiul de soc, după cum zici, îi tare folositor pentru cataroi; dar socot că floarea teiului îi și mai bună . . . Întreabă, dacă nu mă crezi, pe baba Anghelușa, știi . . . cea care face dresuri de obraz . . . o cunoști . . .

GAHIȚA (*lui Damian*): *Mon cher arhon* pitar, se vede că dorești ca să ies din casa d-tale, de vreme ce *siuportarisești* o astfel de *infamie*. (*Se pune pe un jîlt în dreapta, mînioasă*).

GÎNGU (*Gahiței*): Aud? Grăsimea de gîscă îți pare mai bună?

DAMIAN (*trăgînd departe pe Gîngu*): Taci, măi Gîngule . . . nu vezi că cucoana Gahița-i damă de moda nouă, care, cu cît îmbătrînește, se socoate mai tînără? Ce dracu-i vorbești tot de leacuri?

GÎNGU (*rîzînd*): Ba zău? Iaca dracul! . . . și poate mai gîndește la măritiș?

DAMIAN: Mai știi pozna?

GÎNGU (*rîzînd*): Da bine, măi Enachi, dacă le-a veni în cap babelor să se mărite . . . ce-or face fetele? de pildă: Marghiolița mea?

DAMIAN: Pentru dînsa nu-i nici o grijă . . . Știi c-am hotărît amîndoi, s-o dăm după Iorgu . . .

GÎNGU: Și cînd jucăm la nuntă?

DAMIAN: Într-o săptămînă.

GÎNGU: *Ișala!*

• GAHIȚA (*în parte*): Carnacsî! iar m-au spăriet . . . parcă l-au umflat Rusaliile.

(*Se aud pași la ușa din fund.*)

SCENA VI

DAMIAN, GÎNGU, GAHIȚA, PRIETENI

DAMIAN: Ce s-aude? . . . vin prietinii . . . Iată-i buluc! Bine-ați venit, prieteni buni, să vă împărtășiți de bucuria mea! Astăzi sosește Iorgu și cred că-ți bea cu toții voinicește în sănătatea lui.

UN PRIETEN: Las' pe noi, vere Enachi . . . dacă-i treaba pe-nghite-Agachi . . . Helbet! nu te-om da noi de rușine.

GAHIȚA (*în parte*): Iar auzi-i cum vorbesc! ș-apoi mai au curaj să critice tinerii noștri!

PRIETENUL: Vere Enachi! scos-ai încalte vin de cel din vremea lui Han-Tatar?

GÎNGU (*apropiindu-se de el*): Aud? Eu sînt sănătos, slavă Domnului! da d-voastră? cum o mai duceți?

PRIETENUL: Ce să ducem, vere Gîngule?

GÎNGU: O duceți bine? .. mă bucur Videți d-voastră că sănătatea-i șugubeată! ... cînd îi zici: „Sus, Gahițo!“ îți răspunde: „Cîrc, Frangoleo!“ (*Toți rîd, afară de Gahița.*)

GAHIȚA (*în parte*): Iar să leagă surdul de mine ... se vede că-l paște păcatul astăzi.

DAMIAN: Da iar poftim, fraților ce șideți în picioare? că doar nu vin turcii ... Poftim de șideți în ..

GAHIȚA (*curmîndu-i vorba*): Pe scaune.

(*Toți se pun pe divan și pe scaune, Gîngu șede în picioare.*)

DAMIAN: Vere Gîngule, da nu șazi?

GÎNGU: Ba mi-i foame, dar oi mai aștepta păn' ce-a veni Iorgu.

PRIETENUL: Vere Enachi .. Iar mai spune-ne ceva de Iorgu ... ce-o mai făcut el pe-acolo, pin țara Neamțului? ce-o mai învățat? ... trebuie să fie acu plin de az-buchi ca un stup.

DAMIAN: Mai știu eu, fraților, cîte-o mai învățat bietu copil! .. El mi-au scris că au trecut din scoarță-n scoarță și Miftorloghia și Fisolofia și Mantemadica și Historia! unde să le țin minte cîte mi-au înșirat pe hîrtie?

PRIETENUL: Bre! s-a fi făcut dobă de carte ș-a fi întrecut pe răposatul dascalul Ieni, Dumnezeu să-l ierte!

DAMIAN: Ce întrecut, vere! l-o lăsat în urmă, cale de-o poștă.

(*S-aud afară pocnete de bici.*)

PRIETENUL: Na poștă; cînd vorbești de lup, lupu-i la ușă. Oare nu cumva îi Iorgu, vere Enachi?

SCENA VII

Cei denainte, IORGU

DAMIAN (*alergînd la ușă*): Ba-i el! Inima-mi spune că-i el ... Iată-l ...

IORGU (*întră și se aruncă în brațele moșului său*): Mon oncle!

DAMIAN: Vin', gugulea moșului! (*Îl sărută ș-apoi caută la el cu dragoste.*) Iar vedeți-l ce moțpan mare s-o făcut! parcă-i Alexandru Machedon.

IORGU (*în parte*): Uf! (*Tare.*) *Mon cher oncle*, cât sînt de fericit! . . .

DAMIAN: D-apoi eu, fătul meu! d-apoi eu! Vin să te mai sărut o dată . . . (*Plîngînd.*) Cînd gîndesc că nu l-am văzut doi ani de zile! Ce vă pare, fraților? așa că-i nostim? așa că-mi seamănă mie?

GÎNGU: Aud? . . . cîte ceasuri?

DAMIAN (*luînd pe Iorgu de mînă*): Vină să faci cunoștință cu prietenii mei. D-lui îi slugeriul Gîngu, un prietin vechi a băbacă-tău. Nu-ți aduci aminte de el?

IORGU: Ha . . . Ian stă Nicidecum.

DAMIAN: Da cum dracu l-ai și uitat? El te-au purtat în brațe . . . adă-ți aminte cînd te giucau de-a baba-oarba cu Marghiolița, cu fata lui.

IORGU (*căutînd cu lornionul la Gîngu*): Ha . . . acum mă *suvenarisesc*. (*Apropiîndu-se de Gîngu.*) *Mon cher monsieur* Gîngu, îmi pare bine că reînnoiesc amicitia cu d-ta.

GÎNGU: Așa ș-așa, nici prea-prea, nici foarte-foarte numai că mi s-au cam lungit urechile de foame. (*În parte.*) Ce dracu are de se uită la mine prin geam? . . . (*Tare.*) Ian ascultă, Iorgușorule, nu cumva ai prins orbul găinilor?

DAMIAN: Cu adevărat. Iorgule, ce înșămnează stecluța asta care ți-o tot bagi în ochi?

IORGU: *Mon cher oncle*, cetirea neconținută a uvrajelor mi-au cam slăbit puterea razelor vizuale.

DAMIAN: Ce ți-au slăbit, fătul meu?

GAHIȚA: Puterea razelor vizuale . . . Aceste cuvinte tehnice vreau să zică că i-au slăbit *ochelnica*.

IORGU (*în parte*): Cine să fie dama asta care mă înțelege atît de bine? (*Apropiîndu-se de Gahița.*) *Madamă*, cu toate că n-am avut *felicitatea* de a-ți fi recomandat, dar mă folosesc de ocazia aceasta, pentru ca să te rog să mă norocești cu *declinația* numelui d-tale.

DAMIAN (*cu mirare, în parte*): Ce dracu-i zice?

GAHIȚA: *Monsieur Georges*, *desirul* unui cavalier amabil ca d-ta nu poate rămînea neîmplinit . . . *par conséquence*, mă grăbesc a-ți *declinarisi* numele meu eu mă numesc Gahița de Rosmarinovici, *votre servante*.

IORGU: Eu sînt, *au contraire*, *votre serviteur*, *madamă*, și de doresc ceva, este numai să se prezenteze vro ocazie, pentru ca să-ți pot dovedi admirația de care sînt cuprins pentru grațiile persoanei d-tale.

GAHIȚA (*în parte*): Na cavalier!

DAMIAN (*luînd pe Gîngu deoparte*): Măi Gîngule, înțelegi tu ce limbă vorbește Iorgu cu Gahița?

GÎNGU: Zici c-a ploua? Nu cred... n-am auzit buraticul azi-dimineață.

PRIETENUL (*cătră alt prieten*): Pare-mi-se, vere Constandine, că și Iorgu s-o nemțit.

DAMIAN (*în parte*): Oare nu cumva o uitat și Iorgu românește? (*Tare.*) Iorgule, Iorgule! ian mai întoarce-te și spre noi... mai spune-ne ceva de la Sadagura... despre călătoria ta...

IORGU: *Pardon, mon cher oncle*; n-am vreme acu, că prezentez *omajurile* mele sexului frumos... asta-i datoria fiecărui galant om.

DAMIAN: Mări, băiete, lasă deoparte, *majurile* și sescul și răspunde-mi curat la ceea ce te-ntreb.

IORGU: Apoi ce să-ți spun, *mon cher oncle*? Când au trăit cineva într-un târg civilizat ca Sadagura și când este silit în urmă a veni într-o țară ticăloasă ca a noastră, contrastul i se pare atît de piramidal, încît nu poate găsi cuvinte destul de energice pentru ca să explice ceea ce simțeste înlăuntru.

GAHIȚA: *Rezon... are rezon monsiu Georges*. Iaca, de pildă, eu, care am voiajarisit și care am fost la Cernăuți... nu pot să mă deprind nicidecum cu Moldova. Of! de-aș scăpa mai degrabă de țara asta!

DAMIAN: Da bine, mă rog, ce are Moldova de nu vă mai place cum ați călcat peste graniță?

IORGU: *Ah, mon cher oncle!* nu mă sili să-ți spun cîte are și cîte n-are...

DAMIAN: Da spune, spune... N-are și ea târguri?... N-are și ea oameni ca și celelalte țări? N-are munți, copaci, ape, vite?

GAHIȚA: Ba are prea multe... prea multe!

DAMIAN: Nu te-ntreb pe d-ta. (*Lui Iorgu.*) Spune ce-i lipsește bieței Moldove?... Nu-s oamenii buni și cu frica lui Dumnezeu? Nu este grîu bun? Nu este vin bun? Nu-i, în sfîrșit, belșug în țară?... ce vă trebuie mai mult?... N-am dreptate, vere Gîngule?

GÎNGU (*căutînd la ornic*): Aud?... opt ceasuri.

IORGU: *Ah, mon cher oncle!*... Ce-mi pomenești d-ta de grîu, de vin și de vite?... Aceste materialuri sînt bune cu adevărat, dar nu aduc nici o înaintire inteligenței... Ce ne folosește că avem cele trebuincioase pentru hrana trupului, dacă mintea moare de foame?

PRIETENUL (*cătră alt prieten*): Ian auzi, vere Constandine, zice că mintea moare de foame... (*Pufnește de rîs.*)

IORGU: Ce-i o țară fără canaluri, fără comerț, fără industrie, fără drumuri, fără lib...

GÎNGU (*strănută tare*): Aferim!

PRIETENUL (*cătră alt prieten*): Auzi, vere, zice că n-avem drumuri?... dar el pe ce-o venit cu poșta?

DAMIAN: Ian ascultă, Iorgule . . . dacă vrei să-mi faci mulțămire, te poftesc . . . altă dată să nu mă mai amețești cu astfel de fleacuri . . . Țara Moldovei îi binecuvîntată de Dumnezeu! și cine nu știe s-o iubească și s-o prețuiască nu-i vrednic să-i mănînce pînea și sarea.

GÎNGU (*strănută*): Aferim! vrei tabac?

DAMIAN (*luînd o priză*): Foarte mulțămesc. (*Strănută.*)

TOȚI: Să-ți fie de bine!

DAMIAN: Amin!

(*Se aud lăutarii afară.*)

DAMIAN: Iaca și scripcarii! . . . Hai să ne punem la masă.

TOȚI: Haideți, haideți!

IORGU (*dă brațul Gahiței*): Madamă, fi-voi destul de felice ca să nu-mi refuzarisești brațul?

GAHIȚA: Ce se potrivește! sînt foarte flatarisită . . .

IORGU: Fiind lîngă d-ta la masă, mă voi crede în sînul civilizației din Sadagura.

GAHIȚA: Nu mai puțin și eu mă voi *suvenirisi* de Cernăuți.

(*Lăutarii intră cîntînd pe ușa din fund, trec scena și ies pe ușa din dreapta. După ei ies Iorgu și Gahița, dîndu-și brațul, pe urmă ies prietenii și, în sfîrșit, Damian și Gîngu.*)

DAMIAN (*lui Gîngu*): Tare-s îngrijit, măi Gîngule, despre Iorgul . . . ce socoți și tu?

GÎNGU: Dac-a ploua, pun rămășag. (*les amîndoi.*)

(*În tot timpul scenei a 8-a se aud lăutarii în culisele din dreapta și din timp în timp cîte un „Vivat!”*)

SCENA VIII

IFTIMI (*întră beat pe ușa din fund*): Păn-acu am șăzut la pîndă-n crîșmă, și degeaba . . . cu toate că m-am și uitat eu într-o părere, doar l-oi zări . . . Se vede că cuconășu Iorgu n-are de gînd să vie astăzi . . . Facă cum a vrea . . . De-a veni, a fi bun venit! iar de nu, nu. Ian să videm eu pe degite (*numărînd pe degete*): . . . n-a veni, a veni, n-a veni, a veni, n-a veni! . . . curată socoteală . . . Mă duc dar iar la crîșmă să-l pîndesc . . . Moș Niron m-așteaptă c-o sîngeapă de pelin . . . și ce pelin! . . . cînd gîndesc, îmi vine să cînt (*cîntă*): „Frunză verde peliniță“.

(*Se aud răcnete de „Vivat!” alătura.*)

Măi! . . . cine chiuie în sofragirie . . . Îra! . . . boierii-s la masă . . . Ian vezi-i cum chilesc! . . . Înghite-Agachi . . . să te vād . . . înc-o dată . . . ha . . . ha . . . dăi, dăi, dăi. (*In parte.*) Dacă-s boieri, tot mai voinici de-

cît noi! beu boierește, cu oca. (*Uitîndu-se iar pe uşă.*) Cine-i flăcău cela care nici nu bea, nici nu mănîncă? ... ce dracu-i tot şopteşte cucoanei Gahiței la ureche? și-i place babei... îi place, da... Dec! se scoală flăcău de la masă și vine-ntr-acoaci? . dos la față ș-amandea la moș Niron. (*Iese alergînd pe ușa din fund.*)

SCENA IX

IORGU (*întră pe gînduri, avînd șervetul prins de frac*): Uf! .. am scăpat! ... Să mă mai răsufli puțin ... Borșul mi-au înăcrit stomahul; mămăliga mi s-au prins în gît, și curechiul cel cu rață ... (*oțerindu-se*) hrrrr de-aș avea un pic de colonie să-mi mai dreg mirosul ... (*Cu desperare*). *Ainsi donc!* Iată viitorimea ce mă așteaptă! .. iată viața ce mi se pregătește! ... Bucate țărănești cu ceapă și usturoi, pentru plăcerea gurei! . . Miros de curechi murat, pentru plăcerea nasului! ... Scîrțituri și răcnete țigănești, pentru plăcerea urechilor! și priveliștea unor persoane urîte, ruginite și necioplite, pentru plăcerea ochilor! . Iată în ce se-ncheie tot traiul ce am să sufăr, păn' la moartea mea! ... O! Sadagură, Sadagură! . Unde sînt mulțămirile ce cuprinzi în sînul tău? ... Unde-s chiflele? Unde-i berea? Unde-s cartofele? Unde-i șnițelul tău cel chesaro-crăiesc? ... Dar valțurile tale cele șvăbești? ... Dar soțietatea ta cea plină de grații? ... Vai ș-amar! Ce-o să mă fac? îmi vipe să ieu cîmpii, să fug în lume .. departe de casa părintească; departe de provincialii acești fără de sentimente și fără ideile veacului meu; departe de toți ... și de rude, și de țigani, și de curechi cu rață .

SCENA X

IORGU, GAHIȚA; mai pe urmă, DAMIAN

GAHIȚA: *Monsiu Georges* .

IORGU: (*tresărind*): Cucoana Gahița!

GAHIȚA: Ce ai, *mon cher monsiu Georges*? .. văzînd că te-ai sculat de la masă, am gîndit că te-au apucat vro durere la .

IORGU: La suflet? dar!

GAHIȚA: Ești cu adevărat *indisposé*?

IORGU: Și mă mai întrebi? ... Ah! nu vezi palida mea față? nu vezi progresurile durerii pe trăsăturile obrazului? nu vezi că, de cînd am intrat în casa asta, mă usuc, mă topesc din picioare, ca o pansea arsă de vînt.

GAHIȚA: Ce nu bei oleacă de apă de nintă?

IORGU: Apă de nintă! . Ah! . nici o băutură nu poate vindeca patimile sufletești și *intelectuale*.

GAHIȚA (*oftînd*): Te înțăleg!

IORGU (*apropiindu-se de ea și luînd-o de mîină*): Mă înțălegi? ... A! Slavă Domnului! că am găsit, în sfîrșit, un suflet botezat care să mă înțăleagă!

(*Damian, cu șervetul legat de gît apare la ușă și ascultă.*)

DAMIAN (*în parte*): De înțăleg ceva, să mă ieie dracul! ian
s-ascultăm ..

IORGU (*cu foc*): Simțеști ce suferе inima mea aici, în atmosfera asta barbară, unde nu răzbate nici o rază a civilizației? Eu, care sînt copilul ei și care-s hrănit cu laptele ei!

DAMIAN (*în parte*): Cu a cui lapte?

IORGU: Gîndește ce efect ți-ar pricinui, cînd ți-ar pica peste cap turnul Trisfetitelor .. Asemine efect îmi pricinuiesc toate lucrurile ce mă-ncungiură ... Nimic nu-mi place, nimic nu mă mulțămеște! .. parcă-mi stă o greutate nemistuitoare la stomah ... Nu știu ce să fie? mămăliga, sau altă? dar, te rog, scapă-mă din haosul acesta în care, cu cît merg, mă dau de-a rostogolu mai afund.

DAMIAN (*în parte*): O-nebunit!

GAHIȚA: *Mon cher monsieur Georges!* eu nu doresc altă decît să te scap . dar cum?

IORGU (*cu mare foc*): Cum? jărtfindu-mi toate simțirile inimei tale, celei pline de poezie, de melodie și de melanholie! Dă-mi amoriul tău cel de înger *tutelaire*; căci de mă poate scăpa ceva pe lume, este numai dragostea ta, *vergură* divină și senină!

DAMIAN (*în parte*): Ce să-i deie? Îmi vine mie să-i dau o palmă.

GAHIȚA (*în parte*): Ah! *quel bonheur!* mă iubește! (*Tare.*) *Piudoarea* sexului meu nu mă iartă ca să răspund îndată dorințelor d-tale, dar . (*Coboară ochii.*)

IORGU: Ah! Gahițo! suflet ceresc și-naripat! nu mă *ecrazarisi* cu astfel de vorbe! Lasă modestia oamenilor de rînd: las-o la de-alde Gîngu . la persoane nensuflețite de spiritul veacului, precum sînt provincialii de aici.

DAMIAN (*în parte*): Așa!

IORGU: Iar tu, Gahițo! .. tu, care ți-ai dezvălit mintea ca o conopidă la căldura civilizației; tu, care ai făcut voiajuri; tu care ai văzut Cernăuții! nu te supune la niște cuvînte deșărte, precum modestia și *piudoarea* ... Mărturisește *ritos* sentimentele inimei tale . spune-mi: Georges, te iubesc! precum îți zic eu în patru limbi. Gahițo! Gahițo! te iubesc! *sas agapo! ich liebe Ihnen! je vous aime!* (*Cade în genunchi.*) Ah! fie-ți milă și mă mîngîie de nenorocirea ce-am avut a mă întoarce în țara mea și-n casa asta!

DAMIAN (*apropiindu-se de Iorgu, tare*): Aşa, tălhariule! Casa părintească-i o nenorocire pentru tine? Afară să ieşi, neruşinate! afară, ticălosule... şi să nu te mai arăţi în ochii mei, că, să n-am parte de bătrîneţile mele

(*Prietenii intră, unul cu şervetul la gît, altul cu paharul în mînă, şi încungiur pe Damian, căutînd să-l liniştească.*)

SCENA XI

Cei denainte, PRIETENII; mai pe urmă, GÎNGU şi IFTIMI

PRIETENII: Ce este? ce este?

DAMIAN: Auziţi, mă rog, fraţilor? Dumnealui cuconu Iorgu, nepotul meu, găseşte casa moşului său o năpaste pentru dînsul!... auzit-aţi aşa lucru? Eu care m-am strădănuir, Dumnezeu ştie! pentru ca să-l trimit în şcoli, cu cheltuieli mai pe sus decît starea mea... Eu care l-am dorit şi l-am plîns doi ani de zile... Eu care l-am aşteptat din zi în zi, din ceas în ceas, cu bătaie de inimă... şi toate aceste pentru ca să-l fac om de treabă!... auziţi răsplătirea ce-mi dă, ticălosul? auziţi! casa moşu-său! casa unde s-au născut el! casa unde-au murit maică-sa!... îi o nenorocire pentru dînsul! Afară, păn' nu uit de tot că-ţi sînt moş.

IORGU (*în parte*): Îmi vine să mă-mpuşc! (*Iese prin fund foarte turburat.*)

GAHIȚA (*în parte*): Acu-i vremea să-i dovedesc ce este *pasia* amoriului... Mă duc să fiu îngerul *tutelaire* a lui *mon cher Georges*! (*Iese după Iorgu.*)

DAMIAN: Degeaba vreţi să mă mîngîieţi, fraţilor!... de-acum toate nădejdele mi s-au stîns! Un nepot am avut, ş-acela... l-am pierdut! Blăstămat să fie ceasul cînd mi-au venit în gînd să-l trimit peste graniţă, la Sadagura!

GÎNGU (*întră iute*): Cum ai zis, vere Enachi? vrei tabac? (*Îi dă tabacherea.*)

DAMIAN (*zvîrlindu-i tabacherea jos*): Du-te la dracu cu tabacu-ţi cu tot, surdule.

GÎNGU (*în parte*): Iaca! Se vede că s-o cîrchit vărul Enachi.

IFTIMI (*alergînd pe uşa din fund*): Cucoane, cucoane de cînd zăresc n-am pîndit pe nime.

DAMIAN (*furios*): Lipseşti, prostule, că te ie dracul!

IFTIMI (*ieşind fuga*): Să te duci, duluţă...

(*Cortina cade.*)

ACTUL II

Actul se petrece în casa comisului Kiulafoglu, la Iași. Teatrul reprezintă o sală nemobilată cu trei uși; una în fund, care duce afară; alta în dreapta, ce dă în odăile lui Iorgu; și o a treia în stînga, care se deschide în apartamentul lui Kiulafoglu. Lîngă ușa din fund, un dulap mare cu pendulă și cu o fereștră sub cadran.
Scaune pempregiur.

SCENA I

IORGU (*intră pe ușa din dreapta, posomorît și pe gînduri*): De cînd m-o alungat moșul meu din casa lui, fatalitatea s-au legat de capul meu! . toate-mi merg pe dos și nu-i zi în care să nu am cîte-o supărare! Am alergat aici în Iași, nădăjduind c-oi găsi distracții care să-mi gonească gîndurile cele posomorîte: în zădar! Cine caută distracții în capitala noastră samănă cu nebunul care caută cai morți să le scoată potcoavele... Am cercat de toate, făr-a da de mulțămire! . Mi-am zdruncinat șelile pînă droșce pe paveua noastră... cea vîndută carîtașilor! .. făr-a cîștiga altă plăcere, decît o durere în șolduri, care m-au ținut la pat vro două săptămîni... Am alergat ca un iepure pe cîmpul Copoului, făr-a căpăta altceva decît o ocă de colb în pept și deplină încredințare că locuitorii Iașului au fost și sînt oamenii cei mai colbăiți din toată lumea... Am fost la balurile măscărite... vreau să zic, măscuite... și m-am întors acasă cu ideea că cei mai mulți care-și pun mască o fac pentru că li-e rușine de obrazele lor!.. În sfîrșit, m-am dus la opera nemțască, la vodevilul franțez și la bietul teatru național, sărmanul! cînd moare, cînd învie... da-i mai mult răposat!... Și ce mulțămire am tras din toate aceste pitrekeri ale Iașului?... Nimic!... (*Se preumblă puțin pe gînduri.*) D-apoi creditorii care-mi stau de strajă la ușa, cum se face ziuă... dă!... parcă eu le-am zis să-mi facă credit... D-apoi Ițic zaraful cărui sînt dator două sute de galbini, cu dobîndă de șăizăci la sută pe lună!... și care mă îngrozăște pe tot ceasul c-a da jalbă la Agie... (*Cu mînie.*) Dă!... cine dracul mi-au zis mie să mă potrivesc Gahiței!... Las' că din pricina ei m-au dat moșul meu afară din casă... dar apoi s-au și legat de mine, nebuna, ca un scai!... Nu pot să mă desfac de dînsa nici printr-un chip!... De șase luni acum de cînd șade cu mine tot într-o casă... Ce să fac?... Am scris moșului meu să mă ierte, și nici nu mi-au răspuns... Cum dracul să scap de Ițic și să plătesc chiria odăilor comisului Agamemnon?... (*Stă pe gînduri.*) O! ce idee!... Comisul Kiulafoglu șade tot într-o casă cu mine; (*arătînd în stînga*) iată apartamentul său... iată și al meu... (*Arată în dreapta.*)

Comisul Agamemnon, îi după alte păcate, și însurat cu o femeie frumoasă ce nu-mi pare prea haină... Tot îi fac ceva curte... ian s-o strâng mai de-aproape... poate că... mai știi ce?... Iubindu-mă cu nevasta, bărbatul negreșit trebuie să-mi facă credit, și poate că m-a și împrumuta cu bani!... Bărbații au fost totdeauna birnicii amorezaților... Bravo, Iorgule! se vede că ți-ai ascuțit mintea pe tocila civilizației din Sadagura!... A!... cine vine?... De-ar fi cucoana Zoița, femeia comisului! (*Zărind pe Gahița.*) A!... iaca dracul pe uscat!

SCENA II

IORGU, GAHIȚA (intrînd pe ușa din fund, cu capela pe cap și cu șalul pe umeri)

GAHIȚA: Ah! *Georges*, îmi vine leșin de mînie!

IORGU: Ce ai?

GAHIȚA: Pune-ți în gînd, *mon adoré*, că m-am dus la Miculi ca să-mi aleg o coafură verde cu pene roșii și aflu că au luat-o comisoaia.

IORGU: Care comisoaie?

GAHIȚA: Femeia lui Agamemnon Kiulafoglu, gazda noastră.

IORGU: Și numai pentru atîta îți vine istericale?

GAHIȚA: Numai pentru atîta?... Ce-ntrebare-i asta?... Îmi pare curios, *Georges*, să-mi faci o astfel de-ntrebare mie, care am jărtfit pentru tine și *reputație*, și nume, și...

IORGU: Mă rog, nu mă mai ameți cu pomelnicul jărtfelor d-tale... le știu și iar le știu pe de rost... Slavă Domnului! nu-i zi în care să nu-mi aduci aminte; că te-ai legat de capul meu ca boala de om sănătos.

GAHIȚA: Ce vorbe sînt aceste? Tu, *Georges*... care mă numeai îngerul tău *tutelaire*!... tu, care mă numeai *vergură* lină și senină! tu să-mi zici că ți-am picat năpaste!... Ah! cîtă deosebire-i între tine și între nobilul baron *von Kleine Schwabe*, care...

IORGU: Care te slăvea cînd ai fost la Cernăuți?... știu... Mi-ai spus povestea asta de-o mie de ori... o cunosc!... Îi chiar degeaba dar să-mi mai pomenești de el.

GAHIȚA: Auzi, auzi tiranie!... nici nu mă lasă acum să vorbesc! (*Plîngînd*). Ah!... văd că amoriul tău începe a să răci și că nu-mi mai rămîne altă decît să mor!...

IORGU: Nu-ți mai uda basmaua degeaba!... Schimositurile aceste mă strîng de gît!... În toate zilele, tot țipete și bocete!... destul, pentru numele lui Dumnezeu!... că m-am săturat acum.

GAHIȚA: Te-ai săturat de-a mă videa plîngînd, om fără suflet ce ești!... Cînd tu însuși ești pricina că mi s-au schimbat ochii în pîraie

de lacrimi... Vai de mine! cît sînt de nenorocită!... Eu, care i-am jărtfit toate *palpitațiile* inimei mele! și care l-am ridicat în *fantasia* mea până la al nouăsprezecelea cer!... Ce *descepție* crudă! ce deșetare feroasă!... ce...

IORGU: Și celelalte multe... Le știu pe de rost... și, de vrei, pot să ți le spun eu însumi... (*Imitînd pe Gahița.*) Ce deznădăjduire amară! ce lovire cumplită pentru inima mea! ce durere sfîșietoare!... Toate aceste, soro dragă, sînt bune în *Malvina* și în *Gonzalv de Cordova*... iar pentru mine, toate aceste suspinări mă fac să casc pîn-îmi strămut fălcile... și cît pentru lacrimile cu care mă stropești necontenit, trebuie să știi că-mi dau gutunari.

GAHIȚA (*cu mînie*): *Infame!*... cum de îndrăznești să mă calci în picioare, pe mine care te-am învăluit în toate fericirile lumești și te-am legănat pe sînul meu ca un copil rătăcit în calea vieții?...

IORGU: Și aceste le știu... așteaptă... (*Imitînd pe Gahița.*) Pe mine care te-am legănat și te-am înviat, ca pe-o floare vestejită, la razele amoriului meu!... și care, priveghind ca un înger binevoitor asupra ta, am depărtat toate furtunile ce ar fi putut să zbuciume coardele inimei tale!... și celelalte... Vezi, cucoană Gahiță, că le știu toate de-a rîndul, deși nu le-am învățat și eu din romanțuri ca d-ta... În sfîrșit însă, vreau să mă tălmăcesc curat... Cucoană Gahiță, m-am săturat de toate parascoveniile și de toate farafastîcurile d-tale.

GAHIȚA: Farafascovenii, eu!... *Oh ciel!*

IORGU: Dar; din pricina d-tale am făcut pe moșul meu să mă deie afară din casa lui... Atunci eram un nebun, și-acum mă căiesc... ai înțăles?... De șase luni de zile, de cînd te-ai legat de mine, m-ai scos din toate mințile și m-ai adus aici în Iași...

GAHIȚA: Ingratule!

IORGU: Aici nu numai că m-ai înglodat în datorii pîn-în urechi, ba încă m-ai și făcut să-mi lepăd numele tătîni-meu!... și să ieu pe-al d-tale... Auzi poznă!... să nu mă mai chem eu Dămian, ci de Rosmarinovici!... zicîndu-mi că Rosmarinovici bate mai bine la urechi.

GAHIȚA: *Misérable!*

IORGU: Și eu, ca un prost, mă potrivesc ei!... Ce-ar zice moșul meu cînd ar afla că mi-am schimbat porecla familiei și că mă alung datornicii pe uliți?... Destul, cucoană Gahiță!... foarte-ți mulțămesc de dragoste și te rog de-acum înainte să-mi dai bună pace.

GAHIȚA: O! *quel infâme!*... Să-ți dau pace, după ce m-ai comprometerisit?... Ah! știu eu de ce mă depărtezi tu acum de la sufletul tău... pentru că iubești pe alta, pe comisoaie.

IORGU: Ai-nebunit?

GAHIȚA: Te-am înțales eu de mult că-mi călci într-aiurea... însă bun îi Dumnezeu!... Mi-a veni prilejul să-mi răzbun... ș-atunci... ceriul va fulgera, mările s-or clătina și pământul s-a cutremura! (*Iese turburată pe ușa din dreapta.*)

IORGU: Și dracul te-a lua!

SCENA III

IORGU: Du-te, rusalie, pe ceea lume, și să vii înapoi când or ieși carașii fripți din Bahlui!... Mă mir cum de-am putut trăi șase luni de zile cu o dihanie înveninată ca dînsa? . Da de-acum, să știu c-oi videa tîrgul Iașului curat și fără jidani! mă duc de-aici... fug unde m-or duce picioarele, ca să scap și de Gahița, și de Iași, și de Ițic...

SCENA IV

IORGU, IȚIC (în fund)

IȚIC: Parche vorbeai de mine, chicănașule... poate che ai bani?

IORGU: Piei, drace!

IȚIC: Acum o trecut de mult vadeua sinetului... Cred che mi-i pleti acei două sute de galbini...

IORGU: Giupîne Ițic, nici vorbă nu-i că ți-oi plăti, dar mai tîrziu.

IȚIC: Mai tîrziu nu pot; trebuie se me refuiești îndată destul de chind me porți cu vorbe.

IORGU: Dragă giupîne Ițic. mai îngădui-mă măcar vro două luni.

IȚIC: Două luni? nici două ceasuri. Pletești îndată sau me duc pe agie? zic zeu!

IORGU: Ițicule dragă! nu te mînia, ce dracul! doar sîntem prietini.

IȚIC: Nu știu nimichi. Frate, frate brînză-i pe bani.

IORGU: Ițică, Ițicuțule...

IȚIC: Așa mi se cade mie dache am a face cu birbanți.

IORGU (*mîniindu-se*): Măi tîrtane, ce te obrăznicești? nu te gîndești că ți-oi smulge perciunii?

IȚIC (*cam cu frică*): Perciunii? nu me tem. Perciunii mei sînt sudiți.

IORGU: Ian aşteaptă să ții sudițesc eu mai bine.

IȚIC: Nu veni, nu, che strig *ghevalt*, zic zeu! .. Ce! vrei să mi și bați dache nu-mi pletești? Am se te spun pe Conțu.

IORGU: Măi tîrtane, se vede că te mănîncă chica.

IȚIC: Eu n-am chichi; eu sint ras.

IORGU: Bată-i crucea, Iuzi! de i-ar da mai degrabă afară din țară, să scăpăm de dînșii ...

IȚIC: Mie nu-mi pasă, che am bani.

IORGU: Du-te dracului cu banii-ți cu tot, litfă afurisită!

IȚIC: Me duc, dar se știi che am se mi-ntorc cu totă agie, ca se te ridic pe sus.

IORGU (*alergînd după el*): Iaca litfa că nu iese

IȚIC (*fugînd*): *Ghevalt!*

SCENA V

IORGU: Îi în stare s-o facă tîrtanul .. Cum să scap? De m-aș întîlni cu cucoana Zoița, poate c-aș îndupleca-o să puie pe bărbatu-său chizăș .. Cine iasă din apartamentul comisului Kiulafo-glu? (*Se apropie de ușă și se uită.*) El îi tocmai, cu femeia lui .. Mă duc degrabă să-mi fac toaleta, ș-apoi .. vai de capul tău, *kir* Agamemnon (*iese pe ușa din dreapta.*)

SCENA VI

KIULAFUGLU, ZOIȚA (*intrînd amîndoi pe ușa din stînga*)

KIULAFUGLU (*fără surtuc, cu fes mare și cu ochelari*): *Ma psihi mu*, Zoița, nu m-ai inselato .. crede *mu* che nu m-ai inselato ... ești na ziso!

ZOIȚA: Ei! te cred, te cred ... dă-mi pace.

KIULAFUGLU: *Ma ochi ești*. Se me crezi din tot sufletu mataluți.

ZOIȚA: Și din tot sufletul mataluți, dacă vrei Te cred. mai mult, poștești? De cînd am pus iedeș, amîndoi, n-am cap să mă odihnesc.

KIULAFUGLU: *Mite ego; ma* țe se fațem? .. iadesu-i mare .. stii? Un salo pentru mata daca mi-i insala, *ke* o chisa de capnôs cusuta pentru mine, daca te-oi insala *ego* pe mataluți. *Lipon*, fiind che mune nadazduesco a me fațe ispravnicos, *elpizo* se castigo totodată si chisaoa pentru *sohpeti*.

ZOIȚA (cu bucurie): Zău, mîni te faci ispravnic?

KIULAFOGLU: *Oriste?*

ZOIȚA: Mîni te pun în slujbă?

KIULAFOGLU: *Malista; de mult alergo, psihi mu; omos imprezurerile nu mi-au fostu cu favori Ostoson tora ime seguros.*

ZOIȚA: Cît îmi pare de bine! îmi vine să te sărut de bucurie.

KIULAFOGLU (zîmbind): *Saruta, matia mu, saruta.*

(*Zoița voiește să-l sărute, Kiulafoglu o oprește.*)

KIULAFOGLU: Ba nu, sirata țe esti; vrei să-mi dai o sărutare, s-apoi se ziți iadesi? . . . (*Rîzînd.*) *Acus sirata! cum vrea se me insele ca se castize to sali . . . Ma si eu palicaris . . . nu me prindo asa lesne.*

ZOIȚA: Ha, ha, ha . . . da fricos mai ești!

KIULAFOGLU: *Ego sinto comisos Agamemnon Kiulafoglu si am capo nu kefali . . . țe zic eu? . . . nu bostani . . . A! vrei mata numai-dechit se porți salo de ispravnițesa? ma cu asta fel de tesmecherii nu me prinzi pe mine . . . Vezi . . . Zoi mu, sint necontentit cu ghindul tot la iadesi, si pentru ca se nu-l uit, am hoterito se zic stiu! de dimineața eos tin seara . . . Paradigmatos harin; chind mi aduțe fițorul dulțeți, eu zic stiu! . . . chind me-ntreaba țineva de sint senatos, zic stiu! de-mi zițe țineva: Arhon, comise, femeia d-tale . . . stiu, frățico, si dar stiu!*

ZOIȚA (în parte): Bine, bine.

KIULAFOGLU: *Ma se lasemu iadesu deoparte . . . Ian spune-mi, psihi mu, a platito chiria odailor monsu de Rosmarinopulos?*

ZOIȚA: Ba încă nu.

KIULAFOGLU: Țe fel nu? omos vadeoa a trecut-o de mult, fos mu, si eu am trebuința acum de parale, pentru ca se me fac ispravnicos mai degraba.

ZOIȚA: Lasă, frate, că ți-a plăti; mai îngăduie-l puțințel.

KIULAFOGLU: Pentru *hatiro mataluți* țe n-asi fațe? . . . daca vrei, zocu to *piperi*.

(*Intră o slugă cu un răvaș.*)

SLUGA: Iaca un răvaș pentru d-ta, cucoane Agămemnule.

ZOIȚA (luînd răvașul): De unde să fie oare? . . . na, dragă, deschide-l.

KIULAFOGLU (întinzînd mîna și trăgînd-o iute înapoi): Știu . . . A! sirata! iar ai vruto se me prinzi, ma ți-am spus che sint *palicaris* . . . (*Ia răvașul rîzînd.*) Se videm ține-mi scrie. (*Citește:*)

„Cu frățască dragoste mă închin d-tale, *arhon* Agamemnon!

Mai întîi nu lipsesc a cerceta despre întregimea fericirii sănătății d-tale, ca aflînd că ești după cum doresc, nu puțin să se bucure

sufletul meu; al doilea, vei ști că, din mila cerescului împărat, și eu sînt sănătos; al 3-lea, te înștiințez că vin la Iași, ca să caut pe nepotul meu Iorgu, care mi-au scris că s-au pocăit pentru cele trecute. Deci, în puterea prieteșugului nostru, am gînd să trag la d-ta în gazdă, rămîind al d-tale preaplecata și supusă slugă,

Enachi Dămian, pitar“.

ZOIȚA: Pitariu Enachi Dămian? . . cine-i, dragă?

KIULAFUGLU: Un prietinos vechi a meu, cu care am fuzito peste Pruto, în vremea turților.

ZOIȚA: Ce fel? ai fugit? Parcă mi-ai spus că te-ai bătut cu dînsii la Sculeni? . .

KIULAFUGLU: *Malista psihi mu*, m-am batut-o, *ma* de departe . . . Eu sidemu pe țelalalt mal a Prutului chind a sosit urdia turtesca si recneam „*Elate kakohrononaki diavoli* . . . *Ela* incoate, daca ve da inima, se ve aretu eu“ *ma* niți unu n-a indreznit-o se treca Pruto. che pe toți îi fațeam *kes*.

ZOIȚA (*rîzînd*): Auzi voinic!

KIULAFUGLU: *Ma* cum socoți?

ZOIȚA: Știu că ești din cei care întră-n doi ca-n doisprezăce și nu-i pot scoate nici douăzeci și patru.

KIULAFUGLU: Ian lasa saga, *ke* se gatim mai bine conacu pentru pitaris Enachi.

ZOIȚA: Odaia-i gata, nu te-ngriji.

KIULAFUGLU: Un lucru numai nu înțelego în ravasul ista . . . zițe che vine se caute un nepoto a dimisale țe s-a pocaitu . . . țe nepot?

ZOIȚA: Las' că te-i tălmăci cu pitariu Enachi.

KIULAFUGLU: *A! natos ke monsu de Rosmarinopulos.*

SCENA VII

KIULAFUGLU, ZOIȚA, IORGU

IORGU: *Bonjur*, cucoană Zoiță; *bonjur*, cucoane Agamemnon; de mult nu am avut norocire să vă văd.

KIULAFUGLU: *Kalimera sas, monsu de Rosmarinoviți.*

IORGU: Îmi pare curios să ne întîlnim așa de rar, mai ales că șidem tot într-o casă.

KIULAFUGLU: *Neski, ma* țe fațe cocona d-tale? *senatosa-i?* . .

IORGU (*în parte*): Ducă-s-ar pe pustii! (*Tare.*) Îi cam zaifă, drăguța!

ZOIȚA: Zaifă? ce are?

IORGU: Au răgușit.

KIULAFOGLU: A! *poli me kakofeni!* Parca esti gata se iese? . . . unde te duți?

IORGU: Mă duc să ieu o lojie pe desară la Teatru Național.

KIULAFOGLU: Ha, ha, ha . . . la teatro moldovenesco! Nu-ți e mila se dai parale dezeaba, ca se vezi niște baieti care nu știu niți se vorbeasca macar! . . . si se ascuți niste piese ca vai de ele?

IORGU: Dac-ar giudeca toți ca d-ta, domnule, apoi teatrul național nu s-ar putea întemeia niciodată în țară; dar, slavă Domnului! sînt persoane care știu să prețuiască greutățile unei scene începătoare ca a noastră; care nu se rușinează de a merge să vadă piese naționale și care, în sfîrșit, iertînd greșelele actorilor, îi încurajează și le dă ajutorul cuviincios . . . Acele persoane sînt vrednice de toată lauda, și teatrul național le va fi totdeauna recunoscător.

KIULAFOGLU: Stiu che eu nu am curazi ca se mergo se casco patru țeasuri pentru hatirul patriotismosmului.

IORGU: Cît pentru d-ta, domnule, teatrul național te lasă-n pace să faci ce ți-a plăcea; cu astă condiție însă, ca și d-ta să-i dai pace ca să-și urmeze cariera, cum poate, și să nu-l critici cu ochii închiși.

ZOIȚA (*trecînd între amîndoi*): Lăsați, vă rog, vorba teatrului, că iar o să-ncepeți a vă sfădi.

KIULAFOGLU: Bine ziți, *psihi mu. Lipon, monsu Rosmarinoviți*, ma inchino cu plecațune ma duc si eu se ma imbraco. *Ela, Zoita mu. (Iese prin stînga).*

(Iorgu se face că iese pe ușa din fund și cînd vede că Kiulafoglu a ieșit, se întoarce iute pe scenă și oprește pe Zoita.)

SCENA VIII

IORGU, ZOIȚA

IORGU: Slavă Domnului, că mă găsesc, în sfîrșit, singur cu d-ta, cucoană Zoită . . .

ZOIȚA (*voind să iasă, în parte*): Degrabă ți-a fi?

IORGU: Nu fugi, îngerașule! nu mă lipsi de fericirea ce simt a te videa și a-ți spune cît te iubesc.

ZOIȚA: Domnule . . .

IORGU: Ah! cînd ai ști cîte pătimesc în sufletul meu din ceasul cum te-am zărit! Zi și noapte te visez cu ochii deschiși și nu pot nici să mănînc, nici să beu, nici să trag ciubuc.

ZOIȚA: Vai de mine! vorbește mai încet că te-aude bărbatu-meu.

IORGU: Te iubesc mai presus decît cum iubește un giudecător aurul! Pune-ți dar în gînd cît te iubesc!

ZOIȚA: Adevărat grăiești? .

IORGU: Să n-am parte de bărbatu-tău, dacă-ți spun minciuni . . .

Zoițo . . . Zoițo!

KIULAFUGLU (*strigînd din culise*): Zoița . . . Zoița!

ZOIȚA (*lui Iorgu*): Fugi că vine.

IORGU (*voind să fugă*): M-am dus.

ZOIȚA (*în parte*): Îmi vine-o idee. (*Lui Iorgu, oprindu-l.*) Nu pe-acolo.

IORGU: Da pe unde?

ZOIȚA: Ascunde-te aici în ceasornic, păn' ce-oi depărta pe bărbatu-meu.

IORGU: Cum dracu? în ceasornic?

ZOIȚA: Dacă mă iubești!

IORGU: Te iubesc; dar ce are-a face dragostea mea cu ceasornicul?

KIULAFUGLU (*asemene*): Zoița . . . Zoița!

ZOIȚA: Întră degrabă că ți-oi tălmăci eu mai pe urmă

IORGU: Da nu se poate, soro . .

ZOIȚA: Ți-i frică poate?

IORGU: Frică? ha, ha, ha! Nu cunoști pe Iorgu.

ZOIȚA: Ei; apoi ce te mai oprește?

IORGU: Zi dintîi că mă iubești ș-apoi întru și în tartar.

ZOIȚA (*deschizînd ornicul*): Te iubesc.

IORGU: Încă o dată . . (*Întră în ornic.*)

ZOIȚA: Te iubesc. (*În parte.*) Am cîștigat rămășagul.

(*Agamemnon intră și vede pe Zoița închizînd ușa ornicului.*)

SCENA IX

KIULAFUGLU, ZOIȚA

KIULAFUGLU: Zoița, te strigo de un țeaso . . . *ma* țe fațeari la țeasornico?

ZOIȚA: Nu făceam nimică.

KIULAFUGLU (*în parte*): S-a tulburato . . . (*Tare.*) Cu ține erai aițe?

ZOIȚA: Cu nimine.

KIULAFUGLU (*în parte*): Negresit, a ascunso pe țineva *is to* țeasornico *mesa*. (*Tare.*) Zoița! Zoița, *kitakse* drept la ochi a mele.

(*Zoița coboară ochii.*)

KIULAFUGLU (*mîniindu-se*). *Pes mu* drepto, ține-i in *orologhion*?

ZOIȚA: Da cine vrei să fie? nu-i nime.

KIULAFUGLU: Nime? sirata țe esti! vrei si tu se me fați de mașcara! Nu auzi che a statuto țeasornico?

(Iorgu imitează cu limba bătăile ornicului.)

ZOIȚA: Ce fel s-au oprit? n-auzi că merge?

KIULAFUGLU: Merze? ma de țe merze așa iute?

(Iorgu imitează mai rar.)

ZOIȚA: Se vede că-ți țiue urechile.

KIULAFUGLU: Ian asculta . . . Acum merze ințet.

(Iorgu imitează iute.)

KIULAFUGLU: Zoița, Zoița, ai ascunso pe țineva acolo . . . Unde-i cheia?

ZOIȚA: Nu-i la mine.

KIULAFUGLU (*mînios*): Dă-mi cheia, che m-am aprinso ca un zaratico.

ZOIȚA (*dîndu-i cheia*): Dacă nu mă crezi, poftim cheia . . . deschide și vezi . . . (*Kiulafoglu ia cheia.*) Iadeș! am cîștigat rămășagul.

KIULAFUGLU (*scăpînd cheia jos*): Karnaksi! m-ai insalato! (*Se bate cu pumnii peste cap.*) Na, na, bostani fără kefali! se perdo eu remeșagu! eu cari mi sinto palicaris! Ah, Zoița mu! îți țero iertațune in zenunchi, pentru che am prepuso nevinovația ta, sirata țe esti!

ZOIȚA: Mai bine hai să-mi cumperi șalul.

KIULAFUGLU: Haide, psihi mu . . . haide. (*În parte.*) Tin patzi-risa hiotiki.

(Ies amîndoi prin fund.)

SCENA X

IORGU (*deschizînd ferestruica dulapului*): Ai văzut diavolul de Zoiță cum și-o bătut joc de bărbatu-său și de mine! și toate aceste pentru ce? . . . pentru un șal! . . . Apoi, pas de nu zi că interesul poartă fesul . . . Uf! mă înăduș aici m-am săturat de ceasornicărie . . . Cum dracul să ies? (*Zgîlțîie ușa.*) Ușa-i închisă cu cheia pe din afară Ar avea haz să mă lase ca să mă zvîntez aici! ba mai bucuros aș fi să mănînc mere acre, decît . . . Parc-au întrat cineva-n casă la loc, Iorgule. (*Închide ferestruica.*)

SCENA XI

DAMIAN (*întră prin fund*): Măi, măi, măi! ce casă pustie! Nici că aș întîlni vrun suflet botezat! În sfîrșit, iată-mă-s în Iași! Nepotul meu mi-au scris că s-au pocăit, berbantul! Auzi

d-ta, să fugă din târgul nostru la Iași, cu cine? cu Rosmarinovicioaia!... ce blăstămat! . Da ce dracul!... n-a să vie nimine astăzi să-mi spuie dacă comisul Agamemnon îi acasă? Ei, Toader, Nastasă, Chirilă.

IORGU (*deschizînd ferestuica, în parte*): Parc-am auzit un glas de rudă.

DAMIAN: Vasile, Gavril, Pricochi! Tufă, pustii . ca cînd au trecut turcii.

IORGU (*asemene*): Săracul de mine! moșu-meu!... de m-a găsi, aici, sînt prăpădit... Numai de nu mi-ar veni să strănut. (*Strănută.*)

DAMIAN: Dec! cine strănută-n dulap?

(*Iorgu mai strănută.*)

DAMIAN: Ce să fie?... Ian să videm. (*Voiește să deschidă dulapul.*) Îi închis cu cheia . Hei! cine-i acolo?

(*Iorgu face ca cucoșii.*)

DAMIAN: Ian auzi-l acu... îmi cîntă ca cocoșii... Spune, măi... cine-i acolo?

(*Iorgu face ca mîțile.*)

DAMIAN: Știi că are haz? .. Poate că-i vrun ceasornic cu mojică Tocmai... ha . ha... ha!.. Răposatul dascalul Ieni, Dumnezeu să-l ierte! avea unul care cînta ca cucul.

(*Iorgu face ca cucul.*)

DAMIAN: Măi! da aista-i cu mai multe meșteșuguri... Cînd aș găsi cheia, ca să văd cum dracu-i lucrat înlăuntru. (*Găsind cheia jos.*) Iaca o cheie; oare nu cumva-i de la ceasornic? (*Deschide.*) Piei, drace!... Iorgu! în ceasornic . Ce faci aici, tâlhariule?

IORGU: Mă mă primblu, moșule.

DAMIAN: Așa mi te-ai pocăit, blăstămatule? Te ascunzi prin dulapurile oamenilor și cînți ca cucoșii, și miorlăiești ca mîțile, pentru ca să-ți bați joc de mine?

IORGU: Moșule .

DAMIAN: Să mă facă să cred că-i ceasornic cu mojică! A, hoțule, mă faci de mă scol de-acasă, eu, om bătrîn, și vin la Iași pentru tine! și tu, în loc să te arăți înaintea mea blînd și supus, te-apuci să-mi cînți cucul? Las' că te-oi învăța eu Socoți că te-oi face clironomul meu? Pune-ți pofta-n cui, dragă.. Îi cînta tu mult ca cucoșii și-i miorlăi ca mîțile, păn' ce-i videa o para de la mine.

IORGU: Moșule, ascultă-mă și pe mine .

DAMIAN: Lipsești dinaintea mea... Auzi, împușcă-n lună, așa! îl trimet în țara nemțască ca să se facă om de treabă, și el învață acolo a-și urî pămîntul unde s-au născut.

IORGU: Nu-i adevărat . . . nu-i adevărat Eu îmi iubesc patria mai mult decît d-voastră, pentru că ştiu cum s-o iubesc.

DAMIAN: Aşa! vrea să zică, spun şi minciuni? . Atîta mi-au mai rămas, ca să mă faci şi mincinos. Trage-mi încălce ş-o bătaie, ca să se mîntuie comedia . Mă mir ce mă opreşte de nu-ţi sfărmaşul capul.

IORGU: Moşule, eşti aspru cu mine N-am meritat să mă tratezi astfel.

DAMIAN: Ți-oi da un *tartat* acuș de nu l-îi putea duce.

SCENA XII

DAMIAN, IORGU, IȚIC, DOI COMISARI

IȚIC (*la comisari*): Veniți cu mine se-l ridicați.

IORGU (*în parte*): Iaca și Ițic! ca cînd dracul l-au adus.

DAMIAN: Pe cine cauți, giupîne?

IȚIC: Pe chicănaș Rosmarinovici.

DAMIAN: Care Rosmarinovici? . . . El o murit de mult.

IȚIC (*zărind pe Iorgu*): Ba nu?; iată-l după d-ta.

DAMIAN: Cine? Iorgu?

IȚIC: Dumnelui.

DAMIAN (*lui Iorgu*): Vrea să zică ți-ai schimbat și numele? ți-o fost rușine de numele tătîni-tău?

IORGU: Nu crede, moşule .

IȚIC: Ba crede, chicone . . . zic zeu. Dumnelui chicon Rosmarinovici mi-i dator cu 200 de galbeni, și nu vrea se-mi plitească.

DAMIAN: Încă și dator cu 200 de galbini! Da bine, că-i bun de dat la ocnă.

IȚIC: Și dache nu mi-a pletii acu îndată am adus poronchi de la Departament ca se-l ridic cu comisari.

DAMIAN: Dar, dar, să-l închideți! bine-ți face.

IȚIC: Plitești, chicon Rosmarinovici, ori nu?

IORGU: Moşule pentru numele lui Dumnezeu, scapă-mă de-o necinste ca asta . nu mă lăsa să mă rîdice Gîndește-te că-ți sînt nepot.

DAMIAN: Tu, nepot mie? Se ferească Dumnezeu! Eu mă numesc Dămian, iar nu Rosmarinovici Du-te de-ți găsește moși aiurea.

IORGU: Moşule, mă aduci în deznădăjduire.

DAMIAN: Ba la agie, dragă . Du-te la închisoare, fătul meu; acolo-i fi mult mai în huzur decît în dulapul ista și-i putea cînta cucul cît ți-a plăcea.

IȚIC: Nu plitești? Giupîne comisari, umflați-l!

(Comisarii pun mîna pe Iorgu.)

IORGU: Piei, tîrtane, că te rup în bucăți.

IȚIC (fugînd deoparte): Ghevalt! nu lesați.

IORGU (cătră comisari): Nu vă apropiați, guleraților, că vă zdrobesc săbiile de cap.

(Comisarii voiesc să-l ducă; Iorgu se zbuciumă.)

DAMIAN: Nu te da, *monsiu* baron. Nu te da. odată să te văd vîrtos.

IORGU: Să dai samă moșule, de nenorocirile ce s-or întîmpla.

DAMIAN: Auziți, domnișorilor, vi-l dau în samă.

SCENA XIII

Cei denainte, GAHIȚA, ZOIȚA, KIULAFOGLU

TOTI: Ce vuiet? ce este?

DAMIAN: *Monsiu* baron Rosmarinovici se duce la agie... ha, ha, ha.

TOTI: La agie!

GAHIȚA: La agie! Ah! (*Leșină.*)

DAMIAN: Vrea să cerce dacă temnițele din Iași sînt ca cele din Sadagura.

(Comisarii duc pe Iorgu.)

KIULAFOGLU: *Arhon* pitaris!

DAMIAN: *Arhon* comis!

(Se îmbrățișează amîndoi.)

ZOIȚA (*în parte*): Sărmanul Iorgu!

(Cortina cade.)

ACTUL III

Actul se petrece la moșia lui Gîngu.

Teatrul reprezintă o piață de sat: în stînga, o crîsmă cu laiți dinainte; doi stîlpi mari de lemn pentru exercițiile acrobatice ale lui *Kleine Schwabe*; în dreapta, un scrînciob, în fund, satul.

SCENA I

ȚĂRANI și ȚĂRANCE (jucînd hora)

Iată, hora se pornește
Sub stejar la rădăcină,
Iată, hora se-nvîrtește
Vină, puico, vină.

Mi-am pus flori la pălărie,
Mi-am pus flori, mi-am pus mărgеле;
Să cați vesel cu mîndrie,
Puicuțo, la ele.

Sînt sătul de biruri grele
Și de plug, și de lopată,
De ciocoi, de zapciele
Și de sapă lată.

Dați, copii, într-o lovire,
Să vuiască-n fund pămîntul;
Lumea-ntreagă să se mire
Și Dumnezeu sîntul!

SCENA II

Cei dinainte, IORGU

(Iorgu intră prin dreapta în costum de vrăjitor, țărani spărieți fug în crîsmă, strigînd: „Iaca dracu, mă! iaca dracu!”)

IORGU (*cătră țărani*): Nu fugiți, oameni buni, că doar nu-s Sca-raoțchi! Cînd vrea dracul să muncească oamenii, el se face giudecător sau ispravnic.. Au fugit! . s-au dus! Așa fug toți cei ce mă-ntîlnesc. Iată-mă-s, în sfîrșit, și șarlatan.. De patru luni de zile alerg acum din sat în sat și dau reprezentații acrobatice. Eu, Iorgu Dămian! Și ce dracul era să fac? Cînd m-au găsit moșul meu în blăstămatul cel de ceasornic și cînd m-au dat pe mîna comisarilor, era să-nebunesc; însă m-am smuncit voinicește din ghearele ce mă prinsesără de gît; mi-am luat călcăile de-a umere și m-am dus, m-am dus, m-am dus, păn' ce m-am văzut departe de capitalie, și de Ițic, și de agie, și mai ales de stahia cea de Gahiță. Atunci am intrat într-o crîsmă ca să mă odihnesc! Cînd, în crîsmă, ce să văd? pe *Herr von Kleine Schwabe!*... un neamț ce cunoscusem

la Sadagura și care se ducea la Iași ca să deie reprezentații gimnastice. Deodată-mi trăsnește prin cap o idee de cel cornorate. Mă apropii de neamțul meu și-i zic: „Măi șonțule!... deschide-ți urechile-n patru la glasul adevărului... Tu te duci la Iași ca să arăți locuitorilor lui că știi să te dai de-a tumba și că poți rîdica multe oci de bere și de fer?... Sărmane cartoflariule! Nu știi că acolo sînt acrobați care pot să-ți fie profesori în meșteșugul paiăților! . Tu poți, de pildă, rîdica 50 sau 80 de ocă de fer; iar acolo sînt voinici care umflă stări întregi! Tu știi să te dai peste cap; iar acolo sînt paiății care știu a să da, nu numai ei însuși de-a tumba, dar a da și pe alții peste cap! Nu-ți cerca norocul în Iași, nefericitule șonț! că-i muri de foame... Vin mai bine cu mine și haideți amîndoi să facem o asociație pentru ca să speculăm nevinovăția provinciailor. Tu te-i face că-mi ești rob, și eu te-oi arăta peste tot locul, ca pe-un sălbatic din America. . Îi videa cît de bine-i fi priimit sub numele de sălbatic, într-o epohă ca aceasta mai ales, unde oamenii civilizați sînt socotiți de nebuni!“ Neamțul meu se uita la mine ca o broască la soare, și, în sfîrșit, au priimit... De-atunci, slavă Domnului, ne curge bine laptele-n păsat! . Nu-i sat unde să nu cîștigăm cîte 50 de ouă și cîte 10 pui de găină... Să trăiască șarlatanismul!... El și aurul sînt domnitorii veacului! Cine știe dacă prin ajutorul lui nu voi adun un om înșămnat? . Poate să mă fac vrun prinț. . de Sadagura... (*Văzînd pe Kleine Schwabe.*) Iaca și baron von Kleine Schwabe! Bre posomorît îi!

SCENA III

IORGU, SCHWABE (*intră prin dreapta foarte posomorît*)

IORGU: Ce ai, măi neamțule, de ți-si zbîrcit sprincenile?

SCHWABE: Am superar la inima. (*Oftează.*)

IORGU: Nu cumva te-au înecat vro cartoflă? Trage o stacană de bere, că ți-a trece.

SCHWABE: O! *niks Erdäpfel!* Mi-am adus aminte de un madam ce am iubit la Cernoviez!

IORGU: Ce era? spălătoriță sau bucătăriță?

SCHWABE: *Terteifel!* spălătoriț! *Nein...* un madam de la Moldau.

IORGU: Ce spui, șonțule? De la noi? Cum o chema?

SCHWABE: *Gahizen!*

IORGU: Gahița Rosmarinovici poate?

SCHWABE: *Mein Got!* ... o cunoști?

IORGU (*în parte*): Ha, ha, ha... Aista-i graful cel vestit despre care-mi rodea urechile cucoana Gahița? ha, ha, ha...

SCHWABE: Ce rizi, domnule? *Ich bin Baron . . .*

IORGU: Nu te bosumfla, șonțule . . . Ian spune-mi: Gahița te iubea?

SCHWABE: O, ia! și eu pe dîns o iubeam mai mult de chit cel mai bun *Bier in Oesterreich*.

IORGU (*în parte*): Îmi vine-o idee (*Tare.*) Măi neamțule, ce-ai zice dacă te-aș însura cu Gahița?

SCHWABE: *Vai mir!* te-aș învăța ciubotăria.

IORGU: Ține-o pentru tine Și du-te-acum de te gătește ca să începem reprezentația! Mai pe urmă îți făgăduiesc să te pun la cale.

SCHWABE: O! *ich danken!* (*Iese prin dreapta.*)

SCENA IV

IORGU: Auzit-ai gust din partea Gahiței? Să se drăgostească . . . cu cine? cu șvabul meu! . Mă miram eu de ce-i era așa de dragă țara nemțască? . . Ar avea haz să-i însor . Dar cu chipul acesta scap pentru totdeauna de Gahița, cu toate c-am numit-o înger *tutelaire* . . . Să te ferească Dumnezeu de îngeri, cînd se îndrăcesc de-ți stau năpaste!

SCENA V

IORGU, ȚĂRANII (*ieșind din crîșmă*)

IORGU: Veniți, oameni buni . . nu vă temeți . veniți mai aproape, că doar nu-s privighitor și eu sînt om pămîntean ca și voi! . Auzit-ați de vestitul *Cocus Mocus imperator* ce-au sosit acum din America, aducînd cu dînsul un om sălbatic?

ȚĂRANII: Ba nu, giupîne.

IORGU: Eu sînt acel vestit vrăjitor! și știu să proorocesc tot ce are să se întîmple peste două sute de ani.

ȚĂRANII: Ian auzi poznă și minune!

IORGU: Dacă vreți, vă pot spune la fiecare ce-o să pățască până mîni . . . dar fiindcă nu vreți, apoi v-oi arăta omul cel sălbatic care mănîncă foc și bea smoală clocotită . . . Hai duceți-vă de dați de știre stăpînilor voștri și tuturor boierilor vecini, ca să alerge degrabă aici, să vadă minunea minunilor! (*În parte.*) Minciuna minciunilor.

(*Cîțiva țărani ies.*)

IORGU: Nu uitați însă a le spune ca să aducă svanțihi fără bortă și galbini netăieți, pentru ca să cerce ei însuși cu ce plăcere sălbaticul

mănîncă bani Eu mă duc să mă gătesc; dar vă înştiinţez să nu căscaţi gura prea tare de mirare, pentru că sălbaticul are patimă pe guri căscate.

(Iese prin stînga.)

SCENA VI

CÎȚIVA ȚĂRANI și ȚĂRANCE

UN ȚĂRAN: Ați auzit, măi? ... zice că bea smoală!

ALT ȚĂRAN: Mări, las', măi Ioane, nu mai crede. Minciuna nemțască, ca și cea boierească, trece-n țara ungurească.. știi vorba ceea ..

CEL DINTÎI: Ba zău, mai știi ce? Nemții iștia sînt cu dracu .

CEL D-AL DOILEA: Poate d-aceea îi și ie dracu păn' în sfîrșit .

SCENA VII

ȚĂRANII TOȚI, GÎNGU, DAMIAN, PRIETENI

(Intră toți prin stînga.)

DAMIAN: Ce ziceți, măi proștilor, de *Cocus Mocus* și de sălbatic? ... unde-i? să-l văd și eu cum mănîncă foc și bea smoală clocoțită? ... auzi poznă, măi Gîngule?

GÎNGU: Cine? Elenuța? sărmana! toată ziua plînge de cînd au aflat că și-au pierdut pe Iorgu, logodnicul ei.

DAMIAN: Nu-mi mai pomeni de el, că mă supăr.

GÎNGU: Ei, da, și tu te-ai arătat prea aspru . ce dracu! ... Iorgu-i tînăr și trebuie să-i iertăm dacă-i zburdă inima .. Adă-ți aminte ce făceam noi cînd eram de vîrstă lui cînd beam vutca în fesuri și-n papucii cucóanelor

DAMIAN: Foarte bine; dar pentru ce să mă-nșele? de ce să-și lepede numele tătîni-său? de ce să facă datorii ca un boier mare? .. Auzi! *monsieu* Rosmarinovici și nu Dămian! ... asta, frate, nu i-oi ierta-o niciodată . Cine se rușinează de numele tătîni-său nu merită să fie nici om! De-aceea l-am lăsat și eu pe mîinile comisarilor doar i s-a mai liniști sîngele șazînd cîtăva vreme la răcoare.

GÎNGU: Aud? ... să se-mpuște? mai știi ce? Ea! . se poate ... Tinerilor de astăzi nu le prea sufli-n borș ..

DAMIAN: Ce vorbești, surdule, de împușcat? El! ... Iorgu! ... Ba să ferească Dumnezeu! Auzi? Gugulea moșului! ... să-l ferească Dumnezeu!

(Se preumblă turburat.)

UN ȚĂRAN: Cucoane Enachi, s-aude-o poștă.

DAMIAN: Cine să fie?

KIULAFUGLU (*în culise*): *Ma staso, Zoița, psihi mu se vino și eu, te fuzi așa iute? ca o caprița?*

DAMIAN: Îi comisul Agamemnon .

SCENA VIII

Cei denainte, ZOIȚA, KIULAFUGLU (urmărit de un slujitor ce-i ține ciubucul.)

KIULAFUGLU: *E! natos si veru, Enaki! Ma cum de te intilnesco aițe?*

DAMIAN: Da, d-ta, *arhon* comise, de unde și până unde? Iată și cucoana Zoița! . . . Sărut minile, cucoană Zoiță.

KIULAFUGLU: *Ego sinto ispravnicos telos panton! . . . cu mila lui Dimnezeu m-am facuto ispravnicos la ținutul ațesta, ke acum vin de la Iasi ca se mi sui pe scauno ispravniției! . . Am munat tatareste . . . Adeca chind zic tatareste, eți vine vorba, dioti caii de poțta nu mergo niți ca vintul, niți ca ghindul, ma ca . . nu știu te . . Deziaba suruzii . . dos tu ke dos tu cu harapnico! dimialor din pas nu iese . . din prițina ke nu stiu care filosofos a ziso: ințet merzi, mai departe azunzi! . . Se vede che ațel filosofos nu se facuse niți o data ispravnicos . . ha, ha, ha! Ma se nu spuneți, ma rogo, che am riso de poțte, pentru che ma cam temo de chihai .*

DAMIAN: N-ai frică, *arhon* comise . . La noi, ce întră pe-o ureche iese pe alta.

KIULAFUGLU: Nu de alta, *file*, ma fiind che sinto ispravnicos ințalezi? Chind nu eram in sluzba, aveam tota voie sa racnesco si racneam chit septe, *dioti* eram patriotis. *Patrida* frate! alt cuvânt nu-mi iesa din gura . . *omos tora . . ințalezi!*

DAMIAN: Da cum nu? lupul când vrea să se apropie de turmă latră ca cîinii păn' ce prinde oaia.

KIULAFUGLU: Sss! *sas parakalo*, frate nu vezi che sinto ispravnicos? *ma* se lasemo asta . Spune-mi unde mă gasesco, si cum se fațe de te intilnesco aiți linga poțta, in mizloco drumului?

DAMIAN: Aici sîntem la moșia lui Gîngu, unde am venit de vro două zile ca să sărbăm ziua Marghioliții.

KIULAFUGLU: *Pios? . . Ghingos?*

DAMIAN: Nu-l cunoști? Iată-l.

KIULAFUGLU (*cu un aer de protecție*): A! *Arhon* Ghingos, mi pare bine, mi pare bine

GÎNGU: Cîte fălci? . numai patru sute,

KIULAFOGLU (*lui Damian, încet*): Se vede che are podagra la urechi *arhon* Ghingos? (*Rîde.*)

DAMIAN: Norocire pentru dînsul că n-aude toate dobitociile ce zic unii și alții.

ZOIȚA: Frate, d-ta stai la vorbă și biata cucoana Gahița ne-așteaptă-n trăsură.

KIULAFOGLU: Las-o se aștepte.

DAMIAN: Ce zici, cucoană Zoiță? ... Gahița-i cu dumneavoastră?

KIULAFOGLU: *Neski*, frațico I cocona Gahița ne-a rugat-o, chind ne-am pornito de la Iași, ca s-o luam cu noi, *ke* s-o aduțem inapoi la casa dimisale ... *Ma* țe nebuna *kira!* A! *me sinho-rese* ... uitasem che-ți este nepoțica ... ha, ha, ha ...

DAMIAN: Lasă, șaga, *arhon*, că mă supăr.

KIULAFOGLU: Țe *berbanto!* Se ne insale, si pe Zoița, si pe mine, si pe d-ta, si pe toți! . *Ti puskis!* *Ma pes mu*, țe ai mai facuto cu el? ... l-ai scoso de la adzie? ..

DAMIAN: Ba nici m-am gîndit.

(*Se aude în culisa din dreapta trîmbițe și o dobă.*)

KIULAFOGLU: Țe este asta? nu vine oare vreo urdie de turți?

DAMIAN: Nu te teme . Se vede că tot îți aduci aminte de la Sculeni?

KIULAFOGLU: *Katergari!* ha, ha, ha.

SCENA IX

Cei denainte, IORGU și SCHWABE (între prin dreapta întovă-rășiți de doi oameni îmbrăcați ca șarlatani, din care unul sună din trîmbiță și cellalt dintr-o dobă. Schwabe este în costum de acrobat.)

IORGU (*în parte*): Valeu! moșu-meu aici! am pățit-o

KIULAFOGLU: Țe *kabazliki* asta, *arhon* Enaki?

DAMIAN: Așteaptă că-i videa. (*Lui Iorgu.*) Domnule, am auzit că vrei să ne-arăți niște lucruri de pe ceea lume.

IORGU (*în parte*): Nu mă cunoaște . . curaj! (*Tare.*) Oameni buni! (*În parte.*) Ce dracu! parcă și-au dat cuvînt cu toții Iată și Gîngu, și Kiulafoglu, și Zoița . numai Gahița lipsește, din norocire. (*Tare.*) Creștini blagosloviți!

DAMIAN (*în parte*): Curios glas!

IORGU (*suindu-se pe o laiță*): Oameni buni! boieri, țărani, țigani, jidani! Gătiți-vă urechile și ochii, că o s-auziți și să vedeți lucruri care n-au văzut neam de neamul vostru! Eu sînt vestitul *Cocus Mocus imperator*, care-am încungiurat pămîntul și-am trecut peste nouă mări și peste nouă țări.

DAMIAN: Chiar ca Făt-Frumos din poveste.

IORGU: Tocmai! Eu știu toate descîntecele de dragoste și de diochet și pot prooroci viitorul! Am descîntat în Iași și în București cîteva cucoane de sluțenie și le-au trecut. Am descîntat de dragoste unei babe de 60 de ani și peste 5 minute au văzut viind iubitul ei călare pe prăjină. . prăjina însă era de aur! Am descîntat cîteva patrioți de tîlhărășug (*în parte*) și tot tîlhari au rămas! . . .

KIULAFOGLU: Bre, bre, bre! țe mora stricata!

DAMIAN: Auzi, măi Gîngule?

GÎNGU: Ce să fie, franțuz? ba-i neamț.

IORGU: Am descîntat.

DAMIAN: N-auzi, domnule, nu știi să descînți și de lehăit?

IORGU: Am descîntat și de lehăit pe oarecine care poartă minciuni pin casele oamenilor, răstălmăcind toate lucrurile în rău, și i-au crescut 70 de pușchinețe pe limbă. Dar toate aceste nu-s nimică, oameni buni! știința mea cea mare stă în proorocii.

DAMIAN: Lasă, domnule, proorociile mai pe urmă. Arată-ne acu ce-ai să ne-arăți. Nu ne trece vremea cu vorbe.

IORGU: Foarte bine. (*Arătînd pe Schwabe.*) Vă arat acum un om sălbatic din codrii Americii, care-au venit înot pin ocean pîn-în Europa. . El îi ficiorul împăratului Ghildiririm Kleaf-kleaf! ș-au fugit din palatul tătîni-său, pentru ca să vie să facă voiajuri pin Moldova... fiindcă auzise că-i o țară foarte poznașă.. adică o țară unde se fac multe pozne. Acest tînăr și interesant străin are o mare procopsală, căci au fost crescut în Academia Azbucovniană, unde pîntre multe altele au învățat a să da de-a tumba, a să acăța pe frînghii și a ridica mii de oca de fer în mîni. .

DAMIAN: Frumoasă poveste, dar mare minciună!

IORGU: El se hrănește numai cu jăratic, și bea numai smoală clocotită!. În țara lui doctorii au hotărît că acest soi de hrană prelungește viața și că imputernicește vinele întocmai ca apa răce. Iată, spre pildă, tînărul Ghildiririm Kleaf-kleaf! el au dobîndit o putere atît de mare. încît acum poate să ieie turnul Trisfetitilor în spinare și să fugă cu el pîn' la Hîrlău. . .

DAMIAN: Își bate joc de noi șonțul! (*Tare.*) Ian așteaptă, domnule. De vreme ce zici că sălbaticul mănîncă foc. să-l videm și noi. (*Cătră un țăran.*) Du-te, măi, în crîsmă de adă un tăciune aprins.

IORGU (*în parte*): Au pățit-o neamțul... (*Tare.*) Îi de prisos să mai aducă foc, pentru că sălbaticul îi sătul... Ți-i foame, americanule?

SCHWABE: Ia.

IORGU: Auziți că nu? Nu-i e foame. Ți-i sete?

SCHWABE: O, ia.

IORGU: Nici sete.

DAMIAN: Ian să-ți spun, măi neamțule. . după cîte înțăleg, tu vrei să ne-nșăli. Ori începe comedia și lasă vorba, ori îți trag o bătaie de cele sfinte.

IORGU (*în parte*): Ar avea haz să iau un *kaftan*. (*Tare.*) De vreme ce-i treaba pe ciomag. apoi încep îndată. (*Cătră trîmbițaș și toboșer.*) Cîntați uvertura.

(*Trîmbițașul și doboșarul sun din instrumentele lor.*)

DAMIAN: Destul, că ne-ați asurzit.

IORGU: Se vede că nu vă plac concerturile? . Fie! . Tăceți, măi! Acum înalta nobleță și onorabilul public sînt poftiți a șădea, căci comedia are să înceapă... Vestite Ghildiririm Kleaf-kleaf! *ein, zwei, drei*. marș.

(*Schwabe face „brațele de fer“.*)

IORGU: Vă rog, domnilor, să însămnați puterea vinelor prin care sălbaticul se pune în poziție orizontală. Această exerciție se numește „brațele de fer“ sau spînzurătoarea... Cine din d-voastră doarește a să spînzura... este rugat a să grăbi, pentru că o să trecem la „rotirea de moarte“.

DAMIAN: Ce zici, măi Gîngule?... ai gust să te spînzuri?

GÎNGU: Ian nu vorbi de-aieste, măi Enachi Fă-ți cruce mai bine.

(*Schwabe face „rotirea de moarte“.*)

IORGU: Iată „rotirea de moarte“!... Această exerciție primejdioasă au atras laudele tuturor capitaliilor din lume, (*în parte*) pe unde n-am trecut! . Bravo, bravo, americanule! Domnilor, vă poftesc să bateți în palme. (*Toți bat în palme.*)

(*Schwabe face „piciorul de fer“.*)

IORGU: Exerciția aceasta este numită „piciorul de fer“. Toată puterea stă în vîrful călcăiului. Vestitul Ghidiririm Kleaf-kleaf va rîdica deosebite greutate, precum și un bou de cîțiva viței.. Nu cumva aveți, domnilor, o asemenea vită la îndămină?

KIULAFUGLU: Ha, ha, ha... *isos che socoți, anoite, che pur-tamu zirezi de boi ist to buzunari?*

IORGU: În locul boului, dacă vrei, te poate rîdica pe d-ta.

KIULAFUGLU: Du-te *is to diavolo, puski!*

(*La finele acestui esercițiu se aude vocea Gahiței.*)

GAHIȚA (*în culise*): *Monsiū Agamemnon, monsiu Kiulafoglu.*

IORGU: Ce-am auzit? Glasul Gahiței!

DAMIAN: Îra! Biata cucoana Gahița! ați uitat-o-n trăsură. Haideți s-o aducem aici.

(*Toți se duc în fund, înaintea Gahiței.*)

IORGU (*încet, lui Schwabe*): Ai auzit ceva, neamțule?

SCHWABE: *Ia! ... am auzit un glas care m-a petruns în das Herz.*

IORGU: Norocul se-apropie de tine, măi șonțule... fugi de te ascunde.

SCHWABE: *Ich verstehe nicht.*

IORGU: Gahița *von Rosmarinovici* vine aici.

SCHWABE: *Mein Gott!*

IORGU: Fugi degrabă să nu te vadă, că de te-a cunoaște sîntem prăpădiți.

SCHWABE (*alergînd în crîșmă*): *Sapperment! noch einmal! fort ...*

SCENA X

Cei dinainte, GAHIȚA (vînd din fund)

GAHIȚA: Frumoasă politică... *Monsiu Agamemnon*. Bravo. vă duceți și mă lăsați în mijlocul drumului, de vă aștept un ceas.

KIULAFUGLU: Nu-i vina noastră, *kera mu... Ma a lui arhon Enaki*, care ne-a ținut-o cu de-a sila.

GAHIȚA (*văzînd pe pitarul Enachi, coboară ochii*): Cuconu Enachi!...

DAMIAN: Nu-ți coborî ochii, dragă cucoană... cele ce-au fost s-au trecut.

KIULAFUGLU: *Omos bine che ai venit si d-ta, cocona Gahița*, ca se vezi omul ațel selbatico, care fațe o mulțime de *kabazlikia*.

GAHIȚA: Ce om sălbatic?

KIULAFUGLU: *Ma pu ine*, bre?

DAMIAN: Ba că zău, unde-i? ce s-o făcut?

IORGU: Nu vă îngrijiți de el c-a veni acuș... S-o dus să-și răcorească gîtul c-o stacană de smoală.

KIULAFUGLU: *Lipon*, țe mai sidem aițe? *as pame* si noi, se ne recorimo.

IORGU: Mai stați că încă n-am sfîrșit comedia. Acum au să înceapă proorociile. Cine vrea din d-voastră să-i spun trecutul și viitoriul? Eu, vestitul *Cocus Mocus imperator*, am proorocit de mult că are să vie o vreme unde oamenii au să meargă pe brînci și, slavă Domnului! azi videm mulți culbeci cu fețe de om. Am proorocit iar că vînzătorii au să fie schimbați în măgari, și moldovenii în... jidani! Am proorocit unui însurățel că femeia lui...

KIULAFUGLU (*mînios*): Cum indreznesti, *katergari*, se vorbești de surăței *me katigoria*? Nu stii che si eu sinto surățelos?

IORGU: Ba ești sur cumsecade, nu surățel.

KIULAFOGLU: *Ghidi, puski*. Moi sluzitori, umfla la dinsu.

DAMIAN: Ian lasă-l, *arhon* comise, să sfîrșască. (*Lui Iorgu.*) Ziceai, domnișorule, că știi să spui toate lucrurile trecute și viitoare? ... Spune-mi dar mie, unde se găsește acum Iorgu, nepotul meu?

IORGU: El se află aici în sat.

DAMIAN: Minciuni spui, șonțule, că-i la Iași, închis la agie. Auzi cum le croiește!

IORGU: Ei, pui rămășag că eu, vestitul *Cocus Mocus imperator*, îți aduc pe Iorgu aici păn-într-un șfert de ceas?

DAMIAN: De la Iași în 15 minute? ... cale de 5 poști?

KIULAFOGLU: Cu caii de poțta de-acum, țe nu se pote!

IORGU: Însă, dacă m-oi ținea de cuvînt, d-ta să-l ierți pe Iorgu și să-i plătești toate datoriile

DAMIAN: Iar de nu?

IORGU: Să mă faci chisăliță de bătaie.

GAHIȚA: Mă mir, *mon cher arhon* pitar, cum de stai ca un prost de-l ascuți? ... Nu vezi că domnișorul vrea să ne ieie în rîs cu minunile d-sale? D-lui socoate poate că nici unul din noi n-au făcut voiajuri.

IORGU: Știu, dimpotrivă, cucoană Gahiță, că d-ta ai fost la Cernăuți.

GAHIȚA: Cine ți-o spus-o?

IORGU (*apropiindu-se de Gahița, încet*): Baronul *von Kleine Schwabe*.

GAHIȚA: Oh ciel! îl cunoști?

IORGU: Pe cine nu cunosc eu?

GAHIȚA: Oare... nu l-ai putea și pe dînsul aduce de la Cernăuți... tot în 15 minute?

IORGU: Și mai degrabă, dacă vrei.

GAHIȚA: Cum nu? mai vîrtos, te poftesc.

DAMIAN (*căutînd la ornic*): Domnule, au trecut zăce minute! Îți mai rămîn încă cinci.. dacă-n vremea asta n-a veni Iorgu... te stropșesc.

IORGU: Bunătatea d-tale... Stați puțin să-mi fac descînticul (*Face semne cabalistice cu bățul.*) *Cocus Mocus imperator, ein, zwei, drei*.. (*În parte.*) Să vii, Iorgule, să mă scapi de bătaie, că de nu-i veni, îi rău de pelea mea.

DAMIAN: Șfertul o trecut. Unde-i Iorgu, șonțule?

IORGU: Acuș trebuie să vie.

DAMIAN: Pe dînsul, băieți învâțați-l să-și mai bată joc de creștini.

(*Toți se răped spre Iorgu.*)

IORGU: Ho, țară! să-mi sfîrșesc descînticul. *Marș, pantalon, ein Cocus, zwei Mocus, drei imperator* (*În parte.*) Marș și tu, Ior-

gule, că atît îi scăparea ta. (*Tare.*) *Marș, pantalon...* (*Fuge iute pînă la oameni, de intră în crîsmă și închide ușa după el.*)

DAMIAN: Nu-l scăpați, flăcăi; stricați ușa și mi-l aduceți aici, ca să-i dau un pantalon pe spinare.

(*Cîțiva țărani se încerc să deschidă ușa.*)

KIULAFUGLU (*furios*): Ai vazuto *maskaraliki!* se ne rida un sonți pe toți, și mai ales pe mine care sînto coscoze ispravnicos! prindeți-l, moi.

GAHIȚA (*furioasă*): *Înfame charlatan!* să mă facă să cred că-mi aduce pe *Kleine Schwabe!*

DAMIAN (*la țărani*): Da ce dracul! ... nu puteți da gios o biată ușă? Iar să-mi pun eu umerile. Măi Gîngule, vin de ne-agiută și tu.

GÎNGU: Ce să faci? să dai foc casei? Da cum, Doamne iartă-mă, să-mi arzi crîșma.

(*Ușa se deschide și deodată se înfățișează Iorgu și Kleine Schwabe, schimbați în haine civile. Iorgu merge de pică în genunchi la moșul său, și Schwabe dinaintea Gahiței.*)

TOȚI: Ce minune-i asta?

DAMIAN: Iorgu, aici?

GAHIȚA: *Kleine Schwabe!* oh ciel!

IORGU: Ai făgăduit să mă ierți, moșule!

SCHWABE: *Ah! liebe Gahizen!*

DAMIAN: Bre, bre, bre!

KIULAFUGLU: Bre, bre, bre! țe boțcarie!

DAMIAN (*ridicînd pe Iorgu*): Parcă nu-i lucru curat Da spune-mi, măi băiete, cum ai scăpat de la agie? cum și cînd ai venit? ...

GÎNGU: Măi Enachi, crede și nu cerceta. Nu vezi că giupînu *Mocus* era dracu pe uscat?

(*Toți își fac cruce, zicînd: „Piei drace!”*)

KIULAFUGLU: *Fevghe satana.* Ma țe s-a facuto *kir Mocus?*

UN ȚĂRAN (*aducînd costumul vrăjitorului din crîsmă*): Iaca, cucoane ... numai pielea i-o rămas.

ZOIȚA (*în parte*): Pare-mi-se că nici vrăjitorul nu-i departe.

KIULAFUGLU: *Na scaso an den itan Skaraotki!* Zoița, Zoița . vin' linga mine, se nu te umfla o *diavolos* cornoratos.

IORGU (*în parte*): Ba că chiar! .. scapă de unul și dă peste altul. . (*Tare.*) Nu vă mai spărieți degeaba. Mai bine haideți cu toții să sărbăm ziua astă fericită în care un copil nebun au cîștigat iar iertăciunea și dragostea moșului său ... (*Cătră Gîngu.*) Unde mi-i logodnica, cucoane Gîngule?

GÎNGU: Acasă . . . caută-n cărți.

IORGU: Prietinelor! vă poftesc peste trei zile la nunta mea cu duduca Marghiolița, fiica sulgeriului Gîngu.

GÎNGU: Ura! strigați ura, mări!

ȚĂRANII: Ura!

GAHIȚA: Totodată, domnilor, vă poftesc și eu la nunta mea cu d-lui baronul *von Kleine Schwabe*.

GÎNGU: Îra!

ȚĂRANII: Îra!

DAMIAN: Dec! da aista de unde-o ieșit?

IORGU (*încet, moșului său*): Ți-o spune mai pe urmă . .

SCHWABE: *Liebe Gahizen! du bist meine Lieben!*

GAHIȚA: *Pour toujours?*

SCHWABE: *Tușur!*

IORGU (*încet, Gahiței*): Vrea să zică noi sîntem cîit de-acum?

GAHIȚA (*furioasă*): *Monstre!*

GÎNGU: Mări Enachi! . . . știi ce? . . De vreme ce Iorgu tău s-o îndreptat pe calea adevărului, hai să tragem o horă cu toții.

DAMIAN: Mări, bine zici, surdule . . Unde-s scripcarii? . . Iată-i . . Ian ascultați, dancilor să-mi cîntați o horă de cele bătrînești, cum le plăcea părinților noștri.

(*Scripcarii cînt hora. Damian, Gîngu, Zoîța, prietenii și țărani se prind la joc.*)

DAMIAN: Mări, Iorgule! da tu vii să joci? Tot nu-ți plac obiceiurile noastre?

IORGU: Ba acum îmi sînt dragi . Acum știu să prețuiesc bunătățile care ne-au rămas de la strămoși și să deie Domnul să le păstrăm totdeauna, pentru ca să rămînem tot români și să ne fie dragă țara noastră! . (*Se prinde în horă.*)

TOȚI: Ura! să trăiască Moldova!

(*Toți joc hora, afară de Kiulafoglu care trage ciubuc deoparte; Gahița și Kleine Schwabe joc valțul împrejurul horei.*)

COR FINAL

Sînt român și tot român
Eu în veci voi să rămîn!
Țara noastră să trăiască,
Și-n veci steua să-i lucească!

(*Cortina cade.*)

IAȘII ÎN CARNAVAL

Tablou în trei acte

P E R S O A N E :

Postelnicul TACHI LUNĂTESCU

TARSIȚA, femeia lui

Jignicerul VADRA ot Nicorești

ALECU, nepotul său

LEONIL, cadet de cavalerie

Șatrariul SĂBIUȚA, comisar șchiop

MARGHIOLIȚA, fiica lui

CATI, modistă

TREI PRIETENI a postelnicului Tachi

UN IROD

UN PAZITOR DE NOAPTE

UN TURC

UN JIDOV măști

UN DRAC

UN NEAMȚ beat

IROZI, STEA, PAPUȘI, LAUTARI, SLUJITORI, MAȘTI, DRACI.

ACTUL I

Acest act se petrece în casa postelnicului Tachi Lunătescu. Teatrul reprezintă un salon bine mobilat, cu uși în stînga, în dreapta și în fund; două divanuri: unul în dreapta, altul în stînga, și în mijlocul scenei o masă de cărți întinsă, cu scaune pempregiur.

SCENA I

LUNĂTESCU, TARSÎȚA

(*Amîndoi, lungiți pe divanuri, dorm horăind.*)

LUNĂTESCU (*trezindu-se și căscînd*): Soro?

TARSÎȚA (*asemene*): Ce-i?

LUNĂTESCU: Cîte ceasuri sînt?

TARSÎȚA: Cîte-au fost și ieri pe astă vreme.

LUNĂTESCU: Da mult am mai dormit! bre! bre! ian cată c-au însărat.

TARSÎȚA: Cum nu-i dormi dacă ești cît un somn?

LUNĂTESCU: Aud, dragă?

TARSÎȚA: Zic că alta nu știi să faci decît să horăiești.

LUNĂTESCU: Așa să trăiești?

TARSÎȚA: Mai bine ie sama să nu te trezești într-o dimineață mort de damla.

LUNĂTESCU: Ba să ferească Dumnezeu! auzi vorbă? nu-i destul c-am visat grozăviile lumii; încă mă și sparii cu damlale! Foarte-ți mulțămesc de bunătate.

TARSÎȚA: Ce grozăvii zici c-ai mai visat? Or fi iar niscaiva fleacuri.

LUNĂTESCU (*serios*): Ba nu, dragă. Astă dată am avut un vis care m-au încrețit din talpă păn-în creștet.

TARSÎȚA: Ce vis?

LUNĂTESCU: O revoluție! un complot înfricoșat!

TARSÎȚA: Ha, ha, ha!

LUNĂTESCU: Nu rîde, soro, că, zău, nu-i de șagă. De cîteva zile mi se bate ochiul stîng; și sînt sigur că are să se-n-tîmple în curînd vro blăstămăție grozavă.

TARSÎȚA: Ha, ha, ha, ha!

LUNĂTESCU: Ian auzi-o cum rîde cînd îi vorbesc de revoluție! ș-apoi pas de nu zi: poale lungi, minte scurtă.

TARSÎȚA: Zi mai bine: haine strîmte, minte-ngustă.

LUNĂTESCU: Da-nțălege-mă, ființă nătîngă ce ești. Acum lumea s-au deschis . . . s-au deschis peste măsură! Acum toți vreau să fie deopotrivă, zicînd că toți sînt de-o făptură: cu ochi, cu nas, cu gură . . . și că nici unul nu-i coborît cu hîrzobul din cer. Auzi vorbe! deopotrivă! dacă se potrivește . . . eu să fiu totuna cu un ciocoi . . . și tu, ce ești cucoană protipenda, să fii totuna c-o giupîneasă din casă!

TARSIȚA: Taci, frate, că-mi vin istericale . . . au căpchiet lumea!

LUNĂTESCU: De tot, dragă Tarsiță! . . . de-aceea mă și tem de comploturi.

TARSIȚA: Dar cine vrei să le facă aceste?

LUNĂTESCU: Cine? . . . Parcă nu sînt ei o mulțime de *bonjuri* care ne numesc pe noi ruginiți.

TARSIȚA (*furioasă*): Eu ruginită!

LUNĂTESCU: Dar, dar; nu te-aprinde degeaba . . . Las' că nu se mai *catadicsesc* să ne sărute mîna ca mai-nainte; apoi îi auzi că-ți stropșesc urechile cu vorbe de pe ceea lume: cu *opinia publică*! Auzi? *opinia publică*! . . . parcă eu am trebuință de dînsa, cînd moșii și strămoșii mei au trăit foarte bine, făr-a ști ce soi de mîncare-i ea . . . Ah! soro, în rele vremi am agiuns! . . . Numai Dumnezeu să-și aibă milă de noi, că toate merg pe dos! (*Bate din palme.*) Bre! fa!

SCENA II

LUNĂTESCU, TARSIȚA, SAFTA (*intră prin fund*)

SAFTA: Aud, cucoane.

LUNĂTESCU: Adă dulceți, Safto.

TARSIȚA: Și să spui ficiorului să meargă la *marșan-de-mod* s-o poftească aici.

SAFTA: Aud, cuconiță. (*Iese prin fund.*)

LUNĂTESCU: Așa, așa, soro dragă! Din zi în zi lumea se face mai sumeață și trebile să încîlcesc mai urît. Eu, unul, știu că mă tem! . . . îmi mărturisesc păcatul . . . mai ales de cînd am visat complotul de care ți-am vorbit.

TARSIȚA (*îngrijită*): Mări, nu șuguiești, frate?

LUNĂTESCU: Nu, suflete, nicidecum. Revoltanții își daseră cuvînt să se îmbrace în costume de irozi, pentru ca să nu deie prepusuri, și . . . parcă-i văd avidoma ș-acum alergînd pe uliți cu coifuri de hîrtie poliită și strigînd în gura mare: *Iroood! opinia publică*! Uf! îmi curg sudori fierbinți pe spinare.

(*Safta intră cu dulceți.*)

TARSIȚA: Bea apă răce că te-i răcori.

LUNĂTESCU (*luînd dulceți*): Eu unul mă-ngrijăsc foarte mult . . .
Ce dulceți sînt aieste?

SAFTA: Șerbet de nufăr.

LUNĂTESCU: Nu pentru mine, ci pentru obștie . . . dulceți de
chitru mai avem?

SAFTA: Mai sînt încă două chisele.

LUNĂTESCU: Îmi vine să dau știre poliției ca să ieie măsurile
cuvincioase.

TARSIȚA: Să-ți fie de bine, dragă.

LUNĂTESCU: Sărut ochisorii. (*Își aprinde ciubucul.*)

TARSIȚA (*luînd dulceți, zice încet Saftei*): Mai trecut-au azi că-
lare pe-aici?

SAFTA: Cine? Ofițeriul?

TARSIȚA (*cu blîndeță*): Dar, Săftico ofițeriul Leonil.

SAFTA: Au trecut de vro două ori.

TARSIȚA (*pătrunsă*): Și . . . s-au uitat la ferestrele mele?

SAFTA: Ba nu.

TARSIȚA (*mînioasă*): Lipsești, toanto!

LUNĂTESCU: Să-ți fie de bine, soro.

TARSIȚA: Sărut gurița.

LUNĂTESCU: Safto, zi unui ficior ca să poftească aici pe șatra-
riul Săbiuță, comisarul cfartalului nostru.

(*Safta voiește să iasă prin fund, dar se lovește în ușă cu Alecu,
și paharele se stric.*)

TARSIȚA: Carnacsî!

LUNĂTESCU (*răsărînd*): Ce este? revoluție!

SCENA III

LUNĂTESCU, TARSIȚA, ALECU

ALECU (*întră prin fund*): Ba nu, cucoane Tachi . . . un duel între
chisele și pahare.

LUNĂTESCU: A! tu ești, Alecule?

ALECU: Eu, care mă închin cu sara bună . . . (*Sărutînd mîna
Tarsiței.*) Cucoana Tarsița-i sănătoasă?

TARSIȚA: Noi sîntem bine; dar d-ta cum te mai proslăvești cu
slujba dicanicească?

ALECU: Mă primblu și eu pîntre cele dele cum dă Dumnezeu.

LUNĂTESCU: Și nu te împedici vrodată?

ALECU (*cu mîndrie*): Deși slujba mea este favoritoare cîrciocu-

rilor, mă pot însă făli că încă n-am făcut nici un pas necumpănit, și că n-am picat în opinia publică.

LUNĂTESCU: Na și altul cu opinia publică! Nu ți-am spus, soro, că toți se molipsesc de boala asta? . . . Sărmane Alecu! . . . ce-ar zice moșul tău, bietul jignicerul Vadră, din fundul Nicoreștilor, când ar afla că tu în loc să te folosești de slujbă, ca oamenii, pentru ca să te *chivernisești*, alergi după visuri deșarte și te închini la niște cuvinte săci?

ALECU: Cît mi-a fi cugetul curat, nu-mi pasă de cele ce-ar zice moșul meu și alții. Mai bine să fiu sărac și curat, decît bogat și hulit de lume; pentru că cinstea-i cea mai frumoasă avere pentru un om cu simțiri bune. Cît pentru moșul meu . . . el, care n-au ieșit niciodată din Nicorești, știe să facă vin și bani; eu știu să cheltuiesc banii și să beu vinul. Prin urmare iarăși cfit.

TARSIȚA: Bravo, Alecu! bine faci.

LUNĂTESCU (*în parte*): Ș-aista-i *bonjour*. (*Tare.*) Ei! da ce mai veste prin târg?

ALECU: Bine; veselie peste tot locul, căci sîntem în carnaval. În toate ulițele întîlnești măști, păpuși, irozi .

LUNĂTESCU: (*spăriet*): Irozi! (*În parte.*) Revoluția-i gata! Visul mi se împlinește!

ALECU: Da ce ai, cucoane Tachi, de te-ai îngălbinit?

TARSIȚA (*viind lângă Lunătescu*): Cu adevărat! ce? nu ți-e bine, dragă?

LUNĂTESCU: N-am nimică . Ești sigur că sînt irozi pe uliți?

ALECU: După ce i-am văzut cu ochii . . . dar . . . ce are-a face?

LUNĂTESCU (*în parte*): Sîntem perduți! Mă duc să-mi încarc pistoalele. (*Fuge pe ușa din stînga.*)

TARSIȚA (*spărietă*): Săracan de mine, că mi-au nebunit bărbatul! mă duc să mă-nchid în casă, că mi-e frică. (*Fuge în dreapta.*)

ALECU: Iaca pozna că au sturluibat amîndoi! . Oare ce dracul i-au apucat? Mări, ducă-se naibei! ce-mi pasă? (*Căutînd la ornic.*) Șase ceasuri n-am vreme de pierdut. Trebuie să mă-ntîlnesc cu prietenii cu care am vorbit să merg la bal masche. Avem să ne îmbrăcăm în păpușeri; ha, ha, ha! Ce-or să mai rîdă prin lojii! (*Își ia pălăria.*) Ian să-mi fac socoteală . . . Până la începutul balului măi sînt încă vro două ceasuri și giumătate așadar, am toată vremea ca să trec pe la Marghiolița, fiica comisariului Săbiuță . . . (*Scotînd o scrisoare din buzunar.*) Dar ce dracul să fac acum cu răvașul moșului meu? El mi l-au trimes ca să-l dau cuconului Tachi, și cuconul Tachi s-au făcut nevăzut . Ce să fac? A! iată vine cineva. (*Văzînd pe Cati.*) Dumnezeule, Cati, modista! (*Se închină Catii.*)

SCENA IV

ALECU, CATI (între prin fund, aducînd o cutie cu bonete)

ALECU: Negreșit, cauți pe cucoana Tarsița, mademuasel Cati?

CATI: Dar, cucoane Alecule; îi aduc o bonetă nouă.

ALECU: Ce? mă cunoști? Cum de-mi știi numele?

CATI: Tot asemenea precum mi-l știi și d-ta pe al meu.

ALECU: Pentru d-ta nu-i de mirat, mademuaselă, pentru că cine te vede dorește să te și cunoască.

CATI: De vreme ce-mi faci complimenturi, apoi dă-mi voie să-ți spun și eu că ai mult talent pe ghitară.

ALECU (*rîzînd*): Da de unde-ai aflat?

CATI: Las' că te-am auzit eu însumi; dar mi-au spus-o și-o persoană care iubește foarte mult muzica de cînd te-au auzit pe d-ta cîntînd pe sub ferestrele sale.

ALECU: Marghiolița! o cunoști? .

CATI: Mi-i bună prietină și ne videm în toate zilele.

ALECU: Cu adevărat; șideți față-n față.

CATI: Și vorbim adeseori de d-ta.

ALECU: Ah, mademuaselă, cît mă norocești cu cuvintele aceste! Dă-mi voie dar să mă număr și eu de-acum printre prietini d-tale.

CATI (*dîndu-i mîna*): Cu mare bucurie.

ALECU: De-acum te rog să-mi poroncești la cîte te voi putea sluji.

CATI: Bucuros; dar și d-ta să urmezi asemenea cu mine.

ALECU: Frățește . . . și, spre dovadă, iată o scrisoare pe care te rog s-o dai cucoanei Tarsiței ca s-o deie boierului d-sale.

CATI (*luînd scrisoarea*): Adă.

ALECU: Mademuasel Cati. sărut mînile . . . (*Voiește să iasă.*)

CATI (*zîmbind*): Și . . . ce să spun Marghioliții?

ALECU: Spune-i c-o iubesc din tot sufletul.

CATI: Foarte bine. Oi spune că tînărul ce-o iubește meritează dragostea ei.

(Alecule se închină și iese.)

CATI (*singură*): Ce de treabă tînăr! . . . D-apoi și Leonil al meu mor' după el cînd îmi zice că mă iubește ca o sabie turcească . . . numai îi cam nebun, cam berbant . . . dar ce să-i faci? nu-i degeaba cornet la cavalerie. Iar să videm ce-mi scrie? (*Scoate un ravaș din sîn și-l citește:*)

„Ingerul meu!

Tu ești steagul la care ochii mei stau țintiți cu dragoste și cu fală. Glasul tău e mai dulce decît trîmbița scadronului! . . . Pentru tine doresc cinuri și slavă; pentru tine aș birui lumea toată. Desară mă

duc la bal masche! Vină și tu, puiule, să petrecem împreună. Țu
oi fi îmbrăcat în Irod-împărat. Al tău pentru vecii vecilor.

Leonil Crișu.

Auzi cât e de nebun! ha! ha, ha!

SCENA V

*CATI, LUNĂTESCU (între prin stînga posomorît și cu două
pistoale, în mîni)*

LUNĂTESCU (*Cu glasul amorțit*): Revoluție!

CATI (*spăriindu-se*): A!

LUNĂTESCU: Ce vād? Modista cea frumoasă!

CATI (*în parte*): Oare nu cumva-i turbat?

LUNĂTESCU (*lăsînd pistoalele pe canape și apropiindu-se iute
de Cati*): Madmuaselă văzut-ai irozi pe uliți?

CATI (*cu frică*): Ba . . nu .

LUNĂTESCU A! slavă Domnului parcă m-am mai răcorit!

CATI (*în parte*): Negreșit că-i lipsește o doagă.

LUNĂTESCU: Cînd ai ști, madmuaselă, cât bine mi-ai făcut cu
două cuvinte . crede că mi-ai dat viață, (*luînd-o de mînă*) și de la
voința matale atîrnă ca să-mi dai și inimă.

CATI (*cu mirare*): Ți-am dat viață? și vrei inimă? . nu te-nțăleg.

LUNĂTESCU: Nu-nțălegi, scumpă și frumoasă modistă ce ești,
că ochii matale m-au prins de suflet?

CATI (*rîzînd*): Ochii mei te-au luat de suflet? (*În parte.*) Vor-
bește-n bobot.

LUNĂTESCU: Nu-mi întoarce vorbele-n cabazlic. Vreu să-ți zic
că, din ceasul ce te-am văzut, mi-ai plăcut așa de mult încît sînt
gata a cheltui pentru mata tot venitul moșiilor mele.

CATI: Și ce-i va rămînea cucoanei d-tale?

LUNĂTESCU: Tarsiții? Ah, nu te îngriji de dînsa; îngrijeș-
te-te mai bine de starea în care m-au adus nurii matale.

CATI: De cîți ani ești?

LUNĂTESCU: Nu căuta că-s sur, îs verde încă.

CATI: Ești sur-verde? foarte bine. Mă duc s-o spun cucoanei
Tarsiții, pentru ca să se bucure. (*Voiește să iasă prin dreapta.*)

LUNĂTESCU: Nu face pozna, madmuasel Cati . . așteaptă.

CATI (*ieșind*): A! vrei să-mi dai zăstrea cucoanii? ha, ha, ha!

LUNĂTESCU (*aleargă după ea*): Cati, Cati . . ascultă, modistă
împelițată. Au fugit! . . Ar avea haz să mă pîrască nevestii! . . Ba,
zău n-ar avea haz nicidecît, pentru că Tarsița mi-ar scoate ochii
A dracului modistă! să nu vrei să se boierească! . Ce să fac ca
s-o înduplec? (*Stă pe gînduri.*)

SCENA VI

LUNĂTESCU, SĂBIUȚĂ (*dînd busna în odate pe ușa din fund.*)

SĂBIUȚĂ: Iată-mă-s cucoane Tachi. Ce-mi poroncești?

LUNĂTESCU (*răsărind*): Ho, că m-ai spăriet! .. Dar bine c-ai venit, *arhon* șatrar, pentru că am să-ți descopăr niște lucruri care au să te-ngrozască din talpă pîn-în creștet.

SĂBIUȚĂ: Sînt gata să te-ascult, cucoane.

LUNĂTESCU: Prea bine! ... dar mai întîi răspunde: te simți în stare să te jărtfești pentru patrie?

SĂBIUȚĂ (*îngrijit*): Ce fel... să mă jărtfesc?

LUNĂTESCU (*serios*): Cu totul. și cu viața, poate! după împregiurări.

SĂBIUȚĂ (*spăriet*): Cu viața mea? ori cu alta?

LUNĂTESCU: Cu a d-tale!

SĂBIUȚĂ: Cu... a... mea?

LUNĂTESCU: Dar!

SĂBIUȚĂ: D-apoi știu eu?

LUNĂTESCU: Ce fel? dacă știi? Nu ești însărcinat cu liniștea și cu siguranța publică? Nu ești un mădular al poliției? Nu ești comisar? .

SĂBIUȚĂ (*oftînd*): Ba sînt.

LUNĂTESCU: Aceste cinstite titluri trebuie deci să te-ndemne a nu cruța nimic pentru binele obștesc... pentru patrie! Patria! înțalegi?

SĂBIUȚĂ: Înțaleg, dar nu te pricep.

LUNĂTESCU: Mi-i pricepe prea mult, nefericitule, cînd ți-oi împărtăși taina înfricoșată de la care spînzură viața noastră!

SĂBIUȚĂ: Săracan de mine, cucoane! Ce taină?

LUNĂTESCU (*se apropie de Săbiuță, îl trage deoparte și-i zice la ureche serios*): Văzut-ai irozi pe uliți?

SĂBIUȚĂ (*se uită la Lunătescu lung și-apoi zice*): Am văzut.

LUNĂTESCU: Sîntem perduți!

SĂBIUȚĂ: Cum?

LUNĂTESCU: Acei irozi, pe care i-ai văzut d-ta nu erau irozi, cum nu sînt eu Nastratin Hogeia, ci complotiști ascunși în costumuri de irozi. buntași care au de gînd să deie foc tîrgului în astă-noapte!

SĂBIUȚĂ(*răsărind*): Elei!

LUNĂTESCU: Ba mai bine zi: *Kirie eleison* ... Dar să nu-i lăsăm, *arhon* șatrar, ca să-și împlinească planul cel nelegiuit... Și dacă vom izbuti a-i prinde, dragă Săbiuță, să știi că te faci agă.

SĂBIUȚĂ: Agă! da... d-ta?

LUNĂTESCU (*zîmbind*): Eu? ... Helbet!

SĂBIUȚĂ (*aprinzându-se*): Bine zici, cucoane Tachi; datoria noastră de patrioți este să înădușim complotul în fașă. Trebuie să facem, și să dregem, și să închipuim . . . și să facem : . . . și să dregem . într-un cuvânt, vină cu mine.

LUNĂTESCU: Ba nu . . . eu șăd acasă . Du-te d-ta de fă ce-i ști pentru ca să depărtezi primejdia și adă-ți aminte că patria așteaptă scăparea sa din mînile unui comisar de cfartal!

SĂBIUȚĂ (*cu entuziasm, voiește să-și scoată sabia*): Mă giur

LUNĂTESCU (*tăindu-i vorba*): Lasă giurămîntul pe altă dată, că nu-i vreme de perdut.

SĂBIUȚĂ: M-am dus . . . (*Iese iute prin fund.*)

LUNĂTESCU: Să ne videm sănătoși.

SĂBIUȚĂ (*întrînd iar*): Agă?

LUNĂTESCU: Agă!

(*Săbiuță iese.*)

LUNĂTESCU: Cînd ar ști Moldova ce slujbă i-am făcut eu, mi-ar ridica un monument de patru lei aduși de peste graniță! . Dar aud glasul nevestii. Oare să-i fi spus ceva modista? . . Ce-i bine nu-i rău; mă duc să mă-mbrac. (*Ieșind prin stînga.*) Nici pe dracu să-l vezi, nici cruce să-ți faci!

SCENA VII

TARSIȚA, CATI (*viind din dreapta*)

TARSIȚA (*purtînd o bonetă încărcată ca flori multe, pene și cordele*): Și zici, Cati, că mă prinde boneta asta nouă?

CATI: Cum să nu te prindă? Cînd îi cineva tînră și frumoasă . . . orice pune pe cap îi merge.

TARSIȚA (*cu cochetărie*): Așa-i? Asta ziceam și eu cumnățicăi mai alaltaieri, și nu vrea să mă creadă.

CATI: A fi bătrînă . . . poate.

TARSIȚA: Dar, ar putea să-mi fie bunică.

CATI: De-aceea! . . . îi zuliară de tinerețile d-tale..

TARSIȚA: Nu-i vina mea dacă m-au înzăstrat natura cu grații. (*În parte.*) Ah! cînd m-ar videa acum Leonil.

CATI (*în parte*): Cînd ar videa-o Leonil ar zice că-i stahia cazarmei.

TARSIȚA: Și cît zici că țin bonetele amîndouă?

CATI: Doisprezăce galbini.

TARSIȚA: Nu-i prea scump?

CATI: Poate fi ceva scump în lume pentru o cucoană mare ca d-ta? Iată nota.

TARSIȚA (*luînd nota*): Socoteală veche: 20 de galbini; două bonete, 12 galbini; peste tot 32 de galbini. (*Dînd nota Catii.*) Foarte bine; s-o arăți boierului.

CATI: Da oare mi-a plăti îndată? . . . Vezi c-aștept acum de-un an.

TARSIȚA: Cum să nu plătească? că doar nu dă din banii lui.

CATI: Prea bine . . . Sărut mîinile, cuconiță. (*Voiește să iasă.*) A! uitam răvașul cuconului Alecu.

TARSIȚA: Ce răvaș?

CATI: Cuconu Alecu m-au însărcinat să-l dau d-tale ca să-l dai boierului.

TARSIȚA: Adă-l încoaci. (*Ia ravașul.*)

(*Cati se închină și iese.*)

SCENA VIII

TARSIȚA: Ce răvaș să fie? . . de la cine? îi despecetluit. ian să videm. (*Deschide ravașul.*) Ce vād? . . . de la Leonil! Ah! (*Pică pe un scaun.*) Leonil îmi scrie! Leonil! Leonil! (*Sărută ravașul și citește:*)

„Îngerul meu!

Tu ești steagul la care ochii mei stau țintiți cu dragoste și cu fală!“ (*Vorbind.*) Ah! . . . mă asemeluește cu un steag! voinicelul meu, voinicel! . . . cît de frumos scrie! (*Cetind.*) „Glasul tău e mai dulce decît trîmbița scadronului! . . .“ (*Vorbind.*) Decît trîmbița scadronului! cît mă iubește! (*Cetind.*) „Pentru tine doresc cinuri și slavă! pentru tine aş birui lumea toată!“ (*Vorbind.*) Te cred, îngerul meu, dacă m-ai biruit și pe mine! (*Cetind.*) „Desară mă duc la bal masche; vină și tu, puiule, ca să petrecem împreună. Eu oi fi îmbrăcat în Irod-împărat“. (*Vorbind.*) Irod-împărat! Vezi dacă-i militar, tot a vitejie trage! (*Cetind.*) „Al tău pentru vecii vecilor!“ (*Vorbind și sculîndu-se.*) Ah! Leonil, și eu sînt a ta pentru vecii vecilor. Ce fericire! . . unde-i Cati s-o sărut de mii de ori că mi-au adus un răvaș atît de slăvit! . . . Și eu oi merge la bal masche, și m-oi în-tîlni cu tine, scumpul meu Leonil! viteazul meu Irod-împărat (*Strigă.*) Safto, Safto!

SCENA IX

TARSIȚA, SAFTA (*întrînd prin fund*)

SAFTA: Aud, cucoană.

TARSIȚA: Du-te degrabă, Săftico, la teatru, și să-mi iei două domino de catife.

SAFTA: Ce mîncare-i aceea, cucoană?

TARSIȚA: Du-te de spune acolo cum îți zic eu: să-ți deie două domino . domino, auzi tu? și să le duci la cumnățica.

SAFTA: Și-apoi?

TARSIȚA: Ș-apoi să m-aștepți acolo păn' ce-oi veni eu. Na și bani. *(Îi dă o pungă.)*

SAFTA: Foarte bine; două . cum le-ai zis?

TARSIȚA: Domino.

SAFTA *(iese prin fund, zicînd)*: Două domino, două donimo, două dimono

TARSIȚA *(alergînd după Safta)*: Domino, proasto! *(Viind în fața scenei.)* Cît îmi bate inima de tare! parc-am alergat două poște pe jos ... Ah! ce putere are amoriul asupra inimilor celor gingașe!

SCENA X

TARSIȚA, LUNĂTESCU

LUNĂTESCU *(în parte)*: Tarsița! Aflat-au oare ceva?

TARSIȚA *(în parte)*: Bărbatul meu! de n-ar afla

LUNĂTESCU *(cu dragoste)*: Dragă?

TARSIȚA *(asemene)*: Frățioare?

LUNĂTESCU: Ce facem în astă-sară?

TARSIȚA: Eu mă duc să petrec la cumnățica; dar mata?

LUNĂTESCU: Eu, surioară? zău, nu știu.

TARSIȚA: Nu gioci cărțile, puiule?

LUNĂTESCU: Ba aș giuca, sufletul meu, dac-aș avea cu cine.

TARSIȚA: Iată, tocmai că ne vin prietini pentru partidă. Puneți-vă la joc, că eu mă duc să mă gătesc. *(Iese prin dreapta.)*

SCENA XI

LUNĂTESCU, TREI PRIETINI

LUNĂTESCU: Bine-ați venit, fraților, că v-așteptam cu nerăbdare.

UN PRIETEN: Așa, hoțule, pentru ca să ne iei paralele.

LUNĂTESCU: În puterea prieteșugului

PRIETENUL: Foarte-ți mulțănesc de prieteșug, vere. Iată trii sări de-a rîndul de cînd perd neconținut. Nu mă pot scula o dată fără ca să nu întru platcă.

LUNĂTESCU: A cui e vina, dacă nu știi să gioci?

PRIETENUL: Nu mi-i în răța d-ta cărțile? Eu care le joc de douăzeci de ani! Ian să vezi cum am să te frec în astă-sară.

(În timp ce vorbesc, un fecior așează masa de cărți, aduce lumânări, cărți ș.c.l.)

LUNĂTESCU: Vorbă multă, sărăcie. *(Arătînd masa.)* În faptă se cunoaște omul... Poftim.

(Tachi cu doi prieteni se pun la cărți; al treilea privește.)

PRIETENUL: Preferanțul giucăm? Cîte zăce parale fisa?

LUNĂTESCU: Cum îți vroi... Eu fac cărțile. *(Amestecă cărțile și le împarte.)* Ce noutăți ați mai aflat astăzi?

PRIETENUL: Tot cele de ieri și de-alaltaieri... Nimic.

LUNĂTESCU: Cum? N-ați văzut pe nime?

PRIETENUL: Ba am văzut o mulțime de irozi pe uliți.

LUNĂTESCU *(scăpînd cărțile din mâini)*: Irozi! *(În parte.)* Iar irozi și tot irozi!

PRIETENUL: Na! c-ai făcut *mal-donné* și ce cărți bune aveam!

LUNĂTESCU: *Pardon!*

PRIETENUL: *Pardon, pardon*, dar preferanțu-i pe bani.

SCENA XII

Cei denainte, TARSÎȚA (cu mantelă și capelă)

TARSÎȚA *(intrînd prin dreapta)*: Sluga, d-voastră, boieri.

PRIETENII *(încîlnîndu-se)*: Sărut mînușile, cucoană Tarsiță.

TARSÎȚA *(apropiîndu-se de Lunătescu)*: Cum îți merge norocul dragă?

LUNĂTESCU: De-abia am început: dar nădăjduiesc că mi-a fi în favor, de vreme ce te interesezi mata, sufletul meu.

TARSÎȚA: Îți proorocesc că ai să cîștigi mult în astă-sară.

LUNĂTESCU *(în parte)*: De-ar fi și Cati modista cuprinsă în acel mult!

TARSÎȚA: Eu vă las cu sara bună. *(Sărutînd pe Lunătescu pe frunte.)* Noroc bun, dragă, și gioacă cu minte. *(Iese prin fund.)*

LUNĂTESCU: Să nu mă lași multă vreme sîngur, sufletul meu, că mor de urît făr' de mata.

PRIETENUL *(cătră ceilalți)*: Cît de bine trăiesc împreună!

LUNĂTESCU *(în parte)*: S-au pornit! De-acum mă pot duce unde mă cheamă amoriul... la magazia modistei!... și cît pentru irozi, mi-oi lua pistoalele. *(Cătră prietenul care nu joacă.)* Vină, te rog, prietine, de gioacă în locul meu vro giumătate de ceas, că am puțină

treabă păn-în târg. *(Se scoală; prietenul se pune în locul lui Lunătescu.)*

PRIETENUL: Da, bine . . . ne lași? încotro?

LUNĂTESCU: Mă duc să cumpăr o bonetă nevestei. *(Își ia pălăria și pistoalele și iese prin fund.)*

PRIETENUL I: Ce casă blagoslovită! se iubesc de 20 de ani ca niște hulubași.

PRIETENUL II: *Protos.*

PRIETENUL III: *Defteros.*

PRIETENUL I: *Preferanț!*

(Cortina cade.)

ACTUL II

Teatrul reprezintă partea Uliței Mari dinspre Trii-Ierarhi. În dreapta, magazia modistei Cati, avînd pe la fereste bonete și căpele. În stînga, în față, casa comisarului Săbiuță. Ulița este pustie și întunecoasă; numai un culucciu se zărește în stînga, la colțul casei comisarului. La ridicarea cortinei un orologiu îndepărtat bate șapte ore și, după ce încetează, culucciuul strigă:

„Raita!”

SCENA I

LEONIL *(ieșind din magazia modistei)*: Adio, scumpă și neprețuită modistă! . . . inger cu bonetă și cu papilote, care-mi îndulceș viața și-mi tivești basmalele! Așteaptă-mă păn' într-un ceas, că ar să mă-nfățoșez ochilor tăi de șopîrlă în costum de Irod-împărat, că ești vrednică a te numi împărăteasa modistelor și amoreza unui crai.

CATI *(iese pe pragul ușii)*: Adio, craiule, berbantule. *(Închide ușa.)*

LEONIL *(viind în fața scenei)*: Ca modista lighioaie plăcută r este pe fața pămîntului. Cu inima te iubeste și cu degetele-ți coa: cămeși . . . dacă nu-ți scoate ochii . . . Dar apropo de bal masche cu ce-oi să mă duc la teatru? Prietini care-or să vie cu mine, în brăcați în irozi, mi-au mărturisit că-s tufă de parale; pe de altă parte, casierul nu face credit, și cît pentru bătuți . . . *(Își pipăie buz narele)* i-au bătut vîntul de mult! . . . ș-așa de mult, încît a răm pustie-n urmă . . . Mări, ce-mi pasă! bun îi Dumnezeu, mai ales pe tru cadeți de cavalerie. *(Se pune drept ca un soldat.)* În stînga! și ciorul drept înainte, marș! *(Pornește cătră fund, făcînd marș.)* Ran planplan, ranplanplan, plan, plan, plan. *(Iese prin fund în stînga.)*

SCENA II

SABIUȚĂ (ieșind din casa lui), MARGHIOLIȚĂ (pe pragul ușii)

SABIUȚĂ: Închide bine ușa pe dinlăuntru, Marghioliță, și nu mă aștepta în astă-noapte, că eu poate n-oi veni acasă păn-în ziuă.

MARGHIOLIȚĂ: Cum? . . . toată noaptea ai să te trudești?

SABIUȚĂ: Așa cere slujba, fata mea. Cu sara bună.

MARGHIOLIȚĂ: Noapte bună, tată. (*Închide ușa.*)

SABIUȚĂ (*viind în fața scenei*): Agă! agă! . . . De când gîndesc să mă fac agă, eu șatrariul SăbiuȚă. . . Îs bun de dus la agie . . . Brrr da frig îi! . . . da frig îi! . . . Auzi, comploturi de irozi, brrr . . . parcă-mi curg sloiuri de gheață pe spinare . . . Desară-s rînduit la teatru. Am să mă-mbrac și eu în irod, să m-amestec pintre măști și să trag cu urechea, doar oi descoperi ceva . . . Hei! culucciu

CULUCCIUL: Aud.

SABIUȚĂ: Să iei sama, dacă-i videa irozi, s-ascuți ce-or vorbi. Auzi?

CULUCCIUL: Aud.

(*SăbiuȚă iese prin fund, în dreapta.*)

SCENA III

CATI, MARGHIOLIȚĂ

CATI (*ieșind pe pragul ușii*): Marghioliță, Marghioliță!

MARGHIOLIȚĂ (*asemene*): Ce dorești, Cati?

CATI (*viind în mijlocul scenei*): Vin' degrabă să-ți spun ceva.

MARGHIOLIȚĂ (*asemene*): Ce lucru?

CATI: M-am întîlnit astăzi cu iubitul tău, cu Alecu, într-o casă și m-au însărcinat să-ți zic că nu te iubește nicidecum.

MARGHIOLIȚĂ: Ha, ha, ha, nebună . . . Dar Leonil al tău cum se mai poartă cu tine?

CATI: Ca un leu. Mă iubește mai mult decît trîmbița scadronului și mi-au făgăduit că m-a lua.

MARGHIOLIȚĂ: Ce bine-ar fi să ne mărităm odată amîndouă!

CATI: Poate-o da Dumnezeu . . . Da, ian spune-mi: gătitu-ți-ai costiumul de bal masche?

MARGHIOLIȚĂ: Îi gata . . . însă mă tem să mă-mbrac cu el.

CATI: Pentru ce?

MARGHIOLIȚĂ: Cînd gîndesc să merg la bal masche fără știrea tătîni-meu, mi se taie tot glasul.

CATI: Nu fi copilă. Ce te temi, după ce ai să mergi cu mine?

MARGHIOLIȚĂ: Știu; dar dac-a afla tată-meu?

CATI: Îi zice că s-au înșălat și te-a crede.

MARGHIOLIȚĂ: Dar Alecu?

CATI: Lui Alecu îi spune că te-ai dus la bal masche cu nădejde de a-l întâlni pe dînsul. Și, cine știe poate să-l găsim acolo.

*(Trece prin fund un neamț beat care zice: „Gott verlasst kein
Deitscher nicht!...“)*

MARGHIOLIȚA (*spărietă*): Vine cineva. (*Fuge în casă.*)

CATI: La opt ceasuri să vii la mine. (*Întră în magazie.*)

SCENA IV

ALECU (*vine prin fund din stînga, purtînd o ghitară pe sub manta*): Oare să fi ieșit comisariul de-acasă? (*Se apropie de casa lui Săbiuță și caută pe fereastă.*) Perdelile sînt trase. Nu se vede nimic. Iar să cerc a da de știre Marghioliții, după chipul obicinuit... să-i cînt pe sub ferești. (*Își acordă ghitară.*) Bre! da frig îi! îmi îngheață degetile pe strune Ah, Marghioliță! cît trebuie să te iubesc, pentru ca să fac strajă noaptea pe la mezul iernei! . . numai un amor înflăcărat ca al meu poate răbda 17 graduri de frig. Haide.. cum a da Dumnezeu într-un noroc! (*Se primblă pe sub ferestele Marghioliții, cîntînd din ghitară și din gură:*)

Vină, dragă, păn'te-aștept,
Să te strîng la pept,
Că de frig și de-al tău dor
Eu îngheț și mor.

(Cîntă iar la fereastră Marghioliții.)

Nimic nu se ivește! oare ce-au pățit azi de nu m-aude, c-am răgușit cîntînd Să cerc și de-al doilea oară. (*Cearcă ghitară.*) Tronc! s-au discordat ghitară! Pas acum de-o acordează cu minile înghețate! (*O acordă.*)

SCENA V

ALECU, LUNĂTESCU (*învălit în manta, intră prin fund din dreapta urmat de patru lăutari*)

LUNĂTESCU (*cătră lăutari*): Stați aici în colț puținel și vă gătiți scripcele. (*Viind în fața magaziei Catii, fără a vedea pe Alecu.*) Iată-mă-s, în sfîrșit, lîngă casa Afroditei inimii mele! Mi-au venit în gînd să-i dau o serenadă prin care să-i pot face cunoscută starea jalnică a sufletului meu. . și nădăjduiesc că, după oftările ce va auzi, se va milostivi a priimi cîte i-am propus azi după-masă. (*Caută pe fereasta Catii.*)

ALECU (*nevăzînd pe Lunătescu*): În sfîrșit am acordat-o! (*Cercînd ghitară.*) Sună bine acum.

LUNĂTESCU: Îi acasă! Acu-i vremea. (*Face semn Țiganilor să înceapă.*)

ALECU: Curaj, Alecule.

(*În timp ce Alecu, cîntă, lăutarii se pornesc din fund grămadă și vin pîn'în fața scenei, cîntînd: „Ah, noroc noroace!”, pe urmă se întorc înapoi, iar vin și iar se duc la fund. Lunătescu stă cu dosul la Alecu și privește cu dragoste la ferestrele Catii.*)

ALECU

(*cîntînd*)

Vină, dragă, pîn'te-aștept.

LUNĂTESCU: Cîntă cu suflet, bălaure.

ALECU (*mînios*): Cine dracu au adus cioarele aieste? (*Voiește să cînte, dar nu poate din pricina lăutarilor carii răcnesc în gura mare: „Ah, noroc noroace!”*)

LUNĂTESCU: Oftează, baragladină!

ALECU

(*cîntînd*)

Să te strîng la piept,

Ei, geaba! nu-i chip de cîntat! (*Cătră Lunătescu*): N-auzi, domnișoare? N-ai putea să te duci să urli mai departe?

LUNĂTESCU (*neîntorcîndu-se*): Ulița-i cît a mea, cît a d-tale. (*Cătră lăutari.*) Trage of grozav, cioroiule!

(*Lăutarii Țip cît le Ține gura.*)

ALECU

(*odată cu lăutarii*)

Că de frig și de-al tău dor

Eu îngheț și mor.

(*Ferestrele se deschid la amîndouă casele. Căți și Marghiolița se arăt.*)

SCENA VI

Cei denainte, CATI, MARGHIOLIȚA

CATI }
MARG. } Ce vîiet îi în uliță?

ALECU (*zărind pe Marghiolița și alergînd la fereastă*): Marghiolița!

MARGHIOLIȚA: Tu ești, Alecu?

(*Se pun amîndoi la vorbă, încet.*)

LUNĂTESCU (*zărind pe Cati*): Modista! (*Cătră lăutari.*) Tăceți, măi. (*Se apropie de fereastă.*)

(*Lăutarii tac și se duc.*)

CATI: Ce văd? Cuconul Tachi!

LUNĂTESCU: Eu și iar eu, frumoasă Afrodită!

CATI: Dar ce cauți noaptea pe uliți cu lăutari?

LUNĂTESCU: Nu mă osîndi, scumpă modistă ce ești, că numai amoriul ce am pentru tine au putut să mă scoată din sărite.

CATI: Nu ți-e rușine să vorbești așa, d-ta, om însurat?

LUNĂTESCU: Ei! dragă, cu rușinea astăzi n-o scoți la cap. Dar nu-i vorba de rușine — îi vorba că te iubesc așa de năstrușnic, încît acum sînt *adiafor* păn' și de ciubuc! eu, care eram în stare să-mi vînd sufletul pentr-o liule de tiutiun.

CATI: Ha, ha, ha! Ș-apoi ai obraz să-mi zici că mă iubești ca sufletul?

LUNĂTESCU: Ascultă-mă: Ce vrei de la mine? capele? bonete?

CATI: Foarte-ți mulțămesc, că am prea multe.

LUNĂTESCU: Cu adevărat! . ți-i magazia plină! Spune-mi dar ce dorești? Droșcă de birjă cu luna? mobile? Poroncește supusei slugi a matale.

CATI (*scoțînd o notă din buzunar*): Vreau să-mi plătești socoteala cucoanei d-tale.

LUNĂTESCU (*în parte*): M-au prins în căpcană, diavoloaica. (*Tare.*) Cu mare bucurie . Cît îi acea socoteală?

CATI: Triizăci și doi de galbini.

LUNĂTESCU: O bagatelă . Iată banii, spre dovadă că sînt gata a împlini toate dorințele matale . numai de mi-i da o dulce nădejde . . (*Scoate punga și numără banii pe fereastă.*)

ALECU: Zău? mergi la bal masche, Marghioliță?

MARGHIOLIȚA: Merg cu Cati . Nădăjduiesc însă că mi-i sluji de cavaler, Alecule?

ALECU: Păn' la moarte, scumpa mea. (*Vorbesc iar încet.*)

(*În timp ce Lunătescu numără, jignicerul Vadră intră din dreapta, prin fund, șuierînd cu mirare și căutînd cu curiozitate împregiurul lui, fără a vedea însă pe Alecu și Lunătescu.*)

SCENA VII

Cei dinainte, VADRĂ

VADRĂ: Măi! măi! măi! da mare tîrg! . Ce dè minunății! . Ian privește uliți, să mergi cale de-o poștă și să nu le mai dai de fund. Bre! bre! și cînd gîndesc... puteam să mor făr-a videa

Ieșu, eu jignicerul Vadră ot Nicorești, care de cînd m-au făcut mama nici c-am ieșit din Nicorești. Slavă ție, Doamne, că m-ai învrednicit a intra și eu o dată în capitație! Atîta numai îmi pare rău, că am sosit noaptea. și nu știu cum să fac ca să găsăsc gazda nepotului meu Alecu sau măcar casa cuconului Tachi Lunătescu... Pe alții nici că cunosc în capitație

(Tot vorbind, se apropie încet de culucciu fără a-l vedea.)

LUNĂTESCU *(numărînd)*: Triizăci, triizăci și unul, triizăci și doi Tocmai?

CATI: Tocma .. Foarte-ți mulțămesc.

CULUCCIUL *(la urechile lui Vadră)*: Raita!

VADRĂ *(spăriet)*: Ho! *(Viind iute în fața scenei.)* Ce dracu au oamenii pe-aici de se sparg așa, noaptea? *(Își stupește în sîn.)*

(La răcnitul culucciuului, Alecu și Lunătescu se întorc și zăresc pe Vadră; iar Cati și Marghiolița închid degrabă ferestele.)

ALECU }
LUNAT. } *(în parte)*: Nu cumva m-au văzut?

(Se apropie amîndoi de Vadră, ascunși în mantale, și apucîndu-l fiecare de cîte o mîină, îi zic cu voce groasă.)

ALECU: De-i spune ce-ai văzut, te stropșesc!

LUNĂTESCU *(arătînd pistoalele)*: De-i zice-un singur cuvînt, ești mort!

VADRĂ *(spăriet)*: Elei!

(Vadră rămîne incremenit; iar Alecu și Lunătescu se depărtez de el, mergînd spre fundul scenei.)

SCENA VIII

Cei denainte, LEONIL (îmbrăcat în costum de irod)

LEONIL *(ieșind din stînga, se pune dinaintea lui Alecu și a lui Lunătescu, declamînd cu voce tare)*:

Eu sînt Irod-împărat,
Care pe ăl am încălecat,
Și pămîntul s-a cutremurat!

ALECU: Să fii d-ta sănătos. *(Fuge în dreapta.)*

LUNĂTESCU *(spăriet)*: Valeu! *(Scapă pistoalele jos, tremurînd.)*

LEONIL: Închină-te dinaintea stăpînului tău, ființă fricoasă, supusă sabiei mele.

LUNĂTESCU (*plecîndu-se pînă la pămînt*): Nu te-ndura de mine păcătosul, domnule revoltant, că am o casă de copii și sînt patriot bun, moldovan curat.

LEONIL: Moldovan? ba, mai degrabă jidan, că ești prea voinicos da fricos. Haide, caută-ți de drum și adă-ți aminte cît îi trăi de vestitul și preaputernicul Irod-împărat, luceafărul Răsăritului!

LUNĂTESCU (*fugînd prin stînga*): Aud, slăvirea-ta.

LEONIL (*luînd pistoalele de jos*): Ha, ha, ha! fricoasă lighioaie! și încă purta pistoale ca giupînul Leiba din codrul Herții... Știi că-s bune pistoalele? Numai bune de scos plata de la bal masche. (*Le pune la brîu.*)

VADRĂ (*pe gînduri*): Unul m-a stropși și altul m-a omorî de-oi zice vrun cuvînt. Unde m-am vîrît eu? . Nu cumva am intrat într-un tîrg de ieniceri? (*Stă cu ochii țintiți în jos.*)

LEONIL (*zărind pe Vadră*): Cine să fie acest blagoslovit creștin încoronat cu căciulă brumărie și înfășurat cu contăș de vulpe? Amorosă a provincie cale de-o poștă! Ian să videm. (*se apropie de Vadră pe dinapoi și strigă:*)

Eu sînt Irod-împărat!

VADRĂ (*răsărind*): Ho, drace! Ce dihanie-i asta?

LEONIL (*în parte*): Îi chiar provincial! . Am să-l spariu și pe dînsul (*Tare.*) Răspunde-mi cine ești? și ce cauți noaptea, fără fînar, pe ulițele capitaliei noastre?

VADRĂ (*în parte*): Da vorbă-i? Numaidecît ți-oi răspunde, ca să mă omoare ceialalți doi.

LEONIL: Ei! auzi? ești surd ori mut?

VADRĂ (*în parte*): Sfinte Panteleimoane! Sfinte Nastasî! ..

LEONIL: Uită-te la mine, provincialule, și te supune la poroncile lui Irod-împărat, că de nu mi-i asculta, va fi rău pe pelea ta.

VADRĂ (*în parte*): Na și altul! aista m-a ucide dacă n-oi grăi! Mări, unde dracu mă gășesc? (*Tare.*) Nu te mînia, măria-ta, dacă nu-ți răspund . Mă tem de ceialalți.

LEONIL: Care ceialalți? (*În parte.*) Ha, ha, ha Se vede că și-au mai bătut joc cineva de dînsul (*Tare.*) Eu îți dau voie să vorbești.

VADRĂ: Așa? Ei! apoi, spune-mi, te rog, măria-ta . nu știi unde șade nepotul meu, Alecu Mădian?

LEONIL: Nepotul d-tale? (*În parte.*) Să fiu al dracului de-l cunosc.

VADRĂ: Eu sînt jignicerul Vadră ot Nicorești ș-am venit la Iaș ca să-l văd.

LEONIL: Să vezi Iașul sau nepotul?

VADRĂ: Pe-amîndoi.

LEONIL: Dacă vrei să cunoști Iașul, caută-mpregiur și l-îi videa; mirosă și l-îi simți. Cît pentru cuconu Alecu Mădian, trebuie să te hotărești a veni cu mine unde te-oi duce eu . dar să nu-ți fie frică. (*În parte.*) Am să-l duc la bal masche să-mi plătească bileturile. (*Tare.*) Parale ai?

VADRĂ: Am vro cîteva! dar pentru ce?

LEONIL: Nu-ți pasă și nu te teme, că te ieu sub ocrotirea mea.

VADRĂ: Sărut mîinile. (*În parte.*) De treabă împărat!

LEONIL: Dar pentru ca să poți intra acolo unde vreau să te duc ca să vezi pe nepotul tău, trebuie să-ți pun o decorație neapărat.

VADRĂ: Ce-i cocorația ceea?

LEONIL: Un sămăn de cinste. Vin dar să te decorez. Întinde nasul.

VADRĂ: Nasul?

LEONIL: Of! Nu mă supăra și întinde-l fără grijă. (*Îi anină lui Vadră un nas minciunos.*)

VADRĂ: Da bine, mă rog, acolo se pun cocorațiile?

LEONIL: Unii le poartă la pept, alții le spînzură de gît; dar fiindcă decorația ce-ți hărăzesc este mai șucada, ți-o anin de nas.

VADRĂ (*rîzînd*): Pentru că nasul îi mai sus decît gîtul . am gîcit?

LEONIL: Ai gîcit, o! preacinstite Vadră! Acum te sfătuiesc să ții nasul tot mai sus, pentru că sîntem într-o vreme cînd rîdicatul nasului e de *bon ton*.

VADRĂ: De monton?

LEONIL: Dar, de monton. (*În parte.*) Bravo, Leonil, te-ai pus la cale despre bilețuri. Acum hai să dăm de știre Catii.

VADRĂ: Ei! mergem?

LEONIL: Acuș . Așteaptă-mă puțin aici că vin îndată. (*Merge spre magazia Catii.*)

VADRĂ: Ce! mă lași sîngur?

LEONIL: Nu te teme, că ești decorat . rîdică nasul mai sus, frate. (*Întră la Cati.*)

SCENA IX

VADRĂ; mai pe urmă, MARGHIOLIȚA

VADRĂ: Măi, că șugubață-i capitația asta! Bietul frate-meu, Dumnezeu să-l ierte! îmi spusese cu adevărat că aici se fac multe pozne ziua meaza-mare; iar de cele ce se întîmplă noaptea nu mi-au pomenit. Se vede că și aici, ca și la Nicorești, el se culca odată cu găinile.

MARGHIOLIȚA (*îmbrăcată în costum de fantazie și purtînd pe obraz o mască de catife neagră, iese din casa ei și zice în parte*): Cînd

ar ști tatăl meu că mă duc la bal masche, m-ar închide la monăstire.
(*Trece pe lângă Vadră și intră la Cati.*)

VADRĂ (*răsărind*): Mai iată o dihanie! asta-i cu obraz negru! trebuie să fie vro arăpoaică Bre, bre, bre! a dracului tîrg!

(*Trec prin fundul scenei mai multe măști, cu fîinare în mîini și cîntînd:*)

Haideți, frați, să trăim bine,
Să trăim noi între noi,
Căci curînd timpul ne vine
Încărcat tot de nevoi.

VADRĂ: Mai iată și alte lighioi! Bre, bre, bre! da multe soiuri de dihăanii mai sînt în Ieș!

(*După măști, trec doi draci sărînd și împungînd cu coarnele pe un jidan care strigă: „Ah vei! ghevalt!”*)

VADRĂ (*spăriet de tot*): Iaca și dracu! (*Iși ascunde capul în blană și-și face cruce zicînd:*) *Fevghe satana!* (*După ce nu se mai aude nimic, el scoate capul din blană.*) Am asudat! sărmane Vadră! cine te-o îndemnat să vii tu în capitație? Of, of! Se vede c-am agiuns în vremea lui Antihîrț. (*Iși face cruce.*) Brr tare mi-i frică. și cînd aș putea tare-aș fugi înapoi la Nicorești Lehamite și de nepot și de Ieș, dacă nu poți face două pasuri făr-a da de dracu pe uscat. Mă duc, fug în lume, de-oi ști că m-oi întoarce pe gios acasă. (*Face doi pași cătră fund și se oprește.*) Iar dihăanii!

SCENA X

VADRĂ, ALECU (*îmbrăcat în păpușer, intră prin dreapta, purtînd un coș cu păpuși*), DOI PRIETENI (*costumați, ai lui Alecu, îl urmează, ducînd cușca păpușilor*), UN LĂUTAR (*cîntînd din vioară, vine după ei*), IROZI, PRIETENII LUI LEONIL (*intră prin stînga totodată, fiind precedați de steua pe care o duc doi băieți. Toți port nasuri minciunoase.*)

ALECU (*strigă întrînd*): La păpuși! păpușele românești tot să stai să le privești!

IROZII (*strig*): Irozi! Irozi! Steua!

VADRĂ: Aș giura că-s pe ceea lume.

(*Irozii și păpușerii se opresc față-n față, la mijlocul scenei.*)

UN IROD: Fă-te-n lături, păpușăriule, și dă pas ostașilor lui Irod-împărat.

ALECU: Faceți voi în lături, irozi nerozi ce sînteți. Nu știți că trăim în veacul păpușăriilor?

IRODUL: În lături îți zic, păn' ce nu te rup în două ca pe-o păpușă.

ALECU: Tu pe mine? ha, ha, ha! Vină dacă-ți dă curăua și dacă vrei să te vîr în cosciugul ista cu Vasilachi țiganul.

IRODUL (*cătră ceialalți irozi*): La săbii, copii, în numele lui Irod-împărat.

ALECU (*cătră păpușeri*): La pari, băieți, în numele lui Vasilachi țiganul.

(Irozii trag săbiile. Păpușerii ridic ciomegele.)

VADRĂ Iaca pozna! Păpușile or să facă moarte de om!

SCENA XI

Cei denainte, LUNĂTESCU și SĂBIUȚĂ (arătîndu-se în fund), LEONIL, CATI și MARGHIOLIȚA (ieșind din magazie cu măști de catife neagră pe obraz. Leonil poartă nas minciunos.)

LEONIL (*cătră dame*): Veniți cu mine. (*Văzînd scena din fund.*) Ce văd? Irozii mei încăierăți cu niște păpușări! (*Aleargă iute de se pune între dînșii.*) Stați, voinicilor, că mai sînt și pe pe-aici. Ce? vreți să vă bateți în vreme de pace și să v-aprindeți în vreme de iarnă? . Cine v-au însuflat dorința de-a tulbura liniștea publică, tocmai sub nasul cînstitului culucciu care vă privește din colț? . . . Vă poronesc în numele meu să puneți satîrele-n teacă, și vouă, să lăsați ciomegele-n odihnă păn' ce-a cînta cucoșul .

ALECU: Și cine ești tu ca să ne dai poronci?

LEONIL: Eu sînt Irod-împărat, care pe cal am încălecat și pămîntul s-au cutremurat!

CATI (*cunoscînd vocea lui Alecu*): Și eu sînt Cati, prietina d-tale, cucoane Alecu.

ALECU: Madmuazel Cati?

LUNĂTESCU (*în parte*): Cati!

CATI: Și mai iată ș-o tîină copilă care dorește a se face păpușa d-tale. (*Arată pe Marghiolița.*)

(Marghiolița se duce lîngă Alecu.)

CATI: Haideți, dar cu toții împreună la bal masche.

TOTI: Haideți, haideți!

LEONIL: Care vra să zică, am închiet pace! Și din ceasul acesta sîntem prietini? Păpușile cu irozii se prind frați de cruce! hai-deți dar să giurăm cu toții pe steua aceasta (*arată steua*), că ne vom

da tot soiul de agiutor, la tot soiul de întâmplări ce vom avea în astă-noapte!

TOȚI (*întinzînd mîinile spre stea*): Giurăm!

LUNĂTESCU: Ai auzit giurămîntul complotului, dragă Săbiuță?

SABIUȚA: L-am auzit, cucoane Tachi.

LEONIL: Acum, dați-mi voie să vă recomandez un suflet blagoslovit, care-au venit înadins din fundul provinciei pentru ca să ne plătească bileturile la locul știut. (*Arată pe Vadră.*) Iată sufletul!

VADRĂ (*în parte*): Ce zice?

TOȚI: Hura! să-l luăm în triumf!

(Irozii se arunc asupra lui Vadră și-l umflă pe sus.)

VADRĂ (*zbătîndu-se în brațele lor*): Da dați-mi pace; că mi-ți rupe vro mîină. (*În parte.*) Ah, Sfinte Panteleimoane! scapă-mă din ghearele lor, că ți-oi da trii paraclisuri.

LEONIL: Haideți, fraților! balul ne-așteaptă; gloria ne cheamă! Steua aceasta să ne lumineze drumul, căci fînarele de pe uliți s-au lăsat în nădejdea lunei pe astă-sară, și luna în nădejdea fînarelor.

(Se pornesc cu toții prin dreapta. Steua merge înainte; după dînsa, Leonil dînd brațul Catii; pe urmă irozii, ce duc în triumf pe Vadră; după aceștia, Alecu cu Marghiolița și, în sfîrșit, păpușerii cu cușca. În timpul acestei ieșiri, Leonil, comandă în gura mare marșul; irozii strig: „Irodul!”; păpușerii răcnesc: „La păpuși!”; orchestra cîntă un marș triumfal.)

LUNĂTESCU (*viind în mijlocul scenei*): După dînșii, voinice Săbiuță! Patria are ochii asupra noastră!

SABIUȚA: Agă?

LUNĂTESCU: Agă.

(Se răped amîndoi după irozi. Calucciul strigă: „Raita!”)

(Cortina cade.)

ACTUL III

Teatrul reprezintă sala teatrului în timp de bal masche. Lumină mare. Măști multe în diverse costume joc polca în fund.

SCENA I

TARSIȚA și SAFTA (*în domino*)

TARSIȚA (*cetind ravașul lui Leonil*): „Vină, puiule, la bal masche. Eu voi fi îmbrăcat în Irod-împărat!” Iată acum un ceas de

cînd aștept, și nici un Irod încă n-am zărit. Safto! nu l-ai întîlnit pin sală?

SAFTA: Pe ofițerul?

TARSIȚA: Dar, pe Leonil.

SAFTA: Nu, cucoană. Am auzit însă că s-au suit la *bunfet* cîteva măști nouă... Poate-a fi acolo?

TARSIȚA: Hai degrabă, Săftico, să luăm un ceai. (*În parte.*) Ah, Leonil! Cît trebuie să te iubesc, pentru ca să mă pun în primejdie de a bea un ceai la bufet!

(*Ies amîndouă prin stînga.*)

(*Polca încetează.*)

SCENA II

MAȘTILE (*strig*): Mazurca... valțul... polca... hora!

UN TURC (*cătră orhestră*): *Banabak!* cînta la mine un *mane ghiuzel, ghiuzel*, ha! să zicem la tine: *aferim ciugiuk*.

UN JIDOV (*asemene*): Inchi și vezi, jupine cu doba, chinta pe balabusta, că ți-oi lua măsur de-un ciubot.

UN DRAC (*împingînd pe jidov*): Fugi, Iudă!

JIDOVUL: *Avei! ghevalt...* Urzichi.

DRACUL (*la muzicanți*): Vă poruncesc, în numele lui Scaraoțchi, să-mi cîntați un valț drăcesc... că de nu, vă umflu pe sus.

(*Orchestra cîntă valțul pe jumătate de ton. Măștile joc în fund. Dracul joacă valțul cu jidovul.*)

SCENA III

LEONIL, CATI, ALECU, MARGHIOLIȚA, VADRĂ, IROZI, PAPUȘI, STEUA (*toți intră prin stînga, păstrînd rînduiala însemnată la finele actului-al II[-lea]. Valțul contenește și măștile s-adun împregiurul irozilor.*)

LEONIL: Irod! Irod!

ALECU: Păpușele românești... tot să stai să le privești!

VADRĂ (*căutînd cu spaimă împregiur*): Săracul de mine! ce de mai drăcii! Ce de mai minunății! Bre! bre!... parcă-i halima!

TURCUL (*lui Alecu*): Hei, *banabak!* nu-i jucam la mine *kara-ghioz?*

ALECU: Ba jucam, *efendi*... dar tu ce dam la mine?

TURCUL: Dam *bakşış!* cinci butelci de vin cu *buuum!*

ALECU: *Aferim, kapioldaş!* Hai dar la bufet îndată să mai prindem la inimă, c-am înghețat de frig afară.

TURCUL: *Peki, peki.* Hade sus la cafenea.

TOȚI: Haideți . . . hai!

LEONIL (*lui Vadră*): Vin' cu noi, provincie blagoslovită.

VADRĂ: Unde?

LEONIL: La bufet! să bei șampanie de la Nicorești.

VADRĂ: Ce să beu? Șampan? ba, mă ferească Dumnezeu!

LEONIL (*împingându-l*): Ei! marș înainte și nu mai cîrni.

VADRĂ: Mări, unde dracu m-au adus păcatele? Bre, bre!

(*Toți ies prin dreapta, afară de cîteva măști ce stau în fund.*)

SCENA IV

LUNATESCU, SABIUȚA (*îmbrăcați în irozi și purtînd nasuri minciunoase, intră prin stînga. Trei comisari îi urmează.*)

LUNATESCU (*arătînd măștile ce ies*): Îi vezi, arhon șatrar?

SABIUȚA: Îi văd, cucoane!

LUNATESCU: Ceasul primejdiei se apropie!

SABIUȚA: Așa mă tem.

LUNATESCU: Te temi?

SABIUȚA: Vorba vine.

LUNATESCU: Că te poftesc să nu cumva să mă lași la dică. Eu am venit cu d-ta, precum m-ai rugat. iar apoi n-am gust să-mi dau pelea popii.

SABIUȚA: Nici popii, nici preutesii, cucoane, că doar sîntem în putere; și de vreme ce ne-ăm îmbrăcat și noi în irozi, revoltanții ne-or crede din partida lor.

LUNATESCU: Din partida lor? eu! asta-mi vine cam *paraksîn*, arhon șatrar. dar d-tale?

SABIUȚA: Ei, cucoane! mai bine *paraksîn* așa, decît pe spinare. (*Cătră comisari.*) Voi făcut-ați pregătirile trebuincioase, precum v-am poruncit?

COMISARII: Avem vro triizăci de slujitori.

SABIUȚA: Nu-s tocmai destui.

LUNATESCU (*spăriet*): Oare?

SABIUȚA: Cu toate aceste, duceți-vă de vă împărțiți pe la locurile știute; și cînd oi striga *iuruș!* să săriți cu toții. V-am spus că revoltanții sînt îmbrăcați în irozi?

COMISARII: Dar, ca d-voastră?

SABIUȚA: Hî, hî! . Hai, duceți-vă! dar să nu mă lăsați cînd îi auzi strigînd: *iuruș!*

COMISARII: *Ni boisa.*

LUNATESCU: Gîndiți că patria își încredințează soarta în minile a patru comisari: voi trii și șatrariul al patrula.

SĂBIUȚĂ: Cu adevărat . . . Unul și cu trii fac patru.

LUNĂTESCU: Așa-i? Hai . . . duceți-vă.

(Comisarii ies.)

SCENA V

LUNĂTESCU, SĂBIUȚĂ (se primbl turburați)

SĂBIUȚĂ: Acum au sosit vremea să dovedesc lumii că această sabie nu-i în zădar aninată de Săbiuță vel șatrar și biv-vel comisar!

LUNĂTESCU: Dar, Săbiuță dragă, să dovedești ce ți-a plăcea, și mai ales să dovedești complotiștii, căci patria . . .

SĂBIUȚĂ: Patria? . . . O! Patrie! nu ai frică că eu te-aș lăsa în primejdie . . . când e nădejde de agie.

LUNĂTESCU: Mai ales . .

SĂBIUȚĂ: Am să-i fac praf! . . .

LUNĂTESCU: Și pulbere, ca să nu mai rămîie nimic din ei.

SĂBIUȚĂ: Nimic!

LUNĂTESCU: Nimic!

SĂBIUȚĂ: Da unde-s ticăloșii, să-i mănînc! Unde-s, să-i hăcuiesc ca . . .

LUNĂTESCU (*în parte*): Măi, că hapsîn îi șatrariul!

SĂBIUȚĂ: Unde-s, să le-arăt eu răsmiriți și volintirii.

LUNĂTESCU: S-au dus la bufet sus ca să beie șampanie.

SĂBIUȚĂ: Șampanie? ticăloșii! . . vreau să prindă la curaj.

LUNĂTESCU: Știi ce? n-ar fi bine oare să tragem și noi o dușcă?

SĂBIUȚĂ: Doar pentru hatîrul d-tale.

LUNĂTESCU: Eu plătesc . . Mergi înainte că te-agiung. Să caut numai de am parale. (*Caută prin buzunare.*)

SĂBIUȚĂ: Vin' degrabă că mi s-au uscat gîtlejul. (*Iese prin stînga.*)

LUNĂTESCU: Unde, Doamne iartă-mă, să-mi fie punga? Oare nu cumva mi-au șters-o vrun moțpan?

(*În timp ce Lunătescu își caută buzunarele, Tarsița și Safta intră prin stînga.*)

SCENA VI

TARSIȚA, SAFTA, LUNĂTESCU, MAȘTI

TARSIȚA: În zădar am așteptat la bufet. n-am zărit nici un irod.

SAFTA (*arătînd pe Lunătescu*): Iaca unul, cucoană!

TARSIȚA: Bine zici, Săftico El trebuie să fie ... Leonil!

LUNĂTESCU: Ba mi-au șters-o ca mai bine.

TARSIȚA: Stăi deoparte, Săftico! Ah! cât îmi tremură inimioara!

(Safta se amestecă cu măștile în fund. Tarsița se apropie încet de Lunătescu.)

LUNĂTESCU *(în parte)*: Pas de bea șampanie dacă poți

TARSIȚA: La cine gîndești așa, iubite irodule?

LUNĂTESCU *(răsărind)*: Ce face?

TARSIȚA: Știu că sufletul tău arde în flacăra unui amor învăpăiat pentru un alt suflet ce tot asemenea se usucă la para dragostei nemărginite.

LUNĂTESCU: Ce face?

TARSIȚA: Ah! cînd ai ști cât de mult te adorează acel suflet. tu n-ai sta cufundat în gînduri triste, ci ai sări în pod.

LUNĂTESCU: Să sar în pod? *(În parte.)* Mări, ce pacoste-i asta, de se leagă de mine nitam-nisam?

TARSIȚA: Dar, scumpul meu, bucură-te și te veselește, căci dăma gîngășă ce iubești. . . te iubește! . . . și cum să nu te iubească, tu care sameni chiar un Făt-logofăt cu părul de aur!

LUNĂTESCU *(în parte)*: Ei! *to paroksilose!* *(Tare.)* Ian ascultă, madamă, cată-ți de drum și-ți găsește logofeți aiurea, că eu n-am vreme de-ascultat povești cu Feți-logofeți. *(În parte.)* Mări, că a dracului! . . .

TARSIȚA: Povești! . . . Ce vorbe sînt aieste? Da . . . nu mi-ai scris tu astăzi c-ai să vii aici îmbrăcat în Irod-împărat, și că glasul meu e mai dulce decît trîmbița scadronului?

LUNĂTESCU: Ian fugi încolo, nebuno, că ți-oi da acuș o trîmbiță .

TARSIȚA: Așa, blăstămatule? . . . așa mă priimești, cînd eu pentru hatîrul tău mi-am lăsat bărbatul la cărți și l-am făcut să creadă că mă duc la cumnățica! Da nu știi că-s în stare să-ți scot ochii?

LUNĂTESCU *(în parte)*: La cumnățica! Oare nu cumva-i Tarsița! . . .

TARSIȚA: Auzi, pușchiu! să mă facă să beu un ceai la bufet . . . să mă puie în primejdie de moarte! ș-apoi să se facă că nu mă cunoaște . . . Vai! furnica-te-ar dracii, calindroiule

LUNĂTESCU *(în parte)*: Calindroiule! îi Tarsița pe-aici mi-i drumul! *(Fuge prin dreapta.)*

TARSIȚA: A! îs nebună? . . Ian așteaptă, mangosîtule, să-ți arăt eu . . . *(Aleargă după Lunătescu.)*

SAFTA: Dec! da unde-aleargă cucoana? Cucoană Tarsiță . . . cucoană . . . *(Voiește să iasă după Tarsița.)*

SCENA VII

SAFTA, VADRĂ (*ținând calea Saftei*)

VADRĂ: Ho, cumătră! că mai sînt și eu pe-aici.

SAFTA: Ian șazi binișor.

VADRĂ: Ba, zău, nu, puiule, că doar eu nu-s din capitație, cu *je vous prie* și cu *pardon, mardon, lesebon* și *triton*. eu sînt, dragă, tocmai din Nicorești.

SAFTA: Poți fi și de la Cotnari Ce-mi pasă mie?

VADRĂ: Că de-ai videa nici mie nu-mi pasă de-ți pasă sau de nu-ți pasă. Eu vreau să joc o oră cu tine, că de cînd am băut sus, în sofragerie, vin de cel cu spumă, parc-am întinerit de 20 de ani.

SAFTA: Da ce? ești poate și bătrîn?

VADRĂ: Sînt ca vinul cel de Nicorești. Cu cît îi mai vechi, cu atîta-i mai bun.

SAFTA (*în parte*): Știi că are haz moșneagu! (*Tare.*) Dă-mi drumul să mă duc.

VADRĂ: Ba, zău, nu: n-ai să scapi din mîinile mele cu una, cu două. Ai să joci, de-oi ști că s-or prăbuși scîndurile. Doar n-am băut eu degeaba un șîp de vin de cel cu dopu-n pod.

SAFTA (*în parte*): Adică de ce n-aș giuca și eu? (*Tare.*) Prea bine, cucoane; dacă vrei numaidecît, om giuca; dar știi contrădanțul?

VADRĂ: Știu! . . . îi ca cel de brîu.

SAFTA: Și poalca?

VADRĂ: Și . . . o băteam vîrtos cînd eram mic. Vrea să zică te-ai domolit? Cu atîta mai bine, că almintrele, zău, n-aveai ce face. Acum scoate-ți cocorația.

SAFTA: Ce să-mi scot?

VADRĂ: Cocorația . . . să te vîd cum ești la față?

SAFTA: Ba, mă iartă. Numai mașca nu mi-oi mai scoate-o.

VADRĂ: Da eu nu-ți grăiesc de mașcă, soro dragă Îți grăiesc de cocorație.

SAFTA: Fie ș-așa, dar n-o scot.

VADRĂ: N-am și eu atîta hatîr la mata?

SAFTA: Nu.

VADRĂ: Mă rog matale, puică .

SAFTA: Nu te mai ruga degeaba.

VADRĂ: Puicuță . . .

SAFTA: În zadar.

VADRĂ: Puiculiță .

SAFTA: Nu se poate.

VADRĂ: Suflete . . . (*În timp ce zice aceste, îi dezleagă masca pe furiș.*) Lumina ochilor mei . . . Să mă vezi mort

SAFTA: Măcar să te și-ngrop . . . (*Masca cade de pe obrazul Saftei.*)

VADRĂ: Pei, drace!

SAFTA: Ce-ai pățit?

VADRĂ: Ian vezi dihanie!

SAFTA: Dihanie ești tu, blăstămatule!

VADRĂ: Și eu o numeam lumina ochilor mei! Înc-așa rușine!
(*Fuge prin stînga.*)

SAFTA (*furioasă*): Vai! mînca-te-ar cioarele, zbîrciogule Să-ți dau eu dihanie! . . . (*Aleargă după Vadră.*)

SCENA VIII

ALECU, CATI, LEONIL, MARGHIOLIȚA, PĂPUȘI,
IROZI, MĂȘTI și, la urmă, SĂBIUȚĂ
(*vin prin fund*)

ALECU: Păpuși! păpuși . . .

LEONIL: Irozi! Irozi!

TURCUL: Ei *banabak* . . . Băut la cafenea vin cu *buuum*, hade joca la mine *karaghioz*.

(*Păpușerii așează cușca pe două scaune în fața publicului. Alecu se pune în dos. Măștile s-adun împrejur. În timpul acesta Săbiuță se arată în dreapta.*)

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Cu gîtul uscat m-am suit la bufet cu gîtul uscat m-am întors. Parcă am iască cole . . .

TURCUL: Ei, gata, captan?

ALECU: Gata, *efendi*. deschide-ți ochii și urechile, în patru.

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Iaca irozii mei . . . ce au de gînd să facă?
Să gioace păpușile în bal?

ALECU: Măi, copii! cum vreți să spun . . . de-a dreptul? ori pe de lături?

TOTI: De-a dreptul! de-a dreptul!

SĂBIUȚĂ (*în parte*): De-a dreptul? . . . Că atîta le trebuie!

ALECU: Bine, fie și de-a dreptul. Tăceți chitic de-acu.

(*El scoate o păpușică mică și o închină publicului prin cușcă.*)

„Hei! bine v-am găsit, bine v-am văzut, cinstiți boieri și căvaleri de toată mîna, și mai mari și mai mici! Eu sînt vestitul Statu-Palmă-Barba-Cot din poveste, care trăiesc în lume de cînd se potcovea puricii cu nouăzăci și nouă de ocă de fer și sărea păn-în cer și tot le părea ușor. Ș-acum am venit aici tocmai din țara păpușilor, unde multe pozne-am văzut și multe-am auzit . . . De vreți să vi le povestesc? eu sînt gata . . . aud? . . . vreți? bucuros . . .“ (*Cătră*

lăutari.) Măi, bălaure, cîntă țitura . . . dar pe gîtul scripcei, ca să nu te-aud nici eu, nici tu.

(Lăutarii cînt slab cînticul păpușilor și Alecu acompaniază.)

Într-a păpușilor țară,
Din hotare, la hotară,
Am văzut și buni, și răi,
Și cu duh, și nătărăi.

Unii mîndri și-ngîmfați
Ca beșici cu vînt umflați!
În cea lume cît trăiesc,
La tot vîntul se-nvîrtesc.

(Cătră lăutari.) Cîntă cu inimă, baragladină!

SABIUȚĂ *(în parte)*: Auzi, tălhariul, cum batgiocorește lumea!

ALECU

Alții iar cu fudulie,
De neam mare vrînd să fie,
Se lipesc tot de cei mari . . .
Nu-s nici copoi, nici ogari!

SABIUȚĂ *(în parte)*: În mine bate . . . lasă, lasă . . .

ALECU

Alții, vrednici patrioți,
Dar mai vrednici patri-hoți,
Lătră, urlă furios
Păn' ce-apucă cîte-un os.

SABIUȚĂ *(în parte)*: Unde-i cuconu Tachi s-asculte?

ALECU

Într-a păpușilor țară
Mulți netoți pe bani se-nsoară;
Fie fata cît de rea,
Lada numai de-a fi grea,
Fie stahie, fără dinți,
Galbenii să aibă zimți.

SABIUȚĂ *(în parte)*: Asta-i cam așa; n-am ce zice nici eu.

ALECU

Într-a păpușilor țară,
La mulți cinstea-i chiar de ceară;

Cît ruşfetul se iveşte,
Cinstea-ndată se topeşte!

SABIUȚA (*în parte*): Valeu! că iar ne-au pocnit!

ALECU

În cea țară de păpuși
Tălharii poartă mănuși,
Și se jură pe dreptate,
Că le-s mâinile curate!

SABIUȚA (*căutîndu-și mâinile*): Asta nu-i în pilda mea.

ALECU

Așa-i lumea! așa-i veacul!
Unii seamănă cu dracul,
Alții, cu niște momițe
Care sar din schițe-n schițe;
Alții, cu painji postiți
Ce tot prind la musculiți;
Alții, cu lei-paralei
Ce nu fac nici chiar doi lei
Că-s păpuși, păpuși lumești!
Tot să stai să le privești.

TURCUL: *Aferim . . . aferim . . . aferim!*

TOTI: Bravo! bravo! .

SABIUȚA (*în parte*): Acu-i vremea să pun mîna pe dînșii! (*Tare.*)
Iuruș . (*Iese puțin prin dreapta.*)

(*Păpușerii ridic iute cușca și se retrag în fund.*)

SCENA IX

*Cei denainte, VADRĂ (alergînd spăriet din stînga), LUNĂTESCU
(viind fuga din dreapta)*

VADRĂ (*trecînd repede scena*): Înc-așa dihanie, să m-alunge
de-un ceas! bre!

LEONIL: Ha, ho! provincie! cale bună!

(*Vadră intră puțin în culisele din stînga și se întoarce îndată
foarte spăriet.*)

LUNĂTESCU (*trecînd răpede scena*): La fugă, Tachi, că nu-i
șagă Tarsița vrea să-ți scoată ochii!

ALECU: Bre! da aiștia se gioacă de-a puia-gaia...

(În timpul acesta, Lunătescu se întoarce răpede din culisele din stînga și, ajungînd la mijlocul scenei, se lovește de Vadră, care fuge ca și dînsul.)

VADRĂ: Ho!

LUNĂTESCU: Ho!

VADRĂ: Na, că mi-ai turit cocorația.

LUNĂTESCU: Valeu! că mi-ai strîmbat nasul.

VADRĂ: Chiorule!

LUNĂTESCU: Chior ești tu!

VADRĂ *(ridicînd palma)*: Te cîrlesc...

LUNĂTESCU: Ian dă, ian dă, să te vād... Ian dă...

ALECU: *(despărțindu-i)*: Hei, domnișorilor nu-i iertat să vă bateți în bal.

VADRĂ: Da cum nu l-oi cîrpi, cînd mă batgiocorește de la ochi?

LUNĂTESCU: Sărace sărace! că nu te-mpinge păcatul...

(Măștile despart pe Vadră și Lunătescu; ei se sfădesc în fund. În timpul acesta, Săbiuță se arată cu comisari și slujitori.)

SABIUȚĂ: Iată-i toți buluc! acu-i vremea Iuruș!... pe dînșii, flăcăi!

(Comisarii și slujitorii încungiur pe irozi și păpușeri, între carii se află: Lunătescu, Vadră, Leonil, Cati, Marghiolița și Alecu.)

TOTI: Ce vrea să zică asta?

SABIUȚĂ: Iuruș! prindeți irozii și mi-i legați vîrtos.

(Comisarii leg cot la cot pe Vadră și Lunătescu.)

TOTI: Da pentru ce? pentru ce?

SABIUȚĂ: N-am să vă fac raporturi vouă. volintirilor! Țineți-i bine, voinici!

LEONIL: Dacă-i astfel treaba... apoi cine-a face un pas spre mine îl trimet să vadă pe bunică-sa. *(Scoate două pistoale)*.

SABIUȚĂ *(tupilîndu-se)*: Să nu cumva să tragi, că te-am prăpădit!

VADRĂ: *(zbuciumîndu-se)*: Că eu nu mă dau cu una, cu două... La ce să mă opriți? pentru c-am turtit o cocorație? Eu sînt boier, măi!... neam de neamul meu n-o fost legat. auziți voi, boier!

SABIUȚĂ: Dacă ești boier, nu te face complotar.

VADRĂ: Clopotar a fost ficiorul tătîni-tău. Auzi, tu, guleratule?

(În tot timpul acesta, lupta urmează între irozi și slujitori.)

LUNĂTESCU *(cătră Săbiuță)*: Arhon șatrar arhon șatrar... Nu mă lăsa, frate, că doar nu-s din taraful lor.

LEONIL (*aruncându-se asupra lui Săbiuță*): Pe dînsul irozi aista au poroncit să ne oprească . . . Pe dînsul, cu toții!

SABIUȚĂ: Cine? eu? Doamne ferește! Eu sînt irod ca d-voastră. (*În parte*). Na, c-am pățit-o .

(*Luptătorii, după o scurtă luptă, se împart în două cete, una a slujitorilor în stînga, avînd între dînșii pe Vadră și Lunătescu legați, cealaltă, a irozilor, în dreapta, cu Săbiuță legat între ei.*)

LUNĂTESCU: Măi, surzilor . . . vă spun de-un ceas că eu nu-s revoltant . . . Arhon șatrar! (*Se zbuciumă.*)

VADRĂ (*lui Lunătescu*): Mări, omule, nu te zbuciuma așa, că-mi rupi coastele.

SABIUȚĂ: (*la irozi*): Fraților, vă zic cinstit că n-am poroncit eu nimic. (*Arătînd pe Lunătescu*). Ia, dumnealui a strigat: „iuruș“.

LUNĂTESCU: Cine? eu? auzi minciună! ba tu!

SABIUȚĂ: Ba tu!

VADRĂ (*furios*): Ian auzi-i cum se tutuesc! ba tu, ba tu, ba tu! Da cine sînteți voi, în sfîrșit? scoateți-vă cocorațiile, ca să se lămu-rească pricina. (*Vine răpede în mijlocul scenei, trăgînd după el pe Lunătescu.*)

LUNĂTESCU: Încet, bre, că doar nu-s cotiugă.

VADRĂ (*arătînd pe Săbiuță*): Împingeți-l încoaci și pe moțpanu cela, ca să ne cunoaștem la fețe.

LEONIL (*împingînd pe Săbiuță*): Hai încolo la sprafcă

SCENA X

ALECU, LEONIL, CATI, MARGHIOLIȚA, IROZI (*în dreapta*),
COMISARII cu SLUJITORII (*în stînga*), SABIUȚĂ, LUNĂTESCU,
VADRĂ (*în mijlocul scenei*), MĂȘTILE (*în fund*), TARSÎȚA, SAF-
TA (*întrînd prin fund*)

TARSÎȚA: Ce este-aici? ce este?

VADRĂ: Gios cocorațiile, ș-apoi om videa ce este.

TOTI: Gios măștile cu toții.

(*Toți își desnod măștile unii la alții. Marghiolița desleagă minile și nasul lui Săbiuță, în timp ce acesta îi desleagă ei masca: Tarsița asemenea lui Lunătescu, Alecu asemenea lui Vadră.*)

VADRĂ	}	(<i>răpede și cu mirare</i>):	Alecu!
ALECU			Moșu-meu!
SABIUȚĂ			Marghiolița!
MARGHIOLIȚA			Tată-meu!
TARSÎȚA			Tachi!
LUNĂTESCU			Tarsița!

(*Celelalte măști rîd cu hohot.*)

SABIUȚA (*Marghioliței*): Ce cauți aici, dimoni?

TARSIȚA (*lui Tachi*): D-ta la bal? în Irod!

LUNĂTESCU: Ia păcate, soro.

TARSIȚA: Ba-ncă și legat? frumos!

LUNĂTESCU: Frumos, nefrumos nu mă supăra.

TARSIȚA: Ce face? . . . poate că te-ai și bosumflat? Ian poftim acasă . . . să ne răfuim. (*Îl ia de mână.*)

LUNĂTESCU: Dacă-i pe răfuială . . . apoi ian poftim să te spovăduiesc despre cel logofăt cu părul de aur! și despre trîmbița scadronului . . .

TARSIȚA (*în parte*): Au aflat tot! (*Tare.*) Ah . . . ah . . . mor am murit!

LUNĂTESCU: Iaca pozna!

(Tachi duce pe Tarsița în brațe în mijlocul scenei, o pune pe scaun și caută să o desleșine. În timpul acesta, Alecu vorbește cu Vadră arătîndu-i pe Săbiuță și pe Marghiolița.)

VADRĂ (*lui Alecu*): Bine, fătul meu . . . am înțeles. Îți place, fata șatrariului Săbiuță . . . Ți s-au aprins călcăile? Las' pe mine, că ți le stîng eu. (*Se îndreaptă către Săbiuță.*)

LUNĂTESCU: N-are cineva apă de colonie sau oțet de tran-dafir?

VADRĂ: Da ce este? ce-i? . . . (*Zărind pe Lunătescu.*) Ce-mi văzură ochii? . . . Cuconu Tachi Lunătescu!

LUNĂTESCU: Eu, *arhon* jignicer Mi-au leșinat odorul, și n-am cu ce să-l disleșîn.

VADRĂ: Cheamă un tulumbagiu să-i toarne o cofă de apă în cap.

LUNĂTESCU: Că doar, îi botezată o dată . . .

VADRĂ: Ei, stăi că eu îi sînt doftor Hora, măi, împregiurul cucoanii Tarsiții . . . hora pe zdravîn.

TOTI: Hora, hora!

(Orchestra începe o horă răpide; toți se prind la joc împregiurul lui Lunătescu și a Tarsiței.)

SABIUȚA (*Marghioliții*): Ce-ai zis? că nu vrei să mergi la monăstire? auzi, drăcoaica! (*O ia de mână și voiește să iasă.*)

VADRĂ (*oprind pe Săbiuță*): Ho, viteazule! Stăi pe loc și nu-mi mai ciondăni nepoțica.

SABIUȚA: Care nepoțică, boierule?

VADRĂ: Ian, Marghiolița . . . mireasa nepotului meu Alecu.

ALECU (*închinîndu-se la Săbiuță*): Alecu, biv-vel păpușăr și supusul ginere al d-tale.

SABIUȚA: Cum . . . boieriule? Vrei să te-ncuscrești cu mine?

VADRĂ: Se vede că vreau, măcar că mi-ai zis clopotar Da, mă rog, ian spune-mi, ce te-apucase mai dinioare s-amuți cazacii asupra noastră?

SABIUȚĂ: Ia, nebunii de-a lui cuconu Tachi . . . Visează un complot.

VADRĂ: Iar compot! De vă înțălăg, să fiu anaftima . Hora, mări . . . vîrtos, vîrtos!

SABIUȚĂ (*în parte*): De nu agă, dar măcar socru . . . Tot m-am căptușit cu ceva! (*Merg amîndoi de se amestec în'horă.*)

(În vulețul horei Tarsița se trezește și voiește să fugă cu Lunătescu, dar nu au pe unde.)

(Cortina cadé.)

CHIRIȚA ÎN IAȘI
sau
DOUĂ FETE Ș-O NENEACĂ

Comedie cu cîntice, în 3 acte

P E R S O A N E :

CUCOANA CHIRIȚA
GRIGORI BÎRZOI, soțul ei.
ARISTIȚA } fetele lor.
CALIPSIȚA }
PUNGESCU, coșcar bucureștean.
BONDICI, coșcar iașan.
GULIȚA, copilul Chiriței.
VADUVA AFIN.
LULUȚA, copila ei.
SARDARUL CUCULEȚ, director de Agie.
UN FECIOR BOIERESC.
IOANA ȚIGANCA.
UN SLUJITOR DE BARIERA.
UN SURUGIU.
UN NEAMȚ CU ORGA.
POFTIȚI LA BAL. — SLUGI. — SURUGII.
— CAI DE POȘTA.

Teatrul reprezintă ulița Păcurarii plină de omăt, în stînga, în fund, se vede bariera închisă. — La ridicarea cortinei se aud chiote și pocnete surugiești. Bariera se ridică și încep a trece, în fund, vreo 16 cai de poștă, care trag o trăsură veche pusă pe tălpi de sanie. Caii intră în culisele din dreapta, dar trăsura rămîne troienită în mijlocul scenei. În coada trăsorii sînt aninate o mulțime de sipete și de cutii; iar pe deasupra lor șede o țigancă învălită într-o cergă strențeroasă; ea ține în mîină o cutie cu bonete. Pe capră stă un fecior boieresc, ținînd altă cutie. Înîntre se află cucoana Chirița, Aristița, Calipsița și Guliță Bîrzoii. — Incepe a însera și a ninge.

SCENA 1

CHIRIȚA, ARISTIȚA, CALIPSIȚA, GULIȚA,
ȚIGANCA, FECIORUL, SLUJITORUL DE
BARIERĂ, UN SURUGIU

SLUJITORUL (*alergînd după trăsura, zice țigancei din coadă*):
Cine zîci că-i în trăsura? . . .

ȚIGANCA: Cucoana Chirița.

SLUJITORUL: Cum? Crița?

ȚIGANCA: Chirița . . . surdule!

SLUJITORUL: Chirița Surdulea? Da' cască-ți pliscul mai tare . . . cioară, și cîrîie mai dizghețat . . . Ce cucoană-i în trăsura?

ȚIGANCA: Du-te pîrlii! că doar n-am să-ți toc la ureche până mîne.

SLUJITORUL: De! Baragladină, te-ai pichirisît.

ȚIGANCA: Baragladină ești tu, guleratule!

SLUJITORUL: Ian, vezi, moachia, că s-o fudulit. (*Azvîrle în țigancă cu omăt.*) Hîși, cîrîitoare!

ȚIGANCA: Șazi binișor, blăstămatule, că te ia dracu.

SLUJITORUL: Hîși, ciocănătoare!

ȚIGANCA: Bată-te pîrdalnicu, să te bată! Șazi binișor!

SLUJITORUL: Hîși, duh de baltă! .

CHIRIȚA (*scoțînd și primînd omătul în obraz*): Ce este? ce-ați pățit? . Carnaxî! că era să mă chiorască! Cine azvîrle cu bulgări .

(*Către țigancă:*) Ce te-o apucat, mă rog, coțofano, de cîrîi ca cioara-n par? Ie sama la lucruri bine, și taci din plisc. (*Intorcîndu-se eătră fecior:*) Și tu, mojîcule, ce stai în capră ca un degerat și nu zîci surugiilor să meargă?

Vai, bată-vă crucea, mangosiților, c-a să-mi faceți zile fripte!

SLUJITORUL (*la oblon*): Cucoană . . .

CHIRIȚA: Ce-i?

SLUJITORUL: Cum îi numele dumitale?

CHIRIȚA: Cum mi l-o dat nînașu . . . Lipsăști de-a-còle!

SLUJITORUL: Așa știu și eu . . . d-apoi vezi, cucoană, că trebuie să te trecem la catastiful barierii.

CHIRIȚA: Să mă treci la catastif pe mine?! . Da' ce sînt eu, să mă treci la izvod?! Auzi vorbă! Măi! că obraznici mai sînt guleratăi iști cu săbiuțe!

Lipsăști, mojîce!
Lipsăști de-aice,
Că-ți sār în păr
Și te bat mār!

Auzi dîrziie! blăstămăție!
Obrăznicie
Și mojîcie!
În catastifuri el să mă scrie;
Să-mi facă mie
Catagrafie,
Parcă-aș fi marfă de băcălie
Brașovenie
Șau lipscănie!

TOTI

Lipsăști, mojîce!
Lipsăști de-aice,
Că-ți sar în păr
Și te bat mār!

SLUJITORUL (*astupîndu-și urechile*): Ho, țară! că doar n-am urechi de săftian . . . Cucoană, avem poroncă să nu lăsăm pe nime-n tîrg, pîn-a nu-l întreba de nume.

CHIRIȚA: Ei! c-or să-mi scoată sufletul! Du-te de scrie c-o venit în Iași: cucoana Chirița a banului Grigori Bîrzoî, de la Bîrzoieni, cu Aristița, Calipsîța și Guliță, copiii lor.

SLUJITORUL (*în parte*): Mă! ce pomelnic! (*Tare:*) Cum zîsăși cucoană?

CHIRIȚA: Iaca surdu! . . . (*Răpide*): Chirița, Aristița, Calipsîța și Guliță Bîrzoî ot Bîrzoieni. (*La surugiu*): Mînați, măi, și luați seama la covățele. (*În parte:*) Aice-n capitalie ești tot cu zilele-n mînă.

SLUJITORUL (*în parte*): Crița, Răstița, Lăpsîța și Gurluiță Brînzoi! Da' . . . a dracului nume! Parcă să bat babele-n gură . . . Mă

duc să-i torn în catastif. (*Merge spre barieră.*) Gurluiță, Lăpșîta ... Crița . (*Iesă.*)

CHIRIȚA (*la surugii*): Pornit-ați, jărpanilor?

SURUGIUL (*îndemnînd caii*): Hi, hi, hi! hi, copii ... nu mă lăsați . Hi, hi, tătucă! .. Hi, hi, mînca-v-ar lupii! (*Pocnește.*) Hi, iudă! Hi, jupitule! Iaca, mă! c-or să mă lase-n troian . Hi, hi, da'hi ... lua-v-ar dalacu! ... prohodi-v-ar cioarăle! ...

CHIRIȚA (*scoțînd capul, răpide*): Tacă-vă gura, bețivilor, că vă aud copilele!

SURUGIUL: Ian lasă-ne, cucoană hăi . nu ne mai năcăjî, că destul năcaz avem noi cu rădvanul ista, ardă-l focu! .

CHIRIȚA: Ba să te ardă pe tine focul . Auzi?! . Rădvan! . trăsura mea de nuntă, nouă-nouășoară! ... de-abia din vremea bejăniei! . Hai, mînați și nu mai faceți vorbă!

SURUGIUL: Hi! hi! odată copii, cu toții! .. Hi! lăsa-v-ați oasăle cioarălor și pielea vamișului! Ha, ho, ha, ho, tbr! Degeaba! .. De-acum ne-am troienit! ..

CHIRIȚA: Ne-am troienit?! ... Iaca! na, și alta acum ... chiar colac piste pupăză. (*Feciorului:*) Ce stai ca un butuc în capră, mangosîtle .. Coboară de-agiută la trăsura .. Ian vez-îl, mă rog, parcă-i un boieri! ... nu-i bun nici de-o treabă .

FECIORUL (*leneș*): Da' că-i chiar în zădar Nu ne scoate de-aici nici dracu.

CHIRIȚA: Sărmane, sărmane .. Ț-oi arăta eu acuș pe dracu, somnorosule ... dă . dă!

FECIORUL (*scoborîndu-se*): Somnoros, da! Și eu n-am închis ochii de două nopți!

CHIRIȚA (*sărind din trăsura*): Ian auz-îl că și răspunde! .. (*Lunecînd:*) Carnaxî! că era să-mi rup șălele! (*Împingînd feciorul:*) Ia, colo ... colo la răzor, tontule . pune umăru de-mpinge, că ești coșcogè .. (*La surugiu:*) Hai, măi, opintiți vîrtos!

SURUGIUL: Hi, hi, zvînta-v-ar vîntu și v-aș vinde păstrama!

CHIRIȚA: Tacă-vă gura, blăstămaților, că vă aud copilele! (*La fete:*) Astupați-vă urechile! (*În parte:*) Îi un păcat, cu niște ghiorlani! (*La țigancă:*) Da' tu, cheramò, ce stai acolo, parcă clocești ouă? . Dă-te gios, să să mai ușureză trăsura.

ȚIGANCA: Cuconiță, nu mă pot scoborî făr' de scară.

CHIRIȚA: Scară? . Ț-oi da eu la scară, coțofană . Deschide-ți aripele și sai la pămînt . Da' doar' mi-i strîca cutia . c-atîta-ți trebuie.

ȚIGANCA (*sărind*): Valeu! că mi-am sclintit piciorul! Valeu! (*Sărind, scapă cutia, care se strică.*)

CHIRIȚA: Tronc! parcă-nadins i-am zîs să mi-o strîce! . Of! săracan de mine! că-mi vine să ȝip și să ieu cîmpii! Mult oi să mai

stau în drum? (*Aleargă la oblon și lunecă.*) Carnaxî! că mi-o plesnit șîreturile de la rochie! . . Aristito, Calipsîto, dați-vă gios și voi, doar ne-om distroini mai degrabă . . . Ia așa . . . frumos . . . încet, să nu lunecați.

(*Aristița și Calipsița se cobor. Guliță vrea și el să iasă, dar Chirița îl oprește.*)

GULIȚĂ (*cepeleag și alintat*): Să mă cobor și eu cu țîțacele?

CHIRIȚĂ: Ba nu, Gulița mamei . . . nu, drăguță; mată șazi în trăsură, ca să nu răcești.

GULIȚĂ: E! nineacă, vreau să mă cobor . . . na . . .

CHIRIȚĂ: Ba nu, suflete . . . dacă mă iubești . . . șazi mătăluță locului, puiule, și te învălește cu contășu băbacăi.

GULIȚĂ: Ei, m-am săturat de contăș; vreau să mă dau pe gheață . . .

CHIRIȚĂ: Ba . . . să nu faci pozna, Gulița nineacăi, c-apoi s-a minia nineaca și nu ți-a mai cumpăra minavet . . . știi mată . . . minavetu care ți l-am făgăduit . . .

GULIȚĂ: Așa! De trii ani de cînd mă porți cu făgăduința . . .

CHIRIȚĂ (*sărutîndu-l*): Gulița mamei! . . . că nostim ești . . . nu fi de diochi . . . (*Inchide oblonul și zice surugilor:*) Hai, flăcăi, de-acum, că vă făgăduiesc bacșis bun . . . cîte un fifirig, de om . . . (*Căutînd în culise:*) Iaca poznă! Da' unde-s surugiii?

FECIORUL: Or fi fugit! cine știe? la vro crîsmă poate . . . (*In parte:*) Hei, că nu-s și eu cu dînșii?

CHIRIȚĂ: O fugit și m-o lăsat lată în mijlocu drumului! Bre! c-o să mă lovească ceva! (*Furioasă:*) Ei, apoi să nu te-apuce șăptezăci de năbădăici? *Kirie elèison!* (*Vine iute în fața publicului.*) Mă rog, cine ține poștele? cine-i otcupcicul ghipcanilor? Să deie ochi cu mine, dacă-l ține curăua . . . să-i zîc doua vorbe . . . da' vorbe! să le pominească cît a trăi . . . știi? colè . . . engolpion de anul nou 1844.

I

Ian să-ți spun, otcupcic dragă,
Vel-otcupcic de ghipcani!
Toți motanii, fără șagă.
Nu-ți plătesc nici chiar doi bani!
Of! mări, frate,
De ai păcate,
Cu cai de poștă să te pornești,
De multă ciudă,
De multă trudă,
Te sîmți, cu poșta, că-mbătrînești!

Ba nu-s propele,
Nici căpițale:
Ba ștreangu-i putred de ars în foc!
Hi, pliosca, trosca,
Hi, trosca, pliosca!
Sluga-n pricină . . . ești tot pe loc.

II

Drept să-ți spun, otcupcic dragă,
Vel-otcupcic de ghipcani!
Toți motanii, fără șagă,
Nu-ți plătesc nici chiar doi bani!
Căci, dacă pleacă,
Colbul te-neacă;
Glodu-ți lipește benghiuri pe nas;
Biciul pocnește
De te-asurzăște,
Și caii poștei alerg . . . la pas!
Ba stau la dealuri
Te dau de maluri,
Îți sfarmă trupul de nu mai poți!
Și, de nu-ți pasă,
Ajungi acasă,
C-un ochi, c-o mână și cu trei roți!

(Alergînd în fund:) Poftim poște! . . . Dacă nu merg caii, fug surugiii! Da' unde s-o înfundat blăstămații? *(Între în culisa din dreapta, din fund.)* Vai! că buni-s de spînzurat în iarmaroc! . . . Auzi! Carnaxî, că lunecușu-i! Valeu! *(Se aude căzînd pe gheață.)*
ARISTIȚA: } Vai de mine! o căzut nineaca pe
CALIPSITA } gheață!

*(Alerg amîndouă după Chirița și se aud picînd și
șipînd în culise: „Valeu! . . . Valeu! . . .“)*

FECIORUL *(căutînd în dreapta)*: Haita . . . buf! . . . na, c-o căzut
și dducile Ha, ha, ha! . . . una piste alta .

*(În vremea aceasta, Guliță se coboară furiș
din trăsură și începe a se da pe gheață.)*

GULIȚĂ: Uța . . . a . . . a . . . Bine-i de dat de-a sănișul . . . Uța . . .
a . . . a . . . Nineaca s-o dus . . . bine-mi pare!

ȚIGANCA *(ghemuită în cergă, lîngă coada trăsuri)*: Da' astîm-
pără-te, cuconașule, că-i cadè gios și ți-i sparge capu.

GULIȚĂ: Taci, coțofană . . . nu cîrîi.

ȚIGANCA: Haida-hai, că te-a vidè ea cucoana acuș.

GULIȚĂ: Taci, îți zîc, c-apoi știi. (Către fecior:) Măi, fecior boieresc, vin' de te dă pe gheață cu mine.

FECIORUL: Ce să fac?! ... Că doar n-am zăce capete de strîcat. . .

GULIȚĂ (*mînios*): D-apoi, dacă-ți poroncesc eu... nu vrei? Ei las', măi bade, că te-oi drege eu!

FECIORUL (*în parte*): Ba-i drege tu pe cine-ai mai dres, sfrijî-tule!

GULIȚĂ: Uța... a... Las', că te-oi spune eu și bunicăi, și mătușicăi, și babacăi, și nineacăi... Uța... a...

(*Se aude dincolo de barieră un sunet de zurgalai și un glas de jidov strigînd: „vîo, vîo“!*)

SCENA 2

FECIORUL (*lîngă oblon*), ȚIGANCA (*lîngă coada trăsuri*), GULIȚĂ (*dîndu-se de-a sîniușul pe dinaintea ei*); BONDICI, PUNGESCU, UN NEAMȚ CU ORGA și SLUJITORUL

BONDICI (*la barieră*): Mă! cel cu trăsura... fă înainte! Ce-ai închis șosăua?

FECIORUL (*căutînd în stînga*): Dec! cum oi să fac înainte, dacă ne-am troienit?

BONDICI: Ce-mi pasă mie?... Dă-te-n lături, că n-am să șad aici toată noaptea pentru hatîrul tău.

FECIORUL: Măi omule, da' n-auzi că ne-am troienit?

PUNGESCU (*asemene la barieră*): Înhamă-te pă tine și trage zdreavăn pînă ce-i ieși din zăpadă.

FECIORUL: Ba-ți pune pofta-n cui.

PUNGESCU: Hait! o pățirăm dă la roate... Ei, ce facem acum?

BONDICI: Hai să lăsăm harabagiul și să ne suim într-o sanie de birjă.

PUNGESCU: Fie ș-așa... Haid' vină și tu neamțule, cu noi.

NEAMȚUL: *No gut... maine heren.*

(*Bondici, Pungescu și neamțul cu orga intră pe la barieră. Slujitorul îi oprește.*)

SLUJITORUL: Cum îi numele d-voastră, domnilor?

BONDICI: D-lui îi spatariul Hațmațuchi, și eu, aga Crastavețovici; amîndoi cu șazutul și cu avutul în Focșani... Cît pentru d-lui, neamțul, îi vestitul baron fon Șonțberg, care vine de la Podul-Iloaiei ca să deie conțerturi instrumentale în folosul său. Drept care avem cînte a ne închina d-tale cu tot respectul, noi, sus-pomeniții și

jos-iscăliții: spatariul *Hațmațuchi*, i aga *Erastavețovici*, i baron *fon Șoacățanberg*. (*Se închină și vine în fața scenei.*) Zî cruce-agiută și dă înainte la catastih, dacă poți, cenușărule.

(Slujitorul rămîne incremenit și șuieră de mirare. Neamțul începe a cînta din orgă și se trage în fund, lângă trăsură, Bondici și Pungescu vin în fața scenei.)

PUNGESCU: Ha, ha, ha! repede mi-l luași pă bietul dorobanț, nene . .

BONDICI: Nume vroia? nume i-am dat; să să sature.

GULIȚĂ: Îra! Iaca un minavet de canari, cum vreu eu. (*Aleargă lângă neamț, împreună cu feciorul și cu țiganca.*)

BONDICI: Iaca neamțu dracului! . . nici n-o apucat a intra în Iași și o și început a rupe urechile iașanilor. Nu-i destul că ne-o asurzît pe noi, în harabaua cea jidovească, de la Roman și tot drumul! . . Ia să vezi cum o să-mi gologănească simpatioții! . . Păcat numai că n-are vro momiță sau vrun urs, că s-ar face stup de bani.

PUNGESCU: Ce spui, vere? Care vrea să zică . . . dobitoacele aci în Iași? . . .

BONDICI: Hai, hai! . .

PUNGESCU: Apoi dar . . ne-am sfințităra noi doi?

BONDICI: *Ni boisa*, fricosule! . . nu mi te da, păcătosule! . . Dar, ia lasă vorba asta . . să venim la treaba noastră. Am scăpat din Focșani cum am putut . . cu nepus în masă . . că de punea mîna ispravnicul pe noi, ne trîntea poate la gros .

PUNGESCU: Vrei să zici la pușcărie.

BONDICI: Și asta din pricina ta; dacă ești prost, și lași să te prindă la cărți cu mîța-n sac!

PUNGESCU: Ce pisică-n sac, neneo? Vina mea-i dacă s-a găsităra alt cartofoar mai țeapăn decît mine și m-a zărităra cînd am tras pă riga dă desubtul cărților?

BONDICI: În sfîrșit, ce-o fost s-o trecut . . am scăpat de-acolo; acum ne rămîne să ne păzîm aici vro cîtăva vreme, pîn' ce s-o face lucru mușama . . . De aceea trebuie mai întăi să ne prifacem numele; să le mai lungim. Tu te-i chema de azi înainte Pungescovici și eu Bondicescu.

PUNGESCU: Ei, ș-apoi! despre trai, cum o s-o ducem? Că numai cu *escu* și cu *ovici*, tot covrigi, tot spanac.

BONDICI: Despre trai? . . Helbet! Feți-logofeți de soiul nostru, cu meseria stosului și a bancului, nu per în Iași.

PUNGESCU: Se poate, nenișorule . . dar mai bine m-aș închiorchioșa eu în București.

BONDICI: Pentru ce, neică?

PUNGESCU: Pentru ce?

De-ai umbla întreaga lume,
De-ai călca pe rînd anume:
Țara englezească,
Țara franțuzească,
Țara spaniolească,
Nemțească, leșească,
Italinească,
Pîn' și cea grecească,
N-ai găsi, chiar într-o mie,
Așa tîrg vestit să fie
Pentru boscărie,
Pentru stosărie,
Pentru coțcărie,
Matrapazlărie,
Și rușfetărie,
Și potlogărie!

BONDICI: Nu zîc ba, neiculiță; dar apoi și tîrgul nostru . . . cînd ai ști . . . (*Caută împrejur.*)

PUNGESCU: Spune, că nu ne aude nime.

BONDICI: Iașul nostru-i chiar de gemine cu Bucureștiul vostru.

PUNGESCU (*cu bucurie*): Aoleo!

BONDICI: Ce-ți spun eu!

PUNGESCU: Care vrea să zică . . . de-om lua treaba dă la mer-tepă, ș-aci, am înfundată ră pă dracu?

BONDICI: Ba încă și pe tată-său . . . c-apoi vezi tu, neiculiță . . . viața-i un stos, de la început pîn' la sfîrșit, și lumea, o masă de cărți. Tot meșteșugul îi să pontarisăști la vreme și să găsești ruteaua no-rocului, ca să faci roi . . .

PUNGESCU: Prea bine . . . dar dacă ai goană dă fante?

BONDICI: Furi o carte, ș-așa îți dregi bosuiocul.

Neneo, mă crede, viața-i un stos;
Lumea, o masă cu postav verde:
Tot meșteșugu-i de-a giuca gros,
De-a punta bine și . . . de-a nu perde!

PUNGESCU: Ei, apoi halal dă mine!

BONDICI

Halal de tine dacă vei ști
Să-ți spoiești bine fruntea, obrazu,
Și, fără frică de-a te roși,
Să faci transporturi . . . cu cinstea mazu!

(Împreună):

Halal	de tine	dacă	vei	ști
	dă mine		voi	
Ș.c.l., ș.c.l.				

SCENA 3

Cei dinainte; CHIRIȚA, ARISTIȚA, CALIPSIȚA

CHIRIȚA: Of! îmi vin istericale grecești! .. Am alergat prin toate crîșmele, și surugiii... tufă... Of! cine mi-o zîs să mă pornesc eu de la Bîrzoieni?

ARISTIȚA: Nineacă... nu te tulbura, că iar te-a durè rastul.

CHIRIȚA: Cum să nu mă tulbur. Aristițo dragă... dacă m-o lăsat în mijlocul drumului, cu cătăl... cu... Ce-o să facem acum?

BONDICI (*în parte*): O nineacă cu două fete (*Încet, lui Pungescu:*) Aține-te, muntene, c-aici-i pe treabă.

PUNGESCU (*scofînd rîpide o păreche de cărți, taie rîpide un stos*): Pă trebuliță?... Hareci!... Stos! ..

CHIRIȚA (*cu deznădăjduire*): Și nici un bărbat... nime că să ne vie într-agiutor... Îmi vine să mă trîntesc la pămînt, ca jîdanii!

BONDICI: Un bărbat! Iată-mă-s!... poroncă! (*Înaintează spre Chirița.*)

CHIRIȚA: Ce-mi văzură urechile și ce-mi auzîră ochii?! Slavă ție, Doamne, că iată în sfîrșit un creștin!

PUNGESCU: Doi hristiani, cocoană... că sînt și eu p-acilea.

CHIRIȚA: Foarte vă mulțămesc... Dar, mă rog, să mă fericesc cu numele dumilorvoastră...

BONDICI: D-lui, prietinul meu, este spatariul Pungescovici.

PUNGESCU: Și d-lui, aga Bondicescu, al meu amic...

CHIRIȚA (*în parte*): Un spatar ș-un agă! (*Încet și rîpide fetelor:*) Țineți-vă mai drept și zîmbiți nurliu.

BONDICI: Dar, mă rog, cucoană, să ne norocim și noi

CHIRIȚA: Eu sînt cucoana Chirița a banului Grigori.

BONDICI: Și duduile?

CHIRIȚA: Bîrzoii.

BONDICI: A! Bîrzoii!... Și duduile?...

CHIRIȚA: Ot Bîrzoieni... (*Se închină.*)

BONDICI: Am înțales.... Dar duduile?

CHIRIȚA: Copilele mele... Aristița și Calipsița. (*Încet, fetelor:*) Faceți tali frumos (*Tare:*) Le-am adus la Iași, drăguțile, ca să pi-treacă cîșlegile; și, puneți-vă în gînd, boierilor, că după ce ne-am

năcăjit pe drum două zile și două nopți, când s-agiungem la gazdă .
ne fug surugiii tocmai la capătul târgului.

BONDICI: Cum să poate?!

CHIRIȚA: Așa, zău Am pățit-o chiar ca cea care s-o înecat la mal.

BONDICI: Ei! Ias', că-oi spune eu asta vărului meu

CHIRIȚA: D-lui, ține poștile?

BONDICI: Dar'.

PUNGESCU (*încet lui Bondici*): O tăiași groasă, nene

BONDICI: Taci, nerodule . .

CHIRIȚA: Să-ți spun drept . dar să nu-ți fie cu supărare . . .
vărul dumitale n-are nici un haz cu poștile d-sale Lehamete și
de parale.

BONDICI: Da de câte ori i-am spus-o eu însumi, cucoană dragă . . . Ce folos însă! nu înțelege de cuvînt . (*Încet, lui Pungescu:*) Ce zîci de fete, mări?

PUNGESCU: Au zestre oare?

BONDICI: Așa-mi miroasă (*Cucoanei Chiriței:*) Cucoană Chiriță, noi amîndoi sîntem gata la poroncile d-tale și prea fericiți de a te pute înlesni la orice-i dori în târgul nostru

CHIRIȚA: Bunătatea d-voastră .

BONDICI: Ce să potrivește! Primiți deocamdată brațele noastre, ca să vă ducem la gazdă, și cît pentru trăsură, n-ai nici o grijă . . . om trîmete boii noștri ca s-o aducă.

CHIRIȚA: Bucuros! (*În parte*): Ce cuconași de treabă! Cînd ar fi și holtei! (*Încet, fetelor:*) Dați brațul și mergeți pupuică tot pe vîrful scarpilor

TOȚI

Haideți împreună
Vesăli să pornim,
Și-ntr-o casă bună
Să ne găzduim.

BONDICI

(*Aristiței, dîndu-i brațul*)

Demuazelă dragă, sînt pre fericit,
Că să-ți dau eu brațul m-am învrednicit!

PUNGESCU

(*Calipsiței, asemenea*)

Demuazelă scumpă, în veci n-oi uita
Că-astăzi, la brațetă, merg cu dumneata!

CHIRIȚA
(în parte)

Unul zîce-i agă, celalalt spatar;
De i-aș prinde gineri, i-aș lua în dar!
Unul zîce-i agă, celalalt spatar;
De i-aș prinde gineri, aș da sărindar!

TOȚI

Haideți împreună
Etc., etc., etc.

(Bondici, Pungescu, Aristița și Calipsița ies la brațetă prin dreapta. Chirița-i urmează puțin și se oprește. Neamțul, care a stat tot în fund, începe a cînta din orgă.)

SCENA 4

CHIRIȚA; GULIȚĂ și ceilalți

CHIRIȚA (oprindu-se): Da' . . . Guliță? *Kirie elèison!* . . . că era să-mi uit odorul-n trăsură . . . (Se întoarce și găsește pe Guliță lângă neamț.)

GULIȚĂ: Nu pe aista, monsiu neamțule cîntă pe cellalt. (Bate din picioare cu mînie.) Nu pe aista, pe cellalt.

NEAMȚUL: No! *lasenzi șon gheen!*

CHIRIȚĂ: Ce-mi văzură ochii?! . . . O ieșit dimonu din trăsură! și făr' de blană! Săracan de mine, c-a fi înghețat! (Aleargă la Guliță.) Ce faci aici, diavoli? Nu ți-am spus să nu ieși din contășul băbacăi?

GULIȚĂ: Ei, m-am săturat de contăș ca de mere acri . . .

CHIRIȚĂ: Auzi? . . . Ian privește cum i s-o roșit nasul . . . Parcă-i o sfeclă digerată! (Îi șterge nasul cu batista.) Doamne! Doamne! ce păcat cu niște plozi! . . . Măi Ioane, adă blana din trăsură . . . L-a lovi un giunghi și mi-a fi mai mare beleua. (Feciorul aduce o blană din trăsură.)

FECIORUL: Iaca șuba cuconașului . . .

CHIRIȚĂ: Și voi . . . chiori ați fost de l-ați lăsat să iasă dizvălit? . . . Vină să te-mbrac, pacatule . . . Ei, vină azi și nu mă supăra.

GULIȚĂ: Nu mă supăra nici mată.

CHIRIȚĂ: Auzi, plodu? Las', că ți-o arăta eu . . . (Îl îmbracă cu de-a sila.) Șazi binișor! nu crîcni! țist! să nu-ți aud gura! .

GULIȚĂ (zbătîndu-se): Nu vreau, nu vreau. (Plînge.) Las', că te-o spune eu babacăi . . .

CHIRIȚA (*trăgîndu-l tîrîit*): Ce face?! . Of! c-o să mă nebu-
nească dimonu! Parcă văd că iar are să m-apuce rastu. As-
cultă, Gulița nineacăi; hai, că ne-așteaptă țîțacele.

GULIȚA (*trîntindu-se la pămînt*): Nu-mi pasă mie de țîțace...
nu merg!

CHIRIȚA: Ei, vină, că-ți cumpăr minavetu cela. știi mată...

GULIȚA: Cumperi? Dacă-i așa. ie-mi-l pe aista, a lui mon-
siu neamțu. Vină cu noi, monsiu neamțule

NEAMȚUL: Gut. gut .. ser bevol.

CHIRIȚA (*în parte*): Las' să te văd eu acasă, pacatule, c-apoi
ț-oi da un minavet de nu l-îi putè duce Măi Ioane, rămîi aici cu
țiganka, ca să păzîți lucrurile, păn' ce-or veni boii să rîdice trăsura.
Da' doar îți perde vro cutie. c-apoi sfîntu Neculai îi gata!
(*Pleacă cu Guliță spre dreapta.*)

SCENA 5

*Cei dinainte; VADUVA AFIN, SÂRDARUL
CUCULEȚ*

AFIN: Ce minune! ... Cucoana Chirița?!

CHIRIȚA: Cucoana Nastasîca!

AFIN: Bine-ai venit!

CHIRIȚA: Bine-am găsit! (*Se sărută.*)

AFIN: Da' ce vînt te-o adus pe la noi, soro dragă?

CHIRIȚA: Mi-am adus fetele, de cîșlegi, după obicei. (*Încet:*) Da'
d-ta, cum te întîlnesc sîngură. . lîngă barieră?

AFIN: Am ieșit puțin ca să mă primblu afară din tîrg, că pin
tîrg îi potop... te ferească Dumnezeu! ..

CHIRIȚA: Da' bine... pe gios? Ha? . Ei, dă nu te roși,
soro dragă. Lumea-i lume, și tinereța. Ce te sastisăști? În-
tre noi...

AFIN: Da' nu mă sastisăsc, soro, nicidecum.. Mă primblu pe
gios, pentru că așa-mi place. Am venit cu sârdariul Cuculeț.

CHIRIȚA: Cu sârdariul? (*În parte:*) Hm! mititica..

CUCULEȚ: Sărut mînele, cucoană Chiriță.

CHIRIȚA: Plecăciune, arhon sârdar. Tot la Agie ești?

CUCULEȚ: Director și supusă slugă.

CHIRIȚA: Și la mai mare!

CUCULEȚ: Amin!

AFIN: Da'... unde-s duduile?

CHIRIȚA: Îra! . ba că chiar! .. unde-s?

AFIN: Ha, ha, ha! . pe mine mă-ntrebi?

CHIRIȚA: Bine zîci, săruta-ț-aș ochii. S-o pornit de-aici, la
brațetă cu doi cavaleri...

AFIN: La brațetă? cu doi cavaleri?

CHIRIȚA: Precum zîci, soro; unul, aga Bondicescu, și cellalt, spatariul Pungescovici... doi bujori, surioară, două zarnacadele!

CUCULEȚ (*în parte*): Bondicescu? Pungescovici? Mare poznă! (*Scoate un răvaș și-l citește.*)

AFIN: Ei bine, și-ncotro o apucat tuspatriu?

CHIRIȚA: Hoisa, pe șoșă..

AFIN: Dar îi cunoșteai mai de mult?

CHIRIȚA: Ba, cît hăciu! . Mi-o ieșit în drum, să-mi deie agiutor; că nu știi, soro, ce-am pățit? m-am troienit! Și să vezi d-ta: Mă pornesc de la Bîrzoieni. și încă bărbatu-meu îmi zîcea: Soro dragă, nu te porni. stăi. , cînd, ce să vezi?

AFIN: Apoi bine, cucoană Chiriță, să poate să-ți lași copilele pe mîna unor necunoscuți? . Cine știe ce berbanți?

CHIRIȚA: Pușche pe limbă-ți. vai de mine! că începe a mă umfla grija din tălpi. . mă furnică sudori pe spate. Iaca pozna gata! . Nu cumva să zăresc pe șoșă? (*Se apropie de culise și caută înîntre.*)

CUCULEȚ (*în parte*): Sameșul din Focșăni îmi scrie, cu poșta de astăzi, despre un Bondici și un Pungescu, doi coțcari care o dizbrăcat lumea pe-acolo... și mă sfătuiește să-i privighez de aproape. Oare tocmai ei să fie?

CHIRIȚA: Nimică! Tufă! O intrat fetele-n pămînt! Vai de mine! Arhon, sardar nu mă lăsa! .. De-a afla bărbatu-meu, zău, am sfeclit-o! Ioane, aleargă; ba.. ba stăi la trăsură. Arhon sardar rîdică toată Agia în picioare! Săraca de mine! așa poznă! să-mi fure fetele de la ochi! .. Hai degrabă cu toți să le căutăm Biata Aristița! Biata Calipsîța! Sfinte Mi-na să știi că-ți dau șapte paraclisuri!

Degradă, degradă,
Cu toți s-alergăm,
Să mergem în grabă
Să le căutăm.
Vai, bietele fete!
Că le-am prăpădit,
Și le-am dat pe bete..
De-acum m-am topit!

(*Neamțul începe a suna un valț.*)

CHIRIȚA (*furioasă, aleargă de împinge pe neamț:*) Da' du-te pîrlui, șonțule, cu țîrlîitoarea asta (*Lunecă.*) Carnaxî! că era să mă prăbușăsc!

TOTI

Degradă, degradă
Etc., etc., etc.

(Toți alerg în dreapta; Chirița trage de mână pe Guliță, care trage, asemenea, pe neamț de poala surtucului. Feciorul boieresc și țiganka rămân lângă trăsura.)

(Cortina cade.)

ACTUL II

Teatrul reprezintă o odaie mare cu patru uși; una în fund, care dă în tindă; una în stînga, pe al doilea plan, care duce în ietacul Chiriței; două în dreapta, dintre care una, cea pe întăiul plan, se deschide în apartamentul Aristitei și Calipsitei, iar cea de mai în fund, în odaia lui Guliță. În față cu ușa apartamentului fetelor este așezată, lângă perețele din stînga, o masuță cu o besactă deschisă și cu gavanoșele de dresuri, pășoare de făcut sprincenele și un bust de carton. În dreapta, lângă ușa din fund, o masă mare cu rochii întinse pe dînsa. Scaune etc.

SCENA 1

*CHIRIȚA (șede dinaintea toaletei și-și face sprîncenele),
ȚIGANCA (calcă rochiile, în fund)*

CHIRIȚA
(cîntă)

Ochii și sprîncenile
Fac toate pricinile

(Se aude în odaia lui Guliță un minavet.)

CHIRIȚA (*răsărind*): Iar! O să mă năucească trîntoru cu minavetu lui! Cît îi zîulica de mare tot țîrlîiește de urlă cîinii mahalalei. Fa, fa Ioană, du-te de zî cuconașului să tacă, că m-am săturat de mōjică ca de mere pădureță. îmi vine acru. (*Țiganka intră în odaia lui Guliță.*) Așa mi să cade, dacă mă potrivesc eu de-i cumpăr minavetu cela de la neamț. Las' că țîne cît dracu pe tată-său. Tronc! că mi-o dat nucușoară-n ochi Fa! fa!
(*Țiganka vine înapoi.*)

ȚIGANCA: Aud, cucoană.

CHIRIȚA: Mă rog, ce ți-am spus când ți-am poruncit să-mi gătești păișoare cu bumbac pentru sprîncene? aud?

ȚIGANCA: Mi-ai zîs . . .

CHIRIȚA: Nu ți-am zîs să mi le faci subțiri? Iar vezi cum mi le-ai meșterit . . . Parcă-s buzdugane de vel-armaș din vremea Domnilor greci! . . .

ȚIGANCA: Da' lasă, cuconiță, că-s tocmai cum trebuie . . . Doar ți-am mai făcut eu pămătufuri și badanale de sprîncene.

CHIRIȚA: Cum ai cîrîit? . . .

ȚIGANCA: Niciodată nu ți-ai făcut așa de frumoase sprîncene . . . parcă-s două lipitori umflate . . .

CHIRIȚA: Înghinate-s cum trebuie?

ȚIGANCA: Dizghinate dizghinate . . .

CHIRIȚA (*strănutînd tare*): Pe brață! . . . M-a fi pominind d-lui, Ioană.

ȚIGANCA: Te-a fi pominind, cucoană.

CHIRIȚA: Când ar fi față suflețalul, să mă vadă . . . cum și-ar mai răsuci mustețile! (*Iar strănută.*) Iar mă pominește!

Ochii și sprîncenile
Fac toate pricinile.
Și cu foc și cu pîrjol,
Pe Amor îl dau de gol.
Cînd un tinerel îți place
Ș-amorez voiești a-l face,
Cît mi-l iei puțin la ochi,
L-ai trecut cu de diochi.
Cît îi joci și din sprîncene,
De amor să umflă-n pene.
Cît din buză mi-i zîmbești,
Chiar pe loc îl nebunești.
Iar de-i faci ș-așa din mîină
Îi calare pe prăjîină!

(*Se aude iar minavetul în odaia lui Guliță.*)

CHIRIȚA: Iar! iar! Valeu! că mare pacate c-un plod! . . . Îmi vine să latru! (*Aleargă la ușa lui Guliță.*) Țist, diavoli, că mă bagi în ipohondrie.

GULIȚA (*din odaie*): Las', nineacă, că învăț mîjîca.

CHIRIȚA: Ț-oi da eu acuș o mîjîcă, trîntorule, de nu-i putea-o înghiți! (*Întră în odaie.*)

ȚIGANCA: Vai de mine! ce pacate pe capu meu de cînd am venit în leșul ista! Ba îmbracă pe cucoana . ba gătește dudu-

cile . . . ba calcă rochii de bal . . . ba arde nucușoară de sprîncene. Mă mir cum nu s-o săturat de zbănțuit! Ieri o fost la fteatru, și-n astă-sară merg la bal, la Afinoaia; ș-apoi și alt pacat! că încep a să-mbrăca de pe la toacă . . . Îmi vine, zău, să ieu cîmpii.

(Se aude dînd palme în odaia lui Guliță, și Guliță plîngînd.)

CHIRIȚA (*întrînd*): Ia așa! mai bine-i scînci tu decît oi turba eu . . . Ce miroasă-aici a pîrlit? . . . Arde ceva, vro petică? . . . (*Aleargă la masa cu rochii de rîdică una și o arată arsă în poale.*) Iaca pozna! c-o lăsat cioara feru pe rochii . . . destulă treabă! . . . Ian privește . . . rochie de bal îi asta? . . . Ei! apoi să n-o ucizi în bătaie?! Bunătate de rochie cumpărată la Leiba Grosu cu o mulțime de bani: două-zăci ș-atîți de jumătăți de irmilici noi! . . . (*Aruncă rochia în obrazul țigancei.*) Na! stăhie-mpelițată . . . mănînc-o friptă cum îi . . . și lipsăști din ochii mei, că întru acuş într-un pacat.

ȚIGANCA: Cuconiță . .

CHIRIȚA: Lipsăști, îți zîc! pei, că te zgîrii!

(Țiganka fugе în odaia Chiriței.)

CHIRIȚA (*plimbîndu-se furioasă*): Uf! că nu mai este de suferit! De cînd am venit în Ieș, ca să-mi mărit fetele . . . am prins la istericale ca o cherățîță. Poftim! Cu ce-oi să mă duc eu acum la balul Afinoaiei? . . . Trebuie iar să-mi pun rochia cea de catifè roșie și turlubanu cel cu pene stacojii . . . ca să mai aud iar vrun obraz-nic zîcînd că seamăn cu Nastratin Hogeа, ca mai dăunăzi, la bal maschè . . . Nu-i de suferit, nu-i de suferit și pace!

Dumnezău să te ferească
De cutremur și de foc,
De ghipcani ce stau în loc
Și de slugă țigănească.
Și de-acele slugi plecate
Ce să-nchin, te lingușăsc
Pîn' ce-ți sar deodată-n spate,
Și ca corbii te ciupesc.
Așa slugi le e de fugă,
Sau de ele sîngur fugi . . .
De nu vrei s-agiungi chiar slugă
La așa plecate slugi . . .

(Se aude afară următorul dialog:)

AFIN: Acasă-i cucoana?

FECIORUL: Acasă; dar să ghilosăște acum.

SCENA 2

CHIRIȚA; AFIN, LULUȚA

CHIRIȚA: Auzi, tontu? (*Aleargă la ușa din fund și deschide.*)
Cucoană Nastasîcă... poftim! nu te potrivești.

AFIN: Poate că te deranjă, cucoană Chiriță? dar n-am vrut să-ți trec pe la poartă ca o străină.

CHIRIȚA: Cum să mă rînjărești tocmai d-ta?

✧ LULUȚA (*în parte*): Rînjărești? ha, ha, ha!

CHIRIȚA: Iaca și Luluța!... Ai scos-o din pasion astăzi?

AFIN: Dar', pentru că mine îi dădă.

CHIRIȚA: Da' vezi ce frumusețea-i, diavoloaica! Îți vine s-o mănânci de vie.

✧ LULUȚA: Să mă mănânci? mersi. (*În parte:*) Și n-are macar nici dinți.

CHIRIȚA: Ha, ha, ha! Bat-o norocul! Nostimă-i! Vină să te sărute mătușica, Luluța dragă (*O sărută.*)

✧ LULUȚA: Alei! *maman*. ce-o pățit mătușica de și-o pus lipitori pe frunte? (*Arată sprincenele Chiriței.*) O doare capu?

CHIRIȚA: Eu, lipitori?!...

AFIN: Ce lipitori? Unde vezi tu lipitori.

✧ LULUȚA: Ha, ha, ha! ba-s sprîncene și una-i numai pe jumătate!

CHIRIȚA: Ha, ha, ha! (*În parte:*) Cum i-aș suci gîtu cînd ar fi a mea!

✧ LULUȚA: *Maman*, să-mi cumperi și mie o păreche de sprîncene din tîrg, ca să le pun păpușai de Anul Nou.

AFIN: Bine, bine, ț-o-i cumpăra; taci din gură.

CHIRIȚA: Da' de ce să tacă, soro? Las' să vorbească copila că zice tot niște lucruri Să cunoaște că învață la pasion.

✧ LULUȚA: Pasion, mătușică, nu pasion.

CHIRIȚA: Fie și pasion, că doar nu m-o crescut mama cu guvernată, ca să știu nemțește.

✧ LULUȚA: Guvernanta, mătușică, nu guvernată... Da' bine, mătușică, așa vorbești pe-acolo, prin provincie?

Guvernanta ne-o spus nouă
Că vorbești o limbă nouă:
Cînd e vorba de parchet;
Ziceți curat că-i pichet.
Cînd e de tapisărie?
O numiți patisărie.
Cînd de botine de glanț?
Ziceți botaie cu clanț.

Un ceasornic hronometru?
Îl numiți cu barometru,
Ș-orice lucru de bonton?
Monton, zebon sau triton!

CHIRIȚA: Ha, ha, ha! Ce giuvaer îi! Ha, ha, ha! (*În parte, furioasă:*) Ce triton Ț-aș trage eu, trîntorule... (*Tare:*) Ha, ha, ha ha! are un duh cît șapte, și dă dintr-însa niște vorbe... Ha, ha, ha!

AFIN: Mă rog, să nu mi-o diochi...

CHIRIȚA (*scuipînd*): Ptu... ptu... ptu.

✦ LULUȚA (*culegînd un pai, jos*): Na! că Ț-o sărit un dinte, mătușică.

CHIRIȚA (*spărietă*): Un dinte? (*Se răpede și ie paiul.*) Ce dinte? ... un pai!...

✦ LULUȚA: Altă dată să știi, mătușică, că aici în Iași nu este obicei să faci ptu, ptu în obrazul altora... nu-i frumos.

CHIRIȚA: Auzi pacatu? auzi cum m-o înșălat?... de mi-o sărit inima din loc!... Să-ți spun drept, soro, dragă Ți-i hazlie Luluța... dar îi cam obrăznicuță... adică, să nu te superi.

AFIN: Madmuazelă, cere pardon mătușicăi.

✦ LULUȚA: Bai... bai...

AFIN: Nu vrei? cînd îți poroncește *maman*? Apoi să te duci degrabă la caraul, și să nu crîcnești.

✦ LULUȚA: Mersi, *maman*. (*Se închină; în parte:*) Tot mă dureau picioarele; mai bine-oi șădea pe scaun.

(*Se duce de se pune pe scaun înaintea toaletei, și, în toată vremea scenei următoare, se apucă de face sprincene și musteți bustului de carton ce este pe masă... îi pune roșu și-i așează zuluții.*)

CHIRIȚA (*în parte*): Bine i-o făcut. (*Tare:*) Da de ce treabă, soro dragă?

AFIN: Las' să mai prindă la minte, că-i pre nebună. Da' ia spune-mi, mă rog, ce fac copilele d-tale?

CHIRIȚA: Aristița și Calipsița? Să gătesc de bal pe deseară, la mată.

AFIN: De pe acum?... De abiè o tocat...

CHIRIȚA: Știi mată cum sînt fetele, cînd să gătesc de bal Ba le trebuie una ba alta... și, cînd te trezești, o înnoptat de tot. De aceea-i mai bine să să apuce de tualetă încă cu zîuă. povestea vorbeii: însuratul devreme și mîncarea de dimineață...

AFIN: Apropò de însurat... nu s-o înfătoșat nici un holtei ca să ceie ducile?

CHIRIȚA: Of! bată-i concina holtei!... că asta mă mîncă pe mine Ai fete, soro, ai și peri albi... Zîce că este la ftiatru un cîntic cu of, of, of

AFIN: Îl știu . . . cel din *Peatra din casă* . . .

CHIRIȚA: Nu știu din ce peatră a fi; dar nu-ți uita vorba . .
L-am auzit odată la Botoșani, și de-atunci-mi huieste necontenit
în cap, ca un bondari. Am să ți-l cânt:

Of, of, of, ce supărare
De-a ave o fată mare!

AFIN: Da, îl știu, soro . . . l-am auzit . . .

CHIRIȚA: Nu-ți uita vorba . . .

O hrănești
Ca s-o crești,
Ș-apoi trebuie să pornești
La vînat
Pin cel sat,
Ca să-i cauți un bărbat.

AFIN: Și celelalte; destul . . . îl cântă și țiganii, de ne asurzăsc.

CHIRIȚA: Nu-ți uita vorba . . .

De-i flăcău
Nătărău,
Te închini la duhul său.
De-i ghebos,
Urîcios,
Îi zîci nostim și mumos;
Și-i zîmbești,
Îl slăvești,
Doar să-l poți să-l ginerești.

(Împreună:)

CHIRIȚA

Of, of, of, ce supărare
De-a ave o fată mare!

AFIN

Of, of, of, ce supărare
Cu-o nebună ce leac n-are!

CHIRIȚA: Ei, apoi închipuiește-ți acum, soro . . . dacă cu o sîn-
gură fată ai atîte supărări, dar cu două? Cînd ai două cucoare
mari ca mine?

☞ LULUȚA (în parte): Are cucoare mătușica? Am să-i cer să-mi
deie una mie.

CHIRIȚA: Îra! . . surioară dragă . . . eu te țin de un ceas în picioare . . . alei! . . . Ia, așa pățesc de cîte ori gîndesc că am fete de măritat; îmi perd mințile. (*Aduce scaune.*) Poftim de șăzi, mă rog și mă iartă.

AFIN: Foarte-ți mulțămesc . . . că trebuie să mă duc îndată acasă pentru ca să port de grijă despre cele trebuincioase pentru bal.

CHIRIȚA: Da' ian mai șăzi . . . pentru hatîrul meu . . . Să mă vezi moartă . . . să mă-ngropi, de te-i duce.

AFIN (*în parte*): Vai de mine! că mi-am găsit beleua . . . (*Sede.*)

CHIRIȚA (*puindu-se pe un scaun*): Ș-așa cum îți spuneam: zîc într-o zi boieriului: — Frate! știi c-avem două fete mari? — Ba ce mari, îmi răspunde sufletălu, coșcogea! cît niște zdragoni! (Bărbatu-meu îi tare mucalit, bată-l-ar norocu c-un car de galbeni!) — Ei bine, îi zîc eu gîndit-ai, dragă, să le mărităm? — Hai, hai! le-am găsit doi bărbați șucadă. — Care și care? — Paharnicul Brustur și căminariul Cociurlă, vecinii moșiei noastre. — Brustur și Cociurlă? . . . Elei, frate . . . cum o să-mi dau fetele după niște boierinași de țară? Fete frumușăle . . . tinerele . . . curățăle . . . hărnicile cu franțuzasca lor cu ghitarda lor . . . cu cadrilu lor gospodine bune . . . iconoame . . . cetite . . . giucate . . . pricopsite . . . să le fac eu, pe una Brusturoaie, și, pe ceealaltă, Cociurloaie . . . Atunci s-agiungă! — Ia, Brusturoaie, ia, Cociurloaie . . . mai bine decît or mocni ș-or îmbătrîni în casa părintească . . . Brustur și Cociurlă au moșioare bune, au bănișori buni . . . au vitișoare bune. — Ei! și pentru că au vite, de aceea să-mi fac eu blăstăm! ca să le dau copilele? Ba, cît îi cucu! Ș-or pune d-lor pofta-n cui! — Ba nu ș-or pune-o, pentru că le-am făgăduit. — Ba ș-or pune-o. — Ba nu ș-or pune-o. — Ba ș-or. — Ba nu. — Ba ș-or. — Ba nu. — Ah . . . ș-am leșinat!

AFIN: Ai leșinat?

CHIRIȚA: Fără doar și poate . . . Da' știi? Lată! . . . Cînd m-am trezit, bietu sufletălu își smulgea mustețile de deznădăjduire! Și pentru ca să mă liniștească, mi-o făgăduit să mă lase ca să vin în cîșlegi la Ieș, cu fete cu tot . . . pentru ca să cerc doar le-aș pute mărita aici . . . Însă mi-o hotărît ritos că de n-oi izbuti să prind gineri prin Ieș până la sfîrșitul cîșlegilor, apoi îmi brusturește și-mi cociurluiește odoarele, ca mai bine.

AFIN: Ei, și păn-acum nu s-o arătat nime?

CHIRIȚA: Cum nu?! . . . Înțelegi că îndată ce-am sosît aici mi-am scos fetele la ivală . . . pe la ftiatru, pe la suarele . . . ghiolsîte, gătite, împopoțonate, îmbrăcate tot după modă . . . Ce dracu să faci? Dacă ai giuvaeruri, trebuie să le arăți.

AFIN: Și, în sfîrșit?

CHIRIȚA: În sfîrșit, am prins doi în capcană. dar însă nu mi-o pominit nici bechi de Isaia dănțuiește.

AFIN: Cine și cine?

CHIRIȚA: Aga Bondicescu și spatariul Pungescovici! Știi, tinerii cei doi care pornisără cu copilele la brațetă, cînd ne-am troienit în Păcurari, și care i-am întîlnit întrînd tuspătru la han la Pîrlita? ... Bondicescu, soro, și Pungescovici ...

AFIN: Da, îi știu. i-am zărit cînd ți-ai luat fetele înapoi. (*În parte*): Sardarul Cuculeț mi-o vorbit de ei ca de niște berbanți.

CHIRIȚA: Aud?

AFIN: Mă rog îi cunoști?

CHIRIȚA: Cum nu?! . Vin în toate zilele să ne vadă. (*Încet:*) Și știi una? ... Pare-mi-să că li s-o aprins călcăile

AFIN: Aș!

CHIRIȚA: Ce-ți spune Chirița!

AFIN: Da' n-ai cercetat ... ce sînt? ... de unde-s? ce stare au?

CHIRIȚA: Ce atîta cercetare cînd unu-i agă, și cellalt spatari! ... Ș-apoi tineri, soro cu vorbă, cu ighemonicon ... cu tabieturi ... iar nu ca Brustur și Cociurlă .. groși în ceafă și morocănoși ... Așa gineri mai vin de-acasă, și să vezi (*Vorbește la urechea Afinoaiei.*)

LULUȚA: Uf! m-am săturat de caraul.

AFIN: (*apropiindu-se de Luluța*): Da' ce te-ai apucat acòle de făcut?

LULUȚA: *Maman*, am gătit păpușa de bal. . I-am făcut sprîncene ... am boit-o cu roș. i-am pus benghiuri ca la mătușica. Ia vezi cît îi de

AFIN: Sprîncene? benghiuri? roș? Da' unde le-ai găsit toate aceste?

LULUȚA: În besăcteua mătușicăi.

CHIRIȚA (*furioasă*): Ha; în besăc Iaca dimonu că mi-o cotrobăit toate lucrușoarele (*Merge de ascunde gavanoșelele în besectè.*)

AFIN: Madmuazelă, nu-i frumos .. (*Pufnește de rîs.*)

SCENA 3

Cei dinainte; GULIȚA

GULIȚA (*alergînd cu un răvaș din odaia lui*): Nineacă, nineacă .. iaca un răvaș de la băbaca. (*Se oprește rușinat, vîzînd pe Afinoaie și pe Luluța.*)

CHIRIȚA: Un răvaș de la d-lui? Adă-l încoați ... (*Îl răvașul și-l deschide.*) Cu voia matale, cucoană Nastasica ..

AFIN: Poftim .

LULUȚA (*în parte*): Ah, *mon Dieu!* *quel drôle de monsieur!*

(*În toată vremea citirii scrisorii, Guliță se uită la Luluța și umblă impregiurul ei. Luluța îl privește cu dispreț.*)

CHIRIȚA: Cum îmi bate inima!... parcă-mi vestește ceva... (*Citește:*) „Sărut gurița matale, scumpă Chiriță. Mai întâi, nu lipsesc a cerceta despre întregimea sănătății matale și a copiilor, ca aflînd că să află așa precum dorește inima mea, nu puțin să să bucure sufletul meu de soț și de părinte; al doile, vei ști că din mila proniei cerești mă găsesc și eu sănătos?... însă Fifița o răposat de jîgăraie!“ (*Vorbit:*) Fifița o răposat? . Mare minune!

GULIȚA: O crăpat! Bine-o făcut, că mă mușca tot de nas.

CHIRIȚA: Taci, varvarule! Biata Fifița! Cînd ai ști, cucoană Nastasîcă, ce cătălușă . numai atîtica; și cînd hămăia, nici nu-i auzea glasul . . ia așa: ham, ham, ham . . .

• † LULUȚA (*în parte*): Auzi cum latră?

CHIRIȚA (*ștergîndu-și ochii*): În sfîrșit, așa i-o fost scris; toți sîntem muritori! (*Citește:*) „Al triile, te înștiințaz că cișlegile să apropie de sfîrșit . . drept care îți poruncesc să-ți iei catrafusăle și să vii înapoi îndată, la Bîrzoieni, ca să facem cununia cu paharnicul Brustur și cu căminaru Cociurlă, căci la dimpotrivă vin eu însumi la Iași, ca să vă umflu pe sus cu nespus în masă. Al d-tale soț supus și iubit... Grigori Bîrzoii ot Bîrzoieni. 15 ghenarie 1844.“

GULIȚA: Băbaca are să vie aici! E! bine-mi pare! am să-i cînt toată zîua din minavet!

† LULUȚA (*caută la Guliță cu mirare, și pe urmă îi întoarce spetele.*)

GULIȚA (*Luluței*): Din minavet . .

CHIRIȚA: Ai văzut, dragă cucoană Nastasîcă, ce-mi scrie d-lui? Ce mă sfătuiești să fac?

AFIN: Știu eu?

CHIRIȚA: Știi ce? Îmi vine să-i strîng cu ușa pe Bondicescu și pe Pungescovici, ca să-mi hotărască odată, ce gînduri au? . Mi-i că m-oi trezi deodată cu bărbatu meu, țop în spate și-apoi, așa-i c-am codălghit-o?

AFIN: Fă cum îi socoti, dragă cucoană Chiriță . . dar eu una te sfătuiesc să nu te grăbești până nu-i afla lămurit cine sînt tinerii.

CHIRIȚA: Elei, dragă! da' nu ți-am spus de atîte ori că unu-i agă, și cellalt, spatari? (*În parte:*) Nu cumva vre să-i păstreze pentru trîntorul ei?

AFIN: În sfîrșit, îi treaba d-tale. Eu mă duc . . dar nădăjduiesc că nu-i lipsi deseară la bal.

CHIRIȚA: Cum, Doamne iartă-mă! să lipsăsc?! ... când am fete de căsătorit?!

AFIN: Hai, Luluță, și zî bonjur mătușicăi.

LULUȚA (*făcînd compliment*): Bonjur.

CHIRIȚA (*imitînd-o*): Îi poznă de nostimă! ... (*O sărută.*)

LULUȚA (*în parte*): Știrba-baba-cloanța.

CHIRIȚA (*în parte*): Ce-o zîs? Hei, că nu ești a mea, pacatule!

(*Împreună:*)

CHIRIȚA, GULIȚA

Adio! În astă-seară
Vom veni cu toți la bal,
Să-ngropăm în vesălie
Aceste vesăl carnaval!

AFIN, LULUȚA

Adio! În astă-seară
V-așteptăm pe toți la bal,
Să-ngropăm în vesălie
Acest vesăl carnaval!

AFIN

Să nu mă dai de sminteală ...

CHIRIȚA

N-ai, soro, nici o-ndoială,
Căci am fete, fete mari:
Două june porumbiță,
Două blînde cănăriță.
Și le caut doi canari.

LULUȚA

Mătușică, dinioare,
Ai zîs că-ai două cucoare ...

CHIRIȚA

(*în parte*)

Vai, ce drac împelițat!

LULUȚA

Ah! te rog, dă-mi una mie ...

GULIȚĂ
(*Luluței*)

Poate-o vrei de giucărie?

LULUȚĂ
(*în parte*)

Oh, le drôle de petit fat!

(*Împreună:*)

Adio! În astă-seară
Ș.c.l., ș.c.l.

SCENA 4

CHIRIȚA, GULIȚA, și pe urmă FECIORUL

CHIRIȚA: Ei, de-acum hai degrabă la îmbrăcat... Guliță, du-te de-ți pune straietele cele de Anul Nou și te fă pupuica, sufletul meu.

GULIȚĂ: Da' nu pot să mă-mbrac singur, nineacă. .

CHIRIȚA: Auzi, coșcogè calindroi? Doamne! că alintat ai mai fost! . . . Măi fecior . . .

FECIORUL (*îmbrăcat în livrè strîmtă*): Aud, cucoană. (*Vine pe ușa din fund.*)

CHIRIȚA: Iaca tuțuianu. . . și-o pus livreua . . . Ian să videm, bine-o lucrat-o jîdanu?

FECIORUL: Mă cam strînge la coate și-n spate.

CHIRIȚA: Da' ce vrei? Să bălălăiești ca într-un sucman? Așa-i moda-n Ieș.

FECIORUL: Nu știu ce mîncare a fi moda ceea . . . dar știu că mă strînge moda-n spate de-mi ies ochii . . . Parcă m-o pus în teasc!

CHIRIȚA: Taci din gură . . . și mergi de-mbracă cuconașu. — Guliță, să nu mă dai de sminteală.

GULIȚĂ: *Lezebon, maman* . . . eu acuş sînt gata . . . cît ai bate-n palme. (*Iesă cu feciorul și intră în odaia lui.*)

CHIRIȚA: Acum, ian să-mi văd și fetele (*Strigă:*) Aristițo, Calipsițo .

SCENA 5

CHIRIȚA; ARISTIȚA, CALIPSIȚA

ARISTIȚA }
CALIPSIȚA } (*crăpînd ușa odăiei lor*): { Aud, *maman*.

CHIRIȚA: Da' veniți încoaci . . . Ce, Doamne iartă-mă de-mi faceți itii?

ARISTIȚA }
CALIPSITA } (coborînd ochii): { Maman ...

CHIRIȚA: Ce-ați pățit astăzi de vă fasoliți așa?

ARISTIȚA: }
CALIPSITA: } Nu sîntem încă îmbrăcate.

CHIRIȚA (în parte): Bietele copile! Ce rușinoasă-s! ... Vezi dacă le-am crescut cum să cade? ..., iar nu ca dimonu cela a cucoanei Nastasîcăi, care dă la om fără băț. (Tare:) Ei! cătați de vă-mpodobiți frumos și puneți-vă nasul în talgere cu apă răce, să să disroșească, hai! (Fetele închid ușa.) Doamne! Doamne! de cînd m-a adus păcatele aici, am obosit ca un cal de poștă; ș-apoi ce folos! .. cuconașii din Ieș nici nu catadicsăsc să să uite la bietele copile, parcă ei sînt cu steua-n frunte.

Ce folos, vai! că am fete,
Porumbiță cucuiete,
Tinerele, frumușăle,
Curățele, hărnicele:
Cu cadrilul lor,
Franțuzasca lor.
Stăricica lor.
Și ghitarda lor!
Azi, bonjurii cu lungi plete
Fug de fete cucuiete,
Și-ngrozîți de șotii răle
Fug de ele ca de iele!

(Se aude bătînd în palme în odaia fetelor.)

CHIRIȚA: Bat în palme copilele. . (Bate și ea în palme.) Ioană ... Ioană! ... Nici c-a veni azi, surda! . Ioano! fa! Să vede c-o adormit strîgoaica ... mai știi ce? .. Ian să videm. (Întră în odaia ei. Se aude dînd o palmă și zicînd:) Na! somnoroasă! să te-nvăț eu.

ARISTIȚA }
CALIPSITA } (din odaie): { Ioano! Ioano!

ȚIGANCA (ieșind din odaia Chiriței, cu părul zburlit, și intrînd în odaia fetelor): Iată-mă-s .. iată-mă-s ... Ce este?

CHIRIȚA (din odaie): Ioano! . Gheorghi! ...

FECIORUL (ieșind din odaia lui Guliță): Aud, cucoană. (Aleargă până la ușa Chiriței și se întoarce înapoi la ușa lui Guliță; pe urmă face îndărăt și intră la Chirița.)

GULIȚA (din odaie): Gheorghi! .. Gheorghi!

CHIRIȚA (din odaie): Ioană! .. Ioană! .

ARISTIȚA }
CALIPSITA } (din odaie): { Na! coțofană!
(Se aude dînd palme.)

ȚIGANCA (*ieșind amețită, aleargă când la o ușă, când la alta, în sfârșit, intră iar la fete, care, în toată vremea asta, o tot cheamă*): Mare păcat! . .

GULIȚĂ (*încălțat cu o singură ciubotă, aleargă după Gheorghe și intră după el în odaia Chiriței*): Gheorghe! Gheorghe! da' vină de-mi pune ciubota .

SCENA 6

PUNGESCU, BONDICI

BONDICI (*deschizînd ușa din fund, încet*): Nime în tindă, nime în odaie; tufă ca-n punga noastră . . (*Deschizînd ușele.*) Poftim. arhon spatar, că aici sîntem la locul nostru.

PUNGESCU: Poftim d-ta întîi, arhon agă.

BONDICI: Ba . . mă ferească Dumnezeu! Poftim.

PUNGESCU: Ce se potrivește

(*Intră odată amîndoi, rîzînd.*)

BONDICI: Ne poftim ca oarecine la temniță.

PUNGESCU (*răsărînd*): Ia . . nu pomeni dă temniță, neneo, că mă-nfior păn-în unghii.

BONDICI: Pentru ce, neiculiță? Pentru că ai pîrjolit mai dăunăzi la cărți pe sărdarul Cuculeț?

PUNGESCU: Precum zici . . Acest onorabil sărdar e director la Agie, și am însemnat că el ne urmărește ca umbra, peste tot locul . . Nu cumva oare vrea să ne joace vro coțcă?

BONDICI: Păn' la coțca lui, fora tu înainte cu coțca ta și zî: buni patruzăci.

PUNGESCU: Cu urma cincizeci o știu! dar mi-e frică . . de, ce să fac? mi-e frică.

C-un director dă Agie
Nu e lucru dă glumit,
Căci el, poate, -ntr-o mînie,
Să te puie la dubit.

BONDICI

Pentru ce să-ți fie frică?
Nu ești, neneo, vel-spatar?

PUNGESCU

Azi spătar e chiar nimică

BONDICI

Înțăleg . . . fii agă dar.

PUNGESCU

Agă? Agă? Bine, fie!
Rangu-i nobil și-l primesc.
Însă . . .

BONDICI

Însă?

PUNGESCU

De Agie

Eu mă tem și mă feresc.

BONDICI: Ei, geaba! nici c-oi să pot să-l fac om . . . Da' oare unde să fie cucoanele de gazdă?

PUNGESCU: Poate c-o fi dormind după prînz . . . obiceiul pămîntului.

BONDICI: Aș! obiceiurile cele bune să perd pe toată zîua .
Însă, apropò . . . cum mergi tu cu curtea?

PUNGESCU: Cu Curtea . . . îi trag opoziție pă zdreavăn pîn'ce-oi prinde un os . . . tot obiceiul pămîntului.

BONDICI: Ha, ha, ha! Eu te-ntreb de curtea ce faci demua-zelelor!

PUNGESCU: Merg țeapăn . . . Da' tu?

BONDICI: Vîrtos . . . Ei, apoi ce facem? . . . Ne însurăm?

PUNGESCU: Zestre este?

BONDICI: Trebuie să fie, că-s de la țară . . . și știi tu că la țară să-ngrășă bobocii.

PUNGESCU: Bobocii? . . . Vrei să zici gîscănașii?

BONDICI: Bine-ar fi să ne luăm de vorbă, în sfîrșit, cu cucoana Chirița, cu nineaca.

PUNGESCU: Bine, da! . . . Începe tu, că ești mai ischiuzar.

BONDICI: Numai de s-ar înfățișa. Oare unde să fie? Ian cată pintre uși.

PUNGESCU: Să trag o repede aruncătură dă ochi? Bine. (*Se apropie de ușa Chiriței și caută înîntru.*)

BONDICI (*în parte*): Altă nu ne rămîne decît să ne însurăm, pentru ca să scăpăm de creditorii și de lipsa de toate zilele . . . Duducile-s cam . . . dar apoi, vorba ceea: rău cu rău, însă mai rău făr' de rău! (*Se apropie de besectè.*)

PUNGESCU: Aoleo! ce-mi văzură ochii! Baba-și pune boia-n păr? Al naibii! (*Merge la ușa fetelor de caută în odaie.*)

BONDICI: Bre! ce de gavanoșăle cu dresuri . . și alb, și roșior, și negru . . . (*Deschide besecteaua și găsește o hîrtie.*) Să vede că zugrăvește cucoana . .

PUNGESCU: Ha, aferim, frumos . . așa-mi mai vine la merchez . . . (*Trimite sărutări în palme.*)

BONDICI (*citind hîrtia*): Ce văd? . . o foaie de zăstre! Neiculiță . . . neiculiță, vin' degrabă să vezi . . .

PUNGESCU: Ce?

BONDICI (*citind iute*): Șaluri . . stropitori . . afumători! . . . (*Vorbit*) Buni patruzăci!

PUNGESCU: Cu urma cincizeci . . știu, da' ce-i?

BONDICI: Ascultă: (*Citește:*) „Foaia de zăstre a fiicelor mele Aristița și Calipsița.“

PUNGESCU: Aoleo! . . . Zi-nainte . . . cruce-ajută!

BONDICI: „Boccialîcul: două șaluri.“

PUNGESCU: Bun! Unu mie, unu ție!

BONDICI: „Două blane de jder, două de vulpe.“

PUNGESCU: Bun! Jderu mie . . .

BONDICI: Ba vulpea ție. — „Patru rochii de satintur două de grudinap . . . două de micaton!“

PUNGESCU: Adică: satin turc, gro de Naplu și micoton . . . provincialism!

BONDICI: „Argintării . . . două afumători de argint în formă de mere domnești.“

PUNGESCU: Știu c-o să ne dăm fumuri . .

BONDICI: „Două stropitori, tij de argint, în formă de pere cu frunzi poleite, 12 linguri de vermililion, patru chisăle de cristal, cu hulubi poleiți pe dînsăle, 12 pahare săpate cu slove nemțăști.“

PUNGESCU: Ce chefuri! Ce tabieturi!

BONDICI: „Tingiri, castroane și sahanne . . .“

PUNGESCU: Treci dincolo dă bucătărie.

BONDICI: „Două oghealuri de cutnie, patru perne de puf și opt prostiri cu marginile cusute la gherghef . . .“

PUNGESCU (*răsucindu-și mustețile*): Cheschevu, monsiu Bondici?

BONDICI (*împingîndu-l cu umărul*): Du-te naibii! — „Două apărători de păun.“

PUNGESCU: Aferim! . . să ne apere cînd om dormi după-masă.

BONDICI: „Două prosoape de mire, berbelîcuri pentru ras, cusute de copile la gherghef. — Două chisăle de tutun, tij, cusute de copile cu fluturi. Două tocure de peptine, de catifè, tij cu fluturi. — Două calîfuri de imamele cu mușunachi, tij cusute cu fluturi de copile.“

PUNGESCU: Aoleo! ce dă mai fluturi! O să părem chiar grădini cu flori dă mac.

BONDICI: „Și, în sfârșit, câte 1 500 galbini de fată; bani înaht, împărătești și cu zîmți.“

PUNGESCU: 1 500 galbeni! *Ișală! mașală!* m-am făcut chiabur!

BONDICI: Mai bine era mai puțini fluturi și mai mulți galbini.

PUNGESCU: Lasă, neneo, că-s buni și ăia . . . Cu 1 500 galbeni capital, îmi fac stare Stos, paroli, chit a dublu, setlevă, chenslevă și nevasta mazù! . S-a mai văzutără dă alea . Da', ian spune-mi . . . ceva suflete dă țigani nu-s în foaie? .

BONDICI (*întorcînd fila*): Ba, stăi . . . (*Citește:*) „Mai adaog la această foaie, de bun proeresul meu: zăce suflete de țigani lingu-rari . . . Și închei zicînd: să le fie de bine copilelor, ginerilor și tot neamului lor . . . Iscălit, banu Grigori Bîrzoii ot Bîrzoieni.“

PUNGESCU (*cu entuziasm*): O! Bîrzoii! nu te cunosc dar, pre-a mea lege! te-aș băga în sîn dac-ai încăpea dă urechi! Îmi vine să-i meșteresc un ștaier (*Joacă.*)

(*Împreună:*)

Vivat! vivat! pentru noi
Soarta-ncepe-a fi cu nuri!
Vivat! vivat! amîndoi
Ne-am făcut boieri chiaburi!

SCENA 7

Cei dinainte; ARISTIȚA, CALIPSITA

ARISTIȚA } (*ieșind din odaia lor, se opresc, zăbind străinii, și*
CALIPSITA } *cobor ochii*): A!

BONDICI: Sărutăm mînușităle și picioarele duduilor

ARISTIȚA } (*îchinîndu-se ca copile mici*): { Monsiu
CALIPSITA }

BONDICI (*înaintîndu-se*): De ce vă sîiți de noi, care am fost to-deauna, sîntem și vom fi în veci supusăle slugi a nineacăi d-voastră și . . .

PUNGESCU: Și chiar adoratorii copilelor nineacăi. (*În parte:*) Hait! . . . le-am turnat-o dă la mertepea.

BONDICI: Dar' adoratorii cei mai înflăcărați! (*Încet lui Pungescu:*) Pe care o iei tu?

PUNGESCU: Pă Calipsita.

BONDICI: Treci dincolo, lîngă ea.

PUNGESCU: Hait! (*Trece lîngă Calipsita.*)

BONDICI (*Aristiței, cu foc*): Nu mă îndoiesc, duduică Aristiță, că din ceasul ce ți-am dat brațul la Păcurari . ai înțales că te iubesc . . .

CALIPSIȚA *Ui, monsiu . . .*

PUNGESCU (*Calipsitei, cu foc*): Sper, domnișoară, că . . .

ARISTIȚA: *Ui, monsio .*

PUNGESCU *Ui?*

*Dar', siarmantă demuazelă,
Anima-mi de columbelă
În etern te va iubi!*

CALIPSIȚA

(în parte)

Chel bonior!

PUNGESCU

Aud?

CALIPSIȚA

Mersi.

BONDICI

*Și eu, tij, o! duducuță,
Să fiu bufnă, să fiu cuță
Dacă nu te voi slăvi*

ARISTIȚA

Pur tujur?

BONDICI

Tujur!

ARISTIȚA

Mersi.

(Bondici și Pungescu se pun în genunchi.)

TOȚI

*Ce mulțămire!
Ce fericire
Dă peste mine*

(Strănută odată cu toții.)

Fie-ți de bine!

SCENA 8

Cei dinainte; CHIRIȚA

CHIRIȚA (*ieșind din odaia ei și văzînd scena de mai sus, vine rapide și întinde mîinile deasupra lui Bondici și a lui Pungescu*): Amin! Vă blagoslovesc! și la capul altor fete!

ARISTIȚA }
CALIPSIȚA } (*uimite*): { Maman .

CHIRIȚA: Ce *maman*? ce vă sastisîți? parc-aș fi caua! . Vă iubiți? Să vă fie de bine! Doar nu-s vitrigă... Ce doresc eu? Fericirea voastră . . Inima mea de mamă... Eu v-am crescut... (*Plînge.*) v-am hrănit... Luați-vă . însurați-vă... cununați-vă . împărecheți-vă... ca hulubași . și ca cărăbuși... Eu vă dau blagoslovenia mea . acum și purure și în vecii vecilor (*În parte:*) Of! slavă ție, Doamne, că m-am cotorosît! . . .

BONDICI: Cucoană Chiriță . sîntem pătrunși până în suflet! și crede că ne-om sîli de a fi ginerii cei mai supuși . . cei mai... (*Își șterge ochii; în parte:*) Căci n-am o frunză de ceapă!

PUNGESCU (*sufliîndu-și nasul tare*): Cucoană soacră . . las' pă noi . . . atîta-ți zic.

CHIRIȚA: Te înțăleg, fătul meu . dragă arhon spatar Noroc bun!

TOTI

Ce mulțămire,
Ce fericire
A dat pe mine!

(*Strănută odată cu toții.*)

Fie-ți de bine!

CHIRIȚA: Amin și într-un ceas bun!

SCENA 9

(*Cei dinainte; GULIȚA, FECIORUL*)

GULIȚA (*ieșind cu feciorul din odaia Chiriței, numai cu o ciubotă*): Nineacă . . . nineacă . . . zî feciorului să mă-mbrace.

CHIRIȚA: Da' cum? Încă nu te-ai îmbrăcat?

FECIORUL: D-apoi cînd era să-l îmbrac, că păn-acu m-ai ținut de ți-am pus boieua cea neagră pe cap.

CHIRIȚA: Ieși afară, tontule! Guliță, mergi degrabă de te gătește, că să întîrzîie.

GULIȚĂ: *Lezebon, mamam . . . (Intră în odaia lui cu feciorul.)*

BONDICI: Da' unde merg cucoanele? la teatru?

CHIRIȚĂ: Ba nu . . . la bal, la cucoana Nastasîca a banului Afin.

BONDICI: Afin? Vrei să zîci Dafin?

CHIRIȚĂ: Ba Afin.

BONDICI: Ba Dafin . . .

CHIRIȚĂ: Dafin? . . . Se vede că acu-i moda de a-și anina un dobru. În sfîrșit, fie și Dafin . . . Dumneavoastră veniți la balul Afi-noaiei?

BONDICI: Mai tîrziu . . . poate . . .

PUNGESCU (*încet lui Bondici*): D-apoi nu sîntem poftiți neneo.

BONDICI (*împingîndu-l cu cotu*): Să ne dați voie a vă întovărăși până acolo.

CHIRIȚĂ: Bucuros . . . *Lipon*, hai să ne pornim . . . Guliță! . . . Guliță! . . .

GULIȚĂ (*din odaie*): Aud, nineacă.

CHIRIȚĂ: Gata ești, suflete?

GULIȚĂ: Ca ș-un purces . . . Iată-mă-s. (*Iesă din odaie cu minavetu în spate.*)

CHIRIȚĂ: Ce-mi văzură ochii?! Cu minavetu vrei să mergi la bal?

GULIȚĂ: Cu minavetu . . . ca să le cînt cucoanelor.

CHIRIȚĂ: Ai nebunit? . . . Lasă dulapu din spate

GULIȚĂ: Ei . . . nineacă.

CHIRIȚĂ: Dă-l gios, c-apoi te las acasă cu Ioana țiganka . . . Auzi! cu minavetu! să părem că mergem cu colinda pin sat! Haideți de-acum!

TOTI

Haideți toți cu vesălie,
Hai la bal să alergăm,
Și-n plăcerea cea mai vie
Până mîni să tot jucăm.

ȚIGANCA (*singură*): Slavă Domnului că s-o dus . . . ș-am scăpat! Decît ai avea un stăpîn, mai bine șapte slugi. (*Se pune pe scaun.*)

CHIRIȚĂ (*viind înapoi cu fetele, zice à la cantonade*): Așteptați puțin în scară, că ne întoarcem î n d a t ă . . . (*Fetelor:*) Veniți încoaci degrabă, să vă pun puțintel roș . . . ia așa; să fiți mai îmbobocite . . . și ceva benghiuri . . . așa . . . Dar ian să vă spun: doar îți fi morocănoase, ca mai dăunăzi . . . Cătați să mai zîmbiți . . . să mai faceți cochetărismosuri ca la Ieș, că așa să mărită fetele.

BONDICI și PUNGESCU (*întrînd*): Poftiți, cucoană Chiriță?

CHIRIȚA: Iaca . . . ia . . . Fa, Ioană, ie sama la focuri . . . și doar îi adormi . . .

ȚIGANCA (*în parte*): Ei . . . ba nu, că mi-a fi rușine

CHIRIȚA: Haideți de-acum!

TOȚI

Haideți toți cu vesălie,
Hai la bal să alergăm,
Și-n plăcerea cea mai vie
Până mâni să tot jucăm.

(*Pungescu și Bondici dau brațul fetelor. — Chirița îi urmează, și feciorul cu livrè le deschide ușa.*)

ȚIGANCA (*picînd pe scaun, ostenită*): Uf!

(*Cortina cade.*)

ACTUL III

Teatrul reprezintă un salon elegant, cu trei uși mari în fund, care dau în alt salon mare, de joc. — Ușă în stînga, pe al doilea plan, care duce în apartamentul văduvei Afin. — În dreapta, o canapă și scaune așezate în rînd, până în fund. — În stînga, pe întăiul plan, o masă de cărți cu toate cele trebuincioase: sfeșnice cu lumînări aprinse, cărți și celelalte. — Prin păreții salonului, candelabre pregătite pentru bal. — La ridicarea cortinei, ambele saloane sînt încă neluminate.

SCENA 1

VADUVA AFIN, LULUȚA, FECIORI (*în livrele*)
(*Arie din Baba Hîrca: Tanana*)

FECIORII

Las' pe noi,
Las' pe noi,
Că sîntem biv-vel ciocoi.

AFIN

Să vă văd acum la treabă,
De sînteți feciori de treabă,
Și-i așa cum zîceți voi,
Că sînteți biv-vel ciocoi!

FECIORII

Las' pe noi
Etc., etc.

AFIN (*la ciocoi*): Ați înțales bine ce v-am poruncit? Să aprindeți lumînările peste un ceas, și dacă a veni Barbu cu tarafu lui, să-l puneți la scară.

☞ LULUȚA: Ca să-l bată? . . . Da' de ce, sărmanu bietu moș Barbu?
☞ AFIN (*rîzînd*): Ba ca să cînte, cînd or veni musafirii.

(*Feciorii iesă prin fund.*)

☞ LULUȚA *Maman* . . . eu să joc, dacă m-a pofti cineva?

AFIN: Să gioci? . . . (*În parte:*) Auzi d-ta întrebare? . . . Un păcat cît o șchioapă de mică . . . Știi că, zău, nu mai sînt copii în zîua de azi? . . .

☞ LULUȚA (*cu bucurie*): *Plaît-il?* Îmi dai voie! *Quel plaisir!* . . .

AFIN: Da' bine, Luluță, tu știi să gioci?

☞ LULUȚA: Cum să nu știu?! . . . Am învățat la pansion și valțu, și cotilionu, și polca, și mazurca, și cadril . . . toate danțurile.

AFIN: Frumos! Dar ceva carte ai învățat?

☞ LULUȚA: Și nemțăște, și italienește, și franțuzăște . . . toate limbele.

AFIN: Afară de limba ta, limba românească?

☞ LULUȚA: Apoi dacă nu știe nici madama . .

(*Se aude afară cîntînd lăutarii.*)

AFIN: Ce este? Cine vine la bal de pe acum?! De-abie o însărat, și nici macar nu s-o aprins policandrele.

(*Se aude glasul Chiriței, zicînd: „Carnaxî! . . . Că era să fac bîca!”*)

☞ LULUȚA: *Maman, maman!* . . . vine mătușica . . .

AFIN (*cu mirare*): Cucoana Chirița? De pe acu?

SCENA 2

Cei dinainte; CHIRIȚA, ARISTIȚA, CALIPSIȚA și GULIȚA (toți în toaletă de bal, intră prin fund)

CHIRIȚA: Of! slavă Domnului c-am agiuns cu capul teafăr . . . Sărut ochisorii, cucoană Nastasîcă . . . Doamne! da' rău îi pe ulița d-tale!

AFIN: Ca pe toate ulițele.

CHIRIȚA: Lehamete! . . . Am venit păn-aici cu zîlele-n mînă . . . Uliți îs aieste? . . . Pavè îi asta? . Nu poți face doi pași făr-a fi . . . povestea vorbeii: cînd cu capul de peatră, cînd cu peatra de cap . . . Ș-apoi vă mai lăudați cu Ieșul dumilorvoastră . . . Cîcă-i capitalie . . . Așa capitalie!

I

Acest tîrg ce-i zîc în lume
Unii Iașul, alții Ieși,
Însuși el, prin al său nume,
Te poștește ca să ieși;
Ș-are, zău, mare dreptate,
Căci în sînu-i de-ai întrat,
Crezi că multele-ți pacate
Chiar în iad te-o cufundat!

AFIN: Pentru ce așa asprime asupra lui, cucoană Chiriță?
CHIRIȚA: Pentru ce?! Mă mai întrebi pentru ce?!

II

Aici glodul, colbăria
Pe pămînt și-n cer domnesc!
Și fînarele-Eforia
Tot în lună năzuiesc!
Prin urmare,-n veci ieșanii
Păn-în gît sînt înglodați,
Și ca bufne, ca vedenii,
De lumine depărtați!

AFIN: Frumos ne zugrăvești!
CHIRIȚA: Adică . . . să nu bănuiești.

III

Iar de vrei să vezi pavele,
Sau de peatră, sau de brad,
Vin' de cearcă, de ai șăle,
Cum să află și-n ce grad.
Vai de tine! de trăsură!
De voiești primblare . . . tronc!
Dinții toți îți sar din gură
Într-un vecinic hodoronc!

AFIN: Ha, ha, ha! . . . Soro, tare te ai mîniet pe bietul Iași.

CHIRIȚA: Așa, soro, dacă vă place; tot știți a vă bate joc de provincie și nu vedeți în ce pacat de coclaură trăiți.

LULUȚA: Mătușică . . . poate că Ț-o mai sărit un dinte pe drum?

CHIRIȚA: Ba n-a sări, că i-a fi rușine, cu paveua asta pocită . . .
Mi-am mușcat limba de vro șapte ori păn-aici.

GULIȚĂ: Și eu mi-am mușcat limba.

ARISTIȚA: Și eu.

CALIPSIȚA: Și eu . . .

CHIRIȚA: Iaca, și bieteale copile și-o mușcat limba, sărmănelele! . . Dar nu-ți uita vorba, cucoană Nastasîcă . . . Parcă nu vād pe nime la bal.

AFIN: D-apoi încă nu-i vreme . . . Aice-n Iași, pe la noi, lumea să adună de-abia pe la nouă ceasuri . . . ș-acum îs de-aiba opt.

CHIRIȚA: Elei! . . măcar nu mă mir Aice-n Ieș, pe la d-voastră, toate lucrurile să fac pe dos . . dar pe la noi, în provinție, ne apucăm de joc cum amurgește . . . și slavă Domnului, precum vezi d-ta, nu ne merge prea rău. (*Își arată talia.*)

AFIN (*zîmbind*): Cu adevărat.

CHIRIȚA: Da' bine ce-o să facem noi acum până la nouă ceasuri? . . Să șidem așa, cuc, amîndouă? .

AFIN: Nu vreți să mergeți la teatru? Este lojîia mea.

CHIRIȚA: La ftiatru? . . . Da' ce parastuiește în astă-seară?

AFIN: O piesă nouă . . Două fete ș-o nineacă.

CHIRIȚA: Ei, mă duc, că drept să-ți spun . . . mă nebunesc de rîs la cel ftiatru.

AFIN: Dacă poștești să mergi . . . trăsura mea-i gata. (*Bate în palme. — Un fecior întră.*) Zî să tragă la scară.

CHIRIȚA: Sărut ochisorii . . . Aristișo, Calipsișo . . . veniți cu mine.

GULIȚĂ: D-apoi eu, nineacă, să nu vin?

CHIRIȚA: Mată, puiule, rămîi aice, ca să nu răcești pe drum . . . Șazi cu duduca Luluța . . . (*În parte:*) Mai știi pozna? Poate să ne încuscrim mai tîrzîu cu Afinoaia. (*Tare:*) Hai, fetelor!

(*Împreună:*)

CHIRIȚA, ARISTIȚA, CALIPSIȚA

Haideți, haideți cu grăbire
La teatru românesc,
Unde rălele din fire
Necruțat să biciuiesc!

AFIN, LULUȚA, GULIȚA

Mergeți, mergeți cu grăbire
Etc., etc., etc.

(*Chirița, Aristița, Calipsița se pornesc spre fund.*)

CHIRIȚA (*întorcîndu-se iute din salonul din fund*): Știi, una, dragă cucoană Nastasîcă? I-am pus la mîină .

AFIN: Pe cine?

CHIRIȚA: Pe aga și pe spatariul. I-am prins mai dinioare, cu oca mică, la picioarele fetelor, în genunchi și tronc! i-am strîns cu ușa. De-acum poți să-i privești ca ginerii mei . Ce zîci? Așa-i că-s volintiroaie?

AFIN: Șî, zău, îți plac străini cei doi?

CHIRIȚA: Disperați tineri! . . . Tocmai ce-mi trebuie că și Aristița și Calipsița îs disperate fete . . Doamne ferește!

AFIN: Dacă-ți plac . . . ce să zîc? Să deie Dumnezeu numai să nu te căiești mai tîrziu.

CHIRIȚA: Da' vorbă-i! să mă căiesc că m-am cotorosît de o nevoie . . . (*În parte:*) Aș vra eu s-o văd cu două manine ca ale mele. (*Tare:*) Cu plecăciune.

(*Împreună:*)

CHIRIȚA, CALIPSIȚA, ARISTIȚA
Haideți, haideți cu grăbire ș.c.l.

GULIȚA, AFIN, LULUȚA
Mergeți, mergeți ș.c.l.

(*Chirița cu fetele iese prin fund. Afinoaia intră în stînga.*)

SCENA 3

LULUȚA, GULIȚA

↘ LULUȚA (*în parte*): Oh! la drôle de figure! (*Rîde încet.*)

↘ GULIȚA (*în parte*): Cînd aș ave încălze minavetu aici! aș dura un corțent, de-ar țîui urechile.

↘ LULUȚA (*în parte*): La drôle de figure! mon Dieu! la drôle de figure! (*Rîde tare.*)

GULIȚA (*în parte*) Dec! . . . ce să tot uită la mine!

↘ LULUȚA (*se apropie de Guliță*): Monsieur Guliță . . , mai sînt mulți ca d-ta în provinție? . . . Ha, ha, ha!

GULIȚA (*în parte*): Rîde de mine? (*Tare și mînios.*) Ba nici unul . . . auzîtu-m-ai?

↘ LULUȚA: Parcă te-ai mîniet?!

GULIȚA: Să știi că m-am mîniet. Ce ai să rîzi de mine?

↘ LULUȚA: Apoi dacă nu mă pot stăpîni . . . ce să fac? Ha, ha, ha!

GULIȚA: Ian ascultă . . . pre legea mea . . .

↘ LULUȚA: Ce?

GULIȚĂ: Acuș . . . mă duc acasă.

✧ LULUȚĂ: Călătorie sprîncenată!

✧ GULIȚĂ: Cum ai zîs . . struncinată?

✧ LULUȚĂ: Ei! nu te mai rățoi așa, că nu-ți șade bine. Hai mai bine să ne jucăm împreună.

GULIȚĂ (*îmblînzindu-se*): De-a puia-gaia . . ori de-a baba-oarba!

✧ LULUȚĂ: Ha, ha, ha! . . parcă-i la școală . .

GULIȚĂ: Iar rîzi de mine? . . Mă duc acasă . . . (*Vrea să iasă.*)

✧ LULUȚĂ (*oprindu-l*): Șazi, că-ți făgăduiesc să-ți dau pace de-a-cum. Numai să nu te uiți drept la mine, că iar mă umflă rîsu.

GULIȚĂ: Foarte bine . . M-oi uita de-a curmezîșul . . cu coada ochiului, dacă vrei.

✧ LULUȚĂ: Ian spune-mi: știi să gioci?

GULIȚĂ: Hai, hai! . . m-o învățat un franțuz să joc carcanu . . . Ia așa, și cu mînele și cu picioarele.

✧ LULUȚĂ: Și să cînți?

GULIȚĂ: Hai, hai!

✧ LULUȚĂ: Apoi să jucăm împreună tot balul

GULIȚĂ: Da' mată știi să împletești din picioare?

✧ LULUȚĂ: Auzi întrebare . . parcă n-aș fi din Iași!

GULIȚĂ: Nu te supăra . . Credeam că, fiind mititică . . . poate că . .

✧ LULUȚĂ: Mititică? (*Se înalță pe vîrful picioarelor.*) Te potesc . .

GULIȚĂ: Măcar . . că și bunica-i mititică, și-i de vro săptezăci de ani . . . Așa-i tot tremură capul . . . Mată de cîți ani ești?

✧ LULUȚĂ: De cincisprăzăce . . .

GULIȚĂ: Treisprăzăce?

✧ LULUȚĂ: Cincisprăzăce *quinze . . . (îi dă trei tifle.) Cinq dix . . . quinze . . .*

GULIȚĂ (*furios*): Îmi dai tifla! Ian ascultă, mamzelă pre legea mea .

✧ LULUȚĂ (*apropiindu-se de Guliță*): Ce? mă rog, ce?

GULIȚĂ (*domolindu-se*): Nimic . .

✧ LULUȚĂ: Ha, ha, ha! Iar te-ai uitat drept la mine.

GULIȚĂ (*în parte*): Eu, zău, mă duc acuș acasă

✧ LULUȚĂ: Iar te-ai supărat? Da' iute ești .

GULIȚĂ: Să știi că-s iute ca hreanu

✧ LULUȚĂ: Hai să ne împăcăm . . vrei? Dă-mi mîna-ncoace.

GULIȚĂ (*îi dă mîna; în parte*): A dracului fetiță! mă sucește ca pe-un titirez.

✧ LULUȚĂ: Acum . . fiindcă sîntem prietîni, hai să cîntăm și să jucăm . . Vrei, monsiu Guliță?

GULIȚĂ: Bucuros dar ce să cîntăm? *Frunză verde?*

† LULUȚA: Ba nu lasă să-ți cînt eu un cîntic care l-am auzit la guvernanta cu joc la sfîrșit.

GULIȚĂ: Să te văd... adică să te-aud. îmi deschid urechile-n patru.

† LULUȚA: Da' că-s destul așa cum sînt îs deschisă cît opt.

GULIȚĂ: Ha, ha, ha! m-o pîcîlit.

† LULUȚA (*în parte*): *C'est un bon garçon. (Tare:) Ascultă*

GULIȚĂ: Da' cum îi zic cînticului?

† LULUȚA: Drin, drin, drin

GULIȚĂ: Drin, drin, drin? Parcă-s zurgalăi de sanie. (*In parte*): Ce păcat că n-am minavetu aici! I-aș trage un corțent de cele tătăraști.

(În vremea scenei următoare, feciorii aprind luminările de prin candelabre. — Salonul se luminează.)

† LULUȚA
I-iul cuplet

Aici, în Iași, de vrei să ai răsunset,
La toți să placi și să fii chiar slăvit,
Cel mai bun chip e să produci un sunet,
Un sunet viu și de toți pre iubit;

(Sunînd o pungă:)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Drin, diririndrin, drin, drin, drin,
Drin, drin, drin, drin, drin,
Drin, diririndrin, drin.

LULUȚA și GULIȚĂ
(Făcînd balanse de cadril.)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc., etc.

LULUȚA
2-lea cuplet

Aici, ades, cînd e vro cununie,
Orhestru-n bal răsun-amonios,
Dar pentru miri, cea mai dulce-armonie
E drin, drin, drin, sunet scump și voios:
Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

(Împreună:)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

♪ LULUȚA
3-lea cuplet

De vrei amor, dă-ți ochii peste spate,
Și, la prilej, să ai în veci dreptate.
Iar de voiești să ai în veci dreptate.
Cel mai bun chip e să faci frumușal:
Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

(Împreună)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

(Trece un fecior cu o tablă de cofeturi.)

GULIȚĂ: Ira! iaca cofeturi! (Aleargă la tablă și-și umple buzunările.) De cele cu fistică sînt? .

♪ LULUȚA: (alergînd la tablă): Da' lasă-mi și mie, *monsieur* Guliță nu le lua pe toate.

GULIȚĂ: Pentru mată le-am luat, Luluță..

♪ LULUȚA: Mersi. (În parte:) *C'est un charmant garçon.* (Tare:) Dacă-i așa, hai să jucăm ș-o polcă.

♪ GULIȚĂ: Hai ș-o polcă Eu sînt gata să fac ce ți-a plăcea... (În parte:) Tare mi-i dragă fetița asta! (Se prind la polcă și joc cîntînd)

(Împreună)

Polca, polca, vesăl joc,
Polca, polca, te iubim!
Polca, polca. plini de foc
Vesăl noi te dănuim!

(Ies amîndoi în fund, jucînd, și împing pe sărdarul Cuculeț, care intră.)

SCENA 4

CUCULEȚ (între prin stînga, în fund): Na! că era să mă deie gios diavolii! Să vede că balul s-o și început, deși n-o sosit încă nici un musafir Eu sînt cel dîntăi. dar ca prietin vechi a cucoanei

Nastasîcăi, îi de datoria mea să vin odată cu lăutarii . . . Am adus de la Agie vro doi epistați, ca să șeadă la ușă . . . după formă . . . că în zîua de astăzi un bal fără slujitori la scară și-n tindă, n-are nici ifos, nici ighemonicon.

SCENA 5

CUCULEȚ; AFIN (iesă din odaia sa, zicînd à la cantonade)

AFIN: Zîceți lui domnu Timofti să gătească limonada. (*Văzînd pe Cuculeț:*) A! sârdariul Cuculeț!

CUCULEȚ: Eu! . . . cel întăi și cel de pe urmă . . . dar pururea credincios și supusă slugă.

AFIN: Cel întăi? Ba astăzi te-ai trezit prea tîrziu, arhon sârdar.

CUCULEȚ: Cum?

AFIN: O venit alții înaintea d-tale.

CUCULEȚ: Și cine?

AFIN: Cucoana Chirița cu tot neamul ei. Încă nu apucasă ră feciorii a aprinde lumînările, și dumneiei, țop! o și fost aici.

CUCULEȚ: Mare poznașă-i! Da' unde-i, te rog? . . .

AFIN: Am trîmes-o la teatru, ca să petreacă până ce s-a începe balul.

CUCULEȚ: La teatru? Da' să vede că nu știi ce gioacă în astă-seară!

AFIN: O piesă nouă. *Două fete ș-o nineacă* . . . Nu-i asta?

CUCULEȚ: Ai făcut pacostea!

AFIN: Ce pacoste?

CUCULEȚ: Apoi are să să mînie foc cucoana Chirița pentru că-i chiar piesa ei.

AFIN: Mări, lasă-ncolo, arhon sârdar. Dacă pentru cel mai mic lucru ar fi să să tot mînie unii și alții, cînd să gioacă vro piesă, apoi n-ar mai fi chip de-a avea teatru național.

Teatrul este o școală
Unde-nveți, rîzînd voios,
A te feri ca de boală
De-orice nărav urîcios.
Acolo e criticată
Îndeobște fapta rea.
Dar persoana-i respectată,
Fie bună, fie rea!

CUCULEȚ: Să deie Dumnezeu să giudece și cucoana Chirița ca d-ta dar parcă nu-mi vine a crede.

AFIN: Apropò ştii pe cine şi-o ales gineri cucoana Chiriţa?

CUCULEȚ: Şi-o găsit gineri, în sfîrşît? Slavă Domnului! ... că mult o mai umblat, căutîndu-i cu lumînarea, biata femeie! ... Da' pe cine zîsăşi?

AFIN: Pe berbanţii cei doi de care mi-ai vorbit mai dăunăzi.

CUCULEȚ: Bondici şi Pungescu? Ce zîci!

AFIN: Aşa, frate ... O ales, o ales ... păn-o cules.

CUCULEȚ: Da' bine, soro ... aceia-s nişte tîrîie-brîu de n-au margini ... O fugit din Focşani ca să scape din mîna administratorului, fiindcă dizbrăcasără lumea cu teşmecheriile lor De cînd îl pasc eu, ca doar i-oi prinde cu oca mică şi să-i trîntesc la dubă ... Până şi mai alaltaieri, m-am pus eu înadins la cărţi cu ei ...

AFIN: Şi nu i-ai prins cu vro coţcărie?

CUCULEȚ: Nu. Să feresc de mine ca dracu de tămîie ... şi mi-i mai mare ciuda că mi-o luat vro cincisprăzăce galbini.

AFIN: Din banii d-tale?

CUCULEȚ: Aş! nebun sînt? Dar las', că nu scapă ei de Cuculeţ ... nu de-oi şti că s-or strecura toţi banii Agiei, am să-i înhaţ Da' ian spune-mi: nu cumva-s poftiţi în astă-seară la bal?

AFIN: Nu

CUCULEȚ: Păcat!

(Se aude, în fund, lăutarii.)

AFIN: Iaca ... musafirii încep a veni ... Arhon sărdar, primeşte d-ta boierii ... că eu oi primi cucoanele.

CUCULEȚ: Bucuros ... *(În parte.)* Mai bucuros aş primi cucoanele.

(Merg amîndoi înaintea damelor şi a cavalerilor, care intră prin salonul din fund.)

SCENA 6

AFIN, CUCULEȚ; POFTIȚII LA BAL

POFTIȚII

Iată-ne cu toţi la bal!
Venim vesel, ne-adunăm,
Ne-adunăm ca să urăm
Mult plăcutul Carnaval.
Vivat cei care dau bal
În plăcutul Carnaval!

O DAMA

(*Afinoaiei*)

Doamna mea, îți mulțămim.
Balu-ți este minunat!

UN BOIER BĂTRÎN

Drept să-ți spun, zău, aferim!
Parcă-i halimă, curat.

TOȚI

Vivat cei care dau bal
Etc.

(*Damele se pun pe scaunele de lângă canapă, care rămâne
slobodă. Cavalerii se pun în fund.*)

SCENA 7

*Cei dinainte: CHIRIȚA, ARISTIȚA, CALIPSITA, BONDICI și
PUNGESCU, (Coțcarii, dînd brațul fetelor, le aduc spre canapă.)*

CHIRIȚA (*întrînd furioasă și făcîndu-și vînt cu basmaua*): Auzi
d-ta așa batgiocură! așa catigorie! ... așa catahrismie!

AFIN: Ce este, cucoană Chiriță? Ce-ai pățit?

CHIRIȚA: Ce-am pățit? Foarte-ți mulțămesc de lozniță și de
ftiatru. M-am englendisît de minune (*In parte:*) Îmi vine să ples-
nesc... na!

AFIN: Cum? cum?

CHIRIȚA: Vai! bată-i concina de auftor... care-a fi acela
Da' ce are el cu fetele mele, de să leagă nitam-nisam de dînsăle?
Auzi! Două fete ș-o nineacă! Eu cred, ca o proastă, că-i vro isto-
rie cu moral ca din *Apotichi ton pedon* . și mă duc frumos la ftia-
tru, fără ca să-mi treacă măcar pin gînd că oi să mă văd parastuind
chiar pe mine

AFIN: Pe d-ta?

CHIRIȚA: Da' știi? .. bucățică tăietă . Ba încă ce? Să mă
arăte la o mulțime de boieri, cum m-am troienit în Păcurari, și cum
îmi fac sprîncenile, și cum mă sfădesc cu Ioana țiganka, și cum mă
chinuiesc ca să-mi mărit fetele! Da' ce are el cu mine? Ce are
el a împărți cu copilele mele? Aud?

AFIN: Lasă, cucoană Chiriță nu-ți mai închipui lucruri de pe
ceea lume Ce te superi degeaba?

CHIRIȚA: Îmi închipuiesc lucruri de pe ceea lume, eu? Da'
l-am văzut pe ahtoru acela .. făcîndu-și sprîncenile dinaintea oame-

nilor. Așa mi-o venit un paracsîn, că am ieșit din lozniță și noroc că am găsit în scara ftiatrului pe spatariu Pungescovici și aga Bondicescu, care m-o întovărășit aici. (*Arătîndu-i:*) Iată-i amîndoi

(*Bondici și Pungescu se închină.*)

AFIN (*în parte*): Cine i-o poftit la bal?

CUCULEȚ (*în parte*): Iaca voinicii mei Am să le ieu urma toată seara, ca un prepelicar.

CHIRIȚA: Doamne! de s-ar face Guliță mai mare, ca să scrie și el pesă de ftiatru Am să-l pun să toarne o pesă auftorului da'stii? Să să sature.

(*Un fecior aduce înghețate.*)

AFIN: Ei, bine, bine treacă-ți mînia acu. și ie o înghețată, doar te-i mai răcori De care poștești? de alămîie?

CHIRIȚA: Ba nu, că-mi străpezăsc dinții. Dă-mi de cea roșie, că-mi bate mai bine la ochi. (*Le înghețata.*) Răce-i, mămulica mea! .. ca o ghețarie. (*Suflă în farfurie.*) Mă furnică nu știu ce pin vârful nasului Pune-ți în gînd, soro, că mai anțart, la iarmaroc, la Făl-ticeni, mă duc la un cofetar să ieu înghețată; el îmi trîmete răspuns că s-o mîntuit înghețatele pe ziua aceea. Îl poftesc atunci la oblonul trăsorii și-i zic ritos: monsiu cela, mai destupă o puțină, pentru hatîrul meu! și el s-o mîniet zîcînd că nu-i de la Gogomănești! Curioji îs nemții isticia!

(*Toți rîd cu hohot.*)

CHIRIȚA: Dec! Ce i-o apucat? Iaca, frate! Mă rog, boieri, de mine rîdeți d-voastră? Ei, apoi să vă arăt eu cum să rîde. (*Rîde cu spasmuri.*) Măi, că mare nu știu cum îs boierii ieșani!

(*Merge de se pune lîngă Aristița și Calipsița, în fața publicului.*)

CUCULEȚ (*către Bondici și Pungescu*): Domnilor, nu metahirisîți în astă-seară un stosișor ceva?

BONDICI: Cu mare plăcere, domnule director. (*Încet, lui Pungescu:*) Pil, Pungescule, și pe urmă aport.

PUNGESCU (*încet, lui Bondici*): Oare?

BONDICI (*asemene*): Dă colb Agiei pă zdreavăn.

PUNGESCU (*asemene*): Dă la mertepea?

BONDICI: Țeapăn

(*Se pun la masa de cărți.*)

CUCULEȚ (*în parte*): Doamne, de i-aș prinde cu vro coțcărie!

(*În vremea acestor cuvinte, orchestrul începe a ezecuta o polcă en sourdine, care ține neconținut. — Cavalerii, pe rînd, poftesc damele la joc și merg în salonul din fund. — Chirița, Aristița și Calipsița rămîn pe canapă.*)

CHIRIȚA (*în parte*): Na că să-ncepe ștaieru (*Fetelor:*) Ține-ți-vă frumos, și nu fiți așa de posomorîte, c-au să vie cavalerii să vă poftească... Mai zîmbiți. mai zîmbiți, soro dragă... mai trageți cu coada ochiului... ca altele. (*În parte:*) Doamne! de n-am păți ș-acum ca pe la celelalte baluri... să stăm pe loc, și, cum zîc aice, să facem patiserie... (*Arătînd damele care joc:*) Ian privește! Toate moachele-s poftite pe rînd... numai a mele șad locului, par-că-s înfipite... Să vezi că n-or să să miște toată noaptea. (*Se scoală.*)

Un filosof fără minți
O fost, cică, de părere
Că la casă de părinți
Copii mulți sînt o avere!
De-i așa, eu pot să zîc
Că-s bogată, am comoare,
Că deși n-am bani nici chic
Am averi nemișcătoare.

(*Arată fetele.*)

(*Merge în fund, în salonul de joc.*)

PUNGESCU: Ștos!

CUCULEȚ: Mare noroc ai, domnule!

PUNGESCU: Nu fie dă diochi... mă paște bine norocul cărților

CUCULEȚ: Să giuri că-s măsluite.

PUNGESCU: Oriste?

BONDICI: Ha, ha, ha! că șagalnic mai ești, arhon sardar.

CHIRIȚA (*în parte, apropiindu-se de masă*): Îra! da' eu uitasăm că am doi gineri... numai buni ca să-mi gioace fetele. (*Tare:*) Arhon spatar...

PUNGESCU: Poroncă?

CHIRIȚA: Este o persoană care ar dori foarte mult să gioace o poalcă cu d-ta.

PUNGESCU: Cît de rău îmi pare dar mă stringe o cizmă dă mă usuc ca o prună pă streșină.

CHIRIȚA (*în parte*): Tronc! (*Tare.*) Arhon agă?

BONDICI: Poroncă?

CHIRIȚA: Nu metahirisîți poalca?

BONDICI: Cum nu, cuconă dar îs cernit.

CHIRIȚA: Ai pierdut vrun neam?

BONDICI: Pe străbunul meu!

CHIRIȚA: Dumnezeu să-l ierte!

(*Se apropie un cavaler de Aristița și Calipsița, ca cum ar căuta damă de joc, și, după ce le privește prin lornion, se depărtează.*)

CHIRIȚA (*zărind cavalerul*): Ha! . . . iaca un cavaler Dă Doamne! . . . Parcă cată damă de joc . . . Dar' . . . Slavă ție, Doamne, c-a să-mi poftească o fată! Ba nici hîci? Vai! bată-l cucu miliord . . . cu orbu găinilor Uf! iar a să facem patisărie! (*Se pune pe canapè.*)

(*Un fecior trece cu cofeturi.*)

PUNGESCU: Ștos!

CUCULEȚ: Nu pot să bat macar o carte! Ce ghinion! Zăce galbini pe valet!

PUNGESCU (*întorcînd cărțile*): Pliè!

CUCULEȚ: Iar pliè?

BONDICI: Ai goană dă fante, nenișorule.

CUCULEȚ (*în parte*): Haide, hai, că Ț-oi da eu acuș goană.

CHIRIȚA (*feciorului cu tablaua*): Măi fecior, vină-ncoace . . . (*Întinde basmaua ș-o umple de cofeturi.*) Ia așa! încalte n-oi șîdea o noapte întreagă degeaba la bal . . . Păcat că nu mai am o basma! Altă dată am s-aduc o față de perină și s-o umplu cu vîrf.

SCENA 8

Cei dinainte; GULIȚA și LULUȚA

GULIȚA și LULUȚA (joc)

Polca, polca, vesăl joc,
Polca, polca, te iubim!
Polca, polca . . . plini de foc,
Vesăl noi te dănuim!

CHIRIȚA: Iaca Guliță! Cum gioacă de frumușal, dragu mamei! . . . parcă-i un titirez! . . . Numai voi stați locului ca turnu Trisfetitelor . . . Guliță . . . Guliță . . .

GULIȚA: Aud, nineacă . . . (*Vine lîngă Chirița.*)

CHIRIȚA: Vină, Guguleo, de-ți gioacă Țîțacele

GULIȚA: Bucuros Hai, Țîțacă Aristițo . . .

ARISTIȚA: Bai.

GULIȚA: Bai? . . . Hai mată, Țîțacă Calipsițo.

CALIPSIȚA: Bai.

CHIRIȚA: Bai, bai?! Ian vezî-le că să fasolesc acu?! Mări, ian să vă arăt eu cum să gioacă poalca. Vin-încoace, Guguleo ce atîtea marafeturi (*Joacă cu Guliță, cîntînd:*)

Polca, polca, vesăl joc,
Etc., etc.

LULUȚA (cu mirare, lui Pungescu): Monsieur *monsieur*

PUNGESCU: *Madmuazel?*

LULUȚA: De ce ai tras acù pe riga de desubtul cărților? (*Se de-părtează.*)

PUNGESCU (*tulburat*): Eu?! (*În parte:*) M-a zărită ră gîngania!

CUCULEȚ: Aud? Ha! coșcarule, cu de-aste-mi umbli? Bine că te prinsăi . . .

PUNGESCU: Ce? . . . Ce vorbe sînt alea, domnule?

CUCULEȚ: Ce vorbe? Da' de cînd vă pasc eu cu prăjîna?

BONDICI: Domnule! numai bobocîi să pasc cu prăjîna Au-zîtu-m-ai? Șî boboc e fecioru tătîni-tău

PUNGESCU: Boboc?! Ba zi, neneo, coșcogè gîscan.

CUCULEȚ: Gîscan eu? Gîscan? (*Dă o palmă lui Pungescu.*)
Na, gîscan! . . . Să te-nvăț eu a batgiocori oamenii stăpînirii.

PUNGESCU: Aoleo! mi-a scăpărată ră pă dinainte (*Fuge de la masă și vine în dreapta, dregîndu-și frizura.*)

TOTI (*viind din fund*): Ce este? Ce s-o întîmplat?

PUNGESCU (*amestecîndu-se între musafiri*): Cine a dată ră o palmă? . . . Cine a primită ră o palmă? Aud? O palmă?
Brea! brea! ce scandal!

(*Împreună*)

POFTIȚII

Vai! ce întîmplare!
Stau încremenit.
Așa scandal mare
Nu s-o pomenit.

BONDICI și PUNGESCU

Vai! ce scandal mare!
Stau încremenit.
De ciudă, turbare,
Mă simt amețit.

CUCULEȚ

Ah! ce bine-mi pare
Că i-am căptușit.
Fie scandal mare;
Eu mi-am răsplătit.

BONDICI: Domnule . . . satisfacție să ne dai!

CUCULEȚ: Satisfacție? Ian așteaptă (*Șuieră tare.*)

(*Vin doi epistați.*)

CHIRIȚA (*astupîndu-și urechile*): Carnaxî! că m-o asurzît .
Parcă-i în codru.

CUCULEȚ (*epistaților, arătînd pe Bondici și pe Pungescu*): Pu-neți mîna pe d-lui și pe d-lui.

BONDICI (*în parte*): Am codălghit-o!

PUNGESCU (*asemene*): *To esfeclisa!*

(*Epistații pun mîna pe amîndoi.*)

CHIRIȚA: Pe arhon aga și pe arhon spatari! Ce catahris îi aista, arhon sărdar?

CUCULEȚ: Nu-i nici un catahris, cucoană Am poroncă de la departament să-i opresc.

TOTI: Da' pentru ce?

CUCULEȚ: Pentru că unu-i Bondici și celalalt Pungescu: doi coțcari vestiți din Focșani.

CHIRIȚA (*tipînd*): Coți Vai de mine!

CUCULEȚ: Care o dizbrăcat lumea cu teșmecherii și cărți măs-luite... Ați înțăles acu? .

CHIRIȚA (*tipînd*): Coți . coți . ginerii mei? Valeu! am dat cinstea pe rușine Ah! ah! (*Leșină.*)

(*Afinoaia, Aristița, Calipsița și Guliță pun pe Chirița pe canapă și caută s-o dezleșine. — Damele vin lângă canapă. — Cuculeț, Bondici, Pungescu și epistații, în stînga. — Fundul scenei îi slobod.*)

(*Repriză:*)

CORUL

Vai! ce întîmplare! etc.

CUCULEȚ

Ah! ce bine-mi pare! etc.

BONDICI și PUNGESCU

Vai! ce întîmplare!
Mă simt prăpădit
Groaza-mi este mare
De-acum m-am topit!

SCENA 9

Cei dinainte; BÎRZOI

BÎRZOI (*întrînd prin salonul din fund*): Care-i cucoana de gazdă aici? .

GULIȚA (*alergînd la Bîrzoii*): Băbaca! băbaca! o venit bă-băcuța! . .

BÎRZOI: Gugulea băbacăi! . (*Îi sărută. Cu glas tare:*) Care-i cucoana de gazdă? cea cu balul?

AFIN: Cine răcnește așa? (Întorcîndu-se): Ce văd? cuconu Grigori Bîrzo!

BÎRZOI: Eu și cu mine, cucoană dragă! Unde mi-i Chirițușca cu puii?

GULIȚA: Nineaca? o leșinat, băbacă.

BÎRZOI: Ce zîci, Guguleo? Iar o leșinat? Mări, ce-s marghio-liile aiste? (Merge la Chirița.) Amă. ha! frumos îi mai șede! Ian ferîți într-o parte, că eu îi sînt popa. Acuș o să-nvie ca o muscă de iarnă... (Îi bate în palmă cît poate.)

CHIRIȚA (răsărînd): Carnaxî! Ce văd? D-lui?

BÎRZOI (serios): D-lui. banul Grigori Bîrzo! ot Bîrzoieni... și soțul d-tale tocmai din vremea volintirilor.

PUNGESCU (lui Bondici): Asta-i socru, nene Bondici?

BONDICI (oftînd): Neschi.

PUNGESCU: Urît tată a mai avută ră.

BÎRZOI: Înțelegi, cucoană, de ce mă aflu aici în Ieș, pe la ceasul aista, în loc de a horăi boierește la moșie... după obicei?

CHIRIȚA (tulburată): În... ță... leg. (În parte:) Îmi vine lèșin la inimă.

BÎRZOI: Potrivit răvașului ce ți-am scris din 15 a următoarei, anul 1844, am venit să te umflu din Ieș cu nepus în masă. Hai! că Brustur și Cociurlă ne așteaptă cu preoții...

CHIRIȚA: Brustur și Cociurlă!... Scăpătații ceia? Niște ră-zăși!... Nu ți-i greu să vorbești, frate?

BÎRZOI: Ian tacă-ți gura cu fleacuri de-aiste. Auzi cuvinte? Scăpătați! Răzăși!... Da' noi ce sîntem; Împărați cu steua-n frunte?... Scoborîți cu hîrzobu din cer?

CHIRIȚA: Hîrzob sau nehîrzob... nu știu... dar cît pentru familia lui Brustur și Cociurlă mă închin cu plecăciune răzăși și altă nimică.

BÎRZOI: Cucoană Chiriță să știi d-ta că răzășii din ziua de astăzi au fost cele mai mari familii în vremea veche. Ei au apărat țara și au scăpat-o cu peptul lor din mîna dușmanilor, pentru că pe atunci tot românul era viteaz, și tot viteazul era boieri... boierit pe cîmpul războiului, în fața patriei întregi!

CHIRIȚA: Ei! iar ia să începi cu litopisîtu Mă rog, agiun-gă-ți.

BÎRZOI: În sfîrșit. vorbă multă, sărăcie! Brustur și Cociurlă sînt feciori de oameni cu moșioanele lor, cu bănișorii lor

CHIRIȚA: Cu vitișoarele lor le știu

BÎRZOI: Gospodari buni și nedatori cu nimic nimărui Înță-lesu-m-ai, cucoană? Nu-s datori nici c-o țetcaie, pentru că nu-și rîdică nasul mai sus decît să cuvine ca de-alde d-ta, care vrei să te-nalți ca ciocîrlia și vii pin Ieș, cale de zăce poște, ca să-ți faci

fetele de rîsul lumii . . și ca să le găsești bărbați ca de-alde Bondici și Pungescu . . niște tîrîie-brîu, ce sorb zăstrele cu lingura

PUNGESCU (*lui Bondici*): Aoleo! ne-a pocnită în pălărie.

BONDICI (*asemene*): Ghiuju dracului! .

BÎRZOI (*luînd pe Chirița de mînă*): Hai la Bîrzoieni la locul nostru . . și nu mai umbla după cai pe păreți.

CHIRIȚA: Suflețale

BÎRZOI: Haideti, zîc, astăzi, și nu mai lungi vorba! Trăsura ne-așteaptă la scară, cu lucruri, cu tot.

GULIȚA (*în parte*): Și cu minavetu meu? (*Iesă cu fuga.*)

CHIRIȚA: Tiranule! .

BÎRZOI: Așa . . . dacă-ți place Altă dată să știi de la mine o vorbă bătrînească: Nu te-ntinde mai mult decît ți-i oghealu . . Haidede!

(*Guliță vine înapoi cu minavetu.*)

CHIRIȚA: Iar letopisîte? Destul! . . Iaca vin . . Mai stăi, că doar nu dau tătarii . . să-mi ieu măcar zîua bună de la prietini . . Măi! . . că avan mai ești! (*Vine în fața publicului și face compliment.*) Cu plecăciune, boieri d-voastră . . Copilele le-ați văzut, iată-le-s . . Aristițo, Calipsițo . . (*Fetele vin lîngă dînsa.*) Aieste-s, cum le-am procopsît de douăzeci ș-atîți de ani . . . Una-i de 16 pe 17, și una de 18 pe 19 . . îi împlinesc la lăsatu săcului . . Precum le vedeți . . îs tinerele, frumușăle, curățale, hărnicile, cu ghitarda lor, cu cadrilu lor, cu franțuzasca lor. *Parle franse, madmuzel?*

FETELE: *Ui, maman.*

CHIRIȚA: Le-ați auzît? Ța apa! (*Fetelor:*) *Le pleze vu mon-sio cavalier din Ieș!*

FETELE: *Ui, maman.*

CHIRIȚA: Ei, minciuni v-am spus? Țe zîceți? Vă place? . . Ascultați-mă pe mine, că eu știu ce știu . . Nu perdeți chilipiru de la mînă.

Fetele-s bune
De măritat,
Îs de minune
V-o spun curat.

TOTI

Ha, ha, ha, ha!

CHIRIȚA
(*la public*)

Frunză verde măcieș,
Păn-a nu pleca din Ieș

Spuneți-mi, mă rog, îndată,
De vă place vreo fată,
Cuscră-n leș ca să mă fac,
Lui Bîrzoî să-i vin de hac.
Iată-le-s bibici hazlie,
Pupuice . seamăn mie.
Vreți, sau ba soacră să fiu?
Fora-n palme, ca s-o știu.

BÎRZOI: D-apoi vină azi!

TOTI

Fetele-s bune
Etc., etc.

(Bîrzoî apucă pe Chirița de mînă și o trage spre ușa din fund. — Guliță, Aristița și Calipsița îi urmează. — Cuculeț face semn epistatilor că să ducă pe Bondici și pe Pungescu. — Poștiții la bal se închină la familia lui Bîrzoî, rîzînd cu hohot.)

C o r t i n a c a d e

CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE

Comedie cu cîntice, în 2 acte

P E R S O A N E :

CUCOANA CHIRIȚA.
GRIGORI BÎRZOI, soțul ei.
GULIȚĂ, copilul lor.
LULUȚA, orfană.
SAFTA, sora lui Bîrzoii.
D-NUL ȘARL, profesor francez.
LEONAȘ, tînăr iașan.
ION, fecior boieresc.
TREI ȚĂRANI.
ȚĂRANI. — JANDARMI.
POFTIȚI LA MASĂ. —
UN CURCAN.

ACTUL I

Teatrul reprezintă o ogradă de curte boierească la țară. — În stînga, casa Chiriței, cu cerdac și cu fereste pe scenă. — În dreapta, lîngă culisele planului I, o canapă de iarbă, încunjurată de copaci. — În fund, ostrețile și poarta ogrăzei. — Lîngă casă, o porțiță în zaplaz, care duce în grădină. — În depărtare se vede satul.

Scena se petrece la moșia Bîrzoieni.

SCENA 1

CHIRIȚA (în costum de amazonă, intră călare pe poartă, încunjurată de țărani)

Arie din Scara miței: Tălharii)

ȚĂRANII

Dreptate, dreptate

Ne fă!

Cucoană, dreptate

Ne dă!

CHIRIȚA

Ce vreți voi? Dreptate?

ȚĂRANII

Așa!

CHIRIȚA

Cu biciul pe spate

V-oi da!

(Împreună)

ȚĂRANII

Dreptate, dreptate

Ne fă!

Cucoană, dreptate.

Ne dă!

CHIRIȚA

Cu biciul pe spate

V-oi da!

V-oi da eu dreptate

Așa!

CHIRIȚA (*amenințînd țăranii cu cravașa*): Tacă-vă gura, moșicilor!

UN ȚĂRAN: D-apoi bine, cucoană. păcat de Dumnezeu să ne lași a fi de batgiocură!

CHIRIȚA: Ce batgiocură? Ce batgiocură? Cine v-o batgiocorît?

ȚĂRANII: Cuconașu Gurluiță.

CHIRIȚA: Guliță! .. Minciuni spuneți... Ce v-o făcut?

UN ȚĂRAN: Mi-o ucis un vițal la vînat.

ALTUL: Și mie mi-o dat foc bordeiului cu ciubucu cel de hîrtie.

ALTUL: Și eu l-am prins fiind calea Măriucăi.

CHIRIȚA: Țîst, bețivilor!... Bine v-o făcut suflețalu! De ce nu vă păziți vițaii și Măriucele? Așa să pățiți! Hai, lipsiți de-aici!

UN ȚĂRAN: Da-i păcat, cucoană, să ne lași păgubași... Dă! dacă nu ne-om jălui la d-ta, care ne ești stăpîină vecinică la cine să rîdicăm glasul, săracii de noi!

ALTUL: Am ajuns mai rău decît țiganii!

CHIRIȚA: Auzî-i? .. Auzî-i, țopîrlanii! Ei, apoi să nu-i iei la măsurat cu prăjina de falce? .. Afară, mojîcilor, că vă știu eu de mult că sînteți buni de gură și răi de lucru. Afară!

ȚĂRANII: Cucoană.

CHIRIȚA: Periți din ochii mei că vă ieu de fugă cu calul! (Răpede calul spre ei.)

(Împreună)

ȚĂRANII
(fugînd)

Dreptate, dreptate
Ne fă!
Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIȚA
(furioasă)

Cu biciul pe spate
V-oi da!
V-oi da eu dreptate
Așa!

SCENA 2

CHIRIȚA (după ce a alungat țăranii călare, se întoarce și vine în fața scenei): Vai de mine cu niște țărănoi, că n-ai cap să trăiești de răul lor! .. De-abia am ieșit puțintel la primblare, ca să mă mai răcoresc.. și parcă dracu i-o scos în cale-mi să mă tulbure Iar m-oi fi făcut roșie la față ca un stacoș. (Strigă:) Ioane! Ioane! Ș-apoi astfel hurducă și gloaba asta, că m-o apucat de vro șapte ori sughitu păn-acu.. (Strigă iar:) Ioane! .. Ioane! Iaca somnorosu, că iar a fi adormit în podul grajdului .. și nici c-a să vie să mă coboare de pe cal. .. Ioane... Ioane! mă! .. săracan de mine, c-or să mă lase să șăd toată zîua călare ca un jăandar (Strigă furioasă:) Ioane! Guliță! Luluță! monsiu Șarlă! cumnă-tică!

SCENA 3

CHIRIȚA; GULIȚA, ȘARL, SAFTA, ION.

(Ion vine alergînd dintre culisele din dreapta. Ceilalți ies din casă și se cobor din cerdac.)

{	GULIȚA	Cine mă cheamă?	nineaca!
	SAFTA	Ce este?	Ce este?
	ȘARL	Qui diable?	Ah! madame!
	ION	Aud, cucoană.	Iaca ia

CHIRIȚA: Da' veniți azi de mă coborîți de pe cal Ce, Doamne iartă-mă! ați adormit cu toții?

(Ion se pune dinaintea calului și-l apucă de zăbale ca să-l ție. Ceilalți se adun împrejurul Chiriței.)

GULIȚA: Ba nu, nineacă dar învățam Telemac cu monsiu dascalu.

SAFTA: Și eu făceam dulceți în cămară, cumnățică.

ION: Și eu

CHIRIȚA: Taci din gură că ești încă cu ochii plini de somn... Ține calu!

ȘARL (apropiindu-se de Chirița): Madam cocona sari in brați a me.

CHIRIȚA (cochetînd): În brațele d-tale, monsiu Șarlă? Ești foarte galant... însă mă tem

ȘARL: O! *non* te tem că sunt vurtos.

CHIRIȚA: Nu de-aceea . că și eu îs ușurică ca o pană; dar apoi... să sar în brațele unui cavaler... nu știu de să cuvine

ȘARL: Dacă *non* vre la mine, sari la Ion (În parte:) *J'aime mieux* ça.

CHIRIȚA: Ei, dacă vroiești numaidecît, monșiu Șarlă aține-te, că sar.

ȘARL: No... poftim. *une, deux, trois.*

CHIRIȚA (sărînd): Hup!

ȘARL (în parte): *Cristi!* ușuric ca un pan... *merci.*

CHIRIȚA (în parte): Îi nostim franțuzu... (Tare:) Ați văzut agilitatea mea? Ioane du calu la grajdi și-l adapă; dar să nu-i scoți șaua. Auzi?

ION (căscînd): Aud. (Duce calul între culisele din dreapta.)

CHIRIȚA: Ho! că parcă-i să ne-nghiți... Face-o gură cît o șură.

GULIȚA: Nineacă las' să mă sui și eu pe cal.

CHIRIȚA: Ce face! Ca să te trîntească?!... Ba nu, Gulița mamei.

GULIȚĂ: Pe mată cum de nu te trîntește?

CHIRIȚĂ: Eu am învățat la Ieș, la manejărie *(În parte)* Nu-mai eu știu cîte bușituri am mîncat d-apoi dă! dacă-i moda.

GULIȚĂ *(scîncindu-se)*: Ei nineacă, las' să mă primblu călare măcar numai pin ogradă.

CHIRIȚĂ: Bai Ț-am mai spus o dată că nu vreau Nu mă supăra mai mult. Mai bine apucă-te de-ți învață franțuzasca cu monsiu Șarlă că mă ții o mulțime de parale, trîntore!

GULIȚĂ: Bai și eu! M-am săturat de carte!

ȘARL *Monsieur Goulitze taissez-vous quand* poroncesc madam nenec

GULIȚĂ: Madam nenec *(În parte)* Franțuz stropsît!

ȘARL: Ce spus? *(În parte:)* *Cré moutard! il m'agace toute la journée.*

CHIRIȚĂ: Nu te potrivești, monsiu Șarlă, că-i copil încă.

ȘARL: *Oui* copil. obraznic.

CHIRIȚĂ: Ce să-i faci dacă are duh, Guliță nineacăi *(Sărută pe Guliță.)* Îmi seamănă mie . bucățică tăietă. Hai, du-te cu domnu profesor de învăță frumușal, că Ț-oi face straie de moda nouă.

GULIȚĂ: Da' cal mi-i cumpăra?

CHIRIȚĂ: Cum s-a face băbacă-tău ispravnic.

ȘARL: *Allons, Goulitze venez donc.*

GULIȚĂ: Iaca, monsiu *je vene.*

(Șarl și Guliță se primblă împreună prin ogradă, citind pre o carte, și din vreme în vreme zic tare:

„Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse“.)

CHIRIȚĂ: Uf! Doamne! că mare cald îi! Hai sub copaci, cum-nățico. *(Merge în boschet.)*

SAFTA *(urmînd pe Chiriță)*: D-apoi și d-ta, soro, ai minte s-alergi calare în luna lui iuli? Îi păți ceva într-o zi.

CHIRIȚĂ: Ce să fac, soro, dacă-i moda și dacă-mi place
Oi zîce și eu ca Ferchezeanca:

Hop, hop, hop,
 La galop,
Cînd alerg călare,
Hop, hop, hop,
 La galop,
Inima mea sare.
Hop, hop, hop,
 La galop,
Cînd sînt armazoană;

Hop, hop, hop,
La galop,
Ieu lumea de goană.

Ce plăcere de-a fugi în fuga mare
Pe-un cal sprinten, ușurel ca un ogar,
Cîteodată alivanta pe spinare . . .
Dar ce-mi pasă . . . dacă-i moda, n-am habar!

Hop, hop, hop,
La galop,
Etc., etc., etc.

Ș-apoi trebuie să știi, cumnățică, că de cînd m-am dezbărat de Calipsița și Aristița . . . de cînd, în sfîrșit, le-o măritat bărbatu-meu cu Brustur și Cociurlă . . . pare c-am întinerit de 20 de ani . . . îmi vine tot să zburd . . . că, Doamne! . . . mult m-am mai năcăjît prin Ieșu cela ca să-mi găsesc gineri . . . știi?

SAFTA: Știu . . . Căzusăși în mîinile unor coțcari?

CHIRIȚA: Cine dracu să-i cunoască? Acu toți îs îmbrăcați într-un fel . . . și nu poți alege care-i boier, care-i coțcar . . . Dar ce-o fost s-o trecut . . . De trii ani, de cînd m-am întors la moșie la Bîrzoieni . . . i-am și uitat.

SAFTA: Bine-ai făcut.

CHIRIȚA: Hei! . . . cînd ar da Dumnezeu să mi să împlinească gîndul . . . aș da șapte sărindaruri.

SAFTA: Ce gînd, soro?

CHIRIȚA: Ah! cumnățică, să mă fac isprăvniceasă! . . . alta nu doresc pe lume! Isprăvniceasă cu jăndari la poartă și-n coadă!

SAFTA: De ce nu? . . . Te-i face și d-ta ca alte multe . . . Doar a izbuti el frate-meu la Ieș, unde l-ai trimes . . .

CHIRIȚA: Așa nădăjduiesc . . . că și noi . . . Dumnezeu știe cîte-am pătimit la 48 . . . ca patrioți . . . Las' că ne-o perit vro zăce capete de vite; dar apoi îți aduci aminte ce friguri o avut Bîrzoii . . . și cum m-o durut măsaua care am scos-o!

SAFTA: Așa . . . așa . . .

CHIRIȚA: De aceea l-am silit pe bărbatu-meu să meargă la Ieș ca să cerce a căpăta isprăvnicia de aice din ținut . . . Doară și el are drituri . . . ca patriot . . . ca pătimit . . . Nu-i vezi, acû, care de care are pretenții să între în slujbă . . . sub cuvînt că i-o fost frică la 48? . . . Helbet! dacă-i pe-aceea . . . apoi și noi avem temeuri . . . Adă-ți aminte ce groază-l apucasă pe Bîrzoii . . . că striga și prin somn c-o venit zavera . . .

SAFTA: Așa . . . așa . . .

CHIRIȚA: I! . . . cînd să-l văd deodată, întrînd pe poartă cu doi jăndari . . . știi? . . . i-aș sări în cap.

SAFTA: D-apoi eu? . .

CHIRIȚA: Mai tras-ai în cărți, cumnățico?

SAFTA: Tras, soro . . că alta nu fac toată ziua . . .

CHIRIȚA: Și ce zic cărțile?

SAFTA: Menesc a bine . . . mi-o ieșit zăce ochi de carò . . . bucurie
lîngă riga de trefli . frate-meu, și dedesubt trii ochi de cupă
drum . Trebuie să vie negreșit astăzi . . . și să-ți aducă veste bună.

CHIRIȚA: Să te-audă Dumnezeu! . . . Atunci să vezi, soro, căpățîni de zăhar . . . să nu poți dovedi cu dulcețile

SAFTA: Iaca pozna, că eu mi-am uitat belteua pe foc . . . și m-am luat cu vorba .

CHIRIȚA: Nu-i nimică o beltè mai mult sau mai puțin pentru o isprăvniceasă . . . nu-i cea pagubă . . . Ian spune-mi, te rog . . .
(*Îi vorbește încet, în vreme ce scoate un port-țigar din buzunar.*)

ȘARL (*în fund*): *Dis donc comme moi, Goulitze: Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse.*

GULIȚA: *Calypso ne pouvait d'Ulysse.*

ȘARL (*în parte*): *Cré gamin! il m'agace joliment!*

SAFTA: Iar îi să tragi tiutiun, soro? Pare că te vād iar c-ai să te îmbolnăvești.

CHIRIȚA: Ba nu, soro, c-așa-i moda. Dacă sînt armazoancă, trebuie să mă deprind cu țigările

SAFTA: Mă mir ce gust poți găsi să pufuiești din gură ca un neamț?!

CHIRIȚA: Ce gust?

Toată lumea azi fumează,
Scoate fum pe nas, pe gît;
Unii mōda imitează;
Alți fumează de urît.
Omenirea-i o țigară
Care să preface-n scrum;
Și amorul cel cu pară
Arde și se schimbă-n fum .
Numai fumuři vezi aice
La femei și la bărbați.
Toți fumează . . poți dar zîce,
Că-s mai toți înfumurați.

SAFTA: Cum înfumurați? Vrei să zici afumați?

CHIRIȚA: Și una și alta . . . Dar . . . ian spune-mi, cumnățică, ce face Luluța?

SAFTA: Îi în grădină.

CHIRIȚA: Biata copilă! De cînd o murit cucoana Nastasîca Afinoaia, nineacă-sa, și am luat-o sub epitropia noastră mi-i drăguță ca o noră.

SAFTA: Mai știi? poate să-i fii soacră cu vreme.

CHIRIȚA: Țîst, așa am chibzuit treaba cu bărbatu-meu Luluța are zăstre bună Guliță asămine Mai potriviți unde să-i găsaști?

SAFTA: Să-i cauți cu lumînarea.

CHIRIȚA: Numai atîta mă îngrijăște, că Luluța nu bate nicidecum cu Guliță. și-i tot tristă de cînd o rămas orfană ba încă cîteodată parcă să perde nu-i în toate mințile.

SAFTA: Nu băga de seamă, că încă-i tînără.

CHIRIȚA: Ce tînără?! că-i de vro 15 ani Cînd s-o născut Guliță, era de un an îmi aduc aminte ca acu la Sîn-Chetru (*Vorbind își caută chibriturile.*) Da' oare ce mi-am făcut chibriturile? Hait! că le-am prăpădit pe cîmp. (*Tare*) Monsiu Șarlă!

ȘARL (*întîlnindu-se*): Poroncesc, madam.

CHIRIȚA: Nu cumva ai fosfor cu d-ta?

ȘARL (*aprinzînd un chibrit*): *Voilà, madame. (In parte) Elle fume comme un caporal.*

CHIRIȚA (*aprinzîndu-și o țigară groasă*): *Merci. Voulez-vous aussi boire une cigare?*

ȘARL (*în parte*): *Aïe aïe elle va recommencer ses traductions libres...*

CHIRIȚA: *Ils sont de minune cigares de Halvanne.*

ȘARL (*luînd o țigară*): *Merci, madame.*

GULIȚA: Țigară de halva? Nineacă, dă-mi și mie o țigară.

CHIRIȚA: Auzi? Atîta ar mai trebui! Cuconașii nu trag țigări.

GULIȚA: Ei. mată de ce tragi, dacă ești cucoană?

CHIRIȚA: Tacă-ți gura, plodule! Monsiu Șarlă. ian dîtes-moi, *je vous prie: est-ce que vous êtes* mulțămît de Guliță?

ȘARL: *Comme çî, comme ça.* mulțemit *et pas trop.*

CHIRIȚA: *C'est qu'il est très zburdatic mais avec le temps je suis sûre qu'il deviendra un tambour d'instruction.*

ȘARL (*cu mirare*): *Tambour?!*

CHIRIȚA: *Oui.* adică dobă de carte. *tambour nous disons comme ça en moldave.*

SARL (*în parte*): *Ah, bon! la voilà lancée!*

CHIRIȚA: *Et alors nous l'enverrons dedans.*

SARL: *Où ça madame?*

CHIRIȚA: *Dedans.* înîntu. *nous disons comme ça en moldave.*

ȘARL (în parte): Parle donc le moldave alors, malheureuse!

CHIRIȚA: Et voyez-vous, monsieur Charles, je ne voudrais pas qu'il perde son temps pour des fleurs de coucou.

ȘARL: Pour des fleurs de coucou?

CHIRIȚA: C'est-à-dire de flori de cuc Nous disons comme ça ..

ȘARL: En moldave (În parte:) Cristi! qu'elle m'agace avec son baragouin!

CHIRIȚA: Aussi, je vous prie quand il se paressera. de lui donner de l'argent pour du miel.

ȘARL: Comment?! ... que je lui donne de l'argent?!

CHIRIȚA (rîzînd): Non .. Să-i dai bani pe miere de l'argent pour du miel C'est correct Nous disons comme cela .

ȘARL: C'est convenu en moldave Vous parlez comme un livre.

CHIRIȚA: Merci j'ai appris toute seule le français pre legea mea.

ȘARL: Est-ce possible?! . C'est extraordinaire! Hé bien, votre fils vous ressemble . Il a une facilité! Dans quelques années il parlera aussi bien que vous.

CHIRIȚA: Quel bonheur! Gugulea nineacăi! Auzi ce spune monsiu Șarlă? Zice că ai să vorbești franțuzește ca apa . N'est-ce pas, monsieur Charles, qu'il parlera comme l'eau?

ȘARL: Comme? Ah, oui, oui vous dites comme ça en moldave Oui oui.

CHIRIȚA: Da' ian să-i fac eu un examen Guliță, spune ni-neacăi, cum să cheamă franțuzăște furculița?

GULIȚA: Furculision.

CHIRIȚA: Frumos. Dar friptura?

GULIȚA: Fripturision.

CHIRIȚA: Prea frumos Dar învîrtita?

GULIȚA: Învîrtision.

CHIRIȚA: Bravo Guliță! Bravo, Guguliță! (Îl sărută.)

ȘARL (în parte, furios): Gogomanition, va!

SCENA 4

Cei dinainte; ION (viind pe poartă)

ION: Cucoană, cucoană Iaca un răvaș de la Ieș.

CHIRIȚA (tresărînd): De la Ieș? A fi de la d-lui ... Cine l-o adus?

ION: Un jăandar de la isprăvnicie Cică-i grabnic.

GHIRIȚA: Grabnic?... Adă... (Vrea să ieie răvașul și se oprește.) Da' așa s-aduce răvașul, măi oblojîtule?

ION: Apoi cum?

GHIRIȚA: Cum? Nu ți-am spus c-acum îi moda să s-aducă răvașăle pe talgere? .. Ha?

ION: Iaca... parcă răvașăle-s alivenci.

CHIRIȚA: Ce-ai zîs?... Lipsăști de-aici! Șî doar nu mi-le-i aduce acu îndată după modă... c-atîta-ți trebuie.

ION: Da' unde să găsăsc eu talgere, cucoană? că nu-s sofra-giu.

CHIRIȚA: Du-te sus la jupîneasa de cere un talger ș-un șărvet.

ION: Șî șărvet?

CHIRIȚA: Șî după ce-i pune șărvetu pe talger, și răvașu pe șărvet... să mi-l prezăntezi frumos... ai auzit?

ION: Am auzit. (Se duce în casă, zicînd:) Să pun talgeru pe șărvet, și răvașu pe șărvet... ba șărvetu pe răvaș... ba...

SAFTA: Bine, soro, cum ai răbdare s-aștepți, cînd îi răvaș grabnic, de la frate-meu poate?

CHIRIȚA: Fie măcar de la Pori Împărat... Am hotărît să introduc în provincîie obiceiurile din Iaș, doar ne-om mai roade puțin-tel și noi... N-am dreptate, monsiu Șarlă?

ȘARL: Mult dreptat, mult... în care pricin?

CHIRIȚA: În predmetul civilizației.

ȘARL: *Civilisation*... cu *serviette*?

CHIRIȚA: Pe *assiette*.

ȘARL: *C'est l'étiquette*?

CHIRIȚA: Cu *serviette*.

GULIȚA: Pe *assiette*.

ȘARL: *Au fait*... (În parte) *Je n'y suis pas du tout*.

SCENA 5

Cei dinainte; ION (viînd din casă și aducînd răvașul acoperit, sub șervet și sub talger)

ION: Cucoană... iaca răvașul de modă.

CHIRIȚA: Adă-l încoaci (Căutînd în talger:) Unde-i, că nu-l văd în talger?

ION: Cred și eu, dacă-i dedesubt.

CHIRIȚA (rîdicînd talgerul): Dedesubt? Așa te-am învățat eu? .. Nu-i nici sub talger... Ce-ai făcut răvașu, tontule?

ION: Dec! să face că nu știe... Îi sub șărvet... ca de modă... Nu mi-ai spus?

CHIRIȚA: Sub șărvet? (*Azvîrle șervetul și găsește răvașul în palma lui Ion.*) Bată-te cucu, mangosîtle...! Ian vedeți, mă rog, c-o făcut cu totul dimpotrivă!... (*Îe răvașul.*)

ION: Ei! parcă eu am fost de gemine cu moda... Așa mi-ai poroncît, așa am făcut.

CHIRIȚA: Ai noroc că-i răvaș grabnic de la bărbatu-meu... că-ți-aș arăta eu...

SAFTA: Da' lasă-l încolo, cumnățică, și citește azi...

CHIRIȚA: Ian să videm. (*Citește adresa răvașului:*) „Isprăvnicia ținutului către prea iubită mea soție, Chirița Bîrzoî, ot Bîrzoieni“.

ȘARL: *Comment?*... *Madame est* maritat c-un ispravnicie?

CHIRIȚA (*zîmbind*): Ba mi să pare că c-un ispravnic nou. Cumnățică, ce sămn îi cînd îți țîuie urechea stîngă?

SAFTA: Sămn bun, soro.

CHIRIȚA: Să videm... Cruce-agiută! (*Citește:*) „Cu frățescă mă închin și te sărut dulce, iubită Chirițo. — În sfîrșit, cu mila lui Dumnezeu, m-am isprăvnicit!... Neamul nostru s-o înălțat!... Ie-o pe-acolo cam pe mare cu megieșii, că pe-aici las' pe mine! — Scoală-te îndată și vină în tîrg cu toată gospodăria și cu tot neamul... dintre care nu uita a-mi aduce curcanul cel bătrîn, c-am să-l pun în slujbă. — Scris-am.

Al d-tale ca un soț,
Grigori Bîrzoî.“

Kirie elèison!... iată-mă-s isprăvniceasă! (*Nebună de bucurie:*) Cumnățică, Guliță, monsiu Șarlă, Ioane... is isprăvniceasă!

TOȚI (*cu bucurie*): Isprăvniceasă!

CHIRIȚA (*jucînd singură de bucurie*): Tra, la, la, la la... sînt isprăvniceasă. Cumnățică, vină să te sărut. (*Sărută pe Safta.*) Guliță, vină să te sărut. (*Sărută pe Guliță.*) Monsiu Șarlă, vină și d-ta să te... (*Coboară ochii rușinată.*)

ȘARL: *S'il vous plaît?*

CHIRIȚA: *Pardon*... Ioane, Ioane!

ȘARL (*în parte*): *Comment?*... *Ion aussi?*...

CHIRIȚA: Ce era să-ți spun?... Am uitat-o de bucurie... Ha!... du-te de spune surugiilor să înhame poștalionii la trăsura cea galbănă... degrabă... degrabă, că o să ne pornim la tîrg.

TOȚI: La tîrg?

CHIRIȚA: Dar'! Destul am mocnit la țară... Ian să mai fantaxăsc și eu pin tîrg, ca altele... doar is isprăvniceasă. Nu că adică m-am fudulit dintr-aceasta... sau că mi-ar fi făcut vro mulțămire mai deosăbită... Nu!... nu să sparie Chirița așa lesne cu una, cu două... Zău nu!... Minciuni nu știu să spun, că nu-s

ipo... ipocondră¹. M-am isprăvnicit? Să-mi fie de bine! Dacă am dorit-o am dorit-o numai de-o ambiție care am... iar nu de alta. Ioane... trimis-o boieru vro ceată de jândari ca să meargă pe lângă obloane?

ION: O trimis o ceată întreagă: doi slujitori.

CHIRIȚA: Numai?! Spune-le să se gătească Hai că-
ră-te!..

ION: Iaca mă car, cucoană isprăvnicească... măria-ta! (*lesă.*)

CHIRIȚA: Isprăvniceasă! De-acum să vedeți bontonuri și tenechele Am să-i duresc ș-un voiaj la Paris.

SAFTA: Tocmai pe-acolo! În țara nemțească?

GULIȚA: Să mă iei și pe mine, nineacă.

CHIRIȚA: Te-oi lua, puiule... și pe monsiu Șarlă și pe Luluța... Parcă văd pe pasport: baroana Chirița! Am să mă dau și eu de baroană, cum oi trece granița... să spariu nemții...

ȘARL (*în parte*): Îi lipsește un dog.

CHIRIȚA: *Qu'est-ce que*, monsiu Șarlă?

ȘARL: *Je partage votre bonheur, madame.*

CHIRIȚA: Ah, oui, monsiu Șarlă... *je suis heureuse par dessus la mesure...*

ȘARL: *Je comprends* peste masur

CHIRIȚA: *Tout à fait* Hai iute să ne gătim ca să plecăm cu ziuă... Hai!

(*Se aude glasul Luluței în grădină, cîntînd.*)

GULIȚA: Auzi, nineacă, glasu Luluței?

CHIRIȚA: Iat-o, vine-ntr-acoaci Stați locului.

(*Se opresc lângă boschet.*)

SCENA 6

Cei dinainte; LULUȚA (între pe porțița grădinei, cîntînd și alungînd un flutur cu un năvod mic de bariș)

LULUȚA

(*Arie din Baba Hîrca: Ei, zău, tare-mi pare bine...*)

Fluturaș, vin' lângă mine.
Ah, ascult-al meu cuvînt,
Că și eu sînt ca și tine
Sîngurică pe pămînt!
Nu zbura, nu zbura, stăi

GULIȚĂ
(căutînd pe sus)

Iată, iată-l! măi, măi, măi!

LULUȚĂ

Tare-i sprinten și frumos.

GULIȚĂ

Cînd pe sus îi, cînd pe jos.

LULUȚĂ

Nu zbura, nu zbura, stăi

GULIȚĂ

Iată-l, iată-l! măi, măi, măi!

LULUȚĂ

Zău, te-oi prinde. De-a te prinde
Un dor mare mă cuprinde.
Vin' cu mine, fără frică,
Că-s și eu o fluturică
În zădar fugi pe-mprejur!
De-a te prinde eu mă jur.
În zădar zbori așa tare
Na, te-am prins Ce bine-mi pare!

*(Luluța trîntește năvodul în capul lui Guliță și-l
prinde înîntre.)*

LULUȚĂ: L-am prins! l-am prins!

GULIȚĂ: Da' săzi binișor, Luluță, că te spun nineacăi...

LULUȚĂ: Vai de mine! În loc de flutur, am prins un cără-
buș Ha, ha, ha, ha, ha!

Cărăbuș, cărăbuș,
Pe-a cui mîni încăpuși.

TOTI: Ha, ha, ha, ha!

GULIȚĂ (mînios): Cărăbuș! Auzi, nineacă? zîce că-s că-
răbuș!

CHIRIȚĂ: Nu te mîni, Guliță, că suguieste Luluța... Luluțo,
vin-încoaci la mătușîca, să-ți spun o veste bună.

LULUȚĂ: Ce veste?

CHIRIȚĂ: M-am făcut isprăvniceasă.

LULUȚĂ: Ei. și-apoi?

CHIRIȚA: Apoi... nu sari în sus de bucurie?

LULUȚA: Nu.

CHIRIȚA (*supărată, Saftai*): Îți spun eu că câteodată să perde.
(*Tare:*) Ei, dar gătește-te, Luluță, c-a să mergem la târg.

LULUȚA (*cu bucurie*): Unde? la Iași?

CHIRIȚA: Ba colè, alături cu Bîrzoieni... unde-am mai fost an-iarnă.

LULUȚA (*tristă*): Ori acolo... ori aici la țară... totuna-i.

CHIRIȚA: D-àpoi... vezi d-ta... te-ai deprins tot la Iași... Mai săzi și pin ținut, că nu-i muri.

LULUȚA (*plîngînd*): Ba oi muri...

CHIRIȚA: Îndărătnico...

ȘARL (*în parte*): *Pauvre enfant!*

CHIRIȚA: Hai, să ne gătim de drum. Monsiu Șarlă... *je vous prie, à la braccette.*

ȘARL (*dîndu-i brațul*): *Trop heureux, madame.* (Dă cellalt braț *Saftai*.) Madam cucona Safta, *non* poftesc?

SAFTA: Bucuros, domnule

ȘARL (*în parte*): *J'ai l'air d'une cruche à deux anses... tableau!*

(*Chirița, Safta, Șarl și Guliță intră în casă.*)

SCENA 7

LULUȚA: Doamne!... tare mi-i urît aici!... Nu știu ce să fac toată ziua... N-am pe nime care să mă iubească, de cînd o murit biata ninecuță... Mătușica-i prea bătrînă și Guliță prea tînăr... Nu mă pot înțelega cu ei cum mă înțelegam cu nineaca și cu Leonaș Dragu Leonaș!... unde-a fi el acù?... De trii ani de cînd nu l-am văzut, a fi crescut mare și m-a fi uitat poate... da' eu una știu, că nu l-oi uita niciodată... că-l iubesc din copilărie.

(*Arie din Însurăței:*
Zile dintăi ale-nsoțirii.)

Scump suvenir de fericire,
Cu glasul tău de nălucire
Alungi ades a mea mîhnire
Și mă îngîni vesăl, ușor.

Ah! vin-acum, vis de plăcere,
Ca să-mi aduci o mîngîiere,
Și, ca prin vis, a mea durere
Să mi-o rîdici în al tău zbor!

SCENA 8

LULUȚA; GULIȚĂ (viind pe porțița grădinei)

GULIȚĂ (*în parte*): Am fugit pe ușa din dos și am dat prin grădină, ca să scap de dascal... Acum... hai la grajdii... Tot oi să încalec, în ciuda nineacăii... Mă duc să fur calul de la iesle... Ia așa! De ce nu mă lasă de bunăvoie? (*Dă cu ochii de Luluța.*) Luluța!

LULUȚA: A! ... iaca și monsiu cărăbuș...

GULIȚĂ: Iar mă faci cărăbuș? . Ian ascultă, Luluță. aici nu sîntem la Ieș, ca să mă iei în rîs... Acu-s mare! și dar, te poftesc...

LULUȚA: Mare? Vra să zică ești cărăbuș de cei cu două coarne?

GULIȚĂ: Ba nici cu două... nici unu. Îs cavalier! învăț pe *Telemac*...

LULUȚA: Zău! ... ai agiuns păn-acolo? ... Nu te cred!

GULIȚĂ: Nu mă crezi? ... Ascultă dar', să ți-l spun pe de rost. *Télémaque ne pouvait d'Ulysse dans sa douleur*

LULUȚA: Destul, că doar nu-s profesor... să-mi spui lecția.

GULIȚĂ: Păcat, Luluță... că nu ești mată în locu lui monsiu Șarlă... că zău, mai mult aș învăța cu mată.

LULUȚA: Da' de ce, Guliță?

GULIȚĂ: Nu știu bine de ce... dar cu mată mi-ar fi dragă cartea.

LULUȚA (*în parte*): Bietu copil!

GULIȚĂ: Mată îți tot bați joc de mine... nu înțeleg pricina pentru care... dar cu toate acestea nu pot să mă mîinii pe mată cu tot dinadinsul... că-mi ești drăguță... na!

LULUȚA: Drăguță!

GULIȚĂ: Pre legea mea!

(*Arie: Căruța poștei.*)

Îmi plac arșicii și zmeu-mi place;
Mi-e drag cu mînea de-a arunca,
Dar lîngă tine, ah! cum să face
Că-mi trece gustul de-a mă giuca?
Nu știu, Luluță, cum, zău, să face
Că-mi trece gustul de-a mă giuca.

În puf sînt meșter și suflu tare;
Dar cînd pe tine eu te zăresc,
Rămîn deodată fără suflare
Și nu pot jocul să-l isprăvesc.
Cînd vreau să suflu... n-am răsuflare;
Și bani, și minte, tot prăpădesc!

LULUȚA: Bietu Guliță! Eu te-nțăleg. dar ce folos, că ești încă copil!

GULIȚA: Copil? Ian să vezi acuză dacă-s copil. cînd oi alerga călare.

LULUȚA: Cum? Ce fel?

GULIȚA: Pe calu nineacăi da' să nu spui, Luluță. Așteaptă aici. *(Aleargă în culisele din dreapta.)*

SCENA 9

LULUȚA; pe urmă GULIȚA și ION

LULUȚA *(singură)*: Auzi, mă rog? Guliță. un copil de ieri, de-alaltăieri, cum zice mătușica Cine-ar fi crezut? Zău că nu mai sînt copii astăzi pe lume Ce huiet s-aude?

(Se aude în culisele din dreapta sfadă între Ion și Guliță.)

ION *(în culise)*: Da' lasă calu-n pace, cuconașule!

GULIȚA *(asemene)*: Taci, Ioane, că ți-oi da bacșîș Hi! cal... hi! . cal

ION: Ce bacșîș? Să mă bată cucoana? . .

GULIȚA: Hi! cal hi! cal. *(Strigă surugiește.)*

ION: Iaca pozna! Nu lăsa, mări! Săriți de opriți calu!

GULIȚA *(răpit de cal, vine în scenă, spăriet și țipînd)*: Valeu! valeu! . nu mă lăsa, Ioane, că mă trîntește! Valeu! valeu! *(Iesă călare, cu fuga, pe poartă, în dreapta.)*

ION *(alergînd dintre culise)*: Vai de mămulica mea! De-acum mi-am găsit arțagu cu cucoana Hait! . l-o umflat Rusaliile *(Iesă prin fund, strigînd:)* Săriți! săriți!

LULUȚA: Ha, ha, ha parcă era Făt-Logofăt din poveste. *(Cade de rîs pe canapè.)*

(Se face zgomot în sat. — Chirița, Safta și Șarl ies în cerdac.)

SCENA 10

LULUȚA, CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, Țăra ni

CHIRIȚA }
SAFTA } Ce este? Foc? Tălharii?

(Guliță trece pe la poartă, din dreapta în stînga, în fuga calului, strigînd: «Nineacă... monsiu dascal.. nu mă lăsați... valeu!...» Cîțiva țărani alerg după el; alții intră pe scenă.)

CHIRIȚA }
SAFTA } Vai de mine! Guliță călare?

ŞARL: *Grands dieux! Il est perdu, courrons! (Se coboară răpide din cerdac.)*

CHIRIȚA: *Perdu! mon odor? Ah! vah! săriți! alergați! (Se coboară cu Safta în scenă.)*

(Arie din Baba Hîrca: Săriți... săriți!)

CHIRIȚA

Săriți, săteni, argați,
Cu toții alergați.
Săriți și-mi ajutați
Copilu să-mi scăpați!
Iată-mă-s în disperare!
Săriți, săriți, alergați;
Guguliță-i în perzare;
Săriți de mi-l scăpați!

COR

Săriți, săteni, argați,
Cu toții alergați.
Săriți de-o ajutați,
Copilu să-i scăpați!

(Toți aleargă pe poartă și apucă pe urmele calului.)

LULUȚA *(singură)*: Vai de mine! Să vede că-i în primejdie! Mă duc să caut colonie, că poate să lășine mătușica *(Întră în casă.)*

SCENA 11

LEONAȘ (vivindu-se la poartă) și, pe urmă, LULUȚA

LEONAȘ: Ce i-o apucat de aleargă ca niște nebuni? Să giuri că o lovit strechea pe tot satu . Ian privește cum să-ntrec . Ce văd? Două cucoane cu dînșii? Ce să fie oare? Ian să întreb la curte . . *(Vine în scenă.)*

LULUȚA *(ieșind în cerdac)*: Iaca colonia Hai degrabă după dînșii. *(Se coboară răpide și se întâlnește cu Leonaș.)*

LEONAȘ: Luluța!

LULUȚA: Leonaș! Leonaș aici! A! *(Se aruncă cu bucurie în brațele lui.)*

LULUȚA

Tu ești, iubite Leonaș?

LEONAȘ

Eu sînt, iubite îngerăș.

LULUȚA

Nu-i vis? Îmi vine, zău, să plîng.

LEONAȘ

Nu-i vis în brață-mi eu te strîng.

(Împreună)

Ah, ce fericire!
Ce veselă sîmțîre
Sînt acum, că te-am găsit,
O! scump odor iubit.
Dulcea mîngîiere
Gonește-a mea durere,
Și-n rai mult așteptat
Parc-am intrat.

LULUȚA (*sărind de bucurie*): I! . cît îmi pare de bine c-ai venit, Leonașule! . . Știi? îmi vine să rîd și să plîng totodată De mult nu te-am văzut!

LEONAȘ (*cu dragoste*): De mult, dragă Luluță . . . tocmai de cînd te-o luat cucoana Chirița sub epitropia ei și te-o adus la Bîrzoieni.

LULUȚA (*ștergîndu-și ochii*): Așa . . . de la moartea ninecuțai.

LEONAȘ: Nu mai plînge, Luluțică . . . că, zău, acuș plîng și eu.

LULUȚA: Cum n-oi plînge, dacă de trii ani de zile mă găsesc printre străini, care, pentru că mă văd tristă și pe gînduri, zîc că dau semne de nebunie . . . Ei nu pot înțelegere că mi-i dor de ninecuța.

LEONAȘ: Ce spui? Vra să zică ești nenorocită în casa Chiriței?

LULUȚA: Apoi giudecă tu însuși de pot fi fericită . . . singură, orfană! . . . depărtată de toți prietinii copilăriei mele . . . de tine, Leonaș, care eram deprinsă să te văd în toate zilele în casa maică-mea! .

LEONAȘ: Biata Luluță! De știam una ca asta . . . nu mă duceam peste graniță.

LULUȚA: Cum? ai făcut voiajuri?

LEONAȘ: De cum ne-au despărțit întîmplările . . . m-am pornit la Paris, și am șăzut acolo trii ani .

LULUȚA: Trii ani! . . . Încaltea gîndit-ai vrodată la mine?

LEONAȘ: Nu o dată . . . dar totdeauna . . . Și, cum m-am întors în țară, cea întăi dorință a mea o fost ca să te găsăsc și să te văd.

LULUȚA: Ce bine-mi pare! . . . De-acum cred că-i șădea tot cu mine.

LEONAȘ: Numai de mi-a da voie cucoana Chirița.

LULUȚA: De ce nu? ... Ce poate s-o supere șăderea ta aici?

LEONAȘ: Poate să nu-i vie la socoteală, pentru că, după cum am aflat la Iași, de la sârdariul Cuculeț, să vede că Chirița plănuiește ca să te mărite mai târziu cu Guliță.

LULUȚA: Cu Guliță? ... Ha, ha, ha, ha! Da' nu l-ai văzut cum merge călare? Ha, ha, ha!

LEONAȘ: Cum? Ce are a face?

LULUȚA: După dînsu aleargă acù tot satu ... îl hăituiește.

LEONAȘ (cu mirare): Nu te înțăleg Dar oare ce s-aude?

(Zgomot afară.)

LULUȚA: Or fi hăitași lui Guliță .. (Merge în fund și caută între culise.) Dar', iată-i ei sînt. . . aduc vînatul aici ... Hai degrabă, Leonaș, să ne ascundem colè în boschet.

(Merg amîndoi în boschet.)

SCENA 12

LULUȚA și LEONAȘ (în boschet); ȚĂRANII (Aduc pe Guliță leșinat și-l așază pe un scaun în fața publicului); CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, ION (vin plîngînd împrejurul lui Guliță)

(Aria din *Baba Hîrca*; *Bobii hai, bobii na*.)

COR

Vai de el! o murit!

Iată-l!

Calul rău l-o bușit!

Iată-l!

O murit, o murit,

Iată-l!

CHIRIȚA

(cu deznădăjduire)

O murit Gugulea meu!

COR

Ierte-l, ierte-l Dumnezeu!

CHIRIȚA (bocînd): Gulița mamei! ... Gugulița nineacăi ... cît era el de frumușal .. cît era de sprintinel, ș-acum iată-l țeapăn . bujorașu mamei ... l-am perdut!

LULUȚA și LEONAȘ (în parte, spărieți): O murit!

ȘARL (*apropiindu-se de Guliță*): No . taci, madam cocona că el nu-i murit . . . trăiesc bine. (*Caută să-l dezleșine.*)

CHIRIȚA: N-o murit! . Ești sigur, monsiu Șarlă? . Ah, aș fi în stare să mă duc la Ierusalim pe gios cu traista-n cap. (*Bocind cu bucurie:*) Îngerașu mamei! n-o murit!

ȘARL: Destul țipat acum asurzit la mine Apă de colonie este?

CHIRIȚA: Na flacornul meu. . . dă-i la nas Gugulița mamei . . . (*Furioasă:*) Ei las, bade Ioane, că te-oi drege eu!

ȘARL (*puind flaconul sub nasul lui Guliță*): *Enfin! voilà qu'il revient, son nez remue!*

CHIRIȚA: *Son nez remue? Quel bonheur! Cher Goulitze! il a mangé une terrible comment dites vous en francais une terrible . . . trîntă?*

GULIȚA (*trezindu-se, cu glasul slab*): *Trîntision.*

TOTI: A!

CHIRIȚA: *Trîntision!* o învîiet franțuzăște! Gugulița ninea-căi! (*Îl strînge în brațe.*)

LEONAȘ } (*în boschet*): *Trîntision?* Ha, ha, ha, ha!
LULUȚA }

CHIRIȚA: Cine chicotește aici? (*Aleargă furioasă la boschet.*) Luluța cu un cavaler! Ce faci, aici, dimoni? Și d-ta, cuconașule, cine ești? . . ce cauți? ce vrei?

LEONAȘ (*ieșind din boschet*): Cucoană Chiriță mai întâi mă închin cu supunere.

CHIRIȚA: Și al doile?

LEONAȘ: Al doile, nu lipsăsc a cerceta despre întregimea ferici-rei sănătății d-tale, ca aflînd . . .

CHIRIȚA (*de tot furioasă*): Și al triile?

LULUȚA: Al triile, vei ști că d-lui îi Leonaș, prietinul meu din copilărie.

CHIRIȚA: Leonaș? A! d-ta ești domnu Leonaș? Mă bucur . . . Ieși afară din ogradă, nerușinațule!

LULUȚA: Să iasă? . De ce să iasă?

CHIRIȚA: Te-oi învăța eu să rîzi de Guliță! Auzi, mă rog? Vine pe furiș în casa mea, și, în loc să mă mîngăie la supărare îi vine chef de rîs? Ghidi ștregar!

LEONAȘ: Cucoană Chiriță . . . mai întâi

CHIRIȚA: Întâi, al doile ș-al triile . . . ieși afară . . . cară-te! cît e treaba cu cinste. . . să nu te mai vād! Auzi? un chichirnet acolo . . .

LEONAȘ (*mînios*): Ian ascultă, Bîrzoaio, ai noroc că ești de cînd Papură Vodă . . . c-apoi

CHIRIȚA: Minciuni spui . . . că tocmai eri am împlinit 35 de ani.

ŞARL (*în parte*): *Oh! elle est bonne celle-là!*

LEONAŞ: 35 fără mercuri, fără vineri şi fără sîmbete.

CHIRIŢA: Ce-ai zîs? . . . îmi lipsăsc sîmbetele? (*Cătră ţărani:*)
Mări, ian împingeţi-l, măi, de spate pe poartă, să-l învăţ eu a vorbi
cu isprăvnicesăle.

(*Ţăranii vor să se răpeadă asupra lui Leonaş.*)

LEONAŞ (*scofînd un pistol*): Să nu vă mişcaţi, că dau!

GULIŢĂ (*ascunzîndu-se după Chiriţa*): Nineacă . . . ne-mpuşcă!

CHIRIŢA (*ascunzîndu-se după Safta*): Vai de mine, c-aista-i vo-
lontir!

SAFTA (*ascunzîndu-se după Şarl*): Nu lăsa, monsiu Şarlă!

ŞARL (*alergînd înaintea lui Leonaş*): *Arrêtez, monsieur!*

LULUŢA (*lîngă Leonaş*): Leonaş, te rog . . . nu face vro nenorocire.

LEONAŞ: N-ai nici o frică, Luluţă; cît pentru d-ta, Chiriţoaie
scrie-n frunte ce-ţi spun; de azi înainte te aşteaptă la toate şotiile
din partea mea.

CHIRIŢA: Nu-mi pasă, că-s isprăvnicească.

LEONAŞ: Tu, Luluţă dragă . . . fii liniştită, c-oi privighè totdeau-
na asupra ta. Adio . . . (*Sărută pe Luluţa şi se depărtează spre fund.*)
Să ne videm sănătoşi, Bîrzoaie!

CHIRIŢA: Ba să te văd cînd te-oi chema eu . . .

(*Împreună*)

(*Arie din Baba Hîrca: Dar ce este,
ce-n tîmplare?*)

LEONAŞ!

Lasă, lasă, Chiriţoaie,
Babă-cloanţă, ră strîgoaie,
Îi păţi tu, vai de tine,
Multe şotii de la mine!

CHIRIŢA şi CORUL

Cale bună, sprîncenată,
Mergi la dracu, să-i fii plată:
Şi să nu dai ochi cu mine,
Că-i păţi, zău, o ruşine.

LULUŢA

(*căutînd să împace pe Leonaş*)

Mergi, iubite,-n cale bună
Nu te pune c-o nebună.

ȘARL
(căutînd să împace pe Chirița)

*Non te super, de mînie
Non te-apuc l-apoplexie.*

(Împreună)

LEONAȘ
Lasă, lasă, Chirițoaie etc.

CHIRIȚA CORUL
Cale bună, sprîncenată etc.
(Leonaș iese.)

SCENA 13

Cei dinainte, afară de Leonaș

CHIRIȚA: S-o dus volintiriu?

ȚARANII: S-o dus.

CHIRIȚA: De-acum hai să ne ducem și noi la tîrg ca să ne punem în sîguranție. Ioane, gata-s trăsurile?

ION: Gata, cucoană.

CHIRIȚA: Du-te de zî jăndarilor să vie aici cu săbiile scoasă.
(Ion iese.) Cumnățică, pune la cale să ducă lucrurile la trăsură.
(Safta intră în casă.) Și voi, na doi fifirigi... să beți în sănătatea boieriului.

ȚARANII: Să trăiască boieriu ispravnic!

CHIRIȚA: Amin!

*(Jandarmii intră pe poartă cu săbiile scoase și stau în fund. —
Safta vine aducînd șapca lui Guliță și capela Luluței. — Cîteva
slugi ies totodată din casă, purtînd geamandanuri, cutii și saltele.
și se îndreaptă spre poartă.)*

CHIRIȚA: Iaca și jăndarii. iaca și lucrurile. sîntem gata ca
ș-un purces... Haideți de-acum. Guliță, dă brațul Luluței
Monsieur Charles, je vous prie, à la brayette.

ȘARL: *Comment? ... Vraiment, nous partons?*

CHIRIȚA: *Oui, nous lavons le baril.*

ȘARL: *Le baril?*

CHIRIȚA (cu nerăbdare): ... *Oui. nous lavons le baril* spă-
lăm putina... *Quoi? ... Nous disons comme ça en moldave.*

ȘARL: Ah! (În parte:) *C'est égal, elle m'agace de plus en plus.*

GULIȚA: Nineacă... da' nu iei ș-un curcan fript la drum?

CHIRIȚA: Iaca că era să uit curcanu cel bătrîn... Ioane, ie curcanu să-l duci boieriului.

ION (*iesă*): Îndată, cucoană... (*Vine aducînd un curcan în brațe.*)

CHIRIȚA: Hai... (*Cu entuziasm.*) La isprăvnicie!

COR

(*Arie: Sonni la trompa'ntrepida*)

CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, GULIȚA

Hai la isprăvnicie,
În slavă, avuție,
Și-n lungă vesălie
De-acuma să trăim!

ȚĂRANII

A voastr-isprăvnicie
Ferice să vă fie!
Bună călătorie
Cu toți vă dorim.

CHIRIȚA

Ah! Sînt isprăvniceasă!
Parcă-s împărăteasă
Aferim, moțpăneasă!
Chirițo, aferim!
Ah!

(*În repriza corului, jandarmii pornesc înainte; după ei, Luluța cu Guliță; pe urmă Șarl dînd brațul Chiriței și Saftei, și, în sfîrșit, Ion purtînd curcanul. — Marș general. — Țăranii arunc cușmele în sus.*)

Cortina cade

ACTUL II

Teatrul reprezintă salonul Chiriței, cu cinci uși: una în fund, care duce afară, și cîte două de fiecare parte. — O canapă în stînga pe planul I, jilțuri, scaune ș.c.l.

Scena se petrece într-un tîrg din ținut.

SCENA 1

(*Air: Des Compliments*)

CHIRIȚA
(*pe canapè*)

Iată-mă-s isprăvniceasă!
Dorul meu s-o împlinit,
Ce vis (*bis*) frumos și fericit!
M-am făcut cea mai aleasă,
Și tot neamul mi-am mărit.
Ce vis (*bis*) frumos și fericit!
Toată lumea mi să-nchină,
Căci aice eu domnesc,
Și din oricare pricină
Eu întâi mă folosăsc.
Păstrăvi buni și căprioare,
Căpăține de zahăr,
Juvaeruri, bani, odoare
Toate le primesc în dar!
Iată-mă-s isprăvniceasă!
Ș.c.l., ș.c.l.

SCENA 2

CHIRIȚA; ION (*în livrè*)

ION: Cucoană cucoană jîdovii cei cu pricina de ieri o adus
zăce căpățini de zahăr.

CHIRIȚA: Numai? Tîrtanii dracului . tot șaferi! .. de un-
de făgăduisă 12 căpățini Las', că mi-or mai cădè ei la mîină..

ION: Să le primesc?

CHIRIȚA: Auzi vorbă? Du-le în cămară.

(*Ion iese și începe a căra căpăținele prin fundul scenei, cîte două, două. El le duce în odaia din fund, în stînga, și, de cîte ori trece, numără tare căpăținele, zicînd: „Două, patru, șasă, opt, zăce“.*)

CHIRIȚA (*în parte*): Dulce-i viața de isprăvniceasă! . Zăhă-
rîtă viață! Ai jăndari la poartă, la scară, la ușă și, cînd ieși
la primblare, ai alai pe lîngă trăsură Cu toate aceste, de m-aș
porni mai degrabă la Paris! că m-am săturat de Moldova. Of!
de-ar veni azi monsiu Șarlă de la Ieș, să-mi aducă pasportu, m-aș
porni cu nepusă masă. Pune-ți în gînd efect ce-oi să fac în Paris
ca isprăvniceasă! Oi să le par franțuzîlor cît...

ION (*trecînd prin fund*): Două!

CHIRIȚA (*întorcîndu-se*): Ce?

SCENA 3

CHIRIȚA; BÎRZOI (iesă din odaia din stînga, cea de pe planul I. El poartă șapcă de aghiotant și un palton cu bumbi mari cît niște farfurioare)

BÎRZOI (*întrînd*): Ardă-le focu straie nemțăști, că-mi vin de hac!

CHIRIȚA: Da' bine, frate, încă nu te-ai mai dus la canțălerie?

BÎRZOI: Apoi dă! de cînd m-ai scos din minte ca să mă schimosăști în straie strîmte, pun cîte două ceasuri pînă mă-mbrac. și ian privește ce seamăn cu bumbii ți mari. Parcă-s un negustor de farfurii.

CHIRIȚA: Ian taci, taci. . . că de-o mie de ori te prinde mai bine așa decît cu anterior și cu giubeua. Încalte mai seameni a ispravnic dar înainte parcă erai un lăutar din tarafu lui Barbu. . . știi? cel cu naiu.

BÎRZOI: Ai vorbit de te-ai prichit. Măcar! Ce-mi mai bat eu capul să te-aduc la cunoștință! De cînd te-ai făcut isprăvniceasă. . . nu ți-o rămas fire de minte în cap nici măcar

ION (*trecînd*): Patru.

CHIRIȚA (*mînioasă*): Ce face?

BÎRZOI (*văzînd căpățîni*): Ce-s aieste, Ioane?

ION: Peșcheșu jîdovilor celor cu pricina. . . zăce căpățîni.

BÎRZOI (*Chiriței*): Socot că nu te-i mai jălui că n-ai zahăr. Hai, apucă-te de dulceți!

CHIRIȚA: Eu?! Să fac dulceți!? Ai nebunit?

BÎRZOI: D-apoi cine? . . . Eu?

CHIRIȚA: Facă cumnățica Safta, soră-ta da' eu știu că nu mi-oi pîrli fața la foc.

BÎRZOI: Ce față? ce față? Da' pîn-acum, mă rog, cum ți-ai pîrlit-o ca toate celelalte gospodine din tîrg?

CHIRIȚA: Pîn-acu nu eram isprăvniceasă de asta. . . înțălesu-m-ai?

BÎRZOI: Ard-o focu isprăvnicie! că mare belea-i pe capul meu! De cînd m-o împins păcatele să fiu în slujbă tot dojane primesc de la departament

CHIRIȚA: Dojane?

BÎRZOI: Asta n-ar fi nimică dar ați căpchiet cu toți în casă. . . ba încă m-ați căpchiet și pe mine!

CHIRIȚA: Ce te-o apucat azi?

BÎRZOI: Las' că dumneiei cucoana nû să mai catadicsăște să caute de gospodărie să facă cozonaci, pască, păstrămuri, dulceți, vutci, vișînapuri ca la casa omului sau măcar să-mi facă la masă vrun cheșchet, vro plachie, vro musaca, vro capamă vro baclava vro ciulama. . . bucate creștinești sănătoasă și ușoare

Unde! . Şăde toată zîua pe tandur, la tauletă, şi din blanmanjăle, din bulionuri, din garnituri nemţăşti nu mă slăbeşte... Auzi? Blanmanjăle? Bulionuri? Borş şi alivenci... că cu astea am crescut în casa părintească.

CHIRIȚA: Iar o început litopisîtu!

BÎRZOI: Ş-apoi, şi alt păcat. o luat obicei să aducă la sfîrşitul mesăi păhăruţă verzi cu apă caldă .. cică așa-i moda la Ieş... de-şi spală gura unii dinaintea altora. şi nu-i zî în care să nu mă-nşăl. şi să nu beu apă caldă!

CHIRIȚA (*publicului, arătînd pe Bîrzoii cu dispreţ*): Priviţi-l, mă rog!

BÎRZOI: Şi cînd ar fi numai atîta!... D-apoi de-acolè cheltuieli, nu şagă. pe mobili nouă cu lastic. pe trăsuri de cele cu fundu la pămînt.. pe straie cu fir, la slugi pe lampe de cele cu apă.. pe fleacuri, capèle rochii cu jăletce cuşme jîdoveşti de ascuns mîinile iarna.. conţerturi de strîns talia. Cine le mai poate înşîra? Da-i lipsă de păsări în ogradă. Da-i cămăra pustie!.. Aş! ce-i pasă cucoanei? Cînd o cauţi... unde-o găseşti?... La şandra-mandra!

CHIRIȚA: Şandra-mandra?

BÎRZOI: Dar' cea care vinde rochii şi capèle... Sărmană Chiriţă, ai nebunit la bătrîneţă, fata mea!

CHIRIȚA: Ian nu mai bodogăni că parcă eşti o moară strîcată. Mai bine du-te la canţălerie, că te-or fi aşteptînd împričinaţii.

ION (*trecînd*): Zăce!

BÎRZOI (*tresărînd*): Zăce împričinaţi?

CHIRIȚA: Ha, ha, ha, ha! S-o spăriet ispravnicu de treabă multă! Hai cară-te, şi vină mai devreme acasă, că astăzi avem musafiri.

BÎRZOI: Ce musafiri?

CHIRIȚA: Ai uitat că dăm masă mare astăzi... de zîua-bună că mă duc la Paris şi că logodim pe Guliţă cu Luluţa?

BÎRZOI: Ba că să zîci... altă nebunie!

CHIRIȚA: Nebunie?

BÎRZOI: Guliţă-i prea tînăr.

CHIRIȚA: Cu atîta mai bine însuratu de dimineaţă şi mîncatu devreme

BÎRZOI: Şi Luluţa-i bolnavă pătimaşă. are toane de nebunie N-o vezi toată zîua cum năcăjăşte biata mîţă din casă? Cum o să-mi dau eu băietu bunătate de odor, în mîinile ei?

CHIRIȚA: Cu adevărat, îi cam lipsită acû... dar i-a trece... Cînd a avè un bărbat, n-a mai bate mîţile.

BÎRZOI: Da' de unde ştii că s-a îndrepta?

CHIRIȚA: Știu, că doar și mie-mi era dragi mițele, pân-a nu mă mărita și cum te-am văzut pe d-ta, nu m-am mai uitat la ele. Și-apoi s-a îndrepta, nu s-a îndrepta. Vrei să perdem zăstrea Lu-luțai de la mînă?

BÎRZOI: Ei, bine. treacă pentru logodnă... dar la Paris ce-ai să cauți?

CHIRIȚA: Să mă primblu... să mă mai răcoresc, că m-am uscat aici în provincie.

BÎRZOI (*pufnind*): Ba că chiar Să vede că nu te-ai uitat de mult în oglindă!

CHIRIȚA: M-am uscat, îți zic... și de nu m-oi porni degrabă... să știi că-mi vine ipohondrie (*Tipînd*:) Of! că nu mai pot trăi în țara asta!

BÎRZOI: Taci, soro nu răcni așa, că te-aude musafirul... Du-te și la Beligrad, dacă vrei!

CHIRIȚA: Musafiri? ofițari? cu adevărat?

BÎRZOI: De treabă ofițar, să-ți spun drept!... De aseară, de cînd o tras în gazdă la noi. tot „părinte ispravnice“ mi-o zîs.

CHIRIȚA: Nu ți-o spus cu ce treabă o venit aici?

BÎRZOI: Nu dar l-am priceput eu. Pare-mi-se că-i trimes teptil ca să cerceteze starea isprăvniciei.

CHIRIȚA: Dacă-i așa. de ce șazi și nu te duci la cantălerie? că-s aproape de 12.

BÎRZOI: Iaca mă duc, mă duc. doar nu dau tătarii... însă, ian ascultă, soro: cată să fie masa gata mai devreme, că eu nu-s deprins nemțăște.

CHIRIȚA: Înainte de 5 ceasuri nu să poate.

BÎRZOI: La 5?! cînd să pun boierii la cărți?!...

CHIRIȚA: Așa-i moda la Iaș.

BÎRZOI: Sta-i-ar în gît cine-o mai scornit-o! (*Iesă furios prin fund.*)

CHIRIȚA (*singură*): Ei! geaba, geaba! Cît îmi bat eu capul să-l mai cioplesc... să-l mai chilesc. pace! Îi stă rugina de-o șchioapă la ceafă. Ce deosebire cu musafiri nostri! Îl cunoști cît de colo că-i civilizat. Iaca, de pildă aseară, cînd am luat ceai... ofițari și-o pus frumușal zăhăru-n ceașcă cu cleștele cel de argint. da' d-lui... las' că bodogănește că n-ar trebui să deie ceai la iuli, pe călduri... dar ce face? ie zăhăru cu degitele din zăharniță și-apoi îl pune în clește... încît îmi vine așa, paraxîn!... Îmi era mai mare rușinea de ofițer aseară. (*Cătră public*:) mai ales că. știți una? îmi face curte moțpanu... ce vă spune Chirița!

SCENA 4

CHIRIȚA; LEONAȘ (îmbrăcat în uniformă de ofițer și purtând musteți minciunoase, ieșă din odaia din dreapta, cea de pe planul I)

(Arie din Rămășag: Am înghețat)

CHIRIȚA
(în parte:)

Iată-l, valeu!
Fără să vreau
Simt acum, zău,
Că mă roșăsc!
Mii de furnici,
De tricolici,
De vîrcolici
Vai! mă muncesc!

LEONAȘ
(în parte:)

Iat-o, valeu!
Fără să vreau
Baba mereu
O întîlnesc.
Mă giur aici,
Ca tricolici,
Ca vîrcolici
Să o muncesc!

CHIRIȚA: Bună dimineața *bonjour, monsieur* ... Cum ai petrecut noaptea?

LEONAȘ: Sărut mîinile... cît să poate de bine mai ales că am avut un vis de minune.

CHIRIȚA (cochetînd): Îi fi visat poate că te-ai făcut ghinărari.

LEONAȘ: Atîta nu-i nimic.

CHIRIȚA: Crai poate?

LEONAȘ (apropiîndu-se și luînd pe Chirița de mîină): Crai? Cum o înțelegi vorba asta, cuconiță?

CHIRIȚA: Cum ți-a plăcea mai bine d-tale.

LEONAȘ: Dar dacă mi-ar plăcea să mă fac puțintel... crai în minutul acesta nu te-ai supăra?

CHIRIȚA (coborînd ochii și trăgîndu-și mîina): Vai de mine, că răci ți-s mîinile!

LEONAȘ: Dovadă că mi-i inima fierbinte.

CHIRIȚA: A fi, că-i lumea ră . Dar ce vis zîci c-ai avut?

LEONAȘ: O bazaconie din ceea lume. Pune-ți în gînd că parcă mă furase o zîină și mă dusă într-o grădină plină de păsări galbine.

CHIRIȚA: Or fi fost canari.

LEONAȘ: Canari ganguri nu-ți pot spune dar ce-i curios, că toate să închina la mine și-mi cînta ia așa: (*Imitînd un canar:*) chiriririiiita . chiririririiiita?

CHIRIȚA: Chirița? . Ei, apoi era canari Și zău, pomenea numele meu, Chiriririiiita? .

LEONAȘ: Te îndoiești? (*Caută cu dragoste la Chirița și oftează.*)

CHIRIȚA (*coboară ochii*): Ba . nu dimpotrivă mai vîrtos dar mă mir de unde și până unde? nu pot înțeleg ce înșămnează . . .

LEONAȘ: Nu înțelegi că am adormit cu gîndu la mată?

CHIRIȚA: Asta mă flatarisăște . domnule . (*cu pudoare*) însă nu să cade să mi-o spui nitam, nisam . tronc în obraz

LEONAȘ (*făcînd că-i deznădăjduit*): Vai de mine! poate că te-am supărat cu vorbele mele?

CHIRIȚA: Ce să potrivește! . . Nu să supără Chirița cu una cu două . . dar trebuie să socotești că-s o ființă gingașă impresionabilă sîntimentabilă .

LEONAȘ (*în parte*): Iaca, frate! și ea vorbește limba cea nouă, cu bibiluri.

CHIRIȚA: Trebuie să socotești că cuvintele d-tale pot să mă scoată din sărite și să-mi pricinuiască un nixîs

LEONAȘ: Un nixîs? Ah, scumpa mea cucoană Chiriță hăi! crede-mă că de cînd sînt în lume n-am întîlnit un ipochimen atît de nostim ca mată

CHIRIȚA (*cu dragoste*): Să mă vezi moartă?

LEONAȘ: Să te văd! Și cînd ai ști! cînd ai pricepe zguditurile inimei mele! știi? parcă să tot cutremură pămîntul!

CHIRIȚA (*cu dragoste*): Să mă vezi pe năsălie?

LEONAȘ: Să! M-ai fermecat m-ai scos din sîmțiri căci cînd te zăresc ia așa-mi scapără pe dinaintea ochilor să giuri că ești un fulger o trăsniță

CHIRIȚA: Trăsniță?

LEONAȘ: Ba un trăsnit m-o luat gura înainte Ah! Chirițoaie, ești o zîină.

CHIRIȚA (*cochetînd*): Ian las'

LEONAȘ: Un muțun

CHIRIȚA: Ei

LEONAȘ: O zarnacadè.

CHIRIȚA (*bucuroasă*): O acadè? O zarnacadè? Ah!

LEONAȘ: Chirițoaio, Bîrzoaio . dacă mă iubești . . . dă-mi portretul matală.

CHIRIȚA: Da' cum, Doamne iartă-mă? așa îndată?

LEONAȘ: Dă-mi-l or mă-mpușc în ochii matală cei verzi . . .
(*Scoate un pistol de ciocolată.*)

CHIRIȚA (*spărietă*): Vai de mine, că avan mai ești! .. (*Scoțînd un portret mare din sîn și dîndu-l lui Leonaș*): Na, frate, și nu face păcatu.

LEONAȘ: Ah! . Chirițoaie să fii blagoveștită în vecii vecilor că m-ai scăpat de la moarte (*Mușcă pistolul; în parte:*) Bună ciocolată!

CHIRIȚA (*în parte*): Ei, apoi mi-i drăguț, și pace

(*Arie din Doi morți
la țigancă maladaia*)

LEONAȘ
(*cu foc*)

Ah, Chirițo, scumpă zînă,
De-acum ești a mea stăpînă,
Și-n veci te-oi iubi!

CHIRIȚA
(*cu dragoste*)

Ah, și eu, zău, totodată
Cu-a mea dragoste-nfocată
Nici că te-oi slăbi.
(*se îmbrățișează cu foc.*)

(*Împreună:*)

LEONAȘ
(*în parte.*)

Vai! babornița bătrînă,
Bine că te-am pus la mînă,
Cum te-oi mai suci!

CHIRIȚA
(*în parte*):

Bine că l-am pus la mînă
De-acum sînt a lui stăpînă
Cît l-oi mai iubi!

(*Leonaș o strînge tare pe Chirița în brațe. — Chirița se smucește rușinată.*)

CHIRIȚA: Ah . . . Leonaș te rog menajarisăște-mă, nu face abuz de slăbiciunea unei gingașă ființi; dacă mă iubești . dacă-ți

sînt scumpă... fii delicat... nu mă opri mai mult... lasă-mă să fug... că mă muncește cugetul... (*Se tot trage îndărăt.*)

LEONAȘ (*fără a să mișca din loc, în parte*): Du-te la Bender, Rusalie!

(*Împreună.*)

LEONAȘ
Vai! băborniță bătrînă.

CHIRIȚA
Bine că l-am pus la mînă.

(*Chirița iese în stînga, fugînd și aruncînd o sărutare lui Leonaș, care pufnește de rîs.*)

SCENA 5

LEONAȘ: Ha, ha, ha, ha!... Încă așa babă străchietă! . Auzi? . ha, ha, ha! . cică să nu fac abuz! (*Imitînd pe Chirița:*) Ah, Leonaș... dacă mă iubești... menajarisăște-mă... lasă-mă să fug mă muncește cugetul. Ha, ha, ha! bine că i-am prins portretul la mînă... de-acum îi la cheremul meu... A! Chirițoaie, m-ai alungat de la Bîrzoieni? te-oi învăța eu!... Am giurat să-i joc feste peste feste... și văd că păn-acum îmi merge bine... Baba nu mă cunoaște sub uniformă asta militărească... ea mă crede că-s ofițar Minunat! De m-aș putea încaltea întîlni cu Luluța. A! iat-o... (*Se trage mai deoparte, în fund, și privește cu dragoste la Luluța.*)

SCENA 6

LEONAȘ; LULUȚA (*între pe ușa din fund, ținînd o mîță în brațe*)

LULUȚA
(*dizmerdînd mîța și nevăzînd pe Leonaș*)

(*Arie nouă*)

Frumușică mîțîșoară,
Cu-a ta mică unghișoară
Apără-mă nencetat
De oricare-amorezat.
Dar pe cel ce-mi place mie,
Pe iubitul Leonel,

Să-l dizmerzi cu bucurie
Și să-i torci, torci frumușăl.
Fă-i miau, miau, pisică dragă
Ca să-i dai să înțăleagă
Că-a lui ființă-mi este dragă .
Că nencetat gîndesc la el.

LEONAȘ (*în parte*): Draga Luluță! gîndește la mine (Tare:) Miau, miau . .

LULUȚA (*tresărind*): Ce-i? (Văzînd pe Leonaș, se uimește:) D-nul ofițăr! ..

LEONAȘ: Eu ... Luluță nu mă cunoști?

LULUȚA (*cu sfială*): Nu domnule ...

LEONAȘ (*scoțîndu-și mustețile*): Uită-te bine la mine.

LULUȚA (*veselă*): Leonaș! (*Se aruncă în brațele lui.*) Tu aici? în uniformă? (Scapă mîța.)

LEONAȘ: Mai încet .. să nu ne-audă baba . Am împrumutat straiele unui prietin, ca să pot intra în casa Chiriței și să mă apropiu de tine.

LULUȚA: Și nu te-o cunoscut mătușica?

LEONAȘ: Nu . că almintere mă da afară . ca la Bîrzoieni îți aduci aminte, dragă Luluțică? Știi tu că de-atunci îs șasă luni?

LULUȚA: Cui o spui, Leonaș dragă? Am numărat zilele pe degete, în toată vremea cît nu te-am văzut.

LEONAȘ: D-apoi eu! ... Ce n-am cercat să te pot întîlni! dar, în zadar! Să vede că te ține baba de-aproape închisă ca într-un harem.

LULUȚA: Așa . să teme să nu-i scape zăstrea de la mînă.

LEONAȘ: Cum?

LULUȚA: O hotărît, precît am înțăles, să mă cunune cu Guliță.

LEONAȘ: Să te mărite pe tine cu țîncariu ei?!

LULUȚA: Dar' vra dintăi să ne logodească ș-apoi, peste doi ani, să facă cununia Aista-i planul Bîrzoilor și chiar astăzi au de gînd să facă logodna.

LEONAȘ: Și tu primești, Luluță?

LULUȚA: Eu? Astfel primesc de bine, că de două luni de zile, de cînd le-am aflat planul, mă fac, din vreme în vreme, că am toane de nebunie pentru ca să le joc o festă de cele frumoase, chiar la logodnă.

LEONAȘ: Bravo, Luluță să nu te dai dacă mă iubești

LULUȚA: Îi videam.

LEONAȘ: Cu toate acestea știi una? Ce-i în mînă nu-i minciună Hai să fugim împreună.

LULUȚA: Bucuros, Leonaș dragă . cu tine m-aș duce-n fundul
lumei; dar cum să facem? că-s păzită din toate părțile . .

LEONAȘ: Foarte lesne Hai să ieșim pe poartă, la braț . ca
cînd am merge la primblare și, cum om scăpa în uliță, ne facem
nevăzuți . Vrei?

LULUȚA: Vreu ce-i vrea tu

LEONAȘ: Haidem dar', să nu perdem vreme și să nu deie
stăhia peste noi.

LULUȚA: Hai! . de-acum mă-ncred în dragostea ta.

LEONAȘ (*strîngînd-o în brațe*): Draga mea Luluță!

(*Împreună:*)

(*Arie nouă*)

Ah, de-acum în fericire
Soarta vrea ca să trăiesc,
Și în dulcea ta iubire
Raiul să găsăsc.

(*Leonaș ridică pe Luluța în brațe și o sărută.*)

SCENA 7

LEONAȘ, LULUȚA; ION, GULIȚĂ

(*Guliță și Ion intră tocmai cînd Leonaș sărută pe Luluța. — Gu-
liță îi îmbrăcat după modă: pantaloni foarte strîmți, jiletcă scurtă,
frac cu talie și cu cozile scurte; fiong mare la cravată.*)

GULIȚĂ (*încremenit*): Ai văzut, Ioane?

ION: Am văzut, cucoane.

LEONAȘ (*Luluței*): Cine-i sfrijîtu ista?

LULUȚA: Guliță.

LEONAȘ: A! . (*Pufnește de rîs, încet*).

GULIȚĂ (*rătoindu-se*): Domnule ce făceai aici cu Luluța?

LEONAȘ (*dîzmerdîndu-l*): Ce-ți pasă mătăluță, monsiu Gurlui-
ță?

GULIȚĂ (*sărind înapoi*): Nu mă chem Gurluiță da' Guliță.

LEONAȘ: Ba Gurluiță.

GULIȚĂ: Ba Guliță, îți zîc . auzîtu-m-ai?

LEONAȘ: Ei fie și Gărgăriță, dacă vrei . Ce te rățoiești
așa?

GULIȚĂ: Mă rățoiesc pentru că vreu să-mi dai santifacție
duel . . . auzîtu-m-ai?

LULUȚA: Duel?

LEONAȘ: Gugulea băbacăi... că nostimu-i! Vrei santificație? ... Ei, poftim o giucărică de ciocolată.

GULIȚĂ (*zvîrlind ciocolata jos*): Nu mi-i foame...

LEONAȘ: Nu? ... ai păpat zacuscă astăzi?

GULIȚĂ: Domnule... știi d-ta că eu cînd mă mîinii, mă fac leu?

LEONAȘ: De care?... leu... bătut?

GULIȚĂ (*furios*): Ai auzît, Ioane?

ION (*mîncînd ciocolata*): Îi bună, cucoane.

GULIȚĂ: Ba leu paraleu... auzîtu-m-ai? Șî ca să ți-o dovedesc, îți cer duel.

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha!

GULIȚĂ: Ce rîzi d-ta? Vreu duel! așa să știi.

LEONAȘ: Foarte bine Cum vrei să ne batem? de-a mingea, ori de-a baba-oarba?

GULIȚĂ: Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane.

LEONAȘ: Dacă poștești almintere... trebuie să-ți fac cunoscut că cu pistolu am ucis mai dăunăzi cinci nagîți. cu sabia, zăce curcani, și cu pușca, opt șoldani În care număr vrei să te pun? în rîndul nagîților, în rîndul curcanilor, ori în a șoldanilor? Alege...

GULIȚĂ (*slăbind*): Cu pistolu vreu să mă bat!

LEONAȘ: A! te pui în rîndul nagîților? Prea bine îi fi al 6-lea la număr.

GULIȚĂ: Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane.

GULIȚĂ: Ba cu sabia.

LEONAȘ: Șî mai bine te-oi face curcan.

GULIȚĂ: Ba... cu... pușca.

LEONAȘ: Minunat. te-oi șoldăni dintr-o chiteală.

GULIȚĂ: Ba... cu pistolu.

LEONAȘ: Ei! hotărăște-te acu... sau nagîț, sau curcan... Ori-cum a fi, sînt sigur că te trimet în rai cu cergă-n cap.

GULIȚĂ: Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane.

GULIȚĂ (*făcîndu-și curaj*): Cu cerga-n cap? Ba tu te-i duce-n rai... auzîtu-m-ai?

LEONAȘ: Om videă care

GULIȚĂ (*răcnind*): Te-oi învăța eu să săruți pe Luluța

LULUȚA: Șî ce-ți pasă d-tale... cherapleșule?

GULIȚĂ (*furios*): Cherapleș! Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzit, cucoane charapleș (*Iese după sfîrșitul ariei.*)

(Arie din *Chirița: Vai! ce întîmplare!*)

(Împreună.)

GULIȚA

Ce obraznicie!
Stau uimit pe loc.
Și, zău, de mînie,
M-am făcut chiar foc

CEIALALȚI

Vezî-l, de mînie,
O-nlemnit pe loc.
Fața-i stacoșie
S-o aprins de foc.

SCENA 8

Cei dinainte; CHIRIȚA

CHIRIȚA: Ce este? . . Cine să sfădește?

GULIȚA: Nineacă, nineacă ofițariu o sărutat pe Luluța.

CHIRIȚA: Domnu ofițar? (*Cunoscînd pe Leonaș*): Ce-mi văzură ochii? Leonaș!

GULIȚA: I-am cerut duel.

CHIRIȚA: Duel?! să te omoare?! (*Furioasă*.) Ce cauți aice-n, casa mea, berbantule?

LEONAȘ: Ce să caut, cucoană? o zarnacadè.

CHIRIȚA: Ț-oi da eu acuș o zarnacadè, de nu-i pute-o duce, nerușinatule că te dau pe mînele jandarmilor . . (*În parte*.) Auzi? să mă facă a crede că-mi face curte!

LEONAȘ: Iaca ies; (*imitînd pe Chirița*.) dar, te rog, nu face abuz . . de slăbiciunea unei ființi sîntimentabile lasă-mă să fug . . cugetul mă mustră . Ha, ha, ha! (*Vrea să iasă*.)

CHIRIȚA: Haiducule!

LULUȚA: Leonaș . Leonaș . . nu mă lăsa singură aici. (*Aleargă lîngă el*.)

LEONAȘ (*încet Luluței*): N-ai grijă, că oi găsi eu vrun chip să vin iară.

CHIRIȚA: Ce faci acolo, giupîneaso? Îți plac ofițării? Incoace să vii! (*O ie de mîină și o dă deoparte*.)

LEONAȘ: Adio, Chirițoaie Bîrzoaie!

CHIRIȚA: Ieșit-ai azi?

LEONAȘ: Adio, zîină . adio, muțun . . Portretul tău nu să va dizlipi niciodată de la sînul meu . . Ha, ha, ha!

CHIRIȚA: Portretul meu? (*În parte:*) Vai de mine Ce-am făcut! . . . M-am dat în mâinele haiducului!

(*Împreună.*)

CHIRIȚA, GULIȚA

Ce obrăznicie!

Etc., etc.

LEONAȘ, LULUȚA

Vezî-i, de mînie

Etc., etc.

CHIRIȚA

Ah! ce nebunie!

Stau uimită-n loc,

Șî, zău, de mînie

M-am făcut chiar foc.

(*Leonaș iese pe ușa din fund, în dreapta.*)

SCENA 9

*Cei dinainte, afară de Leonaș; BÎRZOI și ION
(înrînd prin fund)*

BÎRZOI: Ce spui, măi Ioane, de duel! Guliță? . . . duel?
unde-i? . . . A! iacată-l! (*Îl ie în brațe.*) Gugulea băbacăi!
• Unde-i duelgiu, să-l trîntesc la gros?

GULIȚA: O luat tălpășița, băbacă . . . l-am spăriet eu.

BÎRZOI: Viteazu băbacăi, viteaz! Da' bine, Chirițo, pentru ce
era să să puie în primejdie odoru?

CHIRIȚA: Pentru că o prins-o pe d-neii, duduca cea crescută în
pasioane, sărutîndu-să cu ofițării.

BÎRZOI: Ialei!

LULUȚA

(*făcîndu-se nebună:*)

Zîce că era o babă,
Biată babă, ș-un moșneag,
Ș-amîndoi, cînd n-aveau treabă,
Să răzămau pe toiag

(*Imitînd poza moșnegilor răzemați pe toiag:*)

Ia așa și dau din cap așa (*dă din cap tremurînd*) unu la altu . parcă să tot mustrau Ha, ha, ha, ha!

BÎRZOI: Iaca pozna, soro, că iar i-o venit toana nebuniei.

CHIRIȚA: Sărăcan de mine! tocmai azi, în ziua logodnii?

BÎRZOI: Taci .

LULUȚA

Baba zîcea: Moșulică,
Vreu o noră precum nu-i,
Moșu zîcea: Băbulică,
Îți mai pune pofta-n cui.

(*Rîde pierdută.*)

BÎRZOI: Sărmana copilă! Mult o ține cînd o apucă?

CHIRIȚA: Cîte-o zi întreagă

BÎRZOI: Parcă nu-i lucru curat! Hai, Chirițo, să o lăsăm singură . poate că și-a veni în cunoștinți.

CHIRIȚA: Hai (*În parte:*) Zău că-mi vine și mie să nebunesc de ciuda ofițariului Să mă ieie în trei parale coșcogè isprăvniceasă! . . Așa rușine de cînd sînt n-am pățit!

GULIȚA: Hai, nineacă.

CHIRIȚA: Ba nu, Guliță mată șazi cu Luluța, de o păzăște să nu facă vro nebunie . șazi cu dînsa, că țî-i logodnică

GULIȚA (*în parte*): Dacă mi-i logodnică, de ce-mi zîce cherapleș?

(*Arie: Vai, ce întîmplare! din „Doi morți vii.”*)

(*Împreună:*)

BÎRZOI, GULIȚĂ, CHIRIȚA

Sărmana copilă,
Ce patimă grea!
Mă apuc-o milă
Cînd privesc la ea.

LULUȚA

(*în parte:*)

Cît îmi pare bine
C-așa-i amăgesc.
Să rîd, zău, îmi vine
La ei cînd privesc.

(*Cîntînd, Bîrzoii și Chirița se trag încetîșor îndărăpt și intră în odaia lor.*)

SCENA 10

GULIȚĂ, LULUȚĂ (pe canape)

(Mică tăcere. Guliță caută să se apropie de Luluța, și nu îndrăznește. Luluța îl urmărește cu coada ochiului, zîmbind.)

LULUȚĂ (în parte, zîmbind): Așteaptă . . . așteaptă . . . cocolitule . . . Te-oi pune eu la cale și pe tine, acuș.

GULIȚĂ (cu jumătate de glas): Luluță . . .

LULUȚĂ (în parte): Ce are de gînd să-mi spuie?

GULIȚĂ (mai tare): Luluță

LULUȚĂ (tresărind): Aud? cine mă cheamă? A! monsiu Guliță . . . Ce poștești?

GULIȚĂ: Fi . . . Luluță, fi! nu-i frumos să lași ca să te sărute ofițării.

LULUȚĂ: Eu? . . . Care ofițăr?

GULIȚĂ: Cel cărui am cerut duel . . . Nu te face-a uita.

LULUȚĂ: Ha! . . . cel care te-o făcut nagîț?

GULIȚĂ: Hî, hî . . .

LULUȚĂ: M-o sărutat el pe mine? . . . Nu-mi aduc aminte.

GULIȚĂ (în parte): Să vede că era într-o toană de nebunie și nu știa ce făcea.

LULUȚĂ: Ba . . . îmi aduc aminte . . . că ți-am zîs, mi să pare . . . cherapleș . . .

GULIȚĂ (supărat): Iar?

LULUȚĂ: Da' nu trebuie să te superi, monsiu Guliță, pentru că cîteodată nu știu ce spun . . . Îmi vine așa ca o amețeală cu furie ideile mi se tulbură . . . ochii mi se aprind . . . și atunci, dacă nu m-aș stăpîni, aș bate, și aș zgîrii, și aș mușca pe toți.

GULIȚĂ (stînd pe loc, în parte): Iaca . . . iaca . . .

LULUȚĂ: Atunci cea mai mică împotrivire mă mînie . . . mă turbează și, zău mă tem să nu fac vrun păcat într-o zi.

GULIȚĂ (trăgîndu-se înapoi): Iaca! . . . iaca!

LULUȚĂ: Da' unde te duci?

GULIȚĂ: Mă . . . cheamă nineaca.

LULUȚĂ: Nu-i adevărat . . . Stăi aice cu mine.

GULIȚĂ: D-apoi . . .

LULUȚĂ: Nu vrei? . . . (Făcînd că se mînie:) Valeu! . . . iaca-mi vine . . . îmi vine să zgîrii . . . Tare aș bate pe cineva . . .

GULIȚĂ: Nu te tulbura, că șad . . . (În parte:) Parcă-i o mîță.

LULUȚĂ: Așa mai vii la socoteală . . . Ian spune-mi, Guliță, știi că a să ne logodim astăzi?

GULIȚĂ: Știu.

LULUȚĂ: Și îți pare bine?

GULIȚĂ (cu foc): Îmi!

LULUȚA: Și mie . . . Nu poți crede cu ce nerăbdare aștept să fiu logodită și, mai ales, măritată . . . c-apoi atunci ai să fii toată ziua cu mine . . . pe mîna mea . . . Știu c-oi avea pe cine zgîrie și mușca.

GULIȚĂ (*în parte*): Auzi, așa gust? Ba să ferească Dumnezeu!

LULUȚA: Ei, de vreme ce ai să-mi fii soțior fă-mi puținică curte. Spune-mi că mă iubești, că mă slăvești că ești fericit . . . Dă! . . . să te văd.

GULIȚĂ (*cu sentiment*): Luluță te iubesc . . . te slăvesc . . . sînt fericit . . .

LULUȚA: Și mă giur zî după mine

GULIȚĂ: Și mă giur.

LULUȚA: Să fac tot ce-i poronci.

GULIȚĂ: Să fac tot ce mi-i poronci.

LULUȚA: Parol?

GULIȚĂ: Parol?

LULUȚA: Da' nu eu te întreb . . . Parol că-i fi supus la toate?

GULIȚĂ: Parol.

LULUȚA: Dă-mi parola cu degitul.

GULIȚĂ (*dîndu-i parola*): Poftim.

LULUȚA: Bravo . . . așa te vreau! Acum ian cîntă-mi o bucată din *Lucia* . . . știi? frumos

GULIȚĂ: Să cînt? Da' îs răgușit . . .

LULUȚA: Ce? poate nu vrei? . . . (*Îi arată unghiile.*)

GULIȚĂ: Ba vreau. (*În parte:*) Cînd ar veni nineaca să mă scape!

LULUȚA (*cu nerăbdare*): Hai . . . începe azi.

GULIȚĂ: Iaca încep . . . să-mi dreg glasul

(*Guliță cîntă o bucată din Lucia, cu un chip comic. — Luluța pufnește de rîs în batistă.*)

LULUȚA (*bătînd în palme*): Bravo, bravo bravissimo!

GULIȚĂ (*îngîmfat*): Ți-o plăcut?

LULUȚA: Minunat I! ce puișor de bărbățul oi să am! Îmi sare inima cînd gîndesc . . . Dar apropò, ian gioacă

GULIȚĂ: Cum? Să joc? Așa, nitam-nisam? Ai nebulă?

LULUȚA: Ce? nu vrei?

GULIȚĂ: Nu.

LULUȚA: Nu? (*Sculîndu-se de pe canapè*) Vină-ncoace să te mușc . . . să te mănînc . . .

GULIȚĂ: Vai de mine! mare belè-i fata asta!

LULUȚA: Te-oi învăța eu să nu vrei, cînd poroncesc eu (*Îi arată unghiile și dinții.*)

GULIȚĂ: Săracul de mine! . . . Îi în stare să mă mănînce de viu . . . să nu rămîie nici o bucățică băbacăi Luluțo liniștește-te! (*Aleargă prin odaie, pe după canapè.*)

LULUȚA (*cîrșnind din dinți*): Ba nu. c-am să te mănînc

GULIȚĂ: Ba nu mi-i mînca.

(*Aria polcăi.*)

LULUȚA

(*alungînd pe Guliță împrejurul canapelei:*)

Ba te-oi mînca.

GULIȚĂ

Ba nu, nu mi-i mînca.

LULUȚA

Ba te-oi mînca

Și nu-i scăpa.

GULIȚĂ

(*în parte:*)

Tare mi-i frică, valeu! valeu! valeu!

LULUȚA

(*în parte:*)

De-a lui figură-mi vine să rîd, zău!

LULUȚA

(*alungînd pe Guliță:*)

Zău te-oi mînca,
Întreg, întreg eu te-oi mînca,
Și nu-i scăpa,
Tot nu-i scăpa.

GULIȚĂ

(*fugind:*)

Nu mi-i mînca,
Zău nu, zău nu, nu mi-i mînca
Că oi scăpa,
Tot oi scăpa.

GULIȚĂ (*fugind în odaia tătîni-său*): Valeu lupu, lupu!

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha! (*Iesă alergînd pe ușa din fund.*)

L-am dezgustat de logodnă.

ION, LEONAȘ (*îmbrăcat în costum de bricicar*)

ION (*întră pe ușa din dreapta, în fund*): Întră, întră nu-ți fie frică.

LEONAȘ: Da' oare cuconu ispravnic acasă-i?

ION: Acasă Ai vro treabă cu d-lui?

LEONAȘ: Am, logofete Ioane... Am venit să mă jăluiesc.

ION: Bine-ai făcut... că boieru-i om drept și cu frica lui Dumnezeu; dar... adus-ai vrut peșcheș?

LEONAȘ: Ba nu... n-am știut că-i plac peșcheșurile.

ION: Nu? Apoi cară-te N-are vreme să te primească boieru.

LEONAȘ: Da' bine, logofete Ioane... unde să caut eu acū peșcheș?... păcatele mele! Dă! că cu toată sărăcia mea

ION: N-ai nimică?... nici hîrzob de păstrăvi? nici caș de munte? nici căprioară? nici vro căpățînă de zahăr?

LEONAȘ: Doar nu-s băcal.

ION (*la ureche*): Nici bătutu?

LEONAȘ: Da' bine boieru metaherisăște și? (*Face semn de numărat bani.*)

ION: Huf! Ian caută bine-n pungă, că-i găsi poate vro carboanță ruginită.

LEONAȘ: O carboanță am... (*Scoate o carboavă din pungă.*) Unde-i ispravnicu să i-o dau îndată?

ION: Nu așa, că-i prea puțin ca să primească... almintere.

LEONAȘ: Cum?

ION: Așteaptă, că-i vidè... Avem alte tertipuri pe-aici... Așteaptă. (*Iesă pe unde a intrat.*)

LEONAȘ (*singur*): Aferim ispravnic! Adună și cu carboanța Bine c-am aflat-o și asta.

ION (*întră serios, aducînd un curcan*): Vezi d-ta curcanu ista?

Acest curcan bătrîn
În țară e vestit.
Din el al meu stăpîn
Își trage bun venit.
Curcan plin de noroc,
El, ca nealți curcani,
Scăpînd de orice foc...
A fript mulți gogomani.

LEONAȘ: Cum asta, logofete?

ION: L-am vîndut pîn-acum de 57 de ori pe la împricinați, și o slujit pîn-acum de 57 de ori ca peșcheș.

LEONAȘ: Nu te pricep bine.

ION: Iaca: cînd vine cineva cu jalobă și cu mîinile goale . . de pildă, ca d-ta . . eu, din poronca boieriului, mă ațin la ușa cu curcanu, i-l vînd o carboanță . . și pe urmă duc carboanța ispravnicului, și ieu iar curcanu înapoi de la jăluitor ca plocon . . în-țalegi?

LEONAȘ: Care vra să zică curcanu ista țîne până acum 696 lei?

ION: În capăt.

LEONAȘ: Bună moșie!

ION: Îl cumperi? ori te îndrept spre calea-ntoarsă.

LEONAȘ: Cumpăr na carboanța.

ION: Na curcanu . . .

LEONAȘ: (*ie curcanu și dă carboava lui Ion*): Noroc să deie Dumnezeu!

ION: Amin . . și la anu cu bine! Mă duc să dau carboanța boieriului și să-i spun că ești aici. (*În parte, întrînd la Bîrzoii*) 58 cu asta . . am s-o trec la răbuș.

LEONAȘ: (*singur*): Așa, părinte ispravnice? Bine că ți-am aflat coțcăriile și curcăniile . . . Ne-om răfui mai tîrziu . . . Dar oare unde-i Luluța? (*Caută primprejur*). M-am schimbat în straie de cărucer, ca să pot iar intra aici . . să mă-ntîlnesc cu Luluța . . De-ar veni . . am lua tălpășîta amîndoi pe ușa asta de din dos . . Bricica mea-i la portița grădinei . . ne-am sui iute într-însa, și nici tătarii nu ne-ar prinde . . . Cine vine? A! ispravnicul! Ce minciună să-i durez?

SCENA 12

LEONAȘ; BÎRZOI, ION

BÎRZOI: Unde-i jăluitoriul?

ION: Iacătă-l, cucoane.

LEONAȘ: (*îchinîndu-se*): Eu sînt, măria-ta.

BÎRZOI: Ce cauți? Cine ești?

LEONAȘ: Piciu bricicariul . . să nu-ți fie cu bănat, măria-ta .

(*Arie din Doi morți vii: Ii mare cu
cei mici.*)

Eu sînt vestitul Pici,
Ce n-am decît un bici
Ș-un cal străin, căzut,
Ș-o bricică de-mprumut.
Dar, vai ș-amar de cine
Mă ie la drum pe mine!

Îl duc în fuga mare,
Cu poșta . . . și mai tare
Dar îi paveua rea?
Da-i mușterea greu?

(Bate din bici și zice: Ce-mi pasă mie mișcă, copile!)

Nici bricica nu-i a mea,
Nici drumul nu-i al meu;
Că sînt vestitul Pici,
Ce n-am decît un bici
Din care tot pocnesc,
Cu care mă hrănesc.

BÎRZOI: Piciu, bricicariu de la Ieș?

LEONAȘ: Dar', măria-ta . . . știi? . . . din colț de la Sfîntul Spiridon . . . Piciu bricicariu . . . Întreabă pe cine vrei și Ț-a spune de mine . . . Cîte giupînesă cu testemeluri . . . cîți logofițai cu vipiscă tot Piciu îi bălăbănește hurduz-burduz, prin toate rătăcăniile . . . ba pe la vii . . . ba pe la Rădiu . . . ba pe la Sprăvale-Babă . . . ba pe la clănțălărie și tot cam pe datorie . . . că despre bătuți . . . vorba ceea: i-o bătut vîntul de mult! și cînd mă trezăsc . . . tufă-n pungă, tufă-n buzunar afîf! . . . Dar ce-mi pasă . . . Piciu să trăiască! treacă de la mine că doar îs român . . . îs creștin . . . slavă Domnului! . . . din toți negustorii și meșterii din Ieș, numai eu am rămas din neam curat . . . și un biet halvițar și un biet brahagiu . . . și un biet cojocar toți ceilalți îs cu perciuni. *(Toate aceste le zice foarte rapide.)*

BÎRZOI *(astupîndu-și urechile)*: Mă . . . ce daradaică hodorogită . . . Destul . . . stăi!

LEONAȘ: Ha, ho! . . . tbrrr . . . am stătut.

BÎRZOI: Spune acû, ce cauți?

LEONAȘ: Ți-am adus un curcan, măria-ta, tocmai de la Ieș . . .

BÎRZOI *(în parte)*: Auzi, Piciu? și-i curcanu meu cel de pri-pas.

LEONAȘ: Și mă rog măriei-tale să-l primești drept peșcheș.

BÎRZOI *(făcînd că se supără)*: Adică . . . fără peșcheș nu puteai să vii?

LEONAȘ: Apoi dă, cucoane . . . nu te supăra . . . obiceiul pămîntului.

BÎRZOI: Ei fie dă-l la fecior.

ION *(apropiindu-se de Leonaș)*: Adă-l încoace.

LEONAȘ: Na . . . *(Dă curcanu lui Ion.)*

BÎRZOI *(încet lui Ion, de ceea parte)*: Unde-i carboava, hoțule?

ION *(dîndu-i carboava pe dinapoi)*: Iaca. *(În parte:)* Pil!

BÎRZOI (*luînd carboava*): Bine, bine, fătul meu Spune acû
ce pricină ai la isprăvnicie?

LEONAŞ: (*în parte*): Oare ce dracu să-i înşîr? (*Stă puţin pe gînduri.*)

ION (*ieşind, în parte*): 58 cu asta! De-a mai ţinea isprăvnicia cîtăva vreme, ne suim la sută... (*Sărutînd curcanul:*) Vai drăguţu-mi-i... mîncă-l-aş fript (*Iesă.*)

BÎRZOI: Ei, dă! spune azi. că n-am vreme de perdut
Ce ai?

LEONAŞ: Apoi. ce să am, măria-ta? Ia, păcate! M-am pornit de la Ieş c-o actoriţă. Şî după ce-am adus-o aici numai într-o fugă de cal... cînd la plată. . vrea să-mi mănînce dreptul, sub cuvînt c-am prăvălit-o de cinci ori.

BÎRZOI: O actoriţă? de la fteatru?

LEONAŞ: De-acolo de la denia cea nemţească.

BÎRZOI: Şî unde-o tras în gazdă?

LEONAŞ: La pitariu Chirculici. ştii? de la vale peste drum... Dacă-i avea bunătate să mergi d-ta să-i grăieşti. ca părintele ispravnic poate că nu m-ar lăsa păgubaş

BÎRZOI: Bucuros, fătul meu. mă duc. (*În parte:*) N-am văzut niciodată actoriţă îs curios să văd ce lighioaie sînt. (*Tare:*) Mă duc. (*Îşi caută şapca.*)

LEONAŞ (*În parte*): Călătorie sprîncenată De-aş putea să-i depărtez pe toţi de-acasă mi-ar veni la socoteală. ca să fugim cu Luluţa.

BÎRZOI: Iaca şapca. Vină cu mine, Piciule.

LEONAŞ: Mergi înainte, cucoane că te-agiung.

BÎRZOI: Bine. (*Vrea să iasă.*)

SCENA 13

LEONAŞ, BÎRZOI; CHIRIȚA, GULIȚA
(*aceşti doi ies din odaia din stînga, planul I*)

CHIRIȚA: Unde te duci, frate?

BÎRZOI: Vin-acuş. Mă duc păn' la vărul Chirculici să mă-ntîlnesc c-un ipochimen care-o tras acolo-n gazdă.

CHIRIȚA: La Chirculici? . Da' Chirculici s-o pornit de trii zile la moşie. ş-o pus să-i grijască casăle.

LEONAŞ (*în parte*): Tronc! c-am codălghit-o! .

BÎRZOI (*lui Leonaş*): Apoi... ce dîrdîiai tu, măi bricicariule?

CHIRIȚA: Care bricicar? (*Cunoscînd pe Leonaş:*) Ce văd?
Iar hoţu cel de Leonaş!

BÎRZOI: Leonaş?

GULIȚA: Dar, 'băbacă... aista-i ofiţăriu care-o sărutat pe Luluţa.

BÎRZOI: Duelgiu? . (Lui Leonaș:) Ce înșămnează, dar? gră-
iește acu ofițăr, acu bricicar?

LEONAȘ: Iaca, măria-ta. am voit să văd cu ochii cum faci
dreptate în isprăvnicie și cît țin curcanii isprăvnicești.

CHIRIȚA: Vai de mine! că aista-i Pepelea!

BÎRZOI: Așa? Care vra să zică ești șpion d-ta? Apoi,
așteaptă. dacă-i așa, să-ți dau o răfuială isprăvnicească pe spina-
re. (Strigă:) Măi jândari!

CHIRIȚA: Jândari!

GULIȚA: Jândari!

LEONAȘ: Așa-i socoteala? Apoi ian așteptați și voi, să
vă-nvăț eu galopu.

*(În vremea cît cîntă, îi lovește cu biciușca peste picioare. Chirița,
Bîrzoii și Guliță sar prin casă în măsura muzicel.)*

(Aria galopului.)

LEONAȘ

Hi, hi, bălan . . . Hi, hi, jârpan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚA

Vai! ce hoț! ce feară!

LEONAȘ

Hi, hi, bălan . . . Hi, hi, șoldan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚA

Vai, că m-o pișcat iară,

Bre! ce om șugubăț!

Da' săzi, măi, binișor.

LEONAȘ

Ba nu . . . vreu să vă-nvăț

Galopu-ntr-un picior.

Hi, hi, bălan . . . Hi, hi, jârpan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚA

Vai! ce hoț! ce feară!

LEONAȘ

Hi, hi, jârpan . . . Hi, hi, șoldan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚA

Vai! că m-o pișcat iară!

*(Leonaș iese rîzînd, pe unde o intrat, în vreme ce Luluța intră pe
ușa din fund.)*

SCENA 14

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚA; LULUȚA

LULUȚA: Da' ce-ați pățit de săriți drăgaica prin casă?

CHIRIȚA

BÎRZOI

GULIȚA

(sărind necontenit): Luluță . . . zî-i să șeadă binișor.

LULUȚA: Cine? cui?

CHIRIȚA

BÎRZOI

GULIȚA

(oprindu-se): Lui Leonaș. Unde-i?

LULUȚA: Leonaș?

CHIRIȚA: Bre! ce împușcă-n lună!

BÎRZOI: Bre! ce ienicer!

GULIȚA: Am să-i cer iar duel!

LULUȚA: Da' tăceți din gură, că vă vin musafirii la masă!

CHIRIȚA: De pe-acu? . Unde-s?

LULUȚA: I-am văzut întrînd pe poartă . . . Iacătă-i.

SCENA 15

Cei dinainte: MUSAFIRII.

(Arie din Hîrca: T a n a n a.)

MUSAFIRII

Plecăciune, cucuiete!

Iată-ne că am sosît.

Hai la masă, căci de sete

Și de foame am murit.

CHIRIȚA

Mă închin și sînt voioasă.

C-ați venit cu toți la masă,

Și speriez că, bucuros,

Îți mînca și-ți bea vîrtos.

MUSAFIRII

Plecăciune, cucuiete!

Iată-ne că am sosît.

Hai la masă, căci de sete

Și de foame am murit.

CHIRIȚA: Cred, boieri d-voastră, că vi s-or fi cam lungit urechile de foame, pentru că pe aici obicinuiți a mânca pe la ameză. Dar noi metahirisim evropenește... pe la 5; nu vă fie cu supărare. Peste o jumătate de ceas or da bucatele pe masă... Vă rog să îngăduiți.

MUSAFIRII: Sărut mâinile.

CHIRIȚA: Astăzi vreau să-mi ieu ziua bună de la d-voastră... fiindcă mă duc la Paris.

MUSAFIRII: La Paris?

CHIRIȚA: Dar' și nădăjduiesc că îți chili virtos în sănătatea isprăvnicesăi d-lor-voastră.

MUSAFIRII: N-ai nici o îndoială, cucoană.

CHIRIȚA: Însă pân' la masă dacă poftiți câte un păhăruț de rachiu Ioane... adă rachiu.

(Ion intră cu o tablă plină de păhăruțe de rachiu și se duce de dă întâi cucoanei Chiriței, și pe urmă pe la musafiri.)

CHIRIȚA (bînd): Să trăiți... întru mulți ani... și să ne videm sănătoși!... Bun rachiu îi pe cursă... ca la Ieș... Poftim, boieri Ioane!... dă la d-lui... dă la d-lui... dă și la d-lui.
(Arată un musafir mai rușinos.)

(Ion, după ce dă rachiul, iese.)

CHIRIȚA: Ș-așa cum vă spuneam, boieri d-voastră... peste vro trii zile vă las cu lacrimile pe obraz... aștept numai pasportul.

SCENA 16

Cei dinainte; ȘARL (cu pasportul în mână dă busna în salon.)

ȘARL: Pasport? Voilà!

TOTI: Monsiu Șarlă?

ȘARL: *Présent!*

(Air du Royal tambour.)

*Me voici . am sosit
Moulu, bouillant de rage,
Pour cîte-am pătimit
Am pătimit dans ce voyage.
En un caroutze affreux
On m'a conduit hurduz—burduz,
Les surugi riaient entre eux
Disant: Draco franțuz!*

(Închinîndu-se la Chirița:)

*Mais pour vous, cocona,
On irait en enfer*

CHIRIȚA
(*făcînd tali*)

Ah! vous êtes juvaer.

ȘARL
(*în parte, făcînd semnul gamenilor din Paris*)

*Tiens! v'là pour loi . . . voilà!
Quel bonheur! am sosit
Enfin dans ce village
Ma cîte-am pătimît etc.*

Madame, am împlinit comission d-tale. Am scos pasport.

CHIRIȚA (*cu bucurie*): Unde-i?

ȘARL: *Voilà!*

CHIRIȚA: Dă-mi-l degrabă

ȘARL: *Pardon . . . trebui un farfuri. să-l prezentez pe farfuri . . . à la mode*

CHIRIȚA: Bine zîci Ioane!

ȘARL: *Non strigat. Am găsit farfuri. Monsieur barbat d-tale port un duzen la surtuc. (Se apropie de Bîrzoî și-i taie un bumb de la surtuc.) Vous permettez?*

BÎRZOI: Ce faci, neamțule?

ȘARL: *Non faci attention . . . Am trebuinț un farfuri et voilà! (Arată bumbul, și, pe urmă, pune pasportul pe dînsul, ca pe un talger, de-l prezentează Chiriței.)*

MUSAFIRII: Ha, ha, ha, ha! a dracului franțuz!

ȘARL (*în parte*): *Voilà une mode commode . . . On porte toute une vaisselle sur soi . . . (Tare:) Madame la baronne de Chiritza.*

CHIRIȚA: *Merci, monsiu Șarlă. Cînd ai ști ce mulțămire mi-ai făcut . . . Vous m'avez frotté le coeur avec du miel.*

ȘARL: *Quoi?*

CHIRIȚA: *Oui . . . avec du miel m-ai uns la inimă cu miere . . . Nous disons comme ça . . .*

ȘARL: *En moldave . . . Suffit! (În parte:) Jolie langue!*

CHIRIȚA (*deschizînd pasportul*): *Ascultați, boieri d-voastră (Citește:) „Dumneiei baroana Chirița Bîrzoî, care merge peste graniță, în staturile Evropei* “

TOTI: Baroană!

BÎRZOI: Baroană?! . . . tu . . . baroană?!

CHIRIȚA: De ce nu? dacă-i moda.

GULIȚĂ: Nineacă . . . da' eu nu-s baron?

CHIRIȚA: Ba și tu ești, Guliță ești baronaș.

GULIȚĂ: Vra să zică și băbaca îi baronoi?

BÎRZOI: Ba . . . mă ferească Dumnezeu!

CHIRIȚA: Da' ian mai spune-ne ceva de la Iaș, monsiu Șarlă!

Ce mai fac ieșanii?

ȘARL: Toți ieșenii s-o făcut bulangeri . . . chitari.

TOTI: Pitari!

ȘARL: *Parbleu!* Plamadesc glodu iarna, ca să-l înghită vara.

CHIRIȚA: Bine zîci! Îmi aduc aminte cînd am fost acolo cu Aristița și Calipsița . . . era să mă înec!

ȘARL (*în parte*): *Ah, bah! un tonneau ça flotte toujours.*

CHIRIȚA: Da' despre teatru ce știi?

ȘARL: Est opera italian . . . am vezut *Robert le Diable!*

CHIRIȚA: Nu mă-nnebuni! Și cum o fost?

ȘARL: Formos . . . tare formos.

CHIRIȚA: Ei . . . parastuiește și nouă piesa aceea . . . c-am auzit că-i cu o mulțime de drăcii.

ȘARL: Dacă poronesc *madame* cocona . . . bucuros.

(*Toți se așează pe canapă și pe jilțuri. — Șarl, în mijlocul lor, cîntă cînticelul: Titi à la repres de „Robert le Diable”*)

TOTI (*sculîndu-se*): Mare minune! Nemții ceia îs cu dracu, zău!

SCENA 17

Cei dinainte; ION și pe urmă LEONAȘ (în toaletă femeiască)

ION: Cucoane . . . cucoane . . . o vinit o madamă de la Iaș . . . și cere să între aici.

BÎRZOI: Cine-i?

ION: Cică-i actoriță.

TOTI: O actoriță?

LEONAȘ (*întrînd rapide*): Plecăciune, boieri . . . Mă rog de iertare că dau busta-n casă, nitam-nisam . . . dar, avînd treabă cu părintele ispravnic, am luat îndrăzneală . . . Care-i părintele?

BÎRZOI: Supusă sluga d-tale, madamo.

LEONAȘ: D-ta să fii sănătos.

BÎRZOI: Sărut mîinile.

CHIRIȚA (*în parte*): Mare minune-i! cum seamănă cu Leonaș!

LEONAȘ: Pune-ți în gînd, părinte ispravnice, că am un frate, care dă cîteva zile s-o făcut nevăzut de la Iași . . . și precît am aflat de ici, de colă . . . am prepus că-i ascuns aici în tîrg . . . și că-i amoretat de o duducă care-i zîc Luluța.

LULUȚA (*în parte*): De mine?

CHIRIȚA: Luluța? Și cum îl cheamă pe fratele d-tale, che-ramò?

LEONAȘ: Leonaș . . . de nu ți-a fi cu bănat, cucoană.

CHIRIȚA: Nici cât pe-o măsură . . . să ierți . . . Și d-ta zici că ești actriță?

LEONAȘ (*făcînd compliment femeiesc*): La teatru național . . . să ierți.

CHIRIȚA: Să fii d-ta sănătoasă dar cât pentru fratele d-tale . . . cine-a fi acela . . . nu avem cînte

LEONAȘ: Bunătatea d-tale . . . Dar mă rog pe duduca Luluța nu știți unde-aș putea-o găsi?

CHIRIȚA: Nu departe Dacă vrei s-o vezi, iat-o O logodim astăzi cu Guliță, fiul meu .

LEONAȘ: Să-ți trăiască!

CHIRIȚA (*cu dispreț*): Plecăciune!

LEONAȘ (*care în toată vremea asta a întors spatele Luluței*) A! . . . dumneieii îi duduca Luluța? Tare-i frumoșică! Dă-mi voie, dragă, să te sărut și să te fericesc de odorul ce-ai să capeți. (*Sărută pe Luluța și-i zice încet:*) Eu sînt, Luluțo, eu, Leonaș Oprește logodna.

LULUȚA (*tipînd*): A!

TOTI: Ce-i?

LULUȚA (*făcîndu-se nebună*): Vai de mine! se învîrtește casa cu mine. Toate le vād pe dos . . . Iaca, mătușica să dă de-a tumba ha, ha, ha, ha! . . .

CHIRIȚA: *Kirie elèsion!* că iar i-o venit nebunia și tocmai în ceasul aista! . . . Luluțo! .

LULUȚA: Fugiți! . . . fugiți! . . . dați-mi pace! . . . că-mi vine-a mușca . . . Unde-i Guliță, să-l zgîrii? Unde-i, să-l mușc?

GULIȚĂ (*ascunzîndu-se după tată-său*): Nu mă lăsa, băbacă, că mă mănîncă.

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha! Am să mă mărit cu iubitul meu, pe care-l iubesc din copilărie . . . Iată-mă-s la nuntă orchestrul începe valțul, valțul! Unde-i mirele, să joc cu el?

(*Valsul.*)

LULUȚA

(*vălsuînd singură:*)

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Astăzi chiar mă mărit,
Mă mărit, mă mărit!
Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chiar astăzi mă mărit
Cu al meu iubit.

(Se oprește din joc plîngînd:)

Ah, ah, ah, ah, ah, ah!
Dragul meu nu mă vrea .

CORUL

Sărmana, vai de ea! *(bis)*

LULUȚA
(rîzînd:)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!
Ba mă vrea, ba mă vrea.

CORUL

Sărmana! vai de ea!
Vai de ea!

(Împreună:)

LULUȚA
(jucînd:)

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Astăzi chiar mă mărit,
Mă mărit, mă mărit!
Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chiar astăzi mă mărit
Cu al meu iubit.

CORUL

Sărmana fată!
Priviți-o, iată
Iată c-a-nnebunit,
Nebunit, nebunit!
Sărmana fată!
Mai bine-ndată,
Îndată-ar fi murit,
Ar fi murit!

(Luluța se aruncă în brațele lui Leonaș.)

LULUȚA: A! . . . iaca logodnicul meu . . . iată-l, iată-l!

CHIRIȚA: Cine? madama? logodnic! *(Cătră musafiri:)*
S-o pierdut de istov!

LULUȚA (*tipînd*): Aista-i, aista-i!... vreau să mă mărități cu dînsul... că de nu... nebunesc!

CHIRIȚA: Să te mărităm cu madama?! Altă belea acù!

ȘARL: No faceți caprisu Luluței.. *non* trebuie *contrarier un malade*.

CHIRIȚA: Bine zîci, monsiu Șarlă .. Ei.. fie, Luluța dragă.. Dacă ți-i drag dumnealui... ie-ți-l.. Noi ți-l dăm. (*Cătră Leonaș:*) Mă iartă, madamă, că te supăr...

LEONAȘ: De' unde, cucoană! dimpotrivă.

LULUȚA: Dacă mi-l dați... logodiți-mă acù-ndată cu el.

CHIRIȚA: Fie ș-acù, numai nu te tulbura (*Cătră Leonaș*): Madamă.. facem abuz de bunătatea d-tale.. dar apoi vezi în ce stare-i biata copilă.. Fii bună, te rog, și primește a te logodi cu dînsa... Ne-i îndatori peste măsură.

LEONAȘ: Cu mare bucurie... Cea mai mare dorință a mea este ca să vă îndatoresc.. Poftim inelul meu.

CHIRIȚA: Foarte mulțămesc.. Luluțo, iaca inelul d-sale dă-i acum pe-al tău.. și să vă fie logodna într-un ceas bun amin!

(*Leonaș și Luluța schimb inelele.*)

LULUȚA (*veselă*): M-am logodit.. m-am logodit! De-acum zîceți să cînte muzîca... să-nceapă balul.. la bal! la bal!

CHIRIȚA: Bal înaintea mesei?

ȘARL (*încet Chiriței*): *Ne la contrariez donc pas... puisqu'elle est folle. (Tare:) En avant la contredanse!*

CHIRIȚA (*căutînd cu dragoste la Șarl*): Fie, monsiu Șarlă *Vous serez mon cavalier!*

ȘARL (*în parte*): Crac!

CHIRIȚA: Hai, boieri.. să vă văd!

(*Orchestra cîntă contradansul. Chirița joacă cu Șarl în față cu Guliță, care joacă cu Luluța. Leonaș slujește de damă lui Bîrzoși și joc amîndoi vizavi cu doi musafiri. Musafirii, mai în fund.*)

TOTI
(*jucînd*)

Ah, ce plăcere de-a giuca,
Și de griji a să scutura.

CHIRIȚA

Ah, monsiu Șarlă.. te rog îmi spune
Dacă joc frumos cancan.

ȘARL

Ah! que des grâces! jocuri de minune!

(în parte):

Elle danse comme un ours blanc.

TOȚI

Ah! ce plăcere de-a giuca,
Și de griji a să scutura.

CHIRIȚA: Destul, c-am obosit!

LEONAȘ *(strângînd pe Luluța în brațe)*: Ah! dragă Luluță!
de-acum ești a mea, și nimic nu ne mai poate despărți!

CHIRIȚA *(cătră musafiri)*: Vezi, dacă-i actriță. cît de bine-și
gioacă rolul!

LEONAȘ: De-acum festa-i giucată; pot să m-arăt fără grijă.

CHIRIȚA: Festa? ce vra să zică asta?

LEONAȘ *(scoțîndu-și capela)*: Mă cunoști, Chirițoaie, cine sînt eu?

CHIRIȚA

BÎRZOI

GULIȚA

} : Leonaș!

LEONAȘ: Eu! . . . V-am giucat-o bună?

CHIRIȚA *(căzînd pe un scaun)*: Ah! ne-o giucat-o Pepelea!

BÎRZOI: Ian, stăi, moțpane! . Dacă-i pe feste apoi să ți-o
gioc eu mai sărată și mai chipărată. doar am puterea-n mîină!
doar îs ispravnic!

LEONAȘ: Ba te șterge pe guriță, boieriule . . . Iaca demisionul
d-tale. *(li dă un pachet.)*

BÎRZOI: Demisionu?

LEONAȘ: Așa! . . . Mai dinioare am primit un plic de la direc-
torul departamentului, care mi-i prietin, și înîntu am găsit demi-
sionul d-tale.

BÎRZOI: Da' să n-am parte de Chirița dac-am gîndit vrodată
să-mi dau demision. *(Citește:)* „Demisionul ce ai dat din postul de
ispravnic să primește . . . și să poroncește d-tale ca să încredințazi
trebile ținutului, d-sale d-lui Leonaș, noului diregător.“ — Am sfe-
clit-o! *(Cade pe un scaun, de altă parte)* Da' bine . . pentru ce?
care-i pricina?

LEONAȘ *(încet)*: Curcanu cel bătrîn ți-o giucat festa . . Ce să
faci? s-o trecut vremea curcanilor! . . Iar cît pentru logodna
mea cu Luluța, de nu-i încuviința-o acû îndată . . spun lui Piciu
bricicariu să deie jalbă că i-ai luat o carboavă chiar de haram.

BÎRZOI: Încuviințaz . . încuviințaz, numai taci.

CHIRIȚA (*pe gânduri*): Să-mi treacă pintre degite bunătate de zăstre? . . . Nu să poate! . . . (*Tare:*) Nu se poate!

LEONAȘ (*încet Chiriței*): Ba se poate, căci almintire l-oi ruga pe prietinel meu, pe ofițariu cel de azi-dimineață, să arate portretul d-tale lui Bîrzoî . . . Să poate acum? . . .

CHIRIȚA (*plecînd capul*): Se poate!

LEONAȘ: Care vra să zică . . . toate s-o pus la cale . . . Acum, boieri d-voastră, fiindcă un ispravnic trebuie să fie un om aşăzat . . . vă poftesc la nunta mea cu duduca Luluța. Dumneiei cucoana Chirița și cuconu Grigori, preaiubitul ei soț, s-o primit a ne fi nuni mari . . . Aşa este?

CHIRIȚA } Cum nu? Cu mare
BÎRZOÎ } (*zîmbind mînzește*): bucurie .

LEONAȘ: Cît pentru monsiu Guliță, dacă tot voiește duel

GULIȚA: Bai!

ȘARL: *Comment?! tu refuses, malheureux?!*

GULIȚA (*cu nerăbdare*): *Qu'est-ce que vous voulez? Omorision?*

ȘARL: *Fricosion . . . va! (În parte): Quel petit cretin!*

ION (*întrînd*): Cucoană . . . să deie bucate?

CHIRIȚA: Strigă să deie.

ION (*la ușa din fund, strigă chiuind*): Mă, Postolachi mă! dă bucate la masă . . . mă!

CHIRIȚA: Carnaxî, că ne-ai asurzît! Boieri d-voastră . . . poftim . . . D-le Leonaș, ce-o fost s-o trecut . . . Nădăjduiesc că nu ne-i refuza de-a şîde cu logodnica d-tale la masă.

LEONAȘ: Dimpotrivă, cucoană dragă, (*încet*) și drept dovadă că sînt prietinel d-tale, poftim portretul.

CHIRIȚA (*încet, luînd portretul*): Să-ți spun drept mare comedian ai mai fost!

LEONAȘ: Apoi . . . nu știi că lumea-i un teatru plin de comedieni?

CHIRIȚA: Bine zîci! . . . blagoslovită să-ți fie vorba! Tocmai asta era s-o spun și eu d-lor-sale .

(*Arată publicul și înaintează spre el.*)

Credeți-mi mie: cei mulți în lume,
Fie din Londra sau din Focșeni,
Fie cu stare, cu rang, cu nume
Joc ades roluri de comedieni.
Cela ce strigă că țara pere
Păn'ce apucă vre un ciolan,
Și cît îl roade, stă în tăcere . . .
Cine nu-l știe că-i comedian?

GULIȚA

Cel care vecinic să tot fălește
Că-i de neam nobil cât un sultan .
Și-n faptă-i neamul și-l necinstește
Îi prost, sărmanul! prost comedian!

ȘARL

Celui qui tourne cum bate vîntul,
Fiind azi ȝidov mîni moldovan . . .
Est un . non trouve au ȝuste cuvîntul;
Une girouette . . . un comedian.

LULUȚA

Cela ce caut-o zăstre mare,
Deși el poate nu face-un ban,
Și zîce fetei că-i dragă tare . . .
Are iubire de comedian.

LEONAȘ

Cel care ȝacăș, fiind, de moarte,
A luat pelea de pe sărman . . .
De-l vezi deodată blînd, smerit foarte
Să fugi de dînsul, că-i comedian.

CHIRIȚA

Astfel e lumea . o comedie!
Iar noi, artiștii care-o giucăm,
N-avem dorinȝa alta mai vie
Decît aplauzi să merităm.

TOTI

Astfel e lumea . . . o comedie!
Etc., etc., etc.

*(La sfîrșitul cupletelor ușele din fund se deschid, și toți se por-
nesc spre masa care se vede dincolo de ușă.)*

(C o r t i n a c a d e.)

CLEVETICI, ULTRA-DEMAGOGUL

Cînticel comic

(Teatrul reprezintă un salon.)

CLEVETICI (*cu frac negru, jiletcă Robespierre, cravată de matasă albă și cu barba-n furculiță, intră pe ușa din fund*): Sănătate și frățietate, domnilor cetățeni! Am aflat că sînteți adunați în colegiu electoral pentru alegerea unui deputat, și iată-mă-s, alerg ca să vă espun profesiunea mea de credință.

Eu sînt celebrul Clevetici
Cunoscut nu de mult pe-aici,
Liberal ultra, jurnalist
Și constituționalist.
Unii-mi zic că-s demagog,
Alții că sînt numai un gog . . .
Dar eu n-asud, eu sufăr tot
Căci sînt un mare patriot!

Ce vroiesc eu, domnilor? .

O știți din coloanele ziarului meu: *Gogoașa patriotică*.

Vreau mai întîi consacrarea aptului de la 5 și 24 ghenar, ca unul ce este făcut de mine și numai de mine . .

Dar, domnilor, eu singur am fost atît de putinte ca să aprind soarele acelei zile memorabile! Și, cu toate aceste, priviți: nu-s nici măcar un ministru!

Al doilea. Vreau respectul Convențiunei cu condițiune de a fi schimbată în totul, ca una ce a fost elaborată de străini, fără concursul patriotic al românilor

Al treilea. Vreau sufragiul universal pentru ca toată țara să se prefacă într-o urnă electorală. Vreau mai mult, domnilor; vreau ca tot locuitorul să fie reprezentant al Națiunei.

Ce spectacol măreț!

Patru milioane de deputați la un loc cerînd cuvîntul!

Sînt novator, am idei mari,
Idei revoluționari.
Vreau să răstorn, să schimb, să dreg . . .
Dar ce cîștig? . . cu ce m-aleg?
Unii îmi zic vrednic roman,
Alții pretind că-s șarlatan!

Dar eu n-asud, eu sufăr tot,
Căci sînt un mare patriot!

Ce vreau eu, domnilor? . Un lucru prea simplu! Vreau libertatea absolută! . Să nu mai atîrne servitorii de stăpîni, copiii de părinți, soldații de șefi

Vreau ca toți bunii români să se poată aduna cu miile cînd îi voi chema eu, fără a da de știre guvernului. Vreau egalitatea perfectă! să nu mai fie săraci și bogați, mici și mari, slabi și grași, proști și cu cap, oameni și vite . . Vreau să imitez în țara mea toate fazele revoluțiunii franceze, căci numai prin tulburare o națiune se civilizează . dar cine m-ascultă? Găsesc o oarbă opusăciune din partea unor strigoi, unor retrograzi ruginiți ca Sandu Napoilă.

Munții cei mari cu-ale lor stînci
Vreau să-i răstorn prin văi adînci,
Să nivelez tot pre pămînt . . .
Dar cine-mi crede de cuvînt?
Unii îmi zic că sînt tribun,
Alții pretind că sînt nebun!
Dar eu n-asud, eu sufăr tot,
Căci sînt un mare patriot!

Ce vreau eu, domnilor? Vreau să fiu caua, să fiu spada de Damocles a conservatorilor și idolul popului suveran!

De aceea vreau să împart moșiile proprietarilor Dar mă veți întreba dacă eu însumi sînt proprietar? Ba nu, însă aceasta nu invalidează convicțiunile mele socialiste. Eu, domnilor, sînt un cetățean însetat de glorie și de amorea popularității, și, prin urmare, oricît de grele să fie împregiurările politice ale țării, eu am curagiul a striga în gura mare: arme, arme, arme! căci mă cred brav ca Ștefan cel Mare și ca Mihai Viteazul.

Vreau pre români să-i fac pe loc
Romani antici, viteji de foc,
Ca să ținem resbel cu ruși,
Englezi, chinezi, turci, nemți și pruși.

(Se aude afară bătaie de tobă. Clevetici se sparie strigînd:) Aoleo! ce să fie? *(El aleargă la fereastră și se întoarnă adăogînd:)* Am crezut că-s ei!

Unii îmi zic că-s hărtăgos,
Alții pretind că-s cam fricos
Dar eu n-asud, eu sufăr tot,
Căci sînt un mare patriot!

Ce vreau eu, domnilor? Vreau libertatea cea mai nemărginită a presei, pentru ca să pot batgiocori cînd îmi place și pe cine-mi place. Vreau să răstorn tot ce există, pentru ca să-mi fac un pedestal din ruinele prezentului și să mă urc pe acel pedestal ca să proclam republica democratică și socială. Trecutul e al strigoilor, prezentul e al moderaților, viitorul e al meu!

Trecut, prezent, nu mă sfiesc
Să-i critic rău, să-i osîndesc,
Căci eu, eu, eu și numai eu,
Sînt bun român și știu ce vreau,
Unii m-admir, alții mă-nchid,
Unii mă plîng, alții mă rîd . . .
Dar eu n-asud, eu sufăr tot,
Căci sînt un mare patriot!

Cercați, domnilor, să mă trimiteți la Cameră, cu mandatul de reprezentant al Națiunii, și atunci veți vedea ce poate Clevetici . . . Închipuiți-vă că sînt în Cameră . . . iată-mă-s la locul meu . . . (*Se pune pe scaun*). Cer cuvîntul, d-le președinte . . . cer cuvîntul . . . nu mi-l dai? prea bine! (*Se scoală și vine în fața publicului*). Am cerut cuvîntul pentru ca să combat opiniunea emisă de d-nul ministru de finanțe în cestiunea bugetului. Deși onorabilul preopinent a cerut cestiunea prealabilă, voi întreba ce este bugetul, d-lor? Bugetul, d-lor, este pulsul unui stat! trebuie în consecință să-l pipăim cu luarea-aminte a unui medic . . . Lăsînd dar deoparte pe d-nul ministru de finanțe care a sulevat această cestiune urgentă, mă voi adresa către d-nul ministru de justiție, pentru ca să-l întreb: cum de a cutezat a călca sacrul princip al inamovibilității consacrat de Convențiune, depărtînd de la giudecătoria nu știu cărui district pe onorabilul cetățean Cîrcioc, ce a dat atîtea probe de integritatea cea mai pură și de patriotismul cel mai pur? Îmi va răspunde negreșit d-nul ministru de resbel că formarea unei nouă baterii este necesară? Însă, domnilor, strămoșii noștri romani, companionii de arme al strămoșului nostru Traian, n-aveau trebuință de atîtea tunuri pentru ca să învingă pe inimici, și cînd e cestiunea de bani, se cuvine să fim economi, căci acest buget este produs de obolul săracului, acelui sărman asuprit și nenorocit, pe care cad toate sarcinele! celui ilot ce geme de secol, fără ca d-nul ministru de interne să se fi îngrijit până acum de a propune Camerei un proiect de lege pentru ușurarea clasei de gios . . . A! D-le ministru de interne! dacă ai avea alte gânduri decît acel de a prinde o rădăcină eternă pe scaunul președinției, ai gândi că dinaintea d-tale două drumuri sînt deschise, acela urmat de Bimbașa Sava și acela urmat de Cavour! . . . În darn d-nul ministru al afacerilor străine mă întrerumpe sub

pretest că n-aş fi în cestiune D-lui nu ştie uzul parlamentar, dar eu . . . sînt trimis aici de Naţiune ca reprezentantul intereselor ei. Acest mandat sacru îl voi îndeplini ca cetăţean liber şi liberal, apărînd cu energie şi cu logică (*iute*) libertatea, egalitatea, dreptatea, fraternitatea, inviolabilitatea, inamovibilitatea, autonomia, Convenţiunea, drepturile naţionale, garda naţională, partidul naţional şi celelalte (*răsufîlîndu-se*) căci eu . . . şi de ce nu? am toate calităţile de a fi ministru! O mărturisesc cu toată modestia, d-lor, pentru că am fost, sînt şi voi fi cetăţean român şi nu am obicei de a aprinde lumînări, din contra, eu le sting (*Glasul i se stinge; el urmează a vorbi prin gesturi*).

Fraţi căuzaşi, m-aţi auzit?
Sînt elocuent apelpisit.
Vorbesc, vorbesc, vorbesc, vorbesc
Păn'ce pe toţi îi obosesc.
Unii-mi zic ritor hazliu,
Alţii-mi zic palavragiu!
Dar eu n-asud, eu sufăr tot,
Căci sînt un mare patriot!

(*Iesă maiestos.*)

(*C o r t i n a c a d e .*)

SANDU NAPOILĂ, ULTRA-RETROGRADUL

Cînticel comic

(Teatrul reprezintă un salon.)

NAPOILĂ (afară): Ce face? . . . Să plătesc eu capitație? Eu, boier velit? Eu, Sandu Napoilă? atunci s-agiungi tu, guleratule.

(Intră furios pe scenă și se adresează publicului.)

Da bine boieri d-voastră, unde mergem? ba nu, adică vă întreb, unde mergem?

De cînd legea asta nouă
Ce Convenție îi zic
Au rupt reglementu-n două,
Am agiuns chiar de nimic!
Și de unde mai-nainte
Eram toți boieri veliți,
Ne-au luat pe dinainte
Niște pușchi apelpisiți!

Și ce pușchi! Cică-s patrioți, liberali, progresiști, naționali, demagogi dracu-i mai știe! . . . că deodată au răsărit în țară pozderie, și tot unu și unu! . . . oameni mari, învățați de știu și toaca-n ceri, colțoși și cu barba în furculițe Ei pun țara la cale în ziua de astăzi, ei sînt și numai ei adevărați români cu iubire de patrie, căci au luat patriotismul în oțcup! . . . și dacă nu vrei să iei cîmpii pe urma lor, te fac albie de cîni prin foile lor. Mai dăunăzi mă-ntîlnește unul ce-i zic Clevetici și mă-ntreabă nitam-nisam de sînt ca dînsul, demagog? Dă, *măi gogule!* i-am răspuns și eu, cată-ți de drum până ce nu scot luleaua de la ciubuc! Ei bine, boieri d-voastră, unde mergem? ba nu, vă întreb, unde mergem?

Păn-acuma-n țara-aceasta
Noi ne-am burzuluiit creasta;
Noi am fost *simandicoși*
Mari și *ighemonicoși*
Dar acum fără sfială
Ne fac pușchii de dîrvală,
Și ne chem pe noi, pe noi,
Vinograzi, rugini, strigoi!

Auzi, mă rog? . . . După ce te dizbracă de caftanul boieriei; după ce-ți ieu sufletele de țigani de le dau drumul sub cuvînt de liberta; după ce-ți rîdică feciorii boierești, sub alt cuvînt că, după Convenția cea afurisită, nu mai sînt pri . . . pri . . . privileghiuri; după ce-ți ieu copiii la oaste cu sorții ca pe proști; după ce, vorba ceea, îți fac drum pe-n barbă pe de-ntregu, apoi te mai și porecesc retrograd! . . . vinograd! . . . tureată! . . . strigoi! . . . strigoi? . . . Hei bine, boieri d-voastră, unde mergem? . . . n-au mai rămas în țară nici *sevas*, nici *hristoitie* . . . Unde mergem? ba nu, adică vă-ntreb, unde mergem?

Zic că-i timpul libertății,
Al frăției ș-al dreptății;
Că de-acuma pe pămînt
Toți deopotrivă sînt.
Și cu astfel de minciună
Hoții cei de-mpușcă-n lună
De caftan ne-au dezbrăcat
Și mantaua-n loc ne-au dat!

Auzi? . . . egalita! . . . să fiu deopotrivă cu Chiosa vezeteul și cu Mănciurică bucătariul? . . . ama rînduială! . . . Dacă pe cînd cu unirea, știți . . . mai anțărț . . . și eu am purtat bairacul, și eu am giucat *Hora Unirei* în colț la Petrea bacalul, și eu am răgușit strigînd: să trăiască liberta și egalita! . . . dar înțelegeam egalita cu boierii cei mari; să fiu *ena mu che ena su*¹ cu vornicul Hîrzobeanu și cu logofătul Protipendescu; să șad cu dînșii la taifasuri pe divan, cu ciubuce, cu cafele, cu tot ighemoniconul boieresc; dar nu egalita cu Barabulă și cu badea Trohin văcariul! . . . Ei bine, boieri d-voastră, unde mergem? . . . ba nu, adică vă-ntreb, unde mergem?

N-auzi altă decît forme,
Uniforme și reforme,
Toți croiesc, fac și prefac
Ca să ne vie de hac.
Ieri o lege, astăzi altă,
Și cînd cați, lucrul stă baltă!
Cică-aista e progres? . . .
Na-ți-l frînt că ți l-am dres!

Poftim! . . . mai dăunăzi s-o rîdicat bătaia . . . lege nouă în țară veche! . . . Știți ce-am pățit? Avusesem poftă să mănînc un ostropeț de iepure și poftisem la masă pe vărul Buște . . . știți, Buște care a fost bașcihodari la d-l Ioniță Sturza-Vodă . . . Cînd să ne deie

¹ Adică: unul și unul deopotrivă [V.A.].

bucate, giupînu bucătar ne spînzură lingurile la brîu și se duce la primblare . . Ei, apoi, să nu-l bați? . . Ian nu, că nu-i voie, căci vine comisariul și te pune la ștraf . D-apoi alta! mă duc la moșia mea, la Țălinoasa, și poruncesc țăranilor să-mi facă o clacă de vro cinci zile . . . Știți ce mi-au răspuns moșicii? . . . mi-au răspuns că le grăiesc vorbe de clacă . . . Ei! apoi să nu-i întinzi la scară? . . . Ian nu, că vine subprefectul și plătește ștraf, Sandule, fătul meu! Da bine, boieri d-voastră, unde mergem?

Asta încă nu-i nimică!
Dar tot cheful mi se strică
Cînd mă văd supus la bir,
Atins tocmai la chimir.
Să plătesc pentru șosele,
Pentru vin, rachiu, pavele,
Pe moșie, și pe cap!
Astea-n mintea mea nu-ncap!

Bre! . . bre! . . Adică multe-am văzut în viața mea! . c-am văzut ieniceri și răzmeriți; am văzut ciuma, holera și lăcustele, dar încă așa bazaconie n-am chitit c-oi agiunge să văd . . . Auzi? reforme? îmbunătățiri? . . Să mă silească a plăti 5 la sută din venitul Țelinoasei, proprieta cu hrisov domnesc, de la răposatul întru fericire Cehan Racoviță-Voievod! . . . și după toate păcatele să mă trîntească și pe mine în capitație, eu, Sandu Napoilă, boier cu caftan din vremea fericitului întru pomenire Ioniță Sturza-Voievod! . . Eu să plătesc un galbîn împărătesc pentru că am cap, și vărul Bostănescu tij, pentru că nu are cap nici de o lițcaie! . Ei bine! boieri d-voastră, unde mergem? ba nu, adică vă-ntreb . unde mergem?

Ș-apoi alta și mai mare
Care, zău, nu-i de crezare!
Hojma unii scriu, răcnesc
Să nu fie boieresc!
Și pămîntul să se-mparte!
Tot moșicul s-aibă parte!
Numai noi să fim abrași
Liude pintre calarași!

D-voastră rîdeți! haide, haide! ¹ vă pare glumă? . (Cu mînie). Dar nu-i de glumit boieri, d-voastră, căci vor să ne ieie și pielea de pe noi! și noi să ne lăsăm așa ghioșghioare, să ne-despoaie? să nu ne *diafendefsim*?¹ aud? dar n-avem gură să ți-

¹ Să ne apărăm [V.A.].

păm? n-avem obșteasca obicinuită adunare, unde putem merge ca să ne suim colo pe tribu. nal, ca să facem și noi *engomii*². patrioticești?

Treaba se îngroașă, boieri d-voastră! ... ascultați-mă pe mine, că eu știu ce știu. Trebuie să ne deschidem ochii ca să alegem depotați tot de-ai noștri... știți... cole .. *get-beget*... vinograzi care să se lupte vîrtos pentru apărarea boieriei și a proprietății.. Și dacă vreți un om cu falca sănătoasă, vă poftoresc pe supusa sluga d-voastră:

Vel cluceriul Napoilă
Ce vă plînge-acum de milă,
Boierit și căftănit
Și la minte-nțelenit.
Cu progresul nu sînt rudă,
Pe Convenție mi-i ciudă,
Și de-aș arde chiar în iad,
Voi fi hojma. vinograd!

(*Se închină și iese strigînd*): Căci altmintrele unde mergem? ba nu, adică vă întreb, unde mergem?

(*Cortina cade.*)

² Discursuri [V.A.].

CUCOANA CHIRIȚA ÎN VOIAJ

Cînticel comic

(Teatrul reprezintă un salon.)

CHIRIȚA (*în costum ridicol de voiaj, întră zburdalnic. Ea poartă malacof esagerat, tocă de catifea neagră cu flori, pene și cordele stacoșii etc.*)

(*Ea cîntă pe aria: Royal tambour :*)

Iată-mă-s! Am sosît
Dintr-o călătorie
În care-am pătimît
O sută de șotii ș-o mie,
Dar zău, nu mă căiesc,
Nu-mi pasă de nimică;
Eu sînt zdragon și mă numesc
Chirița cea voinică.
Ce voiaj minunat!
Ce frumos m-am primblat!
În urmă-mi am lăsat
Un nume lăudat.

Plecăciune, boieri! (*Se închină*). De mult nu ne-am văzut. Sănătoși? . . . Dar cucoanele? Și copiii? Bine? Mă bucur. Aud? Și mie, precum vedeți, îmi merge de minune . . . sărut ochișorii. (*Se întoarce în loc de-și arată talia*). Am fost la Paris de mi-am așăzat plodu la școală, ca să învețe politica, pentru că-n ziua de astăzi, la noi, un om ce nu știe politica nu plătește nici chiar cît jîlțul cel stricat, care s-o vîndut cu doba la București, pentru plată de impozit. El e un mobil de prisos. Și cu prilejul acesta m-am folosit și eu ca să văd lumea cea mare, că, m-ăți crede? mă mucezîsăm la țară, la Bîrzoieni . . . De la o vreme îmi veniseră stenahorie și ipohondrie; așadar . . . nu-ți uita vorba . . . într-o dimineață, pe la toacă, după ce m-am cotorosit de Aristița și de Calipsița, mi-am luat catrafusăle și am spălat putina! Soțul meu, paharnicu Bîrzoii, cam cîrnea din nas, dar l-am sărutat între sprîncene, după obicei, și l-am lăsat cu buza umflată. Uff! M-am dus la Galați, cu trăsura mea cea galbenă, și, cum am ajuns, nici una, nici două țup în

vapor, Guliță țup după mine, Ioana țiganka țup după Guliță, și, vorba ceea, cu cățal, cu . . . am plecat!!!

Doamne, boieri d-voastră, minunat lucru-i vaporul! Să vezi și să nu crezi . . . Auzi d-ta? Merge focu pe apă ca în vremea hali-malei. D-apoi salonuri, d-apoi zaifeturi, d-apoi căpitanul! . . . Bată-l norocu că mare nostimior mai era, pușchiu! (*În taină*): Să vă spun una? Soțul meu nu-i pe-aice? Mi-o făcut curte, berbantu, tot drumul și, zău, între noi să rămâie dacă nu mi-ar fi fost de ighemonicon, mai că . . . mai că . . .

UN GLAS DE LA GALERIE: Aferim, cucoană Chiriță!

CHIRIȚA (*adresându-se către capelmaistru*): D-apoi cum socoți, domnule? Chirița nu să dă cu una cu două. (*Cătră public*): În sfârșit . . . nu-ți uita vorba . . . am ajuns la Beligrad . . . Când la Beligrad, întreb pe căpitanu: — „*Monsiu căpitan, je vu pri, aice-i Viena?*“ El îmi răspunde zîmbind: — „*Ba nu, madam, aice-i Beligradul.*“ — „*Mersi, monșer*“ nu poți crede ce bine-mi pare că m-am învrednicit să văd Beligradu cu ochii, că mare mult am auzit pe bărbatu meu pomenind de el.“

După Beligrad am sosît la Rușava . . . Când acolo, vameșii de la hotar încep a cotrobăi prin lăzile mele, ca în vremea voluntirilor, și dau peste o cutie cu țiri zvîntați, ce-i luasăm la drum. — „*Fui, tai-fel! Ce-i asta?*“ strigă căprariu. — „*Ce să fie, domnule? Ia, țiri* Eu postesc mercurea și vinerea, și metahirisăsc sărături, de cînd pătimesc de rast.“ — „*Vas rast? Asta-i pudoare mare la d-ta; trebuie plătești vama.*“ Și, îndată, s-o adunat vro trei șoacăță ca să hotărască dacă să cuvinea să-mi ieie vama ca pentru pești, ori ca pentru mirodenii. În sfârșit, am dat ce le-o plăcut și mi-am cătat de drum.

De-acolò am urmat
Prin țara cea nemțească,
Și-n Peșta am mîncat,
Mîncat paprică ungurească.
Apoi în drum-de-fer,
Suindu-mă în grabă,
Am voiajat c-un cavaler,
Un baron prea de treabă .
Ce voiaj minunat!
Ce frumos m-am primblat!
În urmă-mi am lăsat
Un nume lăudat.

Fost-ați cu drumu-de-fer, boieri d-voastră? Ei! apoi ce mai zîceți? Să juri că neamuț-i cu dracu . . . Sfinte Panteleimoane! te

duci ca vîntu și ca gîndu, ca în povești; cît ai plecat, ai și ajuns; ba încă baronu, care călătorea cu mine, m-o încredințat *auf Ehre* că în Englitera drumu-de-fer merge așa de iute, că sosăște până a nu pleca. Bată-l vîntu de baron! Mare ghiduș era și nostim! (*În taină:*) Și el s-o cercat să mă curtenească o bucată de drum, dar geaba. n-o catartosît să mă scoată din minte... Cum?!... Nu credeți?! .. Alei! Dar să n-am parte de Bîrzoii dacă vă ascund ceva. Ba încă să vedeți: trecînd odată pe sub o hrubă lungă care-i zîc tunel, și găsîndu-ne prin întuneric, șoacăța de baron și-o întins botu, ca să mă sărute .. Vai! mînca-l-ar moliile! Cînd i-am tras un pumn, o făcut hîc! și o căzut de-a rostogolu în celalalt colț a vagonului.

GLASUL DE LA GALERIE: Aferim, Bîrzoaie!

CHIRIȚA (*cătră capelmaistru*): Așa să știi, domnule, (*Cătră public:*) Baronu, rușinat să vede de acest *tropos*, s-o coborît la cea în-tăi stație și o dispărut.. împreună cu săcușorul meu de voiaj Hait! mi-l ștersă potlogaru, drept suvenir bunătate de săcușor, cusut de copile, cu un turc călare, de-o parte, și cu un *Andenken* dindos Cum vă pare așa bazaconie? Te mai încrezi în baroni de drumu mare? Dar asta nu-i nimica, pe lîngă ce mi s-o întîmplat în urmă. Plodu cel de Guliță să cobora la toate stațiile Copil nu-i, mă rog? Îl trimiteam cu Ioana, țiganka, pentru ca să nu să prăpădească; cînd, aproape de Viena, aștept să să întoarcă în vagon... nu vine. Conductoru închide oblonul, clopotu de la stație sună de trii ori, mașina şuieră, trenu să pune în mișcare, și Guliță nu-i! Sfinte Panteleimoane! era să turbez... Scot capu pe fereastră și încep a strîga: — „Guliță! Ioană! cioară! dimone!“ Tufă „Monsiu conductor, stăi, oprește, ține caii!“ Aș! Nime n-auzea. Dau să deschid oblonu, nu pot; dau să sar pe fereastră, nu încap. Atunci parcă mi s-o luat vederile, și deodată am căzut lată pe perine, am leșinat! Cînd ne-am trezît, eram sosîți la Viena. Alerg la Poliție, răcnesc, îmi smulg păru, mă bocesc până ce d-nu polițmaistru mă încredințază că va face toate chipurile ca să-mi găsească odoru și că mi l-o aduce chiar cu telegrafu. Ei! închipuiți-vă, boieri, că fără a mai da leturghie la Sfîntu Mina, Guliță și Ioana sosăsc buni teferi, în desară, la otel. Ah! Dumnezeu! cînd i-am văzut, era să nebunesc de bucurie, și în prima furie am tras trii palme țigancei, precum și lui jupînu Guliță i-am făcut o morișcă în chică, ca să le pun minte

Halal de țările care au drumuri-de-fer! Ele, după cum zîcea baronu, au aripi de zboară iute pe calea progresivului, dar cît pentru celelalte, cum e țara noastră, de pildă, sînt ciunte și oloage, sărmane.

GLASUL DE LA GALERIE: Aferim, Chiriță!

CHIRIȚA (*cătră capelmaistru*): Ba nu, zău, adică nu-i așa?

În Viena m-am primblat,
La Hițing și pe Grabe,
C-un tânăr delicat,
Ce-i zîc Her Graf von Kleine-Schwabe.
Ș-apoi, înspre Paris,
Am plecat cu grăbire,
Căci Parisu-i un paradis
Plin de adimenire.
Ce voiaj minunat!
Ce frumos m-am primblat!
În urmă-mi am lăsat
Un nume lăudat.

În sfîrșit, am sosît la Paris, în patria lui monsiu Șarlă! .. Știți, monsiu Șarlă, care o fost dascalu lui Guliță. În Paris! Minunea minunelor! Tîrgu Vavilonului din zilele noastre! Am ajuns noaptea și am tras la un otel din ulița Geofroi Marie, adică: Mi-i frig, Marghioală. A doua zi l-am înfundat pe Guliță într-un pansion și am rămas liberă, de capu meu. Ha... a... alal de cine-i tânăr și are bani mulți! Acolo-i pămîntu făgăduinței, cel din Scriptură; numai un lucru e cam supărător: toate să vînd cu porțlia, și porțliile-s mici de tot, ca de pomană. De pildă, ceri un biftec? Îți aduc o fă-rîmă de friptură, mare cît un irmilic, ba încă și aceea crudă. . ci-că-i englizască. Ceri raci? Îți aduc vro doi răcușori în șapte luni, chirciți, oftigoși, ca vai de ei! Cît despre bucate de cele sănătoasă, ca la noi, precum: musca, capamă, ciulama, baclava, cheșchet... nici nu să pomenește... Însă nu face nimică. Parisu nu are seamă pe fața pămîntului, și pot zîce că nici chiar Bucureștiul nu-l întrece adică, să fim dreți. nu-l întrece. Ce nu găsești în el? Galerii de muzăuri vrei? ai; munamenturi vrei? ai; teatruri vrei? ai; pasagiuri române ca la București vrei? ai. *Che ta lipa*. Eu nu le-am vizîtat nici pe unele, nici pe altele, pentru că am avut de umblat pe la magazîi de marșande-de-modă.

Am fost la Madam Desal și la Madam Fovel, de mi-am comendat tualete pe datorie. Le-oi plăti și eu cînd or plăti și celelalte cucoane care le-o rămas datoare (*În taină:*) Și știți una? Sînt cam multe. așa de multe, încît croitoresăle o hotărît să nu mai facă credit compatrioatelor. Cam rușine, dar ce-mi pasă? Eu tualetele le-am pus la mîna și am și fantaxît cu dînsăle la baluri, la Mabil. Ah! frățiorilor, ce juvaer de grădină-i Mabilu! Ce adunare elegantă întîlnești în ea! Nu era seară să nu mă duc acolo la petrecere ba încă am jucat și cancanu.

GLASUL DE LA GALERIE: Aș! Aferim! Chiriță!

CHIRIȚA: Mersi... Acolo am făcut cunoștință cu o mulțime de contesă și de prințesă: contesa Frizet, princessa Rigolboș, marchezul Brididi, marșalu Șicar, duca Șicocandar, ba încă am întâlnit și o claie de boieri și cucoane de la noi, precum, de pildă. Aud? Să nu le numesc? Fie! . Dar, din toți, cine era mai cu haz era d-nu Agachi Flutur, un berbant în doi peri, care o fost și volintir la Ipsilant. Cu dînsu făceam supè, la cafeneaua englizască, pe bulivar. Ce rîsăte, ce chicote! Flutur mi-o compus și un cîntic. Să vi-l spun? Bucuros, dar să rămîie între noi, vă rog, ca să nu afle dumnealui. Iată-l... ascultați:

(Chirița cîntă următoarele cupleturi și joacă un pas de cancan la sfîrșitul fiecărui cuplet.)

(Arie de Offenbach)

Vivat, mîndră Chirițoaie!
Vivat, spanchia de Bîrzoaie!
Oaie, oaie, oaie, oaie, oaie, oaie, oaie.

În amoruri să trăiască,
Lumea-ntreagă să pîrlească,
Ească, ească, ească, ească, ească, ească.
Tra, la, lă, la, la, la, la, la,
Sai, Chirițo,-n joc!
Tra, la, la, la, la, la, la, la,
Sai mereu cu foc!

Chirițoaia-i sprîncenată,
Și ca un balon umflată,
Lată, lată, lată, lată, lată, lată, lată.
Elegantă și frumoasă,
Armazoancă, amoroasă,
Roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă.
Tra, la, la, la, la etc.

Chirițoaia-i din natură,
Gingășă peste măsură,
Sură, sură, sură, sură, sură, sură, sură.
Ea cu ochiul te atrage,
Și pe șfară-apoi te trage.
Rage, rage, rage, rage, rage, rage, rage,
Tra, la, la, la etc.

Ghirițoiaia cea ușoară
Are-o inimă fecioară,
Cioară, cioară, cioară, cioară, cioară, cioară.
Ea te leagă și te-ncurcă
De nici dracul te discurcă,
Curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă,
Tra, la, la, la etc.

GLASUL DE LA GALERIE (*entuziasmat*): Aferim! Aferim! Aferim Ghirițoiaia mea!

CHIRIȚA (*spăriată*): Vai de mine!.. că-i dumnealui! (*Fuge.*)

(*C o r t i n a c a d e.*)

HAIMANA

Cînticel comic

(O piață din București. Haimana în costum de iarnă trece ținînd o valiză.)

HAIMANA (*cătră public*): Cine m-ar videa cutrierînd orașul cu valiza pe spinare ar cuteza poate a crede că sînt un vagabond? .. Ei bine! acel cutezător nu s-ar înșela: sînt un soi de vagabond oficial, un membru al biurocrației statului român, un martir politic de la 1859 încoace, purtat din loc în loc după capriciul miniștrilor, aruncat din post în post ca o minge ... postit, precum vedeți, și . . . neplăcut la vreme.

Sînt împiegat
În veci mutat
Și permutat
Și prea mutat!
Fără răgaz
Între români,
Aice azi
Ș-aiure mîni,
Cerc în zadar
Pe loc a sta,
Ș-am agiuns chiar
De haimana.
Umblînd cu șatra iarnă și vară
Cînd ici, cînd colo, cu vai ș-amar,
Din toți boierii ce-au fost în țară
Am rămas singur boier Șatrar!

Aveți gust să cunoașteți jalnica mea tragedie? (*Se închină.*) Mă numesc din botez Mihăluță, din neam Spulberatu și din poreclă Haimana! M-am născut în zilele Babei, pe cînd cutremurul cel mare; de aceea poate am fost menit a duce o viață atît de furtunoasă. Să vedeți: acum patru ani m-am înamorat de o văduviță desperată care jurase ca să-și infunde tinerețile și frumusețile la Agapia, dar cum mă zări, plecăciune, ea uită și pe răposatul și monastirea și găsi mai comod să mă plece la jugul căsătoriei.

Prin urmare, sînt însurat, am doi copilași nostimi care nu-mi seamănă nici de frică, dar carii își aduc de departe cu Neagoe Ba-

sarab. Pe unul l-am botezat: Caius-Trebonius-Vespasianus-Neron-Caracala, pentru ca să probez că-i strănepot de-a lui Traian, iar pe celalalt Juarez pentru că, cine știe? poate să avem și republică în țară. Sînt familist precum vedeți, însă poate mă-ți întreba unde mi-e familia? Unde? . . . Cu toată sărăcia mea, aș da un icosar acelui care mi-ar spune încotro rătăcesc acum biata Săftică cu puii săi! Sărmana! De trei ani aleargă după mine fără a-mi putea da de urmă și asta grație principiului de stabilitate, de care se pomenește așa de mult în parla . . . palavramentul din București . . . Să vedeți: până a nu mă mușca chiftirița ambiției de a servi statul român și pofta de a gusta din cașcavalul budgetului, trăiam cum trăiam . . . greu, dar în oarecare huzur . . . De cînd însă mi-am dat glasul unui deputat pentru ca să mă puie în pîne, să capăt un loc, trăiesc, ce-i drept, mult mai greu, dar fără nici pic de huzur.

Paingul are cuib de mătasă,
Cîrțița groapă, ursul bîrlog;
Morunu-n apă își face casă,
Și sălămîzdra trăiește-n foc.
Eu n-am nici casă, nu am nici masă,
Nici cît o plîntă nu am noroc,
Sparanga însași crește sub leasă.
Eu rădăcină nu prind deloc.

La început am fost rînduit subprefect la Cahul; m-am sculat deci de la Dorohoi unde-mi aveam forul locuinței și am plecat, zicînd nevestii să vîndă tot în urma mea și să vie după mine în Basarabia. Era vara, pe la iuliu, o vară de acele unde găinile fac ouă răscoapte. După cinci zile de chin, mort copt am sosit la Cahul . . . Ufff! . . . mi-am luat o casă în chirie, ca unul ce credeam în stabilitate, și m-am pus pe treabă voind a da probe de capacitate, de onestitate, de activitate și de toate celelalte cuvinte late care sînt la ordinea zilei; însă nu apucaî bine să intru în cancelaria subprefecturii și mă pomenii cu un nou decret, care mă rînduia judecător la Turnul-Severinului! . . . Să vedeți: Camera dase un vot de neîncredere ministeriului vechi și noul minister găsisese urgent de a destitui sau a strămuta o mare parte din împiegați spre a-și întări partidul în țară . . . tertip constituțional. Ce era să fac? De la Cahul la Turnul-Severinului era departe; eu asemenea eram departe de a cunoaște legile . . . ar fi fost dar logic ca să refuz, însă trebuia să răspund grabnic la încrederea guvernului . . . Am plătit chiria casei pe șese luni, deși nu locuisem decît șase zile, am lăsat un răvaș Săfticăi ca să vie după mine în țara muntenească și am plecat! Trebuie să vă mărturisesc că eram curios de a gusta plăcerile voiagiului pe Dunăre, și în adevăr m-au mîncat țîntarii de m-a prăpădit. Am ajuns la Turnu cu

obrazul beșicat, însă cu dulcea sperare că mă voi bucura de favoarele stabilității... Cap de cuc, eu! uitasem că sînt împieगत român.

Sînt împieगत
În veci mutat
Și permutat
Și prea mutat.
Etc., etc., etc.
Cine mă vede cu geamandanul
Luînd-o hojma tot la picior,
Privind cu milă, zice: sărmanul!
Iată evreul rătăcitor!

La Turnul Severinului am luat iar o casă cu chirie și am mobilat-o frumos pentru ca să nu fiu mai pe gios decît colegii mei; mi-am făcut provizii de lemne și de legume și, voind iarăși a da probe de patriotism, de românism, de constituționalism și de toate celelalte ismuri ce sînt la ordinea zilei, am început a merge regulat la Tribunal, a mă îmbrăca în negru pentru ca să port doliul împricinaților și a mă face că pricep încurcăturile procedurii; însă de-abia începusem a mă deprinde cu atmosfera puțin parfumată a Tribunalului, de-abia căpătasem convingere că fiecare lege se poate răstălmăci în mai multe sensuri, cînd iată un proces politic! Să vedeți: niște patrioți fără posturi se încercară a face, sanche... o revoluție, strigînd prin mahalale: gios ua, ua, ua! sus ua, ua, ua! .. un caraghioslîc ca toate revoluțiile de la noi. Administrația, voinică însă cam spăriată, ceruse ajutor prin telegraf de la București; un regiment de vînători plecase din capitală cu artilerie, dar pînă a nu sosi la Turnu, polițaiul de oraș hărțuise revoltanții și numai cu cinci doboranți îi legase butuc și-i dase peșcheș procurorului!

Eu, considerîndu-i ca pe niște suitarii de cafea, am fost de părere să-i achităm, pentru ca să nu le dăm o importanță de victime politice; dar guvernul găsi opinia mea subversivă și mă puse deocamdată în disponibilitate, rezervîndu-mi postul de polițai la Bacău! Haida! să mă strămut acum de la Turnu tocmai la Bacău, în vreme ce biata Săftică, după ce mă căutase pe la Cahul, venea să mă găsească în fundul Valahiei. Ce să fac? Plătesc chiria casei pe un an, vînd lemnele și legumele, las iar un răvaș nevestei ca să vie după mine la Moldova și plec făcîndu-mi întrebare dacă nu cumva cuvîntul stabilitate însemnează strămutare.

Omu-n serviciu e jucărie,
Frunză pe apă plutind ușor,
Un puf în aer, pff o nimică,
Un nume-n treacăt prin *Monitor*.

Tot ce-i pe lume trece și pere,
Gloria trece precum un nor,
Trec oameni, visuri, plăceri, durere,
Dar ca eu nime nu-i trecător.

La Bacău îmi găsii Bacăul, căci în timpul alegerii deputaților, am scăpat ca prin urechile acului din ghearele unor libertași independenți: însă fiindcă nu izbutisem a face ca să se aleagă candidatul guvernului, am fost strămutat tocmai la Ismail, și de la Ismail tocmai la Pitești, și de la Pitești tocmai la Dorohoi, și de la Dorohoi tocmai la Călărași, și de la Călărași tocmai la Mihaileni, și de la Mihaileni la dracu, și de la dracu la tată-său... Și biata Săftică după mine, haide ha, haide ha, fără a să învrednici să deie ochi cu mine, de trei ani!

Am cutrierat astfel toată România, de la Carpați la Dunăre, în lung și-n larg, închiriind mereu la case, și am trecut ca un fulger prin toate ramurile. Judecător mă vrei? am fost; subprefect mă vrei? am fost; polițai mă vrei? am fost; casier mă vrei? am fost; până și primar, până și vameș, până și împieगत la regia tutunului, din care s-a ales numai fum și scrum

Precum vedeți, sînt un om universal ca toți compatrioții mei, strănepoți de-a lui Traian. În ce mă-ți pune sînt gata să intru, și încă și mai gata să ies; însă, drept să spun, am obosit ca un cal de poștă ce nu-și are tainul la vreme. Lefușoara mea am primit-o pe la soroace cu scompturi pe la jidani; mi-e sînul plin de mandate care au mucezit așteptîndu-și rîndul de plată. dar nu zic încă nimic, pentru că sînt chemat la București prin telegramă tocmai de la Herța, unde îmi așteptam nevasta. Am venit aici cu drumu de fer a lui Strusberg. Slavă Domnului! în sfîrșit am scăpat de căruțe de poștă, de harabagii nespălați, de diligențe hîrbuite și dacă este să fim hojma strămutați, noi împieगतii statului, încai avem acum mijloace de comunicație rapide și sigură. Am pus 15 zile de la Herța la București; am înghețat în vagoane, am murit de foame, m-am troienit, m-am zdruncinat rău dar fie iată-mă în capitală, unde poate voi căpăta un post cu stabilitate și voi cînta ca nealtădată:

Sînt împieगत
Stabilizat,
Nepermutat,
Nici strămutat,
Ci cu răgaz
Între români;
Aice azi

Ș-aice mâini;
De-acum oi ști
Pe loc a sta
Și n-oi mai fi
De haimana!

De-acum în dulce stabilitate
Am s-o duc vesel, fără habar,
Servindu-mi țara pe așezate,
Iar nu din fugă, ca cioara-n par.

(Trece un impiegat al telegrafului.)

Cine trece? . A! un impiegat al telegrafului. *(Cătră telegrafist:)* Domnule, domnule . . stăi, te rog Nu cumva ai în cutie vro depeșă de la Săftica, de la soția mea, pentru mine, d-nul Mihăluță Spulberatu ce-i zic și Haimana? *(Caută în cutie.)* Îmi dai voie? . *(Esaminează depeșele.)* D-lui Coțcărescu, fost casier la Pitești, fugit peste Dunăre cu banii statului nu-s eu, D-lui Buzunărescu, patriot de meserie nu-s eu . . D-nei Chirița Bîrzoii ot Bîrzoieni . o cunosc, nu-s eu . Ha! iată o depeșă cătră mine a fi de la sufletelul meu, de la Săftica . sărmana! Mult îmi duce dorul! *(Citește depeșa.)* „Fiind destituit din postul ce ocupi la Herța, e de prisos să mai vii la București.“ Ce face? . destituit! Cine-i subsemnat? . . Ministru! . . destituit! *(Adresându-se furios cătră telegrafist:)* A! mă destitui, d-le ministru? și pentru ce, mă rog? . . spune . . pentru ce? Pentru că în timp de mai mulți ani m-ai obligat să închiriez 17 case și să le părăsesc fără a le locui? pentru că m-ai silit să fiu un agent orb a politicei d-tale, în loc să mă lași a fi un simplu impiegat aplicat la îndeplinirea datoriilor sale? pentru că din cauza capriciilor d-tale am fost roș cu roșii, alb cu albi, verde cu burtă-verde, galbăn, fistichiu, patlageniu, de toate culoarele, ca mahalalele Bucureștilor? *(Apucă de braț pe telegrafist.)* Dar știi d-ta că am ajuns a fi nervos de cînd mă aflu în serviciul statului? Știi că mă apucă năbădăicele cînd văd un plic ministerial, căci îmi pare că cuprinde un decret de strămutare sau de destituire? Știi că de la 1859 până astăzi s-au strămutat și dat afară 33 333 de impiegați? i-am numărat în *Monitor* A! îmi dai blende nitam-nisam, fără să te fi îngrijit mai întîi a-mi plăti măcar ce-mi ești dator! leafa mea, lefușoara mea de vagabond oficial? Acesta-i regimul dreptăței și al stabilităței cu care ai promis să duci țara spre bine? *(Ridică brațele în sus; telegrafistul scapă și fuge.)* Sărmană țară! cu astfel de chibzuieli nechibzuite ai ajuns a fi satul lui Cremine, și Parlamentul Palavrament, și noi, impiegații, niște hai-

manale. Mai bine meseriaş, plugar, negustor, decît împiegat al statului; mai bine liber decît sclav neplătit, mai bine să cînt:

Frunză verde ş-o lalea,
Dragă-mi e Săftica mea.

Decît să urlu ruşinos:

Sînt împiegat
În veci mutat .

(Nu sfîrşeşte.) Brm! *(Îşi ie valiza în spinare.)* Auzi? destituit! . . .
înapoi la Herţa . la Săftica, Spulberatule! *(Iese furios.)*

(C o r t i n a c a d e.)

GURĂ-CASCĂ, OM POLITIC

Cînticel comic

(Teatrul reprezintă un salon.)

GURĂ-CASCĂ (*întră cu un aer misterios caută împregiurul lui, merge de ascultă pe la uși, apoi se oprește și zice tainic publicului*):

Știți una? rău! orizonul politic s-a posomorît! Acum o săptămînă au venitără la mine vărul Ghiță Tremurici cu nenea Scarlat și mi-au spuseră la ureche că trebile s-au încurcatără astfel încît ei sînt hotărîți a fugi la Mehadia (*Oftînd.*) Care vra să zică, iar bejănie! !

Eu unul mă tem
Și tremur și gem,
Căci orice zăresc
Face de răcesc,
Și orice aud
Face de asud.
Cînd privesc pe sus,
Văd nori spre apus,
Și alt nor cumplit
Cătră răsărit.
Iar cînd cat pe gios
Văd toate pe dos
Mergînd tot spre rău,
De mă-nfior, zău!

Apoi dă! cum n-or merge trebile *anapoda*, dacă nime n-a voit să m-asculte? Nu le-am spus-o de o mie și mai bine de ori? le-am strigat chiar în Cameră: „Deschideți-vă ochii fiți cu chibzuială. aveți tact politic etc.” Așa! vorba ceea: vîntul bate, cîinii latră... Și acum așa e că am ajuns de malul rîpei? (*În taină.*) Ați aflat ce s-a întîmplat la Pitești, și la Mizil, și la Cucu și mai cu seamă la Podul-Iloaiei? Ei! apoi dă! să mărturisim între noi, fără spirit de partidă, putea să nu se întîmple? Era vederat lucru, consecință fatală, dar neapărată, cum zice nenea Scarlat. Ca și cu grănicerii cei doi. știți ce dracu! oameni sînt și ei. Adică greu era să se fi luat niște măsuri economicoase pentru ca să se facă

lucru mușama? .. să nu se sparie o lume-ntreagă! A cui e vina? Nu le-am spus-o la timp? .. dar m-au ascultată ră? .. Așa și cu impozitele . Eeee! pre *ghiojghioare*; m-a asigurat vărul Iancu Titirfichi că se pregătește un proiect de biruri de pe altă lume, de pildă:

Bir pe haine . hăinărit;
Pe ciubuce . fumărit;
Pe țigare țigărit;
Pe cravate ștreqărit;
Bir pe nas .. borcănărit;
Bir pe pungi . buzunărit;
Bir pe foi . gogoșărit;
Bir pe boi bir boierit!

Nu-i destul atîta . Se mai vorbește de o dare ce a să se așeze pe cuvîntul de patrie, adică să se plătească cîte o lețcaie, de cîte ori s-a pronunța acest cuvînt. Înțeleg că cu un asemenea impozit ne-am plăti curînd de toate milioanele ce datorim, dar atunci au să se calicească o mulțime de cetățeni carii trăiesc numai cu patria în gură. (*Oftînd.*) Care vra să zică: calicie pe lîngă bejănie!

Încă una ... mai rău! ... Orizonul politic e și mai posomorît! . Am vești sigure de la Brăila . Iaca un răvaș de la un negustor *semandicos*, Burtăverdescu, care-mi scrie că turcii . (*În taină, cu spaimă.*) Turcii sînt peste Dunăre! Ei! Așa-i c-am pățit-o? și asta pentru ce? pentru că nu m-au ascultată ră . În zadar am rostit: „Nu întindeți sfoara prea tare ... Nu vă întindeți mai mult decît plapoma ... Nu înmulțiți armata, căci se înmulțesc datoriile și se jignește integritatea Imperiului otoman .. *che ta lipa* ... Așa! ca și cînd le-aș fi grăit turcește; m-au luat la trei parale, ș-acum na! că ne trezim cu turcii peste Dunăre!

Osmanlii și bostangii
Au să curgă mii de mii,
Ah! aman, aman!
Să ne puie un chiulaf
Să facă țara pilaf,
Ah! aman, aman!
Iar nouă să ne dea zor
Ca pe vremea turcilor,
Ah! aman, aman!
Să ne ducă-n Beligrad,
Și de-acolo-n Tarigrad.
Ah! aman, aman!
Ca s-ajungem cafegii,
Ciubuccii și *cichirgii*.
Ah! aman, aman!

Și de unde-am fost boieri,
Să fim robi la ieniceri.
Ah! aman, aman!

Eu, unul, mai bine să mor sau mai bine să fug . pentru că așa rușine de când sînt n-am pățit. Ah! ah! care vra să zică: robie pe lîngă bejănie și calicie! Știți d-voastră că îndată ce s-a aflat de una ca aceasta s-au întors optzeci de mii de corăbii de la gura Dunărei, care veneau să-ncarce pîne de la noi? Optzeci de mii! Hait, s-a dus și comerțul țării!

D-apoi să vedeți alta. (*Merge de caută la ușă, apoi zice oțerindu-se.*) Rău de tot! Orizonul politic e posomorît cît un pașă mahmur Nemții, austriacii sînt peste hotar! Am aflat-o chiar acum de la curierul nemțesc . . Eeeei! Poftim! colac peste pupăză. Ce mai ziceți? Nu v-am proorocit-o? Prostul cel de văru Sandu Napoailă tot îi dă: „Unde mergem?” Iaca unde mergem bob numărat . . rîtos lucru!

În zadar am ofticit cu vorba, ba încă am și scris-o în gazeta nu știu care: „Cerul politic e amenințător! să privighem cu atențiune lîngă altarul patriei, să avem ochii deschiși spre frontiere, să ne ferim mai cu seamă a depărta de la cîrma statului pe unii oameni capabili, ca nenea Scarlat, căci puterile garante . Convențiunea Constituțiunea . . *che ta lipa*. Timpurile sînt grele, politica Europei, așa ș-așa Trebuie dar, ca adevărați patrioți, să chibzuim, să combinăm, să dregem, să închipuim și iarăși să combinăm, să închipuim . *che ta lipa*.” Așa! Eu am scris, eu am citit. Mi s-a întîmplat și mie ca unei cucoane Casandra din vechime, care tot proorocea și nime nu-i băga în seamă spusele. Ba încă ce? Berbanții m-au poreclitără fel de fel: unii mi-au zis Gură-Cască; alții Macovei-cap-de post; alții banul Ocupcic, fiindcă mi-e groază de ocupațiuni străine . . . Fie! dar acum așa-i că s-au împlinit zisele mele? Așa e că ne aflăm cu nemții la spate, peste hotar?

(*Arie: „Ah du lieber Augustin”*)

Neamțul are iară
Să vie în țară,
Cvartir să ne ceară
Pe iarnă și vară.

Neamțul în putere
A să ne ocupe,
Să ne ceară bere
Și snițel și zupe.

Neamțul prin saloane
A să-și deie aer.
Boieri și cucoane
Au să joace ștaer.

Iar noi, patrioții,
Cu mici și cu mari,
S-ajungem cu toții
Husari și căprari.

Poftim, vă închipuiți pe mine, Nae Gîscănescu, îmbrăcat husărește, cu nădragi strimți și cu chiveră? Ama! frumos m-a prinde. (*Oftînd.*) Ah! ah! care vra să zică și caraghiozlic pe lîngă celelalte păcate! toate aceste, iarăși vă întreb, pentru ce? Numai și numai pentru că nu m-au ascultatără!

Iacă, de pildă, alaltăseară, nu mai departe, m-am întîlnit cu oarecine într-o casă, un personagiu profund, și i-am zis: „Nene, știi una? Rău! Orizontul politic e posomorît ca un paraponisit fără slujbă.”

(*Imitează o convorbire tainică, gesticulînd ca și cînd ar vorbi la urechea altuia, și exprimă în fizionomia lui cînd o mulțămire, cînd o importanță ridiculă.*)

— Cum?

— Nenea Scarlat îmi scrie de la Mehadia că rușii. Rușii sînt peste Prut!

— Aoleo!

— Fără doar și poate. Am dovezi! (*Arată o scrisoare.*) Și.

— E cu neputință... ești în eroare.

— Ba mă iartă... Rușii... (*Șoptește în taină.*)

— Da bine, cum crezi că Europa?...

— Europa? se vede că nu citești ziarele noastre și gazetele străine. Cum e starea politicei noastre? Atîta te-ntreb: cum stă politica europeană? Prusia și cu Austria au terminat resbelul lor?

— Terminat.

— Bun! Francia s-a retras de la Mexico?

— Retras.

— Bun! Americanii se ucid ca muștele?

— Adică... acum au încetat...

— Mă rog, nu mă întrerupe. Craiul Camehameha a perit de gîlci?

— Știu eu?

— Ba nu, să-mi răspunzi.

— Ei! fie.

— Acum alta. Așa e că Italia vrea numaidecît să meargă la Roma?

— Vrea.

— Așa e că Englitera nu are destul bumbac?

— Aşa.

— Aşa e mai cu seamă că pe nenea Scarlat l-aţi dat afară din slujbă?

— Da bine, ce are a face?

— Ba nu, spune, adevăr e?

— Ei! aşa . . . aşa . . . însă . . .

— Apoi dacă toate aste-s aşa cum le zisei, nu am nevoie să înşir mai multe. Cine nu-i orb vază şi priceapă . . . Eu unul mi-am făcut datoria de am arătat pericolul. (*Mînios.*) Zică-mi lumea Gură-Cască, Macovei cap-de-prost, palavragiu . . . nu-mi pasă! (*Înduioşîndu-se.*) Conştiinţa-mi e curată şi limpede ca luna şi stelele. Am spus adevărul . . . Am avut curagiul chiar cu pericolul libertăţii . . . şi chiar poate a vieţii mele. (*Îşi suflă nasul tare.*) Deie Dumnezeu ca să ies mincinos, însă până atunci şi nici atunci nime nu mi-a scoate din minte că orizontul politic e posomorît!

De aceea mă tem
Şi tremur şi gem,
Căci orice zăresc
Face de răcesc,
Şi orice aud
Face de asud.
Mergînd tot spre rău
Cînd privesc pe sus
Văd nori spre apus,
Şi alt nor cumplit
Cătră răsărit.
Iar cînd cat pe jos,
Văd toate pe dos,
De mă-nfior, zău!

(*Îşi stupeşte în sîn şi iese foarte posomorît.*)

(*C o r t i n a c a d e .*)

CUCOANA CHIRIȚA ÎN BALON

Farsă de carnaval

(Scenele se petrec din dosul Mitropoliei, pe piața destinată pentru ascendarea baloanelor, 1874)

NOTĂ. La deschiderea cortinei, câțiva soldați, în mijlocul scenei, țin frînghiile ce sînt legate de năvodul balonului. Ellien Moghior e în naselă, ocupat a-și face pregătirile de plecare. Balonul, purtînd cu litere mari numele de Ciubăr Vodă, este înălțat astfel ca să fie văzut de publicul din sală. Nasela e ornată cu steaguri tricolore. Lume multă, în fund. În dreapta, o estradă. Pe lăița din față, Năucescu și Despa. Hazliu și Panglică se primblă pe sub estrade, lornietînd damele. Vînzătorul se poartă printre public, strigînd din timp în timp: „Alune prăjite! șapte de-o pară!”

SCENA 1

*PUBLICUL, MOGHIOR, NAUCESCU, DESPA,
HAZLIUL, PANGLICĂ, VÎNZĂTORUL*

COR

Ce minune, ce drăcie!
Parcă-i din poveste, zău!
A agiuns omul să fie
Mai ușor decît un zmau.
Nu-i destul că el pe lume
Bate cîmpii deseori,
Acum el vroiește-anume
Ca să zboare chiar prin nori!

NAUCESCU (*într-o mirare necurmată*): Aoleo! maică! Ce-a fost să mai fie!

DESPA: Taci, frate; nu te mai mira așa cu gura căscată, că te-or crede bucureștenii scăpat din tufe.

NAUCESCU: Ce tufe? Ce tufe, Despo? Dar n-ai cetit ziarul de astăzi?

DESPA: Care, că-s multe de toate, ca semința de ardei.

NAUCESCU: Ziarul cel cu ...

VÎNZĂTORUL (*strigă*): Alune prăjite! șapte de-o pară!

NAUCESCU: Cel cu alune . . . asta . . . cel cu anonțuri prăjite

DESPA: Și ce mai spune el în limba lui?

NAUCESCU: Spune că astăzi „Ciubăr Vodă” a să se urce în naltul cerului.

DESPA: Care Ciubăr Vodă? Cel din basme?

NAUCESCU: Ba . . . nu . . . Balonul ăsta . . . Așa-i e numele, dar pentru ce și cum, nu e treaba noastră.

DESPA: Apoi de! . . . s-a urca el dacă i-a fost scris.

NAUCESCU: Tronc! . . .

MOGHIOR (*la soldați*): Apucați de frînghii și țineți zdreavăn.

NAUCESCU: Aoleo, maică! se mișcă balonul.

HAZLIUL (*oprindu-se*): Ce te-a apucat, boierule? Te dor ficații, de țiți așa?

NAUCESCU (*îchinându-se*): Plecăciune . . . D-ta ești doftor de ficați?

HAZLIUL: Ba . . . sînt doftor de năuci.

NAUCESCU: Să mă fericesc cu numele d-tale?

HAZLIUL: Tachi Hazliul, licențiat în mofturie și domiciliat la Rașca.

NAUCESCU: Hazliu nume! Să-l porți sănătos Și d-lui? (*Arată pe Panglică.*)

PANGLICĂ: Lică Panglică, candidat de paraponisire, domiciliat în Cuibul-cu-Barza.

NAUCESCU: Tocmai acolo, sus? Bine ți-a fi mergînd . . . cînd suflă viforul.

PANGLICĂ (*păunindu-se*): Precum vezi . . . numai într-un picior.

NAUCESCU: Panglică! După nume te-aș fi crezut din Lipțani.

PANGLICĂ: Și nu te-ai fi înșelat . . . sînt din Brăila.

NAUCESCU: Nu mă nebuni! . . . Și eu, de la Gorgiu.

HAZLIUL: Sînteți vecini . . . Numele d-tale?

NAUCESCU: Nae Năucescu, proprietar . . . cu nevastă . . . Dumneaei (*arată pe Despa*) Despa Calcăstrachini, fiica răposatului Pitar Moș, zis Cioclu.

HAZLIUL: Și ați venit în București ca să vedeți balonul?

NAUCESCU: Să văd? . . . adică să vezi: am venit la Curtea de Apel pentru un proces cu Statul . . . Și am să-l cîștig!

HAZLIUL: Nici vorbă nu-i Statul n-are noroc la procesuri.

NAUCESCU: Ce-i pasă? Are de unde plăti.

HAZLIUL: Negreșit . . . e bute de bani.

PANGLICĂ: Nu mai încap în el . . . fi crapă pelea.

NAUCESCU: Asta o zicem cu toții, și . . . ca patrioți cătăm să-l mai ușurăm.

HAZLIUL: Ce bun suflet de om! Mă rog, sînt mulți ca d-ta prin provincie?

NAUCESCU: (*mîndru*): Mulți! și tot oameni nu glumă...

VÎNZĂTORUL (*strigă*): Șapte de-o pară!

NAUCESCU: Domnule Hazliu, să te întreb un lucru, dar, mă rog, să mă pliroforisești ritos... Ce să fie balonul ăsta?

HAZLIUL: Ți-oi spune bucuros... dar în taină... E o beșică de chit.

NAUCESCU: De chit!... așa de mare! Auzi, Despo? Cică Ciubăr Vodă e o beșică de chit!

DESPA: A fi, dacă așa i-a fost scris.

NAUCESCU: Tronc! Și cu ce-i umflată, Hazliule?

HAZLIUL: Iar între noi să rămîie.

A r i e

Acest balon e umflat,
Ca să aibă ușurință,
Cu profesii de credință
De patriot răsuflet.
Cu fumuri de nerozie
Parveniților de azi;
Vorbe mari, șarlatanie,
La un loc cu nițel gaz,
Și de-aceea, ușurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

COR

Și de-aceea, ușurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

NAUCESCU: A fi!... Materia nu lipsește. Dar cine-l poartă pe sus? Cine-i aeronautul?

HAZLIUL: Un ungur magnatul Ellien Moghior, cel din naselă.

NAUCESCU: Care? cel din paneri... colo?

HAZLIUL: Tocmai.

NAUCESCU: Și nu i-e teamă că s-a lovi de bolta ceriului și și-a face un cucui?

HAZLIUL: Nu! el cearcă să facă joncțiune între cer și pământ... Deprindere... ce să zici...

NAUCESCU: A prins gust la joncțiuni, Moghiorul.. Vrea multe și ieftine...

VÎNZĂTORUL (*strigă*): Șapte de-o pară!

HAZLIUL: Ha, ha, ha, ha! Parc-o face înadins mitocanul.

PANGLICĂ: Iaca, nene unguru-i gata de plecare Hai să ne apropiem.

HAZLIUL: Bine zici, Lică . . . Vii cu noi, cucoane Nae?

NAUCESCU: Ba, ferească pronia! . . . N-ar avea decît să mă umfle şonţul fără veste şi hait! m-a dus la draţul praznic Nu-i așa, Afredito?

DESPA: A fi, dacă ți-a fi fost scris.

NAUCESCU: Tronc! (*În parte:*) Tot din Scriptură grăieşte cioacla!

(Se produce o mişcare pe scenă. Publicul din fund se apropie de naselă şi dă semne de nerăbdare.)

HAZLIUL: Ei! domnule Moghior, ai de gînd să pleci astăzi, sau te-ai pus pe clocit ouă?

MOGHIOR: No, plec, domnule, plec sînt gata numaidecît (*Tare, către public:*) Domnilor, doamnelor, înaltă nobleţă şi onorabil public Marele balon Ciubăr Vodă, aice pornit, are se aibă onoare a face ascensiune Glorie României! Viitorul patriei române

HAZLIUL: Ian lasă România-n pace, domnule şi pleacă fără să ne mai faci cuvînt .

MOGHIOR: Ei, dar' cu vînt sau fără vînt Cine vroieşte să facă ascensiune cu mine?

NAUCESCU: Eu nu vreau, domnule, nici Despa . așa s-o ştii!

MOGHIOR: Nime nu are curagiul? Nime? O dată, de două ori . de

CHIRIȚA (*dintr-o tribună*): Stăi, că eu vin!

TOTI: Cine? Cine?

CHIRIȚA (*viind în scenă*): Eu, cucoana Chirița! baroneasa din Paris şi din Viena!

SCENA 2

Cei dinainte; CHIRIȚA (purtînd un coc exagerat)

COR

Chirița, Chirița, Bîrzoaie,
Se urcă, se urcă-n balon!

CHIRIȚA

De ce nu? Chirița-i leoaie,
Hailaifă, model de bonton.

COR

Vivat! bravo mii de ori,
Chirița se duce-n nori!
Ea, din mîndră baroneasă,
Vrea s-agiungă baloneasă!

CHIRIȚA: D-apoi cum?! Șî de ce nu?! Doară una-i Chirița pe lume, deși multe au ambiție ca să-i samene . Cîte am pățit eu! prin cîte am trecut, de cînd ne cunoaștem șî, slavă Domnului! iată-mă-s, tot grasă și frumoasă . (*Se păunește.*) Dar mi-ți zice poate că balonu-i altă gîscă mi-ți pomeni de trăsnete, de fulgere, de pericole *et cetera* și cele multe . Habar n-am! Dacă nu mi-o venit de hac nici balonul meu cel galbîn știți . cel troienit în Păcurari . apoi de balonul ista a să mă sparii? .. Tocmai Ciubăr Vodă a să-mi facă șotia? .. Nu vă îngrijiți, suflețailor Eu sînt o persoană ca vestitul Baiardi: *sans peur et sans reprocher*. Am îmblat pe apă și pe uscat, ș-acum vreau să îmblu și prin văzduh, ca o ciocîrlie gingașă, ciripitoare

PANGLICĂ (*ascuns între public*): Cam grea ciocîrlie!

CHIRIȚA: Aud? ... Cine-o spus că-i grea? Te înșăli, domnule. M-am cîntărit la spoziția de la Viena și am tras cît o pană de . lișită... Ș-apoi, dacă ai fi un om îmblat și cetit, dacă mi-ai fi călătorit, ca mine, pe unde și-o întărcat dracul copiii, dacă mi-ai fi văzut Parisul și Viena, dacă ai face parte din lumea cea mare, din hailaiful Bucureștilor, ai ști că sexul nostru, fie cît de gras, e tot grațios și ușurel. Așa spunea Alchibiad, palicarul din vremea grecilor vechi, după cum m-o încredințat monsiu Șarlă, profesorul lui Guliță dar fiindcă d-ta nu ești nici Alchibiad, nici palicar plecăciune! (*În parte:*) Auzi, tontu, parcă m-am îngrășat la casa lui!

NĂUCESCU: Aoleo, sfinte! că strechietă-i!

CHIRIȚA (*furioasă*): Cine-i străchietă, năucule?

NĂUCESCU: Nu d-ta, cocoană . Despa . Despa ... (*Despa se supără.*) Taci, soro, că-i în stare să ne sară-n cap. (*Tare:*) Cocoană Chirițo, ce-a zice soțul d-tale cînd a afla?

CHIRIȚA: Zică ce-a vrea; am hotărît să mai văd și alte lumi, nu tot asta de la noi, și m-oi ascensiune arisî chiar de-a fi să-ți cad pe cap din naltul cerului.

NĂUCESCU: Ferească pronia! (*În parte:*) Să-mi cadă coșcogea bute pe scăfîrlie m-am topit!

CHIRIȚA (*exaltată*): Dar', oi să mă înalț pe unde nu s-au înălțat nici zmeii, ca să meargă vestea Chiriței peste nouă mări și nouă țări; oi să mă sui în lună și în stele ca să văd de oi gasi și pe acolo bazaconiile ce le-am văzut pe pământ.

(*Arie din Chirița la Paris*)

CHIRIȚA

Am văzut amoruri multe
Ș-amorași cu pene smulte,
Smulte, smulte, smulte, smulte etc.
Și caractere-njosite,
Nu demult la noi ivite,
Vite, vite, vite, vite, vite, vite, vite.
N-are cine cumpăra.

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

CHIRIȚA

Ei, parol, n-ar zice ba!

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

COR

N-are cine cumpăra
Șapte de-o pară.
Ei, parol, n-ar zice ba,
Șapte de-o pară.

CHIRIȚA

Deci, Chirița, exaltată,
Vrea în ceruri să răzbată,
Bată, bată, bată, bată, bată, bată, bată.
Chiar de-a fi din a lor poală,

(*Coborînd ochii.*)

Ca să cadă rostogoală
Goală, goală, goală, goală, goală, goală.
Sper că toți m-or admira.

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

CHIRIȚA

Ș-or strîga voios: Ura!

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

COR

Dar'! cu toți te-om admira,
Șapte de-o pară,
Și cu toții om striga
Șapte de-o pară!

(Moghior se coboară din naselă și se apropie de Chirița.)

MOGHIOR: Cucoană Chiriță . cînd v-a fi cu plăcere, balonul e gata.

CHIRIȚA *(întorcîndu-se și zărînd pe Moghior)*: Pei, drace! D-ta ești balonistu?

MOGHIOR: Eu . Mă recunoașteți?

CHIRIȚA: Da' cum tătarii să nu te recunosc?!

(Scena următoare e aparte.)

MOGHIOR *(cu sentiment)*: Ah!

CHIRIȚA: D-ta m-ai scăpat de belea la Viena, plătindu-mi datoriile, și ai venit cu mine la București pentru ca să capeți concesiuni și joncțiuni . . . Ba încă am și jucat ceardașul împreună în sala lui Bossel. Da' bine, grăfușorule, cum de-ai agiuns balonist din joncționist? . . . măcar că, bine bătînd: Tot ca una, fata mea.

MOGHIOR *(în taină)*: Amoriul! . . . el m-a metamorfozat.

CHIRIȚA: El te-o metamorfozat? Bată-l norocu, amoraș, îi cunosc și eu drăciile și renghiurile *et cetera* și cele multe! Dar ce are a face cu balonul?

MOGHIOR: Ascultă-mă: neputînd să am parte de d-ta pe pămînt, mi-am pus în gînd să te răpesc în văzduh, ca să fii a mea!

CHIRIȚA: Eu? Pe mine . . . în văzduh?! Ba să-ți cați de treabă, că-ți gășăști pîrtagul cu Chirița!

MOGHIOR: Pîrtag, nepîrtag . . . nu-mi pasă! Vreu să facem joncțiune de inimi împreună.

CHIRIȚA *(în parte)*: Mititelul! *(Tare:)* Dar nu să poate una ca asta, măgnățulule . . . Eu sînt măritată cu Bîrzoii; am fete mari cu copii, și un flăcău de băiet la Senat. *(În parte:)* Cenușăr . . . *(Tare:)* Ș-apoi, nu știi, sînt o persoană vertuoasă . . . vertuoasă de nu-mi încap în pele . . . sînt jurată să păzesc credință . . .

MOGHIOR: A! nu face nimic Când îi fi sus, în aer, te-oi dez-
lega eu de toate jurămintele.

CHIRIȚA: Ba, să nu te-mpingă păcatul, că, pre legea mea, te
azvîrl din naselă ca pe-o minge.

MOGHIOR (*răsucindu-și musteața*): Om videa . . . Cucoană Chi-
riță, publicul așteaptă . . . Poftim. (*Dă brațul Chiriței și face giurul
scenei, închinîndu-se la public; apoi se apropie de naselă.*)

CHIRIȚA: Hai! . . . (*În parte:*) Ar avea haz să pat vro șotie toc-
mai în nori . . . dar, las' pe mine!

COR

Chirița, Chirița Bîrzoaie,
Se urcă, se urcă-n balon!

CHIRIȚA

Adio! Chirița-i leoaie,
Hailaifă, model de bonton.

COR

Vivat! bravo mii de ori!
Chirița se duce-n nori!
Ea din mîndră baroneasă
Vrea s-ajungă baloneasă.

SCENA 3

Cei dinainte BÎRZOI, UN COMISAR

BÎRZOI (*intră în sala teatrului, pe la finele corului, se apropie de
orhestră și strigă deodată*): Nu lăsați! N-o lăsați să se suie în nă-
sălie cu ungurul! Chirițo!

TOȚI: Ce este, ce este?

BÎRZOI: Chirițo fugi de lîngă naselă!

CHIRIȚA: Vai de mine! bărbatu meu?!

BÎRZOI: Eu, dar' și nu-ți dau voie să bați lela prin văzduh cu
balonistul.

CHIRIȚA: Da' bine, frățioare, gîndește că onorabilul public și
înalta nobleță .

BÎRZOI: Nu știu eu de astea Chiriță, să mă vezi mort, dacă-i
face asfințiune cu balonul.

CHIRIȚA: Măcar să te și îngrop, sufletește, nu mă iartă filotimia
să te ascult.

BÎRZOI: Așa ți-e povestea, giupîneaso? Apoi vin eu să te-nhaț . Nu te iartă filotimia?! Ian să-ți arăt eu filotimie!... (*Vrea să sară pe scenă, peste orhestră.*)

CHIRIȚA: Opreți-l, legați-l, duceți-l la Mărcuța, c-o turbat!

COMISARUL (*lui Bîrzoî*): Stai, domnule! Unde te duci?

BÎRZOI: Ce-ți pasă dumitale?

COMISARUL: Domnule, sînt comisar!

BÎRZOI: Nici nu vreau să te știu!

COMISARUL: Domnule, nu face scandal, c-oi fi silit să te arestez!

BÎRZOI: Scandal?! Eu fac scandal?! Iaca cine face scandal... Arestuiește-i pe dînșii!

COMISARUL: Ei, nu mai lungi vorba și șezi liniștit.

BÎRZOI: Cum?! Să tac mîlc cînd îmi fură de la ochi pe Chirițușca mea?! Mări, fugi încolo! (*Dă brînci comisarului.*)

COMISARUL: Așa?! Dar', ieși afară! (*Îl apucă de guler.*)

BÎRZOI: Ba n-oi ieși!

COMISARUL: Nu-i ieși?! . Dacă doar știu că te duc și pe sus. (*Îl apucă-n brațe și-l scoate afară din sală.*)

BÎRZOI (*zbătîndu-se*): Protestarisăsc în numele hristoitiei! Domnule, ești vîndut ungurului!

CHIRIȚA: L-o umflat? Aferim! D-le Moghior, hai degrabă în balon.

MOGHIOR (*luînd-o de mîină*): No, hai! (*Cu foc:*) De-acum ești a mea!

CHIRIȚA: Pune-ți pofta-n cui!

(*Se suie amîndoi în naselă.*)

CHIRIȚA: Strîmtă naselă dar încălce solidă-i?

MOGHIOR: Cît podul de la Pesta N-ai nici o grijă. (*La soldații care sînt împregiurul naselii:*) Acum, d-lor, luați seama bine, să dați drumul frînghiilor cînd oi striga: *Ellien Moghior!* .. ați înțelese? Cucoană Chiriță, ține-te bine, plecăm (*Scoate pălăria și o învîrtește-n aer, strigînd:*) *Ellien Moghior!*

CHIRIȚA (*la soldați*): *Lâchez tout!*

PUBLICUL: Ura!

(*Soldații lasă frînghiile și se retrag în fund. Balonul se urcă puțin, apoi se oprește.*)

NAUCESCU: Aoleo, maică se duce, iaca privește, Despo... se duce, ba se oprește s-a oprit!

HAZLIUL: Nasela e cam grea Chirița are prea mulți nuri.

VÎNZĂTORUL: Șapte de-o pară!

MOGHIOR (*în văzduh*): Ah! Chirițo de acum n-ai încotro face Trebuie să mă iubești!

CHIRIȚA: Ian nu te obrăznic!

MOGHIOR: Ah! dă-mi un cioc, Chirițo!

CHIRIȚA: Iaca, moțpanu! . . . *(Se apără.)* Da' du-te-ncolo, nerușinatule, că te văd oamenii! Vai de mine .. mi-am găsit beleaua! Mai bine aruncă lest, ca să ne putem sui, căci s-a oprit balonul.

MOGHIOR: Bine zici . . . să nu ne vadă nime de pe pământ. *(Ridică un sacușor de năsip.)*

NAUCESCU *(viind în scenă și cătînd în sus)*: Ian privește, măică! . . . Se drăgostesc prin văzduh, ca cărăbușii.

MOGHIOR *(de sus)*: Feriți! *(Deșartă sacul.)*

NAUCESCU: Aoleo, m-a chiorît! *(Se întoarce la locul lui, frecîndu-și ochii. Publicul rîde.)*

(Nasela se ridică încet. Un nour se coboară puțin din frize, pentru efectul perspectivei.)

MOGHIOR: Ne suim, Chirițo! Ne suim! Dă-mi un cioc unguresc.

CHIRIȚA: Ce să-ți dau?! Un cioc?! .. Du-te cioarălor!

MOGHIOR: Adică un sărutat. *(Vrea să o sărute.)*

CHIRIȚA: Ian ascultă. astîmpără-te, că te dau jos din trăsură.

MOGHIOR *(cu foc)*: Numai un cioc, ș-apoi să mor.

CHIRIȚA *(luptîndu-se)*: Vai! umflate-ar Rusaliile!

(Nasela dispare după nour.)

CHIRIȚA *(după nour)*: Săriți! Agiutor! . . . Pompierii!

(Publicul se uită în sus.)

HAZLIUL: Ce s-aude? Chirița cere agiutor! Oare ce i se-nîmplă?

PANGLICA: Privește . . . Parcă se luptă cu ungurul . . . Iaca, l-au apucat de gît. l-au plecat pe marginea naselei! Aoleo! Feriți! . . . Cade ungurul cade

TOȚI: Cade! Feriți!

(Deodată cade în mijlocul publicului un manechin ce seamănă cu Moghior.)

PUBLICUL *(încungiurînd manechinul)*: A! .. Sărmanul! A murîrît! S-a turtit ca o plăcintă! Un doctor! Un doctor! Să-l ducă la spital! Degrabă!

(Soldatul ridică manechinul și iese.)

NAUCESCU: Bree, ce grozăvenie! Mi s-a încrețit pelea! Ai văzut, Despo, cum a căzut de rău?

DESPA: Apoi, dă . . . așa i-a fost scris se vede . . .

COR

Ce fapt grozav și trist!
Ce fapt neașteptat!
Sărmanul balonist
De-a tumba a picat!

HAZLIUL: Dar oare unde-i balonul? ... Îl vezi, Lică?

PANGLICĂ: Ba nu ... A dispărut ... S-a dus în naltul cerului,
cu Chiriță cu tot.

HAZLIUL: Sărmana e perdută! Cum a să se coboare?

TOȚI: Sărmana!

HAZLIUL: Stați . . iaca balonul! colo, sus, ca o rîndunică.

PANGLICĂ: Pare că se coboară ...

HAZLIUL: Ba cade ... cade cu o răpegiune spăimîntătoare ...

PANGLICĂ: Bine zici! .. Primejdie! De s-a lovi de pămînt,
nu s-alege nici țandără de biata Chirița.

NAUCESCU: Aoleo! De nu mi-ar cădea pe scăfirlie! (*Își deschide cortelul.*)

HAZLIUL: Iaca și Chirița ... O vezi în naselă?

PANGLICĂ: O văz . face semne de desperare . Se dezbracă ... își aruncă mantila!

HAZLIUL: Și cortelul.

PANGLICĂ: Și cocul. (*Toate aceste obiecte cad pe scenă una după alta.*)

HAZLIUL: Și tunica ... și ... ba nu ... balonul a început a se coborî mai încet ... Chirița l-a ușurat azvîrlind cocul ... Știi una, Lică? Hai să improvizăm o orațiune cucoanei Chirițe Mergi de pregătește cele trebuincioase.

PANGLICĂ: Bună idee .. Mă duc .. (*Iese.*)

(*O frînghie lungă începe a spînzura de sus.*)

TOȚI: Balonul, balonul! ... s-a apropiat!

CHIRIȚA (*strigă de după nour*): Prindeți capătul frînghiei ... prindeți frînghia.

(*Publicul apucă de frînghie, trage, și nasela se ivește coborîndu-se.*)

PUBLICUL: Ura! Să trăiască cucoana Chirița!

CHIRIȚA: Încet, încet. Să nu mă izbiți de pămînt ... Așa . dă-mol . frumos .. bine ... bravo!

(*Nasela ajunge pe scenă.*)

COR

Bine-ai venit înapoi!
Bine-ai sosit între noi!

Chirițușca lui Bîrzoî,
Eroină-ntre eroi!

CHIRIȚA (*fără coc, în corset, cu brațele și umerile goale*): Bine v-am găsit, oameni pămînteni! (*Sare din naselă.*) Uff! slavă Tatălui și Fiului că m-am văzut iar pe uscat!

HAZLIUL: Cît ne pare de bine la toți, cucoană, că, zău, te-am crezut perdută pentru totdeauna.

CHIRIȚA: Aș, nu pere Chirița cu una, cu două.

HAZLIUL: Dar, vă rog, spune-ne, ce vi s-a întîmplat? V-ați pierdut hainele pe drum, și vă întoarceți într-o toaletă cam

CHIRIȚA: Cam . . *neglijé*! Adevărat monsiu mușunachi, că-s cam . . desfrunzită, dar, apoi, ce era să fac pentru ca să-mi scap viața? M-am despoiat . . Însă, apropo nu mi-ați găsit bulendrele? Le-ați cules? Mersi Acum ascultați tragedia mea:

(*Arie din Domino noir :*

Ah! quelle nuit)

CHIRIȚA

Cum am plecat,
Moghiorul, bat,
De mine s-a legat,
Cerînd cu mare foc
Să-i dau un cioc.
Eu îl refuz
Și-l rog cîstit să nu facă abuz,
Iar el, numaidecît,
Îmi sare-n gît!
Zadarnic cat să-l potolesc,
Onoarea să-mi diafendefască,
Moghiorul meu, turbat,
M-apucă la pupat!
Atunci mînia m-o umflat,
Și din naselă l-am zburat
Ca pe-un flaimuc
Ce s-o tot dus de-a tumba, huștiuliuc;
Privindu-l, am rămas
Zău, fără glas,
Ș-am zîs în gîndul meu:
Ah! te rog, sfînte Dumnezeu,
Apără-l de mai rău!

Dar, apropò unde-i Moghiorul? Cred că s-a fi metamorfozat în paprică . şî s-a săturat de amor.

COMISARUL: Ba nu, cocoană a înviat şi s-a dus cu banii adunaţi la casă.

CHIRIȚA: Cum?!... n-o rămas lat?! Tare, de oţal, ungu-
rul! A fi căzut pe slănină Dar să nu-mi uit vorba:

II

Deodată-n sus,
Balonul, dus
De duhul necurat,
În aer o zburat,
S-o înălţat!
Mi să părea
Că-n ochii mei lumea perea,
Şî ameţeam lulea
Altă belea!
Ce să mă fac? Şî cum să scap?
M-acat în grabă de supap
Şî trag mereu, cât pot,
Să iasă gazul tot.
Însă deodat-am început
A coborî precum n-am vrut,
Întocmai chiar,
Şî mai dihai decît bietul Moghior.
Atunce am rămas
Iar fără glas
Ş-am zîs în gîndul meu:
„Ah! te rog, sfinte Dumnezeu,
Scapă-ne de mai rău!“

Şi nici una, nici două, pentru ca să să uşure balonul, zvîrl mantila de pe umeri, azvîrl de pe cap părul meu de başca, cocul cel de patru oca şi trii litre, zvîrl cortelul, zvîrl tunica Puţin o lipsît să-mi azvîrl şi turniura, dar noroc că balonul şi-o moderat repegiunea.

HAZLIUL (*aducînd obiectele*): Ce inspiraţie minunată aţi avut! Iată obiectele d-voastră.

CHIRIȚA: Mersi, muţunachi . Să-mi pun tunica... aşa .
mersi cu toate că nu mi-e ruşine să înă vadă soarele cum sînt!

III

Şî cum cădeam,
Pe gios videam

Acest oraş frumos,
Luxos, politicos
Şi . . . noroios.
Iar pe aici,
Oamenii mari, oamenii mici
Mi sã păreau pitici,
Pitici, pitici.
Cîţi dintr-acei fuduli, măreţi,
Aveau aspectul de bureţi!
Cîţi zmei, lei-paralei,
De sus, păreau pigmei!
Atunci, gîndind cã gioacă rol
Păn' ce sã dau frumos de gol,
De-a rostogol.
Şi iar dispar, perzîndu-se-n nãmol,
Un rîs neaşteptat
M-o apucat
Ş-am zîs în gîndul meu:
„Ah! te rog, sfinte Dumnezeu,
Apără-ne de mai rău!“

TOTI: Bravo . . . cucoană Chiriţă! Să trăiască cucoana Chiriţa!

CHIRIŢA: Sărut ochisorii! (*Îşi aşază cocul.*)

(*Se aude zgomot în culise.*)

SCENA 4

Cei dinainte; BÎRZOI, COMISARUL

COMISARUL: Prindeţi-l . . . prindeţi-l . . . nu-l lăsaţi să între.

BÎRZOI: În lături, guleratîlor! (*Întră.*) Aice-i aice-i? Unde-i Chiriţa?

CHIRIŢA: Vai de mine! Bîrzoii! bărbatu-meu! am sfeclit-o!

BÎRZOI: A! iată-te, giupîneasă! Aşteaptă să-ţi dau eu balonuri şi nasăle . . . (*Se răpede.*)

CHIRIŢA: La sănătoasa, Chiriţo, că-i slut la Prut! (*Fuge prem-pregiurul balonului, apoi sare peste laviţa pe care şede Năucescu, îl răstoarnă jos şi dispăre în culise.*)

NAUCESCU: Aoleo, maică! . . . m-a ucis!

COMISARUL (*prinzînd pe Bîrzoii*): Stai, nebunule! Unde te socoţi? la Mărcuţa?

BÎRZOI: Ce vrei cu mine . . . zapciule? . . . N-am eu dreptul să-mi păzăsc nevasta? . . . Chiriţa e a mea . . . Nu-i averea Statului . . . M-am cununat cu dînsa înainte de răzmiriţă . . . Fugi încolo!

COMISARUL (*zice soldaților*): Umflați-l pe sus... și, la poliție!

(*Soldații ridică pe Bîrzoii, care se luptă.*)

BÎRZOI: Anaftemă să fiți... cu tot neamul vostru! (*Iese furios.*)

(Îndată se aude între culise fanfara din marșul operei *Profetul* și începe a defila pe scenă un cortegiu format de principalele roluri create de Millo. În frunte merge Panglică, purtînd un stindard cu inscripția: „Vivat Chirița!”; apoi Baba Hîrca, Barbu Lăutarul, Plăcintarul, Moisi, Paraclisierul... etc., avînd fiecare cîte un steag cu numele său pe dînsul. Chirița, culcată într-un baldachin împodobit, este adusă în triumf, pe sunetul marșului. Cortegiul face glurul scenei pe dinaintea estradelor din care sînt aruncate buchetai Chiriței, apoi se oprește în mijlocul scenei.)

PUBLICUL: Ce s-aude, ce s-aude? (*Vrea să iasă.*)

HAZLIUL (*oprindu-i*): Stați pe loc! Vine cucoana Chirița în triumf!

PUBLICUL: Uraa!

(*După fanfară, corul cîntă versurile următoare pe partea întăi a marșului.*)

COR

Glorie și onori,
Mîndră Chiriță,
Bravă zmeiță
Care-a zburat prin nori,
Ca o porumbiță!
Hai să strigăm în cor:
Mîndră Chiriță!
Acum și în viitor,
Glorie și onor!

(Cortegiul oprindu-se în mijlocul scenei, Chirița se coboară din baldachin, salută și cîntă pe partea muzicii marșului ce vine în urma corului.)

CHIRIȚA

(*cu sentiment*)

Români! sufletu-mi este uimit!
Și de m-aș asculta,
Pe toți v-aș săruta.

Cu foc, cu foc nepotolit
Buluc la sînul meu
V-aş strînge, zău!

*(Apoi ea se suie iar în baldachin, şi cortegiul
pleacă, cîntînd.)*

COR

Glorie şi onori,
Mîndră Chiriţă!
Etc., etc.

(Cortina cade)
în strigătul de „Ura!” al publicului de pe scenă

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

Feerie națională în cinci acte

P E R S O A N E L E :

PAPURĂ-ÎMPĂRAT
SÎNZIANA, fata lui
PÎRLEA-VODĂ
LACUSTĂ-VODĂ
PĂCALĂ
TÎNDALĂ
BABA RADA
ZÎNA-LACULUI
ZÎNA-CODRULUI
STATU-PALMĂ-BARBĂ-COT
IARNA
CRIVĂȚUL
ZORILĂ

MURGILĂ
DASCĂLUL MACOVEI
TOMA
MĂRICA
SAFTA
CRAINICUL LUI PAPURĂ
STOLNICUL LUI LACUSTĂ
PAHARNICUL LUI PÎRLEA
UN GENIU
AL DOILEA GENIU
UN URS ALB
O PASERE MĂIASTRĂ
POPOR, OSTAȘI, ȚĂRANI
ȚĂRANCE

ACTUL I

(Teatrul reprezintă o cîmpie arsă de soare, în fund o pădure, în stînga o căsuță între copaci uscați, în dreapta, spre fund, un lac.)

SCENA 1

DASCĂLUL MACOVEI, TOMA, MĂRICA, SAFTA, ȚĂRANI, ȚĂRANCE, PEPELEA (doarme sub copaci, lângă căsuță)

COR

Ce secetă, ce foc!
Amar și vai de noi!
Avem lipsă de ploi,
Și lipsă de noroc. *(bis)*

SAFTA

(arătînd pe Toma)

Ce-a fost verde s-a uscat,
Ca și bietul meu bărbat!

TOMA

(arătînd pe Safta)

Ce-a-nflorit s-a scuturat,
Ca nevasta mea din sat.

COR

Ce secetă, ce foc!
Amar și vai de noi!
Avem lipsă de ploi,
Și lipsă de noroc.

MACOVEI: Uff! de cînd trăiesc eu, dascălul Macovei, și, slavă Domnului! trăiesc de cînd cîinii purtau colaci în coadă... încă așa arșiță n-am apucat; să juri că ne găsim în țara lui Pîrlea-Vodă.

TOMA: Dar cum e țara aceea, jupîne dascăle?...

MACOVEI: O țară unde-i așa de cald tot anul, că găinile fac ouă răscoapte.

TOMA: He! he! gogonată o mai spuseși, jupîne.

MACOVEI: Tomo! ești necredincios, o știe lumea-ntreagă... dar prost, de cînd?

TOMA: Apoi dă, jupîne, eu nu-s cărturar ca d-neta, care ştii *Alexandria* pe de rost, şi care ai umblat pe unde ş-a-nţărcat dracul copiii.

MARICA: Aşa-i; jupînul Macovei, bărbatul meu, cunoaşte şi-*Afgatanghelescu*.

MACOVEI: *Tronc*, Mărico! . . . ai sclintit-o, fata mea, vrei să zici *Afgatanghelul*! Da, oameni buni, ştiu multe, de toate . . . nu că mă laud . . . căci am fost prin ţara căpcăunilor şi prin ţara năucilor . . . unde oamenii pătimesc de boala politiceii.

TOMA: Dar ce boală o mai fi ş-aceea?

MACOVEI: Boală de balamuc, care seacă toate simţirile şi-nvrăjbeşte fraţi cu fraţi.

TOMA: Fie lor acolo! .

MACOVEI: Ş-am 'mai fost, oameni buni, pe la Sfînta Vineri, pe la Sfînta Joi, pe la Sf. Mercuri, unde m-am întîlnit cu Statu-Palmă-Barbă-Cot, cel care fuge călare pe un iepure schiop şi doarme într-un vîrf de plop.

TOMA: He! He! asta e şi mai gogonată, şi mare, cît . . . cît . .

MACOVEI: Cît prostia ta.

TOTI: Ha! ha! ha! te-a păcălit, Tomo!

MARICA (*rîzînd*): Cred şi eu că l-a păcălit, dacă jupîn Macovei, bărbatul meu, ştie şi ceriul din toacă . . . asta, toaca din cer.

MACOVEI: *Tronc*, Mărico, iar ai sclintit-o, sufletele. Ş-am mai fost, oameni buni, pe la curtea lui Lăcustă-Vodă.

TOTI: Lăcustă-Vodă?

MACOVEI: Da! Ce? n-aţi auzit de el? . . un domn mare, cu oaste mare şi cu stomac şi mai mare . . . El mănîncă, mănîncă, de cum se trezeşte păn' ce adoarme, şi tot nu se mai satură, vecinic flămînd şi slab.

TOMA: Ş-o fi mîncînd şi comîndul; dar poporul lui? . . .

MACOVEI: Sărmanul! e şi mai slab şi mai flămînd decît dînsul.

TOMA: Halal de el! . Vrea să zică, tot mai bine la noi, în ţara lui Papură-Împărat; deşi se spune că împăratul nostru e cam şovăi, şovăi . . . ca numele lui.

MACOVEI: Tacă-ţi gura, lehăule! . . . nu te-atinge de mai-marele tău; împăratul nostru e om cu chibzuială şi are doi sfetnici mari, pe Păcală şi pe Tîndală. Unul îl sfătuieşte într-un fel, altul într-alt fel, şi augustatea sa se tot clatină între-amîndoi.

TOMA: Ca papura după vînt.

MACOVEI: Ei! Ş-apoi! Clatine-se papura, broaştele să hălăduiască . . nu-i aşa?

TOTI: Aşa, aşa, jupîne.

MARICA: Cică, pe cînd frăia împărăteasa, ea cînta cucurigu-n casă?

MACOVEI: Ce-ai spus?

MĂRICA: Ş-acum, se zice că-l poartă de nas fata lui, domniţa Sînziana?

MACOVEI: O fi! că-i bună şi frumoasă.

MĂRICA: Frumoasă, ce-i drept, pe dînsa poţi căta, dar pe soareba, asta pe soare

MACOVEI: Destul; iar ai sclintit-o, Mărîco dragă; dar noi stăm de vorbă şi ziua trece.

TOMA: Şi soarele ne prăjeşte.

ȚĂRANII: Şi sămănăturile pier.

ȚĂRANCELE (*văitîndu-se*): Pier, pier, păcatele noastre! Ce-o să devenim? O să ne moară copiii de foame!

MACOVEI: Tacă-vă ciocul, gaițelor! decît ați urla, mai bine v-ați apuca să faceți descîntece de ploaie.

MĂRICA: Că doar noi nu sîntem vrăjitoare ca Baba Rada, din căsuța aceea Numai ea ştie să facă vrăji şi să tragă-n bobi, şi să descînte de dragoste cu ulcica, şi să dezlege norii

MACOVEI: Da de unde ştii, jupîneasă, că Baba Rada descîntă de dragoste cu ulcica? Nu cumva .

MĂRICA: Ferească Dumnezeu, bărbate, nu se află! dar toată lumea ştie că Baba Rada ceteşte şi-n stele şi-i carte de tobă, asta . . . tobă de carte.

MACOVEI: Tronc, Mărîcă! . . Oameni buni; hai să ne mai sfătuim cu părintele Pricochi şi să-l rugăm să mai iasă cu icoanele.

TOȚI: Hai, hai! (*Repetă corul şi iese prin dreapta.*)

PEPELEA (*trezindu-se*): A! . . bun somn am tras! . şi frumos vis am făcut! Eu, Pepelea, băiat sărac, fără tată, fără mamă, venit în locurile acestea din Țara Românească, părea că mă-nsurasem cu fata împăratului, după ce o scăpasem din ghiarăle unui zmeu, care-o răpise din palatul tătine-său. Greu m-am luptat prin somn . dar i-am venit eu de hac zmeului.

A r t e

Frumoasă Sînziană,
Copiliță Cosînzeană,
Răpită-era d-un zmeu!
Am dat pe el năvală
Şi, cu viteaza-mi pală,
Ucisu-l-am chiar eu.
Iar fata, în uimire,
Mi-a dat a sa iubire,
În schimb pe dorul meu.

Aș! vorbă să fie împăratul a trimis crainici în tuspătru părți ale lumii, ca să dea știre crailor și împăraților că acel din ei care va plăcea Sînzianei îl va lua de ginere; și-i va da zestre jumătate de mpărăție. Ce mai trebuie zestre? Eu m-aș mulțami numai cu fata, pre legea mea.

SCENA II

PEPELEA, BABA RADA

(ea stă pe pragul ușei, sprijinită pe o cîrjă, îi gîrbovită și zdrențuroasă, cu plete albe)

BABA RADA (auzindu-l, în parte): Auzi pușchiul, pe unde-i bat gîndurile chelului îi trebuie chitie de mărgăritar. (Tare.) Pepeleo

PEPELEA: E! Iaca și Baba Rada vino colea, mătușică, am să-ți spun un vis d-ale poznașe.

BABA RADA: Nu pot, dragul mătușei; că-s oloagă de-o cîrjă.

PEPELEA: Oloagă de-o cîrjă?

BABA RADA: De-abia-mi port tinerețele, cu ajutorul cîrjelor și mi s-a frînt una astă-noapte.

PEPELEA: Se vede că încălecaseși pe ea, ca să mergi la nunta lui Statu-Palmă.

BABA RADA: Ba, am alungat o pisică neagră care se băgase pe coș la oala cu smîntînă.

PEPELEA: O fi fost duhul necurat?

BABA RADA: Ucigă-l toaca! Cînd am lovit-o cu cîrja, a scos foc pe ochi; și cîrja s-a făcut numai țanduri în mîna mea bună-tate de cîrjă mi-o dedese chiar Strîmbă-Lemne, acu o sută de ani.

PEPELEA: Strîmbă-Lemne? Alei! dar de cînd ești pe lume, mătușică?

BABA RADA: Eu? Ascultă:

Arie

I

Eu sînt de cînd în astă lume
Românul încă n-avea nume;
De cînd Carpații cei măreți
Erau ca niște bureți;

De cînd lupii la noi
Erau păstori de oi
Și urșii cu cimpoi
Mînau cirezi de boi.

II

Eu sînt de cînd pe mîndrul soare
Nu erau pete arzătoare;
De cînd un purice ușor
Purta potcoavă la picior
Potcoavă grea de fer
Cu care sărea-n cer,
Ș-apoi din cer venea
Și barba mi-o ciupea.

Pe atunci eram tînără, frumoasă . . . eram zîină . . . dar m-a scos din minte Făt-Frumos . . . și mi-am pierdut darul.

PEPELEA: În adevăr, că ești cam schimbată la față.

BABA RADA: He! He! . . . Vremea vremuieste, fețele se zbîrcesc, bălămălele slăbesc și în locul puricilor sprinteni au ieșit pe lume alte jigăanii, care sar din gunoi . . . și cu-o săritură ajung . . . sus . . . sus . . . sus.

PEPELEA: Hei! că nu sînt și eu o jiganie din soiul lor.

BABA RADA: Și ce-ai face, măi băiete?

PEPELEA: Aș zbura tocmai lîngă fata împăratului.

BABA RADA (*îl trage de urechi*): Ți-e dragă! Hai?

PEPELEA: Ca ochii din cap.

BABA RADA: Dar tu ei? .

PEPELEA: Și ea mie, vorba țiganului.

BABA RADA: Ei, știi una? . Pepeleo, hai cu mine în pădure, să-mi durezi o cîrjă nouă de alun . . . Și eu voi culege flori de na-valnic, ca să-ți fac o scăldătoare de dragoste.

PEPELEA: Și crezi că Sînziana m-a îndrăgi, dacă m-oi scălda?

BABA RADA: De ce nu?

PEPELEA: Oare? . . . Hai la pădure, mătușică . . . Hai la pădure .
(*O ia de braț și pleacă în fugă.*)

BABA RADA: Încet, încet . . . vai de mine . . . parcă te-au umflat rusaliile.

PEPELEA: M-au umflat . . . hai . . . nu pot sta pe loc . . . mi s-au aprins călcăiele .

BABA RADA (*sare-ntr-un picior*): Încet, încet, nebunule, cad, ține-mă, încet, vai de mine! (*Iese amîndoi și intră în pădure.*)

SCENA III

LACUSTĂ-VODĂ, STOLNICUL, SERVITORI și OSTAȘI
(sub costum de lăcuste)

STOLNICUL (*vine alergînd și purtînd un steag pe care e brodată o lăcustă*): Plecați-vă, închinați-vă, că vine măria-sa Lăcustă-Vodă . . . iaca, nu-i nimeni? nu face nimica, eu să-mi fac meseria mea. (*Strigînd.*) Plecați-vă, închinați-vă . .

(*Stolnicul intră cu servitori care poartă merinde.*)

COR
(*de lăcuste*)

Trece-aci Lăcustă-Vodă,
Dintre domni cel mai flămînd.
Să-i întindem masă mare,
Chiar în drum, cît mai curînd.

(*Așază merindele pe-o masă în dreapta, blide cu mîncări, garase și potire.*)

STOLNICUL: Grăbiți, copii, grăbiți . . . Măria-sa ne calcă pe urme . . . Așa . . așezați fripturile-n rînd . unde-s piftiile? Puneți-le la iveală, colea, bine.

(*În sunetul unui marș bizar, intră Lăcustă-Vodă, răzemat pe doi curteni.*)

LACUSTĂ: Mîncare, mîncare, mor de foame! Unde-i ministrul meu secretar de stat la departamentul bucătăriei?

STOLNICUL (*închinîndu-se*): Aici, măria-ta!

LACUSTĂ: Masa gata-i? . . .

STOLNICUL: Gata, priviți . . .

LACUSTĂ: Stolnice, ai binemeritat de la Patrie, te decorez cu ordinul „Frigării de aur“.

STOLNICUL: Să trăiești, măria-ta.

LACUSTĂ (*șede la masă*): Bune bucate! . . îmi fac cu ochiul . . . de unde să-ncep . . . A! . . . de la curcan (*mănîncă*), minunat! . . . am un țigan, bucătar meșter, cinci zloți pe lună, leafă . . . (*La suita lui.*) Vouă vă e foame?

TOTI: Foame, măria-ta.

LACUSTĂ: Bine: priviți la mine cum mănînc și vă-ndestulați.

TOTI: Poftă bună, milostive stăpîne!

LACUSTĂ: Vă place poate friptura de curcan?

TOTI: Place, place.

LACUSTĂ (*lacom, mîncînd*): D-apoi mie!

TOTI: Mănîncă-l sănătos, măria-ta.

LĂCUSTĂ: Acum să zic două vorbe astor piftii Ce miros,
ce parfum, (*mirosindu-le*) ce arom! (*Suitei.*) Dar piftiile vă plac?

TOȚI: Plac, plac.

LĂCUSTĂ: Cu vanilie, sau sadea.

TOȚI: Ba cu usturoi.

LĂCUSTĂ: Mă bucur dar ce s-aude? (*Afară, trîmbițe.*)

STOLNICUL: Se-naintează o oaste mare!

LĂCUSTĂ (*încercîndu-se*): O! oa o oa, oaste or fi duș-
mani! Unde mi-e paloșul? Na, l-am uitat acasă Cu ce să mă
apăr? Ha! cu furculița astă mare. Vie de-acum chiar Pîrlea-
Vodă Vitejilor, adunați-vă împrejurul meu și să muriți cu toții,
apărîndu-mi viața și masa.

(Toți se grupează lângă Lăcustă, care se înarmează cu o furculiță lungă.)

SCENA IV

*Aceiași, PÎRLEA-VODĂ, PAHARNICUL, CRAINICUL,
SERVITORI și OSTAȘI (toți sînt îmbrăcați în roș.)*

CRAINICUL (*viind răpede în scenă*): Închinați-vă, plecați-vă,
că sosește măriasa Pîrlea-Vodă.

LĂCUSTĂ: Pîrlea-Vodă Sînt platcă

(Întră paharnicul, urmat de servitori, care poartă balerce în spinare.)

COR

Iată vine Pîrlea-Vodă
Înfocat și-mbujorat;
Dintre toți domnii din lume,
Cel mai roș, mai însetat!

PÎRLEA

(Întră răpede. El e gras și aprins la față.)

Arie

Eu sînt Pîrlea cel aprins,
Care ard în foc nestins
Și dau foc și mistuiesc
Inimile ce-ntîlnesc.

Uf! uf! uf! în sînul meu
Curge lavă de vulcan,
Dați-mi apă ca să beau,
Să tot beau cît un borcan.

PÎRLEA: Apă, apă, mor de sete.

PAHARNICUL: Măria-ta, balercele sînt deșerte; ai băut tot.

PÎRLEA: Nu-i apă? m-am stîns! . Paharnice, te osîndesc să-ți tai capul tu singur, cu mîna stîngă. (*Vede masa.*) A! iaca chileală. (*Se răpede la masă.*)

LACUSTĂ

Semețe! un pas numai de-i face cătră masă,
Cazi mort, de astă armă străpuns

(*Îl amenință cu furculița.*)

PÎRLEA

Străpuns? Nu-mi pasă!
Mai bine mort de paloș, ca un viteaz, decît
De sete, mișelește, cu iască-aprinsă-n gît.

(*Apucă o garafă și o deșartă.*)

LACUSTĂ: Iaca minune grăim amîndoi în stihuri, ca niște apelinisiți? . Aferim, vere.

PÎRLEA: Vere? Cine ești tu, de îndrăznești a mă vărui?

LACUSTĂ: Eu sînt domn, ca și tine.

PÎRLEA: Domn. . . (*Amabil.*) Să mă fericesc cu numele?

LACUSTĂ: Lăcustă-Vodă!

PÎRLEA (*furios*): Lăcustă? dușmanul meu de moarte?

LACUSTĂ: Tocmai.

PÎRLEA (*grățios*): Sînt prea fericit de cunoștință. (*Dă mîna.*)

LACUSTĂ: Și eu tij, vere . . . poftim la masă.

PÎRLEA: Mulțămesc; sînteți prea amabil.

LACUSTĂ: Da, mă rog, nu te mai fasoli.

PÎRLEA (*șede*): N-aș vrea să fiu indiscret.

LACUSTĂ: Să mă vezi pe năsălnic.

PÎRLEA: Ba mai bine pe brațe, vere.

LACUSTĂ (*vesel, ghiontind pe Pîrlea*): Pe brațe, berbantule?
Pe brațele Sînzianei?

PÎRLEA (*posomorît*): Ba cît despre fata lui Papură-Împărat, pune-ți pofta-n cui.

LACUSTĂ: Și pentru ce, mă rog

PÎRLEA: Pentru că mă duc s-o-mpețesc.

LACUSTĂ (*ironic*): Ș-ai s-o pățești, în adevăr, vere.

PÎRLEA: Ver-vere? . . . Și cum asta?

LACUSTĂ: Fiindcă și eu mă duc la curtea Sînzianei, cu gînd de-a-i face curte.

PÎRLEA (*se scoală*): Sîntem rivali! unul din noi dar e de pri-sos pe lume; trebuie să piară.

LACUSTĂ (*liniștit*): Ai dreptate; peri tu.

PÎRLEA: Ba tu... Scoală și vin la luptă, să ne ciocîrtim cu paloșele.

LĂCUSTĂ: Ce face? Să ne batem împreună?... cată-ți de treabă, omule; avem oști pentru certele noastre, ucigă-se între ele... și noi să petrecem cu voie bună... Așa-i rîndul crailor ș-al împăraților. (*Strigă.*) Stolnice! .. pune-te în capul armatei mele și taie bucăți oastea lui Pîrlea-Vodă; de-i scăpa teafăr de te-i arăta leu... te-oi face „ban“.

PÎRLEA (*asemenea*): Paharnice! .. ai auzit?... Să te vād; harcea-parcea în oamenii lui Lăcustă-Vodă; de-i fi învingător te schimb din particular în general.

STOLNICUL (*cu glas slab*): Nu putem, măria-ta, că sîntem morți de foame.

PAHARNICUL (*asemenea*): N-avem vlagă, măria-ta; sîntem morți de sete.

LĂCUSTĂ: Ei, dar fie pe altă dată... (*Lui Pîrlea.*) Primești, verișorule... să ne ucidem altă dată?

PÎRLEA: Bucuros... acum să plecăm la curtea lui Papură-Împărat.

LĂCUSTĂ: Să plecăm; cunoști drumul?

PÎRLEA: Ba nu! m-am rătăcit de vreo șapte ori, de cînd am pornit de-acasă.

LĂCUSTĂ: Ai umblat în bobote ca și mine; ne trebuie dar un călăuz. Stolnice, un călăuz cît oi bate-n palme.

STOLNICUL (*nemișcîndu-se*): Numaidecît, măria-ta.

PÎRLEA: Paharnice, un călăuz.

PAHARNICUL (*stă pe loc*): Numaidecît.

(*Pepelea se ivește între copaci.*)

SCENA V

Aceiași, PEPELEA

PEPELEA (*aparte*): Am lăsat pe mătușa-n pădure să caute bu-ruieni.

PÎRLEA: Găsit-l-ați?

STOLNICUL (*zărind pe Pepelea*): Iaca unul, pe dînsul, voinici. (*Toți se răped și-l apucă.*)

PEPELEA: Ho! țară! .. ce este? ce v-au apucat?

STOLNICUL (*trăgîndu-l*): Te cheamă Lăcustă-Vodă.

PAHARNICUL (*asemenea*): Te cheamă Pîrlea-Vodă.

PEPELEA: Minciuni. nu mă cheamă nici Pîrlea, nici Lăcustă. mă cheamă Pepelea.

LĂCUSTĂ: Pepelea! ... Ha! Ha! Ha! poznaș nume!

PÎRLEA (*rîzînd*): Nu-i nume de calendar.

LĂCUSTĂ: Ca ale noastre. (*Tare.*) Pepeleo, răspunde, poți să ne duci la curtea lui Papură-Împărat?

PEPELEA (*aparte*): Or fi pețitori de-ai Sînzianei.

LĂCUSTĂ: Ai auzit?

PÎRLEA (*tare*): Poți, mă?

PEPELEA: Pot! ... vă duc și până la „măru roș“, dacă vreți, și până la calea-ntoarsă.

LĂCUSTĂ: Nu, că-i prea departe.

PEPELEA: Și până la dracu-n praznic.

PÎRLEA: Praznic? hai dar cu noi ... pleacă-nainte.

PEPELEA: Bine ... (*Aparte.*) Am să-i rătăcesc în pădurea cea deasă, din ea să nu mai iasă. (*Servii fură merindele de pe masă.*)

LĂCUSTĂ: Mergem? ... Poftim, vere.

PÎRLEA: Ce se potrivește ... apucă d-ta înainte, vere, ești mai cărunt.

LĂCUSTĂ: Cărunt eu? ... știi că te gălesc nostim?

PÎRLEA: Mă-i fi găsind ... dă-mi brațul ș-aidem împreună.

(Pîrlea și Lăcustă își dau brațul și cearcă a pleca odată cu piciorul stîng, dar nu nimeresc. Iese cu toți prin fund și dispar în pădure cîntînd.)

COR

Haideți cu toți la curtea
Lui Papură-mpărat,
Atrași de Sînziana
Cu nume lăudat.

SCENA VI

DASCĂLUL MACOVEI, TOMA, MĂRICA, ȚĂRANI,
ȚĂRANCE

(care vin prin dreapta)

TOMA: Așa o fi, jupîne dascăle .. sfîntă să-ți fie vorba, mare adevăr ai rostit ... nu plouă pentru că-i secetă.

MACOVEI: Și-i secetă, pentru că nu plouă.

TOMA: Dar fă bine de ne spune, pentru ce-i și secetă și lipsă de ploaie?

MACOVEI: O fi trecut prin văzduh un zmeu cu limbă de foc.

TOȚI: (*speriați*): Un zmeu?

MACOVEI: Sau poate că zidarii și cărămidarii or fi legat norii.

TOMA: Dar nu cunoști d-ta vreun chip de-a-i dezlega?

MĂRICA: Bărbatul meu să nu cunoască ai pripit de te-ai vorbit; asta ai vorbit de te-ai pripit.

MACOVEI: Tronc, Mărico! Oameni buni, este un leac de secetă care nu dă greș.

TOTI: Care, care? . . .

MACOVEI: Să-necați o babă.

TOTI: Ș-a ploua?

MACOVEI: Cu cofa.

TOTI: Hai, mări, să găsim o babă. (*Arătînd femeile.*) Pe care din ele s-o alegem?

FEMEILE (*arătîndu-se una pe alta*): Pe Catrina, pe Safta, pe Tudora, pe Tofana, pe jupîneasa dăscălița.

MĂRICA: Pe mine? Eu babă? (*Lui Macovei.*) Babă-s, jupîne dascăle? babă?

MACOVEI: Ba! ba . .

BĂRBAȚII: Pe dînsele, mări! (*Se luptă bărbații cu femeile! ele dau țipete.*)

BĂRBAȚII

Degradă, degradă
Să prindem o babă
Și-n apă s-o dăm.
Degradă printr-însa
De foc și de dînsa
Acum să scăpăm.

FEMEILE

Hoților! periți de-aici,
Că v-om bate cu urzici,
V-om zgîria ca pisici
De-ți fi toți numai beșici.

SCENA VII

Aceiași, BABA RADA, (se ivește-n fund)

BABA RADA: Să trăiască Pepelea! bună cîrjă mi-a durat am să-i descînt de dor.

FEMEILE: Iaca o babă, iaca o babă!

TOTI: Baba Rada, vrăjitoarea!

MACOVEI: Ea o fi legat norii . pe dînsa, oameni buni și uștiuluc! în baltă. (*Bărbații se răped de apucă pe babă, luînd-o-n sus.*)

BARBAȚII: În baltă!

BABA RADA: Ce-i? ce-i?

FEMEILE: În baltă!

BABA RADA: În baltă? Vai de mine dar ce v-am greșit eu, oameni buni? . . .

MACOVEI: În baltă, talpa iadului!

BABA RADA: Ajutor! Ajutor! Pepeleo!

SCENA VIII

Aceiași, BABA RADA, (se ivește-n fund)

PEPELEA: Cine mă cheamă? . Mama Rada?

BABA RADA: Nu mă lăsa, Pepelaș dragă, vreau hoții să mă-nece.

PEPELEA: Să te-nece, pentru ce? Stați, oameni buni nu faceți păcatul.

TOTI: În lături, mă sfrijitule.

PEPELEA: Nu mă las de voi chiar de m-ați ucide Mama Rada-i nevinovată.

MACOVEI: Cum îndrăznești, măi ținăule, să te împotrivești voinței poporului? Nu știi ce spuneau strămoșii noștri: „Box, pipili, Box . . .“

PEPELEA: Ce box, mă na box! *(Trage un pumn în ghigilicul lui Macovei.)*

MACOVEI: Aoleo! m-a necinstit.

TOMA: Iii! a ridicat mîna asupra lui jupîn Macovei.

MĂRICA: I-a turtit nasul pe ghigilic? asta

MACOVEI: Legați-l, măi, să-l ducem la procuror. Cît pentru babă, uștiuluc în baltă. *(Țăranii leagă mîinile lui Pepelea.)*

PEPELEA *(luptînd)*: Hoților, ticăloșilor! . vă puneți o sută pe un om, ca corbii și ca judanii. *(Țăranii lasă pe Pepelea legat și se-ntorc la Baba Rada.)*

BABA RADA: Pepeleo, Pepeleo *(Țăranii ridică pe babă și se îndrept spre lac cu ea.)*

PEPELEA: Ticăloșii . . . ucid pe biata babă, fără vină, și pe mine m-au legat, ca să mă ducă la închisoare . . . s-au dus cu toții nu-i nime, p-aici mi-e drumul. *(Fuge-n căsuță.)*

ȚĂRANII *(pe malul lacului)*: Una!

BABA RADA: Pepeleo!

ȚĂRANII: Două, trei . . . hup, uștiuluc. *(O aruncă pe babă și deodată s-aude un tunet depărtat, ceriul s-acopere de nouri negri.)*

MACOVEI: *Parapanghelos!* De-acum umflați pe Pepelea și hai la procurorul.

ȚĂRANII (*revenind în scenă*): Dar unde-i?

ȚĂRANII: A perit!

MACOVEI: Perit să fie! (*Începe furtună mare, tunete prelungite.*) Iaca, mări! ... vedeți? cum ați înecat vrăjitoarea, a și-nceput a ploua.

TOMA: Plouă cu fulgere, jupîne dascăle, dar apă-tufă.

FEMEILE: Vai de noi! o să ne trăsnească.

MĂRICA: Hai s-aprindem Paști de la lumînare ... asta ... lumînare de la Paști.

MACOVEI: Tronc, Mărico!

TOTI: Hai pe-acasă, la sănătoasa, voinici. (*Un fulger cade-n lac, toți fug în dreapta spărieți.*)

SCENA IX

PEPELEA (*ieșind din căsuță*): Să se fi înecat biata mătușă? ... de-aș ști că aș găsi-o, m-aș arunca înot. Ia să vedem. (*Vine în scenă și găsește o cârjă.*) Iaca una din cârjele ei ... poate să-mi fie de ajutor ... (*La mal.*) A! ... pare că zăresc ceva ... ea-i ... plutește ... dă, Doamne, s-o scap. (*Întinde cârja-n apă și scoate sumanul babei.*) Nu-i ea. Sărmana, e numai sumanul ei, a murit! S-a dus pe ceea lume, și eu am rămas iar singur. (*Plînge.*) Rău mă doare inima după ea ... dar ce aud! ... ce văd!

(Furtuna trece, norii dispar și luna se înalță de după copaci, în fund ... pe suprafața lacului răsar mai multe flori mari de nufăr și în fiecare din ele stă închisă câte-o zînă; în cea mai frumoasă se găsește Baba Rada, metamorfozată în Regina Zinelor; razele lunii luminează tainic tabloul.)

SCENA X

PEPELEA, ZÎNE, BABA RADA (*schimbată în zînă*)

COR DE ZÎNE

Frumoasă zînă cu dulce nume
Din sînul apei iese la lume.
Ferice omul care pre ea
La foc de stele o va vedea.

(Florile de nufăr se deschid, zînele iese de formează împreună un grup artistic în lumina electrică. În floarea din mijloc apare

Baba Rada sub figura și sub costumul unei zîne tinere și frumoase și încununată cu plante acvatice.)

ZÎNA

Pepeleo, blînd suflet, tu singur cu-ndurare,
Ai vrut să-mi aperi viața de-a proștilor turbare.
Pe tine eu din umbră te-oi scoate la lumină,
Căci foasta Baba Rada, de-acum e a ta zîină.

(Zîna, ieșind din floare, pășește pe fața apei și vine în scenă.)

PEPELEA (*cade-n genunchi*): O! ce minune cerească.

ZÎNA: Pepeleo!... de azi începe o viață plină de lupte pentru tine dar să n-ai grijă, vei fi pretutindeni apărat și susținut de mine. Ține acest fluieraș de trestie, el te va ajuta la orice nevoie. cînd îi cînta din el... ține și-acest inel de logodnă cu Sînziana.

PEPELEA: Ah! zîină frumoasă și milostivă, mă logodești cu norocul.

ZÎNA: Norocul să te însoțească în calea vieții. Acum te las, Pepeleo rămîi cu bine, eu mă-ntorc în împărăția zînelor.

(Zîna se-ntoarce în floarea ei, toate florile s-afundă încet, în sunetul simfonic al orchestrei. Corul repetă refrenul de la început.)

(S fîrșitul actului I.)

ACTUL II

(Teatrul reprezintă sala tronului lui Papură-Împărat... Vasuri mari cu plante acvatice sînt așezate în colțuri... un tron mare de aur în stînga, alt tron mai mic alături, spre public... o ușă în stînga, ce duce în apartamentul împărătesei... în dreapta, uși mari... în fund, arcade largi și înalte, ce se deschid pe terasă deasupra grădinei.)

SCENA I

PEPELEA (*se ivește cu sfială pe terasă, apoi intră în scenă*): Nu mă vede nime? M-am furișat prin grădina împărătească, doar oi zări pe Sînziana... dar toate ferestrele palatului sînt închise... Ce bogății... Ce locaș fărmeacător! Bine m-aș deprinde a trăi aice... alături cu fata împăratului. Dacă m-ar ajuta Zîna-Lacului

să mi se împlinească dorul . . . Ian să-mi încerc norocul, sunînd din fluierul ăsta! Să vedem ce poate el! (*Privind fluierul, cîntă.*)

A r i e

I

Fluieraş frumos,
Mult zici tu duios.
Scumpe fluieraş,
Mult zici drăgălaş,
Zi cu glasul tău,
Zi pe gîndul meu,
Versul cel cu foc,
Ce-aduce noroc.

II

Fluieraş de fag,
A! spune cu drag,
Spune de-al meu dor
Scumpului odor,
Că inima mea
Vecinic pentru ea
Bate nencetat
D-un amor curat.

(*El vrea să cînte din fluier, dar se opreşte, zărind în dreapta pe Tîndală.*) Dar vine cineva . . . mă închin cu cîntecul şi, la fugă să mă ascund în grădină. (*Dispare după arcade.*)

S C E N A II

TÎNDALĂ, pe urmă PĂCALĂ

(*amîndoi în haine brodate cu fir ş-acoperite cu decoraţii pe piept şi pe spate.*)

TÎNDALĂ (*viind din dreapta*): stăpînul meu, augustatea-sa marele împărat Papură doarme Doarmă sănătos şi fără grijă, cît mă are pe mine, Tîndală, prim-ministru . Toată sarcina statului e pe spinarea mea Sarcină grea! (*Cu emfas.*) Însă mă simt mîndru de-a o purta pentru gloria, prosperitatea, propăşirea şi moralitatea poporului ce se adăposteşte la umbra sceptrului împărătesc al augustăţii-sale (*Zărind pe Păcală.*) Dar pare că zăresc pe Păcală, colegul meu de cabinet . . . un şiret de frunte, care ades mă păcăleşte! . . . Cum să mă dezbar de el? Am cătat să-l trimit departe,

peste nouă mări și nouă țări, într-o ambasadă . . dar n-a primit . . .
Ce tertip să mai iscodesc? . . (*Stă pe gânduri.*)

PĂCALĂ (*intră pe sub arcade*): Doarme augustul nostru, și soarele-i sus . . Însă are și dreptate să-și odihnească bătrînețele. (*Zărind pe Tîndală.*) A! iaca Tîndală, părechea mea de la carul statului . . cum să-l dau peste cap? . . .

TÎNDALĂ: Ce văd? Escelența-voastră la curte așa de dimineată?

PĂCALĂ: Datoria-mi fac, urmînd pildei escelenței-voastre.

TÎNDALĂ: Datorie sacră . . cînd stăpînul trage la aghioase
Sluga credincioasă veghează, pentru gloria .

PĂCALĂ: Propășirea . . .

TÎNDALĂ: Prosperitatea . . .

PĂCALĂ: Și moralitatea poporului, ce s-adăpostește . . .

TÎNDALĂ: La umbra sceptrului părintesc.

AMÎNDOI (*înclinați*): Al augustății-sale . .

PĂCALĂ: Bine, acuma ad-o coala jumătatea milionului ce-ai cîștigat astă-noapte.

TÎNDALĂ: Ce milion? Care milion? de unde milion?

PĂCALĂ: Care? (*Îi șoptește la ureche*). Cel care ai cîștigat rușfet de la concesionarii baloanelor.

TÎNDALĂ (*cu mirare*): De unde o știi?

PĂCALĂ: E scris pe nasul escelenței-voastre, ad-o . .

TÎNDALĂ: Ei, știi una? Lasă-mi mie milionul ăsta, și eu îți făgăduiesc alt milion la anul.

PĂCALĂ: Cum?

TÎNDALĂ (*îi vorbește la ureche*): Din răscumpărarea concesiunii baloanelor.

PĂCALĂ: Parol?

TÎNDALĂ: Parol!

PĂCALĂ: Ba, ba, ba, mai bine azi un ou, decît la anul un bou; adă!

TÎNDALĂ: Bine, om regula socotelile mai pe urmă, acum să ne ocupăm de afacerile politice . . Știi că domnița Sînziana e fată mare?

PĂCALĂ: O fi; și, prin urmare, i-a abătut să se mărite numai-decît.

TÎNDALĂ: Fată mare nu-i? Trebuie să-i credem.

PĂCALĂ: Și împăratul, care se supune la toate voințele ei, a trimis crainici pe la toate împărățiile ca să le ducă această veste.

TÎNDALĂ: O știu.

PĂCALĂ: Și chiar au început a sosi în oraș mai mulți din acei ce-au auzit de frumuseța domniței.

TÎNDALĂ: Care și care? . . .

PĂCALĂ: Zorilă, craiul Răsăritului; Murgilă, craiul Apusului... și Pîrlea-Vodă, și Lăcustă-Vodă, și alți mulți din toate părțile lumii.

TÎNDALĂ: Minunat; și unde au tras la gazdă?

PĂCALĂ: La „Grand Hotel“, la „Trei sarmale“.

TÎNDALĂ: Cred c-om căpăta ceva decorații de la ei. decorații cu briliante prinprejur... iar nu ca potcoavele astea, care cîntăresc zece oca... de aramă.. Privește: ordinul Hipopotamului!... ordinul Urangutanului! ordinul Bivolului... ordinul Bibilicului... etc.

PĂCALĂ: Acestea sînt decorații zoologice dar unde le-om mai anina și pe celelalte?..

TÎNDALĂ: Pe dinăuntrul livrelei... ca căptușeală.

(S-aude-n stînga un căscat lung.)

PĂCALĂ: Taci... s-anunță împăratul.

(Papură-Impărat vine în halat și papuci galbeni... și cu coroana peste scufă.)

SCENA III

Aceiași, PAPURĂ

PAPURĂ: A... a... a!... Bine am dormit.

AMÎNDOI: Să vă fie de bine, augustate.

PAPURĂ: Aici sînteți, miniștrii mei isteți!

TÎNDALĂ: La ușa augustă a ietacului împărătesc...

PĂCALĂ: Precum se cuvine...

PAPURĂ: Vine... bine vreau să zic, ne place să vă vedem aproape de tron, pentru că sînteți ageri.

AMÎNDOI *(întinîndu-se)*: Măria-ta.

PAPURĂ: Credincioși!

AMÎNDOI: Augustate...

PAPURĂ: Integri.

AMÎNDOI: Luminate împărate.

PAPURĂ: Deși nu prea frumoși

AMÎNDOI: Milostive stăpîne..

PAPURĂ: Destul, nu vă mai frîngeți șalele cîte ceasuri sînt?...

TÎNDALĂ: Cîte poruncește augustatea-noastră să fie.

PAPURĂ: M-am trezit destul de dimineață, nu-i așa?

TÎNDALĂ: Așa! v-ați trezit odată cu zorile.

PAPURĂ: Oare? Ce crezi și tu, Păcală... îmi pare că soarele-i sus.

PĂCALĂ: Zorile au mai întârziat astăzi, pentru plăcerea augustății-voastre.

PAPURĂ: Bine-au făcut, pentru că eram foarte obosit... treburile statului...

TÎNDALĂ: Vă prea osteniți, augustate; și nu se cade să compromiteți augusta voastră sănătate. Nouă, servitorilor tronului, ne incumbă truda; pentru gloria

PĂCALĂ: Propășirea...

TÎNDALĂ: Prosperitatea!

PĂCALĂ: Și moralitatea poporului ce s-adăpostește

TÎNDALĂ: La umbra sceptrului părintesc...

AMÎNDOI: Al augustății-voastre!

PAPURĂ: Frumoasă imagină! umbra sceptrului... mi-o repetați în toate zilele... e cam monotonă, însă plăcută... și ce mai face poporul?... nu l-am văzut de mult...

TÎNDALĂ: Nu-și încap-n piele de fericire.

PAPURĂ: Așa să fie, Păcală, își încap sau nu-și încap?

PĂCALĂ: Nu-și încap e burduf...

PAPURĂ: Burduf! A!... mulțămirea mea este deplină. adică tocmai deplină nu... pentru că tarafurile politice se-nmulțesc pe toată ziua... Cîte avem păn-acum?

PĂCALĂ: 57, augustate.

PAPURĂ: Numai atâtea? le credeam mai plodoase care au mai ieșit la măidan?

PĂCALĂ (*desfășurînd o hîrtie lungă*): Iată lista.

PAPURĂ: Breee!... ce pomelnic! citește-l, Păcală.

PĂCALĂ: Categoria-ntăi.

PAPURĂ: Cum? Sînt pe categorii?

PĂCALĂ: Dar, categorisiți.

PAPURĂ: Zi-nainte.

PĂCALĂ: Categoria-ntăia! Tarafuri colorate.

PAPURĂ: Colorate?

PĂCALĂ: Da! pentru ca să bată mai bine la ochi (*Citind.*) Taraful verde.

PAPURĂ: Verde? Pentru ce verde?

PĂCALĂ: Pentru că-i spanac. (*Citind.*) Taraful galbăn.

PAPURĂ: Galbăn? O fi taraf de dovlecei?

PĂCALĂ: Tocmai e un taraf care a prins gălbeață. (*Citind.*) Taraful alb.

PAPURĂ: Alb? Se vede că-i mai spălat?

PĂCALĂ: Și pătimește de albeață pe ochiu. (*Citind.*) Taraful stacojiu.

PAPURĂ: Stacojiu? pentru ce?

PĂCALĂ: Pentru că cu cît e mai fierț, cu atît e mai roș.

PAPURĂ: Ca racii.

PĂCALĂ: Raci progresiști etc. Categoria a doua Taraful național-liberal, taraful liberal-național, taraful liberal-național-moderat, taraful moderat-național-liberal.

PAPURĂ: Treci la altă categorie, asta-i cam într-același păr.

PĂCALĂ: A treia categorie. Taraful aristocrat, democrat, bur-
tocrat, pungocrat, postocrat.

PAPURĂ: Destul... m-am amețit și simt că devin prostocrat ca
dînșii... Și care-i deviza politică a tuturor?

PĂCALĂ: Una ș-acceași „Scoală-te de la locul tău, să mă pun
eu.“

PAPURĂ: Adică, cu alte cuvinte Să vă dau afară pe voi și
să-i iau pe dînșii în loc?

PĂCALĂ: Cam așa!

PAPURĂ: Ș-așa se poate să vă dau afară. să nu vă dau?
Ba să vă dau.

AMÎNDOI: Ferească Dumnezeu, auguste.

PAPURĂ: Dar dacă vă voi păstra... Cum să salvăm situațiu-
nea? . . .

TÎNDALĂ: Trîntind tarafurile la pușcărie.

PAPURĂ: Bună idee, să le trîntim. . . oare să le trîntim? și
pentru ce să nu le trîntim? . . . Ce zici și tu, Păcală? .

PĂCALĂ: Zic să nu le trîntim, maiestate pentru că o ase-
menea trîntă ar fi o măsură în incompatibilitate cu abilitatea guver-
namentală.

PAPURĂ (*aiurit*): Așa. (*Aparte.*) N-am prea înțeles. (*Tare.*)
Apoi dar să-i lăsăm în pace, mai cu seamă că am altă belea pe ca-
pul meu. Sînziana mi-a declarat că vrea să se mărite pe placul
ei... iar nu după conveniențele politiceii statului. Eu chibzuisem
să fac alianță cu vecinul meu, cu Piperuș-Craiul. dar fata-l gă-
sește prea iute... și nu-l vrea.

TÎNDALĂ: Asta poate să nască mari complicațiuni.

PĂCALĂ: Poate chiar și războaie.

PAPURĂ: Ș-apoi? . . . nu mi-e teamă de-un Piperuș. Cîți pipăruși
am mîncat eu, de cînd împărățesc! Au început să curgă pețitori
pentru Sînziana?

TÎNDALĂ: Început. . . Hotelul „La trei sarmale“ e plin de crai,
domni și împărați, care așteaptă să fie invitați a se prezenta la Curte.

PAPURĂ: Bine, faceți-le cunoscut că-i voi primi chiar astăzi
Gătit-ați tot pentru ceremonialul primirii lor?

PĂCALĂ: Totul e gata.

PAPURĂ: Mergeți dar să-i aduceți în prezența noastră, hai, marș!

AMÎNDOI: Numai decît, auguste (*Ies închinîndu-se.*)

PAPURĂ (*singur*): Un cap încoronat trebuie să aibă caracter ferm și voință nestrămutată altminterea se-ncurcă rău ițele politice. Eu am hotărît să fac pe voia Sînzianei... și nu mă schimb odată cu capul (o pauză), și însă prudent e de-a espune împărăția la cine știe ce calamități, pentru capriciul unei copile alintate. Ce-ar fi, adică, dacă n-aș mărita-o acum? .. ar plînge ș-atîta tot... dar de ce s-o fac să plîngă, drăguța? Vrea să se mărite, lucru natural. (*Schimbă tonul.*) Vrea, vrea multe vrea omul. de m-aș potrivi... ea are voința ei dar și eu am pe-a mea... și, în sfîrșit, cine-i împăratul? Eu! . cine are dreptul de a porunci? . Eu! prin urmare s-o mărit alta n-am ce face. (*Stă pe gînduri, numărînd pe degete.*) S-o mărit? să n-o mărit?

SCENA IV

PAPURĂ, SÎNZIANA (*iese din apartamentul ei*)

SÎNZIANA: Tătucă. (*Vine de-l sărută.*)

PAPURĂ: Copila mea, te-ai trezit?

SÎNZIANA: Ce fel? trezit? Soarele-i ameazi, și d-ta tot în halat și cu scufa de noapte? ...

PAPURĂ: Am avut multe de pus la cale cu miniștrii.

SÎNZIANA (*zîbind*): Înțeleg ați organizat ceremonialul de astăzi. Scumpul meu părinte, cît mă doare să mă despart de d-ta.

PAPURĂ: Apoi dacă te doare așa de mult, pentru ce vrei numai-decît să ieși din casa părintească?

SÎNZIANA: Pentru ca să mă duc și eu la casa. așa a făcut și mama.

PAPURĂ: Dumnezeu s-o ierte însă, pe vremea ei, fetele se măritau după placul părinților.

SÎNZIANA: S-au schimbat lucrurile de-atuncea, tătucă. Asăzi sîntem libere și independente.

PAPURĂ: Formați și voi un taraf?

SÎNZIANA: Dar, găsesc că e drept să ne alegem noi înșine tovarășii vieții noastre.

PAPURĂ: De aceea s-au înmulțit despărțeniile. Ascultă, Sînziană n-ai pute să mai rabzi vreo doi-trei ani?

SÎNZIANA: De ce nu zece? să-mpletesc coadă albă.

PAPURĂ: Păn' la coadă albă mai ai mult, fata mea.

SÎNZIANA: Tătucă, vrei să afli adevărul? mi-a prezis o vrăjitoare că, de nu m-oi mărita în anul acesta, am să mă găsesc într-o primejdie de moarte.

PAPURĂ: De moarte! . să mori? . ferească Dumnezeu! să nu faci una ca asta . . mai bine te mărit de 17 ori, cu cine ți-a cere inima . . chiar c-un zmeu, dacă ai poftă de zmei.

SÎNZIANA: Bunul meu părinte! . Tocmai de zmei mi-e teamă, pentru că ei fură fete de-mpărați și mi-a spus vrăjitoarea că sînt amenințată . .

PAPURĂ (*spăriet*): Ce? să te răpească o dihanie de pe ceea lume? . . . Merg să dau porunci ca să pună străji împrejurul palatului . (*Strigă:*) Păcală, Tîndală . . iaca, uitasem că ei sînt duși la „Trei sarmale!“

SÎNZIANA: Nu te turbura, tătucă, mai bine mergi de te gătește, ca să primim oaspeții veniți la noi de prin fundul lumii.

PAPURĂ: Ai dreptate; mă duc să-mi lepăd halatul și să-mi pun hlamida . . . Pupă-mă frumos . . . Pupă-mă încă o dată. (*După ce-o sărută, iese zicînd:*) E frumoasă . . ruptă din soare! Și-mi samănă mie, bucățică tăiată. (*Iese-n stînga.*)

SCENA V

SÎNZIANA (*singură*): Azi trebuie să-mi aleg un mire! pe care? pe cel mai viteaz, mai tînăr și mai frumos.

Recitativ

De multe nopți mi-e somnul agitat
Și până-n zori ades nu pot dormi
Un glas ascuns îmi zice nencetat
Că am ajuns în timpul de-a iubi.

Arie

I

Fără dor, fără iubire,
Nu e-n lume fericire,
Spune doica mea.
Ea-i bătrînă, ispitită;
Ca să fiu dar norocită,
S-o ascult pe ea.

II

Făt-Frumos, o dulce mire,
Te aștept, vin' cu grăbire,
Vino de mă ia,
Ca să ducem împreună
Viață dulce, viață bună
Cum inima vrea.

Ah! . cînd ar veni Făt-Frumos . (*Stă gîndind. Un zmeu trece călare prin văzduh.*) Cînd ar apărea deodată-n ochii mei .

(*Zmeul apare între arcade.*)

SCENA VI

SÎNZIANA, ZMEUL

ZMEUL (*în fund*): Sînziană!

SÎNZIANA (*tresărind*): Cine mă cheamă? (*Vede pe zmeu.*) A!
(*Vrea să fugă.*)

ZMEUL: Nu fugi, dulce minune; vestea frumuseții tale a trecut peste nouă mări și nouă țări și ca să te văd, am venit în zbor nouă zile și nouă nopți.

SÎNZIANA: Dar cine ești tu, care îndrăznești?

ZMEUL: Eu sînt împăratul zmeilor.

SÎNZIANA (*cu groază*): Ești zmeu?

ZMEUL: Ș-am jurat să te fac soția mea.

SÎNZIANA: Eu?

ZMEUL: Vino cu mine.

SÎNZIANA: Mai bine să mor.

ZMEUL: Vino! (*Face un pas, întinzînd mîna spre ea.*)

SCENA VII

Aceiași, PEPELEA (se arată sub arcade.)

PEPELEA: Stăi, fiară de pe ceea lume! un pas mai mult, ești mort.

ZMEUL: Ce? tu, piticule, îmi poruncești mie?

PEPELEA: Pieri, pieri îți zic.

ZMEUL (*ridică buzduganul*): Se vede că vrei să legi frăție de moarte cu buzduganul meu?

PEPELEA: Și tu cu fluierașul meu. (*Sună din fluier.*)

ZMEUL (*rămîne încremenit, vra să-nainteze, dar nu poate; vra să ridice buzduganul, și-i cade brațul fără putere*): Păcătosule! . . . așteaptă Ce-am pățit? nu pot face un pas înainte nu pot purta buzduganul, sînt fărmeceat fluierul acesta mă-nvinge (*Se tot retrage îndărăt, împins de-o putere misterioasă, în sunetul fluierului Pepelea-l urmărește, amîndoi dispar în grădină.*)

SÎNZIANA (*trezindu-se din buimăceală*): Am visat? Era să mă răpească un zmeu? . Și m-a scăpat de el? Cine m-a scăpat? . Poate că era Făt-Frumos.

Făt-Frumos, o dulce mire,
Te aştept, vin' cu grăbire,
Vino de mă ia . etc.

(Iese prin stînga cîntînd sotto voce.)

SCENA VIII

PĂCALĂ, TÎNDALĂ, PÎRLEA-VODĂ, LĂCUSTĂ-VODĂ,
ZORILĂ, MURGILĂ

(mai multe persoane din toate părţile lumii, în diverse costume fantastice.)

(S-aude fanfare-n curte, uşile-n dreapta se deschid; doi uşieri vin de se aşază la intrare. Intră cortegiul de crai, domni şi împăraţi, precedaţi de Tîndală şi Păcală şi urmaţi de steaguri cu emblemele lor. Se pun în semicerc, în faţa tronului.)

COR

Azi e ziua mult dorită,
Cînd, uimiţi, o să vedem
O minune strălucită,
Un crin alb cu diadem.

TÎNDALĂ: Poftim, vestiţi şi de bun neam domni, crai şi împăraţi! În curînd va sosi marele, gloriosul, mărinimosul, augustul Papură-Împărat, împreună cu frumoasa, încîntătoarea, augusta sa copilă, domniţa Sînziana.

(În sunetul unui marş triumfal, intră Papură cu hlamidă şi cu coroană aurită, ţinînd pe Sînziana de mîină, urmaţi de mai multe dame şi magnaţi de Curte... ei fac giurul salei, salutînd pe oaspeţi, ş-apoi merg de se sîie pe tronuri. Steagurile se înclină în faţa lor şi toţi oaspeţii rămîn extaziaţi, privind pe Sînziana... Pîrlea-Vodă dă semne de admiraţie grotească. Tîndală stă lîngă tron.)

COR

Iată împăratul,
Iată luminatul
Cu Sînziana,
Mîndra Cosînzeana,
Orişicine-o vede
Jură şi crede
Că e un juvaer,
Căzut aci din cer.

SCENA IX

Aceiași, PAPURĂ cu SÎNZIANA

PAPURĂ (*pe tron*): Bine-ați venit la curtea noastră, oaspeți de soi și de tot soiul! Crainicii noștri v-au dus vestea despre copilă și zestrea ei . . . jumătate de împărăție, fără ipotecă . Care din voi va ave noroc să placă fetei va ave parte de amîndouă . Haide, arătați-vă talentele și nurii, concursul e deschis; am zis!

TOȚI: Trăiască Papură-Împărat!

PAPURĂ: Acum și pururea și-n vecii vecilor

TOȚI: Amin!

PAPURĂ: Păcală, te numesc mareșal de ocazie, fără leafă. Prezentează-ne concurenții cu *tropos*.

PĂCALĂ: Ascult. (*Przentînd pe Zorilă.*) Măria-sa Zorilă, craiul Răsăritului.

PAPURĂ: Zorilă? Am cunoscut în tinerețe pe babacu tău; pătîmea, sărmanul, de căscat, altminterea era deștept și cam . . . berbant. (*Rîzînd.*) Îmi aduc aminte că odată ne-am întîrziat împreună până-n faptul zilei, într-o mahala! ha! ha! ha! Stîrnisem toți cîinii și comisarii . . . ha, ha, ha!

TINDALĂ (*încet, cu dezaprobare*): Auguste .

PAPURĂ (*serios*): Ai dreptate, Tîndală, nu iartă ighemoniconul. (*Arată pe Sînziana.*) Și e sărbătoare-n casă; iaca tac, tac.

ZORILĂ (*îngenunche dinaintea tronului Sînzianei și declamă*):

Princesă! Răsăritul e raiul pămîntesc;
Din el răsare luna și soarele ceresc!
Primește-a fi regină acelui dulce plai,
Ca să privească lumea-n mirare rai în rai.

(*Se scoală și se retrage.*)

PAPURĂ (*lui Tîndală*): Rarerarera în rai? parcă aud broaștele, Tîndală.

TÎNDALĂ: Poezie imitativă, auguste.

PAPURĂ: O fi!

PĂCALĂ (*prezentînd pe Murgilă*): Măria-sa Murgilă, craiul Apusului.

PAPURĂ: Murgilă? Stăi . . . am cunoscut și pe babacu-tău; era cam posomorît de firea lui. Ce mai face?

MURGILĂ (*posomorît*): A apus . . .

PAPURĂ: A apus! Ce spui? A dat pielea popii? Hei! . . . lume, lume! . . . toți sîntem mai mult sau mai puțin muritori. (*Își suflă nasul tare.*) Ca mîne îi apune și tu.

MURGILĂ (asemenea și el îngenunche înaintea Sînzianei și declamă):

Princesă, în Apusul profund, mistuitor,
Apune soare, lună, tot ce-i strălucitor,
Dar jur pe-a ta frumseță, de lume admirată,
Că tu nu vei apune din ochii-mi niciodată.

(Se retrage.)

PAPURĂ: Frumos! . (Lui Tîndală.) Ce au, Tîndală, de grăiesc toți în stihuri? . e vreo boală nouă?

TÎNDALĂ: Da o boală ce se numește stiho-morbus.

PAPURĂ: O fi!

PĂCALĂ (prezentînd pe Lăcustă): Măria-sa Lăcustă-Vodă.

PAPURĂ: Lăcustă? Te știu de mult mi-ai potopit ogoarele într-o vreme . . la anul o mie și ceva!

LĂCUSTĂ: Era foamete, augustate și eram pe-atunci un copil fără judecată, zburdalnic.

PAPURĂ: Așa! Ș-acum văd cu mulțămire că, deși ești flăcău tomnatic, te ții bine; tot verde!

LĂCUSTĂ: Am stomac bun!

PAPURĂ (lui Tîndală): Stomac de Lăcustă.

LĂCUSTĂ (îngenunchează dinaintea Sînzianei și declamă):

Frunză verde de mohor
Mor de dor zău de dor mor,
Mor mor mor

(Aparte.) Ce dracu! am uitat restul și mi-am pierdut rostul.

PAPURĂ (lui Tîndală): Ian ascultă, Tîndală ăsta mormoroșește ca un urs.

LĂCUSTĂ (cată a continua):

Frunză verde de mohor
Mor, mor, mor

PAPURĂ: Lăcustă dragă Lăcustă, lasă, nu mai muri acum, fătul meu, pe altădată, pe altădată, așa să trăiești.

LĂCUSTĂ (retrăgîndu-se): Curios! mi-am uitat improvizația.

PĂCALĂ (prezentînd pe Pîrlea): Măria-sa, Pîrlea-Vodă.

PAPURĂ: Pîrlea? pîrlit ești de soare!

PÎRLEA: Ba din născare, augustate. (Declamă:)

Princesă, a ta frumseță-nfocată și bălaie
În vulcanul meu de suflet a aprins o palalaie.

Ard, ard, ard, mă fac cenușă, căci amorul mă încinge.
A! precum ai aprins focul, fă bine de mi-l și stinge.

PAPURĂ: Pompieri! . chemați pompierii e-n stare să-mi dea foc palatului. (*S-aude afară fluierul lui Pepelea.*)

PÎRLEA (*indignat*): Cine mă fluieră?

PAPURĂ: Ce s-aude, un fluier?

SÎNZIANA (*uimită, aparte*): Parcă-i fluierul care m-a scăpat de zmeu.

(*Apare Pepelea pe pragul ușei din dreapta.*)

SCENA X

Aceiași, PEPELEA

PAPURĂ: Cine ești tu, semețule, de îndrăznești s-ai îndrăzneala de a te prezenta dinaintea noastră?

PEPELEA: Luminate împărate, sînt solul Zînei-Lacului! Acea zîna năzdrăvană a auzit de preaputernicul, preaînțeleptul, preamărinimosul Papură-Împărat, precum și de cereasca frumuseță a fiicei sale, care-i samănă

PAPURĂ (*îmblînzit*): Așa mai vii de-acasă urmează.

PEPELEA: Și, vrînd să vă arăte admirația ce i-ați inspirat, vă trimite prin mine, pentru serbarea de astăzi, două prezenturi, cum nu s-a mai văzut pe lume.

PAPURĂ: Care? unde-s?

PEPELEA (*face un semn afară; un paj intră, aducînd o colivie mică de aur, în care este închisă o pasere albastră, și alți doi servitori aduc o oglindă mare, pusă pe două picioare aurite*): Iată-le! . o pasere măiastră, pentru frumoasa și încîntătoarea princesă. (*la colivia și o prezintă Sînzianei.*) Ș-această oglindă, pentru augustatea voastră... Paserea are grai omenesc și răspunde la toate întrebările. Oglinda arată adevărul. Zîna vă roagă să le primiți bucuroși, din parte-i.

PAPURĂ: Primim, cum nu? și-i trimitem asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

SÎNZIANA: Ce frumoasă pasere!

PAPURĂ: O fi dumbrăveancă? (*Lui Pepelea.*) Și zici că astă pasere grăiește?

PEPELEA: E pasere măiastră adresați-i orice întrebare, ea va răspunde.

PAPURĂ: Ce s-o-ntreb? Ha! am găsit. Păsărică dragă spune-mi: sînt coțcari în împărăția mea?

PASEREA: Da! da! da! da!

PAPURĂ: Nu mă-ndoiam de asta . . care sînt cei mai mari ghe-seftari?

PASEREA: Păcală Tîndală .

PAPURĂ: Ce-a zis?

PĂCALĂ: A zis Tîndală

TÎNDALĂ: Ba Păcală.

PĂCALĂ: Ba Tîndală.

TÎNDALĂ: Ba Păcală.

PASEREA: Păcală-Tîndală, Tîndală-Păcală.

PAPURĂ: Cum se poate? Şi eu credeam .

TÎNDALĂ-PĂCALĂ: Minciuni, minciuni, gaiţă neruşinată! Nu o credeţi, augustate.

PAPURĂ (*sever*): Tăcere! Mîine voi fi supremul vostru jude-cător, astăzi n-am vreme să fiu decît părinte Sînziană, ai văzut ş-ai ascultat pe onorabilii preopinanţi . . asta aspiranţi . . . răs-punde, care din d-nialor îl socoţi mai demn de a-mi fi ginere mie şi, prin urmare, bărbat ție?

SÎNZIANA (*sculîndu-se*): Sire, sînt confuză în momentul aces-ta . . . şi nu mă pot pronunţa îndată atît de mari sînt meritele d-nealor.

PAPURĂ: Prea bine, fata mea . . Vom suspenda şedinţa pe zece minute; pentru ca să ai tot timpul necesar de-a lua o rezoluţie. (*Tare.*) Şedinţa e suspendată pe zece minute. Pofţiţi la bufet, dacă vă place. (*Se scoală.*)

SÎNZIANA (*aparte*): Am să consult paserea despre ursitul meu. (*Cătră pasere.*) Păsărică dragă, cum se numeşte ursitul meu?

PASEREA: Pepelea! Pepelea.

SÎNZIANA: Pepelea. (*Iese printre arcade împreună cu damele.*)

PAPURĂ: Acum mă pot coborî de pe tron, să-mi mai dezmořesc şalele (*Se coboară.*) Unde-i cel ce-a adus paserea şi oglinda?

PEPELEA: Eu sînt.

PAPURĂ: Cum te cheamă?

PEPELEA: Pepelea.

PAPURĂ: Din botez sau de-aiurea?

PEPELEA: Ba de-aiurea.

PAPURĂ: Aşa am chitit şi eu . . acum spune-mi ce meşterie are oglinda asta? Până azi eu n-am văzut oglinzi?

PEPELEA: Ea arată chipul şi totdeodată caracterul fiecăruia om ce se uită în ea.

PAPURĂ: Minunat. (*Aparte.*) Prin ea am să cunosc firea mosa-firilor mei. (*Tare.*) Păcală, Tîndală . . ian priviţi-vă mutrele în oglin-da asta . . . ca să vedeţi cît sînteţi de frumoşi.

PĂCALĂ-TÎNDALĂ (cu sfială): Auguste

PAPURĂ: Am poruncit . . . marș.

(Păcală și Tîndală se duc în față la oglindă, care reflectează doi lupi cu gurile căscate, trăgînd de-o pungă.)

PĂCALĂ-TÎNDALĂ: Doi lupi! . . . piei, drace! . . . sîntem lupi?

PAPURĂ: Lupi! Miniștrii mei, secretari de stat, sînt lupi! și eu i-am rînduit păstori la oi? (Sever.) Am să vă hăituiesc cu copoi, pungivorilor!

PĂCALĂ-TÎNDALĂ (abătută): Ne-am dat de gol! Am pățit-o.

TOȚI (cu mirare): O!

PAPURĂ (aparte): Acum să trecem la musafiri. (Tare.) Lăcustă-Vodă . . . ai idee de nurii cu care te-a înzestrat natura?

LĂCUSTĂ: Aproximativ, augustate, după cît m-au încredințat sexul frumos.

PAPURĂ: Treci la oglindă, treci ca să te aproximativești cu ochii.

LĂCUSTĂ: Bucuros . . . (Se pune în fața oglinzii. Oglinda reflectează o lăcustă slabă.)

TOȚI (rîzînd): A! . . . o lăcustă?

LĂCUSTĂ: Eu! Lăcustă?

PAPURĂ: Aidoma.

PÎRLEA (rîde cu hohot): A pățit-o vărul.

PAPURĂ: Pîrlea-Vodă, e rîndul dumitale.

PÎRLEA: Eu n-am grijă . . . sînt frumos. (Cată în oglindă. Oglinda reflectează un curcan.) Un curcan!

(Toți rîd.)

PAPURĂ: Numai bun de pus în frigare.

PÎRLEA (furios): Asta-i o insultă . . . cere răzbunare. (Scoate sabia ca să lovească oglinda.)

PAPURĂ (oprindu-l): Ba te poftesc să-mi lași mobilele în pace; nu poți lupta cu adevărul . . . Am să mă uit și eu . . . priviți și admirați. (Se pune majestos înaintea oglinzii. Oglinda reflectează o broască purtînd scufă.) Ce? . . . un buhai de baltă? . . . Eu? . . . Asta-i broscărie . . . boscărie vreau să zic; sfărîmați oglinda asta obraznică în 40 de mii de bucăți. Buhai de baltă? . . . Pepelea, unde-i Pepelea?

PEPELEA (ieșind de după oglindă): Aici.

PAPURĂ: La spînzurătoare . . . duceți-l la ștreang.

TÎNDALĂ-PĂCALĂ: Pe dînsul cu toții!

(Toți se răpăd asupra lui Pepelea, care scoate fluierul de la brîu.)

PEPELEA (aparte): Am să te văd, fluierașule, ce poți.

(Fuge spre ușa din dreapta.)

PAPURĂ: Nu-l lăsați să scape.

PEPELEA: Sună, fluierașule, să-i faci a juca de streche.

(Sună din fluier ca la ușa cortului. Toți se opresc din goană și încep a juca în loc, sărind în sus, strîmbîndu-se și neputîndu-se opri; Pepelea iese, fluierul încetează, dansul se oprește.)

TOȚI: După el! *(Se răped spre ușă, fluierul se aude mai departe, danțul iar începe și continuă mai strechiat, pîn' ce fluierul tace.)* Uf! am obosit, nu mai pot, îmi dau sufletul. *(Unii cad pe scaune, alții se razimă-mpreună, spate de spate.)*

PAPURĂ *(căzînd pe treptele tronului)*: Uf! am jucat fără voie ca la ușa cortului, la bătrînețe. Sîntem vrăjiți.

SCENA XI

Aceiași, DAMELE CURȚII, MACOVEI, TOMA, ȚĂRANI, ȚĂRANCE

DAMELE *(dau țipet afară)*: A!

TOȚI *(tresărind)*: Ce este?

DAMELE *(pe terasă)*: Zmeul! Zmeul! Săriți a răpit pe domnița!

(Zmeul trece călare prin aer, cu Sînziana în brațe.)

TOȚI: Zmeul!

DAMELE *(vin, alergînd spăriete, în scenă)*: Zmeul! *(Se ascund după tronuri.)*

PAPURĂ: Ce zmeu? unde-i zmeul? ce-ați pățit?

O DAMĂ *(răpede)*: În vreme ce domnița sta departe pe terasă, grăind cu paserea cea măiastră, soarele s-a-ntunecat ca de un nor și deodată a apărut prin văzduh un zmeu călare; el au trecut pe lîngă domnița, a luat-o în brațe și s-a dus, s-a dus

PAPURĂ *(bui măcit)*: S-a dus, s-a dus, unde s-a dus?

DAMA: Și s-a făcut în curînd nevăzut.

PAPURĂ *(tare)*: Unde?

DAMA: În fundul orizonului.

TOȚI: A!

PAPURĂ: Tocmai în fund?

DAMA: Tocmai.

TOȚI: A! A!

PAPURĂ: Ce a a a? ce ați căscat gurile? La goană după el! *(Scoate paloșul și umblă pe scenă ca un nebun, strigînd:)* După el, voi toți... Domni, crai, împărați, Păcală, Tîndală, Macovei Oștile, să iasă oștile Poporul! Să sară poporul! Cum? ... să-mi

fure bunătate de fată pe sub nas? După hoț, la goană; înarmați-vă cu buzdugane, cu ciomege, cu ce-ți găsi — încălecați pe cai, pe măgari, pe prăjini, și după zmeu, la goană. Eu plec înainte Hai, nu mă lăsați singur.

TOTI: Hai! Hai!

COR

La goană, la goană, la goană,
În grabă, la fugă, mereu!
Să-l prindem, să-l facem tocană,
Pe hoțul, pe hîtrul de zmeu!

(Toți iese, alergînd pe ușă și pe sub arcade.)

(S fîrșitul actului II)

ACTUL III

(Teatrul reprezintă o pădure deasă, prin care se deschide o alee ce duce din fața scenei pînă-n fund; în dreapta, un tufar, sub care stă ghemuit Statu-Palmă.)

SCENA I

STATU-PALMA, apoi ZINA CODRULUI

COR

(în pădure)

În pădurea fărmeCATă
Stăm închiși, vai! fără vină.
O! tu, zînă adorată,
Scoate-ne iar la lumină.

STATU-PALMA: Iau auzi cum se bocesc toți nenorociții prinși în codru de Mama-Pădurei! Ce dihanie răutăcioasă! . Pe cine-l întîlnește rătăcit pe-aice, îl închide într-un copac Chiar pe mine, uncheșul Statu-Palmă-Barbă-Cot, m-a osîndit să stau în tufarul ista și mi-a luat amanet iepurașul meu cel șchiop De nu l-ar fi mîncat ostropăț, sărmanul Dar iată că vine La tufar, moșule . . . *(Se ascunde după tufar.)*

ZÎNA (care vine prin alee): Frate-meu, zmeul, a răpit pe Sînziana și de-atunci nu l-am mai văzut . l-a fi fărmeCAT, și-l ține

legat de poalele ei . . . Ce proastă beție e beția amorului! . Cum ea schimbă pe om în neom . Eu desprețuiesc această slăbiciune omească . n-am iubit, nici voi iubi vreodată, deși mulți s-au înamorat de mine și s-au rătăcit prin codru, căutîndu-mă. Năucii! le-am arătat eu cine-i Mama-pădurei . . . i-am atras aci în desime și i-am închis în trunchii copacilor . În stejarul cel mare am pe Făt-Frumos; în salcia cea pletoasă, pe un poet bocitor; în tufa ceea de spini înveninați, pe un invidios jurnalist, în putregaiul cel de ulm, un fost ministru putred la inimă; în strîmbătura cea de lemnul-cînelui, un fals patriot: în tufarul cela am închis pe Statu-Palmă-Barbă-Cot și i-am luat zălog iepurașul lui cel schiop, ha! ha! ha! (*Corul iar se repetă.*) Ei plîng, și eu rîd de bocetele lor . Dar ce zăresc? Iaca frate-meu, zmeul . . . posomorît e! . . . efectul amorului!

SCENA II

ZÎNA, ZMEUL (vine prin alee trist, palid și abătut)

ZÎNA: Bine-ai venit, frate! . . . Ce-ai pățit de ești așa trist?

ZMEUL (*oftează*): Ha!

ZÎNA: Ești bolnav?

ZMEUL (*dă din cap*): Ha!

ZÎNA: Nu? . . . ai pierdut poate pe Sînziana?

ZMEUL (*tragic*): Ah! . . . n-am pierdut-o, soro . . . ea m-a prăpădit pe mine.

ZÎNA: Cum?

ZMEUL: Nu vrea!

ZÎNA: Ce nu vrea?

ZMEUL: Să mă iubească.

ZÎNA: Cum se poate? . . . tu, zmeul zmeilor!

ZMEUL: Eu, zmeul zmeilor!

ZÎNA: Care va să zică, nu te-ai îndulcit cu nimica până acum?

ZMEUL: Îndulcit? . . . Zi amărît, căci numai amar am înghițit . . . privește-mă în față, și-apoi mă-ntreabă de viață.

ZÎNA: Într-adevăr, ești cam tras la față.

ZMEUL: Și tras pe sfoară . . . Sînt galben ca nufărul, căci nici mănînc, nici beau, nici dorm; sînt năuc.

ZÎNA: Adică înamorat?

ZMEUL: Înamorat lulea.

ZÎNA: Lulea?

ZMEUL (*tragic*): Lulea, ascultă: După ce am răpit-o de la curtea lui Papură . . . am adus-o prin văzduh la palatul meu din insula cea nevăzută . . . Sărmana! . . . era leșinată de spaimă . . . cînd s-a trezit

și a dat cu ochii de mine . . . în loc să-mi zîmbească, ca celelalte fete bine crescute, știi ce-a făcut?

ZÎNA: Ce?

ZMEUL: S-a-nfuriat ca o pisică sălbatică, și cît pe-acî să mă chiorască cu unghiile sale trandafirii . . . Eu am început, după obicei, a-i înșira vorbe drăgălașe . . . aș! . . . ca și cînd aș fi grăit politică.

ZÎNA (*rîzînd*): Așa efect deșanțat ai produs?

ZMEUL: Așa! . . . i-am spus că o iubesc, că vreau s-o fac împărăteasa zmeilor, că i-oî aduce toate comorile din lume, botine cu tocure de-o șchioapă, corsete, chirase, degeaba! . . . în sfîrșit, i-am căzut la genunchi . . . Am plîns chiar, crezi tu, Pădureanco?

ZÎNA: Și ea?

ZMEUL: Ea s-a uitat la mine cu dispreț și mi-a zis: Slut ești cînd te scîncești.

ZÎNA: Și tu?

ZMEUL: Eu m-am supărat și am răspuns: Slut, neslut, ai să fii a mea, de voie, de nevoie; și m-am răpezit s-o apuc în brațe.

ZÎNA: Și ea?

ZMEUL: Ea mi-a tras o palmă . . . dar știi ce palmă? de mi-au scăpărat ochii . . . (*Duios.*) Cine ar crede că o mînușită atît de fragedă ar pute . . . Mi-e umflată falca?

ZÎNA: Umflată bine . . . și tu?

ZMEUL: Eu m-am făcut că n-am mîncat palma și am dat asalt înainte . . .

ZÎNA: Atunci?

ZMEUL: Ea a scos, de nu știu unde, un pumnal și mi-a declarat că se ucide de-oî face un pas mai mult.

ZÎNA: Și tu ai crezut-o?

ZMEUL: Era în stare să se străpungă, diavoloaica, pentru ca să-și apere . . . onoarea.

O copiliță cu mîna-i albă
Pe mine, soro, m-a prins de nas.
Și lîngă această minune dalbă
N-am nici putere, nu am nici glas.
Credeam odată că cel mai tare
Și cel mai mare pe lume-s eu.
Ce nerozie! . . . o fată mare
E mai zmeoaică decît un zmeu!

ZÎNA: De este așa, te jălesc, frățioare . . . După cîte mi-ai spus, Sînziana are mîndrie și energie?

ZMEUL: Prea multă energie . . . (*Își pipăie falca.*) Și eu nu mai am vlagă în mine de cînd mă muncește dorul . . . puterile mi-au

secat, încît sînt foarte îngrijit, căci am aflat de venirea lui Papură-Împărat asupra mea cu oaste mare!

ZÎNA: Cine ți-a adus astă veste?

ZMEUL: Un șoim cu cap de cuc.

ZÎNA: Vro pasere măiastră?

ZMEUL: Nicidecum! .. Un simplu cuc, care și-a schimbat numele, ca să se coțofănească.

ZÎNA: Și ce-ai de gînd să faci?

ZMEUL: De-aș fi în apele mele, nu mi-ar păsa de oastea lui Papură . dar mă simt fără curaj de cînd m-a muiat amorul și mă tem ..

ZÎNA: Nu te teme, cît sînt eu în calea lor alt drum decît acest din codru nu duce spre insula ta. De-or intra în el, îi prind în mrejele mele.

ZMEUL: Prinde-i, sorioară! mai cu samă pe împăratul Sînziana va face tot ce voi vrea eu pentru ca să scape pe tată-său ș-atunci voi redeveni iar zmeul zmeilor, cu-o falcă-n cer și cu alta pe pămînt . dar ce s-aude? (*În stînga e un zgomot de oameni.*)

ZÎNA: Zăresc o oaste mare o fi Papură.

ZMEUL: O oaste? fug

ZÎNA: Mergi degrabă de te închide în cetatea ta.

ZMEUL: M-am dus! (*Iese fuga prin fund.*)

ZÎNA: Sărmanul frățior, cine-ar zice c-a fost spaima lumii . privește, din zmeu, s-a schimbat în iepure. Efectul amorului (*Intră în pădure.*)

SCENA III

PAPURĂ, PĂCALĂ, TINDALĂ, MACOVEI,
ȚĂRANI, OSTAȘI

(*toți sînt înarmați cu feliurimi de arme; intră din stînga, obosiți de drum.*)

COR

Aoleo! nu mai pot,
Ostenit sînt de tot,
Am să mor!
Ce necaz! păn-acum,
De un an sînt pe drum
Umblător, mor, zău, mor.

PAPURĂ: Unde sîntem, Tîndală?

TÎNDALĂ: La marginea unui codru, auguste.

PAPURĂ: Ai vorbit de te-ai pripit te întreb, în ce țară am ajuns?

TÎNDALĂ: Cine poate ști de un veac de om umblăm lela pe fața pământului, fără a-i da de capăt... Ne-am pierdut și drumul și cărarea.

PAPURĂ: Așa este, mi-am lăsat tronul, masa și odihna, ca să-mi găsesc fata... în ce hal oi găsi-o!

PĂCALĂ: Dacă-i găsi-o?

PAPURĂ: Dacă-o găsi-o, precum zici Dar adică de ce n-aș găsi-o? Cu toate că se poate prea bine să n-o găsesc, dar se poate s-o și găsesc... însă în ce hal? în ce hal? asta-i întrebarea?

PĂCALĂ: Asta.

PAPURĂ: În sfârșit, unde ne aflăm? Am trecut, ca Alexandru Machedon, prin țara furnicilor, prin țara căpcăunilor, și abia am scăpat teaferi, deși am pierdut jumătate de oaste... așa vom scăpa și de-acum înainte... nu vă temeți. Dascăle Macovei... tu, care ești membru Societății Geografice din Podul Iloaiei, trebuie să cunoști partea asta de lume?

MACOVEI: Măria-ta... de nu cumva am intrat în împărăția urieșilor sau în crăia piticilor, sau în domnia tricolilor, apoi trebuie să nu fim departe de țara zmeilor.

TOȚI (*cu frică*): Oare?

PAPURĂ: Cum? să fie oare zmeul așa aproape de noi?

TOȚI (*dând îndărăt*): În codrul ăsta?

PAPURĂ (*se dă după ostași*): Ce v-ați spăriet, voinicilor? au nu vă gândiți la strămoșii voștri?! la acei eroi care sînt meniți a fi exploatați de strănepoții lor? ... Păcală-Tîndală, unde sînteți?

PĂCALĂ-TÎNDALĂ (*ieșind dintre ostași*): Prezenți.

PAPURĂ: Intrați în codru și trageți cu ochiul, nu cumva îți zări zmei pe după copaci.

AMÎNDOI (*uimiți*): Noi?

PAPURĂ: Voi, d-apoi cine? eu? Hai, marș de-ți scăpa din ghearăle lor, voi fi marinimos cu voi, iertîndu-vă păcatele marș...

AMÎNDOI: Ne-am topit

PAPURĂ: Pornit-ați azi?

AMÎNDOI: Pornit, auguste.

PAPURĂ (*ostașilor*): Până se vor întoarce din misiunea lor extraordinară, de se vor mai întoarce voi întindeți-mi cortul sub pădurețul cel stufos, ca să mă odihnesc... (*Arată în dreapta, înspre culise.*) Unde-s Pîrlea și Lăcustă?

MACOVEI: Au rămas pe urmă, după obicei.

PAPURĂ: Pare-mi-se că bat lăturile . Hai! (*Iese pe gânduri.*)
În ce hal oi găsi-o? (*Iese-n dreapta, cîntînd corul de la începutul scenei.*)

SCENA IV
PĂCALĂ, TÎNDALĂ

TÎNDALĂ: Păcală?

PĂCALĂ: Ce-i, Tîndală?

TÎNDALĂ: Te-ai spovăduit păn-a nu pleca de-acasă?

PĂCALĂ: Ba nici am gîndit; dar tu te-ai împărtășit?

TÎNDALĂ: Nici atît.

PĂCALĂ: Apoi halal de noi!

TÎNDALĂ: Halal! . Păcală, știi una?

PĂCALĂ: Ce?

TÎNDALĂ: Dacă am spăla putina?

PĂCALĂ: M-am gîndit de mult la asta .. dar unde să mergem?
încotro s-apucăm singuri-singurei? să ne rătăcim? să ne mănînce fiarăle? asta vrei?

TÎNDALĂ: Ferească Sfîntul... hai dar în codru de-om întîlni
vreun zmeu... i-om da decorațiile noastre, ca să-l îmblînzim...
Cine știe? poate că și zmeii să aibă slăbiciune pentru decorații..

PĂCALĂ: Bună idee Tîndală nu ești prost de tot
Hai!

*(Întră amîndoi în alee și se îndreaptă cu sfială spre fund. Deodată
mulțime de țințari iese dintre copaci, bîzîind din văzduh, și-i
atacă.)*

TÎNDALĂ: Păcală, vezi ceva?

PĂCALĂ: Nimic alt, decît un soi de țințari morți de foame...
să juri că-s postulanți.

TÎNDALĂ (*apărîndu-se*): Hîș, dihanie na! m-a pișcat de
mînă... (*Își trage o palmă peste mînă.*)

PĂCALĂ: L-ai ucis?

TÎNDALĂ: Ba! ia sama, se pune unul pe obrazul tău.

PĂCALĂ: Îl aud bîzîind și-l pîndesc.

TÎNDALĂ: Dă-i!

PĂCALĂ: Na! (*Își trage o palmă peste obraz.*)

TÎNDALĂ: L-ai ucis?

PĂCALĂ: Ba nu, ucigă-l crucea. (*Înaintînd.*) Vezi ceva printre
copaci, Tîndală?

TÎNDALĂ: Tufă! ... Stăi ...

PĂCALĂ: Ce-i?

TÎNDALĂ: Un țințar cît un bivol ... Iaca vine . bîzie ... se pune pe vîrful nasului . na! aoleo! (*Își trage un pumn peste nas.*)

PĂCALĂ: L-ai turtit?

TÎNDALĂ: Ba, mi-am turtit nasul!

PĂCALĂ: Să-i fie de bine!

(*Tot apărîndu-se de țințari și esaminînd desimea codrului, ajung în fund.*)

TÎNDALĂ: Păcală ... apucă tu în dreapta și eu în stînga ... de-acum ce-o vrea Dumnezeu cu noi.

PĂCALĂ: Poate să perim ... Tîndală, să ne îmbrățișăm, pentru întâia și ultima oară ... Să ne iertăm ...

TÎNDALĂ (*luîndu-l în brațe*): Multe ți-am greșit, frate.

PĂCALĂ: Și eu ție ...

TÎNDALĂ: Am cătat să te dau peste cap din minister.

PĂCALĂ: Și eu pe tine.

TÎNDALĂ: Știi că asta nu-i delicat? Dar sîntem chit ... adio ... să ne vedem sănătoși.

PĂCALĂ: Da! pe ceea lume.

(*Se despart, apucînd unul în dreapta și celalalt în stînga ... ei dispar ... Tremolo.*)

TÎNDALĂ (*cu glas spăriet, între culise*): Păcală!

PĂCALĂ (*asemenea*): Tîndală!

(*Vin amîndoi în scenă, plini de groază și cu nasurile beșicate.*)

TÎNDALĂ: Ce este? Zmeul? ai văzut zmeul?

PĂCALĂ: Ba nu ... dar tu?

TÎNDALĂ: Nici eu.

PĂCALĂ: Apoi de ce m-ai chemat?

TÎNDALĂ: Mi-a fost dor de tine!

PĂCALĂ: Zi mai bine că ți-a fost frică.

TÎNDALĂ: Frică? nicidecum! groază!

PĂCALĂ: Iaca! Da ce-ai pățit, Tîndală? Ți-e nasul roș și umflat ca o sfeclă.

TÎNDALĂ: Ș-al tău ca un morcov.

PĂCALĂ: Sîntem decorați amîndoi cu ordinul legumilor.

TÎNDALĂ: Taci! S-aude ceva .. la sănătoasa, frate.

PĂCALĂ: Stăi, nu te teme ... vine împăratul.

SCENA V

*TÎNDALĂ, PĂCALĂ, PAPURĂ (cu suita)**

PAPURĂ: Ha! ha! v-ați întors din codru? ați cercetat bine?
ați văzut ceva?

PĂCALĂ: Am văzut numai niște țînțari.

TÎNDALĂ: Cît niște zmei!

PAPURĂ: Și v-ați războit cu dînșii . . . judecînd după halul nasurilor voastre . . . Ha! ha! ha! ce frumoși sînteți! începeți a da mugur. *(Toți rîd.)*

COR

Ce nas roșcovan,
Să juri că-i curat
Morcov degerat
Sau muc de curcan.
Ha, ha, ha, ha, ha!
Ha, ha, ha, ha, ha!

TÎNDALĂ: Ce rîdeți? . . .

PAPURĂ: Dar, în sfîrșit, v-ați convins că nu-i nici o primejdie
de trecut prin codru Hai dar, copii, adunați-vă-mprejurul meu.
Și cruce-ajută . Hai

(Vor să plece spre alee.)

SCENA VI

Aceiași, ZÎNA-CODRULUI

ZÎNA: Cale bună, împărate!

PAPURĂ: Sărut ochii, draguliță.

ZÎNA: Unde mergi cu așa oaste mare? Vrei să cotropești lumea? . .

PAPURĂ: Ba, deocamdată, merg să-mi găsesc fata.

ZÎNA: Pe Sînziana, care a răpit-o zmeul?

PAPURĂ: Tocmai! dar nu prea cunoaștem drumul; n-ai pute
d-ta să ne îndrepti spre țara zmeului?

ZÎNA: Cum nu, dar ce-mi dai?

PAPURĂ: Îți dau un bărbățel, gigăt și frumușel, într-ales
Vrei pe Tîndală?

ZÎNA: Unde-i, să-l văd?

PAPURĂ: Iată-l.

ZÎNA *(rîzînd)*: Borcănოსul ăsta?

TÎNDALĂ *(supărat)*: Și ea rîde? apoi n-are haz! . . .

PAPURĂ: Nu căta că-i cam beteag la nas . . . l-au pișcat țințarii, altminterea-i nostim.

ZÎNA (*rîzînd*): Mai bine vă duc degeaba . . . Hai!

PAPURĂ: Dar nu ne-a mînca țințarii?

ZÎNA: N-aveți grijă i-au săturat nasul d-sale! (*Arată pe Tîndală.*)

PĂCALĂ (*aparte*): Pe mine nu m-a văzut? (*Se ascunde la față.*)

ZÎNA: Și al d-tale. (*Arată pe Păcală.*)

PĂCALĂ: Na.

ZÎNA (*aparte*): Au încăput pe mîna mea? am să-i schimb în dobitoace.

(*Iese cu toții în codru, cîntînd. „Ce nas roșcovan” etc.*)

SCENA VII

STATU-PALMA-BARBA-COT, LĂCUSTĂ-VODA

STATU-PALMĂ (*ieșind din tufar*): S-a dus Mama-Pădurei, ca să facă iar vreo răutate . . . Cînd aș pute să fug de-aici . . . cînd aș găsi un om să mă poarte în spinare! bătrînețele m-au făcut olog de picioare și iepurașul meu a perit, sărmanul dar pare că vine cineva . . . samănă a fi un besmetic, iată-l. (*Se pune sub tufă.*)

LĂCUSTĂ (*intrînd din stînga, îngrijit*): Ce s-a făcut oastea? încotro a apucat? . . . m-am răzlețit de ea, ca să mănînc ceva și m-am rătăcit. Unde mă aflu? de cine să întreb? nu văd țipenie de om ba parcă zăresc ceva colo, sub tufă. (*Se apropie de tufar.*) Un moșneguț! Moșule, uncheașule n-ai văzut trecînd o oaste pe-aici?

STATU-PALMĂ (*surd*): Ha!

LĂCUSTĂ: O oaste?

STATU-PALMĂ: Ha!

LĂCUSTĂ (*mai tare*): Oameni mulți.

STATU-PALMĂ: Ha!

LĂCUSTĂ: E surd, sărmanul să strig mai tare. (*Strigă.*) Moșule, n-ai văzut pe Papură-Împărat?

STATU-PALMĂ: Ai mîncat păpară?

LĂCUSTĂ: Bree, astupate-i sînt urechile. (*Tare, cît poate.*) Papură.

STATU-PALMĂ: Papară?

LĂCUSTĂ: Oi să mă culc lîngă el, ca să-i chiui la ceafă. (*Pus pe brînci lîngă el, răcnește.*) Papură, Papură-Împărat.

STATU-PALMĂ (*sărînd călare pe umerii lui Lăcustă*): Am auzit . . . ce strigi așa?

LACUSTĂ (*surprins*): Iaca, ce-ai pățit, unchiașule, de încaleci pe mine?

STATU-PALMĂ: Te-am încălecat pentru ca să mă porți în spinare pe lume.

LACUSTĂ (*sculîndu-se*): Eu să-ți fiu cal? Nu-mi spui că ești ghiduș? Coboară de pe umeri.

STATU-PALMĂ: Nici gîndesc . mi-e bine aici.

LACUSTĂ: Ți-o fi, dar mie nu . dă-te jos.

STATU-PALMĂ: Ha!

LACUSTĂ: Nu te mai face că ești surd . Hai, destulă glumă!

STATU-PALMĂ: Ha!

LACUSTĂ: Ei, apoi nu te întrece, ghiujule, că-ți trag o trînteală s-o pomenești

STATU-PALMĂ (*îl bate cu călcăiele*): Hi! hi . jărpane!

LACUSTĂ: Jărpane? așteaptă, să te hurduc până ți-a ieși sufletul . să-ți arăt eu jarpan. (*Sare-n loc, se zbuciumă în toate părțile.*)

STATU-PALMĂ: Degeaba te trudești... m-am făcut una cu trupul tău.

LACUSTĂ: Una? .. dar cine ești tu, afurisitule?

STATU-PALMĂ: Statu-Palmă-Barbă-Cot!

LACUSTĂ (*îngrozit*): Statu-Palmă? Aoleo! aoleo!... ajutor! .. ajutor! oameni buni! (*Aleargă nebun.*)

STATU-PALMĂ (*rîzînd*): Hi! hi! hi! ... nu te-aude nime ... doar numai Mama-Pădurei.

LACUSTĂ: Mama-Pădurei! . săriți, nu mă lăsați, s-a legat năpasta de mine ca boala de om sănătos.

STATU-PALMĂ: Ha! ha! ha! (*Rîde.*)

LACUSTĂ: Mă duc să mă arunc într-o fîntînă, ca să-l înec... (*Fuge-n dreapta.*) Aoleo!

STATU-PALMĂ: Hi . mîrtoagă .. Ha! Ha! ha!

SCENA VIII

PÎRLEA-VODĂ (*vine alergînd de la stînga*)

PÎRLEA: Parc-am auzit zbierînd pe Lăcustă. Ce i s-a întîmplat? Să-l fi mîncat vreun balaur? Prost dejun, dar eu, cu toate acestea, nici n-am ospătat, nici n-am băut... ci am rămas în urmă de oamenii mei... ce să mă fac? încotro să-mi îndrept pașii? drum nu-i, doar s-apuc prin cel codru... Hei!... ce-mi văzură ochii!

SCENA IX

PÎRLEA-VODĂ, PAPURĂ-IMPĂRAT (cu cap de buhai de baltă),
TÎNDALĂ — PĂCALĂ (cu capete de lup), MACOVEI (cu cap
de măgar), CEILALȚI (cu capete de buratici și de alte vietăți.
Ies cu toții dintre copaci și încunjoară pe Pîrlea-Vodă, imitînd
cu toții broaștele.)

COR

Ua ca, ua ca, ua ca, ua ca!
Am pățit-o iaca-așa .
Ua ca, ua ca, ua ca, ua ca!

PÎRLEA: Ce vreau buraticii ăștia? îmi dau de știre că are să
ploaie . . Bine, bine, vă mulțumesc că-mi anunțați ploaie, doar mi
s-a mai stinge setea din pept.

PAPURĂ (cu ton plîngător): Ua ca, ua, ua, ca!

PÎRLEA: Curios lucru . . . cum samănă broscoiul ăsta cu Papură.
(Tîndală și Păcală se apropie de Pîrlea și urlă ca lupii.) Tio, dihă-
nii! la stîna . . . să juri că-s Păcală și Tîndală. (Macovei rage ca mă-
garii la urechile lui Pîrlea.) Ha! urechiatule . . . ăsta e Macovei în-
vățatul în picioare.

ZÎNA (se arată): În codru, dihăniilor!

(Papură cu ai lui dispar în pădure, reîncepînd corul de buratici.)

SCENA X

PÎRLEA, ZÎNA-CODRULUI

PÎRLEA: O nevăstuică?

ZÎNA (aparte): Cine să fie ardeiul ăsta?

PÎRLEA (aparte): Frumușică . . . ochi plini de foc . . . talie pli-
nuță . . . brațe de caș . . . îmi dau poftă de mîncare . . . Dacă mi-aș cer-
ca norocul? . . . (Grajios.) Puiculiță, de-aici ești?

ZÎNA: De aici.

PÎRLEA: Și cum te cheamă, maică?

ZÎNA: Pădureanca mă cheamă, taică.

PÎRLEA: Pădureanca! se vede că ești născută în codru?

ZÎNA: Ai gîcit.

PÎRLEA: Dar . . . nu ești sălbatică?

ZÎNA: Nu cred.

PÎRLEA: Bujorașule, așa te vreau.

ZÎNA: Dar de ce mă vrei așa?

PÎRLEA: De ce? Hm! ascultă, măiculiță, ce ai zice dacă
ți-aș face o propunere . . .

ZÎNA: Ce propunere?

PÎRLEA: Foarte nevinovată . adică să ne primblăm împreună, a la brațetă, prin cea desime.

ZÎNA: A la brațetă?

PÎRLEA: Dar; hai să culegem cimbrisor.

ZÎNA: Nu te pricep.

PÎRLEA: Vorbă să fie parcă n-ai mai cules cimbrisor de cînd ești.

ZÎNA: De unde să culeg, dacă nu-i?

PÎRLEA (*aparte*): E cam prostuță, dar frumoasă coză. (*Tare ș-apropiat.*) Cum se poate? un juvaer ca mata, cu o guriță așa de îmbobocită, cu niște sprincene așa de îmbinate cu o talie așa de rotunjoară. (*Vrea să o apuce de mijloc.*)

ZÎNA (*lovindu-l peste mîină*): Nu pune laba.

PÎRLEA (*încîntat*): Labă? e nostimă de tot Pădureanca! vorbă multă, sărăcie . Știi una?

ZÎNA: Spune.

PÎRLEA: Îmi placi, nevoie mare; m-ai fărmeceat, m-ai scos din țîțîni și, de vrei să-ți găsești norocul, n-ai decît să te dai în dragoste cu mine, pre legea mea.

ZÎNA: Oare? dar cine ești d-ta?

PÎRLEA (*cu emfaz*): Pîrlea-Vodă.

ZÎNA: Pîrlea-Vodă cel vestit?

PÎRLEA (*mîndru*): Eu!

ZÎNA: Cel frumos?

PÎRLEA: Eu!

ZÎNA: Cel drăgălaș?

PÎRLEA: Eu!

ZÎNA: Cel șuchet?

PÎRLEA: Tot eu! văd că mă cunoști, ca și cînd m-ai fi făcut.

ZÎNA (*oftînd*): Ah!

PÎRLEA: Oftezi? oftezi după mine găinușa tatei? mă așteptai?

ZÎNA (*coborînd ochii*): Ah!

PÎRLEA: Ei! nu mai suspina, cănărașule, că nu-s doar nemilos-tiv știu să compățimesc la amorurile ce aprind Pe cît sînt de plăcut, sînt și marinimos.

ZÎNA: Ce bun ești!

PÎRLEA: Așa mi-i crasisul. (*Deschide brațele.*) Și de vreme ce m-ai îndrăgit nitam-nisam vino-n brațele mele eu să te schimb pe tine în zîna fericirii și tu să mă schimbi pe mine în

ZÎNA: (*înaintează și-l atinge cu o vîrguță*): În curcan (*Pîrlea se preface în curcan.*)

PÎRLEA: Aoleo!

ZÎNA: Ha! ha! ha! încă unul! la coteață. (*Îl alungă.*)

PÎRLEA: Glu! glu! glu!

(*Pîrlea fuge-n pădure. Deodată s-aude-n depărtare fluierul lui Pepelea.*)

ZÎNA (*singură*): Un fluier? îl cunosc? e fluierul lui Pepelea, dat lui de Zîna-Lacului, dușmana mea de moarte El fură mințile și pătrunde inimile. (*Ascultă.*) Ce armonie încântătoare! Cu el, Pepelea poate realiza tot ce dorește în astă lume. Pepelea se duce să scape pe Sînziana din insula fratelui meu... Cum să-l opresc de-a merge înainte? Cum să-i smulg arma din mînă, fluierul cel vrăjit? ... A! ... bună idee! ... să iau chipul și glasul Sînzianei, să-i ies în cale, să-l amețesc, să-l orbesc... minunat! (*Fluierul încetează.*) Are să cadă și el în mrejele mele. (*Intră în pădure.*)

SCENA XI

PEPELEA și, mai pe urmă, ZÎNA-CODRULUI

A r t e

PEPELEA

În zadar alerg pămîntul,
În zadar mă ostenesc
Pe iubita-mi Sînziană
De la zmeu să o răpesc.
Calea-i lungă, fără margini,
Cum e și iubirea mea,
Zi și noapte alerg cîmpii,
Făr-a mă-ntîlni cu ea.

Sărmana copilă! ... o văd pretutindeni, în flori, în stele, în zori, în umbră, dar nu e decît o nălucă ce dispare și eu rămîn tot singur și nemîngăiat. (*Se pune pe o rădăcină. În pădure se aude glasul Sînzianei.*)

GLASUL

În zadar plîng zi și noapte
Cerînd lumii ajutor.
Nu găsesc, vai! nici un suflet
De-a mea soartă-ndurător.

PEPELEA: (*tresărind*): Ce-aud? e glasul Sînzianei. (*Se scoală, turburat.*)

GLASUL SÎNZIANEI

Viața mea se ofilește
Ca un fir de iarbă-n vînt,
Și eu, trista Sînziană,
Mă apropii de mormînt.

(Zîna-Codrului vine în scenă sub figura Sînzianei.)

PEPELEA: Sînziană-Sînziană!

ZÎNA: Cine mă cheamă?

PEPELEA: Eu, Sînziană!

ZÎNA: Cine ești tu?

PEPELEA: Nu mă recunoști? ... Eu sînt Pepelea, care te-am scăpat de zmeu în palatul tău împărătesc ... și ți-am adus o pasere măiastră.

ZÎNA: Cînd? .. a! mi-aduc aminte e mult de-atunci, judecînd după chinurile ce-am suferit, cît am fost în puterea zmeului.

PEPELEA: Dar acum nu mai ești în puterea lui?

ZÎNA: Nu; am fugit din palatul lui, și de-atunci umblu rătăcind noaptea și stau ascunsă cît e ziua ... dorul și speranța mea sînt de-a mă întoarce acasă la tatăl meu.

PEPELEA: Te-oi duce eu, Sînziană, eu care venisem ca să ucid zmeul, să te scap de el.

ZÎNA: Să-l ucizi? ... A! ferește-te de dînsul, căci el are un buzdugan pe care-l aruncă în depărtare de șapte poște, și tu n-ai nici o armă.

PEPELEA: Te înșeli, Sînziană, am două arme neînvînse, cu care pot face minuni.

ZÎNA: Două? .. ce arme? ...

PEPELEA: Amorul ce mi-ai inspirat și care mă face a desprețui toate primejdiile, toate piedecile.

ZÎNA: Cum? Mă iubești?

PEPELEA: Aș fi venit să lupt de moarte cu zmeul, dacă nu te-aș iubi?

ZÎNA: Ah! Pepeleo! dacă în adevăr simți compătimire pentru mine, nu-ți expune zilele în zadar; mai bine fugi de aceste locuri și mă părăsește soartei mele nenorocite.

PEPELEA: Eu să te părăsesc, după ce te-am regăsit? Mai bucuros să mor.

ZÎNA: Ah! Pepeleo! ce mi-ar folosi un rest de viață dacă ai muri tu? N-ai înțeles că și eu, din parte-mi .. te iubesc?

PEPELEA *(fericit)*: Tu pe mine? O, de-acum sînt împăratul lumii! Vie zmei, balauri, pajuri năzdrăvane, le voi combate, le voi învinge.

ZÎNA: Dar cu ce?

PEPELEA: Cu fluieraşul ăsta pe care mi l-a dat Zîna-Lacului.

ZÎNA: Ti-ai pierdut minţile, Pepeleo? cu o biată trestie crezi tu să sfărami buzduganul zmeului?

PEPELEA: Dar tu nu cunoşti puterea acestei trestioare, prin farmecul ei am scăpat de toate nevoile; Zîna-Lacului, care mă ocroteşte, mi-a zis să nu mă despart niciodată de fluieraşul ăsta, să nu-l dau nimănui, căci pe loc m-ar cuprinde moartea.

ZÎNA *(cu glas desmerdător)*: Nici mie măcar?

PEPELEA: O! ție-ți dau tot, tu ești viața mea și fericirea vieții mele.

ZÎNA: Adevărat? adă fluierul ca să suflu în el, și el să-mi spuie de este adevărat amorul tău?

PEPELEA *(dându-i fluierul)*: Ține.

ZÎNA *(luînd fluierul și schimbînd tonul)*: A! te-am dezarmat, nemernicule, și te-am redus iar la nimicirea ta omenească.

PEPELEA: Ce zici?

ZÎNA: Ai crezut că sînt Sînziana? ... privește . . . *(Își scoate vălul.)* Sînt sora zmeului, Pădureanca, Mama-Pădurei, și te osîndese să intri de viu în pămînt ... Peri!

PEPELEA *(desperat)*: A! *(Încet intră în pămînt.)*

ZÎNA: Peri de la lumina soarelui și te afundă în noaptea morților.

PEPELEA: O, Zîna-Lacului, Zîna-Lacului!

(S-aude un tunet. Zîna-Lacului apare în văzduh, purtată pe aripele unei pajuri.)

SCENA XII

Aceiași, ZÎNA LACULUI

ZÎNA-LACULUI: Stăi!

ZÎNA-CODRULUI *(înfiorîndu-se)*: Zîna-Lacului, sînt pierdută! *(Scapă fluierul din mînă.)*

ZÎNA-LACULUI: Pepeleo, ieși din pămînt. *(Pepelea iese încet pe fața pămîntului.)* Iar tu, Pădureanco, Zîna-Codrului, tu care nu cunoști pe lume nici mila, nici iubirea, dispari.

ZÎNA-CODRULUI *(retrăgîndu-se spărietă, se apropie cu spatele de un stejar, care se deschide și-o înghite. Dispărînd)*: A!

PEPELEA *(îngenunchînd)*: O! Zîna binefăcătoare, cum să plătesc binele ce mi-ai făcut?

ZÎNA-LACULUI: Făcînd și tu bine altora; sună din fluier, ca să dezlegi de farmecele Pădurencei pe toți nenorociții care gem închiși în codrul acest blăstemat.

Adio, rămîi cu bine,
Împlinește-ți soarta ta.
Și gîndește-n veci la mine,
Eu voiesc a te-ajuta.
Într-o oară de urgie
Tu mi-ai fost apărător,
Eu voi fi cu bucurie
Al tău înger păzitor. (*Dispare.*)

(*Pepelea, luînd fluierașul de jos, sună în el; deodată copacii se deschid, lăsînd să iasă din trunchiurile lor mai mulți oameni fără-mecați de Pădureanca: Papură, Pîrlea-Vodă, Macovei, Tîndală, Păcală etc. Reapar toți sub figurile lor. Muzică la orchestră. Pepelea iese.*)

SCENA XIII

PAPURĂ, PÎRLEA, TÎNDALĂ, PĂCALĂ, MACOVEI
apoi LĂCUSTĂ și STATU-PALMĂ etc.

COR

Din pădurea fărmeacă,
Unde gemeam făr' de vină,
O! minune, — iată-ne, iată
C-am ieșit iar la lumină!

PAPURĂ: Uf! am scăpat! mă întorc acasă. Cine vine cu mine? . . .

TOȚI: Eu! Eu! Eu!

PAPURĂ: Hai! . . . de-acum aibă parte Sînziana de zmeul ei; m-am săturat de vînturat lumea.

PĂCALĂ: D-apoi eu! . . .

TÎNDALĂ: D-apoi eu!

(*Lăcustă intră alergînd cu Statu-Palmă în spinare.*)

LĂCUSTĂ (*între culise*): Ajutor! Ajutor!

PAPURĂ: Ce mai este? . .

LĂCUSTĂ (*intrînd*): Scăpați-mă! . . nu mă lăsați.

PAPURĂ: Iacă Lăcustă-Vodă, ce-ai pățit, ce ți-a crescut în spinare? . . .

LĂCUSTĂ: Mi-a crescut un unchiaș, Statu-Palmă-Barbă-Cot! Am obosit. Sînt mort! (*Cade pe pămînt lîngă tufari.*)

STATU-PALMĂ (*zărind un iepure lîngă tufari, sare din spinarea lui Lăcustă și încalecă pe iepure*): Iaca iepurașul meu cel șchiop. Te las, Lăcustă; nu mai am nevoie de tine.

LĂCUSTĂ (*sculîndu-se*): Uf! greu e de-a fi vită.

PAPURĂ: Tu o spui, Lăcustă? mă mir, mă mir Vii cu mine
acasă. Și tu, Pîrleo?

PÎRLEA: Ba, mergem să găsim pe Sînziana.

STATU-PALMĂ: Voi fi eu călăuzul.

PAPURĂ: Călătorie sprincenată.

COR

Cale bună, cale bună,
Hai acasă împreună etc.

*(Papură cu ai lui apucă în stînga; Statu-Palmă, Pîrlea și Lăcustă,
în dreapta.)*

(Sfîrșitul actului III.)

ACTUL IV

*(Teatrul reprezintă insula zmeului, în stînga, un palat văzut în
profil și terminat în fața publicului prin un turn cu două caturi.
Turnul are cîte-o fereastră cu gratii de fer la fiecare cat. Dincolo
de turn, poarta palatului. În fund, o stîncă, după stîncă, marea.
În dreapta, un capăt de pădure... în mijlocul scenei, un puț cu
ciutură; lingă puț, două poloboace mari, un hîrleț și un butuc
de stejar.)*

SCENA I

PÎRLEA-VODA, LACUSTA-VODA

*(La ridicarea cortinei, unul scoate apă cu ciutura din puț, celalalt
o deșartă în poloboc.)*

LACUSTĂ: În ce hal am ajuns, vere Pîrle! noi, odinioară
domni stăpînitori, iată-ne acum argați la blăstematul cel de zmeu,
care ne-a prins robi.

PÎRLEA: Păcatul omului, Lăcustă, vere! mai cuminte făceam
de urmam pe Papură, să ne întoarcem la domniile noastre, decît să
alergăm nebuni după Sînziana.

LACUSTĂ: Așa este, dar tatăl ei știi că făgăduise jumătate de
împărăție aceluia care i-a deveni ginere. Și mărturisesc că zestrea
asta îmi făcea cu ochiul.

PÎRLEA: Și mie. ș-apoi eu mai am un păcat, mi-s dragi fetele
și nevestele Pentru ele sînt în stare să alerg până-n cea lume...
natură blăstemată, ce vrei? *(Scoate o ciutură.)*

LACUSTĂ (*vărsînd ciutura în poloboc*): Și iată la ce capăt ne-a adus patimile tinereții! ah! ha! .

PÎRLEA: Taci, vere, nu mai scîrții din gît, că mă înduioșezi.

LACUSTĂ: Buturuga cea de Statu-Palmă ne-a jucat chiulul. .
El ne-a scos la malul mării și ne-a dat pe mîna zmeului bun că-lăuz, mînca-l-ar guzganii!

PÎRLEA: Și zmeul, fără nici o considerațiune pentru niște persoane simandicoase ca noi, ne-a pus sub aripă și ne-a adus porto-franco în insula asta, perdută-n fundul mărilor.

LACUSTĂ: Ș-aicea zmeul, tot fără acea lipsă de considerațiune, ne-a condamnat la muncile publice, ziua-ntreagă trebuie să scoatem apă, pentru bucătăria lui. El mănîncă cît un casier și noi . postește robul lui Dumnezeu... Ian privește, mi s-au lungit urechile de foame.

PÎRLEA: De ce nu le mănînci pe ele, vere? ai avea cu ce să te-ndestulezi!

LACUSTĂ: Ție ți-e a glumi, dar nu-i de glumit. Pîrleo, zmeul are gînd rău cu noi, ziua ne pune la muncă și noaptea ne închide în turnul ăsta plin de șoareci... Viață-i asta? te întreb? și mult o să mai ție? ...

PÎRLEA: Întreabă-l pe zmeu!

LACUSTĂ: Încaltea de-am fi avut... mîngăierea de-a vede pe Sînziana, dar unde-i?

PÎRLEA: O fi închisă și ea într-un beci, sărmana, jertfa geloziei și a bărbăriei zmeului.

LACUSTĂ: Se poate și asta, dar, oricum, ea ca ea; însă noi ce ne facem? Vere, crezi tu că vom scăpa vreodată de-aicea?

PÎRLEA: Cum nu, să n-ai îndoială, vom ieși pe ceea lume.

LACUSTĂ: Pușchea pe limbă-ți .

D u o

LACUSTĂ ȘI PÎRLEA

Fost-am domn încoronat,
Ș-acum iată-mă argat,
Părăsit de-al meu noroc,
Și legat de-un poloboc!

LACUSTĂ

De nu lăsam și casă și domnie
Ca să alerg după căsătorie ..

PÎRLEA

De nu lăsam și tron și bună masă
Ca să alerg hai-hui după mireasă ..

LACUSTĂ

Eu nu păteam așa rușine mare,
S-ajung un prost în desconsiderare.

PÎRLEA

Nici eu, nici eu păteam așa rușine,
Din domn măreț s-ajung un prost ca tine.

ÎMPREUNĂ:

Fost-am domn încoronat etc.

PÎRLEA: Taci, vine dihania . la lucru, Lăcustă!

SCENA II

Aceiași, ZMEUL

ZMEUL (*ieșind din palat*): Umplut-ați poloboacele?

LĂCUSTĂ: Umplut. (*Aparte.*) Plesni-le-ar doagele, și ție capul.

ZMEUL: Bine; acum le luați în spinare și le duceți în bucătărie.

LĂCUSTĂ: În spinare? poloboace de câte 60 vedre unul?
să ne deșălăm?

ZMEUL: Ce-mi pasă? doi deșălați mai mult pe lume . . mare
pagubă?

PÎRLEA: (*demn*): Nici nouă nu ne-ar păsa dac-ar fi pe spinarea
altora, dar umerile noastre nu-s deprinse cu asemenea greutate . .
Ele au purtat numai sarcinile statului .

ZMEUL: Ș-acum vor purta poloboace . . Hai la bucătărie, curînd.

PÎRLEA: *Non possumus*.

ZMEUL: Ce-ai zis?

PÎRLEA: Am zis catolicește *non possumus*, adică: mă-nchin
cu plecăciune.

ZMEUL: Îndrăzniți a vă împotrivi mie?

PÎRLEA: Îndrăznim . da! fă cu noi ce-i voi. Ești mai tare
și ne ai la mîină, dar după ce ne-am înjosit a scoate apă cu ciutura,
ca niște argați să ne mai înjosim a căra poloboace, ca niște ha-
mali? Niciodată, demnitatea și *filotimia* nu ne iartă.

ZMEUL (*ridicînd palma*): Vă mănîncă falca, se vede.

LĂCUSTĂ: Să nu dai, că mă mănii .

PÎRLEA: (*dîrz*): Lovește . . fii brutal, cum te arată chipul. Ara-
tă-ți arama, ca să te vază Sînziana cine ești.

ZMEUL (*aparte*): Sînziana? are dreptate! să mă stăpînesc,
până mi-oi săvîrși cununia.

LĂCUSTĂ (*lui Pîrlea*): Ce stă pe gînduri?

PÎRLEA: L-am făcut marț cu elocvența mea.

ZMEUL: Sumeția voastră merită o pedeapsă, dar fiindcă mă-nsor mîne cu Sînziana, vă iert; și fiindcă o să-mi fiți necesari pentru ospățul cununiei, vă scutesc de căratul poloboacelor pe astăzi . Mergeți în pădure, ca să dați la pămînt zece stejari de cei mai groși . Hai!

PÎRLEA (*lui Lăcustă*): Hai să tragem un somn la umbră. (*Iese în dreapta.*)

LĂCUSTĂ: Bine. (*Ieșind.*) Poftim! argat hamal și pădurar! Ce cumul! of! of!

(*Sînziana iese pe furiș și dispare după stîncă din fund.*)

ZMEUL: Mișeii, nu pot să ridice măcar un poloboc, plin, lucrul cel mai lesne; ce-i un poloboc? o cofă mai măricică, ș-atîta tot . Să-l duc dar eu însumi în casă pe umăr (*Îl ridică.*) E ușor-ușurel, ca o pană. (*Iese.*)

S C E N A I I I

SÎNZIANA (*vine-n scenă cu colivia-n mînă*)

SÎNZIANA: M-am furișat din palat, ca să merg la malul mării nenorocita de mine! n-am zărit nici o corabie! nici un ajutor nu-mi vine! Sînt uitată și de Dumnezeu și de oameni! numai păsărica asta mă mai mîngîie.

Spune-mi, pasăre iubită
Cu grai dulce omenesc,
Veni-va ziua dorită,
Acest loc să părăsesc?

PASEREA: Da! da! da! da! da! da!

SÎNZIANA

Peste munți și peste ape
Veni-va ursitul meu,
Într-o noapte, să mă scape
De-nchisoare și de zmeu?

PASEREA: Da! da! da! da! da! da! Vine vine

SÎNZIANA: Vine Pepelea?

PASEREA: Vine vine . . . vine

(*Pe mare, în fund, se arată o barcă, cu pînzele umflate, și în barcă Pepelea. Barca dispare după stîncă.*)

SÎNZIANA (*zărind barca*): Iată-l . . . iată-l . . . el e, vine !!!

S C E N A IV
SÎNZIANA, ZMEUL

ZMEUL (*cu mirare*): Sînziana afară?

SÎNZIANA (*aparte*): O! Doamne, ce fericire! (*Vrea să alerge.*)

ZMEUL (*sever*): Sînziană, unde alergi?

SÎNZIANA: Zmeul?!

ZMEUL: Cum ai ieșit din palat? Pe unde?

SÎNZIANA: Pe ușă.

ZMEUL: Mă cătai pe mine?

SÎNZIANA: Ba nici am gîndit.

ZMEUL: Sînziană, tot supărată ești pe mine, care mă usuc de dragoste?

SÎNZIANA (*îi întoarce spatele*): Iar începi cu ahturile. Dă-mi pace, nu mă mai ameți.

ZMEUL: Mă urăști?

SÎNZIANA: Din toată inima.

ZMEUL: Dar ce ți-am greșit de nu mă poți suferi?

SÎNZIANA: Încă mă întrebi? .. m-ai răpit din casa părintească m-ai depărtat de lume, ai făcut nenorocirea mea și-apoi te miri că-mi ești urît de moarte?

ZMEUL: Urît de moarte? cînd vreau să te iau de soție?

SÎNZIANA: Eu, soția ta? Niciodată!

ZMEUL (*măniat*): Așa? Ei bine, află că nu mai tîrziu decît mîne avem să ne cununăm toate sînt gata am poftit pe toți amicii și pe toate rudele mele.

SÎNZIANA: Frumoasă adunătură trebuie să fie, dacă-ți seamănă Ha! ha! ha!

ZMEUL: Rîzi? ai vreun gînd ascuns .. vrei să fugi?

SÎNZIANA: Vreau să scap de tine prin toate mijloacele, chiar de-a fi să mă arunc în mare

ZMEUL: Ba te-i arunca în brațele mele, nu în valuri, și, pentru mai bună siguranță, mergi în casă am să te închid în turnul ăsta, de unde n-ai pute să-ți ieși zborul.

SÎNZIANA: Așa crezi tu? (*Aparte.*) Bine c-a venit Pepelea.

ZMEUL: Așa hai! (*Vrea s-o apuce de braț.*)

SÎNZIANA (*respingîndu-l*): Nu te atinge de mine. (*Intră în palat. Zmeul închide poarta c-o cheie mare.*)

ZMEUL (*sîngur*): Se face că-i mănioasă? dar cine o crede? Cînd a vede mîne rochia de nuntă și beteala o să zburde. Cu toate acestea (*arată cheia*), paza bună nu strică. Acum hai în pădure să cărăm lemne pentru ospățul cununiei. Ha! ha! ha! Bieții Pîrlea și

Lăcustă doboară la copaci, fără a ști că pe unul am să-l pun în frigare și pe celălalt am să-l fierb în caldare. Ce chef! ce chef!
(*Rleacă spre dreapta.*)

SCENA V

ZMEUL, PEPELEA (vine de după stîncă.)

PEPELEA: Bine am găsit, zmeule!

ZMEUL: Ce? un pămîntean aicea? de unde?

PEPELEA: Din lume.

ZMEUL: Cum ai intrat în împărăția mea?

PEPELEA: Cum se intră.

ZMEUL: Și cine ești tu?

PEPELEA: Fecioru tătîne-meu.

ZMEUL: Și ce cați aicea?

PEPELEA: Te cat pe tine, ca să ne prindem împreună frați de cruce . . . cum e datina vitejilor.

ZMEUL: Tu cu mine? pretenția ți-e gogonată . . . dar ești tu în stare să-ți măsoari puterile cu ale mele?

PEPELEA: Vom cerca . . . nu căta că-s mic; te-am mai învins o dată.

ZMEUL: Unde? cînd? minciuni!

PEPELEA: Adă-ți aminte . . . eu te-am alungat din palatul lui Papură-Împărat.

ZMEUL: Tu? . . . bine că te-am prins în mîinile mele, să mă răzbun . . . vino la luptă.

PEPELEA: Bucuros . . . care a dovedi va fi stăpîn pe viața celuilalt.

ZMEUL: Se înțelege . . . am să te strîng în brațe, până ți-a ieși sufletul.

PEPELEA: Și eu pe tine, până ți-a ieși limba de-un cot.

ZMEUL: Mare ți-e lauda. Vină!

PEPELEA: Ține-te bine, zmeule.

(Se apucă brățiș la trîntă, se opintesc și cată să se răstoarne unul pe altul.)

ZMEUL (*strîngîndu-l*): Îți place așa!

PEPELEA (*aparte*): Bată-l crucea, că rău mă strînge!

ZMEUL: Ce-ai holbat ochii la cer?

PEPELEA: Cat să văd în care nor să te azvîrl.

ZMEUL: Să mă azvîrli în nori? (*Aparte.*) Asta-i dracul

PEPELEA: Nu te da, zmeule, acu-i acu, una, două . .

ZMEUL: Stăi! ești viteaz cât și mine . . . mă prind frate cu tine . . . și te poftesc la nunta mea.

PEPELEA: Pe când?

ZMEUL: Pe mine.

PEPELEA: Cu cine?

ZMEUL: Cu Sînziana! O să facem prînz mare, o să avem și doi domni la masă.

PEPELEA: Care și care?

ZMEUL: Pîrlea-Vodă și Lăcustă-Vodă . . . mi i-a adus peșcheș Statu-Palmă.

PEPELEA: Peșcheș?

ZMEUL: Dar; aș fi preferat căprioare . . . dar cred c-or fi buni cu tarhon și cu ardei.

PEPELEA: Vrei să-i mănînci? Încalte destul de grași sînt?

ZMEUL: Unu-i plinuț, celălalt slăbuț, dar împănîndu-i cu slănină . . .

PEPELEA: Vor fi de minune?

ZMEUL: Acum, fiindcă ești oaspele meu . . . spune-mi cum te cheamă?

PEPELEA (*răpede*): Tot am zis c-am zis c-oi zice, dac-oi zice, tot oi zice, ca să zic c-am zis, c-oi zice!

ZMEUL: Ciudat nume . . . cine ți l-a dat?

PEPELEA: Nașul meu, care se cheamă: Rotofei de tei pe miriște de mei.

ZMEUL: O fi fost de neam mare?

PEPELEA: Se rudea cu Capra calcă-n peatră, peatra crapă-n patru.

ZMEUL: Destul . . . ziua trece și noi o perdem cu vorba; cred că mi-i ajuta la pregătirile nunții.

PEPELEA: Bucuros, ce-i de făcut?

ZMEUL: Deocamdată, cară polobocul ăsta după casă, la găinărie.

PEPELEA: Cu ce să-l car?

ZMEUL: Cu spinarea, cum fac eu.

PEPELEA: Bine; numai unul? aș vrea să duc două odată.

ZMEUL (*aparte*): Zdravăn e! (*Tare.*) Mîine îi cara zece, acum, la treabă . . . Eu mă duc în pădure să aduc lemne te las, îți pregătește falcile, pe mine . . . o să facem guleai. (*Iese în dreapta.*) Ce chef! Ce chef!

PEPELEA (*singur*): S-a dus; cum să întîlnesc pe Sînziana? . . . Unde să fie? . . . În palat? . . . (*Merge la ușa palatului.*) Ușa-i închisă cu 7 broaște . . . să-i dau de știre cu fluierul. (*Sună din el. Sînziana apare la fereastra de sus a turnului.*)

SCENA VI

PEPELEA și SÎNZIANA

SÎNZIANA: Pepeleo . Pepeleo!

PEPELEA (*văzînd-o*): Iat-o! Iat-o ea-i! Sînziană! Tu ești? Tu ești?

SÎNZIANA: Eu, Pepeleo, roabă și foarte nenorocită! vrea zmeul să mă silească a mă cununa cu dînsul Să nu mă lași, Pepeleo!

PEPELEA: N-ai grijă, iubito am venit înadins ca să te scap
Poți ieși la noapte din palat?

SÎNZIANA: Ba nu, zmeul mă închide în turn dacă ai ave iarba ferului, ai putea să sfărmi broaște.

PEPELEA: N-am nevoie de iarba ferului dar spune-mi ce face, zmeul după ce te-nchide?

SÎNZIANA: Mănîncă, bea, se-mbătă și doarme dus.

PEPELEA: Minunat! . Să fii deșteaptă astă noapte.

SÎNZIANA: Ah! Pepeleo! de m-ai scăpa de-aice, te-oi iubi toată viața mea . ia sama, vine zmeul. (*Dispare.*)

PEPELEA (*singur, ia hîrlețul de lîngă fîntînă și începe a săpa împrejurul ei, cîntînd*):

Cine sapă
Dă de apă
Și s-adapă
Păn'ce crapă.

SCENA VII

PEPELEA, ZMEUL, PÎRLEA, LĂCUSTĂ

(*Pîrlea și Lăcustă intră purtînd pe umeri un stejar lung și gros.
Ei cad pe brînci sub greutatea copacului.*)

ZMEUL: Hai, leneșilor, mai iute, mai cu inimă; duceți stejarul în lemnărie.

LĂCUSTĂ: Aoleo aoleo, nu mai pot.

PÎRLEA: Nici eu, sînt turtit.

LĂCUSTĂ: Sînt spetit.

PIRLEA: Sînt șoldit!

LĂCUSTĂ: Sînt murit!

ZMEUL: Ian privește, mișei, nu-s în stare să ducă un stejar în spate, ei doi.

PÎRLEA (*sculîndu-se*): Ducă-l cine-i zmeu sau vită noi sîntem de-o altă făptură.

ZMEUL: Ba de-o altă friptură.

PÎRLEA: Ce friptură . cum friptură? eu, friptură?

ZMEUL: Tu Stejarul ăsta are să te rumenească pe tine-n frigare . . . și pe Lăcustă să-l fearbă-n căldare.

LĂCUSTĂ: Ce căldare, cum căldare eu, în căldare?

ZMEUL: Așa; nu vreți să duceți copacii în bucătărie?

PÎRLEA: Ți-am declarat-o catolicește: *non possumus*.

ZMEUL: Bine, vă veți căi în curînd de întetarea voastră. (Se apropie, de copac.)

PÎRLEA: Ce zici tu, Lăcustă, te-ai căi?

LĂCUSTĂ: Ba nici gîndesc; bine c-am scăpat nestricați și frumoși.

ZMEUL: Poftim o surcea de lemn, și ei nu au curajul să o care, mișeii!

LĂCUSTĂ: Auzi, vere, cică-i surcea gojgogea stejar!

PÎRLEA: Nu te potrive, vere, lasă-l să bodogănească.

ZMEUL: Să-l duc tot eu în bucătărie Haide. (Ridică copacul subțioară și pleacă.)

PÎRLEA: Bre: ian privește, a ridicat copacul subțioară zdra-văn e, bată-l codru!

LĂCUSTĂ: Să juri că merge la Șosea cu bețișorul în mînă, ca un coșcodan.

PÎRLEA: Ducă-se călare pe el, până s-o lovi de toarta pămîntului.

ZMEUL (ieșind): Răbdare, răbdare până mine.

PÎRLEA (întînd): Ce-a spus?

LĂCUSTĂ: Ce-a zis?

PEPELEA (ieșind după fîntînă): A zis că a să vă facă bucate.

LĂCUSTĂ: Ce vād? Pepelea?

PEPELEA: Eu Zmeul m-a poftit la masă.

PÎRLEA: Cum, și tu ai să mănînci din noi?

ZMEUL (revenind): Hei! Tot voi zice, umplut-ai poloboacele? Ce faci acolo cu hîrlețul?

PEPELEA: Sap puțul primprejur.

ZMEUL: Pentru ce?

PEPELEA: Să vezi, frate zmeule; am chitit așa, decît să cărăm apă cu poloboacele, mai nemerit ar fi să iau puțul în spinare și să-l duc în bucătărie, o dată pentru totdeauna.

ZMEUL (uimit, aparte): Bree! . adineoarea căta să mă azvîrle-n nori, ș-acum vrea să-mi care puțul? Grozav om și primejdios! Trebuie numaidecît să mă dezbar de el. (Stă pe gînduri.)

LĂCUSTĂ (lui Pîrlea): Gogonată-i.

PÎRLEA: Nu încape pe ușă.

PEPELEA: Hei, puneți mîna cu toții să scoatem puțul din pămînt și mi-l așezați pe spate; dar, luați bine sama, nu cu gura-n jos; odată — una, două!

ZMEUL: Nu! . . . Pepeleo dragă, nu te osteni, lasă puțul la locul lui, e deprins din copilărie a sta aici.

PEPELEA (*azvîrle hîrlețul*): Fie cum vrei, eu cătam să te îndatorez.

ZMEUL (*strîngîndu-i mîna*): Mulțămesc, frățioare.

(*Pepelea dă un răcnet de durere.*)

ZMEUL: Ce este?

PEPELEA: Am crezut că ți-am frînt mîna, strîngînd-o într-a mea.

ZMEUL (*aparte*): E primejdios! (*Tare.*) Dar începe a înnopta. (*Lui Pîrlea și Lăcustă.*) Intrați la culcuș în turn, voi doi; cît pentru tine, frate Pepeleo . . . n-am unde să te adăpostesc; culcă-te coala, lîngă fîntînă, la răcoare, și dormi întruna pînă dimineață.

PEPELEA: Las'pe mine.

ZMEUL: Deci, noapte bună.

PEPELEA: Visuri cornorate! . . .

ZMEUL (*urmînd pe Pîrlea și Lăcustă, care intră în palat, zice aparte*): Cum o dormi, am să vin să-l ciomănesc, pînă l-oi ucide. (*Iese.*)

PEPELEA: Zmeul are vrun gînd rău cu mine; să mă prefac că dorm . . . Unde să mă culc? Ha! pe trunchiul ăsta, dar să-mi pun fluierul pe pept, ca un scut.

(*Se întinde pe trunchiul de lîngă puț, se acoperă cu mantaua și-și afundă pălăria pe cap, încît nu se mai cunoaște.*)

SCENA VIII

PEPELEA și SÎNZIANA (*ea se ivește la fereastra de sus a turnului*)

SÎNZIANA: Pepeleo!

PEPELEA: Sînziană!

SÎNZIANA: Fugim? Zmeul a intrat în casă, sînt cu nerăbdare să ies din turn.

PEPELEA: Fii liniștită și fă-te că dormi. Ți-oi da de știre cînd a veni momentul.

SCENA IX

PEPELEA, SÎNZIANA, PÎRLEA, LĂCUSTĂ

LĂCUSTĂ (*la fereastra de jos a turnului*): Iată-ne iar în pușcărie.

PÎRLEA: Mai bine aici, decît în frigare și în căldare.

LĂCUSTĂ (*oțărîndu-se*): Brrr . . . Pîrleo, nu zărești pe Pepelea?

PÎRLEA: Pare-mi-se că doarme, colo, lângă puț.

LĂCUSTĂ: N-ar putea el să ne scape?

PÎRLEA: Taci, aud zmeul.

LĂCUSTĂ: Vine să ne taie, de pe-acum. Brrr

PÎRLEA: Taci! nu tot bârii, că bârii și eu.

SCENA X

Aceiași, ZMEUL

ZMEUL (*iese încet din palat, armat cu buzduganul tainic*): Doar-me! (*Încet.*) Frate, frățioare . Nu răspunde . . . a adormit . . . acu-i vremea să-i turtesc tidva cu buzduganul. (*Se apropie de Pepelea pe vârful picioarelor și lovește în trunchi cu buzduganul.*) Na, una; l-am amețit. . . să-i mai dau vreo cîteva (*lovește*), două, trei, patru; tare căpățîină! . . .

LĂCUSTĂ: Ce face zmeul dracului? În cine bate cu buzduganul?

PÎRLEA: În bietul Pepelea.

LĂCUSTĂ: L-a fi ucis hoțul.

PÎRLEA: Cel puțin i-a făcut scăfîrlia numai țandări.

ZMEUL: De-acum cred că-i ajunge . . . nu mișcă . . . L-am ucis! m-am dezbarat de el. (*Pleacă și iar se întoarce.*) Dar tot să-i mai trag una, drept adalmaș. (*Mai lovește încă o dată; buzduganul se sfărîmă.*) Na! mi-am frînt buzduganul, arma mea cea mai puternică! . . . ce fac eu acum fără ea, dar fie! încalte l-am ucis . . . Ce chef, ce chef! . . . Hai de-acum la culcare. (*Intră în palat.*)

LĂCUSTĂ: Sărmanul Pepelea!

PÎRLEA: *Parapanghelos* de-acum.

LĂCUSTĂ: Ba iaca învie, învie! mare minune!

(Pepelea se mișcă și se ridică.)

LĂCUSTĂ: Pepeleo . .

PEPELEA: Cine mă cheamă?

LĂCUSTĂ: N-ai perit?

PEPELEA: Nu cred . . . am dormit dus.

LĂCUSTĂ: Dar n-ai simțit nimic prin somn?

PEPELEA: Ba, parcă m-au pișcat niște țîntari.

LĂCUSTĂ-PÎRLEA: Breee! breee! breee! breee!

(Au înnoptat; cer cu stele.)

PEPELEA (*sculîndu-se*): Groaznic m-o ciumăgit fratele meu de cruce! noroc c-au lovit în fluier dar încalte și-au frînt buzduganul . . . minunat! o armă mai puțin în mîna lui . . . Oare ce face

el acum? s-a culcat? . a adormit? (*Se apropie de poarta palatului și ascultă. Se aude un horăit grozav înăuntru.*) Doarme butuc și horăiește ca o moară stricată acu-i vremea de scăpat pe Sînziana și pe bieții voievozi, să le dau semn.

(*Cuartet*)

PEPELEA

Sînziană, te deșteaptă,
Eu te chem la sînul meu.
Al tău mire te așteaptă
Să te scape-acum de zmeu.

SÎNZIANA

(*ivindu-se la fereastră*)

Ah! Pepeleo, sînt deșteaptă
Ca și viul dor al meu.
A mea inimă așteaptă
Ca să zbor la sînul tău.

PÎRLEA și LĂCUSTĂ

(*la fereastra de jos*)

Groază-n mine se deșteaptă,
Mă frămînt-amar și greu.
Moartea crudă ne așteaptă
În căldarea celui zmeu.

PEPELEA

Am călcat, venind la tine,
Peste nouă țări și mări.

SÎNZIANA

Am răbdat, gîndind la tine,
Mii și mii de supărări.

PEPELEA

Dar acum soarta surîde,
Raiul dulce se deschide.

SÎNZIANA

Orișunde-oi fi cu tine
Va fi raiul pentru mine.

(*Împreună.*)

PEPELEA

Sînziană, mă așteaptă
Să te scap de crudul zmeu...

SÎNZIANA

A mea inimă așteaptă
Ca să zbor la sînul tău

PÎRLEA și LĂCUSTĂ

Moartea crudă ne așteaptă
La ospățul celui zmeu.

PEPELEA: Zmeul e beat de somn sînteți gata?

SÎNZIANA: Gata.

LĂCUSTĂ: Dar cum ieșim din turn?

PEPELEA: Feriți-vă, c-am să deschid turnul prin farmecul fluierului meu. *(Pepelea sună din fluier; fațada turnului se prăbușește, formînd o scară. Sînziana se coboară, Pîrlea și Lăcustă iese pe sub scară.)*

SÎNZIANA *(sus, în capul scării)*: Pepeleo!

PEPELEA *(coborînd-o)*: Sînziană, cobori iute.

SÎNZIANA *(coborînd, se aruncă în brațele lui Pepelea)*: A! scumpul meu mire!

PEPELEA: Scumpa mea mîreasă!

LĂCUSTĂ *(îmbrățișînd pe Pepelea)*: A! scumpul nostru liberator

PEPELEA: Nu-i vreme de pierdut... la fugă, barca ne așteaptă după stîncă... Hai!

PÎRLEA: Hai!... și tu, locaș afurisit, să cadă trăsnetele pe tine, să te macini ca mălaiul... să te....

LĂCUSTĂ: Lasă blăstemurile pe altă dată... acum, la sănătoasa.

(Fug toți patru și dispar după stîncă.)

SCENA XI

ZMEUL *(iese somnoros)*

ZMEUL: Pare c-am auzit un vuiet neobicinuit? am simțit ca un cutremur, care m-a trezit... s-a fi prăbușit vreo stîncă în mare? ce vād?... turnul e deschis? o scară?... Sînziana a fugit?... cum?... și Pîrlea, și Lăcustă?... încotro au apucat? spre pădure, negreșit... o! de i-aș prinde, am să-i mănînc de vii. *(Aleargă spre pădure.)*

(O auroră boreală se arată pe cer. La lumina ei se zărește o barcă lunecînd pe mare; în ea se află Pepelea, Sînziana, Pîrlea și Lăcustă.)

TUSPATRU

(cîntă)

Pe-ale mării blînde valuri,
Barcă mică, zbori departe.

ZMEUL (*oprindu-se*): Ce aud?

Și de-aceste crunte maluri
Cu grăbire ne desparte.

(*Barca se depărtează spre orizont.*)

ZMEUL: Ce văd?... Sînziana cu ucisul meu? unde-i buzduganul, să-l azvîrl în ei? (*Se împedecă de el, rupt jos.*) Iată-l, e frînt! (*Turbat de mănie.*) A! ... Cum să-i prind, aripile, aripile ... cu ele să-i ajung din zbor. (*Intră răpede în palat și iese în curînd cu aripi aninate de umeri.*)

Arie pe mare

Am scăpat, o! veselie,
Și de zmeu, și de robie!

ZMEUL: Ba n-ați scăpat, oi să mă răped ca un vultur de sus de pe stîncă. (*Pleacă spre stîncă.*)

(*Stîncă se deschide și Zîna-Lacului apare sub o arcadă luminoasă.*)

SCENA XII

ZMEUL, ZÎNA-LACULUI

ZÎNA: Stăi pe loc, iasmă infernală!... Tu care ți-ai frînt buzduganul; cadă și aripile tale!

(*Aripile zmeului cad de pe umerii lui.*)

ZMEUL (*c-un răcnet de desperare*): A!... Zîna-Lacului! sînt perdut!... (*Cade leșinat.*)

(*Sfîrșitul actului IV.*)

ACTUL V

(*Teatrul reprezintă imperiul Iernii ... munți de gheață, brazi încărcăți de chindie.*)

SCENA I

GENII DE IARNĂ

(Toți sînt albi și-naripați; se joacă pe gheață, patinînd.)

COR

Ce dulce viață!
În acest loc
Nu e verdeață,
Nu e nici foc;
Ci numai gheață
Și numai ceață;
Viscol și ger,
Pe cîmp și-n cer.
Toată suflarea
Piere sub vînt,
Chiar însași marea
Pare-un mormînt;
Dar noi ferice
Trăim aice,
Jucăm, cîntăm,
Ne desfătăm.

SCENA II

GENII, CRIVĂȚUL

CRIVĂȚUL: Genii nemernici, voi jucați, și imperiul Iernii se află în pericol de topire!

UN GENIU: Cum? Ce? Cum, d-nule Crivăț?

CRIVĂȚUL: Iarna, grațioasa noastră împărăteasă, care avea să fie încoronată chiar astăzi...

GENIUL: A pățit ceva?

CRIVĂȚUL: Iarna, frumoasa copilă a Nordului, care avea să-și aleagă chiar astăzi un mire...

GENII: Ce-a pățit?

CRIVĂȚUL: Iarna, care, pre cît era de încîntătoare părea a fi răce și nesimțitoare...

GENII: Ei! . . Ce i s-a-ntîmplat?

CRIVĂȚUL: S-a dat în dragoste cu Prier, domnul Verdeței, și astă-noapte a spălat putina din palat cu el.

GENII: A fugit?

CRIVĂȚUL: Fugit! *(În taină.)* Dar să rămîie între noi... să nu afle poporul.

GENII: O!...

CRIVĂȚUL: A abandonat tronul, bunătate de tron, durat numai din sloiuri de gheață!... Ce nebunie!... unde a găsi o climă mai plăcută decît aice... o țară mai drăgălașă decît a noastră, unde foiesc urșii cei albi?

GENIUL II: Ei bine, ce ne facem?

CRIVĂȚUL: Să ne cătăm o altă împărăteasă, căci în imperiul Iernii nu pot domni decît femeile; și, după datinile strămoșești, împărăteasa trebuie să fie frumoasă, albă și, mai cu samă, răce ca gheața... Dar unde să o găsim?

TOTI: Unde... unde?

CRIVĂȚUL: Voi, care-ați cutrierat lumea, n-ați întîlnit vreo fată cu inima de gheață?

GENIUL I: Să vezi, d-nule Crivăț... am fost mai an la București...

CRIVĂȚUL: Și?...

GENIUL: Și am găsit una, numai una, însă...

CRIVĂȚUL: Însă...

GENIUL: Cum a dat cu ochii de-un roșior, s-a topit...

CRIVĂȚUL: Nu mă îndoiesc... Roșiorii sînt para focului... dar ce s-aude? Iar priviți... prin văzduh trece un zmeu călare.

(Zmeul trece prin văzduh.)

SCENA III

Aceiași, ZMEUL

TOTI *(cu grijă)*: Zmeul!

CRIVĂȚUL: Întîia dată el calcă pe locurile acestea. Oare ce caută el pe la noi?

ZMEUL *(intrînd)*: Caut ajutor și răzbunare!

CRIVĂȚUL: Ajutor?

ZMEUL: Da! ați auzit de șotiile ce-am pățit?

GENII: Ai pățit șotii? Spune-le, să rîdem și noi.

ZMEUL *(posomorît)*: Să rîdeți?

GENII *(speriați)*: Ba-ba-ba-ba, să-să-să plîngem.

ZMEUL: Ascultați dar... am răpit pe Sînziana, fata lui Papură-Împărat și, cînd să mă bucur de prada mea, vine un hoț și mi-o fură ca din palmă. *(Furios.)* Pricepeți așa obrăznicie?

GENII *(tremurînd)*: Prii-prii-pri... pri-ce-ce-cepem.

ZMEUL: Sînziana cu hoțul ei și cu alți doi pămînteni, doi năuci anume Pîrlea-Vodă și Lăcustă-Vodă, care-i întovărășesc, umblă acum rătăciți pe fața pămîntului, fără a pute nimeri la împărăția lui Papură... ei au ajuns până aicea și i-am zărit călcînd peste hotar... mergeți de le ieșiți înainte, îi prindeți și-i schimbați în sloiuri de gheață.

CRIVĂȚUL: Pe toți, și chiar pe Sînziana?

ZMEUL: Ba pe dînsa nu... ea-i frumoasă și albă cît și împărăteasa voastră, păcat numai că-i așa de răce în privirea mea. (*Stă gînditor.*)

CRIVĂȚUL (*cătră genii, încet*): Ați auzit? frumoasă, albă și răce.... tocmai ce ne trebuie nouă; poate că... cine știe? ne vine o împărăteasă nouă!...

ZMEUL: Vreți să-mi dați ajutorul ce vă cer?

CRIVĂȚUL: Vrem.

ZMEUL: Hai dar să le ieșim în cale și să-i robim, dar trebuie să vă dau de știre că hoțul are un fluier fermecat, prin care învinge tot... Voi, cu suflarea voastră, faceți să înghețe aerul din el, ca să nu mai poată scoate nici un sunet... astfel vom căpăta izbînda.

CRIVĂȚUL: Prea bine, însă ai uitat să ne spui numele hoțului.

ZMEUL: El se cheamă... Tot oi zice, c-am zis, c-oi zice...

CRIVĂȚUL: Ce-ai zis?

ZMEUL: Ducă-se dracului, l-am uitat... Hai.

(*Ies cu toții prin dreapta, cîntînd repriza corului.*)

SCENA IV LĂCUSTĂ-VODA

LĂCUSTĂ (*intră prin stînga, tremurînd de frig, sărînd și alunecînd la tot pasul*): Brrr... frig e!... rău mă strînge-n spete. (*Alunecă.*) Na! cît pe-aci să cad alivanta... prin ce locuri afurisite m-a adus naiba. Brrr!... aici o fi-nghețînd și ouăle corbului... să nu stau în loc, să mă sleiesc (*Sare și lunecă.*) Ține bine măi, da ghețuș e! . de cînd am scăpat din ghearele și din căldarea zmeului, am umblat hai-hui prin toate colțurile lumii, împreună cu Sînziana, cu Pepelea și cu vărul meu Pîrlea, fără a da de împărăția lui Papură . Brrrr Am ajuns, în sfîrșit, la marea înghețată. Brrr, simt că îngheț ca dînsa. (*Sare.*) Am lăsat în urmă pe tovarășii mei și am rupt-o de-a fuga înainte, doar m-oi încălzi cu mișcarea . aș (*Tremură.*) Iaca, mă schimb în sloi mă prefac în înghețată de Lăcustă . la fugă . . (*Vrea să alerge, dar alunecă și cade.*) Aoleo! (*Un urs alb se coboară de pe deal în scenă.*) Vai de mine! ce se coboară spre mine? un urs alb? . aoleo! . să mă fac că-s mort, ca să nu mă mănînce. (*Stă neclintit jos. Ursul se apropie de el și-l miroasă, îl întoarce cu labele, apoi se pune cu șezutul pe el, mormăind.*) S-a pus turcește pe burta mea . . greu e, mînca-l-ar cîinii, dar încăltea mă încălzește cu blana lui. (*Ursul se uită la dînsul. Lăcustă închide ochii și se face mort.*) Hei!... de-aș pute să-i spintec cojocul am cuțitul la brîu . Ian să-ncerc . (*Scoate cuțitul și, cînd vrea*

să lovească, ursul se uită la el, el se oprește, apoi zice:) Și-a-ntors spatele; acu-i vremea. (*Înfige cuțitul în șalele ursului, care sare mugind și se depărtează*). Pare-mi-se că l-am înțepat, dar nu l-am ucis... (*Spăriet.*) Nu, nu... iaca, dihania fuge... am scăpat! (*Sare în picioare și fuge lunecând în dreapta.*) Am scăpat!... am scăpat! (*Joacă de bucurie. În acest moment intră Pîrlea, alungînd furios cîțiva genii care traversează scena, spărieți.*)

SCENA V

PÎRLEA, LĂCUSTĂ

PÎRLEA (*dînd cu sabia în dreapta și-n stînga prin văzduh*): Na! na! na și ție, na și ție, na și ție! Luptă cu Pîrlea vă trebuie?... Na, na, na!

LĂCUSTĂ: Ho! vere Pîrleo, oprește, pune piedică.

PÎRLEA: Cîți am ucis?... Pe toți?

LĂCUSTĂ: N-au rămas nici de sămînță... dar ce-ai pățit, ce te-a apucat?

PÎRLEA: După ce-ai fugit și ne-ai lăsat, ne-au atacat o ceată de dihănii albe, care voiau să răpească pe Sînziana... M-am făcut foc și le-am luat la goană pîn-aici, precum ai văzut.

LĂCUSTĂ: Dar Sînziana ce-a devenit?

PÎRLEA: Ea o știe!

LĂCUSTĂ: Cum? Ai abandonat pe Sînziana? A! vere, nu-i galant din partea ta.

PÎRLEA: Dec!... Dar tu ce-ai făcut?... Nu ne-ai abandonat pe toți?

LĂCUSTĂ: Nu-i vorba de mine... mie mi-era frig, am fugit ca să mă încălzesc.

PÎRLEA (*începînd a tremura de frig*): Și te-ai încălzit?

LĂCUSTĂ (*tremurînd*): Ba! Ba! Ba!... am devenit gazda fiorului și a guturaiului. (*Strănută.*)

PÎRLEA: Și eu tij. (*Strănută.*)

AMÎNDOI: Să vă fie de bine.

LĂCUSTĂ: Pîrleo!

PÎRLEA: Lăcustă!

LĂCUSTĂ: Stai, iaca-ți îngheață nasul.

PÎRLEA: Și ție o ureche.

LĂCUSTĂ: Să ne frecăm iute cu zăpadă... asta-i leacul.

(*Iau zăpadă și se freacă unul pe altul.*)

AMÎNDOI: Vîrtos... vîrtos...

PÎRLEA: S-a roșit?

LĂCUSTĂ: Cît un patriot... dar urechea mea?

PÎRLEA: Cît alt patriot... le-am scăpat de degerat.

LĂCUSTĂ: Iar privește... ba nu... iar se-nălbește, încă o frecătură.

PÎRLEA: Destul, vere, că l-ai jupuit de piele.

LĂCUSTĂ: Ah! Ah!... vere, viață-i asta?

PÎRLEA: Viață, dar proastă... începe a-mi fi somn.

LĂCUSTĂ: Și mie, dar să nu adormi că mori.

PÎRLEA: Apoi ce să facem?

LĂCUSTĂ: Să ne dăm pe gheață, ca să ne întreținem circulația sîngelui.

PÎRLEA: Fie și așa.

(Se dau pe gheață.)

SCENA VI

Aceiași, CRIVĂȚUL (se oprește pe-o movilă de omăt)

CRIVĂȚUL: *Vivat! ... Am prins pe Sînziana ... am dus-o la palatul Iernii și, prin vrăjirea soției mele, Promoroaca, am schimbat-o la față de samănă acum întocmai cu împărăteasa noastră cea fugară ... În curînd are să vie aicea Sînziana, pentru ca să fie încoronată ... iaca, cortejul se înaintează.*

(Marș la orchestră, cortejul intră.)

PÎRLEA *(oprindu-se)*: Ce s-aude?

LĂCUSTĂ: O fi vreo nuntă de urși albi.

PÎRLEA: Vin colea, să o privim.

LĂCUSTĂ: Și să fim gata de fugă... Te-ai mai încălzit?

PÎRLEA: M-am!...

(În sunetul unui marș fantastic, intră din dreapta dignitarii imperiului Iernii, în haine albe blănite și cu mitre de gheață. După dînșii, un car de argint, tras de doi urși albi. Pe car se găsește Sînziana, purtînd o mantie albă de stofă argintie și un vâl subțire pe obraz. Genii mulți încunjură carul. Poporul urmează în cojoace ... Carul se oprește în mijlocul scenii.)

SCENA VII

PÎRLEA, LĂCUSTĂ, SÎNZIANA, CRIVĂȚUL, GENII, CORTEJ

COR

*Vivat falnica regină,
Dulce ca o zi senină,
Mîndră ca o lună plină
Și cu inima virgină.*

PÎRLEA

O!-ce minune încântătoare!

LĂCUSTĂ

N-am văzut alta ca ea sub soare.

AMÎNDOI

Simt pentru dînsa amor ș-amoare.

SÎNZIANA

(în parte)

Bietul Pepelea, unde-a fi oare?

CORUL

Vivat falnica regină etc.

CRIVĂȚUL

(prezentînd o coroană de brilliant)

Regină-strălucită! Poporu-n fericire
Ți-oferă azi corona, rugîndu-te uimit
Ca să-ți alegi un mire
Viteaz, frumos, iubit.

SÎNZIANA

(incoronîndu-se)

(Aparte.) Corona pe-a mea frunte o pun azi fericită.
Dar ce simt? sub coronă un frig cumplit m-a prins.
În inima-mi răcită
Tot focul, vai! s-a stins!

CORUL

*Vivat falnica regină,
Dulce ca o zi senină
Mîndră ca o lună plină
Și cu inima virgină.*

POPORUL: Ura! .. trăiască împărăteasa noastră!

PÎRLEA: Frumoasă-i, Lăcustă... încep a mă înfierbînta.

LĂCUSTĂ: Noroc de tine!

CRIVĂȚUL: Locuitori din împărăția Iernii, se face vouă știut că
astăzi împărăteasa noastră, urmînd datinilor strămoșești, are să-și
aleagă un mire... Acel care sărutînd-o pe frunte nu va fi cuprins de
frigul morții va ocupa tronul alături cu frumoasa lui soție.

PÎRLEA: Ce-au spus, vere, ai auzit?

LĂCUSTĂ: Auzit, taci.

CRIVĂȚUL: Care dintre voi aspiră la această fericire să se prezinte. Am zis.

PÎRLEA-LĂCUSTĂ: Eu!

PÎRLEA: Cum?... și tu, vere Lăcustă;

LĂCUSTĂ: Iaca, ba nu, că mi-a fi rușine.

SÎNZIANA (*în parte*): Ce văd? Pîrlea și Lăcustă!

PÎRLEA: Ce voluptate mă așteaptă!

LĂCUSTĂ: Ah! am s-o strîng în brațe, ca să mă-ncălzesc.

(Pîrlea și Lăcustă pleacă cu brațele deschise, dar cu cît s-apropie de carul Iernii, ei se cuprind de fiori, picioarele li se înțepenesc, limba li se leagă.)

PÎRLEA

Mult o doresc.

LĂCUSTĂ

Mult îmi e dragă

ÎMPREUNA

Dar ce simțesc?

Limba-mi se leagă.

CORUL

Ei simt în pept

Fiori de gheață,

Nu calcă drept,

Rău o s-o pață.

PÎRLEA ȘI LĂCUSTĂ

Ah! simt în pept

Fiori de gheață,

Sînt eu deștept?

Sînt oare-n viață?

PÎRLEA ȘI LĂCUSTĂ

(lîngă car, tremurînd)

Plini de... de... foc

Mă-nchin ți ție

No... no... noroc

De-acum mi... mie!

(Unul de o parte și altul de altă parte întind buzele ca să sărute obrazul Sinzianei, dar pe loc rămîn încremeniți, strigînd:)

Aoleo . îngheț!"

CORUL

Au înghețat!
Iată-i zăpadă!
Sînt buni de dat
Urșilor pradă.

(Sînt amîndoi luați pe sus și răzemați de avanscene.)

SCENA VIII

Aceiași, PEPELEA (intră alergînd)

PEPELEA: *Sînziană . . . Sînziană . . .*

SÎNZIANA (*în parte*): Glasul lui Pepelea!

PEPELEA. Unde ești? ah! iată-te. (*Vrea să se apropie, poporul îl oprește.*)

SÎNZIANA (*aparte*): Sărmanul! .. de cînd port corona asta de gheață... parcă nu mai simt nimic pentru el!

PEPELEA: Sînziana, nu-mi răspunzi?... O! în zadar, ești schimbată la față... eu te văd cu ochii sufletului... te recunosc.

SÎNZIANA (*aparte*): O Doamne! am ajuns răce ca iarna, inima mea nu mai bate!

PEPELEA: Sînziană! ești vrăjită... Eu sînt Pepelea, răspunde!

(Se răpede pîntre oameni.)

CRIVĂȚUL: Nenorocite!... uiți respectul ce datorești împărătesei și tulburi ceremonia cununiei?

PEPELEA: Cine se cunună, Sînziana?... cu cine?...

CRIVĂȚUL: Cu acel care o va săruta pe frunte și va avea noroc de-a nu muri înghețat pe loc.

PEPELEA: Eu vreau să-mi cerc norocul chiar de-a fi să mor... tot mort sînt fără dînsa.

(Duo)

PEPELEA

Dulce-mpărăteasă,
Scumpa mea mireasă,
Eu sînt al tău mire
Coprins de iubire.
Ah! îți adă-aminte
Că prin jurăminte
Legat sînt de tine,
Ca și tu de mine.

SÎNZIANA

(în parte)

Sărmanul Pepele! de el rău îmi pare!
Că poate să moară dintr-o sărutare.

PEPELEA

N-am frică de moarte,
Nici de răle soarte,
Cînd inima-mi cere
Dulce mîngăiere.

(Sînziana se coboară de pe car, Pepelea continuă.)

Dă-mi o sărutare
Plină de-nfocare,
Eu cu-a mea iubire
Zbor la nemurire.

*(Strînge în brațe pe Sînziana și o sătură pe frunte. Corona ei cade:
atunci ea-și scoate vălul și apare sub figura ei.)*

SÎNZIANA

Ah! în al meu suflet simt un dulce foc.
Iubesc, iubesc, iară, iubesc... o! noroc!

TOȚI

(cu mirare)

N-a înghețat! n-ai murit!
El e mirele iubit!

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

(îmbrățișați)

Zi de fericire plină!
Împreună, cu uimire,
După-o viață mult senină,
Vom zbura la nemurire!

CORUL

Vivat falnică regină!
Vivat falnicul ei mire!
Aibă viața mult senină
Și domnie-n strălucire!

SCENA IX

Aceiași, ZMEUL

ZMEUL (*vine răpede și respinge pe Pepelea*): În lături!

TOTI: Zmeul!

ZMEUL: Sînziana-i a mea! Și cine îndrăznește să vie să o smulgă din brațele mele. (*Ridică pe Sînziana în brațe.*)

SÎNZIANA: Pepeleo!

PEPELEA (*scoțînd fluierul*): O! fluieraș, acum să-ți văd puterea. (*Suflă din fluier, dar nu scoate nici un glas.*) O! fluierașul e mut!

ZMEUL: Ha! ha! ha! ți-a înghețat suflarea, Pepeleo!

PEPELEA: Ah! sînt pierdut!... Zîină! Zîină binefăcătoare, ajutor ajutor!...

SCENA X

Aceiași, ZÎNA-LACULUI (apare pe movilă)

ZÎNA: Iată-mă, Pepeleo!

TOTI: Zîna Lacului!

ZÎNA: Zmeule, a sunat ora sfîrșitului tău de pe lumea asta!

ZMEUL: Nu-mi pasă de tine Sînziana-i talismanul meu... și calul ne așteaptă.

ZÎNA: Calul tău? privește! (*Face un semn, calul trece prin aer*).

ZMEUL: Am rămas pe jos, dar fie! rămîn cu Sînziana pe pămînt.

ZÎNA: Sînziana pe pămînt.. iar tu, zmeule, sub pămînt... dispari!

ZMEUL (*afundîndu-se*): A! (*Din locul unde dispare iese o pară de foc.*)

TOTI: A!

CORUL

A dispărut,
Arzînd în pară,
Zmeul cumplit,
Cumplita fiară!

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

Ah! am scăpat
De cruda fiară,
În dulce trai
Reintru iară.

ZÎNA

Veți fi de-acum
Ferice iară,
Hai să vă duc
L-a voastră țară.

TOTI

Haideți cu toți
În altă țară,
Unde-i cer blînd
Și primăvară.

ZÎNA: La palatul lui Papură-Împărat! (*Face un semn, toți pleacă, un nour se coboară de ascunde scena.*)

SCENA XI

LACUSTĂ, PÎRLEA

LACUSTĂ (*trezindu-se, strănută*): A! m-am dezghețat, unde mă aflu? în nori? m-am înălțat în nori? dar ce zăresc acolo? ... om să fie? nu se mișcă... (*Se apropie de Pîrlea.*) Ciung să fie? Ba-i om! e vărul Pîrlea Vere Pîrleo! (*Îl împinge.*) Bocnă... sloi a căzut sub zero! Vere Pîrleo! (*Îl trage de nas*) trezește-te.

PÎRLEA (*strănută*): Ce-i? cine mă cheamă? tu, vere Lăcustă?

LACUSTĂ: Eu și cu mine.

PÎRLEA (*încă buimăcit*): Sînteți doi? unde-i celalalt?

LACUSTĂ (*căutînd împrejur*): Care?

PÎRLEA: Ai zis eu și cu mine Tu și cu tine fac doi.

LACUSTĂ: Sărmanul! l-a balamucit gerul, aiurează.

PÎRLEA: Dar unde ne găsim, vere Lăcustă?

LACUSTĂ: Privește! . în nori! . hăt sus!

PÎRLEA: În nori? hăt sus? dar ce facem acum? unde-s ceilalți?

LACUSTĂ: Să te-ngrop, dacă știu.

PÎRLEA: Hai după dînșii, vere Lăcustă.

LACUSTĂ: Unde și pe unde?

PÎRLEA: Prin nori.

LACUSTĂ: Prin nori! . atîta ne mai trebuia! .. Breee! Prin multe am trecut . dar prin nori încă nu N-am deprinde . . mă umflă groaza, mă pătrunde umezeala.

PÎRLEA: Știi una, vere Lăcustă?

LACUSTĂ: Ba zău, nici două.

PÎRLEA: Ai plămîni.

LACUSTA: Știu eu . . . nu mi-am făcut încă vizită domiciliară.

PÎRLEA: Hai să suflăm, vere, să-i risipim.

LACUSTA: Bucuros, numai de nu ne-or risipi ei pe noi.

PÎRLEA: Suflă vîrtos.

LACUSTA: Iaca.

(Suflă amîndoi peste nori, norii se risipesc, cortina se ridică.)

PÎRLEA: A! i-am risipit.

LACUSTA: D-apoi ș-așa pepturi, parcă-s foi de ferar.

SCENA XII

Tot personalul piesei, afară de ZMEU și de ZÎNA-LACULUI

(Schimbare. Cînd norul se împrăștie, teatrul reprezintă un parc plin de frumusețele primăverii. În fund, fațada palatului lui Papură; dinaintea palatului o largă terasă cu scări de marmură. Papură, înconjurat de curtea lui, stă pe terasă. Poporul, răspîndit printre copaci, în mai multe grupuri. În sunetul unei simfonii, Zîna-Lacului ține pe Sînziana de mîină, intră pe scenă din dreapta. Pepelea se găsește la stînga ei, în urma lor vin Pîrlea și Lăcustă-Vodă, Păcală, Tîndală, Crivățul, genii schimbați în haine de vară și purtînd buchete cu flori; ei toți se-naintează spre terasă.)

PAPURĂ: Precum v-am spus, curtenilor și voi curtezanilor, de mai multe zile îmi țiuie urechea dreaptă . . semn de veste bună! . . și astă-noapte am visat pe Sînziana, sub forma unui bob sositor . . Trebuie să vie . . . Dar ce văd? Iat-o! iat-o!

TOȚI: Iat-o!

(Sînziana și Pepelea, împreună cu Zîna-Lacului, se apropie de tron.)

PAPURĂ: Sînziana, copila mea, tu ești?

SÎNZIANA: Scumpul meu părinte! *(Se aruncă în brațele lui Papură,)*

PAPURĂ: Cine te-a scăpat de Zmeu? Cine te-a readus în brațele mele?

SÎNZIANA: Mirele meu, Pepelea.

PEPELEA: Cu ajutorul generos al Zînei-Lacului.

PAPURĂ: Ce de treabă zîină! . . îmi vine s-o sărut . . mai vîrtos că-i frumoasă coză.

ZÎNA: Maiestatea-ta . binecuvîntează-ți copiii, căci binecuvîntarea părinților face fericirea copiilor.

(Pepelea și Sînziana îngenunchează înaintea lui Papură.)

PAPURĂ (*întinzînd mîinile asupra capului lor*): Norocul să fie
vecinic cu voi, copiii mei!
TOȚI: Ûra!

CORUL FINAL

Trăiască Sînziana,
Minunea-mpărătească,
Cu dragul ei Pepelea
Ferice să domnească.

(*Sfîrșitul piesei.*)

DESPOT-VODĂ

Dramă istorică în versuri.
5 acte și 2 tablouri

PERSONAJI:

ALEXANDRU LAPUȘNEANU, domn Moldovii	50 ani
RUXANDRA-DOAMNA, soția lui Lăpușneanu	25 ani
DESPOT ERACLID, competitor tronului Moldovii	30 ani
MOTOȚ VORNICUL, boier conspirator	55 ani
ANA, fiica lui	20 ani
MAICA FEVRONIA, sora lui Motoț	50 ani
TOMȘA, boier neaș	40 ani
ILIAȘ, copilul lui Tomșa	14 ani
SPANCIOC	35 ani
HARNOV	45 ani
STROICI	25 ani
TOROIPAN	25 ani
CIUBĂR-VODĂ	45 ani
ALBERT LASKI, palatinul Siradiei	55 ani
CARMINA, soția lui Laski	30 ani
ROZEL, aventurier francez	25 ani
SOMMER, poet german	25 ani
ANTON SECUIUL, șeful secuimei din Ardeal	30 ani
PISOZKI, comandant castelului de la Zips	30 ani
TOMĂ CALABAICANUL, om de încredere a lui Lăpușneanu	40 ani
AHMED BAIRACTĂRUL, trimis a lui Soliman sultanul	40 ani
LIMBĂ-DULCE, plăieș	30 ani
JUMĂTATE, idem	30 ani
UN ȚĂRAN	
O ȚĂRANCĂ	
ȚĂRANI — TÎRGOVEȚI — BOIERI — OSTAȘI ROMÂNI —	
MERCENARI UNGURI, FRANCEZI, LEȘI, NEMȚI etc. — CĂ-	
LUGĂRI	

(Drama se petrece la anii 1558—1561)

Notă. — Versurile precedate de semnul* pot să nu fie declamate în cursul reprezentațiilor (V.A.).

ACTUL I

T A B L O U L I

Culmea Carpaților ce desparte Bucovina de Transilvania. — Un brad în dreapta. — Panoramă de munți în fund.

SCENA I

JUMĂTATE, LIMBĂ-DULCE

JUMĂTATE

(rezemat de brad, cîntă)

Frunză verde de stejar,
Sus pe munte, la hotar,
Zi și noapte stau pîndar

LIMBĂ-DULCE

(vine din stînga, obosit, aducînd un fedeleș pe umăr)

Uf! iată-mă pe culme cu fedeleșu-n spate!

JUMĂTATE

Venit-ai, Limbă-Dulce?

LIMBĂ-DULCE

Venit, măi Jumătate,
Dar cad de oboseală . Știi tu că dintr-un zbor
Sînt zece mii de stînji de-aici pîn' la izvor?

JUMĂTATE

Or fi, dar apa-i bună . . Ian s-o cercăm de-i rece?

LIMBĂ-DULCE

(dîndu-i fedeleșul)

Na.

JUMĂTATE

(bea)

Adă A!!

LIMBĂ-DULCE

Îți place?

JUMĂTATE

La inimă chiar trece . . .
Cuminte zicea tata: «Dă-mi, Doamne, orice-oi vrea,
Iar mai cu seamă apă ușoară-n calea grea».

LIMBĂ-DULCE

Nu se temea de broască, era voinic moș Tincă,
Dar tati-i era groază de apă . . . și-n opincă.
Iar bei?

JUMĂTATE

Încă o dușcă . . Mă arde setea-n pept!

LIMBĂ-DULCE

Bețiv mai ești!

JUMĂTATE

Gîndește . . de ieri de cînd te-aștept!
Pe astă culme goală, încredințată nouă,
Mîncăm răbdări prăjite și bem numai cînd plouă;
Cît despre somn . .

LIMBĂ-DULCE

Nici vorbă . . Pîndarului e scris
C-un ochi închis să doarmă, și celalalt deschis.

(Răsună codrul de un bucium în stînga.)

JUMĂTATE

Un bucium se aude în codri . . . Ce-o fi oare?

LIMBĂ-DULCE

Boierii din Suceava fac astăzi vînătoare.
I-am întîlnit devale cu patru urși blăniți,
De somnul cel mai vecinic tuspătru adormiți,
Și mai era cu dînșii . . mult am mai rîs văzîndu-l . . .
Un soi de hop-deoparte cu portul și cu gîndul,
Numit Ciubăr și Vodă

(Se îndreaptă spre fund)

JUMĂTATE

Știu, un nebun de soi,
Cu visuri de domnie, cum sînt mulți pe la noi.

LIMBĂ-DULCE

Dar ce văd colo-n vale, în Țara Ungurească?

JUMĂTATE

Ce vezi?

LIMBĂ-DULCE

O ceață-ntreagă cu haină husărească.

JUMĂTATE

Mulți-s?

LIMBĂ-DULCE

Mai mulți de zece, mai mulți, și vin merei
Dar ceata se oprește . . . Iaca! doi dintre ei
Descalecă și-n grabă apucă pe cărare
La deal . . . Îi vezi?

JUMĂTATE

Văd . . . Iată-i ajunși sub dîmbul mare
Țin sfat și iarăși pleacă . . . Or fi niscăi fugari,
Ce vreau să treacă-n țară.

LIMBĂ-DULCE

Ce-or fi, maghiari, tătari.

Să-i prindem!

JUMĂTATE

Dar', să-i prindem, căci noi sîntem de pază
Aici, la pragul țării Feri, măi, să nu te vază.

LIMBĂ-DULCE

Știi ce? Hai de pe culme pe ei să ne-aruncăm.

JUMĂTATE

Ba nu; la pîndă-aice mai bine s-așteptăm.
Vin' cole, după stîncă.

LIMBĂ-DULCE

Ce pîndă? Lupta-i dreaptă!
Ei doi, noi doi! nu-ncăpe nici pîndă, nici . .

JUMĂTATE

(oprîndu-l)

Așteaptă.

Nu fi năîng, ascultă . . .

LIMBĂ-DULCE

Române, doi și doi .

JUMĂTATE

Ascultă,-ți zic!

LIMBĂ-DULCE

Ce?

JUMĂTATE

Care-i mai mare dintre noi?

LIMBĂ-DULCE

Tu . fie pe-a ta voie așași, n-ar fi dreptate
Cu doi voinici să lupte un om și . . . Jumătate.

(Ies amîndoi prin dreapta.)

SCENA 2

DEȘPOT, LASKI

LASKI

(după culme, în fund)

Despot, ajuns-ai?

DESPOT

(sărind pe culme)

Iată!

LASKI

(ivindu-se)

Ha! iată-mă și eu.

Greu e suișul, frate! Dă-mi mîna.

DESPOT

Ține.

LASKI

(sărind pe scenă)

Uf! Caldu-i! de m-ai stoarce, ai face, zău, o baltă.

(Se pune jos, la rădăcina bradului.)

A fost un timp, odată, cînd stîncă cea mai naltă
Mi ți-o urcam eu, Laski, ca cerbul cel ușor.

Acum simt ca o cange înfiptă în picior,
Și pare că mă trage

DESPOT
La deal?

LASKI

Ba nu, la vale.

DESPOT

Oricum, ești verde încă și ai oțel în șale.

LASKI

Așa-i! Mă simt, zău, încă puternic cât un tun.
Mi-e dragă lumea, frate, și-mi place traiul bun
Eu nu sînt ca evreii ce zic că viața-i lungă
Sau scurtă, măsurînd-o pe banii lor din pungă.
Eu zic: Hei! deie domnul mulți ani ca să trăim
Și planurile noastre curînd să le-mplinem.

(Se scoală și se plimbă pe scenă.)

Iată-ne-ajunși cu bine pe naltele hotare
Ce zac între Moldova și Țările Maghiare;
Loc trist, de lupte crunte, cu sînge plămădit.
Căci fearele-s cumplite, dar omu-i mai cumplit!
Privește colo-n față, în zarea luminată:
Ca mantie regală, frumoasă și bogată,
Apare-n ochii noștri Moldova, dulce rai.
Comoară nesecată de bun și dulce trai.
Ea are grîu, și miere, și vinuri, ah! ce vinuri!
Toiag de bătrînețe, viu balsam pentru chinuri;
Și are mii de nade a scumpelor plăceri,
Copile,-ah! ce copile! muieri, ah! ce muieri!
Îți fură ochii, mintea, și inima ți-o fură
Cu-o rază de sub geană, c-un zîmbet de pe gură.
Și însă moldovenii, orbi, crunți, nepăsători,
Stropesc ades cu sînge grădina lor de flori.

DESPOT

Cum e stăpînul casii, așa-i și grădinarul?

LASKI

Așa, căci Lăpușneanul . el mîină astăzi carul.

DESPOT

El bate-n boi.

LASKI

O, Despot, pe-acest mănos pământ,
Domnea odinioară un domn viteaz și sfânt,
Un Ștefan! leu năprasnic, a cărui largă gheară
Rupea cumplit dușmanii și-n țară, și-n afară.
Pe vremea lui, boierii ostași erau, ostași
Cum n-au mai fost! Acuma, nepoții lor, trufași,
Mici rîvnitori de tronuri, seci, răi, ieșiți din minte,
Păgîni prin a lor fapte, s-ating de cele sfinte,
De sceptru, de moșie, de neam și de popor,
Iar țara, muma, pere, gemînd sub talpa lor.

DESPOT

Cu Vodă Lăpușneanul ei astăzi nu se-mpacă?

LASKI

Nu! N-ar putea nici dracul pe tron ca să le placă.

DESPOT

Le trebuie, se vede, un domn căzut din cer?

LASKI

Ba mai degrabă-un . Despot, cu brațul lung, de fer,
Să bată, să apese pe dîrza lor cerbice,
Și-n capul lor sămînța de vrajbă să o strice
Și iată de ce, frate, primit-am bucuros
Ca să ajut avîntu-ți de dor ambițios.
Sînt leah; cu moldovenii în veci n-am împăcare.
Tu cauți un tron, Despot? Eu caut răzbunare!

(Dîndu-i mîna.)

Fii domn!

DESPOT

Prea bine, însă nu crezi mai nemerit
Ca ferul, deocamdată, să fie poleit,
Și mîna zdrobitoare să fie deocamdată
Ascunsă-ntr-o mînușă?

LASKI

Ca laba cea șirată
Ce unghia-și ascunde?

DESPOT
Întocmai.

LASKI
Minunat!

Bravo! . . . Mănuşa . . . laba pricep, eşti diplomat.
În arta de capcane eşti meşter cu ispită . .

DESPOT
(zîmbind)

Am fost crescut la Roma, în şcoala jezuită.

LASKI

Eşti om cu două daruri: sub haina de oştean
Porţi inimă vitează şi cugetul . . viclean!
Aşa spunea Carmina cînd ea glumea cu tine.

DESPOT

Ah! cît a fost de bună soţia ta cu mine!
Eu, un pribeag din lume, un zvînturat străin,
În casa ta mănoasă căzut chiar din senin:
Eu, peatră nestimată din splendidă cunună,
În pulbere zvîrlită acum de-o rea furtună! . . .
Ah! Laski, multă lume calcat-am pribegind,
Luceferi mulţi în cale-mi văzut-am strălucind,
Dar suflet bun şi nobil ca scumpa ta soţie
Eu n-am văzut, mă crede, la nici o-mpărăţie!

LASKI

Aşa-i c-am avut parte în lume de noroc?
Carmina-i jună, însă de juni ea-şi bate joc,
Şi numai pentru mine suspină ea.

DESPOT
(În parte, zîmbind)
Sărmanul!

LASKI

Ş-apoi încă-o virtute: urăşte pe sultanul.

DESPOT

În toate-i dar perfectă!

LASKI
(cu mîndrie)
În toate!

DESPOT

Om fericit!

Nimica nu-ți lipsește din cîte ai dorit.
Mărirea? te alintă ca pe-un copil în fașe;
Tu stăpînești în pace mulțime de orașe,
Ești cap, ești om de cîrmă, neștiutor de frîu.
Averea! la picioare-ți lin curge, ca un rîu.
Norocul? o soție frumoasă, iubitoare,
La Zips, castelul falnic, îți luce ca un soare,
Pe inima-i spanioală lipindu-te iubit.
Om fericit ești, Laski, de trei ori fericit!
Iar eu, o biată frunză pe vînt în veci purtată,
Putea-voi rădăcină să prind în loc vreodată?
Mă cheamă viitorul la el

LASKI

Aleargă dar

La glasul lui, și fie-ți mersul nu în zadar!
Colo, jos, în Suceava, găsi-vei răzvrătirea
Clocind și pregătindu-ți mărirea sau peirea.
Fii om, mergi!

DESPOT

Dar! voi merge Născut pe-al mării mal,
Deprins sînt din pruncie să lupt cu-al mării val.
Voi ști să-nfrunt eu soarta.

LASKI

Înfrunt-o bărbătește.

Iar dacă ea de tine ar rîde muiereste,
Găsind că nu ești vrednic de-a fi ce zici c-ai fost,
Atunci din nou la mine să cauți adăpost.
Eu pentru tine, Despot, aici am întins nada.
Acum îți zic: La luptă, izbîndă, iată prada!
Moldova-i o comoară! ferice-ar fi de ea
Să cadă cu-a ei scule pe mîna ta . . . ș-a mea.
Pas! Eu te las, adio, și s-auzim de bine!

(Se îndreaptă spre fund.)

Cînd îi-fi mare, Despot, să te gîndești la mine.

DESPOT

Adio, Laski . . . Viața e plină de furtuni.
Tu cu a ta soție să faceți rugăciuni
Pentru Despot.

LASKI
(coborînd culmea)

Adio!

(Dispare.)

DESPOT

Ba nu . la revedere!

SCENA 3

DESPOT (se primblă pe scenă și privește cu mulțămire împrejurul lui)

A! . . iată-mă-n Moldova! . Măriri, averi, putere
Aici sînt partea celui ce știe-a zice: Vreu!
Eu vreu! . . De-acum ajute-mi în plin norocul meu.
Eu, slugă-odinioară lui Iacob Eraclidul,
Dar nobil prin avîntul suflétului ca Cidul;
Eu, bulgăr de aramă, schimbat în aur; eu,
Fiu de pescar din Creta, purtat în zborul meu
Prin Spania, Lehia, Germania și Franța,
Cu-a mea soție, spada, cu sora mea, speranța,
Azi vin și pun piciorul pe-acest pămînt român
Și zic: Moldovo,-n mine cunoaște-al tău stăpîn!
Deci pune-ți mari podoabe, frumoasa mea mireasă,
Să faci cu mine-o nuntă de mîndră-mpărăteasă,
Îmbracă-a tale haine țesute-n mii de flori,
Încinge curcubeul alungător de nori
Și-ntinde pe-ai tăi umeri, în zi de sărbătoare,
Hlamida ta ce poartă-o lună,-o stea ș-un soare . . .
Acum a sosit timpul, de fericire plin,
Ca să-ți alegi un mire viteaz, măreț, străin,
Un mire din Bizanța, cum se cuvine ție,
Ca să fondăm aice greceasca dinastie.
E timpul, o! Moldovo, uniți noi amîndoi,
Să facem visuri, planuri și fapte de eroi,
Să ștergem umilința din fruntea creștinească,
Să liberăm Bizanța și patria grecească!
Întreaga lume-așteaptă să vadă-n Răsărit
Un soare nou, cu raze de foc, pe cer ivit,
Să ardă semiluna cît nu e lună plină,
Și planta cea păgîină s-o sace-n rădăcină,
Eu fi-voi acel soare aprins de Dumnezeu,
Și tu, Moldovo scumpă, tu fi-vei cerul meu!

A! tremure Osmanul sub paloșul dreptăței,
La răcnetul lui Despot și al creștinătăței,
Căci azi începe ziua creștinei renvieri,
Căci jur a fi eu, Despot, stăpîn acestei țări . . .

*(Pleacă și iese în dreapta. — Bucium și glasuri depărtate
în stînga.)*

SCENA 4

MOTOȚ, TOMȘA, SPANCIOC, STROICI, HARNOV, TOROIPAN,
VÎNĂTORI

(aducînd cerbi și urși uciși)

STROICI

(între din stînga, examinînd pe jos urme de feare)

Pe-aici a trecut cerbul.

(Între Toroipan.)

Vezi urma, Toroipane?

TOROIPAN

Văd, iaca! Tomșa, Harnov, Motoț, Spancioc, Șoimane,
Veniți!

(Boierii între, în costume de vînători.)

Stroici, copilandrul, abia scos din pelinci,
A dat de urme

TOȚI

Urme de cerb?

TOROIPAN

(rîzînd)

Ba, de opinci.

Era-ncălțat cerbul.

*(Toți rîd, înaintînd pe scenă. Vînătorii ce aduc vînatul se opresc
în fund.)*

MOTOȚ

Stroici este copil încă;
El, cîte pasări vede . . .

TOROIPAN

Le prinde și mănîncă.

STROICI

M-am înșelat întocmai ca vărul meu Spancioc,
Cînd te-a luat pe tine de urs; ca moș Moțoc,
Cînd te-a luat de bivol; și chiar, zău, ca și tine,
Cînd te crezi om.

TOROIPAN

Ia seama cu cine grăiești .

STROICI

Cine?

Măi, pane Toroipane, goronu-i nalt și gros,
Securea-i mică, însă goronul cade jos.

TOROIPAN

Ia seama-ți zic!

(Stroici și Toroipan scot paloși. — Harnov îi desparte.)

MOȚOC

(intervenind)

Ajungă atîte vorbe goale.

SPANCIOC

Hei! de și-ar sparge capul, ce de mai hîrbi de oale
Ar zbura-n vînt!

MOȚOC

Așa e, Spancioc, dar, fătul meu,
Stricatul este lesne, și dresul este greu.
Noi am plecat de-acasă voioși în vînătoare
Prin munți, la cerbi, la iepuri, la urși, la căprioare.
Din jalnica Suceavă cu toții am ieșit
Să răsuflăm un aer mai viu, mai răcorit,
Să azvîrlim în vînturi gîlceava și aleanul,
Să mai uităm în pace pe Vodă Lăpușneanul,
Iar nu să facem certe.

SPANCIOC

Moțoace, în zadar
Cutrierat-am munții chiar până la hotar,
Sărind din stîncă-n stîncă, prin dealuri și vâlcele,
Și nopțile pe iarbă dormind sub brazi, la stele.

Eu, unul, pretutindeni zăresc trecînd, zburînd
O umbră urîcioasă, muncită de-un rău gînd,
Ce tainic printre arbori se furișă-n tăcere
Și cu doi ochi de ură ne fulgeră.

MOTOȚOC

Părere,
Spancioc! . Tu ești lunatic, ți-e frică de strigoi,
De iele, de vîntoase, de stăfii, de moroi,
Și ai ajuns acuma, în mintea-ți visătoare,
Să faci din Lăpușneanul o umbră pînditoare
Nu-i umbră-acel ce mușcă din sînul betii țări,
Nu, chinurile țării nu-s umbre de dureri,
Nu-i umbră tirania călare pe robie!
Da-i umbră, tristă umbră, a noastră bărbăție,
Căci de-am avea vrointă și inimi de oțel,
Tiranul . vai! nici umbră n-ar rămînea din el!

TOMȘA

Moțoace, ești prea aspru, și asprele-ți cuvinte
Îmi par nepotrivite cu vrîsta ș-a ta minte.
Privește împrejuru-ți cu ochi mai bărbătești
Și spune nouă-n față, de cine te-ndoiești?
De mine?

MOTOȚOC

Ba nu, Tomșa.

SPANCIOC

De mine?

MOTOȚOC

Niciodată.

STROICI

De mine?

MOTOȚOC

Nu, copile, ai inimă curată.

HARNOV

De mine, dar?

MOTOȚOC

Nu, Harnov.

TOROIPAN

De mine?

MOTOȚ

Nicidecum.

Nu mă-ndoiesc de nime, boieri, dar

TOMȘA

Spune-acum,

Pe-a cărui frunte astăzi vezi scrisă mișelia
Cînd este-anevoință de-a-și apăra moșia?
O, vornice Motoace, năprasnic luptător,
De domni ce nu-ți plac ție dibaci răsturnător,
Care-ai văzut atîtea ș-atîtea zile rele,
Răspunde verde-n ochii-mi: în cumpănele grele
Găsit-ai vreodată român nepăsător
Cînd draga lui moșie îi cere ajutor?
Nu, nu! în lumea' largă și care ne-nconjoară
Mai lesne tu găsi-vei un vultur mort ce zboară,
Un grec fără trufie, un deal fără suiș,
Copaci fără de vîrfuri, văi făr' de coboriș
Decît, atunci cînd țara e la neîndemînă,
O lipsă de-ndrăzneală în inima română.

TOTI

Așa e, Tomșa!

MOTOȚ

Tomșa, îmi place să te-ascult
Cînd ne grăiești tu astfel . . . și voi, îmi place mult
Să văd a voastre fețe aprinse de-acea pară
Ce falnio izbucnește din dragostea de țară.
A! simt o nouă viață intrată-n al meu sîn,
Căci întrevăd sfîrșitul tiranului hain . . .
Acest stolnicul Petre, un om de rînd, un stolnic,
Ce pînă la domnie s-a prefăcut nevolnic,
Pohoi făr-obîrșie, uitat-a cine-a fost . .
Să te ferească cerul de mintea celui prost!
El calcă deopotrivă cu-o oarbă nepasare
Pe capul celui smèrin, pe fruntea celui mare,
Și taie, schinjuiește și trece prin popor
Ca viforul de gheață ce cade pe-un ogor.
Priviți: e țara plină de tristețe-i victime,
Ologi, ciuntiți, orbi, mizeri, sluțiți de-a lui cruzîme,
Încît de-a sta călăul mult timp domnind aici,
A să prefacă neamul în turmă de calici!

HARNOV

(în parte, arătînd pe Moțoc)

Amară-i este limba de cînd nu-i la putere.
Așa turbează vespea cînd nu mai are miere.

MOTOC

Ce mormăiești din buze, tu, Harnov, într-ascuns!
Îți place Lăpușneanul? cu el nu ți-e de-ajuns?

HARNOV

Ba însă-aș zice-o vorbă . . .

TOMȘA

Eu nu știu ce ai zice,
Dar zic eu, Ștefan Tomșa, cu cerul față-aice,
Că mie nu-mi prieste și țării nu-i doresc
Un domn supusă slugă a craiului leșesc,
Un om a cărui frunte, cînd mîndră, cînd pălită,
Stă dîrză-n sînul țării ș-afară umilită.
Această țară-a noastră nu știe-a slugări;
Ea lasă altor neamuri pe brînci a se tîrî.
De însuși Ștefan-Vodă Moldova e deprinsă
Să ție mai sus capul cu cît e mai învinsă.
Deci peară orice proclat, țăran, vecin, stăpîn,
Pe tron, sub tron, oricine nu știe-a fi român!

MOTOC

Deci peară Lăpușneanul cu-ntreaga-i seminție!

SPANCIOC

Prea bine, dar pe cine să-l punem la domnie?
E lesne-a schimba domnii, bătrînii însă spun:
Schimbare de domnie, fălire de nebun.

MOTOC

Cum? tu, Spancioc, om tînăr, cu mintea luminată,
Te-nchini la vorbe proaste din timpi de altădată?

SPANCIOC

Mă-nchin și cred, Moțoace, în datini strămoșești
Ca-n dogmele preasfinte a legii creștinești;
Cred că treptat se perde a neamului ființă
Cînd el se depărtează de-a bunilor credință.

Dar! cred că astă țară, lipsită de noroc,
Sătulă-i de-a fi astfel tot scoasă-n iarmaroc,
De-a trece ca o vită din mînă-n altă mînă,
Și zimbrul să ajungă un bou ce toți îl mînă.
E rău cu rău, se zice, dar mai rău făr' de rău!
Și cînd privesc în juru-mi, Moțoace, nu văd, zău,
Menit pentru domnie din noi toți nici pe unul,
Doar numai Ciubăr-Vodă, Ciubăr-Vodă nebunul,
Și de vă place vouă, nu, mie-ntr-adevăr,
Nu-mi place să văd tronul ascuns sub un ciubăr.

MOTOC

Spancioc, ești bun de glumă, dar gluma-ți eîteodată . . .

SPANCIOC

Rostește adevărul?

MOTOC

Ba-i groasă și prea lată.

STROICI

Dar unde-i Ciubăr-Vodă? Noi l-am uitat de tot.

TOROIPAN

Lăsatu-l-am în codru, călare pe un ciot,
Crezînd că se găsește pe Ducipal călare
Și intră în Suceava ca domn cu îngîmfare.

SPANCIOC

Sărmanul! încă unul cu gărgăuni domnești.
Aceasta-i trista boală a minței românești!

(Ciubăr strigă, spăriet, în stînga.)

CIUBĂR

Săriți! ajutor!

TOTI

Ce e?

MOTOC

Ciubăr strigă-n pădure.

Aleargă, Stroici!

SPANCIOC

Cu urșii s-o fi-ntîlnit la mure.

CIUBĂR

Săriți! mă mîncă ursul!

SPANCIOȚ

O! trist al lumei curs!
Cătăm un domn, și domnul e-n laba unui urs!

(Toroipan, Stroici și alți vînători iese rapide în stînga.)

MOȚOC

(în parte)

În contra tiraniei lui Lăpușneanul ura
Crește, și la toți împle și inima și gura.
Răzvrățul e în aer ca fulgerul în nori.
Răbdare

SPANCIOȚ

(privind în stînga)

Ciubăr vine adus de vînători.

SCENA 5

Cei dinainte; CIUBĂR-VODĂ (purtînd hlamidă petecită și stemă de hîrtie poleită, intră, susținut de STROICI și de TOROIPAN)

TOROIPAN

N-ai grijă.

CIUBĂR

(slab)

Ah!

MOȚOC

Ce este?

STROICI

Nimic l-am găsit față
C-un urs, ucis de Tomșa, pe care-l credea-n viață.

(Toți rîd.)

CIUBĂR

(se pune pe o rădăcină)

Ah! apă, apă.

SPANCIOȚ

Dați-i mai bine-un pic de vin!
E leac de spaimă.

STROICI

(*dînd un teas lui Ciubăr*)

Ține!

CIUBĂR

(*bînd*)

A! . . . dar nu-i teasul plin,
Mai adă! (*Bea.*) De pe ochi-mi o ceață se ridică,
Ah! sfinte Agaftocle, cum n-am murit de frică!

SPANCIOȚ

Ce? frică? . Ciubăr-vodă, lui Papură nepot,
Fricos? Eu nu-o pot crede!

CIUBĂR

Nici eu, Spancioc, nu pot
Dar cînd am zărit ursul, deodată-am simțit, frate,

(*Oțărîndu-se.*)

Brrr! un pohoi de sloiuri curgîndu-mi ici, în spate.
Era o matahală cît muntele Ceahlău,
Ce sta, sugîndu-și laba, înfipt în drumul meu.
Îi strig în gura mare să deie într-o parte,
El, nu! Atunci, în grabă, eu dau să fug departe,
Dar feara mă clocește cu ochii roși, de foc,
Și eu, cu dînsul față, rămîn înfipt pe loc.
Vroiam să-i spun că-s vodă, Ciubăr-vodă, dar glasul
Mi se tăiașe,-o! Doamne, simțeam că-mi sună ceasul.
Era să mor! o credeți, boieri? era să mor!
Ce jale, ce durere pe voi și pe popor!
Îmi pare că văzduhul de clopote răsună,
Prin sate, prin orașe, toți oamenii s-adună
Și zic cu-nduioșire: «Ah! lumea-i pe sfîrșit!
Ciubăr, adevăratul domn, iată c-au murit!»

SPANCIOȚ

Și Dumnezeu să-l ierte! . . . s-a dus în iad zăloagă .
Păcat numai de dînsul că îi lipsea o doagă.

STROICI

Ș-o sîmbătă.

TOROIPAN

Ș-o joie.

CIUBĂR

Voi rîdeți?

SPANCIOC

Ba, jelim,
Și ca pe-un mort în viață voioși te prohodim.

SCENA 6

Cei dinainte, DESPOT, LIMBĂ-DULCE, JUMĂTATE

LIMBĂ-DULCE

(în culisele din dreapta)

Hai, nu întinde vorba, hai!

DESPOT

Dar ce vrei, creștine?
De ce mă-ntorci din cale?

LIMBĂ-DULCE

Mergi, zic, cât e cu bine,
Că jur pe sfînta cruce

DESPOT

Măi, știi tu cine sînt?

LIMBĂ-DULCE

De-i face-un pas, cu ghioaga te culc mort la pămînt . . .

(Despot, Limbă-Dulce și Jumătate intră pe scenă)

DESPOT

Pe mine?

LIMBĂ-DULCE

(împingînd pe Despot)

Mergi!

MOȚOC

Ce este, române?

LIMBĂ-DULCE

Ce să fie,
Am prins colăa sub stîncă un ungur cu trufie.

Care-a trecut hotarul, ca vulpea, pe furiș,
Dar i-am scurtat eu calea pe dîmb, în stejăriș.

MOTOȚ
(*lui Despot*)

Străine, spune nouă, ce ești și cum te cheamă?

DESPOT

Dar voi, care vă-i dreptul de-a-mi cere mie seamă?

TOMȘA

Al nostru drept înscris e pe țară-n lung și-n lat.
Boieri sîntem de-ai țării în care ai intrat.
Moțoc cînd te întreabă, răspunde cu-nchinare!

CIUBĂR

Și-n fața mea te pleacă!

DESPOT
(*îchinîndu-se lui Moțoc*)

Moțoc, vornicul mare!

LIMBĂ-DULCE
(*lui Moțoc*)

Stăpîne, să las robul?

MOTOȚ
Să-l lași.

LIMBĂ-DULCE

Da-i prea limbut,
Și limba-i sfredel dulce, de Diavolul făcut.

SPANCIOC

De-aceea Limbă-Dulce te-au poreclit pe tine?

LIMBĂ-DULCE
(*rîzînd*)

Se poate . . . (*Lui Jumătate.*) Hmm! boierul m-a păcălit.

MOTOȚ
(*lui Despot*)

Străine,
Urmează-ți drumu-n pace; ești liber.

DESPOT

Nicidecum,
Recunoștința vie mai sclav mă face-acum;
Dar cine poartă-n sînu-i curată conștiință
Voios primește lanțul numit recunoștință.
Oricum mi-a fi norocul în lume schimbător
Îmi voi aduce-aminte de-al meu liberator,
Moțoc.

CIUBĂR

Ei! și de mine, nu?

MOȚOC

Vorbele-ți sînt bune,
Și chipul de om neaoș, dar cine ești, ne spune!

DESPOT

Eu sînt în voia soartei un vecinic călător,
Atras în calea-mi lungă de-un tainic viitor,
Purtat printre popoare din țărmuri depărtate,
Trecut cu spada-n mîină prin lupte încruntate,
Din frageda-mi pruncie eu sînt .

TOMȘA

(cătră Spancioc)

Un venetic . . .

DESPOT

(auzîndu-l)

Acel ce-a zis cuvîntul de venetic îi zic
Că a mințit și-s gata de-a-nfige cu-a mea pală
Cuvîntul său în peptu-i . . . Să iasă la iveală!

TOMȘA

Eu sînt! eu, Ștefan Tomșa! Văzut-am pe la noi
Mulți pribegiți fățarnici, vermi palizi de gunoi,
Ce vin și-n sînul nostru fac cuiburi veninate.
Cine ești tu? Răspunde! La vorbe îngîmfate,
La provocări sumețe de-un soi de zvînturat
Arunc disprețul!

DESPOT

Cine-s? . . . Ascultă înclinat!
Sînt Despot Eraclidul din Paros! . . . Al meu tată

A fost fruntaș de oameni în Grecia bogată,
Print falnic! de pe tronul-i căzut și răsturnat
Sub apriga urgie a turcului turbat.

CIUBĂR

Ești print? deci văr cu mine?

TOMȘA

Ești bun de limbuție,
Dar unde ți-e dovada de naltă obârșie?

(Despot arată un pergament.)

DESPOT

Priviți! Iată diplòma lui însuși Carol Quint
Și gloriosu-i nume în litere de-argint.

(Moțoc și cu boierii, afară de Tomșa, examinează diploma.)

MOȚOC

Așa-i! Fii, Eraclide, partaș de-al nostru soare,
Ești oaspele Moldovii de bunuri dătătoare,
Căci astă țară vecinic primește-n sînul ei
Cu drag pe bunii oaspeți, cu milă pe cei răi.

(Cătră vînători.)

Aduceți tesuri pline de vin pentru cinstire!

TOMȘA

(în parte, ieșind prin dreapta)

Ades în cupa plină se-ascunde o căire.

(Boierii ieu tesuri și închină.)

MOȚOC

(lui Despot)

Noroc și voie bună!

CIUBĂR

(asemine)

Supus să-mi fii deplin!

DESPOT

Boieri, pentru Moldova paharul meu închin!
Să-i deie creatorul în veci zile senine
Ș-un domn cu omenie, iubit de toți!

CIUBĂR

(înaintînd)

Ca mine!

Ca mine! . . . Domn ca mine se poate-a fi mai bun?
Hai, dar, boieri, la Curte!

DESPOT

(lui Moțoc)

Ce zice?

MOTOC

(lui Despot)

Un nebun!

SPANCIOC

Boieri! . . . a sa-nălțime Ciubăr ne poruncește.
La Curte dar, căci tronul de dorul lui tînjește.

MOTOC

Și dumneata, pribege, purtat din loc în loc,
E timp să guști odihna în casa lui Moțoc.
Hai!

(Boierii pleacă și iese prin dreapta. Limbă-Dulce și Jumătate rămîn singuri.)

LIMBĂ-DULCE

Ce zici, Jumătate?

JUMĂTATE

Îmi țiue auzul.

. LIMBĂ-DULCE

Boierilor de astăzi nebunu-i călăuzul.
Din toți care-i mai tuieș?

JUMĂTATE

Nu știu.

LIMBĂ-DULCE

(arătînd în culise)

Nu știu nici eu,

Dar cel mai cu drăcie, vezi tu? e robul meu.

(Cortina cade.)

T A B L O U L II

Un salon în palatul de la Suceava. Portrete de domni pe părăți.
Uși mari în fund. Alte două uși în dreapta și în stînga.
O masă de stejar pe planul I, în dreapta. Jilțuri.

S C E N A 1

ALEXANDRU LAPUȘNEANU, DOAMNA RUXANDRA. (*Amîndoi stau pe jilțuri, lîngă masă. Doamna lucrează la un aër.*)

LAPUȘNEANU

În vremea-ndelungată cît singur, cu smerire,
Am fost spre închinare la sfînta monastire
A Slatinei, aice cum ai mai petrecut,
Iubita mea Ruxandră?

DOAMNA

În aur am cusut
Doi îngeri lîngă Sfînta Maria-născătoare,
Pe aër.

LAPUȘNEANU

Este gata?

DOAMNA

Mai am încă o floare
De crin deschis a coasă în alb mărgăritar,
Și aerul l-om pune pe-al Slatinei altar.

LAPUȘNEANU

Îmi place, scumpă Doamnă, frumoasă și cu minte,
Să văd măiastra-ți mîină lucrînd odoare sfinte.
Gîndirea ce se-nalță la cer, la Dumnezeu,
Din cuget și din casă alungă duhul rău . . .
Dar spune-mi: auzit-ai de un pribeag din lume,
Un Despot . . . mi se pare c-acesta-i al său nume
Aice, la Suceava, în lipsa mea sòsit?
Se zice că-i odraslă de neam preastrălucit,
Că-i domn de Samos, Paros și că-i în legătură
Cu împărați . . . că are întinsă-nvățătură
Și limbă mlădioasă, o limbă ce-n curînd
Pe toți boierii tineri i-a fărmeceat pe rînd.
Ce ai aflat de dînsul?

DOAMNA

(cu sfială)

Am auzit mult bine,
Și . . . chiar a cerut voie la doamna să se-nchine.

LĂPUȘNEANU

Și . . . l-ai primit în Curte?

DOAMNA

Primit.

LĂPUȘNEANU

(posomorîndu-se)

Intr-adevăr?

DOAMNA

Era o datorie . . . Despot îmi este văr.

LĂPUȘNEANU

Cum? văr măriei-tale? De unde până unde?

DOAMNA

(zîmbind)

Mărgăritaru-n scoică de marea se ascunde.
Despot, pe malul mării născut, e fiu curat
Lui Iacob Eraclidul, din Paros alungat,
Ce se rudea de-aproape cu maica-mi răposată.

LĂPUȘNEANU

Crezi?

DOAMNA

I-am văzut chiar spița pe pergament lucrată.

LĂPUȘNEANU

(sculîndu-se, în parte)

O spiță-nchipuită de dînsul, pre cît știu,
Ce-l face rudă bună cu Hèrcul Olimpiu.
Hmm! plastograful! îi zboară sus gîndul . . . (Tare.)
Și ce cată
Aici, la noi?

DOAMNA

Sărmanul! . . . cu inima-nfocată
El vrea la pragul uşii măriei-tale-a sta
Şi viaţa-i s-o jertfească pentru măria-ta,
Că-i om de sînge nobil, ce-n apă nu se schimbă,
Viteaz, ce are-n suflet, el are şi pe limbă.

LAPUŞNEANU

Prea bine . . Văd că Despot e meşter vrăjitor.
La toţi deopotrivă el v-a vrăjit pe dor.
Am grabă de-a-l cunoaşte.

DOAMNA

(se scoală veselă)

Te-nduri să-i faci primire?

LAPUŞNEANU

Cum nu? . . Doresc chiar astăzi să cerc a lui vrăjire.
El are ca să vie cu vornicul Moţoc.

DOAMNA

O, de-ar cădea pe dînsul o rază de noroc,
Ca el să fie-un oaspe plăcut măriei-tale! . . .
Moţoc şi eu în taină am pus de gînd şi-n cale
Cu fiica lui, cu Ana, pe Despot să-l unim
Şi de corona ţării credinţa-i s-o lipim.

LAPUŞNEANU

(luînd-o de mînă)

Să-ţi fie viaţa dulce ca chipul şi ca glasul,
Tu, care cu iubire mă-ntîmpini la tot pasul,
Privind în domnul ţării pe scumpul tău bărbat,
Şi-n soţul vieţii tale, pe Domnu-ncoronat!

(Se îndreaptă cu doamna spre uşa din stînga.)

Acum te du să cauţi de pruncuşori, de casă,
Şi, ca o gospodină, găteşte mare masă,
Ca să cinstim cu prînzul pe Despot . . . vărul tău.

DOAMNA

Ah! Doamne! *(Vrea să-i sărute mîna.)*

LĂPUȘNEANU

(atrăgînd-o la sîn)

Nu, iubito aici, pe sînul meu.
(Sărută pe doamna, care iese în stînga.)

SCENA 2

LĂPUȘNEANUL (privind lung după RUXANDRA)

Muierea tot muieră! o biată ciocîrlie,
Spre tot ce strălucește zburînd cu veselie .
O inimă comoară, ș-un cap frumos dar sec!
A-nduiosît-o Despot cu glasul lui de grec,
Și toți boierii dușmani oblăduirei mele
Sînt prinși de-acest paingăn în dese-le-i rețele.

(Se primblă tulburat.)

A, scorpie grecească! . . . eu planul ți-am pătruns,
Tu vrei să-mpungi în mine cu ghimpele-ți ascuns.
Tu vrei, ființă-oloagă, născută-n putrezime?
S-ajungi prin tîrîire l-a tronului nălțime,
Dar Vodă Lăpușneanul va ști, prevăzător,
Pe-o scorpie ca tine s-o farme sub picior,
Și nu-a lăsa în viața-i pe tronul țării sale
Să fluture nici umbra deșertăciunei tale!

(Scoate un ravaș și-l citește.)

Ioan Sigmund Polonul, prin mine întronat
În Țara Ardeleană, de știre azi mi-a dat
Și-n țară și-n afară să fiu cu priveghere,
Căci Despot zvînturatul rîvnește-a mea putere.
Te-oi urmări, vrăjmașe, cu aprigul meu veghi,
Pîn' ce din priveghere ți-oi face un priveghi
Ș-alăture cu tine vei întîlni mormîntul
Cînd tu din întunerio îi vrea să-ți iei avîntul.

(Pe gînduri.)

Cum să-i deschid capcană? . . Ce cursă să întind,
Pe el cu-ai lui tovarăși în lațu-mi să-i cuprind? .
A! ce să perd eu timpul cu intrigi mici de curte?!
Domnia tare cere braț lung și vorbe scurte.
Cînd dușmanul în taină s-apropie de cort,
Scurtează-i drumul grabnic prin moarte, sau ești mort!

(Merge la ușa din dreapta, o deschide și cheamă.)

Toma!

SCENA 3

LĂPUȘNEANUL; TOMA CALABAICANUL

LĂPUȘNEANU

Tu ești bulgarul Toma Calabaicanul.

TOMA

Sînt Toma, credinciosul rob al lui Lăpușneanul.

LĂPUȘNEANU

Cînd am cuprins Ardealul, ce erai tu?

TOMA

Nimic.

LĂPUȘNEANU

Te-am miluit cu viața în lupta de la Cic.

(Toma sărută poala lui Lăpușneanul.)

Ești om tu cu credință?

(Toma îngenunchează.)

De-ai meritat și meriți a noastră îndurare

(În taină.)

Cunoști pe Despot grecul? pe-acel străin trufaș
Ce zvîrle bani cu pumnul prostimei din oraș?
El vrea să mă ucigă . .

(Toma se scoală, punînd mîna pe hamger.)

TOMA

El trebuie să moară!

LĂPUȘNEANU

Bine, voinice Toma! . . . Văd, gîndul tău se-nsoară
Cu-a mea dorință Bine! . tu vei ieși bogat
Din astă însoțire . . . *(Tainic.)* Azi este la palat
Prînz mare . Vin boierii cu domnul să cinstească.
Tu să-l slujești pe Despot la masa cea domnească,
Tu singur să ai grijă de-a-i fi paharul plin

(Dîndu-i un șipuşor.)

Și . . . tainic șipul ista să-l verși în al său vin.
Ai înțeles?

(Toma ie șipul și se închină în tăcere.)

Fii vrednic și mut pînă la groapă . . .

(Toma sărută mîna lui Lăpușneanu și iese.)

LĂPUȘNEANU

(singur)

În groapă cade-acela ce altui groapa sapă.

SCENA 4

LĂPUȘNEANUL; un căpitan de seiment

CAPITANUL

(la ușa din fund)

Măria-ta! boierii, la curte adunați . . .

LĂPUȘNEANU

Să între . . . Căpitane, pe lîngă-acei chemați
Mai este cine-n sală?

CAPITANUL

Străinul Despot este.

LĂPUȘNEANU

Prea bine: mergi la Doamna să-i duci această veste.

(Căpitanul iese.)

LĂPUȘNEANU

(singur)

O! sarcină amară de tron amenințat!
Anevoință crudă de-a fi neîmpăcat! . .
M-obligă boierimea, în veci ambițioasă,
În gheară să-mi schimb mîna, și sceptrul meu în coasă . . .
O! lege-a ospetiei, te calc, dar ce să fac?
Prin moartea unui dușman eu țara mi-o împac!

SCENA 5

LĂPUȘNEANUL; DOAMNA RUXANDRA, ANA, DAME ALE
CURȚEI (între prin stînga)

DOAMNA

Măria-ta, dă-mi voie cu-a mele jupînese
Urare să-ți aducem.

LĂPUȘNEANU
(între spre dame)

Flori mîndre și alese
Din stratul boierimei, cu drag vă mulțămesc.
Așa cunună-o prinde pe doamna ce-o iubesc.
(Doamna, urmată de jupînese, se îndreaptă spre masă.)

DOAMNA
(încet, Anii)
Măria-sa e vesel!

ANA

Dar.

DOAMNA
Cu-atîta mai bine
Pentru Despot.
(Se pune pe jilț.)

ANA
(încet, doamnei)
La Curte el vine astăzi?

DOAMNA
Vine.
(Damele formează grup împrejurul Doamnei.)

SCENA 6

Cei dinainte; MOȚOC, HARNOV, SPANCIOC, STROICI, TOROI-
PAN, boieri (între prin fund)

LĂPUȘNEANU
(pe jilț)

Bine-ați sosit la curte, boieri preacredincioși!

MOTOȚ

Mulți ani măriei-tale! Boierii azi, voioși,
Lăsînd de ei departe și vrajba, și gîlceava,
Se-nchină toți lui Vodă, întors acu-n Suceava.

HARNOV

Plecați ei se închină în fața celui uns,
Pe care sfînta cruce cu raze l-a pătruns,
De-a potolit în țară pornirile pizmașe,
Dînd scule și icoane la sfintele locașe.

LĂPUȘNEANU

Mă bucur că gîlceava din țară a perit,
Boieri, căci e o boală ce-aduce rău sfîrșit...
Dar nu zăresc pe Tomșa?

HARNOV

El n-a venit.

LĂPUȘNEANU

Cum? oare
Să n-aibă mulțămire de-a noastră sărbătoare?
E Sfîntul Alexandru astăzi, e ziua mea.

HARNOV

La veselia noastră părtaș a fi nu vrea,
Se vede,

LĂPUȘNEANU

Fie! însă nu-i nici Ciubăr nebunul?

HARNOV

(rîzînd)

Păreche minunată, fiind ei tot ca unul,
Se cred deopotrivă meniți, între fruntași,
Să meargă înainte de gloate cu trei pași.

LĂPUȘNEANU

În lipsa lor să facem, boieri, azi împreună,
Ospăț de sărbătoare, frățesc, cu voie bună.

BOIERII

Trăiască-a ta mărire!

HARNOV

(lingușitor)

În veci slăvit să fii!

MOTOC ✕

Dar soarele lucește pe munți și pe câmpii.
E drept ca ziua-aceasta și la străini să fie,
Precum la toți românii, izvor de bucurie.

LĂPUȘNEANU

E drept.

MOTOC

Deci, învoiască acum măria-ta
Lui Despot, al meu oaspe, să vie-a-l saluta.

LĂPUȘNEANU

Să vie!

(Motoc iese prin fund.)

DOAMNA

(Anii)

Bun e Vodă!

ANA

Dar! *(În parte, zîmbind.)*
Ca nealtădată.

LĂPUȘNEANU

(în parte)

S-apropie de mine năpîrca-nveninată.

SCENA 7

Cei dinainte; DESPOT, MOTOC

MOTOC

(pe prag)

Măria-ta slăvită

Despot!

(Îl prezentă.)

LĂPUȘNEANU

Fii bun sosit

La Curte, Despot!

(Despot înaintează în mijlocul salonului.)

DESPOT

Sire!... cu sufletul uimit
Și tremurînd m-apropii de sacra-ți maiestate,

Ca să-i aduc la rîndu-mi urările-mi plecate.
Să vă-mpletească cerul a gloriei cununi
Și-n veci să le ferească de grelele furtuni! . .
Eu, Despot Eraclidul, condus de-o blîndă stea,
Răpit de al meu suflet curat ca spada mea,
Depun în ziua mare, ca lumea să le vadă,
Depun azi, la picioare-ți, braț, inimă și spadă . . .
Părintele meu Iacob, odinioară domn,
Păn-a nu-nchide ochii atinși de-al morței somn,
Mi-a zis: Te du cu bine în cale depărtată
Și mergi drept la Moldova în mari viteji bogată;
Acolo tu găsi-vei un domn măreț, viteaz,
La pragul țării sale veghind cu ochiul treaz,
Ș-un înger de virtute, frumoasa lui soție,
Ce mie mi-e nepoată și vară bună ție.
Mergi drept la ei, tu, Despot, ca să le duci prinos.
Lui Vodă a ta spadă și brațu-ți credincios,
Iar doamnei aste scule, șiraguri și paftale,
Purtate de-a sa maică în ziua nunții sale.

*(Ie un ecrin din mînele unui pagi rămas la ușa din fund și vine de-l
prezentă doamnei, îngenunchind dinaintea ei.)*

DOAMNA

Ah, prețioase scule!

ANA

Ce dar strălucitor!

LĂPUȘNEANU

(în parte)

O! greci, vicleni în vorbe și-n darurile lor!

DOAMNA

(lui Despot)

Prin aste suvenire mă-ndatorești mult, vere.
Admir cu-nduioșire aceste juvaere,
Dar pot să pun pe mine comoara ce-ai adus?

DESPOT

Lumina de sus cade și iar se-ntoarce sus.

LĂPUȘNEANU

Domniță, aste scule străbune le primește
Și-n semn de mulțămire cu ele te gătește,
Ca să serbăm norocul ce azi ne-a dăruit
Un văr măriei-tale, și mie-un . . . neam iubit

SCENA 8

Cei dinainte, TOMA CALABAICANUL

TOMA

(în fund, pe prag.)

Merindele-s pe masă. Noroc și poftă bună!

LĂPUȘNEANU

Boieri, prietinia la sînu-i ne adună.

Hai să ciocnim la masă pahare de Cotnar.

Să bei frățește, Despot. . *(în parte)* paharul cel
amar!

*(Lăpușneanul dă mîna Doamnei. — Despot, Anii. — Boierii, damelor,
și se îndreaptă spre fund.)*

SCENA 9

Cei dinainte; CIUBĂR-VODĂ (se arată în fund)

CIUBĂR

Stați! . . încotro vă duceți, boieri, făr-a mea știre?

Ce-i astă-adunătură? Ce-i astă pregătire

De prînz și de beție aici, în casa mea?

LĂPUȘNEANU

(rîzînd)

Ha, ha! Iaca nebunul Ciubăr.

HARNOV

Popa-belea!

CIUBĂR

Dar eu sînt! Ciubăr-Vodă, născut din fiu în
tată

Cu tron pe cap, cu stemă sub mine așezată!

Eu, care-n strună dreaptă prin Ștefan mă pogor

Din Caesar, știți, al lumii stăpîn, învingător.

Cum dar, stolnice Petre, cum dar tu, Lăpușnene,

Te rățoiești la soare fudul cu-a mele pene?

Mult ai să stai tu încă pe tronul-mi strămoșesc?

Destul acum, ajungă-ți, că, zău, te-afurisesc!

Ieși din palat! . . Aice eu singur, eu am dreptul

Să stau dîrzoî cu capul, să stau umflat cu peptul,
Şi ca o moaşte sfîntă să fiu de toţi slăvit.
Dă-mi tronul, că mă mîinii . . .

HARNOV

(rîzînd)

Nebunu-i mucalit.

LĂPUŞNEANU

Ba, decît să te mîinii, măria-ta Ciubere,
Mai bine mergi în sală, ca să te pui pe bere,
Să te măsoari cu Despot.

CIUBĂR

(învăeselit)

Sub masă-l voi lăsa!

(Se întoarce spre fund şi pleacă strigînd)

Loc, loc! feriţi, că trece Ciubăr şi urma sa!

(Cortina cade, în vreme ce toţi se îndreaptă spre fund.)

ACTUL II

T A B L O U L I

Salon în casa lui Moţoc. Uşă în fund, uşă în stînga, uşă în dreapta. Fereastă în dreapta. O masă lungă în stînga, planul I, cu jilţuri împrejur. O icoană la păretele din fund, cu lampă aprinsă.

SCENA I

DESPOT

Calăul, Lăpuşneanul, la masa lui domnească,
Grăindu-mi cu blîndeţă a vrut să m-otrăvească.
Dar! am simţit amarul ucigător în teas .
Vrăjmaşa lui cercare zadarnică-a rămas,
Căci port eu totdeauna un balsam din Morava
Ce nimiceşte moartea desotrăvind otrava
*Iată-l! *(Arată un şip.)* O, rouă scumpă din plaiuri
îngereşti,

*Esență-apărătoare a vieții omenești!
*Dator îți sînt cu viața, dar mult mai mult
datoare
*Ți-a fi a mea gîndire în zi răzbunătoare!

(Stă puțin pe gînduri.)

Calăul. prepuielnic hrănește-un cuget rău,
Și el a să mă peardă de nu l-oi perde eu.
Răbdare! toți boierii de răzvrătire-s gata,
Moțoc, precît îmi pare, vrea să-și mărite fata
Cu mine, ca prin mine, de el pe tron urcat,
S-ajungă socru-mare de ginere-ntronat.
*O, de-ar vroi norocul curînd să-și schimbe pasul!
*Cînd el vroiește, anii nu-aduc ce-aduce ceasul.
*Aș fi pe tron, eu, Despot, nalțat și fericit,
*Aș fi o! vis feeric! cu Ana însoțit,
*Cu Ana, dulce floare căzut-aici din stele
*Să fie floarea vieții și a coronei mele! . .
Dar ce-a zice Carmina de care sînt iubit? . . .
A! ea-i frumoasă, jună, și Laski-mbătrînit.
Curînd s-a stinge focul și apriga-i durere,
Găsind într-un alt Despot o nouă mîngîiere.

(Se primblă agitat.) ✓

Amorul pentru Ana și glorie m-aprind . .
A cărie dulci mreje mai tare mă cuprind? .
Ah! tronul, tronul, tronul! la el de-a drept m-oi
duce
Chiar de-a fi pîn' la dînsul să calc pe sfînta cruce!

(Se stînge candela icoanii.)

Ce! candela icoanii s-a stins în untdelemn!
De-aș fi din astă țară, aș crede că-i rău semn,
Dar omul de-o natură înaltă și vitează
Iubit de ceruri este, și cerul îl păstrează.

SCENA 2

DESPOT, MOȚOC

MOȚOC

(venind din stînga)

Ce faci, iubite oaspe, și cum te mai găsești
Sub sarcina de daruri a dragostei domnești?

De cînd ai fost la Curte poftit la ospătare
L-ai fărmeccat pe Vodă.

DESPOT

O crezi?

MOTOC

Aşa se pare.

Căci nu e zi lasată de bunul Dumnezeu
În care să nu-ţi deie dovezi de placul său.
Alaltaieri primit-ai o sabie turcească.
Ieri, un caftan, şi astăzi, o iapă arăpească.

DESPOT

Ştiu, iapa de la Tûnis, pe care nici un brav
A-ncăleca nu poate?

MOTOC

Haramu-i cu narav,
Pe toţi mereu trînteşte şi, fără de sfială,
I-a tras lui însuşi Vodă o sfîntă de trînteală.

(La fereastă)

Ian cată prin ogradă cum se frămîntă-n loc!
Să juri c-a fost hrănită de zmei numai cu foc.

DESPOT

Mă duc s-o-ncerc.

MOTOC

Mai bine o lasă, că-i năîngă,
De nu ţi-ar frînge capul . . .

DESPOT

N-am teamă să mi-l frîngă.
Deprinsu-m-am cu caii spanioli şi arăpeşti,
Ce sub a lor copite au aripi vultureşti.
Ş-apoi . . . ceva îmi spune cu-o tainică şoptire
Că moartea respectează pe omul cu menire.

MOTOC

Dar dacă tu n-ai teamă, eu am, căci mă-ngrijesc
De mîna lăpuşneană cu dar prietinesc.
Cunoscător de oameni sînt eu la bătrîneţe.
Tu ai, iubite oaspe, apucături măreţe.

Boierii te admiră; pōporu, -adimenit,
Deasupra lui te vede ca pe un domn iubit.

DESPOT

Domn!

MOȚOC

Și de ce nu, Despot? . . . Un om de naltă fire
Unit cu mine poate s-atingă-orice mărire.

DESPOT

Dar Lăpușneanul?

MOȚOC

Steaua-i în cer s-a stins de mult.

DESPOT

(în parte)

Mă cearcă . . .

MOȚOC

(observîndu-l, în parte)

Priceput-au?

DESPOT

(asemine)

Să-l cred?

MOȚOC

(asemine)

Dar!

DESPOT

(asemine)

(Se apropie de Moțoc cu o sfială stimulată.)

Aș vrea . . . și n-am curagiul de-a te-nțelege bine.

MOȚOC

În mine ai credință?

DESPOT

(cu supunere)

Fă ce-i vroi cu mine . . .

(Aruncă ochii pe fereastră.)

Dar ulița și curtea sînt pline de norod . . .
Să vădă de-s mai tare decît un voievod.
Mă duc Vii jos în curte?

(Iese prin fund.)

MOTOC

Vin, dar; fă înainte
Strunește bine gura iepei și fii cu minte.

MOTOC

(singur)

Despot e la părere zburdalnic și ușor,
Dar are minte coaptă și ochi pătrunzător,
Și inimă-ndrăzneată, și-nvățătură multă.
Pe mine mă respectă, de mine el ascultă .
Așa domn ne convine, așa ginere vreau.
Domnind, el va fi brațul, iar capul voi fi eu!

(Iese prin fund.)

SCENA 3

ANA, MAICA FEVRONIA, *(între prin fund)*

MAICA

Și Vodă a fost vesel, zici tu, ca niciodată?

ANA

Dar! cît a ținut masa, cu fruntea-nseninată
Măria sa pe Despot zîmbînd la ascultat .
Era cu Vodă-n față la masă așezat,
Plăcut, isteț la vorbă, purtînd mărirea-n sine,
Sub haina spaniolească ce-l prinde-atît de bine!
Încît, zău, de m-ai crede, măicuță, între noi,
Adevăratul Vodă părea dintre-amîndoi
El, Despot! . Lîngă dînsul, la spate, în picioare,
Sta Toma, vel-paharnic, ținînd două ulcioare,
Din care-i dregea singur vin dulce în pahar,
Făcînd turcești talîmuri, cît poate un bulgar.

MAICA

Dar spune-mi: Doamna, Doamna era și ea voioasă?

ANA

Voioasă, fericită, la față luminoasă,
Căci ea vedea pe Vodă prin Despot fărmeceat
Și pe-al ei văr, pe Despot, de lume admirat.

MAICA
(zîmbind)

De lume și de tine?

ANA
(exaltîndu-se)

Și cum să nu-l admire?

El ne-a făcut de viața-i o lungă povestire,
O halima întreagă și plină de minuni
Ca cele de pe timpul vitejilor străbuni.
Ne-a spus a sale lupte și trecerile sale
Prin cîmpuri sîngeroase, prin curți imperiale,
Cînd simplu om de oaste, cînd prinț adevărat,
Recunoscut de Carol, augustul împărat
*Ne-a spus cum el, viteazul, a răsipit îndată
*Cu cavalerii negri, a frîncilor armată
*La Renti, Valenciena Hezdin și Teruan
*Sub contele de Schwarzburg, vestitul căpitan,
*Și ce-a vorbit cu-a lumei puternică treime,
*Regi, filosofi și Papă . și altele-o mulțime.
Apoi ne-a spus de țărături scăldate-n aer cald
Ce sînt cu drag încinse de-o mare de smarald
Și au fructe de aur, și zile-n veci frumoase,
Și nopți de încîntare ca ziua luminoase.
Ah! Ce să-ți zic, măicuță?... Mesenii încîntați
Rămas-au, ascultîndu-l, flămînzi și însetați,
Atît era de vie și de atrăgătoare
Vorbirea lui!

MAICA

Nepoată, aș pune o prinsoare
Că dintre toți mesenii cel mai cu drag răpit
Ai fost tu, Anicuța.

ANA
(uimită)

Eu?

MAICA

Tu . . . Vezi? te-ai roșit . . .

Ascultă-mă, copilă: Tu ești o dulce floare ^{ANA}
Ce n-a văzut sub ceruri decît zile cu soare
Și nici macar visează de zilele cu nori,
Amare, furtunoase, cumplite pentru flori.
Alină, înfrînează a ta închipuire,
C-ades ne rătăcește a inimei pornire,
Și cînd din fărmeceare cercăm să revenim
În brațele durerei cuprinse ne găsim.
Nu zic că Despot este om rău . . . Doamne ferește!
El e creștin, se-nchină, pe Dumnezeu slăvește
Și mie totdeauna mîna-mi sărută, dar,
Ca să nu-ți fie lipsă dumnezeiescul har,
Gîndește, copiliță cu blîndă inimioară,
Că paserea ce cîntă e pasere ce zboară.
Străin e Despot . .

ANA
(răpide)

Despot? ah, maică, nu-i străin.
E văr cu Doamna noastră, e conte palatin,
E cavaler de aur, e prinț de la Elada,
Distins de Papa-n Roma, de Carol în Grenada,
Și de al meu părinte, iubit . . într-un cuvînt,
El e oaspele nostru ș-un oaspe știi că-i sfînt.

MAICA
Sfînt, sfînt, nu totdeauna. (*În parte.*) Curată
nebunie,
Cu fată mare-n casă asemenea-ospeție.

(Tare)

Ah! scumpă nepoțică, tu faci un vis frumos,
Dar visul .

(Zgomot de glasuri în curte.)

ANA
(alergînd la fereastră)

Ce s-aude? ce zgomot?

MAICA
Unde?

ANA
Jos.
Privește ici în curte.

MAICA

(apropiindu-se de Ana)

Ce?

ANA

O mulțime mare
Se uită-n fund spre poartă cu spaimă și mirare.

MAICA

Ce-i oare? Vai de mine! o fi iar vreun bunt?

ANA

Ba nu; în depărtare nu vezi lucind un punct?
El vine și tot crește... dar e un om călare
Ce văd? e însuși Despot! Ah! Doamne ,sare,
sare

Chiar peste zidul curței!

MAICA

(speriată)

Sărmanul! s-a zdrobit?

ANA

(veselă)

Ba nicidecum.

MAICA

Nu?

ANA

Iată-l... în loc el au oprit
Fugarul alb de spume și, vesel, cu mândrie,
Se-nchină-n dreapta,-n stînga, la toți zîmbind,
și mie!
Ah! pare că-i un rege!

MAICA

Fugi, dragă, din ferești.
Nu stă o fată mare în ochii bărbătești.

(Glasuri zgomotoase afară.)

GLASURI

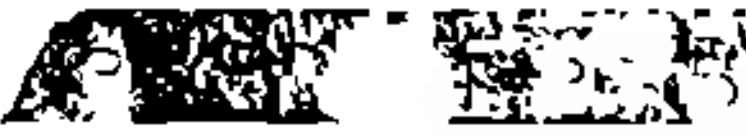
Ura! — Trăiască Despot! — Frumos viteaz el este! —
Să juri că-i Sfîntul Gheorghe! — Chiar zmeul din
poveste!

DESPOT

(sub ferești, în curte)

Na, oameni buni! Voi astăzi să beți în cinstea mea,
Și-n sănătatea Doamnei să beți!

GLASURI

 Vom bea, vom bea,
Ura!

MAICA

Fugi din fereastă, fugi... Despot întră-n casă.
Hai în camara noastră.

ANA

Ba, vină lângă masă.

(Merg de se pun pe jilțuri, lângă mesuța din dreapta.)

SCENA 4

ANA, MAICA FEVRONIA, DESPOT *(între prin fund)*

DESPOT

(rîzînd)

Ce vesel a fi Vodă cînd teafăr m-a vedea!
A! dona Ana! *(Se-nchină Anii.)* Maică
(Sărută mîna Fevroniei.)

ANA

(în parte)

Cum bate-inima mea!

MAICA

De ce-i atîta lume în curte adunată?

DESPOT

Ca să mă vadă-n luptă cu-o feară blăstemată,
O iapă tunisiană ce-n fugă pîn-acum
A dus pîc cîea lume vro zece oameni.

ANA

Cum?

Ș-ai îndrăznit?

DESPOT

Mai bine era s-arăt sfială
Decît să vadă lumea că-s om cu îndrăzneală?
Ș-apoi . . . cum de n-ar trece prin foc chiar cei fricoși
Cînd sînt cu-nduioșire priviți de ochi frumoși?
Și cum, prin ce cuvînte aș spune a mea fală
Văzîndu-te prezentă la lupta-mi triumfală,
Atunci cînd mii de oameni stăteau cu ochi deschiși,
Să mă privească-n curte ucis de-un cal?

ANA

(înfiorată)

Ucis?

MAICA

Ferește, Doamne sfinte!

DESPOT

În Spania se spune
Că Linda Raia, fiica lui Boabdil, minune
Ascunsă în Alhambra, la lume s-arata
O dată pe an numai, ș-atunci soarele sta
Pe cer ca s-o admire, uitînd de a lui cale,
Și mii de flori frumoase ieșeau pe-a vegăi vale,
Și inimele-n sînuri ca ele înfloreau,
Și maurii în lupte sub ochii săi mureau,
Crezînd că merg în raiul lui Mohamed, ferice

(Apropiindu-se de Ana.)

O altă Lindă Raie, de la ferești, de-aice,
S-au arătat azi mie, ș-atunci, cînd te-am zărit,
Mă jur pe-astă icoană, chiar rege m-am simțit!

MAICA

(cu spaimă)

Dar candela e stinsă! Vai! candela e stinsă!
Semn rău! nenorocire! de groază sînt
cuprinsă.

(Merge la icoană, ia candela și iese în stînga.)

SCENA 5
ANA, DESPOT

ANA
(îngrijată)
Semn rău?

DESPOT
Ce-mi pasă mie! . . . O candelă s-a stins,
Dar alta, mai cerească, în mine s-au aprins,
Ce luminează tainic o gingașă icoană.

ANA
(zîbind)
Icoana unei sfinte?

DESPOT
Dar'

ANA
Care?

DESPOT
Sfînta Ană.

ANA
Patrona mea slăvită?

DESPOT
Și zeitatea mea,
Ce mă conduce-n lume, precum îi conducea
Luceafărul pe magii din Răsărit, și care
Ca să ajung la dînsa, mă-ndeamnă a fi mare.

(Ana voiește a se retrage.)

DESPOT
(oprind-o)
O, dona Ana, lasă pe-un biet nenorocit
S-apropie altarul de care-i despărțit
Și, tremurînd, să-ți zică: Angelică madonă,
Căci nu pot a depune pe frunte-ți o coronă?!

ANA
(rîzînd)
Cum? o coroană, mie?!

DESPOT

Dar', suflet îngeresc!
Ești visul fericirii mele.

ANA

Eu?

DESPOT

Te iubesc!

ANA

(veselă, în parte)

El! Despot mă iubește!

DESPOT

Ieu martur provedința,
Care-mi cunoaște gîndul și-mi vede conștiința.
Iubesc în tine cerul și naltul creator,
În tine iubesc lumea, prezent și viitor,
În tine am credință, în tine îmi pun traiul,
El făr' de tine-i iadul. Ah! dar cu tine-i raiul!

(Ingenunchează.)

ANA

(în parte)

O! Doamne, îmi perd mintea. Ce-aud? Ce-am auzit?

DESPOT

Ană,-un cuvînt.

ANA

Ah! Despot, mi-e sufletul uimit,
Mi-e mintea tulburată... În casa părintească
N-a îndrăznit nici unul mie-astfel să-mi grăiască.
Cum? mă iubești pe mine?

DESPOT

Dar'! . . . te iubesc, pierdut,
Mai mult și decît țara în care m-am născut,
Mai mult și decît tronul!

ANA

(cu glas solemn)

Despot, aste cuvinte

Le-aude cerul! . . .

DESPOT

(apucînd-o de mînă)

Ană, prin mii de jurăminte
Mă leg eu cătră tine

(Moțoc apare în fund.)

SCENA 6

ANA, DESPOT; MOȚOC

MOȚOC

(simulînd indignarea)

De cînd pe-acest pămînt
Trădarea neagră calcă și spurcă pragul sfînt
Al ospetiei?

ANA

(spăriată, în parte)

Doamne!

MOȚOC

Ce? nici o respectare
Nu mai există-n lume? și oarbă desfrînare
Răpește azi copiii sub ochii părintești?

(Anii)

Cum de-ai uitat, sărmană nebună, cine ești?
Cum de-ai uitat de muma ce te-a născut, copilă
Lipsită de rușine?

ANA

Iertare! Fie-ți milă!

MOȚOC

Cum de-ai uitat de mine?

ANA

(desperată, cade-n genunchi)

Ah! tată, îl iubesc!

DESPOT

Nu ne-osîndi, Moțoace, cu glasu-ți părintesc.
Iubirea e un înger ce-n casă cînd pășește

Și pragul, și căminul cu pasul lui sfințește.
Iubesc pe a ta fiică și de soție-o vreau.
Primește-mă în brațe ca pe copilul tău.

MOTOȚ

(vesel, în parte)

Al meu e Despot! Planu-mi ie zbor acum mai tare.

DESPOT

(rugător)

Moțoace

ANA

Tată .

MOTOȚ

(după o pauză)

Copiii mei! Fie! și binecuvîntare,

ANA

(aruncîndu-se în brațele tătîni-său)

Ah! tată!

MOTOȚ

(sărutînd-o)

Trai bun și cu noroc!

DESPOT

(în parte)

E scară de-nălțare un socru ca Moțoc.

MOTOȚ

(Anii)

Acum mergi de te roagă, copila mea, în pace,
La cel de sus, ce toate le face și desface.

(Ana pleacă în stînga. Despot o conduce pînă la ușă.)

DESPOT

Cînd te-i ruga, iubito, la sfîntul Dumnezeu . . .

ANA

(cu dragoste)

Gîndi-voi tot la tine.

MOTOȚ

(în parte)

A! Despot e al meu!

SCENA 7

MOTOȚ, DESPOT

MOTOȚ

Acum sîntem noi singuri! Să ne privim în față.
Norocul, știi, atîrnă de la un fir de ață,
Slab omului nemernic, bun celui iscusit,
Și tare ca odgonul pentru cel hotărît.
Despot! a sosit timpul ca să cercăm norocul
Noi doi! . . . cu sumeție în vînt s-aprindem focul.
Te uită drept în ochi-mi și-mi spune: ești bărbat?
În stare să-nfrunți moartea cu gînd nestrămutat?
Ești om în stare-a merge de-a drept cătră mărire,
Pe margini de prăpastii călcînd făr-oțărîre?

DESPOT

Sînt! . . . Tron, sau moarte! iată deviza ce-am înscris
În falnicul meu suflet, în peptul meu decis.
Venit-am în Moldova cu gîndul și cu planul
Din scaunul domniei s-alung pe Lăpușneanul,
Și de pe ai săi umeri hlamida să smuncesc.
Sînt gata!

MOTOȚ

Gata?

DESPOT

Gata să mor sau să domnesc!

MOTOȚ

Bine . . . Acuma, Despot, mă lasă . . . timpul trece.
De-a țării boierime, cei mai fruntași, vro zece,
Aici au să s-adune, spre a ne concerta.

(Îl conduce până la ușa din dreapta și-i dă mîna.)

Dea domnul să-ți pot zice curînd: Măria-ta!

(Singur.)

Moțoace, vîlva lumii e rîu cu nalte maluri . .
Faci bine, nu faci bine să te azvîrli în valuri?
'Și oare căzînd tronul pe mîna lui Despôt,
Nu ar cădea și țara cu-ai săi boieri, cu tot?

(Stă pe gînduri.)

Oricare înălțime sub cer se prăbușește,
Tot surpă și doboară ce-n cale-i întîlnește
Gîndește-te, Moțoace . *(Hotărît.)* A! fie cum a fi!
Nu are parte cine nu știe-a se jertfi.

(Ușile din fund se deschid.)

Dar vin boierii . iată-i . La lucru-acum, Moțoace!

SCENA 8

*MOTOC, TOMȘA, HARNOV, SPANCIOC, STROICI, TOROIPAN
și alți cinci boieri intră prin fund, dau mîna cu Moțoc și merg de
se așază împrejurul mesei; Tomșa, în capătul din stînga; Moțoc,
în capătul din dreapta.*

MOTOC

Poftim, boieri, prietini, poftim, veniți încoace
Și v-așezați pe jîlturi ca sfetnici înțelepți,
Precît viteji la lupte, pre-atît la cuget drepți.
Poftim!

STROICI

Dar unde-i Despot? să-l lăudăm în față
De fapta lui de astăzi, frumoasă și semeată.
Noi l-am văzut călare pe zmeul arăpesc,
Zburînd cum zboară vîzul din ochiul omenesc,
Și sub fereasta doamnei, venită ca să-l vadă,
Silind să steie iapa și pe genunchi să cadă,
Apoi sărînd cu dînsa trei buți de Odobești,
Sub ochii cei de pardoș, sub ochii lăpușnești.

SPANCIOC

Se zice că în vreme ce gloata striga ura,
De ciudă, Lăpușneanul cumplit își mușca gura.
El s-aștepta ca Despot, slăbind ca un mișel,
Cu iapa s-o pătească cum a pățit-o el.

STROICI

Doar un fecior ca dînsul de zmei grijă nu are.
Voinic e din picioare, voinic și de călare.

TOROIPAN

Aşa-i, şi precît Despot pe cal e îndrăzneţ,
E şi armaş de frunte.

HARNOV

(cu entuziasm comic)

Sumet măreţ . isteţ!

UN BOIER

Şi e mintos.

ALTUL

Şi darnic.

ALTUL

Şi de înaltă viţă.

ALTUL

Stejarul bun şi trainic dă trainică mlădiţă.

MOTOȚ

Boieri, îmi pare bine că vă aud, pe rînd,
Pe Despot, al meu oaspe, cu toţii lăudînd,
Fiind de lumea-ntreagă iubit, apretuit,
Căci am o bună veste cu voi de-mpărtăşit . .
Cu fiica mea, cu Ana, vrea Despot să se-nsoare.

HARNOV

(linguşind)

Păreche minunată! Ea, lună; şi el, soare!
Şi cînd e cununia?

MOTOȚ

Cînd? Voi sînteţi chemaţi.
A hotărî şi ziua, şi .

TOTI

Noi?

MOTOȚ

Voi! ascultaţi:

Ne-am plîns în multe rînduri de vodă măcelarul,
Şi-n orice întîlnire ne-am revărsat amarul
Prin vorbe şi blăstemuri, întocmai ca muieri,

Ba Lăpușneanu-i aprig și rău pentru boieri,
Ba Lăpușneanu-i tiran, ba-i feară făr' de nume,
Ba-i hoț, calău, urgelnic, ba-i ciumă pentru lume.
Așa-i?

BOIERII

Așa!

MOȚOC

Ei bine, ce sîntem noi aici?
Stăpîni pe soarta noastră, sau robi plecați sub bici,
Ca, fără de pă sare și fără sînge-n vine,
Noi să răbdăm pe tronul acestei țări . pe cine?
Pe-un tiran, un fățarnic, o ciumă, un viclean.
Un dușman al Moldovii, un hoț, un Lăpușnean?
Răspundeți: Se cuvine ca noi să fim o turmă,
Și el, cu ghioaga-n mîină, de noi să rîdă-n urmă?

BOIERII

Nu, nu!

MOȚOC

Ce dar să facem?

STROICI

Din tron să-l răsturnăm!

MOȚOC

Jurați pe cea icoană că vreți?

BOIERII

(se scoală și întind mînele spre icoană)

Jurăm! jurăm!

MOȚOC

Jurați, boieri, că-n ceasul cînd eu v-oi da de știre,
Voi îți sări la goană cu toți într-o unire?

BOIERII

Jurăm!

MOȚOC

(căt re cer)

Atotputernic! Tu, Doamne, sfînt, sfînt, sfînt!
Primește la altaru-ți al nostru jurămînt,
Și pentru-al țării bine din cer ne luminează,
Și inimele noastre acum le-mbărbătează!

BOIERII

Amin!

(Se pun iar pe jilțurile lor.)

SPANCIOC

Amin! Dar'! însă, întreb iar pe Moțoc:
Dînd jos pe Lăpușneanul, urcăm pe cine-n loc?

MOTOC

Pe-un om viteaz și darnic, de viță strălucită,
Armaș, călăreț ager, cu minte iscusită,
Precum ați spus-o însuși . Pe-un om ce-au învățat
De la-mpărații lumii a fi chiar împărat;
Pe-un om ce are dreptul la tron ca să aspire
Și prin iubirea noastră, și prin a lui rudire.

SPANCIOC

Dar unde-i?

(Moțoc se duce la ușa din dreapta, o deschide și aduce pe Despot.)

■

SCENA 9

Cei dinainte; DESPOT

MOTOC

Iată-l!

BOIERII

(sculîndu-se)

Despot?

MOTOC

Despot!

(Tomșa se ridică indignat, răsturnînd jilțul său.)

TOMȘA

✱

Un bizantin!

Un grec! . Ce? oare-n țară nu crește decît spin?
Ce? tot pămîntul nostru e în așa stîrpire,
Și neamul nostru ager e în așa-njosire,
Cît pe moșia noastră să nu găsim un pom,
Și pentru tronul țării să nu găsim un om?!
Unde-am ajuns, o! Doamne! Ce ți-am greșit noi ție

Ca un boier de-al țării, un moldovan, să vie
C-un zvînturat de mînă, să ni-l arunce-aici
Ca domn, cum se aruncă pomana la calici?!
Rușine, fărdelege, batjocură, trădare!

MOTOC

Miști, Tomșo!

TOMȘA

O, Moțoace, mă jur: păcatul mare
Că n-ai intrat, bătrîne, de viu chiar în mormînt
C-un ceas mai înainte de-a zice-acest cuvînt
Vrei greci tu la domnie? Deci sufletu-ți răspundă
De răul care-n țară prin greci a să pătrundă!

MOTOC

(stăpîindu-se)

Tu aiurești, sărmane Eu nu-s hain, nebun
Cînd vi-l aduc pe Despot și domn eu vi-l propun.
Mi-e inima amară precum îți e și ție
De a vedea Moldova un cuib de anarhie,
În care tot smintitul se crede-un om prădat
Cînd vede tronul țării de altul ocupat.
Mi-e inima atinsă de-a morței grea lovire
De a vedea Moldova un cîmp de jăfuire,
Pe care toți aleargă turbați, neodihniți,
Ca să ajungă tronul din care-s îmbrînciți.
Au ochi ca să nu vadă, urechi să nu audă,
Căci inima lor stearpă cu cîrțița e rudă,
Și toți vecinii, dușmani acestei mîndre țări,
Gătesc a ei cădere prin chiar ai săi boieri,
Hrănind în al lor suflet o poftă de domnie
Ce-aduce lor peire, și țării calicie.
Destul! . vreau pace-n țară domnind sub cer senin,
Și iată de ce, Tomșo, propun un domn străin.

TOMȘA

Cuvîntul tău, Moțoace, mai rău te osîndește.
El laudă străinul, și neamul tău hulește.

(Despot se înaintează cu multă demnitate.)

DESPOT

(grav)

Viteze Tomșă! Despot, de tine-aici respins,
Respectă tulburarea din sufletu-ți aprins

Și-n tine el admiră virtutea strămoșească.
 Ce vrea corona țării pe-o frunte românească.
 Dar dacă prin minie acum n-ai fi orbit,
 De-ai fi, cum se cuvine, cu gândul liniștit,
 Ai înțelege, Tomșa, că naștere și nume
 Sînt jocuri de-ale soartei, care domnește-n lume.
 Nu, Tomșa, nu e locul ce face pe-un bărbat
 Străin, sau fiu al țării, om rău sau lăudat,
 Căci omul mare-n suflet, moșnean, străin el fie,
 În suflet poartă lumea întreagă drept moșie!
 Nu, Tomșa, nu-i cu dreptul de-a zice că-i străin
 Acel care dorește la toți noroc deplin
 Și care pentru țara ce l-a primit cu bine
 E gata să jertfească tot sîngele din sine.
 Străin este acela crunt, orb, nelegiuit,
 Ce-nfige-n rana țării cuțitul otrăvit!
 Străin este acela ce, orice nume poartă,
 Nu-i pasă de-a lui țară chiar de-ar vedea-o moartă!
 Nu dar eu, văr cu doamna, străin aice sînt,
 Ci Lăpușneanul, dușman acestui drag pămînt!

HARNOV

Jos Lăpușneanul!

STROICI

Moarte hainului!

TOROIPAN

Sfîrșească

Și viața-i, și domnia!

HARNOV

Și Despot să trăiască!

BOIERII

(afară de Tomșa)

Dar', dar'!

TOMȘA

(cătră cer)

Sînt orbi, o! Doamne din cer, nu-i asculta!

DESPOT

Boieri, recunoștința

TOMȘA

Recunoștința ta?

Pe cine vrei să-ntuneci? Cum, noi s-avem credință
În vorbele-ți viclene ș-a ta recunoștință,
Cînd tu, chiar văr cu doamna, fațarnic ca un hoț,
Vrei să răstorni din culme pe ea și pe-al ei soț?
A, șarpe, vrei să luneci sub mantia domnească?
În lături!

DESPOT

Lăpușneanul a vrut să m-otrăvească!
În cupa lui perfidă eu moartea am beut,
Și fără-a mea ispită, de mult aș fi pierdut.
El vrea, a mea peire? Deci gheară pentru gheară!
El zice: Peară Despot! Eu: Lăpușneanul peară!

MOTOC

Se va-mplini cuvîntu-ți, poporul e cu noi.

TOMȘA

Cu voi, poporul?! . Fie! . Eu nu mai sînt cu voi!
Mă duc, vă las orbirei, las țara-n seama voastră.
Să dați seamă de dînsa!

*(Trece mărș pe dinaintea boierilor și se îndreaptă spre ușa
din fund.)*

DESPOT

Ești dar în contra noastră?
Boieri, Tomșa ne lasă . El are-ntru nimic
Lui vodă să ne vîndă.

TOMȘA

(cu dispreț)

Pribeag, cu suflet mic!
Românul viețuiește și moare, cînd se jură,
Cu arma albă-n mîină, nu cu trădarea-n gură.
Învată de la dîșii a fi român, de poți.
Boieri, gîndiți la muma ce v-a născut pe toți!

*(Iese. Boierii rămîn pe gînduri. Despot și Motoc grăiesc încet
deoparte.)*

SCENA 10

Toți, afară de Tomșa

SPANȚIOC

E aspru cu noi Tomșa.

HARNOV

Lăsați-l ca să fie.
Avea gărgăuni, poate, de domn, cine mai știe?!

SPANCIOC

Eu știu! Te-nșeli! Nu, Tomșa, român dintre
străbuni,
E om în toată firea, ferit de gărgăuni,
El nu vrea domn pe Despot pentru că-i grec, dar, oare,
Să n-aibă el dreptate de țară când îl doare?
Străbunii, duși de timpuri prin feluri de nevoi,
Aveau o zicătoare, venită pân' la noi;
«Să te ferești, române, de cui străin în casă».
Pe mine astă vorbă în pace nu mă lasă,
Boieri, și eu ca Tomșa încep a sta pe gând.

HARNOV

Știi că . . . mai că . . . îmi vine firește, judecând
Mă-ntreb și eu acuma .

MOTOȚ

Ce?

HARNOV

Dacă e prielnic,
Deși-am jurat . . . s-alegem un grec?

MOTOȚ

Om șovăielnic!
Când omul are cuget, cuvîntu-i e cuvînt,
Și fapta-i și cuvîntul deopotrivă sînt.

HARNOV

Așa-i, dar voi ce ziceți, boieri?

UN BOIER

Știm noi?

MOTOȚ

Rușine!

(Despot vine în fața boierilor.)

DESPOT

Boierii stau pe gânduri, nedumeriți? Prea bine.
Deci facă-se lumină în ochii tuturor!
Să spuie toți de-a rîndul cu glas deschis, ce vor?
Eu, fără ameteală de visuri de-nălțare,
Vreau gloria Moldovii ș-a ei neatîrnare!
Mai mult . Vreau să rump jugul cumplit și rușinos
Ce-apasă omenirea în fiii lui Hristos!
Mai mult Vreau românimea,-naintemergătoare
În sfînta cruciadă, lui Hrist liberătoare.
Ca nime-n cursul lumii, nici crai, nici împărat,
De soartă-i să dispuie cu dreptul uzurpat.
Această sentinelă la Răsărit, cu fală,
Are-o menire mare și providențială,
E zidul ce oprește potopul fanatic .
Căzută acum e zidul, eu vreau ca să-l ridic!

(O pauză . . . Boierii încep a se aprinde.)

STROICI

(entuziast)

Dar', dar'!

DESPOT

O cruciadă l-apus se pregătește
În contra semilunii lui Mohamed, ce crește
Ca meteor de moarte pe cerul creștinesc.
Doi împărați și papa, vicari dumnezeiesc,
Filip, Ferdinand, Pavel, cu fulgerii în mînă,
Stau gata să detune în hidra cea păgîină,
Și tristele victime din tristul Răsărit
Așteaptă-acea minune a lanțului zdrobit.
Sublimă încercare! măreață făptuire,
Ce-nalță omenirea pîn' la dumnezeire!
Cui se cuvine fala de-a fi începător
De nu acestui ager, mărinimos popor,
Ce,-mpărtășind cu Ștefan și inima, și gîndul,
Au îngrozit osmanul ani patruzeci de-a rîndul?
Iată ce vreau eu, Despot, străinul Însă voi
Ce vreți?

STROICI

Vrem domn ca tine, în pace și război!
În ochii mei deschis-ai o zare nouă, largă
Tot sufletul spre dînsa cu tine vrea să meargă!

SPANCIOȚ

Despot! de ți-a fi faptul ca rostul să trăiești!
Fii domn în țara noastră pe Ștefan s-amintești!

HARNOV

Trăiască Despot-vodă!

MOTOC

Tăcere, cumpătare,
Urechea lăpușneană aude-n depărtare.
Boieri, noaptea se-ntinde și timpu-i priincios,
Hai s-ațîțăm răscoala în breslele de jos,
Și mîni, în zori de ziuă, să vadă mîndrul soare
În brînci pe Lăpușneanul, pe Despot în splendoare!

BOIERII

Hai!

SPANCIOȚ

(se apropie de Despot și-i dă mîna)

Să fii român verde!

DESPOT

Român m-oi arăta!

STROICI

(dînd mîna cu Despot)

Despot, noroc!

MOTOC

(asemine)

Unire!

HARNOV

(îchinîndu-se plecat)

Mulți ani, măria-ta!

(Ceilalți boieri se-nchină și ies cu toții prin fund.)

DESPOT

(singur)

E vis? . . Sînt domn, eu, Despot? Din mie iată-mă,-s mare!
Boierii, capi ai țării, cu-o nobilă mișcare
Mi-au dat frățește mîna, voioși m-au aclamat
Un singur numai, Tomșa, din toți cel mai bărbat . .

El mi-a jurat o ură cumplită, nempăcată,
El chiar mă va ucide, cînd va putea, vreodată
Un glas de presimțire mi-o spune-n taină . dar
Prudent e să lași viața vrăjmașului barbar?
Răbdare! a mea spadă o voi plînta-o-ntr-însul,
Și dacă moldovenii vor fi năîngi ca dînsul,
Voi ști eu din lei aprigi a-i face mielușori.

SCENA 11

DESPOT; TOMA CALABAIKANUL, ANA, MOȚOC, MAICA FE-
VRONIA, seimeni

TOMA

(la ușa din fund)

Pe dînsul, copii!

(Seimenii se aruncă pe Despot de-l prind.)

DESPOT

(surprins)

Ce e?

TOMA

(amenințîndu-l pe Despot cu pumnarul)

Să nu te miști, că mori!

DESPOT

(zbătîndu-se)

Săriți, prietini, oameni!

TOMA

Taci, taci, vulpe vicleană!

ANA

(între spărietă din stînga)

Despot!

MOȚOC

*(între prin fund și, văzînd lupta lui Despot, se răpede asupra lui
Toma)*

Ce-i? Hoți!

TOMA

(respingînd pe Moțoc)

În laturi . ! Dreptatea lăpușneană
L-a osîndit pe Despot la moarte!

MOTOC

O, calău!

ANA

Ce-aud? Ah, Despot!

DESPOT

(lîngă ușa din fund)

Ană!

ANA

(cade leșinată pe jilț)

E mort norocul meu!

(Moțoc și Maica Fevronia se apropie de Ana. Seimenii ies prin fund cu Despot.)

C o r t i n a c a d e.

T A B L O U L II

Un beci de închisoare. Fereastă cu gratii în stînga. Ușă în fund.
O masă cu două scaune în mijloc. Un fînar aprins.

S C E N A 1

DESPOT (pe scaun, lîngă masă)

O, soartă schimbătoare ce rîzi de omenire!
Nebun cine se-ncrede în tine cu orbire!
Nebun cine se urcă pe-al muntelui suiș,
Prapastia-l așteaptă cu-adîncu-i prăvăliș!
Așadar eu, sărmanul, a soartei jucărie,
Ajuns, iubit de-un înger, aproape de domnie,
Iată-mă-acum aice din raiul meu căzut
Și din lumina lumii în umbră iar perdut! . .
Sînt eu? Sînt treaz? În viață? . Și adevăr e oare?
Eu, Despot, vultur falnic, eu zac la închisoare!

(Se scoală și cată împrejur.)

Acești păreți sînt umezi, triști, negri! Ah, ei sînt
Nu ziduri de palate, dar ziduri de mormînt!

În ele cine intră din ele nu mai iese
Decît pe-o raclă neagră, cu zilele-i culese!

(Infiorîndu-se.)

O, reci fiori de groază prin sufletul meu trec,
Răsuflu-aburi de moarte . . . Un biet străin, un grec,
La cine pot să aflu o rază de-ndurare?
La doamna numai, însă nici o putere n-are,
Căci vodă Lăpuşneanul de milă-i depărtat
Cît de pămîntul negru e cerul înstelat.
Cum? mort în floarea vieţii? cum?

mort ca un mişel

Ucis de Lăpuşneanul, lipsit de tron? . . . Şi el?!
O! nu, nu, nu se poate! . . . Cu unghiile tocite
Voi sparge-această hrubă ce-n sînul ei mă-nghite
(Se azvîrle turbat peste păreţi şi loveşte cu pumnii.)

Deschide-te, morminte! . . . dă-mi drumul, să-mi răzbun!
Cădeţi, infame ziduri! *(Căzînd pe scaun.)* Ah!
Doamne, sînt nebun . . .

(După o scurtă pauză.)

Mizerie! Cu gîndul pătrund bolta cerească,
Şi braţul meu nu poate o peatră să urnească!
(Induioşîndu-se.)

*Ah, nu-i nici o sperare Cei ce m-au cunoscut
*Vor zice:-a fost un Despot, a fost . . . Ce s-a făcut?
*Şi toţi m-or da uitărei . . . chiar Ana lume, lume!
*Uita-va şi amorul, şi jalnicul meu nume.
Adio, planuri nalte! Adio, mari sperări,
A lumei ideale, sublime aspiraţi!
Adio, tot: junie, lumină, fericire . . .
Năluca este omul, şi viaţa — o clipire.

(Priveşte fereastra.)

O, Despot, te salută a vecinicieii zori.
Fii om! Cînd vine moartea, te-nchină ei şi mori!

(Stă abătut, cu capul plecat pe braţul lui.)

SCENA 2

DESPOT, CIUBĂR-VODĂ *(între; uşa se închide după el)*

CIUBĂR

Ei! . . . Despot, frate Despot, aşa-i că ai păţit-o?

DESPOT

(tresărind)

Ce-aud? Ce văd? Smintitul?

CIUBĂR

Cu vodă-ai împlinit-o?

(Privește beciul.)

Frumos palat! Privește: ce stofe pe păreți!
Pe jos ce de covoare țesute cu . bureți!
Ce mobile-aurite! Ce mîndre policandre!
Mărire ție, vodă, măi vodă Alexandre,
Ce bine știi în curte pe oaspeți să primești
Și pe-ale tale rude cu drag s-adăpostești!

DESPOT

(în parte)

Sărmane Despot! iată la ce-ai ajuns pe lume:
Să rîdă și nebunii de tine cu-a lor glume!

CIUBĂR

Despot!

DESPOT

Ce vrei, năuce?

CIUBĂR

Năuc ești tu, și prost!
Tu vezi ce sînt eu astăzi, iar nu ceea ce-am fost.
Am fost odinioară un domn în strălucire,
Cît soarele cu mine era-n nepotrivire;
Puternic ca trei Caesarî, frumos ca Machedon,
Călare pe un sceptu, iar nu pe-acest baston.
Și mă loveam cu capul de nouri și de stele
Și măsuram pămîntul cu pasurile mele!
Dar vodă Lăpușneanul, un hoț, un destrămat,
M-a prins, și de-a mea vîlfă în drum m-a dezbrăcat.
Și eu, și tu ajuns-am ca două frunzi uscate,
De-o pînză de paingăn în aer aninate.
Tot vîntul, mic sau mare, ne clatină suflînd . .
Ei, ș-àpoi? Vîntul bate, și cîinii fug lătrînd.

(Se apropie de fereastă.)

DESPOT

(în parte; sculîndu-se)

O! Doamne, să fiu oare și eu în a lui stare,
În cîmpul nebuniei, pe-un gărgăun călare?
Cum? visurile mele de falnic viitor
Să fi făcut din mine un om aiuritor,
Ca dînsul?

CIUBĂR

Frate Despot, știi tu ce-i mădrăguna?
O fată ce aleargă pe cîmpi cînd iese luna
Și merge de se scaldă în roua de pe flori,
Cu gînd să se mărite c-un împărat în zori.
Am prins-o într-o noapte, frumoasă, goală, albă,
Dar hoțul, Lăpușneanul, mi-a șters-o, ca pe-o salbă!
Ce-mi pasă! Scaraoțchi îi este lui nănaș,
Iar eu al mădrăgunii sînt mire drăgălaș.

(Ie o poză maiestuoasă)

DESPOT

Dar bine, Ciubăr, spune-mi: Cum ai intrat aice?
Și tu ești, ca și mine, închis?

CIUBĂR

Eu? Cine zice
C-a îndrăznit vrodată o mînă de capcîn
Măcar să se atingă de-al lumelor stăpîn?
Nu! Am venit eu însumi la tine-n pușcărie,
Trimis de Lăpușneanul, să-ți țin tovărășie,
Ca să-ți grăiesc de moarte ca un prietin bun
Păn' ce-a veni calăul, al temniței tăun.

DESPOT

Cum? Lăpușneanul însuși ți-a dat astă solie?

CIUBĂR

El . și-ți trimite iată un dar de berbănție.

(Aruncă pe masă ecrinul oferit de Despot doamnei Ruxadrii.)

Șiraguri și paftale, să ai cu ce-amăgi
Nevasta lui Satana, spre a vă îndrăgi.

(Se pune pe un scaun în față cu Despot.)

Ei! ce mai zici tu, Despot? . Aşa-i că viaţa-i scurtă!
Aşa-i că nu plăteşte nici cât un dram de turtă?
În faptul viu al vieţii ne pare drumul lung,
Trei paşi de-abiè, şi-n capăt picioarele ajung.
Omul, ca iarba! Viaţa, ca iapa cea bălţată!
Cât trece dealul mare, nu se mai vede iată!
Eu, unul, cred că omul nerezemat de tron
E mic ca şi o muscă pe muntele Sion
Dar tu, ce eşti acuma sosit pe prag de moarte,
Ce zici?

DESPOT

(în parte)

O, ce idee! (Tare.) Eu zic că relei soarte
E drept să ne supunem, când altfel nu putem.

CIUBĂR

Cum asta?

DESPOT

Tu, de pildă, lipsit de diadem,
Să duci o viaţă tristă şi plină de nevoie,
Iar eu în astă ţară să fiu domn făr' de voie.

CIUBĂR

Ce? Tu? Domn?

DESPOT

Eu, Ciubere! (Tainic.) Crezi tu că-s destinat
A trece-n ceea lume tăiat sau spînzurat?
Te-nşeli! . Ai mei prieteni sînt gata ca să vie
În zori şi să mă ducă de-a dreptul la domnie.

CIUBĂR

Ce spui? Ce spui?

DESPOT

Şi martur mi-e sfîntul Dumnezeu
Că eu fug de putere ca de păcat.

CIUBĂR

Nu eu!

DESPOT

Aşa-i fatalitatea, şi n-am, vai, ce mă face,

Am să fiu domn, Ciubere, de-mi place, de nu-mi place.
Ah!

(Face un gest de desperare.)

CIUBAR

Și te plîngi de asta? Ești un nebun, nătîng!

DESPOT

Decît păstor de oameni, mai bine, zău

CIUBAR

Te plîng

DESPOT

Eu sînt un biet om simplu, eu n-am visuri deșarte,
De grijile mărireii doresc a fi departe.
Mi-e teamă să fiu capul unui popor.

CIUBAR

Ba, zău,
Decît a fi în coadă, mai bine-n frunte vreau.

DESPOT

(observînd pe Ciubăr, care se exaltează la cuvintele lui)

Nu-mi place pompa lumii, nici la a mea ivire
Poporul să m-aclame, poporul să m-aadmire,
Și oștile să-nchine stindarde-n fața mea,
Și-n frunte-mi să lucească surguciul, ca o stea,
Și surlele să cînte, și tunul să detune,
Și clopotele toate în cale-mi să tot sune.
Ș-apoi, Ciubere dragă, eu am cugetul drept,
Și mult și greu se bate a mea inimă-n pept
Cînd știu că tronul țării e dreapta moștenire
A lui Ciubăr.

CIUBAR

(îmbrățișînd pe Despot)

Ah, frate, ești bun, bun peste fire.
Nu eu cînd vine fala aș zice ba! . . nu eu!
Hei, căci nu vrea norocul să fiu în locul tău!

DESPOT

Ai vrea?

CIUBĂR
Cum nu!

DESPOT
E lesne.

CIUBĂR

Cum, cum, cum?

DESPOT

Foarte lesne.

CIUBĂR
Dar cum?

DESPOT

Te schimbă-n Despot, din cap și pînă-în glezne,
Și mîni, în zori de ziuă, poporul, adunat,
În locul meu te-a duce pe tine la palat.

CIUBĂR
Mîni?

DESPOT

Mîni. (*În parte.*) S-a prins nebunul!

CIUBĂR
(*încîntat*)

Despot, m-ai scos din minte.
Domn! eu, Ciubăr! dă-mi iute a ta îmbrăcăminte,
Dă-mi pălăria!

DESPOT

Na-ți-o!

(*Ciubăr schimbă hlamida pe mantaua lui Despot.*)

CIUBĂR
Și-n schimb na stema mea,
Dar fii cu îngrijire, să nu te culci pe ea.

(*Schimbă stema pe pălăria lui Despot.*)

DESPOT

Ce-ți pasă, mîni te-așteaptă o stemă-mpărătească.

CIUBĂR

(vesel)

A, știu că Lăpușneanul de ciudă-a să plesnească.

DESPOT

Acum, ici, lângă masă, te-așează liniștit
Și stăi ca un om mare, pe gânduri adâncit.

(Ciubăr se pune pe scaun.)

Așa, și pălăria pe frunte ți-o apasă,
Nici cum să te cunoască cine-ar intra în casă.

CIUBĂR

Bine-i așa?

DESPOT

Prea bine.

CIUBĂR

Dar tu ce-ai să devii?

DESPOT

Eu, dintre morți, Ciubere, mă-ntorc pîntre cei vii.
Noroc de-acuma nouă! Cu pene-mprumutate,
Tu zbori cătră mărire, eu — cătră libertate!

(Îmbrăcat cu hlamida și încoronat cu stema lui Ciubăr, vine în fața scenii.)

Nebun aici intrat-am? Nu știu, dar nebun ies.
Priviți! . . . din pompa lumii cu ce, vai, m-am ales?
Cu-o stemă de hîrtie, cu-o cîrpă de hlamidă,
Cu tot ce poate face pe oameni ca să rîdă.
Dar bună-i răzbunarea! pre sfîntul Dumnezeu,
Voi rîde mult mai tare și eu la rîndul meu!

(Iese.)

UN GLAS

(afară)

Stăi! Cine-i?

DESPOT

(imitînd glasul lui Ciubăr)

Ciubăr-Vodă.

GLASUL

Treci.
(*Hohote de rîs afară.*)

CIUBĂR

(*singur*)

Prost! să-mi lasă mie
Tot ce-i mai scump: mărire, putere, avuție,
Și el să nu vroiască a fi chiar domnitor!
Nebun! (*Cască.*) Dar eu, cu minte . . . mă-nalț . . . și
zbor, și zbor
Sus, sus, pe vîrful lumii ce-n visuri se arată
Cînd omul mîndru doarme cu gura lui căscată .
Poznașă întîmplare! (*Cască.*) Eu, domn, eu,
domn, eu, domn!
Pe tron . mă urc . . cu fală și . . . însă . . . cad de somn!
(*Adoarme cu capul pe masă.*)

C o r t i n a c a d e .

ACTUL III

Salon în castelul lui Laski, în Ardeal. În fund, ușă mare și largă, de capelă. În dreapta, ușă tainică. În stînga, ușă mare. Alături cu capela o ferăastă Panoplii și portrete de palatini pe păreți. O canapea, în dreapta, planul I. O masă mică lîngă ea. Pe masă, un ecrin cu juvaere.

SCENA 1

CARMINA, DESPOT (pe canapè)

CARMINA

Tu ești, iubite Despot?! . . . te-ascult, te simt, te văd!
Tu ești, inima-mi spune, și tot nu mă încred.

DESPOT

Eu sînt, eu, lîngă tine, iubita mea Carmină.

CARMINA

Grăiește-mi, prelungește părerea mea divină;
Îmi pare că sînt prada celui mai dulce vis.
El sufletu-mi îngîină și raiul mi-a deschis.

DESPOT

(cuprinzînd-o cu brațele)

Nu vezi? a zburat visul, lăsîndu-mi mie prada.

CARMINA

Ah! Despot, scumpe Despot, mă cred că-s în Grenada!
Vorbește-mi tu de dînsa, cu glasul tău iubit,
Să mă report ferice, în gîndul meu răpit,
La patria-mi cu soare, cu-amor, cu poezie . . .
O, magică Grenadă! o, dulce-Andaluzie!

(Plînge.)

DESPOT

Carmina . . .

CARMINA

Ah! mă lasă să plîng . . mie- dor

DESPOT

Nu vreu.

Vreu să-mi zîmbești.

CARMINA

(zîmbind pîntre lacrimi)

Vrei? fie . *(Plînge.)* Ah, nu pot, scumpul meu

DESPOT

De ce atîte lacrimi cînd după despărțire
Ne regăsim ferice în leagăn de iubire?
Cînd Laski-i dus departe, și oaspeții cu el?
Gîndește, sîntem singuri, noi singuri în castel!

CARMINA

Mă iartă . . sînt muncită de-o crudă presimțire
Fantasma morței zboară pe-a mea închipuire
De ce te-ai dus de-aice, de ce m-ai părăsit?

DESPOT

Pentru că-mi ești tu dragă, pentru că te-am slăvit,
Pentru că-n exaltare, împins de-a mea simțire,
Am vrut sub cer să-ți caut un cuib de fericire;
Am vrut, lărgind în ochi-ți al lumei orizon,
Să-ți pun pe frunte-o stemă, și la picioare,-un tron,
Dar soarta pîn-acuma s-au arătat contrară .

CARMINA

Ah! lipsa ta, iubite, a fost mult mai amară!
Ai pățimit tu, Despot, știu, multe-ai pățimit,
Dar eu, eu, făr' de tine, aici cum am trăit?
În lacrimi, în durere, în grijă, în muștrare,
Lipsită de-orice sprijin, străină de sperare.
Închisă-n aste plaiuri sălbatice, pustii,
Cătînd ziua și noaptea, pe drumuri, dacă vii,
Și-n loc de tine, Despot, găsindu-mă cu cine?
Cu soțul meu, cu Laski, bătrîn, gelos de mine,
Cu Zay, al său prietin, un ungur îngîmfat,
Ce vecinic mă insultă cu-amoru-i desfrînat!
Și alții, de-ai lui Laski tovarăși de beție,
Care-i mănîncă-avutul, rîvnind a lui soție.

DESPOT

Și eu, în gheara morței de două ori căzut,
Am fost numai prin tine în luptă susținut.
Căci numai pentru tine și pentru altul nime
Am vrut s-ating în zboru-mi a lumii înălțime;
Am vrut și tot vreu încă norocul a cerca,
Alături cu mine pe tron a te urca.
Tu, prin a ta frumseță, regină ești născută;
Eu vreu să fii prin mine în raze învăscută.
Destule zile negre mîhnirei ai jertfit,
E timp ca să reîntri în nimbul strălucit,
Lipită, alintată în dulce legănare,
Pe-o inimă ferbinte și plină de-adorare.

CARMINA

O, vis din soare!

DESPOT

Visul va fi realizat,
Carmină, căci amorul e zeu înaripat,
Și el ne va conduce, păreche-ncoronată.
Pe tronul cu splendoare din țara-nvecinată.

CARMINA

Pe tron?! (*În parte.*) Dorul meu falnic!

DESPOT

Dar'! Orice tu dorești
Se va-mplini! .. Zi numai, iubito, că vroești.

CARMINA

A! cine-i la-ntuneric și fuge de lumină?
Dar ce pot face? Spune-mi!

DESPOT

Mult poate o regină!

Pe Laski ș-ai tăi oaspeți de vrei a-ndupleca
În calea-mi îndrăzneată cu mine-a s-arunca,
Noi doi avem mărirea, ei — fală ș-avuție.

CARMINA

(decisă)

Cu toții, Despot, astăzi se vor închina ție!

DESPOT

O! scumpa mea domniță, tu mă rensuflețezi!
Ce jertfe vrei!

CARMINA

Vreu numai pe tron, să mă iubești.

DESPOT

Ah, viața mea întreagă a ta-i!

(O strînge la pept.)
(Zgomot de cai în curte.)

CARMINA

(mergînd la fereastă)

Ce-aud afară?

A! Laski și prefectul Zay vin... Iată-i, la scară.
Au și sosit... O, Doamne, ce supărare!

DESPOT

Zay

Dispune de-o oștire cu zece mii de cai.
El poate să m-ajute.

CARMINA

Cum?

DESPOT

Luînd învoire

De la-mpăratul.

CARMINA

Bine; azi am să-i fac primire
Ca niciodată, însă gelos să nu apari.

(Rîzînd.)

Zay crede că-i Apolon pierdut printre maghiari.

SCENA 2

CARMINA, DESPOT; LASKI

LASKI

(afară)

Carmina!

(Carmina se depărtează de Despot și merge spre ușa din stînga.)

CARMINA

(lui Despot)

Vine..

LASKI

(întîrînd prin stînga, sărută pe Carmina)

Carmen! A! Despot! scumpe frate!

DESPOT

Scumpul meu Laski!

LASKI

Cum? pe neașteptate?
Ce vînt, ce întîmplare la noi iar te-au adus?
Cînd ai venit?

CARMINA

Chiar astăzi.

DESPOT

Și multe am de spus.

LASKI

Zi, sînt cu nerăbdare

CARMINA

Laski, o întîlnire

Își perde, cînd sînt martori, sincera ei pornire.
Aveți, cred, multe taine . . . aice dar vă las.

LASKI

Mergi, dragă, în grădină; acolo au rămas
Și Zay, ș-ai noștri oaspeți . . .

CARMINA

Mă duc.

*(Ea preschimbă cu Despot o ochire furtivă și iese prin stînga,
condusă de Laski până la ușă.)*

SCENA 3

DESPOT, LASKI

LASKI

(întorcîndu-se răpide)

Acum răspunde!

Prin mari furtuni trecut-ai . . . o știi; însă de unde
Revii?

DESPOT

De la Moldova, din iad, unde am fost
Zdrobit, și vin la tine să caut adăpost.

LASKI

Cum? Tu renunți?!

DESPOT

Nu, Laski! un om viteaz din luptă
Nu se retrage grabnic cînd arma lui e ruptă.
Destinul crunt l-oi frînge din nou sub pașii mei.

LASKI

A! bravo! Așa, Despot, te vreau!

DESPOT

Așa mă vrei?

Iubite Laski, crede că-n viața-mi tulburată
Nu am pierdut credința în tine niciodată.
Deci vin aice iară ca barca la liman
Și-ți zic: Întinde-mi mîna . . . sînt domn până-ntr-un an!

LASKI

Și mîna, și averea, și toată-a mea putere
Sînt ale tale, Despot . . . Dispune,-ordonă, cere;
Ce vrei?

DESPOT

Vreau bani și oameni.

LASKI

Bani? Voi amaneta

Moșiile, castelul, și sper a căpăta
Vreo zece mii de galbini . . . de nu, chiar le voi vinde,
Ca să putem în grabă războiul a-ntreprinde.

DESPOT

Atîta somă numai?

LASKI

Mai mult nu cred să pot.
Căci . . . ți-o declar în taină, sînt ruinat de tot.

DESPOT

Tu, ruinat?

LASKI

A, frate, nu-ntîrzie ruina
Cînd Laski-i palatinul, și Carmen — palatina!
*Eu, știi, cu mîna spartă, născut răsipitor,
*De tot ce-i scump, tablouri, cai, arme, iubitor,
*Ținînd casa deschisă, în care tot drumețul,
*Zi, noapte, își găsește culcușul și ospățul,
*La vîrstă-naintată pierdut de-namorat,
*Cu-o nobilă spaniolă voios m-am însurat;
*Carmina din Grenada, silfidă-ncîntătoare,
*Cu foc de soare-n suflet și-n ochi cu foc de soare!
*Sosită-aici, sărmana . . . în tristul meu castel,
*Urîtul o cuprinsă; și, ca s-o scap de el,
*Am aruncat cu pumnul întregul meu tezaur,
*Vroind să-ntind pe cale-i un lung covor de aur
*Am adunat în juru-i poeți și baladini,
*Ș-o curte-mpărătească de neaoși palatini.
*Dar oricare fîntînă de la o vreme seacă . . .
*Ce vrei? ș-a mea avere cătră secare pleacă!
Deci, azi, ca jucătorul ce-aruncă, nu-n zadar,

Pe cartea unui altui chiar ultimu-i dinar,
Vroiesc cu tine, Despot, să fac tovărășie
De câștigat în parte: eu — bani, și tu — domnie,
Ș-arunc pe a ta carte întregul meu avut.

DESPOT

Eu, domn, îți dau Hotinul, cu-ntregul său ținut.

LASKI

Primesc! Noroc!

(Dau mîna amîndoi.)

DESPOT

Dar oameni?

LASKI

Oameni? . . A! hoit să fie,
De corbi nu este lipsă Cîți trebuie? O mie,
Trei, patru, șapte, zece? . În vînt cît oi striga,
Mulțime de strînsură aici va alerga —
*Hoți buni de ștreang, la ștreanguri meniți cum li
se cade
*Ce știu numai să ardă, să taie și să prade.
*Chiar în castel acuma avem cîțiva străini,
*Naprasnici șefi de bande, eroici spadasi,
*Ce vîntură-Europa cu spada vecinic goală,
*Cătînd moartea-n războaie ș-avînd groază de boală —
*Villel, care comandă cincizeci de burghinioni,
*Rozel, ce are-n mîna-i o sută de valoni;
*Și Sedleț, și Legmanul, cu multă călărime,
*Ș-Anton iubit fanatic de crunta secuime,
*Și alții mulți, afară de toți voinicii mei,
*Ce-s lupi cînd n-au prilejul ca să devie lei.

DESPOT

Prea bine, dar cu-o mîna de bravi, cît de bravi fie,
A merge la Moldova ar fi o nebunie:
Știi însuși: moldovanul e iute la război,
Tot omul e în stare a se lupta cu doi.
Ne trebuie-o putere, pot zice-mpărătească,
Nu se învinge lesne o țară românească . .
Ce zici de Zay prefectul? . . . El este ascultat
De Ferdinand? Cum oare l-am face aliat?

LASKI

O, de-ar vrea Zay, complotul, cu sprijinul său tare,
Ar merge strună, însă . . .

DESPOT

Ce strică o cercare?

LASKI

Hai să cercăm, dar află că Zay, prefect regal,
Ți-a cere-n schimb de sprijin ca să devii vasal
Lui Ferdinand.

DESPOT

Eu?

LASKI

Spune! primești cu el a face
Tratat de închinare, fie-n război sau pace?

DESPOT

(după o pauză)

Primesc!

LASKI

Deci adă mîna . . . Noroc! . . . ș-acuma hai
În turn . . . Acolo tainic să te-nvoiești cu Zay
Dar, iscăbind tratatul, ai fi tu cu credință?

DESPOT

Credința cea mai sfîntă! *(În parte.)* Cît mi-a fi
de priință . . .

LASKI

Moldova închinată lui Ferdinand . . . Ce dar!
Și pentru-a lui coronă ce scump mărgăritar!

DESPOT

Prea bine; dă de știre lui Zay cît mai degrabă.

LASKI

(Iese prin dreapta.)

Merg; tu ascute-ți limba și să te vîd la treabă!

DESPOT

N-ai grijă,-n trei cuvinte pe Zay l-am încurcat

(în parte, vesel)

Prin farmecul Carminei, frumosul avocat.

(Iese după Laski.)

SCENA 4

CARMINA, ROZEL, SOMMER, ANTON SECUIUL și alți aventurieri *(între pe ușa din stînga)*

ROZEL

*Contesă, Francisc primul, al Franței galant rege,

*Erou, poet și vesel, iubea mult a culege

*Pe câmpi de sînge — lauri, în lume — desfătări,

*Și pe frumoase buze — ferbinte sărutări.

*Eu am, francez ca dînsul, aceeași aplecare

*Și pentru vitejie, și pentru sărutare.

CARMINA

(rîzînd)

*Te cred, însă un rege cu titlu de galant,

*Cînd n-ar purta coronă, cum s-ar numi?

ANTON

(posomorît)

*Berbant.

ROZEL

*A fi berbant e probă de-o inimă-arzătoare

*Și de-o natură vie, artistă, simțitoare,

*Ce lesne se înalță spre tot ce-i luminos,

(rîzînd)

*Lăsînd pe-Anton Secuiul să mormăie pe jos.

ANTON

(în parte)

*Frînc tuieș!

SOMMER

*Francisc, primul rege-n galanterie,

*A și compus, îmi pare, o mică poezie,

*Un cîntic, o deviză cu vesel înțeles?

ROZEL

*Dar', Sommer; aste versuri, ce le cînta ades:

*«Femeia este schimbătoare,
*Nebun cine se-ncrede-n ea!»

CARMINA

*A! pentr-un galant rege ideea nu-i galantă.

ROZEL

*Eu am mai completat-o prin astă variantă:

*Femeia des e schimbătoare,
*Ferice cui se-ncrede-n ea!
*Ah! deie-mi dulcea sa favoare
*Și schimbă-se-apoi cît a vrea!

(Toți rîd.)

CARMINA

*Bravo, Rozel!

ANTON

*Palavre! mai bine-n războire

*Aș vrea ca să se schimbe această amorțire
*Ce se numește pace, căci timpul de răgaz
*Preface-n om netrebnic pe omul cel viteaz.

CARMINA

*Cum? preferați războiul decît o viață lină?!

ANTON

*Dar'! paloșului nostru i-e teamă de rugină.

ROZEL

Contesă-orice ființă se naște pre pămînt
Cu-o tainică menire, c-un dor și c-un avînt:
Noi să ne batem, floarea să scoată dulci parfume,
Și dumneata, contesă, să fii iubită-n lume.

CARMINA

Ei bine, fiți dar veseli; eu cred că nu tîrziu
Se va preface-n faptă un dor atît de viu.

ROZEL

Ne-nșeli?

CARMINA

Nu; am o veste, o veste cum vă place
De cînd a voastră armă dormind în teacă zace.
Urîtul vă mănîncă de vii; sînteți mîhniți,
Cu ochii stinși, la față galbini și vestejiți,
Cît cine-acum vă vede și cine vă cunoaște
Se-ntreabă cu mirare: ce sînt? ostași, ori moaște?

ANTON

Așa-i! decît urîtul, mai bine ștreangu-n gît . . .

CARMINA

Eu v-am găsit de lucru și leacul de urît.
Sus paloșul, la soare! sus fruntea! vîntul bate
Și-ndeamnă a navală în țări învecinate.
Vroiți voi după dînsul cu toți să vă luați?

TOȚI

Vrem! unde?

CARMINA

Nu departe colèa, peste Carpați.

ANTON

Cum? la Moldova? *Eljen!*

CARMINA

Acolo stăpînește
Un domn pe care țara întreagă îl urăște;
Cît îți sufla deasupra-i, din tron el va cădea,
Și toată-a lui avere a voastră-a rămînea.

ROZEL

Dar tronul său?

CARMINA

Acelui cu inima regească
Ce-a ști cu mîna largă pe toți să răsplătească,
Lui Despot.

TOȚI

Despot?

ROZEL

Fie! . . . de-l vrei, și eu îl vreu.

ANTON
Și eu!
CEILALȚI
Și eu!
CARMINA
(în parte)

O! Despot, ești domn, iubitul meu!
Curînd dorința noastră va fi realizată!

SCENA 5

Cei dinainte; DESPOT (vine rapide din dreapta, tulburat)

DESPOT

Amici! . . . din turn zărit-am o numeroasă ceată
Venind despre Moldova cu steag moldovenesc.
Ei par că vin aice E poate-un sol domnesc,
Trimis de Lăpușneanul în goană după mine.

CARMINA

Ce? În castelul nostru?!

DESPOT

(la fereastră)

Priviți! aice vine!
Dar'! ceata lîngă poartă afară s-a oprit.

ROZEL

De-a fi un sol de pace, să fie bun sosit,
De nu, amar de dînsul! . . . cu astă pală vie
Îi dau pe ceea lume o grabnică solie.

CARMINA

Ba nu, Rozel; stăi pacinic . . . De-a fi sol moldovan,
Ca să scăpăm pe Despot, urmează al meu plan

ROZEL

Cum?

CARMINA

Mergi de pregătește capela funerară
Ca pentru-o-nmormîntare.

SCENA 6

Cel dinainte, LASKI (între din dreapta), PISOZKI (între din stînga)

LASKI

Ce vuiet e afară?
Ce oameni sînt la poartă?

CARMINA
(la fereastă)

Pisozki,-n foişor,
De sus cu ei grăieşte . . . Vom şti curînd ce vor.
Iată-l că vine!

PISOZKI
(între)

Pane! sosit-a cu putere
Un sol de la Moldova.

LASKI

Ce caută? Ce cere?

PISOZKI

Nu ştiu, însă de Despot, sosind, a întrebat.

DESPOT

De mine? Lăpuşneanul în urme-mi a călcat . . .

LASKI
(lui Pisozki)

Mergi! . porţile deschide! ostaşii să se-adune
În şiruri pîn' la scară; fanfarele să sune
Şi steagul să se-nchine, deplin desfăşurat,
În calea lui, căci solul e ca şi-un împărat.
Mergi!

(Pisozki iese.)

CARMINA

Laski, astă pompă?

LASKI

E dreaptă; se cuvine.

CARMINA

Dar se cuvine, spune, din casă de la tine,
Răpind pe al tău oaspe, un braț îndrăznitor
Să lase-o pată neagră pe vechiul tău onor?

LASKI

Contesă, te alină. Bătrînul Laski știe
A-și împăca onorul cu sacra-i datorie.
Lui Sigismund al nostru credință am jurat.
Respect pe el în solul trimis de-un aliat.

CARMINA

Respectă tu calăul, eu respectez victima.
Țin oaspele în casă și dau afară crima,
Căci e o crimă oarbă de-a vinde-oaspele său.

DESPOT

Mai bine moarte mie!

CARMINA

Tăcere! Te scap eu.
Cu mine vină-n grabă; prin moarte simulată
Să te ferim, amice, de moarte-adevărată.

LASKI

A! planu-i bun; vă duceți!

(Fanfare în curte.)

SCENA 7

LASKI, ANTON SECUIUL, SOMMER și ceilalți oaspeți (în dreapta); PISOZKI, TOMA CALABAICANUL, urmat de seimeni;
CARMINA

PISOZKI

(întră anunțînd)

Solul!

LASKI

(făcînd doi pași înaintea solului)

Fii bun venit!

TOMA .

(între pe uşa din stînga, întovărăşit de doi căpitani de seimeni)

Eu, Toma, sol de pace, în numele slăvit
Lui vodă Lăpuşneanul, domn Țării Moldovene,
Și-n numele lui Sigmund, domn Țării Ardelene,
Vin ca să cer pe Despot, aici adăpostit!
Lui vodă el e dușman viclean și nemblînzit;
Deci viu și-ntreg am ordin să-l ieu, să-l duc în țară.
Am zis.

(Carmina reîntre și se oprește lîngă uşa din stînga.)

LASKI

Ești sol de pace? . Deci, Toma, îți zic iară,
Bine-ai intrat în casă-mi . . . și iată-al meu răspuns:
În zidurile mele oricine a pătruns
Devine-un oaspe sacru, căci legea ospetiei
Îi pune-un scut puternic sub pavăza frăției.
Aici eu sînt stăpînul! Aici stăpîn sînt eu,
Mai mult decît un rege stăpîn pe tronul său,
Și nime n-are voie, și nime drept nu are,
Cerîndu-mi pe-al meu oaspe, să-mi ceară o trădare!
Un oaspe face parte din zidul strămoșesc,
Precum onorul sacru din suflet omenesc.
O peatră scoasă . zidul, slăbit, se prăbușește . . .
O faptă rea . onorul ca frunza vestejește
Eu sînt dintr-acei oameni ce viețuiesc și mor
În casa lor întreagă cu-ntreg onorul lor!

CARMINA

(înainte)

Bine, Laski.

TOMA

Destulă atîta limbuție!
Nu mă uimești pe mine cu seaca ta mîndrie.
Ți-am spus că vreau pe Despot viu În zadar pe el
Tu cerci de a-l ascunde în vechiul tău castel .

CARMINA

Castelul n-are teamă de oaspeți a răspunde.
Pe vii el nu-i trădează, pe morți el nu-i ascunde.
Despot e mort!

TOMA

Mort, Despot?

CARMINA

Îl ceri tu în zadar,
A fost rănit de moarte trecînd peste hotar
Ș-au expirat aice, în crîncenă durere.

TOMA

Nu cred; e iscodire vicleană de muiere.
Seimeni! naval' cu toții! . . . Castelul cercetați
În numele lui Sigmund și Lăpușneanul!

(Cîțiva seimeni intră pe scenă.)

CARMINA

(se răpede înaintea ostașilor)

Stați!

Vroiți pe Despot? Iată-l!

(Deschide ușele din fund.)

(Notă: Se vede lăuntrul capelii, luminată cu policandre. Pe o masă, acoperită de catefea neagră, stă Despot lungit, palid ca un mort și cu crucea pe piept. Cîțiva călugări îl încunjură, purtînd torții aprinse. Rozel, deghizat în eapucin, stă în genunchi lîngă catafalc. Un cor de glasuri, împreunat de acordurile unui organ, psalmodiază: «Beati qui moriuntur in Domino».)

TOMA

(oprindu-se lîngă ușa capelii)

Mort?

CARMINA

Mort! Te du de spune
Lui vodă, a sa frunte cu lauri s-o-ncunune.
El a ucis pe Despot!

TOMA

E mort . . . Chiar mort îl vreau!

(Face un pas. Rozel se scoală și se pune în fața lui Toma, pe pragul capelii.)

ROZEL

În lături toți! Cadavrul este-a lui Dumnezeu.

TOMA
(amenințător)

În lături tu!

ROZEL

Profane, turbarea-ți e semeață.
Respectă măcar moartea în omul fără de viață.

LASKI
(se înaintează maiestos)

Stăi, Toma! Lăpușneanul a vrut pe Despot viu,
Solia-ți încetează aproape de secriu . .

*(Toma stă puțin nedumerit, în vreme ce ușa capelii se închide,
după ce mai întâi Rozel și alți ostași deghizați în călugări au
ieșit și s-au pus de pază dinaintea capelii.)*

TOMA
(cătră seimenii)

E mort! pentru domnie deci teamă nu mai este.
Haideți, lui Lăpușneanul să ducem astă veste.

(Iese cu seimenii lui.)

CARMINA
(la fereastă)

S-a dus, curtea-i deșartă și poarta s-a închis.

(Merge la ușele din fund.)

Despot!

(Ușele se redeschid. Despot apare pe prag.)

SCENA 8

Cei dinainte; DESPOT, ROZEL

DESPOT

Iată-mă-s iară mai viu și mai decis!

(Se înaintează în mijlocul scenii, scoțînd spada.)

Din toate-a noastre spade să facem toți o spadă,
Pe vodă Lăpușneanul la vulturi să-l dăm pradă!

ROZEL

Pas, Despot! unde-i merge, voioși mergem și noi!

DESPOT

Norocul și izbînda cu mine și cu voi!
Să dăm armelor noastre atingerea frățească.

(Toți, în rond, ating vîrfurile spadelor.)

Scînteia-nflăcărării din ele să zbucnească,
Ș-acea scînteie zboare ca fulger răzbitor
Lui Lăpușneanu-n frunte, să scrie: Trădător!
Acum el mort mă crede Eu mort, și el în viață.
E timp viul cu mortul să se-ntîlnească-n față.
La arme, frați!

TOȚI

La arme!

DESPOT

Ca domn sau ca ostaș,
În luptele de moarte mă jur a fi fruntaș!
La lupte, frați!

TOȚI

La lupte!

LASKI

Deci, haideți, fiecare
Să ne-adunăm ostași în codri, la hotare.

TOȚI

Hai!

DESPOT

Gloria vă cheamă! Zburați la glasul ei!

LASKI

Hai! . . . Moarte sau izbîndă!

DESPOT

Izbîndă, frații mei!

(Toți pleacă prin stînga. Laski se întoarce de la ușă și zice lui Despot.)

LASKI

Tu stăi ascuns aice păn' ce ți-i lua zborul.
Te las.

(Iese.)

DESPOT
(întinzînd brațele)

Carmina!

CARMINA
(aruncîndu-se n brațele lui Despot)

Despot!

DESPOT

Al nostru-i viitorul!

C o r t i n a c a d e .

ACTUL IV

Sala tronului în palatul de la Suceava. — În dreapta, pe planul I, o fereastă; pe planul II, tronul cu cortine de catefea stacoșie și cu torsade de aur. În fund, arcade ce se deschid pe o altă sală mare. În stînga, ușa apartamentului domnesc. Pe pilastrele aradelor, panoplii, dintre care una compusă de armele lui Ștefan cel Mare.

SCENA 1

LIMBĂ-DULCE, JUMĂTATE (în sentinele, lîngă arcade)

LIMBĂ-DULCE

Ai fi crezut, fîrtate, acum trei ani ș-o lună,
Că Despot, ca un fulger plecat dintr-o furtună,
Pe Lăpușneanu-n frunte de-a dreptul va lovi,
Și oastea lui domnească în clipă-o va strivi?

JUMĂTATE

Hei! dacă vînzătorul Moțoc nu-ntorcea cuiul
În broasca țării, Despot, și Zay, și-Anton Secuiul
Nu-ntrau așa de lesne în țară... Dar Moțoc...
Trădarea cică-i feară cu zece limbi de foc.

LIMBĂ-DULCE

Ce vrei? . . . Așa e lumea! Și iată, ca prin vrajă,
El, domn, și noi, plăieșii, la ușa lui, de strajă.

JUMĂTATE

Hei, bine zicea tata: «La noi să nu te miri
Nici cînd îi videa plopii dînd flori de trandafiri».
Cîte-am văzut cu ochii de cînd sîntem pe lume!
Războaie, năvălire, locuste, focuri, ciume,
Și dintre toate, răul cel mai îngrozitor,
Luptă-ntre frați, peirea sărmanului popor!

LIMBĂ-DULCE

Adîno ți-e rostul! . . . parcă te-aud cetind pe carte.
Dar vodă Lăpușneanul știi unde-i?

JUMĂTATE

Hăt . . . departe,
În Țarigrad, cu doamna și copilașii săi.

LIMBĂ-DULCE

Ce-a fi făcînd el oare?

JUMĂTATE

El? paște boboței.

LIMBĂ-DULCE

Ba, mai degrabă-aș crede că vodă, alungatul,
Pe Despot, mări-l paște întocmai ca păcatul.

JUMĂTATE

Se poate, căci în țară, sub domnul ist grecesc,
Străinii calu-și joacă și zilnic se-nmulțesc.
Încît noi, pămîntenii, purtîndu-i în spinare,
Nu mai avem în țară nici loc de îngropare.

LIMBĂ-DULCE

Pămîntul gras priește spinoaselor urzici,
Moldova-i năvălită de greci și eretici,
Și biruri peste biruri, vînături pentru masă,
Ș-un galbin pe tot anul de fiecare casă,
Încît biata sudoare a muncii s-a schimbat
Într-un părău de aur ce curge la palat.

Pé noi ne duce foamea la margine de groapă,
Şi din avutul nostru locustele se-ndoapă.
Rău e când rîde culmea de moşunoi, de jos,
Dar vai de cap când talpa-i mîncată păn'la os!
Aceste gînduri negre în mine turba-mplîntă
Şi, zău, simt cîteodată că dracul mă descîntă,
Mînia ferbe-n mine, şi, de n-aş fi plăiaş,
De n-aş fi român, frate, m-aş face ucigaş!

JUMĂTATE

Hei! asta, Limbă-dulce, n-ar fi încă nimică,
Românul rabdă multe, căci el e tare-n chică.
El are mîna largă, deşi este sărac,
Lipsit de lumîinare, lipsit şi de colac;
Dar Despot cu pacatul a dat mîna frăţească,
El rîde cu păgîinii de legea creştinească,
Icoane şi potire el le topeşte-n bani
Şi vrea pe toţi românii să-i facă luterani.
Crezi tu una ca asta?

LIMBĂ-DULCE

A fi croind, păgînul!

Îl cred, a fi vroind-o . . . nu vrea însă românul!
În lege ca în pele-i născut; el bucuros
Dă pelea, dar rămîne în lege-i credincios!

(Tropote de cai şi strigăte de «ura» afară.)

JUMĂTATE

Dar ce s-aude?

LIMBĂ-DULCE

Vine măria-sa călare.

JUMĂTATE

De unde oare vine acum?

LIMBĂ-DULCE

De la primbare.

Ca totdeauna Iaca, a şi sosit. La loo!

(Se pun în sentinele, în fund.)

(Nouă strigăte, afară: «Ura, să trăiască vodă!»)

Beţivii strigă ura cu glas din poloboc.

(După intrarea lui Despot, ei se retrag dincolo de arcade.)

SCENA 2

DESPOT, LASKI, SOMMER

DESPOT

A, dulce este viața și bună e puterea
Cînd domnul răspîndește în țară mîngîierea,
Și mii de mii de glasuri, într-un acord frățesc,
Cu-a elopotelor zvonuri în cale-i se unesc!

SOMMER

Cît vulturul ești falnic și cît albina harnic,
Cît toamna cea mănoasă îmbelșugat și darnic!
Cum dar să nu te-aclame poporul fericit?

DESPOT

Sînt vesel, mă simt mare, puternic și iubit,
Și de-ntîlnește mîhnirea, eu rîd, iar ea dispare,
Ca negurile dese cînd soarele răsare.
Îmi pare, scumpi prieteni, că cerul mai senin
Creat-au pentru mine cel mai frumos destin
Și cel mai demn de-un suflet cu-avînt de înălțare
Mărirea-neoronată de-a lumii adorare!
Căci m-am nălțat prin mine, și brațu-mi, hotărît,
Lovind orice obstacol, minuni a săvîrșit.

SOMMER

Pe-o bună hotărîre cînd brațul se măsoară,
El, mic, printr-însa crește, și munții mari doboară.

LASKI

Așa-i! . . . Pe Lăpușneanul, învins, rătăcitor,
Silitu-l-ai cu spaimă să fugă la Bosfor,
Ș-acolo să tînjească, în lîncedă selavie,
De-a tronului Moldovii duioasă nostalgie.

SOMMER

Hmm! Lăpușneanul însă nu-i om, măria-ta,
Din moartea-i aparentă a nu se deștepta.

DESPOT

O știu: cunosc prea bine a sale intrigi, însă
Politica turcească în punga mea e strînsă.

Ea suferă de-o boală . . . de aur; eu, bun vraci,
Vro zece mii de galbini i-am dat peste haraci;
Ş-aşa de bine, Sommer, i-am lecut durerea,
Cît Soliman sultanul mi-a confirmat puterea,
Lăsînd pe Lăpuşneanul străin de diadem,
Şi mie trimiţîndu-mi o pală ş-un alem.
Azi trebuie să vie Ahmed bairactarul.
Cu pompă-orientală, ca să-mi aducă darul .
Boierii însă nu ştiu de birul ce-am mărit.

SOMMER

Oricare act în taină e mult mai nimerit.

LASKI

(rîzînd)

Dar ce-or zice boierii? dar ce-a zice poporul?

DESPOT

(supărat)

Boierii toţi vor zice cum zice domnitorul!
Poporul e din fire-i blajîn şi înţelept.
El dă tot pentru vodă cînd vodă este drept.

LASKI

Şi vodă-i drept! o ştie în lume orişicine

(Apropiîndu-se de Despot)

Ostaşii mei cer plata ce lor li se cuvine.

DESPOT

Iar plată, iar?

LASKI

(încet şi ameninţător)

Gîndeşte că ei, cu peptul lor,
Fac zid între Moldova şi între domnitor!

DESPOT

(încet lui Sommer)

Cînd oi scăpa de dînşii?

SOMMER

(încet)

Cînd s-a îndura cerul.

DESPOT

(lui Laski)

Mergi de te înțelege cu Harnov, vistierul.

(Laski se închină și iese prin fund în dreapta.)

SCENA 3

DESPOT, SOMMER

DESPOT

Omidă nesățioasă! . . . Sommer, l-ai auzit
Cum căina poporul de dinșii calicit?
Dar cine poate zice că-i jertfa nepăsărei?
Că nu doresc a-l pune pe calea-naintărei,
Cînd am fondat eu tine și Peucer Gaspăr
A noastră-Academie din tîrg de la Cotnar?
Cînd eu la despărțenii pun stavili numeroase,
Cînd, afirmînd a țării vechi datini glorioase,
Am și bătut monedă cu efigia mea?

(Arată o monedă de aur.)

Privește și cetește exerga de pe ea.

SOMMER

(cetînd)

HERACLIDIS ★ DESPOTAE ★ PATRIS ★ PATRIAE ★ VIN-
DEX ★ ET ★ DEFENSOR ★ LIBERTATIS ★ PATRIAE ★

Exerga e pompoasă, dar nu este deplină,
Căci a uitat Ardealul și țara cea vecină,
Valahia lui Mircea.

DESPOT

Dar eu nu le-am uitat!

Eu vreau cu trei coroane să fiu încoronat,
Cu-a mea, cu a lui Mircea și-a lui Sigmund polonul.
O, gîndul meu în zboru-i străbate orizonul.
Peste Carpați, pe Sigmund îl săp, și în curînd
Moldova cu Ardealul vor fi tot într-un gînd.
Rozel s-a dus din parte-mi în Țara Bulgărească
Și-n Grecia, răscoala creștină s-o urzească.
Ah, Sommer, vreau a pune, trecînd peste Balcani,
Piciorul meu în cuibul cumpliților sultani!

SOMMER

Sublim avînt!

DESPOT

Norocul îmi va-ntări avîntul
Cînd spada mea vitează își va rosti cuvîntul.

SOMMER

Pe-a gloriei nălțime pas, zbori, măria-ta,
Și eu, poetul Sommer, triumful ți-oi cînta.

(Sunete de clopote în oraș. Trece o procesie pe sub ferești.)

Dar clopotele sună . . . Să fie-o sărbătoare?

DESPOT

Ba nu . . . o simplă rugă de ploaie cerșetoare.
E secetă în țară, și după-un vechi eres,
Toți preoții cu prapuri și cu icoane ies
La cîmp, ca să înalțe la cer o sfîntă rugă,

(rîzînd)

Pe cînd poporul primblă prin sate-o papalugă.
Privește al prostimei cortegi nenumărat,
Conduc de-o psalmodie cu tonul trăgănat,
Cum merge cu spăsim și cum îngenunchiază,
Crezînd că mîndrul soare se și înnouează.
Ha, ha, popor nemernic și superstițios!

(Privind cu luare-aminte pe fereastă.)

Dar ce vād? . . un călugăr fanatic și bărbos!
Să juri că-i Ciubăr-vodă. *(Strigă afară.)* Părinte, mucenice,
Ce veste-n ceea lume? Vin' de mi-o spune-aice.

(Întorcîndu-se către Sommer.)

A, Sommer, te răpede din cale-i să-l oprești
Și să-l trimiți la mine apoi să te gătești
Ca rector a te-ntoarce l-a noastră-Academie
De la Cotnar; acolo poemul meu vei serie.
Cu-a mea prerogativă, ce Carol Quint mi-a dat,
Azi te numesc al curței poet laureat.

SOMMER

Pentru-a cînta pe Despot ar trebui un Omer!

DESPOT

Nu-s încă Agamemnon, mă mulțănesc cu Sommer.

(Sommer iese prin fund în dreapta.)

DESPOT

(*singur*)

Ciubăr-vodă călugăr! . . . Cum?! din senin, din vînt,
Spînzurătoarea face dintr-un nebun un sfînt?!
Ce-ar rîde-acum Carmina, ea, care este-n stare
A-nnebuni chiar sfinții cu-o simplă sărutare!

(*Pe gînduri.*)

Carmina! cătră dînsa mă simt eu strîns legat
Promisu-i-am chiar tronul . . . iubirea i-am jurat,
Și ea, în părăsire văzîndu-se uitată,
Aice de trei zile sosit-au desperată.
Ea stă-n palat ascunsă . . . Ce-o să devin cu ea,
Căci a se reîntoarce l-al ei castel nu vrea,
Și Laski-i în Suceava! . . . pericolul sporește . . .
Dar știe de pericol femeia cînd iubește?
Amoru-i pune-n suflet puteri dumnezeiești.

SCENA 4

DESPOT; CIUBĂR-VODĂ (în haine de călugăr, intră prin fund)

CIUBĂR

Măria-ta .

DESPOT

(*rîzînd*)

Nu-i glumă? . . . Cum? tu, Ciubere, ești?
Tu, care-odinioară purtai un falnic nume,
Azi te revăd călugăr, rentors din ceea lume?
Prin ce minune stema căzut-au de pe cap?
Și-n locul ei pe frunte-ți crescut-au un potcap?

CIUBĂR

(*grav*)

Așa vroit-au cerul!

DESPOT

Dar cerului ce-i pasă
Că porți pe ai tăi umeri hlamidă sau o rasă?

CIUBAR

Ce vrea cu noi el face! Tu-n umbră aruncat,
Din ura lăpușneană prin mine ai scăpat.
Am fost eu dus la moarte în locul tău, și-n urmă
Trimis din mila doamnei în creștinească turmă.
Acum eu sînt călugăr smerit, dar luminat,
De vechea-mi nebunie prin rugă vindecat.

DESPOT

Ce? nu mai visezi tronul?

CIUBAR

Las altor minți ușoare.
Rîvnind deșertăciunea, a rătăci sub soare.
Eu m-am retras în umbră, aproape de mormînt,
Slăvind în lume numai pe Dumnezeuul sfînt.

(Cu estaz.)

Lumin-adevărată!

DESPOT

Duioasă convertire!
Deci nu mai ești, Ciubere, al mădrăgunii mire,
Călare pe un sceptru, frumos ca Macedon,
Cu tron pe cap?

CIUBAR

Altarul m-a vindecat de tron.

DESPOT

Ha, ha! pricep, hlamida ți-a fost haină fatală?
Tu ai înlocuit-o prin haina monacală,
Ca să înșeli mai lesne poporul credincios.

CIUBAR

(indignat)

Nu-i înșelat acela ce crede în Hristos!

DESPOT

Îți place peste țară să-ntinzi întunecimea,
Și prin eresuri proaste să speculezi mulțimea,
Făcînd-o, cînd nu plouă, s-alerge cîmpii . . .

CIUBĂR

Eu?

DESPOT

Tu . . . vrei să-nșeli și oameni, și chiar pe Dumnezeu!

(Rîde.)

CIUBĂR

Tu rîzi de o credință preasfîntă și străbună,
O, Despot, dar ie seama, ie seama la furtună!

DESPOT

Furtuna e în tidvă-ți, Ciubere . . . Drept să spun,
Erai mult mai cu minte pe cînd erai nebun.
Mergi iar la monastire, să-nchizi a tale zile
Sub sfintele molitve a sfîntului Vasile.

CIUBĂR

Nebuni, odinioară, am fost, Despot, noi doi,
Dar tu rămas-ai singur nebun dintre-amîndoi,
Căci fugi de fapta bună, de cer și de crezare
Ca liliicii nopții ce fug de ziua mare.
Tu crezi, beat de putere, că Dumnezeu de sus
Se-nchină ție, verme, și e al tău supus .
Rămîi în întunerie! *(Cătră cer.)* O, Doamne, cu-ndurare
Dă orbilor lumină și răilor iertare!

(Iese.)

DESPOT

Mergi, sfînte, mergi, preasfinte, de-a dreptul mergi în rai,
Conduc de toți nebunii din lume cu alai!

(Rîde cu hohot.)

SCENA 5

DESPOT, MOȚOC (între prin fund, din stînga)

DESPOT

A! vornice Moțoace, ce zici de-acest lunatic?

MOȚOC

Primejdios e, doamne, căci este-un om fanatic.

DESPOT

Ce-mi pasă! Dar răspunde: ne vii cu bune vești?

MOTOC

Prea bune! 'n fericire mulți ani să viețuiești,
Măria-ta!

DESPOT

Ce veste din Țara Muntenească?

MOTOC

Împinși de noi în taină ca să se răzvrătească,
Boierii sapă tronul lui Mircea, pre cât știu.

DESPOT

A! bine. Însă Tomșa e mort, sau încă viu?
Ce face? ce urzește vrajmașul? în ce parte
De țară el se află? aproape, sau departe?
Undit-ai cu-a ta minte în cugetu-i ascuns?
Aflat-ai a lui planuri? Pătrunsu-l-ai?

MOTOC

Pătruns!

Măria-ta să fie în pace, nepăsare.
Sărmanul Tomșa-i searbăd și suflet nu mai are
De când ai prins la mînă zălog pe fiul lui.

DESPOT

O! dar . . . am pus piciorul pe puiul șarpelui,
Dar șârpele-i aproape, în umbra mea îl simt,
Și cercul său de ură se face tot mai strîmt.
De cînd sînt în Suceava, de cînd sînt în domnie,
El n-a dat ochi eu mine.

MOTOC

*Se teme de urgie . . .

DESPOT

*Se teme? . . . Nu, Moțoace . . . Desigur au aflat
*Că eu pe toți oștenii români am dezarmat,
*— Veniturile țării fiind acum secate, —
*Și că pe lîngă mine, aice, în cetate,
*Nu am decît un număr restrîns de buni plăieși,

*Cu ungurii lui Laski, voinici de cei aleși.
*Eu cred c-a lui dîrzie devine și mai tare
*Văzînd acum scăderea puterii de-apărare.

MOTOC

Ce-ți pasă dacă Tomșa ar fi înverșunat,
Cînd toți locuitorii, supuși, s-au bucurat
Văzînd pe tronul țării odrasla Eraclidă,
Ce-a scuturat cu mîna-i copacul de omidă
Ș-a scos din al Moldovii pămînt suferitor
Pe Zay, Anton Secuiul și toți ostașii lor?

DESPOT

Așa-i! am scos din sînu-i locustele străine,
Ce mînceau tot, și-n urmă m-ar fi mîncat pe mine.

MOTOC

O știm, și noi, boierii, plecat îți mulțămim.
Ne costă mult străinii aduși în țară . . . Știm
Ce darnic a fost Despot plătînd a lor simbrie.
Ei au luat cu dînșii întreaga visterie
Dar astfel se cuvine să fie dătător
Un domn măreț în toate și . . . recunoscător.

DESPOT

Îmi place să am mîna deschisă,-mbeșugată,
Ca bunelor serviciuri să verse bună plată.
*Pe Zay, Anton Secuiul, Rozel și-alți căpitani
*I-am încărcat de daruri, de scule și de bani;
*Le-am dat și arme scumpe, și blane de samur,
*Și haine-n flori de aur cusute pe-mprejur;
*Lui Laski celui lacom, lui Laski palatinul,
*Cu zece mii de galbini i-am dat întreg Hotinul.
*Apoi pe toți boierii cu care-am complotat
*La ranguri de mărire pe rînd i-am ridicat,
*Ș-apropieți de mine, sub a coronei rază,
*A lor înaltă frunte acuma scînteiază.
*Ei sînt chiar ai mei sfetnici, deși-mprotivitor,
*Nu totdeauna pacinic admit părerea lor.

MOTOC

Așa-i . . . te-ai plătit grabnic de orice datorie,
Da-ți mai rămîne una de achitat.

DESPOT

(îngăimat)

Pricepe cu agera ta minte.
Domnia cu amorul nu are legăminte.
Nu! Fiecare treaptă a-ntinsei omeniri
Își are-a sale drepturi ș-a sale-ndatoriri.
Ce vrea ca om, vai, domnul nu poate să-mplinească,
Silit fiind adese natura să jertfească,
Pe inimă-i să calce, ș-oricît de desperat,
Supus să se închine rațiunelor de stat.
Aceste adevăruri . . . te vor convinge ele,
În interesul țării ș-a dinastiei mele,
M-obligă . . . cît de mare ar fi durerea mea .
Deși iubesc pe Ana . . . ca să renunț la ea . . .
Și chiar o alianță să cat ele m-obligă,
Pentru-ale mele planuri . . . cu spița unui rigă . . .
Această declarație voi face azi la sfat .
Nu te mîhni, Moțoc . . . ce vrei? sînt obligat
(Se îndreaptă spre apartamentul său.)

Azi ușele-s deschise . Țin curte de dreptate . .
Moțoc . . . te-am vrut socru? . . . te vreau și mai
mult . . . frate!

(Iese prin stînga)

SCENA 6

MOTOC (posomorît, privește cu ură după Despote)

Dar! . . . frate, precum Abel și Cain! . . . A! tu crezi
Că mi-i fugi din mîină ca apa? . . . Și nu vezi
Că palidă mi-e fruntea și scurtă răsufllarea
Sub viforul ce naște în mine răzbunarea?
A lui Moțoc copilă nu-i demnă . . . tu mi-ai spus,
Alături cu tine să steie pe tron, sus?
Îți trebuie-alianță de regi . . . mi-ai spus tu mie,
Tu, ce-ai avut drept sceptru un băț de calicie?
Aș rîde dacă rîsul ar mai găsi vrun loc
Pe lîngă-a lui mînie în peptul lui Moțoc .
O! grec, atît de mare-i a lui deșărtăciune,
Cît își admiră umbra cînd soarele apune
Și crede, cînd o vede lungită pe pămînt,
Că umbra cu statura-i deopotrivă sînt . . .

Dar ți-oi scurta eu, Despot, și umbra și lumina,
Și-n loc de-a ta mândrie, ți-i măsură tu vina,
Ș-atunce vei pricepe cât ești tu de pitic.
Nimic ai fost! . . . și iarăși prin mine-i fi nimic!

SCENA 7

MOTOȚ, SPANCIOC, STROICI (se arată în fund)

SPANCIOC

Motoț șede pe gânduri cu fața nourată?
Semn rău! Semn de furtună în zare adunată.
(Se apropie de Motoț.)

Hmm! . . . Vornice Motoace, ești trist, posomorît.
De viață, de putere, de lume ți-ai urît?
Viața trece, puterea trece, și lumea trece;
Zi dar mîhnirei tale ca dînosele să plece,
Mîhnirea-i oaspe dușman, ce trebuie-alungat.
Ea-i parte femeiască, tu ești încă bărbat.

MOTOȚ
(răpide)

Spancioc, unde mi-e Tomșa?

SPANCIOO
(zîmbind)

Nu știu.

MOTOȚ

Tu, Stroici, răspunde,

Unde-i Tomșa?

STROICI

N-am știre.

MOTOȚ

Ba știți . . . El este unde
Ar trebui cu toții să fim de mai avem
În vine-un dram de sînge curat de-orice blestem.
Nu știți unde e Tomșa? Nu? Dar cine vă crede?!
Voi știți, o știți, ca mine, că Tomșa se răpede
Acuma spre Suceava cu partizanii săi
Și cu-a lui oaste mică, dar oaste tot de zmei.
Știți că viteazul Tomșa român cu preștiință,
A spus de mult că Despot nu-i țării de priință

Și vine să-l răstoarne! . . . Sînteți chiar pregătiți,
Și însă voi, ca mine, vă faceți că nu știți.

SPANCIOC

Moțoace, cunoști multe! iar dacă Tomșa vine,
Gîndești că bine face?

MOȚOC

Dar, dar! el face bine!
Căci Despot pe toți răii din culme-au întrecut!
Chiar cerul, ca pămîntul, răbdarea și-au pierdut.

SPANCIOC

Cum? . . tu ne grăiești astfel? tu, care-odinioară
Vroiai să legi de Despot pe dulcea ta fecioară,
Pe Ana, și-mpreună să-i urci pe tron?

MOȚOC

Spancioc,
În rana ce mă arde, ah! nu arunca foc.
Am fost orbit de ură în contra tiraniei
Ș-aprins ca totdeauna de dragostea moșiei
Acest fațarnic, Despot, amar ne-a înșelat
Și-n inimele noastre dibaci s-au încuibat,
Că-i om cu două fețe: în suflet poartă ură,
Și dulcea dizmierdare în ochii-i și pe gură.

SPANCIOC

Așa-i! . . . el avea miere pe buza lui, și noi
Ne-am adunat în juru-i ca muștele de roi.
Proști! am crezut că-i matcă de stup, și deodată
Trezitu-ne-am c-un trîntor și cu mierea mîncată.

STROICI

E trîntorul în faguri? afară el din stup!
E lupu-n stîna țării? pe lup, zăvozi, pe lup!

MOȚOC

Dămol, Stroici! să fim gata, cînd lupul se arată,
Să-mpingem spre capcană jigania turbată,
Și Despot de la sine în ea va fi condus.
Așa e scris acelui ce cată tot pe sus.
Netotul! . În mărire se-ndeară făr' de cale?
Mărirea să-l înece în valurile sale!

STROICI

A! bine zicea Tomşa, dar nu l-am ascultat.

MOTO

Dar'! . . . Despot e urgia cumplitului păcat!
El vrea ca să supuie, lipsit de-orice căinţă,
Vroinţa omenirii la simpla lui vroinţă.
Şi-i mîndru cu boierii! şi, vai, nepăsător
De ţară, de oştine, de lege, de popor!
Căci au umplut moşia de litfe blestemate
Şi de naravuri rele, hidoase, desfrîmate.
El, lacom, seacă ţara . . . el, grec neruşinat,
Petrece cu-o spanioală ascunsă în palat.
Şi în dispreţul legii, credinţa lui profană
Din paraclis făcut-a capelă luterană.
Semeată fărdelege! O! cum nu vă treziţi,
Răzbunătoare umbre a domnilor măriţi,
Ca sub privirea voastră, sub fulgerul privirei,
Tiranul să dispară în hăul nimicirii?!

SPANCIO

Moţoace, lasă morţii şi cheamă pe cei vii.
Cine-i strechiatul Despot îl ştim precum îl ştii:
Un grec trecînd prin iţe ca sprintena suveică,
Un cuget ce răsună de glas de cucuveică.
Dar ce facem cu dînsul?

MOTO

Ce facem?

SPANCIO

Dar'.

MOTO

(în taină)

Ce faci

Cînd cîntă cucuveica pe casă?

SPANCIO

O alung.

MOTO

Taci!

Boierii şi breslaşii la curte se adună .
(Boieri, breslaşi şi ţărani intră şi formează grupuri în fund. Ostaşi români şi străini se aşază în rînduri dincolo de arcade.)

SCENA 8

MOTOȚ, SPANCIOC, STROICI, TOROIPAN, HARNOV, breslaș, țărani, oșteni, CIUBĂR-VODĂ (ascuns între popor)

SPANCIOC

Și chiar prostimea vine cu dînșii împreună,
Ca să privească fala deșertului pe tron.
Azi Despot vrea să-ntreacă pe însuși Solomon.

HARNOV

(apropiindu-se)

Ei, vornice Motoace, ai vre o supărare?
Ești trist!

MOTOȚ

(întorcînd spatele)

Îți pare.

SPANCIOC

(apropiindu-se)

Spune-mi: tot suferi de mustrare?

HARNOV

(oftînd)

Tot! . . . Ah! eu n-am odihnă și-n veci sînt tulburat
De cînd pe Lăpușneanul din tron l-am răsturnat.

SPANCIOC

Și însă-acea mustrare ți-aduce mari foloase;
Jălești pe Lăpușneanul, dar rozi mereu la oase
Scăpate pentru tine din mîna lui Despôt.

HARNOV

Mustrarea nu m-oprește de a trăi cum pot.

SPANCIOC

Știu! ți-ai făcut dintr-însa o bună moșioară
Și ții prea bună casă cu conștiința chioară.

HARNOV

Nu te pricep.

(Se îndreaptă spre ușa din stînga.)

SPANCIOC

Cu-atîta mai bine . . . Acum mergi
Domneasca urmă, cîne, cu limba să o ștergi.

(Harnov iese.)

Ciocol cu falca largă, cu ceafa-n veci plecată!
El s-a făcut lui Despot unealtă blestemată.

SCENA 9

Cei dinainte. DESPOT, HARNOV

(Ușele din stînga se deschid. — Doi copii din casă intră purtînd pe perne de catifea, unul arcul și celălalt topuzul domnesc; ei merg de ieu loc lîngă tron. — După dîșii, patru căpitani unguri și leși în uniforme bogate. — Pe urmă Harnov, și, în fine, Despot, purtînd coronă și hlamidă.)

HARNOV

(anunțînd)

Măria-sa slăvită! Capetele plecați!

POPORUL

Ura!

(În sunetul muzicei, care ezecează un marș triumfal, Despot intră maiestos, se închină ușor la boieri și la popor și merge de se suie pe tron.)

DESPOT

Azi împrejur-mi văzîndu-vă-adunați,
Boieri și tu, prostime, simt mulțămire mare.
Azi e ziua dreptăței, și domnul, cu răbdare,
Dator e să asculte pe-orice jăluitor,
De neam mărit el fie, sau fie din popor,
Chiar dacă-n contra noastră ar fi vreo tînguire.
Cine-are a se plînge?

(Tăcere.)

Nime? . . . Deci fac de știre
Că vreau prin cununie să leg al meu destin
Cu fiica lui Sborovski, regesul palatin.
Așa cere-nteresul politic, așa cere

Chiar viitorul țării . . . și buna mea plăcere
Cu pompă maiestooasă curînd voi celebra
Această nuntă, care pe toți va bucura.
E dar cu drept ca țara l-a tronului serbare
Voioasă bani să deie și orice bunuri are.
Tu, Harnov, cu asprime, de grijă vei purta
La sporul visteriei.

HARNOV

(îchinîndu-se)

Ascult, măria-ta.

UN ȚĂRAN

N-avem de unde . . . milă! nu mai avem nimică .
Sîntem lipiți de țărână și lumea e calică . . .
Străinii fără cuget și multele nevoi
Au stors, mărite doamne, și măduva din noi!

O ȚĂRANCĂ

Nu-ngreuia, stăpîne, a țării grea povară.
Ne plîng beți copilașii de foame.

HARNOV

Ce? Afară!

Afară, mojici!

(Alungă țărani și iese cu dinștii.)

DESPOT

Harnov, să stai pe capul lor.

MOTOȚ

(lui Spancioc)

Prea bine! Despot însuși cu foc zvîrle-n popor.

HARNOV

(întorcîndu-se)

Măria-ta! . trimisul lui Soliman sultanul.
La ușa ta domnească așteaptă cu firmanul.

DESPOT

Să între!

*(Fanfare în cîrte. Întră prin fund, din dreapta, Ahmed bairac-
tarul, urmat de mai mulți pași, dintre care doi poartă un steag
verde și o sabie bogată.)*

SCENA 10

Cei dinainte; AHMED bairactarul, HARNOV

BAIRACTARUL

(după o temenea)

Alah, ție, mărite beilerbei,
Să verse-a sale daruri din cer, precum le vrei,
Și fie-ți calea plină de flori de iasomie!
Sultanul, ce întinde a sa împărăție
În patru părți a lumii, cât ochiul, ostenit,
Nu-i vede începutul și fundul nesfârșit,
Vărsînd azi peste tine lumina-i suverană,
Confirmă-a ta domnie pe Țara Moldovană,
Și-n semn de mulțămire că însuși ai crescut
Cu zece mii de galbini haraciul din trecut,
Prin mine îți trimite o palmă-mpărătească
Ș-un steag cu semiluna lui Mohamed!

DESPOT

(sculîndu-se)

Trăiască

Sultanul preaputernic!

BAIRACTARUL

Și Despot, robul său!

(La cuvîntul de rob, boierii sînt cuprinși de indignare.)

MOTOȚ

(întînd)

Rob?! Domnul țării noastre?! Pre sfîntul
 Dumnezeu,
Ce-aud? . . . În aste ziduri de capîște străbună
Cuvîntul de robie cu fală azi răsună?!
Și boltele-nvechite nu cad, sub peatra lor,
Să-ngroape-aici cuvîntul de rob umilitor?!
Ce-aud? Tu însuși, Despot, din buna ta vroință
Ai mai crescut haraciul cu-a țării umilință,
Făr-a-ntreba de mine, de bresle, de boieri
Și de popor, ce zace în lipsuri și dureri?
Ai mai crescut haraciul cu-o mîină de risipă,
Făr-a vedea că țara sărmană-o dai de rîpă?
Ce lege-ți învoiește ca să despui de ea?
Ce sfetnic îndrăznit-au? . . .

DESPOT

Ce lege? Vrerea mea!
Ce sfetnic? Astă spadă, simbol al demnității,
Unealtă-a vitejiei și cumpăna dreptății!
Eu port toată puterea, pe cap, pe braț, pe pept.
Puterea covârșește universalul drept!

SPANCIOC

(înaintînd)

Vorbești de a ta spadă, tu, Despot? Unde? . . . 'n
față
Cu armele lui Ștefan? Privește-le și-ngheață!

(Adresîndu-se către armele lui Ștefan cel Mare.)

Odoare ciocîrtite sub mii de lovituri,
Care-ați tăiat aripa vrajmașilor vulturi,
Săriți din zid și spuneți lui Despot rătăcitul,
Cu-a voastră zînghenire ce-o știe Răsăritul,
Că cine-și cată reazem afară din popor
Se reazemă pe-o umbră de nour trecător . .
Ne-ai zis odinioară tu, Despot, cu glas tare!
«Vreu gloria Moldovii ș-a ei neatîrnare.
Ea-i zidul ce oprește potopul fanatic;
Căzut acum e zidul, eu vreu ca să-l ridic!
Așa vorbeai atunce, ș-acum?

DESPOT

Îți îngrădește

Gura, Spancioc!

SPANCIOC

Nu, Despot! . . . Acel care-ți grăiește
Boier e, stîlp de-al țării, cu drept moștenitor
De a vorbi cu domnii fățiș, îndrăznitor,
Cu capul sus, cu glasul tare!

DESPOT

Gura-ți închide,
Spancioc! . . Moartea te paște!

SPANCIOC

Ș-apoi! de m-ai ucide?
Ucislul care moare zîmbind, disprețetor,
Ucide mult mai crîncen pe-al său ucigător . . .

Despot! am fost cu tine cît ai fost om al țării.
Te-ai lepădat de țară? . . . De-acum te las perzării!

(Iese prin fund.)

MOTOC

Rămii în părăsire, Despôt, cu-ai tăi străini .
Tu porți pe sub coronă cununa cea de spini!

(Iese prin fund, împreună cu alți boieri.)

SCENA 11

Toți (afară de Motoc și de Spancioc)

DESPOT

(furios)

Periți, periți din ochii-mi, ființi cutezătoare,
Cu limbă îndrăzneată sub buze cobitoare!
Vîrtelniți cîrmuite de al trădarei vînt!
Ca să-mi grăiți voi astfel uitat-ați cine sînt?
Înșelători de gloate, umblați cu țara-n gură,
Cercînd a mă atinge cu-a voastră mușcătură.
Ha, ha! v-a lovit mila de țară cînd am vrut
Dintr-un haraci mai mare să-î fac un mare scut?
Ei bine, și poporul, și voi, cu-averea voastră,
Plăti-veți și haraciul, și cununia noastră!
V-oi scoate eu din gură toți dinții cei de lup;
V-oi vinde și cenușa, și pelea de pe trup.

(Ceilalți boieri părăsesc sala.)

Și dacă n-a ajunge, voi pune la topire
Icoane, policandre, cruci, tot!

(Deodată Ciubăr-Vodă iese dintre popor, aprins, indignat, fanatic.)

CIUBĂR

Nelegiuire!

Blestem! . . . Apostazie!

DESPOT

Ce vād? Iar un smintit?

Ciubăr-vodă?

CIUBĂR

Eu însumi! Și-ți spun, cu glas uimit,
Că inima-ți șerpoaică de milă fiind stoarsă,

Apuci pe calea morții ce nu-are cale-ntoarsă
Tu vrei să-ntinzi pe scule o mînă de tîlhar,
Dar trăsnetul, ie sîama, te-așteaptă pe altar.

DESPOT

Ai zis? (*În parte.*) Răbdare, Despot. (*Tare.*) Zi
tot ce ai a-mi spune
Dar cumpănește-ți bine cuvintele, nebune!

CIUBĂR

Păgîne, rîzi de lege c-un rîs neomenos?
Prefacă-ți-se rîsul în bocet dureros,
Și toată veselia din sînul tău să peară!
Străin s-ajungi de lege, străin s-ajungi de țară,
Să fugă toți de tine, toți, chiar ș-ai tăi copii,
Și alungat pe lume de spectrul tău să fii!

DESPOT

Ciubere! meriți moarte! Dîrzia ta e mare,
Dar mi-ai scăpat tu viața. Eu ție-ți dau iertare

SCENA 12

Cei dinainte; HARNOV (vine spăriat din fund)

HARNOV

Măria-ta, boierii orașu-au părăsit,
Și larma se întinde că Tomșa a sosit.

DESPOT

Cum? Tomșa?

SCENA 13

Cei dinainte; LASKI (vine din fund, alergînd)

LASKI

Despot, Despot! în zarea depărtată
S-aude zgomot mare ș-o oaste se arată.
E Tomșa!

DESPOT

(în picioare)

Tomşa? Tomşa? (Cătră ostaşi.) La ziduri, bravi
ostaşi!

Să nu rămîie-n ţară nici urmă de vrăjmaşi!

(Face un gest poruncitor. Ostaşii ies în grabă după Laski.)

C o r t i n a c a d e

ACTUL V

Acelaşi decor ca la actul precedent. — La ridicarea cortinei se
aud tunuri în depărtare.

SCENA 1

CARMINA, ILIAŞ

(Carmina, în mijlocul scenii, stă, ascultînd cu spaimă.

Iliaş, suit pe un scaun lângă fereastră, cată afară.)

ILIAŞ

Auzi cum bate tunul?

CARMINA

(în parte)

Dar; azi e luptă cruntă!

Chiar Despot la bataie s-a dus şi moartea-nfruntă.

Toţi l-au urmat... palatul acum e părăsit.

Eu singură rămas-am cu-acest copil rob,

Cu Iliaş O, Doamne, cît tremur de uimire!

Mă simt ameninţată de o nenorocire

De-ar şti soţul meu, Laski! de-ar şti c-aici eu
sînt!

ILIAŞ

A! cum aleargă caii cu nărilor în vînt!

Iată-i, s-ajung! bataia pe cîmp e încheşată

CARMINA

(în parte)

Şi poate chiar acum, în lupta disperată,

Rănit de moarte, Despot... O! nu, el este-al meu.

Îl apără și gîndu-mi, și-ntreg amorul său.
Nu cade-n fața morței acel ce prin iubire
Își face rai în viață și scut de nemurire.

ILIAȘ

Privește-i! . Cum se bate ostaș lîngă ostaș!
Mă duc și eu la luptă.

(Se coboară de pe scaun.)

CARMINA

(oprindu-l)

Stăi, dragă Iliăș!
Cînd a plecat azi vodă, te-a conflat el mie,
Să te păzesc, copile, de crunta vijelie.
Stăi lîngă mine-aice. *(În parte.)* Vai, pot eu
prevedea
Ce soartă mult cumplită pe noi azi va cădea?

(Strînge pe copil la sîn și îl sărută.)

ILIAȘ

Adevărat să fie aceea ce se spune
De-o sfîntă apărută la noi ca o minune?
Se zice

CARMINA

Ce se zice?

ILIAȘ

Că-i fiica lui Moțoc,
Că-i însăși Ana.

CARMINA

Ana?

ILIAȘ

Dar! . Cică-n acest loc,
Pe uliți unde zace grămadă-n putrezime
De trupuri nengropate și de răniți mulțime,
O gingașă copilă, cu chipul îngeresc,
Revarsă mîngîiere la cei ce pătinesc.
Poporu-i zice sfîntă și urmele-i sărută
Așa numeau creștinii pe biata mama! Hai,
Hai să videm pe Ana.

(Carmina îl oprește)

SCENA 2

CARMINA, ILIAȘ; HARNOV (*vine alergînd din fund*)

HARNOV

Amar de noi și vai!
Ne-a învins Tomșa!

ILIAȘ

Tata?

CARMINA
(*încremenită*)

Învins?

ILIAȘ
Ce bucurie!
El e învingătorul! . . . el trebuia să fie!

(*Aleargă iar la fereastă.*)

HARNOV

Taci, taci, nenorocite! . . . Fugi, peri, te fă ascuns,
Să nu te vadă Despot de furie pătruns.
Ah! Ah! S-au sfîrșit toate! Domnia-i la perzare!

(*În parte.*)

Revino, Lăpușnene, să stingi a mea mustrare!

CARMINA

Învinși! Dar spune, Harnov, cum Tomșa ne-a
învins?

HARNOV

Ah! Ah! Zadarnic, Despot, cu paloșul încins,
Ieșit-au din cetate ș-a dat pe loc navală
În oamenii lui Tomșa, toți oameni buni de pală.
Eroica-i cercare deodată s-a lovit
Și frînt ca de o stîncă, de peptul oțelit
Al dușmanului Tomșa! . . . Mulți au perit în luptă!
Și Despot se întoarce din cîmp cu arma ruptă.

(*O bombă lovește în zidurile palatului.*)

A! tunurile-acuma chiar în palat lovesc . . .
Ai noștri fug! Tomșanii turbat îi urmăresc.

ILIAȘ

Iaca tătuca! Vine! (*Deschide fereastra și strigă.*)
Tătucă!

(*Un tun. Fereastra se sparge.*)

ILIAȘ

(*căzînd amețit*)

A!

CARMINA

(*spăriată,, aleargă la Iliș*)

Rănit?

Mort poate!

HARNOV

(*plecîndu-se spre Iliș*)

Ba nu .

CARMINA

(*frîgîndu-și mînele*)

Doamne!

HARNOV

E numai amețit.

S-a spăriat copilul.

(*Îl ridică pe brațe.*)

CARMINA

E rece ca de gheață . . .

Hai să cercăm de-a-l face a reveni la viață . . .

(*Iese grabnic în stînga.*)

SCENA 3

DESPOT, LASKI (*vin prin fund*)

DESPOT

Învins! Învins de Tomșă! O! tristă umilință!

LASKI

Despot, curaj!

DESPOT

O, Laski, lipsit de biruință,
Speranța-mi de pe urmă în tine-i.

LASKI

Nu te las,
Dar dintr-ai mei tovarăși puțini au mai rămas!

DESPOT

O știu! . Și Ròzel însuși, în Țara Elinească,
Perit-au făr-a-ncepe răscoala creștinească!
Și sfînta cruciadă în care am sperat
Rămas-au amînată pe-un timp îndelungat!

(Se primblă tulburat.)

O! dac-ar fi cu mine Moțoc, Moțoc dușmanul!
De-ar vinde el pe Tomșa, precum pe Lăpușneanul
Atunci . Dar cum să-nduplec pe crîncenul Moțoc
Cînd am respins pe Ana ș-am stîns al ei noroc?
Atît de mare-i ura ce mi-a jurat el mie,
Că numai dacă Ana ar fi a mea soție,
S-ar stinge acea ură de moarte . . Însă, vai!
E prea tîrziu!

LASKI

N-ai grijă pe mine cît mă ai!

DESPOT

N-am grijă, căci ne leagă pe amîndoi destinul,
De-oi perde eu Suceava, tu, Laski, perzi Hotinul .

LASKI

A! merg să mor sub ziduri, sau să înving!

(Iese rîpide.)

DESPOT

Mergi, mergi,
Dar mult mă tem, sărmane, la moarte că alergi!

SCENA 4

DESPOT

Învins! de cer și oameni lasat în părăsire!
Și Lăpușneanul vine asupra-mi cu oștire.
Și toți vecinii, Sigmund, Mircea, asupra-mi vin,
Și țara-i în răscoală, și-s singur! Crunt destin!

SCENA 5

DESPOT; ANA (se arată, în fund, în negru și acoperită pe obraz cu un vâl)

ANA

(uimită)

Măria-ta!

DESPOT

(tresărind)

Ce este?

ANA

Poporu-n agonie,
Rugîndu-mă cu lacrimi, mi-a dat trista solie
Pentru Suceava-n doliu a cere mila ta.

DESPOT

(în parte)

Ce glas aud?

ANA

Orașul întreg, măria-ta,
Espiră în durerea morței . . . Trei luni de luptă,
De foamete grozavă, de spaimă nentreruptă
Adus-au poporimea la ultimul ei ceas;
Redusă-n jumătate, ea zace fără glas.
Pe uliți, pe sub ziduri, o palidă grămadă
Cu țărna sîngerată s-a prefăcut plamadă.
Bisericile-s pline de morți și de copii,
Femeile-s vadane, și casele pustii.
O! doamne, fie-ți milă! . . . Suceava în ruină
Cade-n genunchi, ca mine, se roagă și se-nchină.

(Ingenunchează.)

DESPOT

(în parte)

Acest glas mă pătrunde . . . O, dar' . . . e glasul ei!
E Ana! (Ridicîndu-i vâlul.) Tu ești, Ană? . . . te
văd cu ochii mei!

ANA

(confuză)

Măria-ta . . .

DESPOT

(în parte, fericit)

Speranța în cale-mi iar răsare!

(Anii)

Ești tu, copilă 'scumpă, ființă de-adorare?

ANA

(în parte)

O! Doamne!

DESPOT

Tu? Ah! cerul tot e îndurător,
Căci îmi trimite-un înger iubit și iubitor
Ca să lumine umbra în care eu dispar
Cînd soarta mă azvîrle deșertului amar

ANA

(se depărtează, uimită, de Despot)

DESPOT

O! nu fugi de mine, copilă, dulce Ană!
Eclipsul se întinde pe fruntea-mi suverană,
Dar tu-mi rămîi . . . acumă desfid destinul rău .
Lovească-mă! nu-mi pasă de am sufletul tău!

ANA

O! Despot, nu e timpul de zis aste cuvinte.
Suceava, te gîndește, e plină de morminte.
Solia mea e sacră, și eu acumă sînt,
În astă-oră solemnă, străină de pămînt.

DESPOT

Străină fii de lume, de cer și de lumină,
Dar tu în veci de mine nu poți a fi străină.

(Ana ridică ochii la cer.)

O! nu invoca cerul . . . Nu, Ană . . . te iubesc!
Cum te-a răpit el mie, și eu lui te răpesc.

(O strînge la pept cu ezaltare.)

Ai fost a mea mireasă, vei fi a mea soție!

ANA

Ah! te conjur pe lege, pe tot ce-i sacru mie,

Taci, taci, cerul ne-aude! taci! . . . simt la glasul tău
Că uit ș-a mea ființă și chiar de Dumnezeu!

DESPOT

Dar! . . uită tot pe lume în ora deșteptărei;
Cînd sînt eu la peire, fii îngerul salvărei,
Tu, singura speranță a mea pe-acest pămînt,
Tu, raza ce dizmiardă o peatră de mormînt.

(Ana se luptă cu simțirile sale.)

ANA

O! Despot, sînt răpită de farmecul simțirei
Ai milă . . nu ne duce în volvura peirei,
Căci nu mai văd lumina în cerul meu lucind,
Și mintea mea în umbră se perde rătăcind .
În munți, la monastire, ascunsă-ntr-o chilie,
Vroind să scap, sărmană, de-a dorului urgie,
Mi-am înălțat gîndirea la cer, la Dumnezeu
Și Dumnezeu și îngeri aveau toți chipul tău!

DESPOT

(dizmierdător)

O! scumpa mea!

ANA

Și moartă în floarea tinereții,
Afară din cuprinsul ș-al inimei, ș-al vieții
Am vrut să fug de mine, ș-aice am fugit,
Sperînd să aflu moartea acelor ce-au murit,
Dar n-a vrut cerul aspru îndurător să-mi fie,
N-a vrut moartea de mine!

DESPOT

Nu! te-a lăsat ea mie,
Ca să-mi renvii prestigiul cu-al tău ceresc amor,
Făcînd pe-al tău părinte să-mi vie-ntr-ajutor.

ANA

El?

DESPOT

El! căci ține firul cumplitei mele soarte.
Tu, fiica lui, poți astăzi a-mi da viață sau moarte!

ANA
(*veselă*)

Eu?

DESPOT

Tu!

ANA

Ah! tot voi face cu dor neobosit,
Chiar de ți-ar fi norocul cu viața mea plătit.
În tabăra lui Tomșa mă duc, alerg îndată,
Cu lacrimile mele să-nduplec pe-al meu tată.

(*Carmina se arată pe pragul ușii din stînga.*)

DESPOT

(*strîngînd-o la sîn*)

O! scumpa mea soție!

ANA
(*fericită*)

O! .Despot, scumpul meu!

DESPOT

A! cine de-acum poate să ne despartă?

SCENA 6

DESPOT, ANA; CARMINA

CARMINA
(*înaintînd și despărțindu-i*)

Eu!

DESPOT

Carmina!

CARMINA
Eu! Carmina!

DESPOT

Tu?

CARMINA

Mă cunoști! privește,
Eu sînt și de ai suflet, privindu-mă, roșește!
Dar ce zic? . . . ești în stare tu ca să mai roșești?
Cînismul și minciuna în tine le-nsoțești.

ANA
(*lui Despot*)

Astă femeie . . . cine-i?

CARMINA

Cine-s . . . Sînt, că și tine,
O victimă-nșelată de el făr' de rușine.

ANA

Adevărat e, Despot? taci? este-adevărat?

CARMINA

Tăcerea lui grăiește.

ANA
(*după o mică luptă cu sine*)

Rămîi dar neiertat!
(*Se îndreaptă spre fund. Cu durere, în parte.*)
Ah . . . cum mă pedepsește cerul, nenorocită!
Ș-am meritat pedeapsa la care-s osîndită!

DESPOT

Nu . . . Ană . . . Stăi!
(*Face doi pași spre Ana.*)

ANA
(*în fund, oprindu-l c-un gest.*)

Departe . . .
(*Iese.*)

DESPOT
(*abătut*)

Și tu mă părăsești!

SCENA 7

CARMINA, DESPOT

CARMINA

Infame! . . . tu, infame! . . . om infernal ce ești!
Nimic nu-i sacru ție! A tale jurăminte
Ascund ipocrizia sub magice cuvinte . . .

O! crudă mişelie! Trei ani eu te aştept
Cu dorul, cu speranţa, cu nerăbdarea-n pept . . .
Şi însă eu de tine eram dată uitărei! . . .
Ce-am fost dar pentru tine . . . o pradă-a desfrînărei?

DESPOT

Ascultă-mă Carmină .

CARMINA

O! taci, nu mai cerca
Prin falsă protestare din nou a te spurca.
Om făr' de conştiinţă, om fără de mustrare,
În mintea-mi dezorbită ai stins orice crezare.
Tu m-ai trădat pe mine? . pe mine m-ai trădat?
O! Dumnezeu, ştii bine cât eu l-am adorat,
Cum sub a lui picioare am pus cu fericire
Onorul meu ca treaptă la scara-i de mărire,
Şi el! O! cine-ar crede?! (*Plîngînd.*)
Cîm poate-n lume-a fi
Pedeapsă pentru inimi ce vreau a se jertfi?!

DESPOT

(*luîndu-i mîna*)

Carmina mea

CARMINA

Departe, om fără de simţire!
Contactul tău insuflă dezgust şi oţărîre.
Eşti om? . O, nu, în peptu-ţi nimic nu-i omenesc!
Eşti domn? Nu, în purtare-ţi nimic nu e
domnesc!
Porţi streanţa infamiei ca purpură regală,
Servească-ţi ea la moarte de faşă mormîntală.
Şi de mai este-n ceruri dreptate, Dumnezeu,
Ajungă-te şi ura şi tot blestemul meu!

SCENA 8

CARMINA, DESPOT; LASKI (*venind rapide prin fund*)

LASKI

Despot, întreg poporul vrea porţile să strice,
Vrea să capituleze . . . Ce văd? . . . Carmina-aice?

CARMINA

(decisă)

Aice!

LASKI

Cum? de unde?

CARMINA

Castelu-am părăsit
Și lângă-al meu complice de crime am venit.

LASKI

Complice tu de crime! Ce spui? Care ți-e vina?

CARMINA

Știi tu cine e Despot? Știi tu cine-i Carmina?
Doi trădători!

DESPOT

Carmina . . .

CARMINA

Acest om l-ai crezut
Prietin? . . Pentru dînsul mari jertfe ai făcut,
I-ai dat și al tău sînge, și bunuri, și domnie?
El, drept recunoștință, a vrut ș-a ta soție.

LASKI

El? Iadul mă cuprinde! (*Lui Despot.*) Tu, tu?

CARMINA

Ascultă tot:
Sînt adulteră, Laski! victima lui Despôt!
Jertfind onor și lege, în oarba-mi fericire,
Te-am înferat pe frunte cu-a mea prostituire.

LASKI

O, trădători, vreți moarte?

CARMINA

Dar! pentru-acest pacat,
Eu cu al meu complice o moarte-am meritat.
Ucide-ne-mpreună, ca pentru vecinicie
Să fim doi spectri gemeni, uniți prin infamie
Și-n iadul ce ne-așteaptă deschis, să-l însoțesc,
Căci, cît e de culpabil . . ah! tot, tot îl iubesc!

LASKI

(turbat, scoate hamgerul și amenință pe Carmina, care, înfiorându-se, se apropie de Despot)

A! . . . mori, infamă!

DESPOT

(scoțînd spada)

Łaski!

LASKI

(înjunghiînd pe Carmina)

Cu tine crima-ți peară!

CARMINA

(căzînd moartă)

Ah! . . . Despot! . . .

DESPOT

Om de sînge! turbată, cruntă
feară.

A scris a ta osîndă pumnarul tău vrăjmaș . . .

(Ridică spada asupra lui Łaski.)

LASKI

Ucide!

DESPOT

(stăpînîndu-se)

Te-aș ucide de-aș fi un ucigaș!

Ca tine . . . De-al meu paloș te apără cu spada.

LASKI

Eu să combat cu tine? Nu! . . . te las a fi prada
Lui Tomșa, care vine a fi răzbunător
Și mie, și Carminei, infame trădător!
Rămîi cu a ta crimă . . . Eu părăsesc cetatea.
Curînd te vor ajunge pacatul și dreptatea!

(Iese.)

DESPOT

Ucigător sălbatic de gingașe femei,
În veci să porți stigmatul ce-nfeară pe mișei!

SCENA 9

DESPOT (privind cu durere pe Carmina moartă în mijlocul scenei)

Ea, moartă! ... ușa morții eu, Despot, am deschis-o!
A înjunghiat-o Laski, dar, vai! eu am ucis-o!
Eu! ... căci în a mea poftă de zbor ambițios
Primind, fără iubire, amoru-i generos,
Am profanat, o barbar, robu de o idee,
Altarul cel mai sacru — un suflet de femeie.

(Ingenunchează lângă Carmina și-i ridică capul pe genunchiul lui.)

O, nobilă victimă, amorul tău ceresc,
Acea scînteie vie din ochi dumnezeiesc,
Rîvnit-au pentru mine măririi, pompe deșarte ...
Ei bine, măcar moartă de tron să ai tu parte.

(O ie în brațe și o așează pe tron.)

Aici îți era locul! Pe tron să viețuiești,
Pe tron să mori ... Carmina! ... cît de măreață ești,
Sub palida, duioasa și sacra maiestate
A morții, pe-acest scaun de naltă vanitate
Purtînd pe a ta frunte cel mai suprem odor —
Corona de martiră a cruntului amor!

(Se pune în genunchi la picioarele tronului.)

O, dacă eu în ceruri mai pot găsi iertare,
Gîndește tu la mine de sus cu îndurare
Și lasă ca să cadă la glasul meu uimit
O jalnică privire pe-un biet nenorocit!

(Zgomote de popor afară.)

Ce larmă se aude? Poporul strigă-afară ...

(Merge de ascultă în fund.)

SCENA 10

DESPOT, LIMBĂ-DULCE, JUMĂTATE, POPORUL

(palid, strențaros, desperat)

LIMBĂ-DULCE

(afară)

Hai sus, la vodă ...

DESPOT

Gloata se suie-acum pe scară . .
Să fie vreo răscoală?

(Vine de acopere pe Carmina cu cortinele tronului.)

JUMĂTATE

(afară)

Hai sus! . . ne-am săturat
De-atâte lupte oarbe, de-atît sînge vărsat!

POPORUL

(năvălind în sală)

Hai, hai!

DESPOT

Ce vreți? Ce este?

LIMBĂ-DULCE

Măria-ta! poporul
De nouăzeci de zile îl seceră omorul,
Încît a noastră grijă nu e cum să trăim,
Nu, Dumnezeu o ştie, dar e cum să murim!
Răbdăm nenorocirea de nouăzeci de zile,
Văzînd cum per de foame nevesti, copii, copile,
Şi ne-au ajuns cuţitul . . . Nu vrem a mai răbda!
Poporul vrea lui Tomşa cetatea a preda.

DESPOT

Lui Tomşa, al meu dîşman, să închinaţi cetatea?
Români! unde vă este credinţa şi dreptatea?

LIMBĂ-DULCE

Credinţa ne-am plătit-o cu trei luni de dureri!
Dreptatea noi o cerem! . . . tu n-ai dreptul s-o ceri
Cînd ţara-i chiar prin tine adusă la peire.

DESPOT

Sumeţe!

LIMBĂ-DULCE

Sumeţia-mi e rod de suferire.
Destul amar! . . . destulă batjocoră pe noi!
Hai să deschidem poarta, români!

POPORUL

Hai

DESPOT

Stați! . O, voi,

Copiii-acelor oameni giganți de altădată,
Ce înfruntau sub Ștefan răstriștea-nviforată,
Ei toți în locul vostru sub zid s-ar îngropa
Și poarta cu-a lor trupuri luptînd ar astupa . . .
Și voi? gîndiți ce-ar zice eroii din vechime
Găsindu-se azi față cu-a voastră micșorime?!
Dar ce-mi perd eu cuvîntul? . . Strămoșii erau zmei
Români de viță bună, și voi, niște mișei!
Vă plîngeți voi de lupte?

LIMBĂ-DULCE

Ba nu . . . de sărăcie.

DESPOT

(aruncînd o pungă cu galbini poporului)

Na . puneți polială la-a voastră mișelie.

LIMBĂ-DULCE

Români! . . . nu vă atingeți de banii cu păcat,
Ce poartă a lui Despot chip mîndru-ncoronat!
E aur de icoane, e aur de potire,
Topit chiar de Satana cu a lui Despot știre!
E foc ce arde mîna! . . . Despot, sîntem țărani,
Nu vindem țara noastră, nici cugetul pe bani!
Ca să-ți culeagă darul ș-a ta pomană seacă,
Ar fi ca să se plece românul . . . nu se pleacă

(Respinge punga cu piciorul.)

Opinca îți azvîrle pomana înapoi.
Nici noi sîntem de tine, nici tu nu ești de noi!

(Cătră popor.)

Hai!

DESPOT

(amărit, în parte)

Cîtă umilire mi-a rezervat azi soarta!
S-a sfîrșit tot! *(Tare).* Vă duceți, sărmani! . . .
deschideți poarta!

(Poporul se răpede să iasă. Despot rămîne în stînga, abătut.)

SCENA 11

*Cei dinainte; MOȚOC, SPANCIOC, STROICI, boieri și ostași
(vin prin fund)*

MOȚOC

Poarta-i deschisă, Dèspot! . . . Cetatea s-a predat,
Și Tomșa te ajunge; el întră în palat.
Cutremură-te . . . moartea s-apropie de tine!

DESPOT

Nu eu, boieri, dar Tomșa cutremură-se-n sine,
Căci țin în a mea gheară copilu-i drăgălaș.
Un pas . . . și el rămîne lipsit de copilaș!

(Iese în stînga, pe cînd Tomșa intră prin fund.)

SCENA 12

Cei dinainte; TOMȘA, căpitani, seimeni, CIUBĂR-VODĂ

TOMȘA

(arătînd pe Despot)

Pe dînsul! . . . înainte! dușmanu-i la strîmtoare.

SPANCIOC

Stăi, Tomșo! un pas numai, și copilașu-ți moare!

TOMȘA

Copilul meu?

SPANCIOC

Dar'! . . . Despot, învins, desperător,
E-n stare să-l ucidă cu braț răzbunător.

TOMȘA

(după o scurtă luptă cu sine)

O! rumpe-mi-se peptul în spasmele durerii,
Mai bine rău părinte decît rău fiu al țării!

(Cătră oșteni.)

Nainte!

(Ușile din stînga se deschid. Despot apare.)

SCENA 13

Toți: DESPOT, și mai pe urmă ANA și ILIAȘ (*Despot se arată maiestos, cu hlamida pe umeri și cu corona pe cap*)

CIUBĂR-VODĂ
(*arătînd pe Despot*)

Iată-l! iată cumplitul fariseu!
Tu, antihrist! tu, Dèspot, cuprins de duhul rău,
În țărna ce te-așteaptă cobori din înălțime!

TOMȘA

Ce mi-ai făcut copilul, calău plin de cruzime?

(*Despot se întoarce spre ușă și face un semn. Iliăș intră și vrea să alerge la tată-său.*)

DESPOT
(*apucînd pe Iliăș de mînă*)

Viteze Tomșa, iată copilul tău iubit!
Am respectat zălogul, odor neprețuit,
Și l-am păstrat în viață cu dragoste, cu bine,
Cum merită odrasla unui viteaz ca tine.

(*Lui Iliăș.*)

Mergi, Iliăș.

ILIAȘ
(*aruncîndu-se în brațele lui Tomșa*)
Tătucă!

DESPOT
(*lui Tomșa*)

Sărută-l fericit
Și fie-ți gîndul aspru de dînsul îmblînzit!
(*Înaintînd.*)

Eu, Despot, domn Moldovii prin însăși voia țării
Ș-ajuns prin mine însumi la culmele puterii,
Azi sînt căzut din tronul lui Ștefan celui Sfînt
Și vin și-n fața lumii declar acum că sînt
De-a mea fatalitate învins contra dreptății...
Deci spada mea ciuntită o-nchin fatalității!
(*Aruncă spada lui jos.*)

TOMȘA

Despot! pășind spre tronul de tine uzurpat,
Pe un păcat de moarte picioru-ți a călcat,

Și purpura domnească, picînd pe-a ta privire,
I-a fost, nenorocite, o pînză de orbire.

CIUBĂR

Blăstem!

POPORUL

Blăstem lui Despot!

TOMȘA

Auzi? . . . om nențelept!

Această țară bună te-a priimit la pept.
Tu, Despot, ai vîndut-o lui Ferdinand germanul,
Lui Sigismund polonul, lui Soliman sultanul,
La toți dușmanii care ți-au fost de ajutor
Să te privești în față c-un vis amăgitor.

MOTOC

Ai rîs de toate; țară, oștime . . .

CIUBĂR

Lege .

TOMȘA

Ei bine,

Fiți voi judecătorii! . . Spuneti: ce se cuvine
Lui Despot ereticul, de țară vînzător?

MOTOC

Pedeapsa ce așteaptă pe-oricare trădător:
Moartea!

CIUBĂR

Dar', moartea!

POPORUL

Moartea!

DESPOT

(privind în fața tuturor cu mărire)

Boieri, și tu, oștime!

Mormîntul, ca și tronul, e sacră înălțime,
Și cînd vorbește omul pe peatră de mormînt,
E drept să se asculte solemnul său cuvînt . . .
Rîvnit-am tronul țării, dar rîvna mea regală
A fost însuflețită de-o țintă colosală.

Visînd neatîrnarea, vroît-am prin români
Să dau loviri de moarte osmanilor păgîni.
Am vrut cu-al nostru paloş, frîgînd soarta-neruntată
Să scol creştinătatea pe-al ei mormînt culcată
De-mi ajuta norocul s-ating visu-mi din zbor,
Aş fi numit de lume erou, liberator;
Dar nu m-a dus destinul şi timpul la izbîndă,
Şi iată-mă, eu, Despot, căzut azi la osîndă!
Aşa lumea-i deprinsă pe om a-l transporta:
Învingător, pe-Olimp; învins, pe Gòlgota!

(Mică pauză. Toţi îl ascultă cu bunăvoinţă.)

Vreţi moartea mea? Sînt gata! Ucideţi!
căci n-am teamă
De-a mele fapte-n viaţă să dau în ceruri seamă,
Dar tronul mai sus este de braţul omenesc,
Şi singurul său jude e judele ceresc!
Dar mirul e o rouă cerească, sîntitoare
Pe fruntea ce-au atins-o, în veci neperitoare!
Nici soarele nu poate să o prefacă-n nor,
Nici omul să o şteargă cu braţu-i muritor!
Vreţi moartea mea? Ucideţi! Dar eu, tristă victimă,
Istoria Moldovii vreau s-o scutesc de-o crimă,
Să nu poarte stigmatul în ziua renvierii
Că a plătit cu moarte pe Despot, domn al ţării.

(Scoţîndu-şi corona de pe cap şi aruncînd-o.)

Mi-arunc din cap corona! Din mîină sceptu-mi scot . . .
Nu mai sînt domn! acuma ucideţi pe Despòt!

(Toţi rămîn încremeniţi.)

ILIAS
(cu lacrimi)

Iertare, tată!

BOIERII

Tomşa, iertare!

POPORUL

Îndurare!

TOMŞA

O cereţi? Fie! Despot, de moarte ai iertare,
Dar tu la monastire pe viaţă-i fi închis.

*(Ciubăr, dînd semne de o exaltare fanatică, se înaintează
şi strigă.)*

CIUBĂR

Iertare? Cui? .. Lui Despot?... Iertare? Cine-a zis?
În veci nu iartă ceriul pe-acel care-l desfide.

(Se răpede furios și înjunghie pe Despot.)

Ai vrut să ucizi legea? Mori! Legea te ucide!

DESPOT

(căzînd)

Ah! mor!

TOTI

(cu reprobare)

O!

TOMȘA

(lui Ciubăr)

Crunt fanatic! Turbat ucigător!
Peri! Nu e sfînta cruce unealtă de omor!

(Ciubăr se retrage aiurit, cu ochii țintiți la trupul lui Despot. Seimenii îl arestează. În fund răsună deodată un țipăt dureros.)

ANA

Despot!

(Vine alergînd desperată, și îngenunchează lângă Despot.)

Mort! ... Despot, moartea mă va uni cu tine.
O, Doamne ... fie-ți milă ... de dînsul ... și de mine!

(Cade leșinată pe peptul lui Despot.)

MOTOȚ

(uimit)

Copila mea!

TOMȘA

(oprindu-l)

Moțoace, așa vrea Dumnezeu,
Acel ce-și vinde țara își perde neamul său!

C o r t i n a c a d e .

FÎNTÎNA BLANDUZIEI

Piesă în trei acturi și în versuri

*Iubitului meu frate,
locotenent-colonel Iancu Alecsandri,
fost agent diplomatic al României la Paris,
dedic această piēsă:*

PERSONAJE:

HORAȚIU	57 de ani
MECENA	60 de ani
POSTUMUS, pretor	65 de ani
SCAUR, libert	50 de ani
ZOÎL, parazit	40 de ani
GLUTTO, idem	40 de ani
HEBRO	40 de ani
GALLUS, notari a lui Horațiu	25 de ani
GETTA, sclava lui Scaur	20 de ani
NEERĂ, celebră cîntăreață	30 de ani
CEBAL	
STROBIL	
MENAS	
COERAX	

SCLAVI, SCLAVE

*Acțiunea se petrece în timpul împărăției lui August. 10 ani
înainte de Hristos.*

ACTUL I

Un frumos tablou cîmpenesc în vecinătatea oraşului Tibur. — În fund, colnice cu livezi, printre care se zăresc cîteva case de țară. O cărare se coboară de pe colnice în mijlocul scenei. — În dreapta, planul I, fîntîna Blanduziei, în umbra unui mare stejar. — Faptul zilei.

SCENA 1

GETTA

(purtînd o cunună de flori pe cap, se pogoară pe cărare și culege ierburi pe împrejurul fîntînei)

GETTA

A! iaca mintă-creață, și cimbru, și sulcină,
Și ierburi de cîmpie, și plante de grădină.
Ce de mai flori în cale-mi răsar jur-împrejur
Pe locurile-aceste, aproape de Tibur!
S-ar crede că, în grabă, frumoasa zee Flora
A părăsit culcușu-i, surprinsă de-Aurora,
Ș-a mers ca să se scalde în Anio cu ea,
Avînd de marturi numai pe mine și o stea.

(Vine lângă fîntînă și așează plantele într-un paner.)

Eu am cules pe urmă-i comoara parfumată
Ș-am împletit pe frunte-mi cunună rourată
Și mi-am implut, voioasă, cămeșa de la sîn,
Ca să-mi alin simțirea și gîndul să-mi alin.

(Scoate cîteva flori din sîn, le privește cu drag și le sărută.)

Hai, scumpe sorioare, uitîndu-ne sclavia,
Să ne-oglindim în apa fîntînei Blanduzia.
Pe fața ei, se zice, că, dup-al nostru dor,
Apare-n faptul zilei un scump liberator.

(Se pleacă pe fîntînă și privește în fund.)

SCENA 2

GETTA; GALLUS *(vine repede, din stînga, grăind în cantonadă, el ține în mînă un papirus și o spadă)*

GALLUS

Să duc oda Lydiei, și spada de rugină
S-o șterg? Bine. *(Se oprește)*. A! Cine pe apă se înclină?

Stăpînul meu, Horațiu, cu mintea cam în zbor,
Ar zice că-i Naiada acestui mic izvor.
Ce face?

(Se apropie pe după stejar.)

GETTA

O! fîntînă cu apa limpezie,
Arată-mi pe ursitul, dar, vezi, plăcut să fie

GALLUS

(plecîndu-se pe deasupra Gettii)

Eu sînt!

GETTA

(speriată)

A!

GALLUS

Ce te sperii? . . . doar nu-s de speriat.
Tu ești frumoasă fată, și eu, frumos băiat.
Privește!

GETTA

Dar de unde ai răsărit?

GALLUS

(arătînd în stînga)

De-acasă,

De-aice, vezi? Horațiu invită mîni la masă
Pe gîngașa Lydià . . . Mergeam . . . dar te-am zărit,
Și iată-mă prin farmec deodată-n loc oprit.

GETTA

(observîndu-l)

Ești sclavul lui Horațiu?

GALLUS

(cu mîndrie)

Sînt Gallus! Al meu tată
A fost un brenn puternic în Gallia Comată.
El s-a luptat cu Caesar, neîmpăcat aprins,
Și s-a ucis el însuși cînd s-a văzut învins.
Eram copil atunce; dar tu ce ești?

GETTA

(cu sfială)

Eu?

GALLUS

Cine?

GETTA

(tristă)

Sînt Getta, o victimă a Romei.

GALLUS

O! destine,
Aceeşi umilire ne-ai dat la amîndoi:
Sclavia! . . Dar ce-mi pasă cînd Venus e cu noi,
Cînd zeea de la Pafos te-a scos în a mea cale,
Să prind a mele lanţuri de lanţurile tale,
Şi-n veci legat de tine, să fiu un semizeu! .
Precum ar spune-n versuri cîntînd, stăpînul meu.

GETTA

Bun este el cu tine?

GALLUS

O! bun de pus pe rană,
Încît eu, lîngă dînsul, uit soarta mea duşmană.
Poet, el cu gîndirea se primblă tot prin nori,
În braţe amoroase căzînd adeseori.
Şi, pentr-un vers ce saltă pe sprintene dactile,
În loc să guste somnul, preface nopţi în zile
Şi uită pe Mecena, pe-August, amicii săi,
Pe Roma-mpărăteasa şi chiar pe dumnezei.
El vine cîteodată aici, lîngă fîntînă,
De muza-i drăgălaşă condus cu drag de mîină,
Şi pe tăbliţi de ceară scriind c-un stilet
A muzei blînde şoapte, ce-aude numai el.

GETTA

Aici?

GALLUS

Dar', căci fîntîna îndeamnă la răcoare
Frumoasele vecine de versuri iubitoare,
Dorite ca să vadă pe-al lor poet visînd,
Şi sub stejar, la umbră, minuni improvizînd.

GETTA

Lydia . . . şi ea vine? . . . Lydia cine este?

GALLUS

Bachantă-ntre vestale, vestală-ntre neveste!
Atît de bine ştie, cu chip amăgitor,
Să tulbure simţirea oricărui muritor.
A fost ea multă vreme în strînsă legătură
Cu dragul ei Horaţiu.

GETTA

Şi

GALLUS

Bate-m-aş pe gură!
Destăinuiesc secrete intime de poet,
Ce nu sînt ale mele. (*În taină:*) Şi eu am un secret...
Doreşti să-l afli?

GETTA

Gare?

GALLUS

Aş vrea pe vecinicie
Să fiu al tău Horaţiu, şi tu a mea Lydie.

GETTA

(*cătînd cu groază împrejur*)

O, taci!... De-ar duce vîntul cuvintele ce spui
Lui Scaur sau lui Hebro, calău cumplit al lui,
La mari şi grele chinuri aş fi pe loc espusă.

GALLUS

Hebro?

GETTA

El! iazmă oarbă, de furie condusă.

GALLUS

Cum? pe cerescul Joe! stăpînul tău barbar
E-n stare?

GETTA

Dar', e-n stare a mă lega de-un par,
A mă sfîşia cu biciul, sau... mintea-mi se-nfioară,
Întocmai ca pe-o vită a mă-nhăma la moară,
Căci a decis în gîndu-i să-mi deie de bărbat

Pe Hebro, haldeeanul, un villic nempăcat.
Urît, viclean și lacom, ce pe stăpînu-i pradă
Și vecinic schinjuiește a sclavilor grămadă.

GALLUS

O! nu mai spune, Getta . . . m-apucă reci sudori!
De este așa, însă, cum te găsesc în zori
Pe-aice singurică, de casa lui departe?
N-ai teamă de pedeapsa de care-o să ai parte
Cînd te-i întoarce-acasă?

GETTA

N-am grijă-n acest rînd . .
Stăpînu-mi, Scaur, însuși mi-a poruncit, oftînd,
S-adun în faptul zilei, și flori și buruiene,
Navalnic, odoleană, sulcină, sînziene
Și altele, pe Valea Sabină, să le scald
În apa Blanduziei cît soarele nu-i cald.

GALLUS

Și ce vrea el să facă din ele?

GETTA

(zîmbind)

Scăldătoare!

Bătrîna Canîdie, vestita vrăjitoare,
I-a spus ca să se ude în șapte nopți pe trup
Cu sînge de năpîrcă, de buhnă și de lup,
Pe cînd ea-i va tot face descînteci feroase
În dealul Esquilinus, topind la foc de oase
O galbenă păpușă de ceară.

GALLUS

(rîzînd)

E- nebun?

Vide-mi-l-aș călare pe-o creangă de alun,
Luat vîrtej în goana Harpîilor grozave!
Și pentru ce se spurcă în farmeci și-n otrave?

GETTA

În taină șoptesc sclavii că el e-namorat.

GALLUS

De tine?

GETTA
(oțărîndu-se)

Ba, departe de mine-acest păcat!

GALLUS

De cine dar?

GETTA

Să zice, de una din vecine,
Ce-și bate joc de dînsul, lăsîndu-l în suspine.

GALLUS
(arată în stînga)

A fi Neera, poate? Ea șade colo, vezi?
În villa cea clădită pe-o culme-ntre livezi.

GETTA
(arătînd asemenea în stînga)

Și colo, mai departe, se-nalță-a noastră casă,
Cu albă colonadă deasupra pe terasă.

GALLUS

O văd; sîntem aproape și poate chiar meniți,
Scurtîndu-ne cărarea, să fim nedespărțiți . . .
Ce zici? de-o întîlnire mai pot avea sperare?
Cînd?

GETTA
(coborînd ochii și zîmbind)

Cînd i-a fi lui Scaur nevoie de scăldare.

GALLUS

Ascultă: pîntre ierburi aruncă la un loc
Urzici, și mătrăgună, și scai, și siminoc.
Cînd s-a uda, hurezul, să-l usture la pele,
Să te trimită iară la strîns de floricele.

(Căţînd în stînga:)

A! . . . vine-aici Horațiu . . . Te las, odor iubit!
Mă duc . . . și nu m-aș duce . . . dar vine și-s grăbit.

(Iese, alergînd, în dreapta.)

SCENA 3

GETTA

(pe gânduri)

Să ne scurtăm cărarea . . . amor . . . nedespărțire . . .
Să fie oare-n lume atîta fericire?
De cîte mi-a spus Gallus mi-e cugetul uimit,
Dar el s-a dus! . . . cu mine el numai a glumit.

(Cade mîhnită pe o laiță lingă fîntînă.)

Ah! sclavă osîndită durerii pîn' la moarte
Și fără vină-n viață victima crudei soarte! . . .
Ce-am fost în a mea țară, ș-aici, acum, ce sînt?
Aveam palat! . . . aice nici parte de mormînt.
Aveam părinți puternici, și nume, și mărire .
Tot am pierdut! . . . speranța mă lasă-n părăsire.

(Mică pauză.)

Nu știu ce simt; îmi vine adeseori să plîng
Cînd văd o păsărică oprită noaptea-n crîng,
Aș vrea să zbor la dînsa, rugînd-o: «Sorioară,
Mă du, mă du cu tine pe unde-arîpa-ți zboară!
Ș-ades mi-aduc aminte, ca printr-un vis duios,
De-un viers cîntat de mama, cu glas armonios.

(Își reazămă capul pe mînă, ținînd ochii în spațiu.)

SCENA 4

GETTA; HORATIU *(între din stînga, inspirat și scriind pe tablă de ceară)*

HORATIU

(declamînd)

«Fîntîna Blanduziei! vei deveni tu încă
Celebră-ntre izvoare cînd voi cînta stejarul
Ce-nfige rădăcina-i adînc în alba stîncă
Din care ieși vioaie și dulce ca nectarul!
Fîntîna mea iubită! . . .

(Se oprește auzind glasul Gettii.)

GETTA

(cîntă sotto voce)

În ai Daciei munți mari

Creşc stejari lângă stejari
Şi viteji cu braţe tari . . .

HORAŢIU
(cu mirare, în parte)

Ce glas pătrunzător
Aud lângă fântină?! (Zărind pe Getta:) Tablou încântător
Poetică ivire! . . . Romană-i, sau străină?
Ea cântă-un viers sălbatic din Dacia Transalpină

GETTA
(în parte, sculându-se)

Destule-atâte visuri; să plec acum e timp.

HORAŢIU
(în parte)

Frumoasă-i ca junia, ca Hebe din Olimp!
(Se întâlnesc amândoi în mijlocul scenei.)

Copilă dragălaşă . . .

GETTA
(în parte)

HoraŢiu!

HORAŢIU

Fii ferice,
Ca gândul ce spre tine m-a îndreptat aice!

GETTA
(în parte)

El!

HORAŢIU

Spune-mi adevărul: din care lume eşti
Şi cine sînt părinţii pe care-nveseleşti
Cu scumpa ta privire?

GETTA

Părinţii mei, sărmanii,
Perit-au lângă Istru, în luptă cu romanii.

HORAŢIU
(cu milă)

Orfană,-aşa de jună?!

GETTA
(plecînd capul)

Și sclavă!

HORAȚIU

Tu? tu...?

GETTA

Dar'!

Răpitu-m-a de-acasă un crîncen mercenar
Și-n Roma, sub coronă, de el am fost vîndută...
De-atunci în înjosire și-n umbră sînt perdută.

HORAȚIU

Și cine azi dispune de tine pre pămînt?

GETTA

Ah! , Scaur.

HORAȚIU

Acel libert ce n-are nimic sfînt?
Căci n-am avut eu parte să te plătesc cu aur,
Răpindu-te sclaviei și ghearelor lui Scaur?!

GETTA

N-au vrut cu mine zeii să fie-ndurători.

HORAȚIU

Goneam din ceriu-ți aspru oricare negri nori
Ș-atîta îngrijire aveam de-a ta junie.
Că ne știai durerea, uitînd a ta moșie.

GETTA

Ești bun pre cît ești mare; tu poți dintr-un cuvînt
Să mîngîi osîndiții ce-n desperare sînt,
Dar ca să merit raiul ascuns în a ta milă
Ce sînt eu pentru tine?

HORAȚIU

 Ce ești, dragă copilă?

Ești nobila odraslă a celui brav popor
Ce știe ca să moară cînd nu-i învingător,
Și meriți cu tot dreptul, de este-n cer dreptate,
Respect în omenire și-n Roma libertate.

GETTA
(*exaltându-se*)

Ah! aste mari cuvinte în veci nu le-oi uita.
Cu ele soarta-mi aspră de-acum voi înfrunta,
Prin ele al meu suflet renaște la mândrie,
Căci ele de Horațiu au fost rostite mie!

HORAȚIU

Tu mă cunoști? . . . De unde?

GETTA

De-aici, din depărtări,
Și din al lumii splendid concert de admirări.
Dar cine te cunoaște cu-a ta maritimie
Se pleacă în uimire și se robește ție.
Horațiu, sînt o sclavă, nu am nimic al meu;
Priimește-astă cunună, o-nchin numelui tău.

(*Scoate cununa de pe frunte, îngenunchează și o prezintă lui Horațiu.*)

HORAȚIU
(*se pleacă să o ridice*)

Copilă, suflet nobil . . .

GETTA
(*îi apucă mîna și o sărută*)

HORAȚIU

Ce faci, ce faci? ai minte?

GETTA

Sărut pe a ta mînă duioasele-ți cuvinte.
(*Fuge tulburată, prin fund, în stînga.*)

SCENA 5

HORAȚIU
(*pătruns*)

Ce stranie ființă! . . . Aș crede c-am visat
De n-aș vedea în mînă-mi cununa ce mi-a dat,
Cunună împletită cu flori de primăvară,
Ca dînsa . . . De ce însă grăbit-a să dispară?

Era pătrunsă, lacrimi jucau în ochii săi . . .
Nu îndrăznea să cate fățiș în ochii mei . . .
Și glasul-i în suspinuri . . . și peptu-i în mișcare . . .
Și fața-i luminoasă . . . și juna-i exaltare . . .
Să fie? l-a mea vîrstă! Să poate? Sînt uimit . . .
Ce simt acum în mine de mult nu am simțit,
De mult! . . . de cînd voioasa și falnica-mi junie
Împlea tot universul de-amor și poezie.

(Privind cununa.)

Cununa asta simplă, neprețuit odor,
Privind-o, are-un farmec mult mai atragător
Decît acele toate corone strălucite.
În Capitolul Romei cu fală dobîndite .
Avut-am mari triumfuri, dar, jur pe dumnezei!
Nu e triumf mai mare în Cîmpii Elizei
Pentru-un poet ce-aspiră la gloria divină
Ca sacra-nghenunchere de gîngașă vergină,

(Stă puțin pe gînduri.)

Cuvintele-i din urmă cuprind în sînul lor
O taină izvorîită din inimă, cu dor.
«Ah! cine te cunoaște cu-a ta marinimie
Se pleacă în uimire și se robește ție . . .»

(Cu îndoială:)

Dar cine are parte de-al ei duios amor?
Poetul ce nu moare, sau omul muritor?
Poetu-n veci e tînăr cînd omu-mbătrînește,
Și geniul, nu fruntea încîntă și răpește.

(Cu tristeță.)

Amară cugetare! . . . fior de-al iernii vînt!
Voi puneți amortire pe-al inimei avînt
Și umbra îndoielii pe orice nălucire,
Căci soarele cu-amurgul nu pot avea-ntîlnire!

(Se plimbă tulburat.)

Ce-ar zice Roma-ntreagă cînd s-ar vesti prin ea
Că o copilă, sclavă, ocupă mîntea mea?
Ar zice cu un hohot ce-ar răsuna în spațiu:
«Satir acum ajuns-au satiricul Horațiu! . . .»
Hei! zică! . . . suncul vieții tot ferbe-n al meu sîn.
Corona e căzută dar fruntea nu-o înclin.

(Tare.)

Nebun acel ce vede trecînd o fericire
Și nu-i aține calea, s-o prindă cu grăbire!

SCENA 6

HORAȚIU; NEERA (urmată de două servitoare, se coboară pe cărare și se apropie de Horațiu. — Servitoarele rămân în fund)

NEERA

Și mai nebun e omul acel nepăsător
Ce scapă dintre brațe-i norocul fugător.
Nu este-așa, Horațiu?

HORAȚIU

Neera? .. Ce minune!
Tu, steua Romei, zeea plăcerilor nebune,
Măiastră cîntăreață, pe cîmp, în acest loc?
Cum?

NEERA

(veselă)

Cine știe? Poate c-alerg după noroc.

HORAȚIU

(zîmbind)

E lesne pentru tine să-l întâlnești, Neeră,
Cînd tu reverseși lumină pe-a Romei naltă sferă
Ș-ai înhamat junimea romană l-al tău car.

NEERA

Sub dulcele-ți cuvinte s-ascunde-un gînd amar,
Horațiu; al tău zîmbet acopere-o muștrare,
Dar oare-am meritat-o? .. și vina mea e mare
Că sînt prea adorată, că-mi place a videa
Un lung cortegi de oameni răpiți pe urma mea,
Senatori și proconsuli ce poartă laticlave
Și țin în a lor poale destinul lumii sclave?

HORAȚIU

O știu; e mare gloata de tineri și caduci
Pe care, după placu-ți, c-un deget îi conduci.
Origo și Cynthia, puternice rivale,
Rîvnesc cu gelozie triumfurile tale.

NEERA

Așa-i, dar sînt geloasă și eu . . . precum mă vezi.

HORAȚIU

(ironic)

De cine? de Minerva?

NEERA

Nu rîde . . . Ce? nu crezi?

HORAȚIU

Neero, filomela cunoaște gelozia?

NEERA

Horațiu, sînt geloasă de-Origo și Cynthia.

HORAȚIU

(rîzînd)

Tu?

NEERA

Eu.

HORAȚIU

A te pricepe nu pot, nu sînt augur.

NEERA

Ascultă: de o lună, aici, lîngă Tibur,
Neera, steua Romei, de tine-așa numită,
Trăiește-acum retrasă din Roma, părăsită.
Neera . . . filomela . . . e chiar vecina ta,
Și tu n-ai venit încă . . .

HORAȚIU

(confuz)

Te rog a mă ierta.

Am fost . . . și sînt .

NEERA

N-am dreptul eu să te iert pe tine.
Ce este o Neeră pe lîngă .

HORAȚIU

(luînd-o de mînă)

O știi prea bine!

Tu ești inspiratoarea poezilor, tu ești
Frumseța, tinereța, puteri dumnezeiești!

NEERA

Dar aste scumpe daruri ce sînt? . . . o vanitate,
Cînd nu-s de a ta liră în lume celebrate.
Ce-ar fi fără luceferi cortegiul înstelat?
Al meu, făr-un Horațiu, e gol și-ntunecat .
Cunoști acum secretul amărăciunei mele.
Origo și Cynthia, ferice, ah! de ele,
Au partea glorioasă, căci au . . . și e destul,
Cynthia — pe Virgiliu, Origo — pe Tibul.

HORAȚIU

Și tu?

NEERA

Eu? . . . Eu? . . . Admiră a inimei pornire.
E stranie-neercarea-mi, dar are-a sa mărire.
Eu am decis în gîndu-mi să fac întăiul pas
Spre cel mai viu luceafăr din falnicul Parnas
Și-ți zic: Vrei tu, Horațiu, să fiu a ta iubită,
Eu, care sînt de-o lume urmată și dorită?

(Horațiu dă semne de mirare.)

O! pasul meu, știu bine, e mult cutezător,
Dar astfel mi-e natura sub boldul unui dor.
Neera și Horațiu au dreptul de a face,
În sfera lor înaltă, oricare pas le place.
Eu dintre toți poeții pe tine te-am distins.
Aș vrea să zic: Venit-am, văzut-am ș-am învins!

HORAȚIU

(în parte, cu amărăire)

Și ea, și ea în mine numai poetul vede!

(Tare.)

Neero, ale tale destăinuiri, mă crede,
Ar împlînzi pe Cerber ș-ar face pe-un mort viu,
Dar

NEERA *(răpide)*

Spune!

HORAȚIU

În auzu-mi răsună-acum tîrziu!

NEERA

Tîrziu? Iubeşti pe alta?

HORAȚIU
(îngăimat)

O! nu...

NEERA

Iubeşti, pe cine?

HORAȚIU

Pe mine l-a mea vrîstă crezi tu că se cuvine?

NEERA

Un geniu vrîstă n-are.

HORAȚIU

Dar omul e mîhnit
Cînd în amurgul vieţii păşeşte neoprit.
În tainele naturei e lege ca să zboare
Amurgul cătră noapte, aurora către soare.

NEERA

(în parte)

Să-l cred?

HORAȚIU

(în parte)

Oare crezut-a?

NEERA

(observîndu-l, în parte)

Poet şi ipocrit!
El cată să-mi ascundă secretul său. gîcit.

HORAȚIU

(luînd-o de mîină)

Te-am ofensat, Neeră?

NEERA

(tristă)

Pe mine? ... Nu.

HORAȚIU

Cu trista-nțelepciune aprinsu-mi dor se ceartă. Mă iartă.

NEERA

Mîhnire, nu ofensă în inimă simțesc
De visul cel mai dulce, ah! să mă despărțesc.
Păcat! *(Oftînd:)* Așa vrea soarta cu noi,
Horațiu; fie!
Amorul stins rămîne frățească amicie.

(Întinde mîna lui Horațiu.)

HORAȚIU

Și ea nu se va stinge, mă jur pe Apolôn!

NEERA

(veselă)

Acum, poate, amice, din naltul Helicon,
De-ți va permite muza să te cobori în vale,
La villa-mi te-i abate din visurile tale?

HORAȚIU

O! dar', și chiar acuma de vrei...

NEERA

Mă-ntrebi de vreu?
Îmi place-a videa vulturi zburînd la cuibul meu.
Hai! o să fac cu tine primblare triumfală...

(În parte.)

De ne-ar zări-mpreună urîta mea rivală!

SCENA 7

NEERA, HORAȚIŪ; MECENA și POSTUM *(venind
din dreapta)*

MECENA

Horațiu cu Neera!

HORAȚIU

Mecena cu Postum!

De unde?

MECENA

De la Roma.

NEERA

(rîzînd)

Pe jos?

POSTUM

Ba nicidecum.

Ni s-a stricat carucca, dar nu sîntem de jale
Cînd Iuno se arată cu grațiile sale.

NEERA

Postum e tot zburdalnic?

MECENA

Tot flutur.

POSTUM

Hei! ce vreți?

Mă arde vecinic focul nebunei tinereți,

HORAȚIU

(încet, Neerii)

Tăciune care scoate mult fum, puțină pară,

POSTUM

(încet, Neerii)

Cu mine nici vulcanul Vezuv nu se compară.

NEERA

(zîmbind)

Te cred.

POSTUM

(încîntat)

Zău? A!

NEERA

Horățiu, te las cu-amicii tăi,
Cînd îți vroi, acasă v-aștept pe cîtetrei.

POSTUM

Ah! te-om urma oriunde, dar să ne faci plăcere
De-a ne cînta trei imnuri.

NEERA

Oricare le veți cere.
Veniți, concertu-mi astăzi va fi înveselit
Prin comica-ngîmfare a unui bîrbar scit.

POSTUM

A! cine?

NEERA

Scaur.

HORAȚIU

(*tresărind*)

Scaur?

NEERA

Cel putred de-avuție,
Ce-n pele-i se îngrașă de-amor

POSTUM

Și lăcomie.

Am auzit de dînsul . . . Un sclav înfumurat,
De Scaurus Emiliu din lanțuri liberat.

NEERA

(*rîzînd*)

Ar vrea să mă coboare la el pe punți de aur.
Eu rîd; veniți să rîdem!

POSTUM

(*declamînd*)

Venim . . . *Delendus Scaur!*

(Neera se îndreaptă spre fund și apucă pe cararea de pe coline,
urmată de servitoare. Iese în stînga.)

SCENA 8

HORAȚIU, MECENA, POSTUM

MECENA

Acum, că sîntem singuri, Horațiu, scump amic,
Răspunde: stai pe gînduri, ești trist, ce ai?

HORAȚIU

Nimic.

MECENA

De patru luni, amice, din Roma zgomotoasă
Ai dispărut, și lumea, surprinsă, curioasă,

Chiar însuși împăratul, cu tine-obicinuit
Se-ntreabă, ce devine poetu-i favorit?

POSTUM

Zoil, pizmaș, pretinde cu zîmbetul pe buze
Că te-ai retras deoparte, cam părăsit de Muze,
Pe-o stîncă din Ciclade, plîngîndu-te mereu
Și-nchipuindu-ți falnic că ești un Prometeu.

HORAȚIU

(cu dispreț)

Zoil se crede vultur ce-ațintă ochii-n soare,
Și-i oaspe-a-ntunecimei, o buhnă cobitoare.
El vecinic distilează veninu-i mînjitor,
Cu gînd ca să păteze tot ce-i strălucitor.
Nu, n-am fugit din Roma, nu m-am retras pe-o
stîncă,
Dar am avut o sete de liniște adîncă
Ș-am alergat aice, la cîmpul înflorit,
Întocmai ca ostașul de lupte ostenit.

MECENA

Cum? tu, adoratorul frumseților romane,
Distins de patriciane, iubit de curtizane,
La Forum, sub portice, cu drag încungiurat,
La băile sonore simpatic ascultat?
Tu, fiul scump al Romei, deprins cu-a Romei viață,
Om pizmuit la spate, și admirat în față,
Ai părăsit deodată șiercul lui Tarquin,
Și templul lui Apolon pe dealul Palatin,
În care ceteai versuri cu-amicul tău Virgiliu,
Și marele teatru lui Scaurus Emiliu!
Horațiu, orice-ai spune, nu făr-un grav motiv
Te-ai izolat aice, ca un tablou votiv,
Desprețuind a Romei petreceri numeroase.
Cuvinte elocvente, triumfuri glorioase,
Și cursele de care cu-a lor agitatori,
Și luptele barbare de sclavi gladiatori.
Un om ca tine, oaspe lui Caesar și Mecena,
Cînd lumea îl aclamă, nu părăsește scena.

POSTUM

Secretul lui Horațiu e lesne de gîcit:
Neera, cîntăreața, cu care l-am găsit.

Ea-l ține-ascuns la sînu-i, ca pe un scump tezaur,
Legat în mii de noduri c-un fir de păr de aur.
Ferice de Horațiu! ah! eu îl înțeleg,
Eu, care-așa de lesne mă leg și mă dezleg!

HORAȚIU

Postum, ești încă tînăr și inima-ți tot zburdă.
La glasul Afroditei a mea acum e surdă.
Tu ești de-abia în floare, eu sînt cu capul sur,
Retras din tinerețe sub cortu-mi, la Tibur.
Am fost și eu pe marea iubirei furtunoase
Ș-abiè din ea scăpat-am . . . udat până la oase!
E timp să las la alții de soiul lui Postum
Să schimbe în tămîie a patimilor fum,
Și pe altarul Gnidei la Venus s-o închine,
În dor ca să atragă zîmbirele-i divine.
Cît pentru mine, ziua-mi o vād spre asfințit,
Sub valul vieții focul se stinge potolit.

POSTUM

Ce? nu mai ești ca mine? În fața frumuseții
Nu să mai bate peptu-ți ca-n timpul tinereții?
A ta închipuire nu saltă sprintior
Prin lumea drăgălașă de visuri de amor?

HORAȚIU

Dar'; însă n-am curagiul s-ascult a lor șoptire
Temîndu-mă de-a lumei sardonice zîmbire.
Căci gîndul de izbîndă sub frunte veștejită
E chiar o spadă știrbă în teacă ruginită.
Pe cînd dar tinereța cu pas triumfător
De mine se desparte, lăsîndu-mă în dor;
Pe cînd Zoilii latră în umbra mea, departe,
Cu gînd, pentru a-i scoate din umbră, să mă-ntarte;
Pe cînd Postumii zilei, la cîmpii olimpici,
Se-ntrec în zbor de care cu patru cai libii,
Eu împlu a mea cupă cu vinul din amforă
Ș-o-nchin, făcînd libații, la vesela Auroră,
Culcat pe iarba verde, aproape de-un izvor,
Ce-mi fură ochii, gîndul, în cursul său ușor.
Atunce, la răcoare, gustînd o pace dulce,
Chem muza drăgălașă pe brațe-mi să se culce
Și,-ncoronat pe frunte cu foi de trandafiri,

Văd hore vii de Nimfe, de Fauni, de Satiri,
Și uit Senatul Romei cu vorbele-i pompoase,
Și uit chiar omenirea cu poftele-i hidoase.
Amici! iată secretul...

POSTUM

(rîzînd)

Dar', îl cunosc acum,
Vezi nimfe ca Neera!

HORAȚIU

(rîzînd)

Și fauni ca Postum.

MECENA

Horațiu, nu-i acesta motivul ce te face
În viață cîmpenească a te retrage-n pace
Și a brăzda cu plugul ogorul părintesc,
Departe de-al lui Caesar palat împărătesc.
Amice, porți jignire în suflet și în minte
Că Caesar se opune la blînda-ți rugămintे
Să ierte pe Ovidiu, ce moare exilat.

HORAȚIU

(amărît)

Și oare n-am dreptate să fiu chiar revoltat?
Ovidiu-e victimă, ș-August, cezărul mare,
Nu vrea să se mărească mai mult prin îndurare.

MECENA

Ei bine, tot mai este un chip a te-ncerca
Pe Caesar la clemență de a-l îndupleca.

HORAȚIU

Ah! spune-l!

MECENA

Se vorbește că nimfa Blanduziei
Ți-ar fi dictat un codex de arta poeziei;
August vrea să te-audă cetînd acel poem.
Supune-te în grabă la ordinu-i suprem,
Și muza ta, sînt sigur, prin nobila-i cîntare
Va scoate pe Ovidiu din trista-i exilare.

HORAȚIU

(desperat)

Ah! ce fatalitate pe mine a căzut!

MECENA

Cum? ce zici?

HORAȚIU

Manuscrisul, Mecena, l-am pierdut!

MECENA

Perdut?! Când?

POSTUM

Unde?

HORAȚIU

Unde? N-am cea mai mică știre.

MECENA

Ce perdere fatală!

HORAȚIU

Și ce nenorocire!

În el îmi concentrasem întregul meu talent.

Speram posterității să las un monument.

Dar'! . . . bine zici, Mecena, e perdere fatală,

Căci ea pentru Ovidiu va deveni mortală!

POSTUM

Destul! deveniți tragici ca niște corifei.

O carte e pierdută, vei scrie alte trei!

Acum să mergem sprinteni, ca tineri cu-nfocare,

Conduși de a Neerii plăcută invitare.

MECENA

Să mergem!

POSTUM

Fii, Horațiu, al nostru călăuz!

HORAȚIU

De-a tale grații însă, Postum, nu face-abuz.

Pe scara bătrâneții te urci tot spre junie.

(Încet, lui Mecena:)

Și de pe vârful scării cade-n copilărie.

POSTUM

Mă urc spre fericire semet, învingător! . . .

Femeia-n veci respinge cu braț atrăgător.

(Pleacă și se suie încet pe cărarea din fund, conversînd și apucînd în stînga.)

SCENA 9

SCAUR, ZOIL, GLUTTO (Scaur, în haine scumpe, este adus dintre culisele din stînga într-o sellă purtată de patru sclavi. Doi alți sclavi urmează cu apărători și-i fac vînt.)

SCAUR

Încet, ba nu, mai iute . . . ba mai încet, zic, vite!

Mă urducați . . . Zoile, hei! Glutto! parazite!

(Zoil și Glutto se apropie grabnic de sellă.)

Departe-i cea fîntînă a Blanduziei?

ZOIL

(posomorît)

Nu.

GLUTTO

(cu glas blînd)

Colea, umane Scaur.

SCAUR

(cătră sclavi)

Colea? Stați! stați acù!

(Sclavii, ajunși la mijlocul scenii, se opresc și depun sella jos.)

SCAUR

(pogorîndu-se)

Ați meritat în parte cincizeci și cinci de bețe.

Gătiți-vă spinarea.

UN SCLAV

Stăpîne . . .

SCAUR

Taci, sumețe!

(Cătră Zoil și Glutto, arătînd, în fund, pe Horațiu, Mecena și Postum:)

Văd colo niște oameni pe jos mergînd încet.

Îi știți?

ZOIL

Unu-i Horațiu, ce trece de poet.

SCAUR

Horațiu? care-i? care? Cel slab și slut ca tițe?

ZOIL

Ba celalalt, în stînga . . . Macar de-ar fi ca mine!

SCAUR

Horațiu! el, Horațiu! . . . Acest nume pocit
Mă-nghimpă ca o vespe cu acu-i otrăvit.

ZOIL

D-apoi pe mine!

GLUTTO

(rîzînd)

Așa e.

SCAUR

Cum?

ZOIL

Ah! el e de vină

Că din întunecime nu pot ieși-n lumină
El nămoleşte drumul ce duce la Parnas,
Încît de culmea-i naltă departe am rămas.

GLUTTO

(oftînd)

Așa-i.

ZOIL

Zoil, rar geniu, sublim, fără păreche,
Nu află să-l asculte o singură ureche,
Cînd el, oriunde merge, de toți e ascultat
Și-n laude pompoase la ceruri înălțat.

(Cu amărăciune:)

Și însă ce-i Horațiu? . . . Un om fără simțire,
Iar nu, ca mine, suflet hrănit cu amărăire,
Nu zbuciumat, ca mine, de al furorii spasm,
Nu un poet de frunte, cu turbă și sarcasm . . .
El, om de lume, vesel, încununat cu roze,
Asistă chiar în viață l-a' sale-apoteoze,
Și eu, o! strîmbătate! . . . infern! . . . destin amar!

GLUTTO

Stropești cu fere neagră al gloriei altar.

ZOIL

Peri, limbă rea, de-aice!

SCAUR

Cu tine împreună . . .

Ce mă interesează invidia-ți nebună?

Ce-mi pasă mie, Scaur, de-un versificator

Schimbat prin turba urei în cîne lătrător?

Eu sînt cel mai de jale, eu am un drept de ură

În contra lui Horațiu, acelui hoț ce-mi fură

Simțirele Neerii.

GLUTTO

(tînguitor)

Așa e!

SCAUR

Taci, tu!

GLUTTO

Tao.

SCAUR

De-o lună și mai bine eu nu trăiesc, ci zac!

Căci e o lună plină și alta jumătate

De cînd, sosit din Persis, cu-averi nenumărate

Zărit-am pe Neera cu peptu-i voluptos,

Ce pare-o plăsmuire în peatră de Paròs.

De-atunci sîngele-mi ferbe, și noaptea mă muncește;

Aș vrea . . . i-aș da tezauri . . . dar ea nu mă vroiește!

Puteți voi înțelege să nu vroiască ea

Pe-un om cu-a mea figură, un om cu starea mea?

GLUTTO

A! nu-i de crezut.

SCAUR

Glutto, trimisu-i-am odore

Mulțime: stofe grele de Tyr, mîndre covoare,

Parfume de la Indus, în vas de chilimbar,

Onixuri, juvaere, tot ce-i mai scump, mai rar,

Ș-un papagal vorbăreț, ș-o albă cățelușă,

Apoi cînd la Neera m-am dus, chiar de la uşă
Dihania cea verde în capu-mi a zburat,
Şi totodată haita de pulpă m-a muşcat

GLUTTO

Dar cred că, spre răsplată, zburdalnica Neeră
Te-a fi primit cu braţe deschise . . .

SCAUR

Hmm, vipëră!

Cînd de-ale mele daruri am vrut să fiu plătit
Măcar cu o zîmbire, ea m-a despreţuit,
Zicînd că pentru dînsa au mult mai scumpe haruri
Trei versuri de Horaţiu decît a mele daruri.

ZOIL

(în parte, cu dispreţ)

Trei versuri de Horaţiu!

GLUTTO

Atunci, ce-ai mai făcut?

SCAUR

(furios)

Era dar la picioare-i, rugînd-o, am căzut.

GLUTTO

Şi ea?

SCAUR

M-a lăsat, Glutto, în trista mea postură
Şi a ieşit din casă cu hohotul în gură.

GLUTTO

Cum? Zău, fără sperare?

SCAUR

Ba, mi-a adăogit:

«Fă-mi ode ca Horaţiu de vrei să fii iubit.»
Pe Plutus! ode, ode, cînd nu stiu nici a scrie!
Să fac eu ode-n versuri, eu, om cu avuţie?
Nu-i treaba mea!

GLUTTO

Nu, Scaur; cu drept eşti supărat.

SCAUR

E treaba unor trîntori ce nu au de mîncat,
Cum sînteți voi . . . Eu cumpăr tot, și poeți de-mi place . . .
Nu mă-njosesc la versuri, nici nu pot a le face.

GLUTTO

(aprobind)

Așa-i . . .

ZOIL

(în parte)

Ce vită proastă! Și el, ca toți ceilalți:
O vită nencălțată zadarnic vrei s-o-ncalți!

SCAUR

(apropiindu-se de fîntină, în parte)

Mai bine-oi urma sfatul ce-mi dete Canidia
S-arunc bănuți de aur coalea, în Blanduzia,
Și astfel, cu-ajutorul de vrăji ce mi-a făcut,
S-ajung a fi Neerii și altora plăcut.

(Aruncă monezi de aur în fîntină.)

ZOIL

(în parte)

Ce vād?

GLUTTO

(în parte)

Ce vād? azvîrle în apă o comoară!

SCAUR

Acuma la Neera ferice Scaur zboară!
Ea te-a poftit la dînsa, și cine știe? . . . zău,
Cînd te-a vedea mai bine, vai de rivalul tău!
Hai, Glutto, hai, Zoile, sărmanilor, veniți,
Pe muza armoniei cîntînd s-o auziți.

(Merge de se urcă în sellă.)

GLUTTO

A? unde?

SCAUR

La Neera! Voi, sclavi, în legănare.
Încet să-mi duceți sella, c-apoi vai de spinare!
(Sclavii ridică sella și încep a urca pe cărarea din fund.)

GLUTTO
(*alergînd la fîntînă*)

Zoile, lăsăm banii?

ZOIL
(*asemîne*)
Ba-i scoatem.

GLUTTO
Și-mpărțim?

(*Se pleacă amîndoi pe fîntînă și bagă mînele în apă.*)

S C E N A 10

ZOIL, GLUTTO; GALLUS

GALLUS
Ce faceți voi aice?

ZOIL
(*surprîns*)
Noi?

GLUTTO
Noi? ne răcorim.

GALLUS
Profanatori nemernici! Spurcați cu-a voastră mînă
A divului Horațiu poetică fîntînă!
În laturi!

ZOIL
(*indignat*)
Noi?

GALLUS
(*ridică spada*)

În laturi, vă zic, de nu . . .

ZOIL
(*răstit*)

Ș-apoi?

GALLUS

Din doi mișei fac patru lovînd cu spada-n voi.

GLUTTO

(*supus*)

M-am dus . . .

ZOIL

(*mîndru*)

Mă duc.

(*Iese amîndoi pînă fund, alergînd după Scaur.*)

GALLUS

(*apropiîndu-se de fîntînă*)

Sînt singur? O! nimfă Blanduzie,
Sub chipul sîmp al Gettii arată-te-acum mie,

(*Cade în genunchi.*)

Fii zeea noastră blîndă și fă pe gîndul meu,
În schimb de-a mea iubire să-mi deie-amorul său!

C o r t i n a c a d e .

ACTUL II

O terasă largă, cu o colonadă în fund, de-a lungul scenii. — În stînga, o parte din fațada palatului lui Scaur, cu un peron de trei scări de marmoră, pe care se deschide ușa principală. — Deasupra ușei, bustul poleit al lui Scaur; de-a laturele ei, statuiele lui Plutus și Mercur. — Pintre coloane se vede o grădină frumoasă. — Pe terasă, cam în stînga, o masă încunjurată cu trei jilțuri, acoperite cu pei de tigru. — Altă masă, mai mică, rotundă, alături, cu două scaune de bronz. — În dreapta, față cu palatul, coloane scurte de porfir purtînd vasuri de bronz pline cu flori. Etc.

SCENA 1

CEBAL, STROBIL, MENAS, COERAX (*Cei doi dintăi, în picioare, rezemați de coloane. Ceilalți, la pămînt, jucînd murra.*)

CEBAL

Te ustură spinarea, Strobil?

STROBIL

(*posomorît*)

Rău, dar pe tine,

Cebal?

CEBAL

Nu simt durerea pe lîng-a mea ruşine.

STROBIL

Stăpînul nostru, Scaur, n-a vrut a se-ndura
Pe cînd ne bătea Hebro. El sta şi număra
Lovirile de beţe, sorbind în liniştire
O duşcă de Falernum la fiecă lovire.
Cincizeci şi cinci în capăt sorbit-au, partea mea!

CEBAL

Ah! înghiţi-l-ar moartea!

STROBIL

Nu vezi tu că şi ea

Fuge de dînsul?

CEBAL

Poate, dar sfînta răzbunare
Nu pere niciodată din lume.

STROBIL

Nu . . . răbdare!

(Menas şi Coerax, stînd faţă-n faţă jos, deschid delaolaltă mînele lor drepte şi strigă cîte un număr de la unu pînă la zece. Numărînd apoi degetele deschise, acela cîştigă care a pronunţat un număr egal cu ele.)

MENAS } { Trei!
COERAX } { Cinci!

MENAS } { Patru!
COERAX } { Şăcă!

(Se opresc de se răfuiesc. Menas, perzînd, scoate o portocală din sîn şi o dă lui Coerax.)

CEBAL

Ian priveşte cum joacă amîndoi
La murra-n nepăsare, deşi bătuţi ca noi.

STROBIL

Sărmanii! dîn pruncie sînt a sclaviei pradă.
Şi omul pe brînci cade sub lanţul ce-l degradă.

(Iese amîndoi printre coloane.)

MENAS } { Doi!
 COERAX } { Opt!
 MENAS } { Patru!
 COERAX } { Șăsă!
 MENAS } { Nula!
 COERAX } { Șapte!
 MENAS } { Zece!
 COERAX } { Nula!
 MENAS: Oprește, m-ai furat!
 COERAX: Minciuni . . .
 MENAS: Acum, la urmă, ce număr ai strigat?
 COERAX: Eu? Șapte.
 MENAS: Ba nu, zece A! hoț! Na!
 (li dă un pumn)
 COERAX: (dînd în Menas): Na și ție!
 MENAS: Mai na!
 COERAX: Și na!
 MENAS: Corb!
 COERAX: Șarpe!
 MENAS: Guzgan de căsăpie!

SCENA 2

MENAS, COERAX; HEBRO (iese din stînga, purtînd un bici la
 brîu. El are părul roș și fața arămie)

HEBRO
 Ce vuiet e pe-aice?

MENAS
 (spăriat)
 Vai!

COERAX
 (îngrozit)

Hebro!
 (Se scoală rapide amîndoi și fug, dispărînd în grădină.)

HEBRO
 (răpezindu-se după ei, se oprește între coloane)

Au fugit.
 Se vede că i-e poftă de biciul împătrit . . .

Tălharii! ticăloșii! (Revenind în scenă.) Un
sclav fără bătaie,
Ca moara fără apă, ca vita fără paie . . .
Stăpînul meu aseară voios mi-a poruncit
Să pregătesc pe astăzi un prînz nepomenit,
Căci au să-i vie oaspeți de frunte, mai cu seamă
Neera, pentru care, sărmanu,-și face samă
Atît l-a scos din minte și mi l-a prins de nas
Vicleana cîntăreață cu dulcele său glas,
Cît el, fiind la dînsa cu tidva tulburată,
I-a zis: «Cea-ntăi ființă de casa mea legată
Ce-ți va ieși nainte cu flori pe pragul meu.
De-a fi un sclav, om liber l-oi face,-n dorul tău.»
Frumos! . . . și prin urmare eu, ca un om cu minte,
Cînd a sosi Neera îi voi ieși nainte,
Ș-așa, de-o neghiobie de-amor m-oi folosi,
Și Scaur, fără voie, chiar azi m-a dezrobi.
Apoi, ieșind la lume din a sclaviei haină,
Cu-averea grăsulie ce-am adunat în taină
Dar cine vine? Getta? A! Getta, vin' colea.

SCENA 3

HEBRO; GETTA *(venind din grădină)*

GETTA

Ce vrei?

HEBRO

(in parte)

E frumușică . . . (*Tare*) Privește-n fața mea.
Cum crezi tu că m-ar prinde fudula libertate?

GETTA

(vrînd să iasă)

Nu ştiu.

HEBRO

(oprind-o)

Ba nu, răspunde, dînd frica după spate,
Cum crezi tu că m-ar prinde?

GETTA

Adevărat să spun?

HEBRO

Dar', spune!

GETTA

Ca pe-o buhnă cu pene de păun.

HEBRO

(atins)

Ce-ai zis? Te-aș crede-o proastă de nu te-aș
ști glumeață;

Dar te găsesco cu mine destul de îndrăzneată
Cînd port și zi și noapte ăst bici la brîul meu.

GETTA

O! nu mă sparii lesne, cît ești de slut și rău.

HEBRO

Nu te-ndîrzi, sărmană, nu-aprinde-a mea mînie
Cînd știi că-n scurtă vreme tu ai să-mi fii soție.

GETTA

Eu?! Mai degrabă, Hebro, în lume s-a videa
Un șarpe din Libia unit cu-o rîndunea.

HEBRO

Cum îndrăznești în față-mi s-arăți împrotivire
La ordinul lui Scaur? . . . Dar știi ce pedepsire
Te-așteaptă? . . . Închisoare în beci întunecos,
Cu furca-n gît! flagelul cumplit și nodoros
Ce lasă vîrci pe spate! în frunte, înferarea
C-un fer aprins! . . .

GETTA

(în parte)

Ah! tremur!

HEBRO

Auzi? Stigmatizarea

Și moartea, moartea!

GETTA

Fie! Voioasă eu prefer
Să sufăr schinjuirea, rușinea și să per.

HEBRO

Dar pentru ce în contra-mi atîta duşmănie?

GETTA

Şi mă întrebi, tu, Hebro? tu, feară de urgie,
Hienă îmbrăcată în pele de om!

HEBRO

(indignat)

Eu?

GETTA

Calău, ce pe-a ta urmă atragi blăstăm! greu!
Crud, aprig cu-ai tăi semenii, şi care,-n laşitate,
Săruţi cu lingoşire chiar biciul ce te bate!

HEBRO

(furios)

Taci!

GETTA

(cu dezgust)

Verme!

HEBRO

(turbat)

Tu chemi moartea cu glasul tău semeţ!

GETTA

Stăpîn eşti pe-a mea viaţă, iar nu pe-al meu dispreţ.

HEBRO

Nebuno! *(Stăpînindu-se:)* Dar ce-mi pasă de
 vorbele ce-ai spus?!

Atît de jos te tîrîi, şi eu atît de sus! .

Nu-mi pun mintea cu-o fată ce în curînd, smerită,
De a mă strînge-n braţe-i va fi prea fericită.

GETTA

Infame!

HEBRO

(ridicînd biciul)

Iar?

GETTA

(demonstrativ)

În mine?!

HEBRO

Taci!

(Se aude înlăuntrul casii glasul lui Scaur.)

SCAUR

Hebro!

HEBRO

Ai noroc

Că sînt chemat de Scaur. *(Pe pragul uşei)* Am să te
pun pe foc *(Iese.)*

SCENA 4

Ce-o să mă fac? . . . Pedeapsa barbară, -ngrozitoare
M-ameninţă aice, şi sprijin n-am sub soare!
Sînt singură, espusă la crîncenul destin
De a trăi cu Hebro sau de-a peri sub chin!
Ce-o să mă fac? . . . În lume să fug . . . Să fug! Dar unde?
În care bizunie putea-voi a m-ascunde,
Să scap de al lui Scaur braţ lung, răzbunător?
Ah! nime, nime-n lume nu-mi vine-n ajutor!
El singur . . . Gallus, Gallus! el singur ar vrea
poate

La el se duc şi doru-mi, şi gîndurile toate
De cînd la Blanduzia cu el m-am întîlnit;
Dar unde-i? . . . De atunce, vai! nu l-am mai zărit!

(Plînge.)

SCENA 5

GETTA; GALLUS (se iveşte pîntre coloane)

GALLUS

(cu sfială)

Pst . . . Getta!

GETTA

Gallus? Gallus!

GALLUS

Am alergat aice

Să-ţi dau o bună veste.

GETTA

Ah! cît sînt de ferice
De-a te videa! Crezusem că tu m-ai fi uitat.

GALLUS

Eu să te uit? Doar moartea să mă fi îngheţat!
O! nu; din alba ziuă de cînd lîngă fîntînă
Mi te-am zărit, pe frunte cu flori, cu flori în mînă,
Gîndirea mea răpită de-un vis îndelungat
La tine, tot la tine se-ndreaptă nencetat.
Căci din acea zi blîndă eu nu mai şimt durerea,
Ci numai bucuria şi numai renvierea.

GETTA

Adevărat să fie? O! dar', adevărat.
În cuget ceva-mi spune că nu m-ai înşelat.
Ah! Mai grăieşte, Gallus, şi încă mai grăieşte.
Duiosu-ţi glas de frate mîhnirea-mi risipeşte
Vai! Sînt nenorocită, amice-ndurător,
Cum n-am fost niciodată, încît aş vrea să mor.

GALLUS

Ei bine, Getta scumpă, alungă-ţi tu mîhnirea,
Şi-n faţă cu ochi veseli priveşte fericirea.

GETTA

(cu o tristă îndoială)

Eu? S-o privesc în faţă?

GALLUS

Ascultă: am aflat
Că vine azi Neera la prînz în ăst palat.
Şi Scaur, prins de dînsa în mreji măgulitoare,
Vroind a recunoaşte cu fală-a ei favoare,
Decis-a să libere chiar azi din sclavii săi
Pe-acela care-n drumu-i ieşi-va mai întăi.

GETTA

De unde ai aflat-o?

GALLUS

Din vorbele rostite
Ieri seara de Horaţiu şi-n treacăt auzite.

Ah! Getta, într-un suflet aici am alergat,
Să-ți dau de știre ție . . . Pîndește nencetat
Momentul de sosire a veselei Neere
Și-n tainică sperare undește mîngîiere.
Dorita libertate s-apropie din cer.

GETTA

(uimită)

Eu, liberă? Prin tine? Și tu? Tu?

GALLUS

Eu nu sper

Nimic pe astă lume . . . Din ea gonit afară,
Sînt gemine cu soarta nedreaptă și amară.
Un sclav nu are parte în viață de-adăpost.
Rămîn până la moarte tot sclav, precum am fost
Dar facă ce-a vrea cerul! . . . Tu liberă fii, dragă,
Ș-alt om n-a fi ca mine ferice-n lumea-ntreagă . . .

GETTA

(cu adîncă înduioșire)

Tu mă iubești!

GALLUS

(confuz)

Ah! Getta . . .

GETTA

Dar', văd cît mă iubești

Dorindu-mi libertatea, amorul tău jertfești,
Căci libertatea sacră de care-aș avea parte
Mai mult decît sclavia de tine m-ar desparte.
O știi?

GALLUS

(plecînd capul)

O știu.

GETTA

Și spune: tot încă mai dorești
Să nu mai fie Getta ce este? tot vroiești?

GALLUS

Ah! cruț-a mea simțire, nu-mi face întrebare,
Vai! inima-mi slăbește sub crunta-i încercare.
Devin neom! și poate în stare n-aș mai fi
Dorindu-ți libertatea amoru-mi a jertfi.

Tu ești pentru-al meu suflet ca raza de la soare
Ce luce și mîngîie pe om la închisoare,
Căci din copilărie zi bună n-am avut
Ca ziua neuitată în care te-am văzut.
Copilă, fii ferice, dar lasă-mă a-ți spune,
În ora de-a te perde, gîndirile-mi nebune:
Ce faci, mai bun îmi pare de tot ce s-a făcut.
Ce zici, mai mult îmi place de tot ce-i mai plăcut.
Vorbirea-ți începută se schimbă în zîmbire,
Ca mugurul de floare deschis în înflorire
Va frînge despărțirea în pept inima mea,
Dar nu va putea stinge amorul meu din ea.

GETTA

Tu mă iubești, amice! și poți tu crede, frate,
Că între-a ta iubire și între libertate
M-aș cumpăni eu, Getta? O! nu!

GALLUS

Getta .

GETTA

Nu vreau

Să fiu din lanț afară, și-n lanț, iubitul meu,
Ce-mi face libertatea cînd inima-i robită?
Mai fi-va cu puțință să fiu eu fericită?
Zadarnic printre oameni m-aș arăta zîbind,
Ca soarele de toamnă prin neguri strălucind;
Zîmbirea de pe buze mi-ar fi în veci legată
Cu-amărăciunea vie în suflet încuibată . .
Cum mă iubești tu, Gallus, așa eu te iubesc.
Uitîndu-mă la mine, la tine mă gîndesc.
Renunț pe astă lume de-a fi ce-am fost odată,
Sînt sclavă, rămîn sclavă, dar sclavă adorată!

GALLUS

Gîndește: libertatea e viitorul tău.

GETTA

(*exaltată*)

Ea-i o dumnezeire, amoru-i dumnezeu!

GALLUS

Dar Scaur? El e-n stare, în oarba lui furoare . . .

GETTA

O ştiu: să mă flagele şi chiar să mă omoare?
Nu-mi pasă; mi-e scump chinul plătit cu-al tău amor.
E splendidă furtuna când soarele-i în nor.

GALLUS

Ah! Getta, ne-a dat cerul o inimă ş-o soartă.
Viu cât îi fi în viaţă şi mort când îi fi moartă,
M-arunc în lupta lumii.

GETTA

Lupta-vom amîndoi.

GALLUS

(întinzînd braţele)

O! Getta . .

GETTA

(aruncîndu-se în braţele lui)

Gallus! . .

GALLUS

Cerul se va-ndura de noi!
(Rămîn îmbrăţişaţi, în dulce estaz.)

SCENA 6

GETTA, GALLUS; HEBRO (ieşind din palat)

HEBRO

(în parte)

E timp să-nchid toţi sclavii . . Acuş Neera vine.
(Văzînd pe Getta cu Gallus.)

Ce văd? Infern! A!

GALLUS

Getta, te-ncrezi deplin în mine?
Hai să fugim la Istru!

HEBRO

(în parte)

Să fugă! *(Apropiîndu-se)* Să fugiţi?!
Dar unde sînt eu?!

(cu minie)
Hebro!

HEBRO

(strigă)

Cebal, Strobil, săriți!

(Sclavii răpede vin în scenă din grădină.)

S C E N A 7

GETTA, GALLUS, HEBRO; CEBAL, STROBIL, MENAS,
COERAX

HEBRO

Pe dînșii! Apucați-i, legați-i iute-n, silă,
Ș-aduceți bice triple, și-i bateți fără milă!

GETTA

(cu ton poruncitor, arătînd pe Hebro)

Strobil, Cebal, pe dînsul!

HEBRO

Hein? Ce?

GETTA

Îl cetluiți

Și-l aruncați în beciuri de vreți liberi să fiți.

CEBAL

Noi, liberi?!

STROBIL

Cum?

HEBRO

Ei?! Liberi?!

GETTA

Aici are să vie

Neera... Voi, toți sclavii, ieșiți cu veselie
În cale-i, și chiar astăzi vă dezrobiți cu toți.

HEBRO

De unde-o știi? *(Sclavilor.)* Pe dînșii!

GETTA

Pe dînsul!

CEBAL și STROBIL

(apucînd pe Hebro)

Pe el!

HEBRO

(luptînd)

Hoți!

Voi îndrăzniți?

Pe mine?

STROBIL

(astupîndu-i gura)

Taci!

CEBAL

Taci, feară!

HEBRO

(tremurînd)

Iertare

CEBAL

Acum ne-a sunat ora de veche răzbunare.

(Îl apucă pe Hebro și-l scot prin grădină.)

GALLUS

Și noi acum la fugă; timp n-avem de pierdut.

În mine ai un frate, și-n peptul meu, un scut!

Hai!

(Vreu să plece.)

SCENA 8

GETTA, GALLUS; SCAUR, ZOIL, GLUTTO *(ieșind din palat)*

SCAUR

(pe prag)

Getta!

GETTA

(cu oțărîre, în parte)

Scaur!

GALLUS

(în parte)

Scitul!

SCAUR

(arătînd pe Gallus)

Acel străin ce cată?

GETTA

E sclavul lui Horațiu...

GALLUS

Vestesc că el, îndată,
Cu-amicii săi, aice, la masă va sosi.

SCAUR

Prea bucuros de oapeți cu toții m-or găsi.

(Gallus iese prin fund.)

Tu, Getta, adă cupe de aur.

GLUTTO.

(cu lăcomie)

Colosale!

SCAUR

Și flori de pus pe frunte

GLUTTO

(cu rugămintă comică)

Și copte cu migdale.

(Getta intră în casă.)

SCENA 9

SCAUR, ZŌIL, GLUTTO

SCAUR

A! . bună-i bogăția! Mă simt azi mulțămît
Și darnic.

ZOIL și GLUTTO

(în parte)

Darnic?

SCAUR

Baia de azi m-a răcorît
De-a peleii usturime, pe care-o căpătasem
Acum o săptămînă, cînd trupul îmi frecasem
Cu sînge de lup vînăt.

GLUTTO

Cum? Sîngele de lup.
Mînjit-a pelea fină a divului tău trup?
Și pentru ce, stăpîne? Ah! pentru ce?

SCAUR

Nu-ți pasă.

(Cu emfaz:)

O mare strălucire azi plănă pe-a mea casă!
Mecena vrea să vie, amicul lui August,
Aice! cu pretòrul Postum, un om de gust,
Ce mi-a făcut mulțime de fine complimente
Privind a mea persoană ș-a mele ornamente.

(Arată brațele și colierii ce poartă.)

Postum și cu Mecena vor fi, cred, în estaz
Cînd mi-or videa tot luxul conform cu-al meu obraz,
Tablouri, mozaice, coloane porfirine,
Ce-mi fac un mare cadru, precum mi se cuvine,
Și, negreșit, Mecena, uimit se va grăbi
De mine și de fastu-mi cu Caesar a vorbi.
Ș-August, fără-ndoială, va arăta dorință
Cu Scaurus a face de-aproape cunoștință;
Iar cînd prin amicie ne vom lega noi doi...

GLUTTO

(cu rugăminte comică)

Să te gîndești atunce, stăpîne, și la noi.

SCAUR

(cu protecție)

Dar', Glutto; voi, ca umbre, veți fi tot după spate.

ZOIL

(în parte)

Ce cap lipsit de crieri și plin de vanitate!

SCAUR

D-apoi ce vor mai zice cînd vor gusta în plus
Luxosul prînz

GLUTTO

Vor zice că ești un Lucullus!

SCAUR

(așezîndu-se lângă masă)

Ce vom avea la masă? Rostește, Glutto, spune!

GLUTTO
(cu lăcomie)

De toate cele rare și scumpe de minune!
Fazani umpluți cu trufe, și stridii de Lucrin,
Cucoare împănate și marinate-n vin,
Privighetori în șiruri pe frigarele-nfippte,
Cegi grase din Tanàis, trei ferte și trei fripte
În untdelemn de Lesbos, și . . . ce este mai bun,
Un blid de limbi gustoase

SCAUR
De care?

GLUTTO
(înghițind)
De păun?

Prea bine, și ce vinuri?

GLUTTO
(răpide)
Falernum, Surrentinum
Coecubum și Albanum, Massicum și Setinum,
Și Chium, și Lesbium! Vechi, galbin, roș, de toate
(Își șterge gura.)

Amfòrele sabine, ce zac de mult pe coate,
Stau gata ca să verse plăcutul lor nectar
În cupe mari de aur, de jasp, de chilimbar.

SCAUR

Prea bine: și ce fructe?

GLUTTO
De toate! pere, prune,
Și mere dulci, culese la lună . . . și alune!

SCAUR

Îți plac?

GLUTTO

Ah!

SCAUR

Astă masă mi-a fi bun ajutor
Să-mpingă pe Neera în lațu-mi prinzător.

Stomahu-i văr primare cu inima vecină:
Cînd el e plin, și dînsa dorește a fi plină.

GLUTTO

Așa-i!

ZOIL

(tresărind, în parte)

Cum?! iar începe s-aprobe?! Ce neghiob!

SCAUR

Și cît pentru Horațiu

GLUTTO

Așa e

SCAUR

Ce?

GLUTTO

(îchinîndu-se)

Aprob.

SCAUR

Nu te grăbi Ascultă, și cînd ți-a veni rîndul .

GLUTTO

E de prisos, stăpîne; eu îți aprob și gîndul.

SCAUR

Aprobă în tăcere, cum să cuvine.

GLUTTO

(umil)

Dar'

SCAUR

Taci Cît pentru Horațiu, Neera în zadar
Se-ncearcă să aprindă în mine gelozie
Zicînd că-i amoroasă de-un fleac de poezie.
Sper s-o convingă Bacchus, al vinurilor zeu,
Că e mai mult un Scaur decît un biet Orfeu.

ZOIL

(indignat)

Orfeu! Cine? Horațiu? Orfeu?! O! profanare!
Orfeu! Îmi trec prin vine fiori ce-mi dau turbare.
Un egoist de frunte, interesat, venal,
Un curtizan nemernic de tron imperial,

Împărțitor de ode în veci lingușitoare,
Nesățios de lauri, de bani și de onoare!
Ascultă, Scaur: lumea se-nșală prea de mult
Asupra lui Horațiu, în straniul ei cult!
Chiar scumpa ta Neeră de dînsul e orbită,
Și astfel ea de tine nu poate fi-mblînzită.
E timp să smulgem masca acestui scamator
Ce prinde rînjitorii de ochi.

SCAUR

Eu? Rînjitor?

GLUTTO
(*distras*)

Așa-i!

SCAUR

Ce-ai zis?!

ZOIL

Așa e! repet și eu ca dînsul.
Horațiu nu posedă nici un talent într-însul.

SCAUR

Dar unde?

ZOIL

Vrei s-o afli?

SCAUR

Cum nu?

ZOIL

Vrei? Ești decis

În ochii tuturor să-l facem noi de rîs?
Eu singur știu secretul prin care, într-o clipă,
Renumele-i de fală să cadă în risipă.

SCAUR
(*răpide*)

Secretul dă-mi-l, dă-mi-l, Zoile zi curînd!

ZOIL

Pe-o mie de sesterții sînt gata să ți-l vînd.
Îi dai?

SCAUR

Cu bucurie!

ZOIL

Ascultă, dar': Rivalul
Ce te oprește-n pace de a-ți juca tu calul .

SCAUR
(buimăcit)

Eu? Care cal?

ZOIL

 Horațiu, acel poet . vestit,
Posedă-un sclav de merit, cu dînsu-mbătrînit,
Anume Hirsus mutul.

SCAUR
Ei și?
ZOIL

 El cîntă-n liră,
Și proștii pe Horațiu l-ascultă și admiră.

SCAUR

Pricep ba nu, grăiește mai simplu.

ZOIL

 Vreu să zio
Că sclavul face totul stăpînul lui — nimic.
El serie-acele ode ce ametește o lume,
Și hoțul de Horațiu cu ele-și face nume.

SCAUR

Așa să fie, Glutto?

GLUTTO

 Mi-ai zis să tac, eu tae.

SCAUR

Apoi astfel de versuri și eu știu ca să fac.
A! scamator! . . Chiar astăzi te-oi da, zău, de rușine.
Să-nșele el pe Caesar! ba încă și pe mine!
În față cu Neera, Zoile, — am să-l desfid
Să cînte, să-mprovize ha, ha! mult am să rîd . . .

GLUTTO
(lingușitor)

Să rîzi; te prinde rîsul.

ZOIL

 Dar să nu uiți cea mie
De sesterți, promisă.

SCAUR

Promisă? Când? Cui?

ZOIL

Mie.

GLUTTO

(încet lui Zoil)

Zoile, parte dreaptă, ori spun că ai mințit.
Cinci sute-mi dai?

ZOIL

Dau, Glutto. *(În parte)* Ce hoț!

GLUTTO

(în parte, rîzînd)

L-am păcălit!

SCENA 10

SCAUR, ZOIL, GLUTTO, HORAȚIU, POSTUM *(vin amîndoi
prin grădină)*

— SCAUR

A, iaca ș-ai mei oaspeți! Dar nu-l văd pe Mecena!

POSTUM

El s-a întors la Roma s-asculte «Adriena».

SCAUR

(supărat)

Așa?

ZOIL

(în parte, rîzînd încet)

Adio visuri și planuri de trufie!
Adio legătură cu Caesar!

SCAUR

S-a dus? Fie!

Postum, ilustre, *salve!*

POSTUM

(ironic)

Bogate Scaur, cred
Că văd pe însuși Plutus de-aproape cînd te văd.
Grădina ta e demnă de Nimfe Hesperide.

SCAUR

La personagi de frunte ea porțile-și deschide
Voios Horațiu, *salve!* Ce fericit om ești!
Tu, frate cu Apolon, în locul lui domnești.

HORAȚIU

(*satiric*)

Ai parte prea frumoasă pe lume și tu, Scaur,
Pe brațe de Danae căzînd în ploi de aur.
Glykira te-ar distinge de-ai fi un Calais.
Chiar Venus ți-ar surîde de-ai fi un Adonis.

SCAUR

(*malitios*)

Și chiar Neera?

HORAȚIU

Poate, de-ar vrea blonda Neeră
Să se coboare

SCAUR

(*triumfal*)

Sigur și asta te despără.
(*Zgomot în grădină.*)
Dar ce-i?

GLUTTO

(*privind afară*)

Neera!

SCAUR

Vine?

(*Aleargă înaintea Neerii.*)

POSTUM

(*frecîndu-și mînele, cu mulțumire*)

A și venit? he, he!

SCLAVII

(*afară*)

Neera! *salve, salve!* Neera, *evohè!*

SCENA 11

Cei dinainte; NEERA (urmată de toți sclavii lui Scaur, care aruncă flori sub pașii săi)

SCAUR

(*alergînd înaintea Neerii*)

Neeră, sînt ferice, uimit, nebun . . . Ah! vină!

NEERA

Îmi faci, bogate Scaur, primire de regină
Scoțîndu-mi înainte cu flori pe-ai tăi iloți,
Și astfel liberîndu-i pe toți.

SCAUR
(*cu mirare*)
Pe toți?

NEERA

Pe toți.

SCAUR

Dar cum? De unde-aflat-au a mea făgăduință?

NEERA

Nu știu . Ți-ai dat cuvîntul . De ai cumva căință.

(*Face un pas ca să iasă.*)

SCAUR
(*oprînd-o*)

O! nicidecum. Neeră . . sînt liberi toți, căci vreau
Să nu găsești aice decît un sclav, pe-al tău.
Pe Scaur.

NEERA

Bravo, Scaur Ești demn de o favoare
Sărută-mi mîna . Iat-o!

(*Întinde mîna.*)

SCAUR
(*sărutînd-o*)

Ești mîndră ca un soare
Și dulce ca o lună!

NEERA
(*arătînd sclavii, în fund*)

Acum, în fața lor,
Declară-a ta voință și . junele pretor,
Postum, să consacreze a ta maritimie
Lovindu-i cu vindicta pe cap.

POSTUM

E uzul.

SCAUR
(*oftînd*)

Fie!

NEERA
(*cătră sclavi*)

Îngenuncheți aproape de-al vostru suveran.

(*Sclavii se înaintează și cad în genunchi.*)

SCAUR
(*sclavilor*)

Fiți liberi după uzul poporului roman.

POSTUM
(*atingîndu-i cu bățul lui pe cap*)

Declar că sînteți liberi conform cu uzul nostru.
De astăzi, viață, suflet și trup, tot e al vostru.
Vă duceți și vă tundeți în templul Feronin.

SCLAVII
(*sculîndu-se, strigă*)

Evohè! Evohè!

CEBAL

Sîntem scăpați de chin!

(*Sclavii ies cu zgomot, nebuni de bucurie.*)

SCENA 12

Precedenții, afară de sclavi

POSTUM

Acum, spre celebrarea acestei mîndre zile,
Să bem în sănătatea lui Scaur.

TOȚI

Dar'!

SCAUR

Zoile,

S-aducă vin din timpul lui Bîbul, și Massic,
Să facem trei libații în modul cel antic,
Neerii grațioase, a cărei sorioare,
Trei Grații, sînt modeste . . .

POSTUM
(zîmbind)

Și fără cingătoare.

(Zoil intră în casă și revine îndată, urmat de șese june sclave de diverse naționalități, îmbrăcate în costumuri bogate din țările lor. Ele aduc tablale cu fructe, cupe de preț, cununi de flori, paste zaharite etc. și le depun pe masă; apoi se retrag în fund și în dreapta, formînd grupe grațioase.)

NEERA

Devii poetic, Scaur.

SCAUR

Și cum să nu devin
În față cu-Afrodită, la care mă închin,
Și-n față cu Horațiu, ce-l văd în nerăbdare
Spre Olimp să ne urce cu dulcea sa cîntare?

HORAȚIU

Eu?

POSTUM

Să te văd, amice; recheamă-acum din cer
Pe muza ta.

NEERA

Horațiu, dă-mi voie ca să cer
Și eu astă favoare.

HORAȚIU

Favoarea-i pentru mine,
Dar nici o inspirație în minte-acum nu-mi vine.

NEERA

Cu greu să poate-admite că nu ai fi dispus
Să cînți.

HORAȚIU

Nu; a mea liră e mută.

ZOIL
(încet, lui Scaur)

Ce ți-am spus?!

SCAUR
(cu sarcasm)

Adeseori să-ntîmplă să-ți fie lira mută.
Sau numai cînd nu-i Hirsus, ce-n taină te ajută?

HORAȚIU
(rîzînd)

Hirsus? Mutul?

SCAUR

 Horațiu, plătești tu cu mari sume
Pe sclavul tău să scrie ca tu să-ți faci renume?

NEERA
(lui Postum)

Ce spune?

POSTUM

 Bate cîmpii, sărmanul; e gelos .
Cum să vorbească altfel cînd e Zoil în dos?

NEERA

Horațiu, nu te aperi?

HORAȚIU

 Eu? Orice apărare
M-ar pune deopotrivă cu joasa-i acuzare.

SCAUR

Așa?! Să fiți dar marturi . Desfid, nu în zadar,
Pe falnicul Horațiu de-a face-un vers măcar.
Și jur pe însuși Joe să-i dau orice va cere
Pe-un cîntic în onorul olimpicei Neere!

HORAȚIU

Mă faci să rîd.

SCAUR

 Hei, rîde cît vrei, dar cînt-acum
De poți.

ZOIL
(tare)

Nu poate!

SCENA 13

Precedenții; GETTA (vine din palat aducînd o amforă de aur)

HORAȚIU

(tresărind în parte)

Getta! *(Tare:)* Voi toți, și mic și mare,
Sînteți aice marturi de oarba-i înfruntare.
A! tu pretinzi în fața-mi că a cînta nu pot?
Cînd te-a cioplit natura nu te-a sfîrșit de tot,
Aduceți-mi verbină și mirtul Ioniei,
Să mă-ncunun pe frunte la glasul armoniei,
Și voi, amici, pe perne voioși vă rezemați,
Vă-ncoronați cu roze, și beți, și m-ascultați.

(Neera merge de se așează pe jîlțul de lîngă masă, în fund. Postum se pune pe jîlțul din dreapta mesii, și Scaur pe cel din stînga. Zoil și Glutto ieu loc dîndosul lui Scaur, la mesuța apropiată. Toți se încunună cu roze. Horațiu își pune o cunună de mirt și rămîne în picioare. Getta, după ce a umplut cupa lui Horațiu, se retrage deoparte, cu amfora în mîină, spre ușă, în față cu Horațiu. — Două sclave nubiane umple celelalte cupe.)

HORAȚIU

(inspirat, declamă privind la Getta)

I

Hèbè, tu a lui Joe iubită fiică! Zîină
Ce torni nectarul vesel în cupele cerești;
Tu, care cu-o zîmbire în inimi verși luminează
Și dalba ta junie în doruri sufletești,
Privește-n a mea cupă, să se-ndulcească vinul,
În ochii mei privește, de-mi îndulcește chinul!

SCAUR

(mirat, se întoarce spre Zoil)

El cîntă?

ZOIL

(cu dispreț)

Prost.

NEERA

(observînd pe Horațiu, în parte)

La cine Horațiu se tot uită?

(În tot timpul declamărei acestei ode, Neera cată să surprindă privirile lui Horațiu și dă semne de tulburare cu cît se convinge că Getta e inspirătoarea versurilor lui.)

HORAȚIU
(declamă)

II

Mîhnirea, tristă umbră, sub pașii tăi dispăre.
Tu porți o cingătoare de splendid curcubeu.
Tovarășă de cale ai vesela sperare,
Tovarăș de iubire ai tot sufletul meu.
Și eu, în aiurare, devin, cînd te privesc,
Culegător de stele pe spațiul ceresc.

SCAUR
(lui Zoil)

Tot cîntă?

ZOIL

Prost.

NEERA
(în parte, indignată)

La Getta privește și mă uită?

HORAȚIU
(declamă)

III

Amici, a noastre zile sînt păsări trecătoare.
N-avem în scurtul vieții nici timpul de sperat.
Ferice care cîntă cu inima la soare
Și dă chiar nemurirea pe-un dulce sărutat!
Hèbè, săgeata scumpă de care vreau să mor
E-n ochii tăi, în tolba divinului! Amor!

(Toți se scoală, cuprinși de entuziasm, și aplaudă, afară de Zoil.)

POSTUM
(lui Horațiu, golindu-și cupa.)

Evghè!

NEERA
(încet, lui Horațiu)

Cunosc, Horațiu, ascunsa ta gîndire.
Ți-am urmărit ochirea.

HORAȚIU
(zîbind)

Ai darul de ghicire?

SCAUR
(lui Zoil)

Tu ieși!

ZOIL
(confuz)

Dar

SCAUR

Ieși!

(Zoil iese, furișându-se pe după coloane.)

Horățiu, declar că-s încântat
De oda ce din parte-mi tu ai improvizat
Și, drept răsplată, darnic, țin mîna mea deschisă.
Alege dar, poete, averea cea promisă.
Vrei aur, vrei palate, vrei stătuie? Ce vrei?

(Toți stau în nemișcare.)

HORAȚIU
*(după o mică pauză se apropie de Getta, îi pune mîna pe umăr
și zice tare)*

Vroiesc pe Getta!

TOȚI
Getta?!

GETTA
(transportată)

Pe mine? — O! dumnezei!

(Fiecare din personaje își exprimă simțirea prin gesturi și jocul fizionomiei: Neera — aruncînd Gettii o ochire de mînie; Scaur — rîzînd de Horățiu și arătîndu-l cu degetul lui Glutto, incremenit; Postum — aprobă alegerea amicului său; Getta — închinîndu-se cu recunoștință dinaintea poetului.)

C o r t i n a c a d e.

ACTUL III

Cabinetul de lucru al lui Horățiu, în stil pompeian. — În fund, două biblioteci cu manuscrise; ele sînt despărțite prin o ușă închisă cu o portieră de covor oriental. — În stînga, o fereastră, și o ușă, între care o panoplie cu arme diverse, antice. — În dreapta, pe planul I, o mare fereastră, ce are privire în cîmp, asupra fîntînei Blanduziei, și ușa principală a casii. — Lîngă biblioteca din dreapta actorului, masa de lucru a lui Horățiu, încărcată cu

statuiete de bronz, pergamente, tăbliți de ceară și un stilețel pentru scris. — Spre fereastra din stînga, o altă masă, rotundă, mai mică, pe care se găsește o spadă goală. — Mobile de bronz. — Statuietele lui August și Mecena, în colțuri, în fund. — La ridicarea cortinei să aude între culisele din stînga preludele unei lire.

SCENA 1

GETTA, GALLUS (*lîngă fereastra din stînga, privind afară*)

GETTA

Stăpînul nostru, vesel, la umbră, în grădină,
Cu oaspeții lui Scaur rîd, cîntă și fac cină.

GALLUS

Dar Scaur nu-i cu dînșii.

GETTA

Nu, el e supărat,
Căci sclavii lui cei liberi azi prînzul i-au furat
Și au fugit în lume nebuni, plini de beție,
Lăsîndu-i masa goală și casa lui pustie,
Iar oaspeții, atunce, rîzînd, l-au părăsit,
Ș-aice cu Horațiu la cină au venit.

GALLUS

A! bună festă! Scitul de ciudă-a să turbeze
Ș-a se ivi prin Roma nici c-a să mai cuteze.

(Prelud mai accentuat de liră.)

Ascultă,-acum Neera preludă-armonios,
Să cînte-un imn lui Bacchus.

NEERA

(cîntă între culise)

Io, Bacchus! fală ție,
Cel mai vesel dintre zei!
Fă din viață-mi o beție,
Dulce ca și ochii tăi!

MESENII

(în cor)

Io, Bacchus!

GETTA
(lui Gallus)
Ce glas melodios!

NEERA

Io, Bacchus! numai ție
Mă închin... fă dar să mor
Între doi butuci de vie,
Sub un soare-mbătător.

MESENII
Io, Bacchus!

GETTA

Mă simt pătrunsă, Gallus, de-o veselă uimire.
Ce văd, ce-aud aice îmi dă rensufletire
Și cred că visez încă... Din al răstriștei val
Ieșind, respir ca omul ajuns înot la mal.
Și mă întreb cu spaimă de este cu putință...
Cum? Am scăpat de Hebro, de chin, de suferință?
Și nu mai sînt eu sclava lui Scaur? Nu mai sînt
Cea mai nenorocită ființă pre pămînt?
Horațiu este astăzi arbitru pe-a mea viață?
Ah! am ieșit la soare din cea mai neagră ceață!
A fost destul Horațiu să cînte, ș-al său glas
Schimbat-au într-o clipă al soartei mele pas,
Ș-atît este de mare cereasca-mi bucurie,
Că simt chiar libertatea în noua mea sclavie
Ah! spune-mi, spune-mi, Gallus: e oare-adevărat?
Nu-s prada nălucirei? de lanțuri am scăpat?

GALLUS

Alungă orice grijă, iubită Getta Crede
În tot ce la luminează acum ochiu-ți vede.
Nu este-o nălucire. Al tău ș-al meu noroc
Ne-a adunat din lume, ferice, la un loc.
De-acum până la moarte vom fi tot împreună,
Purtînd a fericirii neveștedă cunună.
Privește împrejur-ți: Aice ne aflăm
În sanctuarul tainic în care noi lucrăm,
Horațiu recitîndu-mi a muzei dulci accente,
Prescrise-n zbor de mine pe-aceste pergamente

GETTA

Ce norocit ești, Gallus!

GALLUS

O! dar', sînt norocit
De cînd pe calea vieții zîmbind mi-ai răsărit!
De-atunci toată durerea de mine se ferește
Și toată bucuria în sufletu-mi sporește.

GETTA

Să mă deprinzi, amice, pe vellum să prescriu,
Ca tine, lîngă tine, lucrînd, în veci să fiu.
Și să-mi citești comoara de scrieri geniale
Ce sînt încredințate supravegherii tale.
Văd două biblioteci bogate, colo-n fund.
Ah! lasă-mă în ele cu mintea să pătrund.

(Se apropie amîndoi de bibliotece.)

GALLUS

Ce zile-o să petrecem plăcute, încîntate,
Cu toți poeții Romei ș-ai Greciei bogate!
Cu Plaut, cu Virgiliu, cu Òmer înzeit,
Și mai ales cu-al nostru Horațiu mult iubit!

(Deschide o bibliotecă.)

Admiră-a lui Horațiu poetice volume,
Purtînd fieștecare în frunte-i al său nume.

(Scoate cîteva cilindre și le trece Gettii.)

GETTA

(cetînd)

„Epistole“ și „Ode“, „Epode“, „Sătiri“ . Tot
A fost compus de dînsul? . . . A mă opri nu pot
Să le sărut, uimită. *(Le sărută.)* Toate-au fost
scrise-n ceară,
Cu-acest stilet, menite în veci ca să nu peară?

(Ridică stiletul de pe masă și-l privește cu admîrare.)

GALLUS

Așa-i dar ne lipsește acel mai glorios
Din autografe.

GETTA

Care?

GALLUS

Poemul prețios
Ce l-a compus Horațiu în zilele trecute.
El l-a pierdut!

GETTA

Ce? Toate foițele-s pierdute?

GALLUS

Dar', toate! — erau legate cu artă,-nfășurînd
Un mic și scump cilindru!

GETTA

Dar spune-mi: unde? cînd?

GALLUS

Nu pot răspunde alta decît că-i de mirare
Cum un poet nu-și pierde și capul în visare.

GETTA

(aducîndu-și aminte)

Așteaptă

GALLUS

Ce?

GETTA

Horațiu mi-ai spus că merge-ades
La Blanduzia, unde un loc el și-a ales
Sub un stejar, la umbră, în pace să lucreze.

GALLUS

Adevărat, acolo îi place să viseze!

GETTA

Ah! ce speranță! Gallus, poemul nu-i pierdut!

GALLUS

Ești sigură?

GETTA

Cilindrul... îmi pare l-am văzut
Aproape de fîntînă... în iarba ce-am călcat-o.

GALLUS

În iarbă? Hai degrabă să-l căutăm!

GETTA

Hai!

SCENA 2

GETTA, GALLUS; POSTUM (*vine din stînga, vesel, cu ochii stercind și purtînd cunună de roze*)

POSTUM

Iat-o!

Suavisimă copilă, ești singură?

GETTA
(*în parte*)

Ce vrea?

GALLUS
(*în parte*)

Postum! Ce gînduri are?

(*Se pune la masă și se face că prescrie manuscripte.*)

POSTUM
(*în parte*)

A! Gallus e cu ea?

Nu-mi pasă de prezență-i. Un sclav nu-i om.

(*Gettii:*) Copilă

Îmi placi, ești frumușică și tînăra Mi-e milă
De tine, căci am suflet duios și m-am decis
Ca sclavă să te cumpăr.

GETTA
(*ironic*)

Făcut-ai acest vis?

POSTUM

Mai mult; eu lui Horațiu făcut-am după masă
Propuneri.

GETTA

Și?

POSTUM

Horațiu mi-a spus că el te lasă
În voie de-a decide cum îi vroi.

GETTA

Eu?

POSTUM
(*dizmierdător*)

Tu.

Îmi place dar a crede că priimești

GETTA

(*răpide*)

Ba nu!

POSTUM
(*surprins*)

Nu?! .. Cum să poate? — Ascultă: fii blîndă și-nțeleaptă
O soartă strălucită la mine te așteaptă.

GALLUS
(*în parte*)

Ce spune gîrbovitul?

POSTUM

Tu nu știi cine sînt?

Pretor, puternic, mare, bogat și cu avînt
De verde tinereță! Am fost prin lumea-ntreagă
Cuceritor de inimi! Dar ca să mă-nțeleagă
Nu am găsit nici una... O crezi? Nu crezi. Te cred.
Noi însă ne pricepem... în ochii tăi o văd.
Ai grații tinerele, guriță zîmbitoare,
Ochire ce promite plăceri îmbătătoare.

GETTA
(*în parte*)

Nebun e, sau glumește?

POSTUM
(*încet, Gettii*)

Eros îți este drag?

Lași ușa ta deschisă amorului pribag?

GALLUS

(*făcîndu-se că citește tare versurile cele scrise*)

«Ai măsurat tu marea, ai măsurat pămîntul,
Acum îți mai rămîne ca să-ți măsoari mormîntul.»

POSTUM

(tresărind)

Ce-ai spus?

GALLUS

N-am spus nimică... Prescriu icoi pe curat
Epoda lui Horațiu cătră.

POSTUM

Așa? (În parte): Ciudat!

Hmm (Gettii:) Ca să-mi urmez șirul ideei, Getta, zic:
Păcat de a fi jună, frumoasă ș-alt nimic.
Femeea-n lume are o nobilă menire:
Să fie admirată, să deie fericire
Cu nurii săi, cu chipu-i de minți fărmeccător
Și mai presus de toate cu-ardentul ei amor.

(Sentențios:)

De stai fără iubire în primăvara dulce,
Trimite-ți tinereța în groapă să se culce

(Grațios:)

Deci eu fiind pe placu-ți, și tu fiindcă-mi placi,
Propun...

GETTA

Ce?

POSTUM

O păreche cu mine tu să faci.
Consimți? Aud? Răspunde.

GALLUS

(declamînd)

«Oițele și lupii

Mai lesne-or ținea casă, și trîntorii cu stupii.»

POSTUM

(surprins)

Oiți? Ce-a zis?

GETTA

(zîmbind)

Prescrie.

POSTUM

A? (*În parte:*) Pare că-nadins
O face . . . Pe-a lui față un zîmbet am surprins.

(*Gettii:*)

Ascultă: Vreu să-ți cumpăr o casă cu grădină
La Roma.

GETTA

Mie?

POSTUM

Unde, în glorie deplină,
Măreț încunjurată de-un fast persienesc,
Vei duce-n lenevire un trai împărătesc.
Cînd te-i trezi, pe-ameazi, din somnul liniștit,
Eu însumi, în tunică brodată investit,
Pe palme-ți voi aduce smochine rourate
Și pe-o tăblie cupe de-onix, frumos săpate,
Cu vin spirtos de Setia, ce-n sînge varsă foc
Și mintea predispune la visuri de noroc.
Apoi, văpsindu-ți părul, sau brună, sau bălaie,
În cadă argintie-notînd vei lua baie
Și te-i orna cu benghiuri, cu roș de crocodil,
Și mînele-ți vei șterge în coame de copil
Sau de pitic . . . Hein?

GALLUS

(*declamînd*)

«Nu e mai tristă nebunie
Ca strechea bătrîneții!

POSTUM

(*tresare ofensat*)

Ce?! Streche?! Eu?!

GETTA

(*liniștindu-l*)

Prescrie.

POSTUM

A? Hmm! Unde rămas-am?

GETTA

În baie

POSTUM

Cum?

GETTA

Pitic.

POSTUM

Prea bine, între prînzuri vei mesteca mastic
De Hio și ți-i pune, la mîni și la picioare,
Inele și brațele cu petre lucitoare,
La gît o amuletă pentru diochii, și-n sîn,
Pentru răcoare-, un șarpe cu ochii de rubin;
Apoi în plumetită pe șolduri bine strînsă,
Și de-un colan, sub peplum, pe talie încinsă,
Purtînd cercei de aur cu alb mărgăritar,
Umbrela într-o mînă, oglindă-n buzunar
Și sprintene sandale de purpură subțire,
Te-i arăta la lume, ca lumea să te-admire
Ieși-vei la primblare purtată-n baldachin
De siriani octòfori pe dealul Palatin
Și falnic precedată de negri-n haine albe,
Împodobiți cu place de-argint pe lîngă salbe.
Iar eu, de tine mîndru, te voi urma supus.

GALLUS

(declamă)

« Lihnit, fără suflare și gîrbov

POSTUM

(furios)

He? Ce-ai spus?

GETTA

(îngrijită)

Prescrie

POSTUM

Ce? Prescrie? (Lui Gallus:) Lipsești! . . .

GALLUS

(sculîndu-se)

Dar

POSTUM

Ieși afară,
Cutezător obraznic! . . . Auzi?! Așa ocară!

GALLUS
(încet, Gettii)

Te-aştept la Blanduzia.

(Iese prin dreapta.)

POSTUM
(apucîndu-l tusa)

De ciudă, na, tuşesc.

GETTA

Vroieşti un pic de apă?

POSTUM

Ce? să mă-mbolnăvesc?

Falernum adă-mi.

GETTA

Bine. (*În parte:*) Mă duc la Blanduzia.
Prin tusa-i bătrînească i-a trece nebunia.

(Iese în dreapta.)

POSTUM
(singur)

M-a întrerupt, calăul, în cel mai bun moment,
Cînd tocmai începusem a fi chiar elocuent,
În soiul lui Cicèron, şi gingaş, şi poetic,
În soiul lui Horaţiu . . . Acum mă simt bezmetic,
În soiul unui . . . unui . . . na! iar m-a apucat. (*Tuşeşte.*)
Amorul ofticeşte cînd peţu-i zbuciumat . . .
Am să mă plîng lui Gallus şi sper că-n a lui piele
Amicul meu va-nscrie lungi versuri cu nuiiele.

(Cade pe un scaun.)

SCENA 3

POSTUM; SCAUR, GETTA, GLUTTO

SCAUR
(afară)

A! vespe, a! năpîrcă!

GETTA

(afară)

În lături!

SCAUR

A! te-am prins!

POSTUM

Ce este? Parcă-i Scaur de furie aprins.

SCAUR

(între prin dreapta, trăgînd pe Getta de mînă)

Nu vrei să vii? Ian vin', c-avem o socoteală
În față cu pretòrul.

POSTUM

Ce? Ai vro bănuială

Pe Getta?

SCAUR

Dar'

GETTA

Pe mine?

SCAUR

Tu azi ai îndemnat

Pe sclavii mei să-nchidă în beci întunecat

Pe Hebro și să iasă cu toții înaintea

Neerii așa este?

GETTA

Așa.

POSTUM

Nu-ți pune mintea

Cu o copilă, Scaur.

SCAUR

Copilă? pe Caròn

Zi iazmă infernală din negrul Acheron.

Ea mi-a furat toți sclavii, ea mi-a mîncat festinul!

GLUTTO

(cu jale)

Trei ferte și trei fripte!

SCAUR

Ea mi-a băut tot vinul,
Și eu în ochii voștri rămas-am rușinat.

GLUTTO

(în parte)

Și eu de foame lînced? Ceva nu-i de mîncat?

(Cercetează prin bibliotecă, apoi iese pe furiș în stînga.)

POSTUM

Dar ce vrei de la dînsa? De ce astă turbare?

SCAUR

Vroesc să o răscumpăr, cu preț oricît de mare,
Ca să o dau lui Hebro! El o va pedepsi
Cum merită.

GETTA

(apropiîndu-se de masă, pune mîna pe stilet)

Barbare! tu moartă mă-i găsi
Cînd îi cerca...

POSTUM

Drăguță, nu este caz de moarte.
El vrea cu lanțuri grele de fer ca să te poarte,
Eu vreau cu vii ghirlande de flori să te încing.
Alege!

SCAUR

(repezindu-se spre Getta)

Ah! îmi vine de gît pe loc s-o strîng,
Șerpoaică-nveninată!

GETTA

(amenințîndu-l cu stiletul)

Un pas mai înainte
De-i face, mori!

POSTUM

(lui Scaur, rîzînd)

Ie seama, șerpoaica are dinte.

(Scaur rămîne incremenit de spaimă.)

SCENA 4

Precedenții; HORATIU, NEERA (întră din stînga)

HORATIU

Ce este?

NEERA

(veselă)

Ce văd? Scaur de viu înmărmurit?

HORATIU

Și Getta ține-n mînă stiletu-mi ascuțit?

Postum, ce se întîmplă?

SCAUR

Horatîu, răzbunare!

Ea, sclavă, îndrăznit-au a-mi face-amenințare

De moarte! O clipă, eram chiar înjunghiat.

HORATIU

(Gettii)

Dar pentru ce?

GETTA

(confuză)

Stăpîne . . .

NEERA

(lui Scaur, rîzînd)

Și tu te-ai speriat?

HORATIU

(lui Scaur)

Oricare-ar fi motivul amenințării sale,

Eu nu-s unealta urei ș-a răzbunării tale.

SCAUR

Așa? Atunci mi-o vinde . . .

HORATIU

Pe ea? .. Cine ți-a spus

Că a-ți complace ție Horatîu e dispus?

SCAUR

Oricare preț ai cere, sînt gata să .

POSTUM

Așteaptă.

Tu vrei să o răscumperi, în ura ta nedreaptă.
Eu încă vreau s-o cumpăr, în dragostea ce-i port,
De când cu trei cuvinte ți-a dat aspect de mort.

SCAUR

Ce?! Vrei tu concurență aice să-mi faci mie?!
E mare nebunia-ți!

POSTUM

Cît ș-a ta mojicie!

SCAUR

(*furios*)

Mojic?

POSTUM

Dar', mojicie de libert îngîmfat!

SCAUR

A! ciung pîrlit! A! flutur iernatic, degerat!

POSTUM

(*cu dispreț*)

— Sclav bun de ștreang!

HORAȚIU

(*lui Postum, vrînd să-l liniștească*)

Amice

SCAUR

A! vulpe deșelată!

Strigoi din lumea moartă, cu fața ta zvîntată
Faci grații lîngă fete, dai ochii peste cap,
Zbierînd amoru-ți veșted cu glas dogit de țap?

POSTUM

Profiți ca-n saturnale de limba ta cea lată
Ca să-ți probezi, mișele, sclavia de-altădată!

SCAUR

Profit de-a mea avere să fac pe placul meu.

(*Lui Horațiu:*)

Sesterții nouă sute îți dau pe Getta . . .

HORAȚIU

Zău?

Găsesc că peste margini a voastră glumă trece.

POSTUM

O mie.

SCAUR

Două.

POSTUM

Patru.

SCAUR

Cinci.

POSTUM

Șese.

SCAUR

Nouă.

POSTUM

Zece.

(Emoțiunea Gettii merge crescînd, în vreme ce această scenă continuă.)

NEERA

E tîrguire-n formă aice, pre cît văz.

Stați, dar, l-acest spectacol pe scaun să m-așez.

Horațiu, vin' să rîdem . . . Acum, urmați cu prețul.

(Neera se pune pe un scaun lângă mesuța din stînga. Horațiu, îngrijit, urmărește cu ochii pe Getta, care dă semne de uimire și de indignare.)

GETTA

(în parte, cu durere)

N-a fost destul sclavia, vai! îmi lipsea disprețul!

NEERA

Adjudecat o dată.

SCAUR

Ofer treizeci de mii.

NEERA

Adjudecat de două! . . . Așa îmi placi să fii .

Postum, nu-ți perde rîndul; privește, marfa-i bună.

HORAȚIU

(vrînd să oprească pe Neera de a urma)

Neeră . . .

NEERA

(urmînd)

Jună, albă, rotundă ca o lună.

GETTA

(acoperindu-și obrazul cu mînele)

O!

HORAȚIU

Taci, te rog, Neeră!

NEERA

Ce păr! ce ochi! ce dinți!

Nu vă opriți!

GETTA

(plîngînd)

Ah!

HORAȚIU

Plînge!

GETTA

(desperată)

Sărmanii mei părinți

Priviți din lumea voastră cumplita-mi umilire

Priviți, voi, umbre sacre, la cîtă înjosire

Ajuns-a fiica voastră de cînd ea v-a pierdut!

Eu, viță de neam mare! Destinul crunt a vrut

Să fiu, ca o bacchantă, batjocura vînzărei.

(Arătînd pe Scaur și pe Postum:)

Și prețul urei crude sau prețul desfrînărei!

HORAȚIU

(apropiîndu-se de Getta)

Getta!

GETTA

(exaltată)

Nu, sînt sătulă de-atîț grozav amar!

E trist a fi victima războiului barbar,

Dar cînd nenorocirea legată de sclavie,

Devine prin cruzime stigmat de infamie,

Un sînge nobil încă zbugnește revoltat,
Căci viața-i o rușine onorul de-i pătat.
O! moarte, strig la tine, ah, vină de mă scapă!

(Ridică stiletul și vrea să se lovească. Horațiu îi oprește brațul.)

HORAȚIU

Getta

GETTA

(leșinînd în brațele lui Horațiu)

A!

NEERA

(alergînd lîngă Getta)

E rănită?

HORAȚIU

Apă! Aduceți apă!

(Postum aduce un jilț, pe care Horațiu așează pe Getta.)

NEERA

(îmbrățișînd pe Getta)

Lăsați-mă cu dînsa . Ieșiți!

SCAUR

Eu?

HORAȚIU

(cu autoritate)

Dar', ieșim!

Sîntem nedemni pe Getta în față s-o privim.

(Horațiu și Scaur iese în stînga.)

SCENA 5

GETTA, NEERA *(Getta, leșinată pe un scaun. — Neera îi deschide puțin tunica, îi varsă în sîn esență dintr-un șipușor de aur; o face să aspire acea esență și o îngrijește cu multă compătimire.)*

NEERA

(deschide ochii)

Copilă scumpă Getta! Se mișcă? Ea revine?

GETTA

A! unde-s? .. Ce se-ntîmplă?.

NEERA

Nimic; ești lângă mine.

GETTA

**Mi-e capul greu . . sînt slabă . . . Ce-i? Oare am visat?
Eram scoasă-n vînzare?**

NEERA

Nu...

GETTA
(*veselă*)

Nu-i adevărat?

NEERA

A fost o glumă numai, să rîdem de o ceartă
Între Postum și Scaur.

GETTA
(cu amărăciune)

Vai! Cruntă glumă!

NEERA

Iartă.

Nu ne-a trecut prin minte că tu ai fi crezut
În casa lui Horațiu s-ajungi iar de vîndut.

GETTA
(sculîndu-se)

Aşa-i? Am fost nebună?

NEERA
(observind-o)

[illegible]

GETTA

Știu cît e bun si nobil, măreț, îndurător.

NEERA
(cu intențiune)

**Și mai presus de toate cuprins de-al tău amor,
Căci îl iubești . . . în taină . . . cum trebuie să fie . . .**

GETTA

O! Dar', simt cătră dînsul recunoștință vie

NEERA

Recunoștință . . numai?

GETTA

(cu înocență)

Ce alta?

NEERA

(în parte)

Mă înșel?

Ori Getta ne înșală pe mine și pe el?

GETTA

Mă duc să respir aer sînt încă tulburată.

(în parte)

Aș vrea să văd pe Gallus.

NEERA

Cu mine vină-ndată

În atrium, iubită, puțin să ne-odihnim . . .

GETTA

Ești bună, generoasă.

NEERA

(susținînd-o de talie și sărutînd-o)

Aș vrea surori să fim.

(iese amîndouă pe ușa dintre biblioteci.)

SCENA 6

HORAȚIU (între preocupat)

Nu-i nime? Unde-i? Poate s-a dus ca să respire
Al cîmpului viu aer, s-aline-a ei mîhnire.

(Se apropie de fereasta din dreapta.)

La Blanduzia poate? Ba nu, nu le zăresc.

(Vine în scenă.)

Ce mare neastîmpăr în cugetu-mi simţesc! . . .
Era să se ucidă în oarba-i desperare,
Crezînd că-i umilită, ea, fiică de neam mare!
Ea! Cine-i? . . . Îşi ascunde familia, nevrînd
Să vadă al său nume ca dînsa jos căzînd.
Sublimă abnegare şi nobilă mîndrie,
Ce pun aureolă pe trista ei sclavie!
O! ce transfigurare pe chipu-i a lucit
Cînd a atins de sînu-i pumnarul răpezit!
Din inima-i fecioară pe fruntea ei senină
Se răspîndise tainic o stranie lumină.
Îmi pare c-o văd încă . . . şi tremur cînd gîndesc . . .
De-abie avut-am timpul de mòarte s-o feresc.

SCENA 7

HORAŢIU; GETTA

HORAŢIU
(tresărînd)

Ea-i! (*Tare:*) Scumpă Getta, spune, eşti bine?
Cer iertare
De scena, fără ştire-mi, ce te-au adus în stare
Să perzi mintea.

GETTA

Stăpîne . . . fii blînd, fii iertător
Căci minţile-mi furase nazaru-ngrozitor
Fiinţa osîndită, ce suferă şi geme,
Prepune lesne răul . . . de-o umbră chiar se teme.

HORAŢIU

Dar nu ţi-au spus nici gîndul şi nici inima ta
Că-n veci de lîngă mine eu nu te-aş depărta?
N-ai înţeles, copilă, din prima întîlnire
Atragerea-mi spre tine ş-a mea . . . compătimire?

GETTA
(confuză)

Stăpîne . . .

HORAŢIU

Cum vroit-ai tu, jună, tu, să mori?
Lumina dulce-a zilei apune oare-n zori?

GETTA

Mă iartă . . . n-aveam dreptul ca să dispun de mine.
Vai! sclavul n-are suflet și nici se aparține.

HORAȚIU

Dar tu nu mai ești sclavă aici în casa mea,
Regină ești menită să fii . . . dacă ai vrea.

GETTA

Regina lui Horațiu e soartă triumfală! . . .
Nu Getta, ci Neera e demnă de-așa fală

HORAȚIU

Nu vrei a mă-nțelege sau nu știu ce grăiesc . . .
Nu vrei . .

GETTA

A te pricepe, stăpîne, nu-ndrăznesc.

HORAȚIU

(luptîndu-se cu sine)

Ah! sînt un om în luptă cu sine, care tace
Ș-ar vrea, n-ar vrea să facă ce-i nevoit a face.
Dar nu mai pot învinge simțirea ce m-a-nvins . . .
Iubesc . . . De-a mea iubire sînt însumi eu surprins.

(Getta, înfiorată, se depărtează.)

Și sufăr! Eu, Horațiu, alesul Asteriei,
A Chloeii, a Glykirei, a Pyrrhăii, a Lydiei,
Ce-au înflorit cararea întregii mele vieți
Cu-a lor nemuritoare și vesele frumseți;
Eu, ce acum ajuns-am pe culmea de pe care
Tot omul cată-n urmă-i cu-o lungă suspinare,
Resimt un foc în sînu-mi mai splendid, mai curat,
Ca soarele-n apusu-i măreț, înflăcărat,
Și văd în orizonturi o lume încă vie
De dulci simțiri, înalte, necunoscute mie
Tu singură, tu, Getta, avut-ai sacrul dar
Să mă-ngenunchi, ferice, l-al dragostei altar.
Schimbat-ai pe Horațiu din omul nepăsării
În omul suferinței, în omul adorării.

GETTA

(în parte)

Ce-aud?

HORAȚIU

Copilă scumpă, surprinsă văd că ești
De-a mea destăinuire ș-avânturi sufletești.
Te-ntrebi în tine, poate, de-i numai o părere
A-nchipuirei mele, dorită de plăcere?
Nici eu nu m-aș încrede în doru-mi răpitor
De ar călca hotarul impus de-al tău onor
Și dacă-n mine, Getta, cu dorul meu n-ar crește
Durerea nempăcată ce nopțile lungește!

(Ie pe Getta de mână.)

Poet sînt, și poetul nu e scutit de chin,
De tot ce-i omenire nimic nu-i e străin.
Mai gingaș în durere, mai viu în fericire,
Din patima ce moare el face-o nemurire
Dar tremuri? Cobori ochii? O! dulce, scump odor,
În glasu-mi de uimire nu simți al meu amor?
Ah! lasă al tău suflet să vie cătră mine,
Cum sufletul meu, Getta, se suie cătră tine.
Ca vulturul spre ceruri izbit în falnic salt,
O inimă înaltă aspiră la ce-i nalt!

GETTA

(cu desperare)

Fatalitate crudă!

HORAȚIU

Ce ai? Ce simți? Răspunde!

GETTA

Aș vrea în sînul morței de tine-a mă ascunde.

HORAȚIU

Tu?

GETTA

Ochii mei spre tine nu-s demnă să-i ridic.
Sînt o nenorocită, căci nu găsesc nimic
În trista omenire mai trist, respingător,
Ca omul fără cuget, nerecunoscător
Ai înfrînat urgia grozavei mele soarte.
Tu m-ai răpit lui Scaur, tu m-ai scăpat de moarte.
Datoare-ți sînt cu toate comorile lumești,
Onorul, libertate! . . . mai mult, tu mă iubești,
Și eu sînt osîndită a pare o ființă

Lipsită de-ndurare și de recunoștință.
Ah! martur îmi e cerul, Horațiu, te ador
Ca pe un zeu de pace, blînd, binefăcător,
Ca pe corona mîndră din fruntea omenirei
Și nu pot adorărei să pun masca iubirei . . .

(Cade în genunchi.)

Stăpîne, fie-ți milă . Mi-e sufletul rob . . .

HORAȚIU

(cu dureroasă uimire)

Iubești pe altul? Spune, un altul e iubit?
(În parte) O! Ceruri! *(Tare)* Ș-acel altul plecarea ta o
știe?

GETTA

Dar'

HORAȚIU

Și e demn cu tine alături să fie?

GETTA

(sculîndu-se)

E fiu de brenn puternic, de căpitan viteaz!

HORAȚIU

Destul! Mergi și mă lasă.

GETTA

(rugătoare)

Stăpîne

HORAȚIU

(arătînd ușa)

Mergi

(Getta iese prin dreapta.)

HORAȚIU

(singur)

Sînt treaz?

O! lume-nșelătoare! adînc-amărăciune!
Noroc, plăcere, viață, amor deșertăciune!
Mă simt trăsniț de-un fulger și-n țărână răsturnat
Pe pragul unui templu spre care m-am urcat . .
Sfîrșit cumplit! . Horațiu, ca om te-ai stins cu-ncetul
Și n-au rămas din tine decît numai poetul! . . .

(Cade pe scaun.)

SCENA 8

HORAȚIU; NEERA

NEERA

Ești amărît, Horațiu?

NEERA

Eu?

Dar'; știu tot.

HORAȚIU
(sculîndu-se)

Ce știi?

NEERA

Că Getta te domină, și tu nu poți să fii
Alesul ei.

HORAȚIU
(cercînd să se arate vesel)

Oricine ți-a dat această veste
Te-a înșelat . . . Horațiu nu e nebun.

NEERA

Ba este!

Vorbirea ta cu Getta de-aici am auzit.
Ești adorat de dînsa, nu însă și iubit.

HORAȚIU
(plecînd capul)

Așa-i! Mi-a declarat-o în fața-mi cu mîhnire,
Și eu .

NEERA

Tu ești victimă de-a ta închipuire.

HORAȚIU

O! nu; pornirei mele cercat-am să rezist.
Ea m-a învins . . . Poți rîde, Neeră, dar sînt trist.
Ș-acuma lumea-mi pare deșartă .

NEERA

Nu . . . eroare!

HORAȚIU

Perdut-am judecata de minți conducătoare
Și ce-am rămas pe lume? Nimic, nici cît eram.
Sînt om ce nu fac umbră, căci soare nu mai am!

NEERA

(cu sarcasm)

Tu ești acel Horațiu, filòsof de renume,
Tu, ce vorbeai de patimi ca de-ale mării spume?
Mi-ai zis, îți adă-aminte, că: «Omul e mîhnit
Cînd în amurgul vieții pășește neoprit;
Că-n tainele naturei e lege ca să zboare
Amurgul cătră noapte, aurora cătră soare».

HORAȚIU

Ești crudă.

NEERA

Pe Neera, Horațiu, ai respins
Cînd, inima-i pe mîna, ea mîna ți-a întins.
I-ai zis, vrînd în amaru-i să verși o îndulcire,
Că zorile cu-apusul nu pot avea-ntîlnire.

HORAȚIU

Ba nu . . . ascundeam rana din sînul meu lovit.

NEERA

Lovit? Rănit? De cine? De-o sclavă, de-o copilă,
Menită să inspire nu dragoste, ci milă,
Și tu,-n adimenirea de-un vis amăgitor,
Schimbat-ai sclava-n zee, și mila în amor.

HORAȚIU

A! nu vorbi de Getta cu-atîta ușurință,
Neeră; cînd Horațiu distinge o ființă,
Ea dacă nu răspunde la viul său îndemn,
Rivalul ce-i preferă de dînsul nu-i nedemn.

NEERA

(privind pe fereastă, începe a rîde cu hohot)

Rivalul tău? Privește colò, la Blanduzia!

HORAȚIU

(privind)

Ce? Gallus? . A!

NEERA

(ironică)

Cunoaște și tu ce-i gelozia.

HORAȚIU

Infamul sclav!

NEERA

(luînd de mîină pe Horațiu și apropiindu-se de fereastă)

Privește rivalul tău de soi

Cum ține pe-a ta zee de mîină . . . ș-amîndoi

Cu fruntele plecate cum stau cetînd pe-o carte . .

Lățimea unei umbre abia îi mai desparte.

Ce zic? . Nu, nu; privește-i . . . Perduți într-un estaz,

Obrazul lui atinge frumosul ei obraz.

* În ochii unui altui se-neacă-a lor privire

Și vezi? o sărutare consacră-a lor iubire.

HORAȚIU

A! moarte lor!

(Se repede și ie spada de pe masă.)

NEERA

(îngrozită)

Oprește! mă sparie-al tău gînd .

(Privind pe fereastă, scoate un răcnet de groază.)

A! iată-i! împreună vin vesel, alergînd.

SCENA 9

HORAȚIU, NEERA (în mijlocul scenii); GETTA și GALLUS (întră pe ușa din dreapta); SCAUR, GLUTTO și POSTUM (apar în stînga)

GALLUS

(cu bucurie)

Stăpîne

HORAȚIU

Moarte vouă! M-ați înșelat!

GALLUS

(punîndu-se dinaintea Gettii)

Lovește!

(Cu mîndrie.)

Sînt brenn! Iubesc pe Getta, și Getta mă iubește.

GETTA

Tu ne-osîndeşti la moarte? În pace-o aşteptăm.
Cu gloria ta-n mîină murind, te salutăm.

(Arată manuscrisul.)

HORAȚIU

(în parte)

Găsit e manuscrisul!! Ovidie, sperare!

(Tare)

Voi, în genunchi! V-aşteaptă cumplita-mi răzbunare.

(Getta și Gallus îngenunchează.)

POSTUM

(vrînd să reţie pe Horațiu)

Horațiu, de-al tău nume fii demn!

NEERA

(asemine)

Ah! fii uman!

(Horațiu îi respinge, se apropie posomorît de junii sclavi, ridică spada ca să-i lovească și apoi, zîbind, îi atinge ușor cu spada pe cap.)

HORAȚIU

Fiți liberi după uzul poporului roman.

(Azvîrle spada.)

De-acum a voastră-i lumea . . .

GETTA

(dîndu-i manuscrisul)

Și tu al ei!

HORAȚIU

(în parte)

O! carte,

Mă redeștepti din visuri tîrzie și deșarte . .

Din bunurile vieții cu tine mă aleg.

O! glorie, Horațiu nu va peri întreg!

(Poștum și Neera strîng mînele lui Horațiu, felicitîndu-l. Getta și Gallus, mai în fund, dau semne de fericirea ce i-a cuprins. Scaur și Glutto, în stînga, exprimă o adîncă mirare.)

C o r t i n a c a d e.

OVIDIU

Dramă în 5 acturi și în versuri

PERSONAGII:

AUGUST OCTAVIU CAESAR

OVIDIU

MECENA

ALCIDIU PINAX, histrion

IBIS

HILLARIUS, augur

TIGELLIUS,

COTTA,

CLEVETIUS,

BARRUS,

} patriciani

RUTUBA, gladiator

MUSS, ștrengar din Roma

SARMIS, locuitor din Tomis

GETTOR, oștean sarmat

UN LICTOR

MARCIANUS

AMBASADORUL REGELUI COTIZON

IULIA, nepoata lui August

CORINA

ACTEA,

TYNDARIS,

CHLOE,

GLYCE,

} curtizane

SARMIZA, tânără fată din Tomis

DAVA

SAGA, precupeață

«PYRRHA, precupeață»

Popor roman, popor, sarmat, patriciani, lictori, octofori, sclavi, sclave.

Acțiunea se petrece în al 17-lea an după Hristos. Primele patru acturi la Roma, cel după urmă la Tomis, în Sarmăția

ACTUL I

Grădina palatului împărătesc în Roma. — REDIURI despărțite prin straturi de flori. — În stînga actorului, fațada palatului, cu peron de marmură și ușă de bronz. — În dreapta, o stîncă acoperită cu lier, purtînd statuia lui Iulius Caesar. — Noapte cu nori, printre care luna se ivește din cînd în cînd. — O fereastră luminată la rîndul de sus al palatului.

SCENA 1

IBIS și HILLARIUS (venind din fund)

IBIS

Hillarius, augure, doresc să te consult.
Tu ești talmaci de visuri și mi-ai prezis de mult
O tristă catastrofă, o șotie ciudată.

HILLARIUS

Așa-i, Ibis; grăiește, tu ești om bun de plată,
Eu — bun de sfaturi. Spune, ai iar vrun neajuns?

IBIS

Ah! de-o amărăciune cumplită sînt pătruns!

HILLARIUS

Ți s-a-necat flotila cu sclave lesbiene,
Frumoase, investite în stofe diafane?

IBIS

Nu; sînt muncit în crieri de-un gînd mult mai amar!

HILLARIUS

Tu, cartagèn, tu, rudă cu însuși Amilcar,
Tu, împlîntat în aur din cap până-n picioare,
Cum? Ce? Nu te mai bucuri de-a zeilor favoare?

IBIS

(posomorît)

Amice, pretutindenii, vai! sînt întîmpinat
De semne-ngrozitoare, ce m-au înspăimîntat.
Ducîndu-mă la țară, ieri, să prînzesc, o cioară
A cîrîit în stînga

HILLARIUS

Semn rău! Fire-ar să moară!

IBIS

Apoi, trei iepuri sprinteni, vînați de doi ogari,
Tăiatu-mi-au cărarea ieșind de prin tufari.

HILLARIUS

Semn și mai rău!

IBIS

Augure, crezi tu că în zadar
Ieri, strănutînd la masă, stricat-am un pahar?

HILLARIUS

Grozav!

IBIS

Vezi? . . . Prevestirea de tine an făcută
S-a împlinit!

HILLARIUS

Corina?

IBIS

Corina e perdută!

HILLARIUS

Și ea?

IBIS

Dar'; astă-noapte de-acasă a ieșit
Și-n taină cu Ovidiu la el s-a întîlnit.

HILLARIUS

Ovidiu?

IBIS

O! pe lume nu e nici o făptură
Să poată ca s-aprindă în mine-atîta ură
Pre cît acest Ovidiu corupt, corumpător,
Pescuitor de-amoruri prin versuri de amor.
De cînd el mai cu samă a scris «Arta iubirei»,
Femeile, perdute pe cîmpul rătăcirii,
În brațe-i se aruncă orbiș, într-un noroc,
Ca fluturii de noapte ce dau zburînd în foc.

HILLARIUS

(rîzînd)

Ce vrei? berbantul are un farmec de plăcere
Ce-n veci adimenește o minte de muiere,
Căci ea se-ngîină lesne cu-nșelătorul gînd
De-a preschimba în èrou pe un mișel de rînd.

IBIS

Corina, înzestrată de calități înalte,
Căzut-a și ea-n cursă, ca toate celelalte,
Ș-a ei deșertăciune, pe-un vers măgulitor,
Jertfit-a lui Ovidiu și cuget, și onor,
Uitînd, fără muștrare, geloasa mea iubire
Și răspunzîndu-i numai cu-a sa disprețuire.

HILLARIUS

Te mîngîie; chiar Venus pe Vîlcan a-nșelat.

IBIS

Și însă orice visuri i le-am realizat!
Orice dorință, fie nebună chiar, ei bine,
A fost un ordin sacru, o lege pentru mine.
A vrut prin lux de stofe aduse de la Tyr,
De sclavi, de giuvaeruri, de villa în porfir
Să-ntreacă pe-ale Romei bogate patriciane?
Ea le-a-ntrecut pe toate, pîn' și pe curtizane,
Căci mă simțeam ferice și mîndru de-a vedea
Ca stea în fruntea Romei lucind Corina mea.
Și-n adevăr, Hillariu, cînd ea pleca de-acasă
În lectică, lasată pe perne de matasă.
Frumsețea ei superbă năștea un viu fior
Prin gloata îmbulzită de simț admirător.
Toți o doreau . zadarnic .

HILLARIUS

O crezi?

IBIS

 Căci neputința
De-a fi iubit de dînsa descuraja dorința.
Eu, orb! mă credeam singur pe lume-alesul ei.
Ah! nu eu, dar Ovidiu era . . . Infern!

HILLARIUS

Ce vrei?

Muierea-i ca o rază ce luce când pe-o floare,
Când pe un scai de toamnă, și-n veci e schimbătoare.

IBIS

Ah! ce mi se întâmplă îmi pare că-i un vis,
O rană sîngerîndă în sînu-mi s-a deschis,
Și mintea-mi se frămîntă în dor de răzbunare.

HILLARIUS

Te cred.

IBIS

(în taină)

Augure, spune-mi, la via mea turbare,
Poți tu să-mi faci complice Infernul?

HILLARIUS

Pot. plătit.

IBIS

Întreaga mea avere stă gata de jertfit!

HILLARIUS

Averea ta întreagă?

IBIS

Și știi cît e de multă!

Aș da-o să dispară Ovidiu.

HILLARIUS

Dai? ... Ascultă:

Cunosc în pleava Romei un brav gladiator
Ce are meseria de crunt omorîtor.
El, pentru-o sumă bună, e gata să ucidă
Pe cine vrei, și-n urmă e-n stare ca să rîdă,
Murind în aspre chinuri, făr-a destăinui
Secretul tău!

IBIS

Ah! unde-i? Voios l-oi dărui
Cu mii de mii sesterții, dar vreau a mă ascunde.
Grăiește tu cu dînsul.

HILLARIUS

Eu? Fie, însă unde

Să-l afle pe Ovidiu?

IBIS

Aice, sub palat.

HILLARIUS

În parc?

IBIS

Dar'; de cînd Caesar din Roma a plecat
La insula Caprea, Ovidiu, ca o feară
După vînat, aice în fiecare seară,
Se furișă prin arbori și are întâlniri
Cu-o fată amețită de-a lui adimeniri.

(Arată ușa de bronz.)

Ea vine tremurîndă pe ușa ceea,-n taină,
Purtînd un vâl pe frunte și o bogată haină.
A fi vro fiică jună de nobil scăpătat,
Crescută cu nepoata lui divul împărat.
De-ar fi ucis aice mișelul, noi vom spune
C-a fost surprins de gardă.

HILLARIUS

Dar'; planu-i de minune.
Nu crezi tu însă, Ibis, că dacă mîni, în zori,
Și el și ea ar zace morți, còlea, pintre flori,
Cu mult mai drept în Roma ușor s-ar presupune
Că însuși tatăl fetii a vrut să se răzbune,
Sau poate că custozii în sînge au spalat
Onorul locuinței lui Caesar?

IBIS

Minunat!

Dar'! . . . amîndoi odată ș-alăture să peară!
Prinzîndu-i moartea crudă pe amîndoi în gheară
Eu recîștig amorul Corinei și-s ferit
De-orice prepus de crimă . . . Așa-i mai nimerit
Mergi, scumpul meu Hillariu, mergi de te înțelege
Cu ucigașul . . .

HILLARIUS

Bine, dar eu ce voi culege
Din rolul de complice?

IBIS

Tot ce-i dori.

HILLARIUS

Ce-oi vrea?

Mă duc, tu ne așteaptă.

(Iese; în parte:)

Îl țin în mîna mea.

SCENA 2

IBIS

În fine,-o să văd smulsă o plantă otrăvită
Din calea vieții mele, prin ea nenorocită.
Am să dizbar eu Roma de-un trîndav desfrînat,
Care-n onorul casnic lovește nencetat,
Pe fete și neveste scoțîndu-le din minte,
Și pe bărbați insultă, soț fie sau părinte.
O! scumpă răzbunare, al Furiilor dar!
Mi-oi potoli eu setea din acrul tău nectar
Cînd voi videa pe-Ovidiu zăcînd fără suflare,
Precum un șarpe putred lungit pe o cărare.

SCENA 3

IBIS; CORINA (vine agitată, din stînga)

CORINA

(în parte)

Aici să fie oare?

IBIS

(în parte)

Corina? Negreșit

Ea cată pe Ovidiu.

CORINA

(în parte)

Mi-e sufletul uimit
De-o crudă tulburare . . . Nu-l văd aici.

IBIS

(tare)

Corină . . .

CORINA

(tresărind)

Ibis?

IBIS

Pe cine cauți acuma prin grădină?

CORINA
(îngălmată)

Pe . . . tine!

IBIS
(cu sarcasm)

Cum? Auzul nu mă înșală? Eu
Recîștigat-am astfel un loc în gîndul tău,
Ca tu, nepăsătoare de frică și rușine,
Prin Roma,-n sînul nopței, s-alergi tu după mine?
Mă-ntreb, uimit, la care zeu bun și-ndurător
Să mulțănesc de pasul ce faci în al meu dor?
Cui să închin prinoase că ți-ai adus aminte
De-a tale numeroase și sacre jurăminte?

CORINA

Sarcasmul nu te prinde nicicum; mai bine taci
Și-ndreaptă cătră însuți muștrările ce-mi faci.
Tu crezi că o femeie preschimbă cu plăcere
Averea-i sufletească pe-a sculelor avere?
Crezi tu că sub povara de aur mînjitor
Se stinge într-un suflet tot simțul iubitor?
Și că, sorbind în treacăt a luxului otravă,
Femeia-i destinată a deveni o sclavă?
Nemernice! . . . N-ai dreptul, grăind precum grăiești,
Să stai cu mine față!

IBIS

Tu mă disprețuiești!
Ovidiu te deprinde cu-atîta sumeție,
De mă înfrunți pe mine, Ibis?

CORINA

Ovidiu? Fie!

IBIS

Pe dînsu-l cați?

CORINA

Pe dînsul . . . Mi-ai spus, și te-am crezut,
Că el în toată seara, aice, nevăzut,
Prin umbră se strecoară și vine, se-ntîlnește
Cu o necunoscută cu care se iubește.

Ai vrut să-mi pui un ghimpe în inimă, ai vrut
Să-l depărtezi de mine, om prost și prefăcut,
Ș-ai răspîndit asupra-i o neagră calomnie.

IBIS

El nu a venit încă, și speri că n-a să vie?
Cap sec! Și tu, la rîndu-ți, acum te măgulești
Că pe a lui simțire tu singură domnești.
Ș-atît e de-ntețită a ta mîndrie oarbă,
Că toată judecata din crieri ți-o absoarbă.
Cum? Tu, Corina jună, frumoasă, ce privești
De sus la omenire, cu ochi împărătești,
Tu, care vezi în juru-ți o vastă-ngenunchere
De adorări sfioase și fără mîngîiere,
Mai lesne ai admite chiar cerul răsturnat
Decît a ta cădere din visu-ți adorat?
Ei bine, azi, Corina, cu toată mîndra-i fală,
Pe sînul lui Ovidiu posedă o rivală.

CORINA

(*indignată*)

Ibis!

IBIS

Ș-acea rivală superbă, fără preț,
La rîndul ei spre tine privește cu dispreț.

CORINA

(*Stăpînindu-se:*)

Ibis!

Dar a ta gură zadarnic mă insultă.
Invidia, cînd latră, Corina n-o ascultă.
Cuprins ești de mînie că sufletu-mi, trezit
Din umbră, spre lumină voios s-a repezit,
Și, despărțit de tine, scăpînd de-a ta robire,
Găsit-a în Ovidiu o nouă-nsuflețire.

IBIS

(*furios*)

Ovidiu?

CORINA

Dar', Ovidiu; în el numai în el
Mă-ncred, căci el nu minte cu vorbe de mișel.

IBIS

Eu mint . . . cu mișelie? Eu mint? . . . Dar ce ai zice
Cînd l-ai videa tu însăși, cu ochii tăi, aice,

Ținînd pe-a sale brațe un fraged, nou odor,
Jurîndu-i, ca și ție, tot vecînicu-i amor?

CORINA

A! taci, e clevetire.

IBIS

Ce-ai face? Ce-ai zice? Spune, spune..

CORINA

Cu-a mea mîină eu viața le-aș răpune!

IBIS

Așa? Deci ai rabdare; curînd o să te-ncrezi
De minte sau nu Ibis, văzînd ce ai să vezi.
Și de-a fi adevărul?

CORINA

O, ceruri!

IBIS

Vrei să moară?

CORINA

Vreu, vreun! Și el, și dînsa! O! turba mă-nfioară!

IBIS

Mergi, dar', și stai ascunsă, cu ochiul pînditor.
Te-oi răzbuna eu însumi de-al tău înșelător,
Ș-atunce vei pricepe cît ești tu de nedreaptă
Cu mine.

CORINA

(cată-n jur)

Dar nu vine... nici a veni.

IBIS

Colò, după copacii din fund, și-l vei zări. Așteaptă
Dar de-a muri Ovidiu?

CORINA

(depărtîndu-se)

Eu încă voi muri.

SCENA 4

IBIS

(privind după dînsa)

Ba nu-i muri; amorul, ce încă mă cuprinde,
Pe capul tău cu milă aripile-și întinde;
El, prin a lui putere, va deveni un scut,
Ce te-a feri de moarte . . . deși, vai! te-am pierdut.
Ah! cine știe? poate că jalnica-mi ființă
Va deștepta în sînu-ți a ta recunoștință.
Și

SCENA 5

IBIS; HILLARIŪS, RUTUBA

HILLARIUS

Ibis, iată omul!

IBIS

(observă pe Rutuba; în parte)

Cioplit e din topor.

(Lui Rutuba:)

Ești om cu hotărîre?

RUTUBA

Eu? . . . Sînt gladiator
Și mă numesc Rutuba; în față mă privește.
Un om nici cît o gîză în ochi-mi nu plătește.

IBIS

Așa-mi convii, Rutuba, viteaz, neomenos.

RUTUBA

O știu, n-am preț; întreabă pe oricare gelos.
Eu îi feresc onorul de orișice ispită,
Căci am o meserie de mulți aprețuită
În Roma . . . Nu mă laud, dar în glas mare-o zic:
Morala-i susținută de brațul meu voinic.

IBIS

Te-admir!

RUTUBA

Și ai dreptate Zdrobesc de porunceală,
Ucid, sau rănesc numai, cum vrei, după tocmeală.
Atît, pentru-o bătaie, și pentru-o rană,-atît,
Iar pentru-o înjunghiere, sau strîngere de gît,
Ceva mai mult.

IBIS

Prea bine; deci spune cît mi-i cere
Pe-o moarte de om?

RUTUBA

Tînăr?

IBIS

Dar', tînăr.

RUTUBA

Și-n putere?

IBIS

Și

RUTUBA

Prețul se socoate pe neamuri și pe ani,
Pentru străini mai ieftin, mai scump pentru romani.
Pentr-un bătrîn, cinci sute sesterții, pentr-un june,
Cinci mii, căci el posedă mai multe zile bune,
Un mai bogat tezaur de fapte și iubiri.
Fac pagubă prin moarte-i sărmanei omeniri.

IBIS

Nu cinci, dar chiar și zece îți dau pe a lui moarte.

RUTUBA

Om generos! Se vede că nu ți-e drag prea foarte
Primesc; însă Rutuba e un artist de soi,
Aș vrea să știu pe cine dorești ca să-l despoi
De zile, să-l trimitem prinos pe ceea lume?

IBIS

Pe un infam netrebnic

RUTUBA

Și care-i al său nume?

IBIS

Ovidiu!

RUTUBA

Ce?! Ovidiu?! Poetul glorios?!
Ovidiu, fala Romei, ce cîntă-armonios?!
Amicul lui Mecena?! El, floarea tinerimei,
Nălțat de însuși Caesar pe treptele nălțimei?
Ho, ho! se schimbă treaba . . . Voiești ca să dizbar
Prezentul, viitorul de-un geniu așa rar?
E faptă fără' de lege, ce mintea-mi oțărăște . .
Cincizeci de mii sesterții nu-i scump cine-o plătește.

HILLARIUS

Cincizeci de mii?! Rutuba, e prea . . .

RUTUBA

Pentr-un augur

Să poate.

IBIS

Te juri însă că-l vei ucide?

RUTUBA

Jur.

IBIS

Ți-i dau fără tocmeală, dar vreau ca, totodată,
Alături cu-Ovidiu, să mai ucizi ș-o fată.

RUTUBA

O fată? O ființă plăpîndă? Un odor
Ce lumea-nveselește cu chipu-i zîmbitor?
O fată ce-i menită ca să devie mumă,
Să nască poate-un erou, un Caesar? . . Nu e glumă!
Ah! Îmi slăbește brațul și tremur cînd gîndesc
Să-mplînt pumnarul rece în sînu-i fecioresc .
Cît dai?

IBIS

Cît vrei în totul?

HILLARIUS

Dar', cîte mii? O sută?

RUTUBA

Să ne-nțelegem bine De-a fi copila slută,
Cincizeci de mii pe dînsa, cu alți cincizeci pe el,
Iar de-a fi patriciană cu chipul frumușel,
Nu pot pentru-acea sumă să curm a sale zile:
Eu sînt milos, îmi place privirea de copile.
Deci, ca să-ncheiem tîrgul ce facem între noi,
Cer numai două sute de mii pe amîndoi.
Nu-i mult.

IBIS

(dînd mîna lui Rutuba)

Nu! Adă mîna . . . Hillariu, vin' de taie.

HILLARIUS

(atingînd mîinile lor)

Să-l rupă-n bucățele a cînilor potaie
Și să-l încolăcească toți șărpîi din pămînt
Pe-acel ce s-ar desface de sacru-i jurămînt!

SCENA 6

IBIS, HILLARIUS, RUTUBA; CORINA

CORINA

(alergînd)

Sosește, iată-l!

RUTUBA

(scoțînd pumnarul)

Unde-i? E mort!

IBIS

(oprindu-l)

 Așteaptă încă.
Nu a sosit momentul . Aice, lîngă stîncă,
Curînd are să vie odorul-i așteptat.
Cînd amîndoi vor face un grup îmbrățișat,
Cu-o singură lovire, ca fulgerul de iute,
Îi vei schimba, Rutuba, în două leșuri mute.

CORINA

(revenind)

S-apropie și-i singur.

IBIS

Mult singur nu va fi.
Veniți să stăm la pîndă și gata de-a-i jertfi.

CORINA
(în parte)

O, ceruri!

IBIS

Haide!

HILLARIUS și RUTUBA

Haide!

(Iese cu toți în dreapta.)

SCENA 7

OVIDIU și apoi IULIA

OVIDIU

O! noapte-ndurătoare,
Întinde a ta umbră dorită, protectoare,
Pe cel mai viu, mai dulce, mai dragalaș odor,
Pe-al Iuliei ș-Ovidiu misterios amor.
Și tu, o, Venus, zee, născută-n marea lină,
Tu, cărei al meu suflet în veci cu drag se-nchină,
Pe Iulia-mi iubită îndeamn-o cu-al tău glas
Aice, lîngă mine, să-ndrepte al ei pas!

(Privește la fereastra luminată.)

Ah! iată sus fereastra cu tainică lumină,
La care se arată precum o stea divină.
Văd umbra-i în mișcare . . . Ea pleacă, a plecat.
Lumina de fereastră acum s-a depărtat.
Ah! inima uimită saltă-n bataie deasă
Și pare că din sînu-mi vroiește acum să iasă.

(Ascultă.)

Dar', vine. (*Exaltat*): Fericire, puteri dumnezeiești!

(*Iulia deschide ușa. Ovidiu aleargă spre ea.*)

Ah! Iulie-adorată!

IULIA

(coboară scările)

Ovidie! . . Tu ești?
Nu-i nime în grădină? Nu-i nime să ne vadă?

OVIDIU

Nu, nu, privește, norii s-au adunat gramadă
Ca să ne-ascundă lumii și zeilor din cer.
Privește, ceru-i negru, și stelele, ce per,
Cu toate-ale lor raze s-au concentrat în tine,
Ca numai a ta față în ochi-mi să lumine.

(Se apropie amândoi de bancă, lângă stîncă.)

IULIA

La glasul tău, amice, simt grija că s-a dus.
Tu mă iubești?

OVIDIU

Amorul mă-nalță-atît de sus,
Cît uit, în fericire-mi, eu, om̃ perdut în gloată
Că ești în culmea Romei, a lui August nepoată
Și mintea-mi nebunită mă face să-ndrăznesc
Ca să apropiu doru-mi de-un crin împărătesc.

IULIA

Ai inimă cu' aripi, ce-n sus la cer aspiră.
Semeața nebunie îmi place și-mi inspiră
O dulce-nduioșire ce gîndul mi-ă furat
Și-l duce tot la tine, amice, nencetat.
Un geniu are drepturi ce nime nu le are,
Căci geniul posedă și tronuri, și altare.

OVIDIU

Smeț sînt, dar amorul ar fi zeul Amor
De-ar măsura distanța cînd el s-avîntă-n zbor?
Dar inima ce bate în toată-a ei simțire
La scumpa-i aspirare cunoaște-mpotrivire?
Am fost nebun, să poate, că ochii n-am închis
Cînd Iulia părut-a în ceru-mi, ca un vis,
Dar este cu puțință de-a-nchide-n zi senină
Și sînul la iubire, și ochii la lumină?

IULIA

O! nu! nu îi închide când e ca să privești
Cît te iubește-n lume ființa ce iubești
Și cîtă fericire, necunoscută încă,
Renvie și mîngîie simțirea sa adîncă .
Pe culmea înălțată, pe care m-am născut,
Nu poate să s-oprească nici dorul cel tăcut.
A lui August odraslă de soartă e menită
Să-apară ca o zee de-abia întrezărită
Și să inspire teamă în loc de dulce dor.
Dar zeea, când tresare de-al dragostei fior
Spre omul ce-o slăvește, din culme se coboară
Și-i pare, la tot pasul, că tot mai sus ea zboară.
Așa voit-a Joe, ca Olimpul ceresc
Să-l lege prin iubire cu raiul pămîntesc,
Să șteargă dintre inimi oricare departare.
Iubirea-i cea mai dulce și sacră nobilare!
Regina Cnidei, Venus, iubit-a un păstor,
Eu te iubesc pe tine, poete-ncîntător!

OVIDIU

Ești dulce și augustă! Mărire ai și milă,
Mărire de regină și farmec de copilă,
Încît ades îmi pare un vis norocul meu
De-a fi iubit de tine fără a fi dumnezeu,
Ș-atîta maiestate în jurul tău domnește,
Că, de-a-ți atinge mîna, dorința-mi se sfiește,
Și mintea mea, în luptă cu sufletu-mi robit,
Mă pleacă la picioare-ți, îngenunchet, uimit.

(Cade-n genunchi.)

CORINA

(lîngă stîncă, în parte.)

Infamul!

IULIA

(ridicînd pe Ovidiu)

Iată mîna-mi . Amorul cînd ne-adună,
Eu uit că sînt princesă și mi-amintesc că-s jună
Întăia-oară Eros mă duce-n Empireu,
Și sînt a ta, Ovidiu, precum tu ești al meu.

(Șed amîndoi pe bancă.)

Eu te iubesc, amice, chiar din copilărie.
Amorul meu cu mine crescut-a în frăție,
Căci te-am văzut adese la bunul meu venind,
Cu toți poeții Romei în Roma strălucind,
Cu-amicii tăi, Mecena, Virgiliu și Horațiu,
A căror geniu falnic străbat al lumii spațiu,
Stimați, iubiți de Caesar, v-am auzit ades
Cetind a voastre imnuri, și-n taină te-am ales
Pe tine ca poetul închipuirii mele.
Ador a tale versuri și am undit în ele
O gîngașă comoară de visuri cu fiori,
Ce ziua mă încîntă și noaptea până-n ziori
Ah! spune-mi, în ce plaiuri culegi a tale cînturi?
Ce muză îți inspiră poeticile-avînturi?
Corina? Ce-i Corina? Există? Cine-i ea?

OVIDIU
(îngăimat)

Tu, Iulio, tu numai ești, dragă, muza mea,
Corina e un nume... poetic... ce de lume
Ferește-a noastră taină și dulcele tău nume.
Simțirea iubitoare ne vine de la cer,
Ea fuge de lumină ca cel mai sfînt mister,
Și sacră e ființa cu suflet generos
Ce face din iubitul-i un rege glorios.

(Se scoală.)

Ah! Iulie-adorată, de-aș asculta mîndria
Ce simt gîndind la tine, aș face nebunia
Să strig în lumea-ntreagă cu glas triumfător!
A mea, a mea e fiica lui Jupiter Statôr.
Dar nu, al tău Ovidiu în nime nu se-ncrede.
Sub soare și sub stele necontenit te vede.
Și-i place-n tăinuire, redevenind poet,
Să spuie numai nopții mult-scumpul lui secret.
Atunci cînd pacea umbrei, domnind peste cîmpie,
Îndeamnă la iubire, la vis, la poezie,
Cînd mii de șoapte blînde, sub cer trecînd în zbor,
Deșteaptă-n al meu suflet răsunete de dor,
Atunci cu-nvăpăiere eu le descriu pe toate,
Sperînd c-a mele versuri te vor pătrunde, poate.

IULIA

O! dar', ca dulce fulger în sînu-mi au pătruns,
Și, vezi, amoru-mi gîngaș eu nu ți l-am ascuns.

(Pleacă capul pe sînul lui Ovidiu.)

OVIDIU

(o strînge în brațe)

Ah! Iulie!

IULIA

(cu glasul slab)

Ovidiu!

OVIDIU

(arătînd luna plină)

Iubita mea, privește
Regina albă-a nopței din ceruri ne zîmbește.

SCENA 8

OVIDIU, IULIA; CORINA, IBIS, HILLARIUS, RUTUBA

CORINA

(cu durere, în parte)

Ah! inima-mi se rumpe.

IBIS

(lui Rutuba, venind de după stîncă)

Ucide-i . . . Moarte lor!

(Ibis, Hillarius și Rutuba se înaintează repede, cu fețele ascunse sub mantale.)

CORINA

(voind să-i oprească, disperată)

O, nu, nu, nu pe dînsul . . .

IBIS

(se apropie de Ovidiu)

Infame trădător!

OVIDIU

Ce vreți voi, mizerabili?

IBIS

Acum mi-ai căzut pradă!

(Lui Rutuba:)

Ucide-o-ntăi pe dînsa . . . el moartă să și-o vadă. .

OVIDIU

(vrînd să apere pe Iulia)

În lături, hoți!

(Ibis și Hillarius îl apucă de braț și-l țin în loc. Rutuba ridică pumnarul asupra Iuliei.)

IULIA

(ridicîndu-și vălul și arătîndu-se)

În lături! . . . Priviți în fața mea!
Sînt Iulia, nepoata lui Caesar!

IBIS

(lăsînd pe Ovidiu)

Cum?

CORINA

Ea?

RUTUBA

(scăpînd pumnarul)

Ea?

(Toți rămîn încremeniți. Ovidiu și Iulia se apropie unul de altul.)

IULIA

Ovidiu, vin' cu mine . Iar voi

(Face un semn poruncitor către ucigași, ca să se depărteze; Ovidiu și Iulia pleacă repede și intră în palat.)

CORINA

O, durere!

Rivala mea-i princesa!

HILLARIUS

Sîntem perduți!

IBIS

Tăcere!

Ovidiu dispărut-a cu Iulia-n palat .

Triumf! De însuși Caesar voi fi eu răzbunat!

C o r t i n a c a d e .

ACTUL II

Forum al lui Caesar. — În dreapta și în stînga, de-a lungul culiselor, galerii cu coloane de marmoră (portice), începînd de la al doilea plan și întinzîndu-se pînă în fund; ele sînt ridicate de la pămînt pe două trepte. — Fundul scenei e ocupat cu templul zeei Venus Genitrice, precedat de o largă scară, ce se coboară în piață. — Pe laturile lui se deschid două strade ducînd spre Capitol, ce se vede în fund. — Patriciani și matroane se primblă sub portice, unde sînt espuse tot soiul de mărfuri. — Mișcare animată de popor în piață. Trecătorii intră prin culisele libere, atît în dreapta, cît și în stînga. Unii intră în templu, alții se opresc pe treptele porticelor și formează grupe variate.

SCENA 1

*RUTUBA, MUSS, PYRRHA, SAGA, histrioni, popor
(Mai mulți precupeți intră din toate părțile, strigînd
mărfurile lor.)*

PRECUPEȚUL I (*purtînd o cutie*)

Paste!

PRECUPEȚUL II (*purtînd două ulcioare*)

Apă de Virgo!

PRECUPEȚUL III (*purtînd dinți de elefant.*)

Ivoriu de Libia.

PYRRHA (*cu un paner pe cap*)

Naramze de la Chius!

SAGA (*cu un paner pe brațe*)

Lămîi de Messenia!

MUSS (*luînd o lămîie*)

Dulce-s?

SAGA

Nu pune laba!

MUSS

Zbîrcite sînt de ger,
Priviți, numai mătușa lipsește din paner.

(Fuge spre fund.)

SAGA

Ce-ai zis, piciler obraznic?

(Aleargă după Muss. Poporul rîde cu hohot.)

RUTUBA

(apropiindu-se de Pyrrha)

De unde vii, zvîrlugă?

PYRRHA

La Forum Cupedinis am dat numai o fugă,
Ca să v-aduc naramze Uf! cît m-am ostenit!

MUSS

(revenind în scenă)

Cum, Pyrrha, la Ovidiu azi nu te-ai odihnit?

PYRRHA

Ce vrei să zici, gîndace?!

RUTUBA

(împingînd pe Muss)

Fugi, Muss, lipsești de-aice

MUSS

(răstit)

Nu-mpinge, că, pe Hercul . . .

RUTUBA

Peri, șoarec de portice!

MUSS

Gladiator de crîsmă, zăvod flămînd, năuc!

RUTUBA

(amenințîndu-l)

Măi, piciule . .

MUSS

(cu o demnitate comică)

Gios pumnii! Te-am priceput, mă duc.

PYRRHA

(strigă, plecând spre fund)

Naramze de la Chius!

RUTUBA

(oprind-o)

Frumoasă Pyrrha,-mi spune:
De ce când vinzi naramze, naramzele-s mai bune?

PYRRHA

(rîzînd)

Ştiu eu?

MAI MULȚI TRECĂTORI

Dă-mi mie una.

PYRRHA

(împărțindu-le portocale)

Na, na!

RUTUBA

Și mie opt.

SAGA

(revenită în scenă)

Ce vra să zică pofta de fruct încă necopt!
Ea vinde poame crude; ar vinde porumbèle,
Și proștii, zău, ar crede că cumpără mărgelile,
Cînd eu, ca vai de mine, pe strade strig mereu!

(Strigă:)

Lămîi de Messenia! dar le mănînc tot eu.

(Merge de se amestecă între poporul retras în fund.)

SCENA 2

IBIS, HILLARIUS *(întrînd din dreapta și primblîndu-se în fața scenei.)*

IBIS

Augure, n-am odihnă de-acum o săptămînă.
Ovidiu tot trăiește! ..

HILLARIUS

El ne-a scăpat din mînă
Ca apa.

IBIS

Și Corina, deși chiar l-a surprins
Cu Iulia, amoru-i nu scade, nu s-a stins!
Din contra!

HILLARIUS

Cum?

IBIS

Se luptă cu gîndurile sale
Și singură pe sine tot cată să se-nșale.

HILLARIUS

Iar tu?

IBIS

Îi sînt — ai crede? — tot mai nesuferit.

HILLARIUS

Așa ți se cuvine; de ce n-ai reușit?
Succesul încunună oricare faptă, fie
Sau rea sau bună. Lumea-i o vastă neghiobie.

IBIS

O știu, însă crezut-ai că Iulia, din tron,
Să cadă-n înjosire iubind un histrion,
Ce mințile-amețește cu șiruri de cuvinte?

HILLARIUS

Ea are foc în sînge Ce vrei? . . . Îți adă-aminte
De mama sa, ce-n Roma, prin lubrice purtări,
Atras-a pe-al ei nume blestemuri și ocări.
Pe unde-a sărit capra, mai sus căprița sare.

IBIS

Ce-ar zice împăratul de-a Iuliei purtare?

HILLARIUS

Grozav ar pedepsi-o, sînt sigur.

IBIS

Pe-Ovidiu? Dar pe el,

HILLARIUS

Ț-ar ucide cu moarte de mișel.

IBIS

A! de-am putea a-l face să afle adevărul!

HILLARIUS

Dar cine să-ndrăznească a-nfige-n peptu-i ferul,
Și inima-i de tată să o străpungă?

IBIS

Eu.

HILLARIUS

Tu? Speri că el te-ar crede?

IBIS

O sper, însă e greu.
La un grozav pericol cunosc că m-aș expune.

HILLARIUS

August câteodată are furori nebune.

IBIS

Așa-i.

HILLARIUS

A lui mînie, în primul său avînt,
Îi dă porniri de feară ce urlă pe-un mormînt.

IBIS

Cum dar, feriți, departe de crîncena lui gheară,
Să facem pe Ovidiu în cangea ei să peară?
Ascultă: un custode de la palat mi-a spus
Că l-al Iunonei templu azi Iulia s-a dus,
Pe-altarul zeităței ofrande ca să facă.
Cortejul ei pe-aice, prin Forum, a să treacă
Eu am urzit îndată un infernal complot.

HILLARIUS

Cum?

IBIS

S-o insulte plebea . Pe bani ea face tot.

HILLARIUS

Tot, însă . .

IBIS

Noi, în piață, hai să-mpărțim mari sume
Din partea lui Ovidiu, lucrînd în al său nume,
Și astfel împăratul, gelos de-al său onor,
Va crede pe Ovidiu un laș, insultător,
Ș-atunci nici chiar Apolon nu-l scapă de osîndă.

HILLARIUS

Complotu-i bun, dar cere bani mulți pentru izbîndă

IBIS

(dînd trei pungi lui Hillarius)

Na bani; mergi de-i împarte la cine crezi, mergi, zbori!

HILLARIUS

Privește, piața-i plină de bravi răzvrătitori.

IBIS

(arătînd pe Rutuba, în fund)

Rutuba e cu dînșii, mă duc la el; tu cată
Să ne cîștigi pe Pinax, el are limbă lată
Și multă influență în clasele de jos.

HILLARIUS

Ca dînsul în batjocuri nu-i nime generos.

IBIS

Găsește-l și-i vorbește, dar fii cu chibzuință.

(Merge în fund de se sfătuiește cu Rutuba.)

HILLARIUS

(singur)

Întăi gîndesc la mine, ca om de conștiință.

(Cîntărind pungile:)

Trei pungi rotunde, pline și scumpe la privit
Ca să-mi rămîie mie, ce-ar fi de chibzuit?

(Pleacă spre stînga și se întîlnește cu Pinax, care intră.)

SCENA 3

HILLARIUS, PINAX, (Pinax histrionul, cărunt, slab și îmbrăcat în haine sarace intră posomorît prin stînga și se întîlnește cu Hillarius. Ei se privesc lung, cu un aer de sarcasm.)

HILLARIUS

(în parte)

Ha! iacă tocmai Pinax E istovit la față.

PINAX

(în parte, trist)

Nu am mîncat nimică de astăzi dimineată.

(Oftează greu.)

HILLARIUS

Tot slab?

PINAX

Și tu tot gras?

HILLARIUS

Privește, în pele nu-mi încap

PINAX

Dar'; seameni cu Silenus.

HILLARIUS

Și tu cu un proțap.

Pe două căi contrare ne-am apucat noi drumul

Eu, îmbucînd coliva, tu, mirosînd parfumul,

Eu, speculînd prostia, cîmp lat, bogat, cu rod,

Tu, mila omenească, pomana O! nerod!

PINAX

Dar'; ești dibaci, Hillariu, o recunosc aice.

Tu ești augur de piață; știința ta prezice

Tot ce dorește omul supus la slăbiciuni

Și rîzi de el, șirete, purtîndu-l cu minciuni.

Te-ai înrudit cu Plutus prin falșa-ți meserie.

HILLARIUS

(rîzînd)

Și tu rămas-ai rudă cu trista sărăcie.

PINAX

Decît bogat ca tine, prefer sărac să fiu.

HILLARIUS

Dar'; histrion şi leneş.

PINAX

(*mîndru*)

Aşa, din tată-n fiu.

Străbunii mei, în Roma, toţi filosofi ca mine,
Avut-au mare faimă în gloatele latine,
Lăsîndu-mi o maximă ce-am practicat mereu:
«Mănîncă de la alţii, iar nicicum dintr-al tău.»

HILLARIUS

Maximă înţeleaptă! Et te-a adus în stare
Prin pelea ta uscată să te prevezi în zare.
Stomahul tău se-ntinde păn' la calende greci,
Căci, bute danaidă, el nu se umple-n veci,
Şi însă prin mulţime de chipuri . . . ruşinoase
Cercat-ai să prinzi carne pe şirul tău de oase.

PINAX

(*cu amărăre*)

Aşa-i! Ah! pentru-o pîne cît geniu cheltuiesc!
Minciună cu minciună neîncetat cîrpesc,
Dar, vai! din toată-această măiastră cîrpitură
Nu mă cîrpesc adese cu nici o-mbucătură.
Zadarnic dimineăta patronilor dau zor,
Ei mistuit-au lacom chiar inimele lor,
Şi numai la-mpăratul găsesc cîte-o pomană
Cînd sînt cu istovire lihnit, lipsit de hrană.

HILLARIUS

Şi însă-ai fost odată un acrobat uşor

PINAX

Dar'; ce entuziasmuri năşteam eu în popor
Cînd alergam pe-odgonul întins lung peste Tibru,
Săltînd, făcînd chiar tumbe cu meşter echilibru! . . .

(*Arătîndu-şi genunchii:*)

Dar aste balamale acum s-au ruginit . .

(Cu emfaz.)

Sînt soare fără raze, ajuns la asfințit!

HILLARIUS

Și ai mai fost, îmi pare, poet chiar, în junie.

PINAX

Dar'; ș-am comis atunci o vastă tragedie,
Sperînd că voi întrece pe însuși Euripid.

HILLARIUS

Tu? Care?

PINAX

«Cleopatra!»

HILLARIUS

A! spune-mi-o, să rîd.

PINAX

Antoniou în Egipt triumfător sosește
Să vezi cum Cleopatra de-amor îl nebunește!
Pontifii, l-al ei ordin plecînd vroința lor,
Închină lui Antoniu un lung și lat covor
Ei îl aduc pe umeri cu alte scumpe-odoare
Și-l dau pe tăvălucul în față-i, la picioare.
Iar cînd întreg covorul pe scenă s-a destins,
Ce văd în el eroul și publicul surprins?

HILLARIUS

Un leu, sau boul Apis fript gata în frigare?

PINAX

Ba, Cleopatra-n Venus cînd s-a născut din mare!

HILLARIUS

(rîzînd)

Sublimă tragedie! Aș fi vroit s-o văd.

PINAX

(cu amărăre)

Și însă-au șuierat-o rivalii mei.

HILLARIUS

Te cred
Ș-acum ce faci, sărmăne?

PINAX

Politică pe strade
Cu pleba, care-n Roma stă gata ca s-o prade.

HILLARIUS

Aș plînge a ta soartă dac-aș putea să plîng.
Tot ce pot face, Pinax, dă-mi mîna

(Pinax întinde mîna deschisă, ca pentru pomană.)

Să ți-o strîng

PINAX

O! suflet bun și nobil! Ce? Mîna ta-i deșartă?

HILLARIUS

S-a deșertat și-i goală de mult ce a fost spartă.

PINAX
(cu dispreț)

Ești grec.

HILLARIUS

Ca tine, Pinax, sînt grec și mă fălesc.

PINAX

Dar'; însă n-aduci daruri.

HILLARIUS
(rîzînd)

Din contra, le primesc.

PINAX

Om scump! eînd îi fi bôlnav, mă cată-aici în piață.

HILLARIUS

Ești medic?

PINAX

Nu, dar vesel te-aș vindeca de viață.

(Hillarius rîde cu hohot. Pinax, furios.)

Mîncău de șese prînzuri pe fiecare zi!
Gras egoist! de mine tu pari a te păzi,
Crezînd că foamea tristă e boală lipicioasă.
Hei! căci nu am avere și masă-n veci mănoasă?
Ți-aș arăta eu, Pinax, ce este-un om fudul
Și ce e, mai cu seamă, un egoist sătul!

(Pleacă spre fund.)

HILLARIUS
(arată o pungă)

Pinax, privește!

PINAX
(întorcîndu-se grabnic)

O pungă? Om infernal . . . Și-i plină?
Tantal renaște-n mine; fugi, aprigă jivină,
Că, pe Mercur

HILLARIUS

Ascultă și nu te agita:
Această pungă plină vrei tu să fie-a ta?

PINAX

Mă-ntrebi? Degrabă spune-mi, ce vrei tu de la mine?
O crimă? căci degeaba nu cred s-o dai

HILLARIUS

Vezi bine!

Vreu o manifestare în piață, cu ocări,
Cu huiduiri, cu zgomot, cu zvon de fluierări.

PINAX

Ceva complet? E lesne, dar trebuie bună plată,
Căci o să am nevoie de-o plebă îmbătată,
De marinari, de leneși, de histrioni, de hoți.

HILLARIUS

Gătește-ți tu amicii, și-ți dau toți banii.

PINAX

Toți?

Toți? Spune-mi, cui să facem așa ovațiune?

HILLARIUS

Te prinzi s-o faci? Răspunde!

PINAX

Cum nu, amice; spune!

HILLARIUS

Pe-aici prin Forum, Pinax, a să vedeți trecînd
A lui August nepoată . . .

PINAX

Ce?! Iulia?! Și cînd?

HILLARIUS

Chiar astăzi pe l-ameazi.

PINAX

Ea! ruda maiestoasă
A lui Octaviu Caesar! Știi tu că gluma-i groasă?

HILLARIUS

Știu, dar și punga-i grasă . privește-o. Hei? ce nuri!

PINAX
(lacom)

Ah! dă-mi-o, și sînt gata să fluier, să .

HILLARIUS

Te juri?

PINAX

Jur! Fapta-i îndrăzneată, e demnă de Alcidiu.
Dar cine o plătește?

HILLARIUS
(dîndu-i punga)

S-o spui la toți Ovidiu!

PINAX
(mirosînd punga)

Hmm! Bine zic evreii: monezele nu put.
(În parte.)

Cu ele de la Roma mă fac azi nevăzut.

(Iese pe furiș din piață.)

HILLARIUS
(singur, cîntărind pungele)

Mi-au rămas două!

SCENA 4

HILLARIUS; IBIS (*revine din fund*)

HILLARIUS

Ibis, ți-ai pregătit răsplata?
Rutuba?

IBIS

Se aține; dar Pinax?

HILLARIUS

Este gata.

(*Să aude râsete multe în dreapta. Ibis se uită între culise.*)

IBIS

Ovidiu vine-aice; ca să nu-i dăm prepus,
Hai noi să stăm la pîndă în templu, colo sus.

(*Pleacă amîndoi spre fund.*)

SCENA 5

OVIDIU, COTTA, CLEVETIUS, TIGELLIUS; IBIS,
HILLARIUS

(*Mai mulți tineri patriciani intră cu Ovidiu, veseli și eleganți.*)

OVIDIU

(*zărind pe Ibis*)

Pe Bacchus Corniferul! e Ibis! Salve ție,
Om ghiftuit de toate, de-amor, de avuție.
Cum? Mai consulți augurii? Ce vrei, ce mai pretinzi
Cînd ai tu pe Corina și-n ochi-i te oglinzi?

IBIS

(*posomorît*)

Rîzi tu, Ovidiu, astăzi, dar poate mâni vei plînge.
Cînd nu s-așteaptă omul, atunce capu-și frînge

(*Se suie scările templului, cu Hillarius, și intră în el.*)

COTTA

Vorbește-n aforisme ca un filòsof grec.

TIGELLIUS

Și are mez la vorbă.

CLEVETIUS

Cît are fructul sec.

COTTA

Hei, voi glumiți, dar Ibis, îl știu, e rău de gură.
Să mă ferească Joe de-a lui ascunsă ură!

OVIDIU

Eu nu cunosc ce-i ura cu infernalu-i chin.
Am numai oaspeți veseli și blînzi în al meu sîn:
Amor, prietinie, senin, compătimire,
Tovarăși scumpi de cale, ce duc la fericire;
Ei îmi arată lumea prin vâl trandafiriu,
Făcîndu-mă-al iubirei poet iubit să fiu.
Și-mi spun că nu-i ființă mai tristă, mai muncită
Ca omul ros de ură și-invidie urîță.

COTTA

Tu ești un om, în viață, condus de năluciri,
Și aerul din Olimp în Roma îl respiri.

OVIDIU

E dulce acel aer cînd trece-n răsufulare
Prin buze alipite cu dulce sărutare.

COTTA

Cum să cunoaște omul de-amoruri îmbătat!
Corina ta, amice, deplin te-a fărmeceat.
Zîmbirea-i te conduce pe-o cale înflorită,
În care-nțelepciunea se perde, rătăcită.

CLEVETIUS

Corina ș-alte multe zburdalnice frumseți,
Ce-l țin legat de pragul nebunei tinereți
Se spune chiar, în taină, că falnicu-i avînt
Vînează dulci amoruri nu numai pre pămînt,
Dar mai presus mult încă, în regiuni înalte,
Spre care numai vulturi au dreptul ca să salte.

OVIDIU

(îngrijit)

Ce vrei să zici, Clevetiu?

CLEVETIUS

O veste din senin

S-a răspîndit în Roma, că-n parcul Palatin,
Îndurătoarea lună și stelele mișcate
Zărit-au două umbre cu drag întrulocate,
Și că din ele una erai tu însuși.

OVIDIU

Eu?

CLEVETIUS

Iar cealaltă — o fiică de neam de semizeu.

OVIDIU

Clevetius, prin gură-ți bîrfește-n veci minciuna.
Tu minți, făcînd să mintă și stelele, și luna,
Căci n-ai nimic sacru în gîndu-ți urîcios,
Ești un Zoil de strade, un rău invidios,
Și nu permit ca limba-ți în față-mi să profane
Divina inocență a fiicei suverane.

COTTA

(lui Clevetius)

Dac-ar afla-mpăratul ce vorbe-n lume porți,
El te-ar trimite-n Tàrtar, să minți printre cei morți.

CLEVETIUS

N-am grijă, căci lui Caesar eu am făcut pomană.

COTTA

Tu?

OVIDIU

Lui?

CLEVETIUS

Eu.

TIGELLIUS

Unde?

CLEVETIUS

Lîngă Colona Pompeană,
August mi-a întins mîna și datu-i-am un as.

COTTA

Și, negreșit, cu gura căscată ai rămas.

(Toți rîd.)

OVIDIU

Nu rîdeți . Într-o noapte, August, din înălțare,
Văzutu-s-a prin visuri căzut în cruda stare
De cerșetor . . . De-atuncea, în fiecare an,
Cerșește-o zi întreagă sub haine de sărman.
Așa voit-au zeii, ca,-n culme de putere,
Să știe ce-nsemnează nălțare și cădere.

CLEVETIUS

Ba e zgîrcit și lacom . El însuși a dat foc
Căsuței sale proaste, vrînd un palat în loc.
Apoi, prin mii de chipuri, tirane sau viclene,
Și-a căptușit cuibarul cu ale țării pene.
Schimba-s-ar toate-n spinuri mortale!

OVIDIU

Limbă rea!

August, optzeci de stătui de-argint, ce le avea
În Roma ridicate, a pus de le-a topit
Și la poporul mizer în bani le-a împărțit.

CLEVETIUS

Dar', el a vrut ca-n Roma să aibă fiecare
O mică părticică de Caesar, spre gustare,
Și astfel să cîștige renume în popor
De om cu dărnicie, de binefăcător.
L-a sale fapte, însă, de lume lăudate,
Nu gloria-l îndeamnă, ci seaca vanitate.
În minte-i tot e calcul profund de ipocrit:
Simplicitatea-i? . mască de mîndru parvenit,
Clemența-i aparentă? cruzime-ndestulată,
Mărirea-i? pe nisipuri o stătuie nălțată.

OVIDIU

(cu dispreț)

Orb!

CLEVETIUS

Tu ești în orbire de nu vezi, sub August,
Cum s-a cuprins junimea de-al vieții chiar dezgust.

OVIDIU

O! știu că voi, junimea romană . ce junime!
Nimic nu vă mai place și nici iubiți pe nime.

A voastre inimi stoarse în nesimțire zac,
Sărmani! nici chiar lumina, nici Venus nu vă plac,
Vă sinucideți zilnic în modul cel mai jalnic,
Vrînd să ucideți timpul! (Aprinzîndu-se) În secolul ist
falnic,

Cînd artele frumoase, ajunse-n culmea lor,
Schimbat-au Roma-n splendid muzeu neperitor,
Cînd geniul pășește la templul nemuririi,
Încunjurat cu fală de stelele-omenirii,
Horațiu și Virgiliu, Tit Liviu și Tibul,
Nu e permis în Roma de viață-a fi sătul.
Nu! Cînd acest imperiu domnirea lui întinde
În patru părți a lumii și-n mîină-i le cuprinde,
Tot omul, tot romanul, privindu-l, e dator
Să aibă-un suflet mare, ca el predomnitor,
Să simtă vieți o sută în nobila sa viață
Ș-un foc care topește a nesimțirii gheață.
A fi *Civis Romanus* este-a fi om de fer!
Așa ziceau străbunii, și nu-ncăpeau sub cer.
Noi ne-am schimbat credința, căzînd din înălțime.
Priviți, iată-un specîmen de-a Romei tinerime!

(Arată pe Barrus.)

SCENA 6

*Precedenții; BARRUS (istovit și grotesc, intră prin stînga,
întovărașit de doi negri, servitorii lui)*

CLEVETIUS

He! bun sosit! o! Barrus! tot încă pintre vii?
Noi te credeam *ad patres*.

BARRUS

Bufon!

COTTA

De unde vii?

BARRUS

(cu glas femeiesc)

Amici, vin de la baie și am ieșit la soare . . .
Am căpătat o tuse și . .

(Tușește.)

OVIDIU

Barrus, pun prinsoare
Că iar ți-ai smuls în baie tot părul de pe trup.

BARRUS

Ai zice că-s Diana; îmi vine să mă pup!
Am mușchi vînjoși, ca dînsa . Priviți, așa-i!

(Își golește brațele.)

TOȚI

(pipăindu-le)

Așa e!

CLEVETIUS

Dar ai pierdut, îmi pare, cîtiva din ei în baie.

BARRUS

Nu, căci mai dinioare zvîrlit-am ușurel
Vro zece javeline și discul de oțel
Pe Cîmpul lui Mart.

TOȚI

Bravo!

BARRUS

Apoi, la Capenea,
Am întîlnit pe Chloe, pe Glyce și Actea.
Mi s-au jurat tustrele că port pe cap un nimb
Ș-ar vrea a lor figură cu-a mea să facă schimb.
Tuspatru mă urmează, în stofă diafană
Mergînd ca să se primble pe Calea Apiană.
Acolo mă așteaptă, zburdînd, catîrii mei,
Mă duc să-i mîn, cu caru-mi să alergăm tustrei.

(Privind în culise.)

A! iată-le, tuspatru!

CLEVETIUS

Catîrii?

BARRUS

Ba nu, ele.

CLEVETIUS

Acuma zici tuspatru, acuma zici tustrele,
Încalte zi tussăpte, să fie-un cont deplin.

BARRUS

(supărat)

Cum de mai ești cu viață avînd atît venin?

(Toți rîd.)

SCENA 7

Precedenții; ACTEA, TYNDARIS, CHLOE, GLYCE (între din dreapta, în toalete elegante, și urmărite de tineri patriciani)

BARRUS

Ha! iaca ș-ale mele frumoase-admirătoare.

ACTEA

Ovidiu, *salve!*

CELELALTE

Salve!

OVIDIU

(dîndu-le mîna)

Fragmente vii din soare,
Ce zeu propice nouă aice v-a-ndreptat?

CLEVETIUS

E negreșit Manasiu, zaraful cel bogat,
Ce vinde sub portice parfume indiane
Și scumpe sulimanuri, și coame lungi, germane,
Tot ce frumseții poate s-adaoge un spor.

ACTEA

Seca-ți-ar limba-n gură, obraznic lătrător!

TYNDARIS

Năpîrcă de lagumuri.

CHLOE

Paingăn mînjitor!

OVIDIU

Nu vă-njosiți, iubite, a sta la convorbire
C-un om ce face pată în toata omenire;

Mai bine sub portice veniți să vă primblați,
Și cu-ale voastre grații pe noi să ne-ncântați.

ACTEA

Unde-i vroi să mergem, noi mergem bucuroase;
Ovidiu, de-a ta liră sîntem prea amoroase.

COTTA

Învingător ferice! Priviți, toate-l iubesc!

CLEVETIUS

(cu sarcasm)

Păn' și ființi înalte, de sînge-mpărătesc!

OVIDIU

De-i mai rosti, nebune, acest cuvînt o dată,
Ești mort!

(Se înaintează spre Clevetius, amenințător. Amicii lui îl opresc.)

CLEVETIUS

(depărtîndu-se)

Mă face-a rîde mînia-ți îngîmfată.
(Lui Barrus:)

Pe Calea Apiană vin', Barrus, să țe-admir

(Iese.)

ACTEA

Ba vină cu noi, Barrus, și fugi de-acest satir.

(Curtizanele, întovărășite de toți junii patriciani, se suie pe treptele porticelor și se primblă pîntre colonade, admirînd stofele, obiectele de artă etc. espuse de vînzători greci, indiani etc.)

SCENA 8

OVIDIU *(rămas în urmă, este abordat de CORINA care vine din dreapta)*

CORINA

(foarte agitată)

Ovidiu, stăi!

OVIDIU

Corina?!

CORINA

De astăzi dimineață
Te caut Un pericol te-amănință în piață.

OVIDIU

Cum?

CORINA

Un complot sub mînă în contra-ți e urzit
De-un om ce te urăște, un dușman nemblînzit.

OVIDIU

Ibis?

CORINA

Oricine fie . Pe-ascuns, din a ta parte,
La pleba de pe strade mari sume se împarte,
Ca să insulte astăzi pe Iulia în drum,
Ș-așfel să-nfurieze pe-August asupra-ți.

OVIDIU

Cum?!

Și tu, Corină, însăși atîta ești de bună,
Cît aperi pe Ovidiu cu Iulia-mpreună?
Eu sînt nedemn de mila ce încă îmi păstrezi.

CORINA

O! nu, prea generoasă ori simplă tu mă crezi;
Mi-ai dat lovire crudă prin crudă ofensare.
Corina, ca și Ibis, dorește răzbunare.
El vrea a ta peire, căci eu te-am adorat,
Eu vreau de-o infamie să nu fii acuzat
Te-am prevestit . Adio! de-acum îți sînt străină,
E moartă pentru tine de-acum a ta Corină

(Cu înduioșire:)

Corina ta! o! ceruri, am fost, dar nu mai sînt . . .
Ovidiu, fii ferice, Corina e-n mormînt!

(Cu lacrimi:)

Adio!

OVIDIU

Ah! Corină, întoarce încă-o dată
Asupra lui Ovidiu privirea-ți împăcată,
Căci dacă-a fi să peară poetu-ți favorit

Și care pe Corina cîntînd a nemurit,
Să aibă mîngîierea de-o moarte liniștită,
Gîndind că-și perde viața iertat de-a lui iubită.

CORINA

Dar nu vrei a pricepe că nu vreau ca să mori?
Nu vezi că sînt cuprinsă de-a groazei reci fiori,
Căci întrevăd ce soartă cumplită și fatală
Te-așteaptă? . . Ah! acum uit chiar pe-a mea rivală
Și mă gîndesc la tine, și simt că-nnebunesc,
Și vreau să scapi de moarte, căci încă te iubesc.

OVIDIU

Corina mea .

CORINA

Ovidiu, la luptă, fii om verde,
Mergi, apără-mi rivala de-un scîndal ce te perde,
Tu o iubești, iubește-o ferice, cu onor,
Corina se răzbună jertfind al ei amor
Adio

(Se depărtează răpide și iese din scenă.)

OVIDIU

(singur)

Suflet nobil! S-a dus. O! umilire!
Cît mă simt mic în față cu nobila-i jertfire!

*(Iese, pe gînduri, trist și se duce sub porticul unde sînt
amicii lui.)*

SCENA 9

*RUTUBA, MUSS, popor, IULIA, un lictor (Poporul, înșirat pe
plafă de-a lungul porticelor, avînd pe Rutuba în frunte. — Corte-
jul împărătesc intră prin fund, precedat de patru lictori și ur-
mat de alți patru, toți înarmați cu scuturi și spade. Opt siriani
duc pe umerii lor o lectică aurită, în care Iulia stă întinsă și re-
zemată pe perne de purpură. Două sclave, pe lîngă lectică, poartă,
una un cortel înfipt într-o trestie de India, și alta, o apărătoare
de pene de păun, cu care face vînt și răcorește pe Iulia. Doi sclavi
în urma lor duc două scări poleite, pentru coborîrea din lectică.
Cortejul înaintază încet. — Ibis și Hillarius se arată la ușa
templului.)*

MUSS

(alergînd din fund)

Cortejul vine, iată-l!

RUTUBA
(la un grup de oameni)

Colea voi vă grupați
(La alții:)

Și voi în ceea parte fiți gata să strigați:
«Jos lectica! la Tibru!» cînd vi s-a da semnalul.
(Cortegiul intră.)

RUTUBA
Muss, piciule, începe!

MUSS
(scoțînd un fluier din sîn)

Stăi, să-mi gătesc cavalul.
(Fluieră.)

CAPUL LICTORILOR
Ce?
(Alte şuierături se aud în grupuri.)

RUTUBA
Dați gură!

PLEBA
La oarba!
LICTORUL

Hoți buni de spînzurat!
PLEBA
La Tibru.

MUSS
(arătînd pe lictor)
Ce-mi văd ochii? Un morcov degerat?
(Rîsete în grupuri.)

RUTUBA
Taci, Muss, el e lictorul Mănîncă-foc.

MUSS
Ba paie.
Grozav e! Cu-a lui spadă chiar vîntu-n două-l taie.

RUTUBA
(apostrofînd pe lictor)
Ce duceți voi pe umeri? E marfă de vîndut?
E proaspătă? Cît cereți în preț de tot scăzut?

MUSS

Cît poate ca să ceară? Un as, atîta face.
(*Pleba se-ndreaptă împrejurul lecticiei.*)

LICTORUL
(*scoțînd spada*)

În lături, plebă sclavă!

MUSS

În lături tu, măi dace!

RUTUBA
(*înaintînd*)

Jos lectica în fața poporului roman!
La Forum și la circuri el este suveran.

(*Lectica a sosit în mijlocul scenii. Sub portice, curtizanele și patricianii privesc. Zgomot.*)

IULIA
(*ridicîndu-se pe coate*)

Sus lectica, octòfori, sus, pleba să mă vadă!
Cît de mai sus pe dînsa disprețul meu să cadă.

PLEBA

La Tibru!

SCENA 10

Precedenții; OVIDIU și amicii lui

OVIDIU
(*se arată sub porticul din stînga; indignat, cu glas tare*)

Mizerabili!

IULIA
(*zărindu-l, în parte*)

Ovidiu!

OVIDIU

Sacrilej!

Voi atacați în Forum al Iuliei cortej?!
Amici! pe dînșii! Moarte acelor ce-o insultă!

(*Coboară grabnic treptele porticului, cu patriciani, se izbesc asupra grupului ce-au înconjurat lectica și-l resping.*)

POPORUL

A! a! a! moarte vouă!

(Lupta crâncenă. Ovidiu se apropie de lectică)

IULIA

Ovidiu, pleba-i multă.

Voi n-aveți arme.

OVIDIU

Arme cu-acești bețivi mișei?

Privește și ascultă ce trebuie cu ei.

(Cătră plebă:)

Popor măreț, eroic, al Romei scump tezaur!

Cunoști moneda nouă, moneda cea de aur

Ce poartă a lui Caesar augustă efigie?

GLASURI DIN GRUPE

Ba nu — nu încă — unde-i? — arat-o — să ne vie

OVIDIU

(aruncînd în aer un pumn de monede)

Iat-o!

PLEBA

(vesel și lacom)

He!

OVIDIU

(aruncînd iar bani)

Na, în țărână cădeți și adunați,

Ș-apoi pentru Ovidiu cinstiți și vă-mbătați.

(Pleba se depărtează de lectică, cătînd bani pe jos.)

IULIA

(coborîta din lectică)

Ovidiu, ți-oi fi vecinic mult recunoscătoare.

(li întinde mîna.)

OVIDIU

(sărutîndu-i mîna)

Nu cer decît o rază ferbinte de la soare.

(Încet:)

Și soarele meu dulce s-aprinde-n ochii tăi.

(*Cătră amicii săi:*)

Acum să mergem grabnic. Voi toți, amicii mei,
Și voi, lictori, octofori, toți, în cohortă deasă,
Să ducem la palatu-i pe-a noastră împărăteasă.

(*Cortejul pleacă și iese prin dreapta, patricianii încunjurînd pe Iulia. Hillarius și Ibis au coborît scările templului și s-au amestecat cu pleba, fără a fi zăriți de Ovidiu.*)

IBIS

(*lui Rutuba*)

Pe urmă-i!

HILLARIUS

(*plebăi*)

După dînșii!

OVIDIU

(*rămînînd în urma cortejului*)

Eroi, acum strigați

În cor: *Èvohe* Caesar și Iulia!

PLEBA

Bani dați?

OVIDIU

(*azvîrlînd iar monede*)

Na, na!

PLEBA

(*strigă*)

Èvohe Caesar și Iulia!

OVIDIU

Prea bine!

(*Iese*)

IBIS

(*în fața scenii*)

N-a reușit complotul; o! plebă! o! rușine!

HILLARIUS

Întăi de toate banii, virtutea — după bani!
Aceasta e deviza modernilor romani!

C o r t i n a c a d e.

ACTUL III

Sala de primire în palatul lui August, cu statui între coloane și ferești ce dau pe grădină. — În stînga, ușa care duce în apartamentul împăratului. — În dreapta, altă ușă, pe planul întîi, și tronul. — Galerie cu colonadă, în fund.

SCENA 1

MARCIANUS, IBIS și PINAX (între în galerie, unul din stînga, altul din dreapta, și vin în scenă)

PINAX

Marciane, favorite al lui August slăvit!

MARCIANUS

Ce este?

PINAX
(îchinîndu-se)

Salve!

IBIS
(asemine)

Salve!

MARCIANUS
(lui Ibis)

Ce cauți?

IBIS

Am venit

Ca să salut pe Caesar în casa palatină.

(Vrea să înainteze.)

MARCIANUS
(oprindu-l)

Nu-i voie.

IBIS

Cum?!

PINAX

Iubite, la fața lui divină
Vreu să mă-nchin.

MARCIANUS

Nu-i voie.

PINAX

Ce spui? Acest palat
Deschis e ca și mîna lui Caesar, nencetat.
Oricînd, oricine poate să vie-aice, frate,
Să ceară de la Caesar sau milă, sau dreptate.

MARCIANUS

Așa-i, dar astă-noapte abia s-a înturnat
Din insula Caprea, în care el a stat
O lună-ntreagă bôlnav, ș-acum se odihnește!

PINAX

Odihna fie-i dulce!

MARCIANUS

El astăzi nu primește.
Mergeți!

IBIS

(dîndu-i un papirus)

Aș avea însă a-i spune tăinuit
Ceva care-l privește; te rog, dar, umilit,
Să-i dai papirul ăsta chiar astăzi dimineață.

PINAX

(asemine, dînd un papirus)

Ș-al meu mai înainte.

IBIS

Voi aștepta în piață
Răspunsul.

PINAX

Și eu.

MARCIANUS

Mergeți la poartă amîndoi.
(Întră în apartamentul lui August.)

PINAX

(lui Ibis)

Și păn-atunce, vere, ce crezi să facem noi?

IBIS
(*cu dispreț*)

Cum? Vere? Îmi zici vere, așa, deopotrivă?
Tu mă compari cu tine?

PINAX

Cu mine? . Dimpotrivă,
Nu se compară prostul cu omul învățat.

IBIS

Nici cel pe brînci, ca tine, cu omul învățat.

PINAX

Te-ai învățat? Această izbîndă e prea mică.
Și fumul din gunoaie în aer se ridică.
Te crezi și tu o gîscă din vechiul Capitol.
Și ești un pui de curcă, fără tiuleie, gol.

MARCIANUS
(*revenind*)

Ce? tot sînteți aice?

IBIS
(*lui Pinax*)

Tu ai noroc, sărmane,
Că ne găsim în templul puterii suverane

PINAX
(*cu emfaz*)

Nu se uimește-un vultur de-un bîțet de țînțar.

MARCIANUS

Ieșiți, vine-mpăratul, fugiți

IBIS

Mă duc.

PINAX

Dispar.

(*Iese cu Ibis prin fund*)

S C E N A 2

AUGUST (ieșind din stînga, se dirige spre fereastră, pe gînduri.) -

Căzut-a rouă noaptea? *(Privind în grădină:)* Dar',
vesela natură

Pe tot firul de iarbă a pus o picătură.
 Semn bun! . Ajute-mi zeii ș-acest prielnic semn
 Prin fapte bune astăzi de mine să fiu demn . . .
 Opt lăstri de domnire aproape sînt la număr
 De cînd acest imperiu îl port pe al meu umăr,
 Și cît mai multă lume s-adună-n mîna mea,
 Povara-mpăratească devine tot mai grea.
 Sub jugul Romei pus-am mulțime de popoare;
 Sciți, lupi flămînzi de iarnă, indiani striviți de soare,
 Cantabri, suevi, iliri, egiptiani, dalmați
 Respins-am în trei rînduri pe dacii nempăcați . . .
 Ce spintecau moșia și o scurtau de zile,
 Ș-am răzbunat în sînge pe Caesar, tatăl meu . . .
 Azi Roma-i capul lumii, ș-al Romei cap sînt eu.
 Sînt tot: August și Caesar . . . Pontif cu daruri sfinte,
 Imperatôr cu nume de-al patriei părinte.
 Am tot: putere, faimă, a lumii avuții,
 Și însă n-am nimică, căci nu mai am copii!
 A morței ș-a rușinei familia mea toată
 A fost și e victimă! . . . O singură nepoată
 Îmi mai rămîne-n casă, și pentru ea mă tem,
 Căci maică-sa atras-a eternul meu blestem
 Prin desfrînări hidoase . . și sîngele corupt
 Ades din sînul mamei cu laptele e supt . .
 Dar nu . . . Iulia-i albă în suflet și pe frunte,
 Întocmai ca zăpada lucind pe vîrf de munte.
 În inima-i vergină, mult-limpede izvor
 Nu-i încă nici o umbră lasată de vreun nor
 Ea-i dulce ca lumina frumoasei dimineți,
 Și-n ochi are văpaia fecioarei tinereți.

(Privește pe fereastră.)

Iat-o! Colò-n grădină se primblă și citește,
 Ea m-a zărit, se-nchină la mine și-mi zîmbește,
 O! farmec al prunciei, putere, blînd mister!
 Cînd ne zîmbesc copiii, fug norii de pe cer.
 Un prunc în fașe este pre cît un zeu de mare.
 Cu cît el e mai fraged, cu-atît el e mai tare.

SCENA 3

AUGUST; IULIA (*vine alergînd din dreapta*)

IULIA

A! scumpul meu părinte!

(*S-aruncă-n brațele lui.*)

AUGUST

Copila mea!

IULIA

(*muștrîndu-l*)

Frumos!

Te duci din Roma singur, fugar, misterios,
Petreci o lună-ntreagă departe-n, tăinuire,
Ș-apoi revii cu noaptea și tu nu-mi dai de știre!

AUGUST

(*zîmbind*)

Mă iartă; să-ți cer voie, drăguță, am uitat.

IULIA

Nu rîde . . n-ai dreptate . Ești mare, împărat,
La tine universul cu fală se închină,
Nici o profană mîină de toga-ți cezarină
Nu poate să s-atingă Ești zeu și fiu de zeu!
Și însă vezi ce splendid e privilegiul meu.
Eu vin oricînd îmi place, și Caesar se-mblînzește,
Și ochiul său de vultur pe loc se limpezește.
Îl cert . . . cu dizmierdare, mă joc cu sceptrul său
Și-mi pare că-s un flutur pe coama unui leu.
Deci care-i mai puternic și cine pasul are?
Eu?

AUGUST

Tu.

IULIA

Cui se cuvine să deie ascultare
Stăpînul lumii?

AUGUST

(*cu dragoste*)

Ție.

IULIA

Așa, m-ai împăcat.

AUGUST

Mă ierți?

IULIA

Ca totdeauna, c-un dulce sărutat.

(Îl sărută.)

AUGUST

Ce-ai mai făcut în lipsă-mi?

IULIA
(confuză)

Nimică.

AUGUST

Cum? Nimică?

IULIA

Ba, ți-am cusut o togă, nici largă, nici prea mică,
Precum îți place ție s-o porți la zile mari.

AUGUST

Ce mîndru-oi fi la circuri în loja de cezari!
Dar spune-mi, în grădină primblîndu-te citeai
O carte, și cu dînsa dulci ore petreceai.

(Îi ia manuscrisul.)

Unde-i? Care-i? .. Ovidiu! Ce văd? «Arta iubirei»!

(În parte:)

Cum de-a ajuns sub ochi-i? *(Iuliei.)* A! te-ai
dedat citirei?

Îți place poezia? Și spune-mi, cum găsești
Acest nămol de versuri ușoare?

IULIA
(cu entuziasm)

O! cerești!

AUGUST

Cerești? *(În parte.)* Ea le declară cerești ..
Și ea-i cuprinsă

În mreaja lui Ovidiu, cu mintea sa aprinsă!

(Iuliei)

Ș-ai înțeles subiectul poemei .. lămurit?

IULIA

Ba! n-am priceput totul, dar multe am ghicit
Din el.

AUGUST

Ghicit? (*In parte:*) Ovidiu corumpe Roma-ntreagă.
Veninul de pe buze-i în miere se descheagă
Și curge dulce-n inimi. (*Iuliei:*) Spune-mi, te-ai întâlnit
Cu el în a mea lipsă?

IULIA

Cu cine?

AUGUST

Ai vorbit

Cu dînsul vreodată?

IULIA

Cu cine?

AUGUST

Cu poetul

Ovidiu!

IULIA
(*confuză*)

Nu!

AUGUST
(*în parte*)

Cum oare să aflu tot secretul?
O văd că e confuză... Ce se petrece-n ea?
Enigmă e femeia.

IULIA
(*în parte*)

Ce are?

AUGUST

Draga mea,
Purtarea ta-i corectă, precum ți se cuvine,
Distanța e prea mare între-un poet și tine.

IULIA

Cuvîntu-mi pare aspru ieșit din gura ta
Cînd știi că-n tinerețe cercat-ai a cînta

În versuri hexametre Sicilia stîncoasă.
Un geniu poartă bine corona maiestoasă;
O văd, privind la tine, poet și împărat!
E rudă cu Apolon poetul inspirat!
Și, dar, nici o distanță n-o pot eu înțelege
Între a lui Caesar fiică ș-al poeziei rege.
A zis chiar Iuliu Caesar: «E mult mai glorios
De-a-ntinde-n ochii lumii hotarul spațios
Al geniului sacru, cu-avînt de înălțare,
Decît a lărgi cercul romanelor hotare».

AUGUST

Pentru poeții noștri ce viu entuziasm!
Faci versuri poate?

IULIA

Caesar, mă mir de-al tău sarcasm,
Tu, care cu poeții trăiești în confrăție
Horațiu și Virgiliu posedă-o-mpărăție,
Ca tine; al lor geniu, cu-al tău, în zbor unit,
Clădesc din timpul nostru un secol strălucit.
Ovidiu .

AUGUST

Taci; Ovidiu, profanator de muze,
Nu vreau prin al său nume să spurce-a tale buze.

IULIA

Profanator de muze, Ovidiu, care-a scris
«Metamorfoze», «Arta iubirei»?!

AUGUST

Taci, am zis!
Tu ești copilă încă, nu știi ce otrăvire
Ascund unele plante sub mîndră înflorire
Și nu poți înțelege, și nu vreau să-nțelegi
Cît rău Ovidiu face Italiei întregi.

(Azvîrle manuscrisul pe fereastră.)

Azvîrle-această carte ce mînele-ți pătează
Și-n sîn, pe nesimțite, otravă infiltrează.

IULIA

(în parte)

Ce sacrilej!

AUGUST
(îmbălbăzindu-se)

Ascultă, tu știi cât te iubesc,
Mai mult decât la tronul-mi la tine mă gândesc.
Și vreau să calci ferice, în cursul vieții tale,
Pe treptele virtuții străbune și regale.
Ajunsă ești acum pe al juniei plai,
Când inima se mișcă de-un dor venit din rai,
Și eu, privind la tine, visez de-o însoțire
C-un rege supus Romei și demn de-a ta mărire.

IULIA

Un rege? care? cine? Vrun part, vrut get turbat,
Ce vrei prin înrudire să-l faci un aliat?
Nu mă simț demnă, Caesar, de-a ta maritimie,
Jertfirea-i prea antică, nu sînt Ifigenie,
N-am sînge grec în mine.

AUGUST

O! Nu te revolta . . .

Ți-ai liniști pornirea de-ai vrea a m-asculta.
Alesul meu e rege al țărilor daciane,
E Cotizon cel tînăr . . . Fruntarele romane
Adeseori supuse la crunte năvăliri,
Imperiul meu simte grozave zguduiri.
E timp să pui tu capăt la luptele barbare
Ș-a m-ajuta cu fală l-a Romei apărare.

IULIA

Ce vis! Cum? sînt chemată a salva Roma, eu?!
Să-i fac de-a lung pe Istru un zid cu brațul meu?!

(Devine din ce în ce mai nervoasă.)

Al tău imperiu, Caesar, e putred, e de milă,
De-și cată astăzi reazem un număr de copilă?
A tale legioane intrate-s în pămînt,
Și singura putere a Romei azi eu sînt?
O! dacă-au decis zeii ca Roma să dispară,
Și tu din cartea lumii să fii respins afară,
Ei bine, peară Roma cu toți bărbații săi,
Decît a fi datoare cu zile-unei femei!

AUGUST

Gîndește-te la rangul ce îl ocupi . . . Tu ești
A Romei fiică; trebui cu drag să te jertfești.

Mărirea ne impune îndatoriri mărețe,
Și lauru-nfloarește în suflete-ndrăznețe.
Ești Iulia! domniță de neam împărătesc . . .
Și nu uita că-s Caesar Să faci ce-ți poruncesc!

IULIA
(demnă)

Caesar Augustul poate, în oarba-i părtinire,
Să înfrîneze-o lume, iar nu a mea simțire.
Voința ta-i deprinsă să plece tot sub ea,
Dar se găsește față azi cu voința mea,
Ce-mi spune: de o crimă să te scutesc pe tine,
Pe mine — de-o jertfire, pe Roma — de-o rușine!

(Iese în dreapta.)

AUGUST
(singur)

Copilă! . . . Am deprins-o a-și face tot pe plac .
Cunoaște slăbiciunea-mi . Mi-e dragă Cum să fac?

(Cu mîndrie:)

Ce foc! Ce exaltare! Ce splendidă mînie!
E maică-sa-n picioare, și-mi seamănă și mie!

SCENA 4

AUGUST; MARCIANUS

AUGUST

Ce este?

MARCIANUS
(dîndu-i papirii lui Pinax și Ibis)

Până-n ziuă doi oameni au venit
Cu-acești libeli.

AUGUST
(deschizînd unul)

Iar Pinax? bufonul flămînzit.

(Citește:)

«Cînd între lingușire și tine închizi ușa,
Nu-ntoarce de tot cheia păn' ce ne-om umplea gușa.
Ești tare,-ntinde mîna sărmanului slăbit.

«Ești mare, te coboară spre cel mai mic, smerit,
Și nu uita pe Pinax, ce n-are, drept avere,
Decît o foame vastă ș-o mînă care cere.»
Marciane, unde-i Pinax?

MARCIANUS

În piață el s-a dus.

AUGUST

Să-i dai ce se cuvine!

(Deschide al doilea papirus și citește:)

«August, cel mai supus,

Cel mai cu umilință, cel mai cu devotare

Voiește ție grabnic să spuie-o taină mare.»

O taină mare? *(Lui Marcianus:)* Unde-i străinul ce ți-a dat
Acest libel?

MARCIANUS

Așteaptă aici lîngă palat.

AUGUST

Să vie. *(Marcianus iese.)* Taină mare?

A fi, ca totdeauna,

Vreun basm țesut maestru de munca sa, minciuna.

SCENA 5

AUGUST; IBIS (vine prin fund)

AUGUST

Tu scris-ai aste rînduri?

IBIS

Eu, Caesar.

AUGUST

Ești străin?

Și cum te cheamă?

IBIS

Ibis, rob ție și hain

Acelor ce au gînduri în contra ta țesute.

AUGUST

Un fapt ai să-mi descoperi? Ce lucru? . . Spune îutel

IBIS
(oftînd)

Un lucru fără seamăn, un fapt atît de rău,
Cît nu se poate spune făr-a ofta din greu.
Tu ştii, acum o lună, scandalul fără cale,
Insulta cea făcută

AUGUST

Cui?

IBIS

Chiar nepoatei tale
De pleba Romei

AUGUST
(sculîndu-se)

Pleba, zici tu, a insultat
Pe Iulia? Cînd? Unde?

IBIS

Cum? încă n-ai aflat?
Pe cînd lipseai din Roma, augusta ta nepoată,
Trecînd în Forum, fost-a oprită-n loc de gloată
Şi, sacrilej de moarte! infam! nepomenit!
Expusă fluierărei poporului plătit.

AUGUST

Plătit? plătit de cine?

IBIS

De-un om la gînd subţire,
Ca vîrful unui ghimpe otrăvitor din fire.

AUGUST

Dar cine-i el?

IBIS

Ovidiu!

AUGUST

Ovidiu?!

IBIS

L-am văzut
Zvîrlind cu pumnii banii poporului căzut

În turbă de beție; apoi, cînd pleba strînsă
De el fu de lictorii cortejului respinsă,
Ovidiu, luînd masca de falnic salvator,
A aruncat o ploaie de aur în popor
Și l-a făcut să schimbe insulta în urare.

AUGUST

Dar cu ce gînd Ovidiu? De ce astă purtare?

IBIS

Cu gînd de-a naște-n sînul domniței dulci simțiri
Recunoștință vie, plătînde-adîmeniri.

AUGUST

(indignat)

Ce îndrăznești a zice, mișel defăimător?

IBIS

De nu spun adevărul, sînt gata ca să mor!
Pe Iulia văzut-am, uimită, mîna dîndu-i,
Și-n ochii tuturor el mîna sărutîndu-i.

AUGUST

(se repede furios și-l apucă de gît)

Minciună! Calomnie! Infame, o hulești!

IBIS

(cade-n genunchi)

Iau martor Roma-ntreagă Tu poți să mă turtești
Ca pe un fir de iarbă A lui Ovidiu gînduri
Le știu . dar n-am curajul

AUGUST

Grăiește!

IBIS

 'N multe rînduri,
Ca umbră nevăzută pe urmă-i lunecînd.
În casa palatină surprinsu-l-am întrînd,
Colò, jos, în grădină, l-a stelelor clipire
Cu Iulia avut-a ascunsă întîlnire.

AUGUST

El?! Ea?! Mîntea-mi s-afundă în hău întunecos . . .

IBIS

Stăpîne

AUGUST

Destul, du-te! mergi și așteaptă jos.

SCENA 6

AUGUST

Ce? Adevărat să fie? Cum?! Ea, nevinovată,
Ca frunza încă-n mugur de vînt nesărutată?
Ea! o copilă încă! . . . născută pe un tron!
Ea! limpede-auroră din vastu-mi orizon,
Să-și fi pierdut mîndria, onorul, rușinea,
Să fi căzut? Ce este, dar, nevinovăția?
Un putregai, un verme în fruct atrăgător?
Sub mască de virtute, un vițiu zîmbitor?
În ce să cred de-acuma cînd mă-ndoiesc de dînsa.
Cînd roua dimineții ascunde glod într-însa!
O! de-a fi adevărul, amar va fi de ea!
Amar va fi de dînsul, expus la ura mea?

SCENA 7

AUGUST; MECENA, OVIDIU (vin din fund)

AUGUST

Adevărat, Mecena, că Iulia, pe stradă,
A fost victima plebei ș-a hoților grămadă,
În Forum, ziua mare?

MECENA

Dar', este-adevărat.

AUGUST

Și cum de-această crimă n-am fost eu informat
În insula Caprea?

MECENA

Avut-am îngrijirea
De orice supărare să-ți apăr liniștirea,
Culpabilii de-atunce au fost, ca niște hoți,
Supuși pedepsii aspre, executați . . .

AUGUST

Nu toți.

Cel mai culpabil, șeful acelei oarbe gloate,
Ttrăiește încă.

MECENA

Cine-i?

AUGUST

(arătînd pe Ovidiu)

Iată-l!

OVIDIU

Eu?!

MECENA

Nu se poate.

August, ești în eroare!

OVIDIU

Oricine ți-ar fi spus

Aceasta, minte!

MECENA

Caesar, respinge-orice prepus.

De tot ce se înalță, invidia-i legată,
În urma strălucirii stă umbra tupilată.
Ovidiu a fost vecinic leal și cumpănit.
Lealitatea are un suflet liniștit.

AUGUST

A! Crezi tu pe Ovidiu leal?

MECENA

(zîmbind)

Ovidiu este

Un vînător ferice de versuri și neveste.
Poetii și amanții, de visuri îngînați,
N-au timp pentru comploturi, ei sînt prea ocupați.

AUGUST

Orb ești de-l judeci astfel . . . A! tu nu-l cunoști încă.
Cinismul fără margini, brutal cît și o stîncă,

Nebuna cutezare și vițiul abject
În mintea lui secat-au tot simțul de respect,
Corumpător de inimi, poet de saturnale,
El ofensează cerul cu scrierile sale,
Încît, după opt lustri de lupte, de ani grei,
Văd Roma-n decădere, zăcînd sub ochii mei.
Am vrut să fac din Roma regină suverană,
El cată ca să facă din ea o curtizană.

OVIDIU

Pre cît ești just în toate, cu mine ești nejust,
Prin glasul tău grăiește mînia, nu August,
Mînia, umbră deasă, întunecă gîndirea
Alină al tău suflet chemînd nepărtinirea
Și-i recunoaște, Caesar, c-al tău admirator
Nu poate să devie un laș insultător.
Tu m-ai primit aice, în casa palatină,
Cu toți poeții Romei ce ție se închină,
Căci însuși fiind geniu pe tron imperial,
Protegi în orice spirit avîntul genial.
Comis-am poate versuri de tine rău văzute,
Dar jur pe mîna-ți dreaptă, pe sacra ta virtute
Că n-am avut în viață-mi alt țel și alt îndemn,
Decît, stimat de Caesar, să fiu de dînsul demn.
Un pom produce fructe și bune, ș-ades rele,
Nu se condamnă pomul securei pentru ele,
Cu timpul, tot ce-i putred se scutură, perind,
Și fructele frumoase rămîn pe crengi lucind.

AUGUST

Știi bine-a te preface În nerecunoștință,
Uitînd însă prea lesne a mea bunăvoință,
Uitînd că-n a mea casă ai fost oaspe iubit,
Prin neagră lașitate iubirea mi-ai plătit.

OVIDIU

Care mi-e crima?

AUGUST

(*indignat*)

 Crima? Zi crime, și de-acele
Ce merită asprimea întregii uri a mele.

MECENA

August, te rog, alină furtuna de amar
Ce-ți tulbură simțirea.

AUGUST

Mecena, în zadar

OVIDIU

Dar ce-am făcut?

AUGUST

Întreabă mîrșava-ți conștiință.
Pe cînd eu la Caprea zăceam în suferință,
Pe Iulia, în Forum, cu scop ai insultat,
Cutezător infame!

OVIDIU

Eu?!

SCENA 8

AUGUST, MECENA, OVIDIU; IULIA (care ascultase la ușa din fund)

IULIA

(între răpide)

Nu-i adevărat!
E neagră calomnie asupra-i aruncată.
La Forum prin Ovidiu de plebă-am fost scapată.
El a-nfrînat-o singur, făcîndu-mi el un scut
Cu brațul său, ș-aice, luptînd, m-a petrecut.
Acesta-i adevărul; iau martor însuși cerul.

AUGUST

Taci, nu cerca, semeață, a mă orbi... Misterul
Ce între voi există îl știu.

OVIDIU

(în parte, oțărît)

O! cer!

IULIA

Știi?

AUGUST

Tot.

IULIA

Îl știi? Decidă soarta! În sînu-mi nu mai pot
Să-l țin ascuns . . . Natura-mi cu taina nu se-mpacă,
Și inima-mi, trezită, nu poate să mai tacă.
Amor pentru Ovidiu în sufletu-mi simțesc;
Fă tot ce-î vrea cu mine, o! Caesar, îl iubesc!

AUGUST (revoltat)

Ce zici acum, Mecena, de-atîta îndrăzneală?
Ce zici de-al tău Ovidiu, de inima-i leală?

MECENA

La dreapta-ți tulburare cu tine mă unesc,
Dar și l-a ta mărire permite-mi să gîndesc.
Nu te-nteți-n asprime cînd poți să dai iertare
Și fie-ți mîna blîndă cît simți că e mai tare.
Nu întreba el cine-i, întreabă cine ești.
Iertarea-i o podoabă în gurile domnești.

AUGUST

Nu-s Caesar, ci părinte atunci cînd dezonorul
S-apropie de mine, mai crunt decît omorul,
Și vine de-nferează pe frunte-ai mei copii.

MECENA

Ba Caesar ești! Și Caesar voiesc în veci să fii,
Căci sceptrul nu dă roade cînd e stropit cu sînge,
Și cerul nu zîmbește cînd omenirea plînge.

AUGUST (cu durere)

Ah! n-ai copii, Mecena!

MECENA

Dar am mai mult, căci vreau
Să poarte acest secol măreț numele tău.

AUGUST (încet, lui Mecena)

Ah! . . . de ce simț în mine, Mecena, nu-ți dai seamă.
De furia-mi aprinsă chiar mie mi-este teamă.

(Lui Ovidiu:)

Ce meriți?

OVIDIU
(*plecînd capul*)

Merit moartea! Culpabil, o aştept.
N-am dreptul, nici speranţa în ochi-ţi să mă-ndrept.
Cuvintele rostite de Iulia sublimă
Dictează-a mea osîndă. Loveşte! De-i o crimă
A ne iubi-mpreună ş-a spune-o-n faţa ta,
Pe mine numai, Caesar, e just de-a nu ierta.
Am fost atras spre ceruri de-a Iuliei splendoare
Distruge-n mine-atomul ce zboară cătră soare.

IULIA
(*îngenunchează*)

Ai fost şi tu-n junie ca mine simţitor,
Ah! fii, o, scump părinte, cu noi îndurător!

AUGUST

Destul! Lipsiţi din ochi-mi, perfid, şi tu, vicleană
(*Ameninţător:*)

Aproape-i Capitolul de Stînca Tarpeeană!
(*Face semn lui Ovidiu, care iese abătut.*)

IULIA

A! . Nu vrei să te-ndupleci la ruga mea? Nu vrei?
Gîndeşte l-a mea mamă, am tot sîngele ei!
M-oi compromite astfel, ş-aşa departe-oi merge,
Cît lustrul de coronă pe frunte-mi se va şterge.

AUGUST

Un pas greşit de-i face, pedeapsa cea mai grea
Te va lovi, nebuno!

IULIA
(*ameninţătoare*)

Ei bine, vei vedea!
(*Vrea să iasă.*)

AUGUST
(*apucînd-o de braţ*)

Stăi! Stăi pe loc!

IULIA
(furioasă)

A!

(Se aud fanfare în curte. Clienții încep a intra prin galerie.)

MECENA

Caesar, devii stăpîn pe tine,
Fanfarele răsună, al Daciei sol vine.
E ora salutărei, clienții au intrat.
În fața lor te-arată nu om, dar împărat.
(Iese prin fund.)

SCENA 9

AUGUST, IULIA; COTTA, TIGELLIUS, CLEVETIUS, BARRUS
și alți patriciani (intră și se așează în rînd în fața tronului).
— IBIS (mai deoparte, în stînga.)

COTTA

Noroc, Auguste Caesar! a ta reînturnare
În Roma, peste Roma ca soarele apare.
(Clienții se închină.)

AUGUST

Prea bine! Salve vouă!

CLEVETIUS
(cu umiltate)

Ani mulți, în toate buni!

AUGUST

Amici, clienți! Cunoașteți o vorbă din străbuni:
Destinul ne aduce, în timpurile grele,
O mîină cu vești bune, și alta cu vești rele.
Azi el e favorabil... Viteazul Cotizon
S-apropie în pace de-al Romei splendid tron.
(Fanfare mai apropiate.)

SCENA 10

Cei dinainte; MECENA, apoi SOLUL (intră prin fund, cu cor-
tejul său)

MECENA
(anunțînd)

Solul!

SOLUL

(înautează și vine în fața lui August)

Salut pe Caesar și Roma glorioasă!
Venit-am sol de pace din Dacia muntoasă
Și zic tot ce-al meu rege mi-a poruncit să zic:
Poporul vostru-i mare, poporul nostru-i mic,
Dar ei sînt deopotrivă ca două vii șiroaie
Ce vin clocotitoare, umflate după ploaie,
Și se-ntîlnesc în cale, și-n frunte se lovesc,
Păn' ce cu înfrățire ei apele-și unesc.
Voi tari! Noi tari! Și ura mai mult ne întărește.
E timp să ne dăm mîna cu toți prietinește
În numele și-n dorul lui Cotizon, deci, viu
Să cer pe-a ta nepoată, August, pentru-al său fiu.
Sau luptă necurmată, sau pace . . . Hotărăște!

AUGUST

(îndignat de atîta îndrăzneală, face un semn de mînie; apoi, privind la Iulia, se stăpînește)

Primesc!

SOLUL

Însă domnița?

IULIA

(demnă)

Domnița . . . nu primește!
Lui Cotizon îi spune tu, sol, din partea mea
Că înrudiri cu bîrbari nici eu, nici Roma vrea.
Nepoată sînt de Caesar! mai mult, eu sînt romană!
Și nu dau astă mîină pe-o pace de pomană!

(Iese maiestuasă-n dreapta. Ambasadorul se-nchină și iese prin fund. Tablou.)

IBIS

(apropiîndu-se de Caesar, coborît de pe tron)

Ți-am spus tot adevărul?

AUGUST

(posomorît)

Așa-i! Grăiește-ncet.
Dar te-a împins păcatul să afli un secret
Ce pune deopotrivă în ochi-mi ș-osîndește
Pe cel pîrît de-o crimă cu cel care pîrăște.

IBIS

Stăpîne,-aste cuvinte mă umplu de fiori .
Sînt criminal în ochi-ți?

(August face un semn afirmativ.)

Și ce-mi ordoni?

AUGUST

Să mori!

(August pleacă în dreapta. Toți rămîn consternați. Tablou.)

(C o r t i n a c a d e.)

ACTUL IV

La villa lui Ovidiu. — Salon de lux despărțit de triclinium prin o cortină de purpură. — Masă mare în triclinium, în fund, așezată pe o estradă. — Candelabre, mobile de bronz, panere cu flori. — În salon, statuiele zeițelor Venus și Hebe. — Ușă în stînga și altă ușă în dreapta. — Din dosul cortinei din fund, ce este închisă, se aud instrumente, executînd un imn, și următoarele toas-turi: «*La Chloe! La Actea! La Tyndaris! La Glyce!*»

SCENA 1

OVIDIU (între pe ușa din stînga, urmat de un sclav)

OVIDIU

Zici tu că o străină mă caută aice?

Să vie

(Sclavul se-nchină și iese pe ușa din dreapta.)

OVIDIU

(singur)

Însă de-amoruri simt un profund dezgust.

SCENA 2

OVIDIU; IULIA (întreînd rapide pe ușa din dreapta)

IULIA

Ovidiu, fugi, te-ajunge urgia lui August .

OVIDIU

Tu, Iulio?!

IULIA

În grabă, nebună îngrozită,
Am alergat .

OVIDIU

(luînd-o de mînă)

Tu însași, copilă mult-iubită,
Ai îndrăznit prin Roma?

IULIA

Ovidiu, ești espus
La trăsnetul de moarte ce fulgeră pe sus.
N-am teamă pentru mine de orișice-ntîmplare,
Căci n-am altă gîndire decît a ta scăpare.
Fugi!

OVIDIU

(coprinzînd-o în brațe)

Iulie

IULIA

Fugi grabnic, amice, ești perdut . . .

OVIDIU

O știu.

IULIA

Octaviu Caesar de tine-i cunoscut.
E blînd, ca primăvara, cînd e în amicie,
Dar aspru, cît și iarna, cînd e în dușmănie.
În contra ta, iubite, grozav el e pornit.
Cercat-am să-l înduplec, dar nu am reușit.
Amorul nostru sacru în ochii lui e crimă,
Lui Caesar nempăcatul îi trebuie-o victimă.

OVIDIU

(cu amărăire)

Îi trebuie-o victimă, zici tu, pentru că-n sîn
Port flacăra ș-avîntul amorului divin?

*(Se aude după cortina din fund toasturi:
«La Venus, zeea blondă! . . . la bruna Asterie!»)*

IULIA
(*tresărind*)

Ce? . Villa ta răsună de glasuri de orgie?
Cînd eu de grijă tremur, și plîng, și simt că mor,
În valul desfrînării arunci al tău amor?
(*Se depărtează de el.*)

OVIDIU

Ah! nu vezi tu în astă nebună desfrînare
Cea mai vădită probă de crunta-mi desperare
Din casa palatină ieșit-am azi nebun.
Am vrut pe pragul vieții amicii să-mi adun
Și ultima mea noapte s-o fac ca să devie
O epohă sinistră de falsă veselie
De Stînca Tarpeeană August mi-a pomenit.
E un decret de moarte, o știu, sînt pregătit.
Fie! A mea cenușă de-acum pe vînturi zboare,
Rămîn a mele versuri a patriei odoare.

IULIA

O! taci și te ascunde o zi, o zi macar.
Dă vreme lui Mecena să cerce

OVIDIU
(*uimit și trist*)

În zadar!
De-acum grăbita moarte oriunde mă așteaptă.
Octaviu, triumvirul, sub Caesar se deșteaptă
Ca să răzbune tronul, ce-l crede ofensat.
August, la bătrînețe, de nori întunecat,
Nu suferă privirea juneței arzătoare.
Nimic mai plin de jale ca un apus de soare!
Nimic mai plin de umbră ca un apus de tron!
Octaviu vede golul de jur în orizon
Și-n ceruri pretutindenii o deasă, neagră ceață.
El simte și răspînde fiori mortali de gheață.
Acei fiori din sînu-i în sînu-mi au intrat.
Vae victis! fie Caesar de mine salutat.

IULIA

Trezește-te, Ovidiu . rațiunea ta declină,
Alungă desperarea, urmează-mă!

OVIDIU

Nu.

IULIA

Vină!

OVIDIU

(desperat)

Dar viața pentru mine ce-a devenit? Nimic
Cînd Iulia-i perdută din viață-mi.

IULIA

(apucîndu-l de braț și trăgîndu-l spre ușă)

Vină,-ți zic.

Nu vrei să perzi din ochi-ți pe Iulia? . Ei bine,
Ori în ce parte-a lumii, ea va fugi cu tine.

OVIDIU

(pătruns)

Tu să împarți exilul c-un bet nenorocit?
Vai! nu-i destul, iubito, că te-am adimenit
A nimici distanța ce-n lume ne desparte,
Din razele coronii făcîndu-mi mie parte?
Ah! du-te, fugi de mine, căci sînt un om fatal.
Respiri în a mea casă un aer infernal.
Mergi, lasă-mă în umbră, și tu, cu-a ta splendoare,
Tu, rază virginală, te-ntoarce iar în soare.

IULIA

Eu să te las aice, de Caesar prigonit?
Renunț la tot, la Roma, la tronul strălucit,
Și te urmez oriunde, păn' și-n pustietate.
Nenorocirea crudă te face al meu frate,
Precum amorul nostru în zeu te-a prefăcut.
Vin', ah! iubite, vină, timp nu e de pierdut.
Îmi pare c-aud pasuri în atrium, ai milă
De-a mea durere, vină

OVIDIU

Sublimă ești, copilă,
Dar glasul conștiinței .

IULIA

O! nu, nu-l asculta,
Ascultă-mă pe mine, Ovidiu, sînt a ta!

Avem același suflet, avem aceleași soarte,
E drept aceeași viață s-avem, ș-aceeași moarte.

*(Strigăte în fund, după cortină:
«Ovidiu, hei, Ovidiu! . . .»)*

OVIDIU

Auzi amicii mei?

Te rog, nu te espune a te-ntîlni cu ei.

IULIA

Nu-mi pasă; disperarea ce inima-mi zdrobește
Stă față cu rușinea și o nesocotește.

OVIDIU
(rugător)

O! nobilă princesă, o! suflet înzeit,
Ascultă rugăminta celui osîndit.

IULIA
(decisă)

Nu!

OVIDIU

Mintea mi se perde sub crîncena mustrare.
În numele iubirei, implor a ta-ndurare.
Fugi!

IULIA

Nu!

(Glasuri după cortină, mai apropiate: «Ovidiu!»)

OVIDIU
(desperat)

Iată-i . Nu vrei? Deci îți ordon!

Nici pată pe-a ta frunte, nici pe al Romei tron!

(Iulia, surprinsă de tonul poruncitor a lui Ovidiu, pleacă capul. Ovidiu o apucă de mîină cu violență și iese cu dînsa pe ușa din dreapta. Îndată, după plecarea lor, cortina din fund se deschide, lăsînd a se vedea masa din triclinium și oaspeții ce vin în salon.)

SCENA 3

ACTEA, CHLOE, TYNDARIS, GLYCE *(în splendide costumuri)*,
COTTA, CLEVETIUS, TIGELLIUS și alți patriciani *(veseli și puțin amețiți)*

ACTEA

A dispărut Ovidiu, s-a dus leul orgiei

Și ne-a lăsat aice cu drojdia beției.

(Arată pe bărbați cu dispreț.)

Priviți-i, sorioare, cum șovăiesc mergînd

TYNDARIS
(rîzînd)

Să juri că-i bate vîntul.

TIGELLIUS

Știți voi ce-mi trece-n gînd?

TOTI

Ce? Ce?

TIGELLIUS

Să dăm foc Romei.

COTTA

Ba nu, alta mai bună,
În circ să facem praznic cu fearele-mpreună.

CLEVETIUS

Ba, să le dăm pe Caesar hrană . . .

TOTI
(rîzînd)

Și mai bun plan.

ACTEA

Dispare zilnic faima stomahului roman!
O singură amfôră de vin mai generos
Învinge azi pe-un tînăr și îl răstoarnă jos!
O! tinerime tristă, bastardă,-n decădere!

(Curtizanele rîd.)

COTTA

Cum vreți până la urmă să mai păstrăm putere
Cînd vinul și frumsețea ne varsă foc în sîn?

ACTEA

Se stinge lesne focul movilelor de fîn . . .
De voi e numai vorba și lauda pompoasă.
Sînteți uscate plante, nevrednice de coasă.

Aveți în vine lapte, nu sînge de străbuni.
În lături, pitici vestezi, născuți în șapte luni!

COTTA

Ce mîndră ești, Actea, în juna ta pornire,
Cînd ea pe noi revarsă a' sa desprețuire!
Îmi plac, în gură dulce, accente de furori.
Pe fruntea mea cad ele ca frunzele pe flori.

TYNDARIS

A! șărpi de lingușire, cum știți, pe nesimțite,
Din noi să faceți lesne victime . . . fericite!

COTTA

Ah! scumpe-nșelătoare, cum rîdeți de bărbați!

CHLOE

(rîzînd)

Bărbaților le place să fie înșelați.

COTTA

Femeilor le place să rupă-n nepăsare
Și inima ce crește, și floarea ce răsare.
Dar dacă-ai vrea, Actea, să nu rîzi cînd îți spun
Că te iubesc, aș trece-n Empireu.

ACTEA

(întorcîndu-i spatele)

Drum bun .

CLEVETIUS

(rîzînd)

Ha, ha, ian admirați-i, ha, ha, ce parodie
A scenii lui Horațiu cu gingașa Lydie.

SCENA 4

Precedenții; BARRUS (sculîndu-se de la masă, vine în scenă, șovăind)

BARRUS

Trăit-am ieri? Să poate Trăi-voi mîni? Nu știu.
Dar azi am trăit bine; mă simt parcă mai viu.

ACTEA

Ha, iaca Barrus!

TYNDARIS

Hercul.

CLEVETIUS

Cu mușchii săi de ață.

CHLOE

Apolon.

GLYCE

Eros.

CLEVETIUS

Vultur clocit în ou de rață.

BARRUS

Destul! de-a voastre daruri nu vreau să vă dispoi,
Eu sînt pontif! în sînu-mi port zeul cel de soi,
Pe Bacchus, drăgălașul! Golit-am o amfôră,
Ce-a pus pe fruntea nopții lucire de-auroră,
Ș-acum mă cred în Òlimp, văzînd cu ochii mei
Pe Iuno, pe Minerva, pe Venus cu ai săi.

(Arată curtizanele.)

Ce grup! ce scump tezaur de forme-a tinereții:
Sînteți cu toate demne de premiul frumseții.
Cui să dau mărul oare?

(Scoate un măr din buzunar. Curtizanele întind minile, ca să primească mărul.)

Stați, să gîndesc adînc.

(Oferă mărul Actei.)

Cui? ție.

(Oferă mărul Chloei.)

Ție.

(Oferă mărul lui Tyndaris.)

Ție Ba mie, și-l mănînc.

(Mușcă din măr. Patricianii rîd.)

CURTIZANELE

(indignate, se depărtează de el)

A!

BARRUS

E cam acru mărul Voi, Aspazii de frunte,
Ce faceți peste inimi și pungi o largă punte,
Priviți: sînt june, tare, istet, jigît, frumos,
Chiar Pàris în ființă. (*Tragic:*) Și însă ce folos!
Aș vrea să mor, o credeți? căci viața-mi pare seacă;
Puah! ghiftuit de toate, dezgustul mă îneacă.

ACTEA

Cum! să ne lași în lacrimi?

BARRUS

O! dar', căci mi-e destul
De lume!

CLEVETIUS

Mistuieste cam greu cînd e sătul.

BARRUS

Clevetius, răspunde, așa-i că am dreptate?
Stomahul și averea ne sînt azi ruinate.
Eu nu mai am nimică; tu ai ceva? dar rîd,
Căci mîni în zori de ziuă am gînd să mă ucid.

CLEVETIUS

Ucide-te, iubite; îi face, zău, prea bine
Și tu să scapi de lume, și ea, Barrus, de tine,

BARRUS

A! mulțănesc, amice, de sfatul ce mi-ai dat.
Deci lasă-mă-n extremis să-ți dau și eu un sfat!
Ești lacom; pune capăt acestei pofte slute,
Ce te-a-ngrășat, privește, de seameni cu o bute.

CLEVETIUS

Beție fericită! Mă vede împătrit.

BARRUS

Dar bute care-o umple veninul otrăvit!

(*Toți rîd. Clevetius începe a se supăra.*)

Ești trîndav, cuib de vițuri, bătrîn, cam smuls de pene,
Și . . . cine-ar putea crede? . . . alergi după Sirene!

Mai bine fă odgoane de vînt sau de nisip
Decît să-ți cerci norocul cu ele . Tu ai chip
Nurliu, plinuț și rumen, ca persica gustoasă,
Ai nuri chiar de bacchantă, nebună, voluptoasă.
Rotund ești ca bobîța ce s-a umflat de must,
Și pelița-i plesnește la ploi . . Ai cap îngust
Și o guriță largă, ca o ciupercă veche.
Cînd rîzi, te muști cu dînsa de nas și de ureche.
Amice, te păstrează ca un specîmen rar,
De tot ce-i în natură mai esttraordinar.

(Toți rîd.)

ACTEA

Portretu-i de minune!

CLEVETIUS

(lui Barrus)

Obraznică dîrdală!

BARRUS

(atîns)

Ce? uiți că-s Hèrcul?

CLEVETIUS

Hèrcul? Vai de a ta Omfală!

Lămîie stoarsă, grier zvîntat, sarbăd moroi.

BARRUS

(suflecîndu-și mînicele)

Vezi tu aceste brațe? . De-aș vrea . Însă nu vroi
Mînia mă slutește și gîtița mi-o uscă.

(Măreț:)

Nu se răstoarnă-un munte ca să turtească-o muscă.
Te las încă pe lume să tîrîi trupul tău.
Eu, mîni, gîndind la tine, otravă am să beau,
Sau poate-mi voi deschide în baie patru vine.

(Cu înduioșire:)

De m-ai iubi, Clevetiu . .

CLEVETIUS

Ce?

BARRUS

(strîngînd la pept pe Clevetius)

Ai muri cu mine.

ACTEA

Clevetiu, n-ai ce face, mergi să mori.

CLEVETIUS

(*respingînd pe Barrus*)

Ești nebun?

BARRUS

(*cu dispreț*)

Adio dar; ești numai de viață demn și bun.

ACTEA

(*în jale prefăcută*)

Adio deci!

CHLOE

(*asemine*)

Adio!

GLYCE

Adio, scump tezaur!

TYNDARIS

Adio! Noi te-om pune în sarcofagi de aur.

BARRUS

(*plîngînd*)

Adio, merg în haos! (*Se duce până la ușă.*) Ba nu,
decît să mor
M-am răzgîndit, mai bine mă fac gladiator.

(*Se întoarce.*)

(*Rîs cu hohot.*)

SCENA 5

Precedenții; OVIDIU (revine din dreapta)

OVIDIU

(*palid*)

Amici!

ACTEA

Ovidiu, vină s-azvîrli un snop de raze
Pe-acești lihniți de istov, cu sarbede obraze.
Dar ce văd? Ca și dînșii ești palid, aiurit.
Ce ai?

OVIDIU

(*nervos*)

Eu? . . . Ți se pare . . . Sînt vesel, fericit
Și vin să rîd de moarte cu rîsul nebuniei.
Veniți pe lîngă mine, regini a veseliei,
Să beu pe-a voastre buze nectarul plin de foc.

AGTEA

Venim cu fericire.

(*Curtizanele încunjură pe Ovidiu.*)

COTTA

Ce om plin de noroc!

OVIDIU

Așa-i! . . . Din tinerețe mă bucur de-a fi-n lume,
Scriind pe sînuri albe a lui Ovidiu nume,
Amici! a noastre zile se sting ades în ziori,
E drept să le așternem un lung covor de fiori
Și să gustăm estazul, avînd pe cer un soare,
Și pre pămînt femeia, de-amor inspiratoare.

CLEVETIUS

Femeia? . . . rătăcire

OVIDIU

Îmi place-a rătăci
În lumea cea menită pe om a-l ferici
Și unde la tot pasul, cu farmec, scînteiază
Zîmbirea de femeie, ce viața luminează.

COTTA

Pygmalion, cu tine, înamorat, artist,
Nebun de Galatea .

OVIDIU

Și cum vreți să-i rezist
Cînd darnica natură i-a dat, ca la o soră,
O formă-atrăgătoare și albă de amfără,
Un glas care pătrunde și varsă, dulce dar!
Urechei — armonie, și inimei — nectar,
Un sîn cu două cupe rotunde, adorate,
Din care sorbi și viața, și dulcea voluptate?

ACTEA

Poete, peste inimi tu cum să nu domnești
Cînd știi atît de bine să ne adimenești?

CLEVETIUS

Sărman poet! ajuns-ai în tristă nebunie!

OVIDIU

Voi rîdeți? Rîsul vostru e rîs de comedie.
Toți voi sînteți ca mine: supuși femeiei, sclavi,
Dar faceți ca fricoșii ce vreau să pară bravi,
Eu le iubesc pe toate, ș-aș vrea pe toate ele
Să le confund într-una, să fie toate-a mele!
Păn' la sfîrșitul lumii, lungind al vieții fir,
"Aș vrea, cîte s-or naște, cu drag să le admir,
Căci eu iubesc în ele acea divinitate
Ce viața ne-o urzește cu zile încîntate
Și leagă faptul vieții cu-apusul ei mîhnit
Prin lanț în înflorire de-amor fără sfîrșit.

CLEVETIUS

(sarcastic)

Dar timpul nu-ți șoptește, trecînd, de bătrînețe?

OVIDIU

Cît am simțire-n suflet, am parte de junețe.
Iubesc, căci am menire în veci ca să iubesc.
De sînt poet, talentu-mi femeiei datoresc.

COTTA

Oricare-ar fi făptura-i, femeia pentru tine
Posedă săvîrșirea făpturilor divine?

OVIDIU

Dar'! . Tot ce altor oameni le pare un defect,
În ochii mei lucește plăcut, vioi, perfect;
De-i mică, nu e mică, ci astfel nimerită
Cît poate să încapă în inima-mi răpită.
E naltă? vād pe Iuno, cu mersul maiestos,
Chemîndu-mi adorarea prin chipul ei frumos.
E gîngașă? în minte-mi ea-i gîngaș comparată
Cu trestia mlădie de Zèfiri legănată.

E brună? vălul nopții, pe fruntea sa întins,
Ascunde-nflăcărarea amorului nestins.
E blondă? coama-i lungă, în vînt filfîitoare,
Maiestru se-mpletește cu razele din soare.
E simplă? un ce tainic mă face să doresc
Natura-i adormită în brațe-mi s-o trezesc.
E vie? mă-nviază; isteață? îmi promite
Un drag și scump tezaur de zile-nveselite.
Și astfel, eu, Ovidiu, neprețuind nimic
Mai sus decît femeia, mă-nchin la ea și zic:
Mai dulce-i răsuflarea din buzele copilei
Decît aromul nopții sorbit de faptul zilei!
Ferice dar de omul setos de sărutări
Ce soarbe fragezimea verginei răsuflări!
Ferice de acela ce-n farmecul ei crede,
Și rai, dumnezeire în ea numai le vede,
Căci soarele undește lumina-n ochii ei,
Și ea de nu-ar fi-n lume, n-am crede-n dumnezei
Deci, adă-mi tu, Actea, o cupă nencepută,
Ș-întăi cu-a tale buze ferbinte o sărută,
Ca s-o deșert în fala zburdalnicei juneți
Și-n dragostea eternă a veselei frumseți.

ACTEA

(prezentîndu-i o cupă)

Ovidiu, iată cupa!

OVIDIU

Lasat-ai tu să cadă

În ea a ta iubire?

ACTEA

O! dar', Ovidiu.

OVIDIU

(luînd cupa)

Adă!

Acum, amici, ca mine, durerile uitați,
Și până-n ora morții beți vesel și strigați:

(Declamă:)

Toarnă-n cupa mea de aur
Vinul roș ce-mbărbătează,
Și aprinde, și turbează,
Ca și sîngele pe taur.

Io, Bacchus! cînd oi zice
Că-s sătul de vin ș-amor,
Pe-al meu cap din ceriu pice
Trăsnetul fulgerător!

TOȚI
(bînd)

Io, Bacchus și Venus!

SCENA 6

Precedenții; IULIA (apare în fund, pe estrada din triclinium)

IULIA
(cu glas tare)

Noroc și veselie!

OVIDIU
(scăpînd cupa din mînă)

A! Iulia!

IULIA

Ovidiu, fă-mi parte la orgie.
Nepoata lui Octaviu ie loc azi pîntre voi,
Frumoase curtizane a Romei!

ACTEA

Pîntre noi?

IULIA

Și ea,-nvocînd pe Venus, sub ochii zeităței,
Își schimbă tronul splendid pe-altarul voluptăței.
(Se coboară în scenă.)

OVIDIU
(apropiindu-se de Iulia, tulburat)

O! ceruri! știi tu bine ce faci? știi unde ești?

IULIA

Aice îmi e locul, aice te găsești.

OVIDIU

Dar tu te perzi, copilă, desfizi aspra furtună.

IULIA

O știu, mă perd, nu-mi pasă; ne perdem împreună.
Nu ne iubim?

ACTEA
(cătră amicele ei)

Ce spune?

IULIA

Și dacă-al tău destin
Te duce la peire, eu lângă tine vin.
Vreu Roma să mă vadă, vreu Caesar să mă știe
Tronînd lângă Ovidiu în ultima-i orgie,
Și astfel dobîndindu-mi în lume dreptul meu
De a dispune liber de mine precum vreu.

(Cătră curtizane:)

Deschideți-vă rîndul, în cor să se-ntrunească,
Cu voi, Laïs a Romei, odrasla-mpărătească,
Și-mi dați o cupă largă de vin îmbătător,
Cu voi să fac libații nebunului Amor!

ACTEA
(cătră curtizane)

Strigați cu toate: *Evghè!* rivalei suverane,
Ce se proclamă soră cu-a Romei curtizane!

CURTIZANELE

Evghé!

OVIDIU
(atrăgînd pe Iulia deoparte)

Ah! pîntre ele, iubito, nu ședea.
Gîndește-te la Caesar, din ceruri nu cădea.

IULIA
(depărtîndu-se)

Prefer azi chiar Infernul, n-am teamă de nimică.
Rămîn!

OVIDIU
(apucînd-o de mînă, cu violență)

Nenorocito! perzi mintea!

IULIA
(privindu-l drept în față)

Ce? Ai frică

De moarte?

OVIDIU

Frică? Mie? . . . Al dacă ai decis
Să-nfrunți orice osîndă, pășind peste abis,
Să întri-n gura lumii, mai neagră, mai grozavă
Decît a unui șarpe cu limba de otravă,
Vină,-n orgia nopței voioși să ne-aruncăm,
Și-n cupele de aur norocul să-necăm.

(Ezaltat, cu desperare:)

Amicilor! dați zborul nebunelor avînturi!
Întunece-se mintea și ducă-se pe vînturi!
Și valurile mării înalțe-se-n zenit
Și cadă, pe noi cadă tot cerul prăbușit.
Noi, imitînd Satirii și datina cea veche,
Să ne-narmăm ferice cu-o gingașă păreche
Și fiecare facă-și un scut apărător
Din două brațe albe ș-un sîn încîntător.
A mea păreche iat-o, din cele mai alese,
Frumoasă, iubitoare, coronă-ntre princese.
Desfid cu dînsa-n brațe pe Caesar și pe zei,
Plecați-vă toți capul și toate-n fața ei,
Și tu, a mea iubită, tu, dulcea mea soție,
Închină-te la Venus . . . De-acum ce-a fi, să fie!

IULIA

(merge în fața statuii lui Venus și, ridicînd cupa, declamă)

Venus! Zeea voluptății,
Varsă-n mine focul tău,
Ca să las eternității
Falnic suvenirul meu.
Viața noastră e divină,
Cerul nostru e senin
Cînd de spume-i cupa plină
Și de-amor sufletul plin!

(Se aude un zgomot de pasuri afară)

OVIDIU

Ce zgomot se aude?! Mergi, Cotta, și vezi cine?

COTTA

(se suie pe estradă și privește în dreapta; sperlat)
E însuși Caesar! Caesar!

TOTI

(îngroziți)

August? A!

COTTA

Iată-l, vine!

OVIDIU

Ah! Iulie, fugi grabnic; amicilor, fugiți,
Lăsați-mă-aici singur.

IULIA

(cu glas poroncitor)

Nu, stați, nu vă clintiți

(În fund apar lictorii, care precedă pe August)

SCENA 7

Precedenți; AUGUST, MECENA, LICTORI

AUGUST

(pe estradă)

Aice-i! Iat-o! . fiica cezarilor căzută
În lupanar, la rîndu-i, și-n veci de-acum perdută!
O! lume,-nchide-ți ochii, o! cer, te-ascunde-n nori,
Să nu vezi tu, ca mine .

IULIA

(îndrăzneală)

Ce?

AUGUST

Cum mă dezonorî!

Cum Roma devenit-a lagum de putrezime,
Ce-nflectă și altarul, ș-a tronului nălțime!
Rușine! degradare! mizerie! gunoi!
Vai! âcvila romană e roasă, în noroi,
De vermi! Ea cătră ceruri, murind, ochii țintește,
Spunîndu-le că Roma ca dînsa putrezește.
Grozavă decădere! . . . A fi romani, nepoți
De cei mai falnici eroi, ș-a deveni iloți
A fi de-același sînge cu-nvingători de-o lume
Ș-a geme sub povara mărețului lor nume!
Ce ziceți, umbre sacre, gigantici luptători,
Tu, Romulus, tu, Remus, ai Romei fondatori,
Privind acești nemernici ce zac în infamie,
Nedemni de libertate și copti pentru sclavie?!
A căror braț, în țara bătrînului Tarquin,
Nu poate să ridice decît un teas de vin,
Pe cînd străbuna spadă, de regi umilitoare,

Le stă cu umilire călcată sub picioare!
Dar nu, nu se va zice că judele suprem,
August, permis-a Crimei să poarte diadem,
Și-n Roma lui Virtutea să fie nimicită.

(Cătră Ovidiu:)

Tu, coruptor infame! *(Iuliei)*: Și tu, nenorocită,
Exilul vecinic fie al vostru crunt martir!

MECENA

August, iertare!

TOTI

(umili și rugători, afară de Ovidiu și Iulia)

Caesar!

AUGUST

(arătînd' pe Ovidiu, ca să-l aresteze)

Lictori!

OVIDIU

(față cu August)

Crunt triumvir!

Tu ți-ai proscris amicii, coplii tăi chiar Fie!
La rîndu-i viitorul pe tine te-a proscie.

AUGUST

(lictorilor)

La Tomis, între bîrbari, să moară neiertat!

IULIA

(îmbrățișînd pe Ovidiu)

Trimite-ne-mpreună pe țărmul depărtat,
Nu mă despart de dînsul.

OVIDIU

(strîngînd-o la pept)

O! scumpa mea iubită!

IULIA

O! scumpul meu Ovidiu!

AUGUST

Lictori

(Face un semn.)

*(Lictorii apucă pe Ovidiu și-l trag deoparte; Iulia vrea să-l
urmeze.)*

AUGUST
(smuncește pe Iulia din brațele lui Ovidiu)

Prostituită!

(Iulia scoate un răcnet dureros și cade în brațele lui Mecena; toți rămân încremeniți. Tablou.)

C o r t i n a c a d e

ACTUL V

La Tomis. — O cameră cu mobile simple. — În dreapta, planul întâi, un horn cu vatră, în care arde focul. — Dincolo de vatră, un pat roman, lângă el, o masă mică cu manuscrite și tăblițe de ceară. — În stînga, o fereastră largă, prin care se vede portul, și, în depărtare, dealuri acoperite cu zăpadă. — În fund, ușă.

SCENA 1

SARMIZA, DAVA, cîteva femei sarmate.
(Vînt mare afară)

SARMIZA
(pe un scăunăș, lângă vatră, ațîță focul)

Ce crivăț! Ce furtună! Cum vîjîie prin horn!

DAVA

Bătrîna iarnă albă mereu suflă din corn
De șapte nopți și zile, ca lupii din răstoace
În Tomis să s-adune pe gheață și să joace
La nunta ei cu gerul.

O FEMEIE

Au nun viscolul orb.

ALTA

De frig în cuiburi crapă și ouăle de corb.

DAVA

Grozav timp! . Nu țin minte să fi văzut vrodată
Așa cumplită iarnă, furtună-așa turbată.

E rar cînd pe-a lui față lucește o zîmbire.
Ș-oricine-l întîlnește își pleacă fruntea jos,
Căci sub durerea naltă e chipul maiestos.

DAVA

Așa-i, el te uimește, și graiu-i cu plăcere
L-ascuți curgînd din buze-i ca cea mai dulce miere.

SARMIZA

Îl roade dorul țării de cînd el a plecat
Din Roma . . . Vai de omul pe lume-nstrăinat!
El este zi și noapte muncit de-a lui gîndire,
Ce-n lumi de întuneric pătrunde-n rătăcire.
Cînd vine primăvara și cîmpul e-nverzit,
Atuncea mai cu seamă Ovidiu e mîhnit,
Căci urmărește jalnic cu lungă lui cătare
Pe valurile mării corăbiile-n zare,
Și nori, și păsărele, ce vin din țara lui . . .
O, credeți? . . . Recunoaște suflarea vîntului!
Atunci el pleacă ochii, suspină greu și plînge.
I-e dor, i-e dor de țară și inima-i se frînge.

(Vuiet de glasuri afară.)

Dar ce s-aude afară? *(Ascultă.)* E zvon îngrozitor.

(Iese.)

DAVA

Puternice Zamolxis, ne vină-n ajutor!

(Sarmiza revine iute.)

FEMEILE

(speriate)

Ce-i?

SARMIZA

Veste bună — Ovidiu cu-ai noștri, într-o clipă
Respins-au năvălirea ș-au pus-o în risipă.
Toți sciții fug, toți geții, luați de goană, fug,
Și Gettor cu tomiții din fugă îi distrug.
Acum a noastre cete revin triumfătoare.
Furtuna trece, Tomis e azi în sărbătoare!

SCENA 2

Precedenții; OVIDIU, SARMIS, locuitorii din Tomis

(Ovidiu apare, slab, ostent, înghețat, cu părul sur, și înaintează încet, cuprins de fiori)

POPORUL

Ura! Ura! trăiască romanu-nvingător!

OVIDIU

(în parte, obosit)

Zadarnică urare!

SARMIS

(lui Ovidiu)

Mărețe luptător!

Poporu-ți hărăzește onorul cel mai mare,
Corone de verzi lauri!

OVIDIU

(în parte)

Corone funerare!

(Cătră popor)

Amici !Voi lui Zamolxis ofranda o-nchinați,
Depuneți-o-n altaru-i, la templu-i alergați.
El ne-a condus la luptă, el e triumfătorul.
Lui se cuvine ruga, mărirea și onorul!

POPORUL

La templu!

SARMIS

Fală ție, Ovidiu, și noroc!

(Iese cu toții prin fund, afară de Sarmiza.)

SCENA 3

OVIDIU, SARMIZA

(Ovidiu, cuprins de fiori, cearcă a se apropia de vatră)

OVIDIU

Noroc și fală mic? Mai bine-un pic de foc .
Din tălpi și până-n creștet îmi trec fiori de moarte,

Picioarele,-nghețate, nu pot să mă mai poarte.
Sarmiză, vină, dragă dă-mi sprijin brațul tău.

*(Sarmiza îl susține, ca să s-apropie de vatră, și trage un jilț
în partea focului.)*

SARMIZA

Așează-te pe scaun . Așa . Cum te simți?

OVIDIU

Rău!

(Își întinde mâinile, tremurînd, spre vatră.)

A! bun e focul! dulce pătrunde el în vine,
Ca glasul mîngîierei în peptul cu suspine.
Amic răpit din ceruri de divul Prometeu,
Ești cel mai scump tezaur plătit cu chinul său.
Tu ne dai tot: lumină și veselă căldură,
Și el, legat pe-o stîncă de Joe-n a sa ură,
Sub cîngi de vultur rabdă martirul cel deplin

(Trist:)

Așa-i decretul aprig al orbului destin . . .
Tot omul ce se naltă supus e la cădere .
Învîgător? mărire! Învins? îngenunchere!

SARMIZA

(în parte)

În gîndurile-i negre el iar s-a adîncit
Cum tremură! la față cît e de istovit!

(Îi prezintă un teas de vin fert.)

Bea vinul ist ferbinte, cu miere-n jumătate,
Din pept alungă frigul ș-aduce sănătate.

OVIDIU

(luînd teasul și bînd)

A! mă simțese mai bine Ades tu te-ai spus
Săgeților dușmane în cîmp și mi-ai adus
O caldă băutură, pe cînd, alb de zapadă,
Luptam sub asprul crivăț cu-a geților gramadă.
O! lume nențeleasă! Din Roma alungat,
Nici o înduioșire în urmă n-am lasat,
Și-aice, pe-aste țarmuri, sălbatice, mortale,
O gîngașă străină de mine-i este jale!
Ah! vină lîngă sînu-mi, de-aproape să-mi vorbești,

Să te privesc de-aproape cu ochii părintești,
Tu, care pentru mine înlocuiești, copilă
Pe fiica mea iubită, pe gingașa Perillă.
Sărmana!-nstrăinată departe, lângă Nil
Ea mi-a lipsit din brațe în ora de exil.
Și vai! n-am avut parte în cruda-mi desperare
De-a ei mîngîietoare și dulce sărutare.

(Sarmiza plînge. Ovidiu o dizmiardă pe obraz cu mîna.)

Tu plîngi, Sarmiză dragă, tu plîngi? . . Perilla mea
Ca tine, cu durere, mult ar fi plîns și ea
În noaptea cea fatală de jaliște adîncă.
Pe care-n orice noapte o văd ș-o revăd încă.

SARMIZA

(duios)

Stăpîne!

OVIDIU

(scoțînd un vaiet de durere)

Ah!

SARMIZA

Ce este?

OVIDIU

În pept, ici, am simțit
Trecînd ca o săgeată cu vîrful otrăvit

(Mică pauză.)

Lictorii de acasă veniră să mă ieie
Și, ca pe-un om de crime, osîndei să mă deie.
Sub trista rază-a lunii, plîngînd și suferind,
Plecai cu moartea-n suflet prin lume pribegind.
Trecui și cîmpi, și dealuri, și mări, tîmpit de minte,
Mergînd tot înainte, nainte, tot nainte,
Până ce-am pus piciorul pe-acest pămînt pustiu,
În care-mi pregătise exilul un sicriu .
Și iată-mă aproape de pragul vecinicieii!
Pe dînsul nu mai pere amarul nostalgiei.

SARMIZA

(în parte)

Cum sufere!

OVIDIU

Știi, dragă, ce țară-i țara mea?
Tu merital, Sarmiză, ca să te naști în ea,

Atît e de frumoasă și de-nveselitoare
Cu sînu-i dulce, verde și poleit de soare,
Cu proaspătul său aer de viață dătător,
Cu-a sale vii izvoare pe cîmpul roditor.
Cu florile-i deschise, cu fructele-i de aur,
Cu al naturei blînde în veci mănos tezaur!
În dulcea Ausonie, cu nume-armonios,
Lin curge rîul vieții sub soare luminos,
Cu drag el se strecoară prin rediuri vuietoare
De cîntice voioase, de șoapte uimitoare,
Și pe mișcarea lină a mării de smarald,
În care la lumină copilele se scald

(Înfiorîndu-se:)

Aice-i întuneric, tristeță necurmată!
În loc de flori, zăpadă și marea-i înghețată!

(Arată fereastra.)

Privește prin furtuna ce viscolă sub cer,
Se pare că văzduhul chiar tremură de ger!
În nori se suie corbii, să vadă alba iarnă
Cum vine pe cîmpie troiene să aștearnă,
Și luptă greu cu vîntul cumplit, vîjîitor,
Ce ca pe frunzi, uscate îi spulberă din zbor
Dar ce văd? Două vase cu pînzele latine
În port, colò . . De unde-s?

SCENA 4

ÒVIDIU, SARMIZA; GETTOR și, mai pe urmă, IBIS
(între prin fund)

GETTOR

Sarmiză!

OVIDIU

Cine-i? Cine?

GETTOR

Eu, Gettor; de la goană acum am revenit
Ș-aduc un rob.

SARMIZA

(s-apropie de Gettor)

A! Gettor, pe frunte ești rănit?

GETTOR

(vesel)

M-a îndrăgit în luptă o sabie dușmană,
Și-n semn de-a ei favoare m-a dăruit c-o rană,

SARMIZA

Te doare rău?

GETTOR

Nu.

OVIDIU

(privind la Gettor)

Gettor, mi-e drag cum te rostești.
Unde ți-e robul?

GETTOR

Iată-l!

(Aduce pe Ibis.)

OVIDIU

Ce? Ibis? Rob tu ești?

IBIS

(posomorît)

Eu.

OVIDIU

Tu, aici? Tu,-n viață?

IBIS

August mă urgisise
Și, fără nici o vină, să mor îmi poruncise.
La ordinu-i năprasnic n-am vrut să mă supun,
Căci mai întâi de toate aveam să mă răzbun.

OVIDIU

De cine?

IBIS

Chiar de tine, căci ura mea tot crește

OVIDIU

Cum? dușmănia-n tine și astăzi mai trăiește?

IBIS

Dar'! Și va fi tot vie cât fi-vom amândoi
Pe lume ... Ura umple văzduhul dintre noi.

OVIDIU

Nu, Ibis; exilatul, cînd vede-un om din țară,
Chiar dușman fie, ura-i o lasă ca să peară.
Și-ntinde cu drag mîna, zicînd cu glas uimit:
Fii în aceste locuri, o! frate, bun venit!

IBIS

Nu vin din Roma; frate nu vreau să fiu cu tine.
Tu nu-mi inspiri, Ovidiu, decît simțiri haîne.

GETTOR

(făcînd un pas)

Mișel!

OVIDIU

(lui Gettor)

Tăcere, Gettor! *(Lui Ibis:)* De unde vii acum?
Și cum tu rob ajuns-ai? Răspunde-n pace.

IBIS

Cum?

Ascultă . Deși Gettor un semn numai așteaptă,
Ca unui rob din luptă, să-mi taie mîna dreaptă,
Deși a mele vorbe au să aprindă-n zbor
Furoarea ta cumplită, setoasă de omor,
Voiesc, rîzînd de viață în ultima-i clipire,
Să-ți spun c-am fost unealtă l-a ta nenorocire.

OVIDIU

Tu?

IBIS

Îți aduci aminte de timpul depărtat
Cînd pleba zgomotoasă în strade-a insultat
Pe Iulia, nepoata lui Caesar . . . ? Eu plătisem
Insulta, și complotul cu bani îl pregătisem
Din parte-ți.

GETTOR

Infamie!

(Vrea să s-arunce pe el; Ovidiu îl oprește c-un gest.)

IBIS

Așteaptă încă Eu
Am întăritat pe Caesar, pîrînd amorul tău
Cu Iulia, și astfel, avîndu-l de complice,

Din culmea fericirii te-am aruncat aice.
Ți-am otrăvit nectarul din cupă, dar am vrut,
Perzînd eu pe Corina, să fii și tu perdut.

OVIDIU

Din inima-ți vrăjmașă ai stors, zîmbind, amarul,
Și, fără de mustrare, tu mi-ai umplut paharul.
Om rău și fără suflet!

IBIS

Dar tu fost-ai muștrat
Cînd dragostea Corinei din sînu-i mi-ai furat?
Ascultă tot: În urmă, cu-o dreaptă așteptare,
Dorind ca să mă bucur de mîzera ta stare,
În Dacia fugit-am pe-ascuns, la Cotizon,
Ca să te am aproape, sub ochi, în orizon,
Și prin a urii mele dibace uneltire,
Pe geți condus-am însumi la-a Tomii năvălire,
Sperînd să fac din tine, fiind învingător,
Un sclav, pe brînci, în țărână, călcat d-al meu picior,
Ș-ajuns în cea mai tristă ș-adîncă degradare

OVIDIU

Ș-ai dat o viață-ntreagă pe-un dor de răzbunare?
Orb! În mormînt de ură tu însuși te-ai închis.

(Rîde.)

A! Sub a mea povară sînt ani de cînd n-am rîs.
Sărmane! Conștiința-ți, de întuneric plină,
Precum o neagră buhnă, fugit-a de lumină . .
Și, vezi cum a vrut soarta, rîzînd de planul tău,
Să fim nu slav eu ție, dar tu, tu sclavul meu!

IBIS

Sclav, însă a ta soartă e-n mîna mea cuprinsă.
Nu crezi? . . . Tu știi ce luptă de mult este aprinsă
Între romani cu dacii . August, pe-al morții pat,
N-a vrut să lase-n urmă-i un dușman nempăcat,
Ș-al dacilor nou rege, condus de-a mea povață,
Cerut-a de la Caesar ca să te ierte-n viață.
Iertat ești tu, Ovidiu.

OVIDIU

Iertat?

IBIS

Ș-acuma poți
Să te rentorci la Roma; ești așteptat de toți
Cu brațele deschise, și-n semn de sărbătoare
Ausonia-nflorită te-așteaptă cu-al ei soare.

OVIDIU
(palpitând)

Eu să mă-ntorc! O! ceruri! Ce zic? Mă-nșeli amar.

IBIS

Sigiliul lui Octaviu tu îl cunoști?

OVIDIU
O! dar'

(Ibis desfășură un pergament sub ochii lui Ovidiu.)

IBIS

Privește, iată-l! iată-l pe-acest papir Cetește!

OVIDIU
(cetind)

«Iertare lui Ovidiu! » A! mintea-mi aiurește,
Sînt liber, liber! . Dă-mi-l, decretu-mpărătesc.
Vroiesc să plec îndată.

IBIS
(cu zîmbet infernal)

Vroiești? Eu nu vroiesc
Ți-am spus că astă mîină cuprinde a ta soartă.
Corina-i moartă! Fie și libertatea-ți moartă!

(Aruncă papirul în sobă.)

OVIDIU
(desperat)

Ah! barbar, ce lovire în inimă mi-ai dat!

GETTOR

A! feară-nveninată!

IBIS

Acum m-am răzbunat!
Cu mine fă ce-ți place; aștept a ta lovire.

OVIDIU

Te-ai coborât prin faptă-ți mai jos de omenire.
Nu meriți nici osîndă, nici milă, chiar, nimic;
Om crunt, pentr-o lovire din parte-mi ești prea mic,
Purta-vei pe-al tău nume eterna înferare.
Mergi fugi!

GETTOR

Îl lași?!

OVIDIU

Cînd omul pogoară spre mormînt,
Cuvîntul de iertare e ultimu-i cuvînt.

(Ibis iese cu fruntea plecată.)

Acum, Sarmiza, Gettor, veniți ici, lîngă mine,
Privirea voastră-mi face plăcere și mult bine.
Voi vă iubiți în floarea juniei și zîmbiți
Cu veseli ochi la ceruri Copii, fiți fericiți!
Și cînd în calea voastră veți întîlni morminte,
De cainicul Ovidiu aduceți-vă-aminte.

(Sarmiza și Gettor se apropie de Ovidiu și îi sărută mînele.)

Sînt ostenit Vă duceți în port și cercetați,
De la străinii astăzi în Tomis dezbarcați,
Din care parte-a lumii vin vasele ușoare
Și dacă pentru mine nu au vreo scrisoare
(Sarmiza și Gettor, oprindu-se la ușă:)

GETTOR

Mergi tu la port, Sarmiză, eu, după robul meu.

SARMIZA

Cum? L-a iertat Ovidiu .

GETTOR

(scoțînd un pumnar)

Dar nu l-am iertat eu!

SCENA 5

OVIDIU

Sînt singur e mai bine; pe marginea de viață,
Cu moartea voiesc singur să mă găsesc în față.

S-apropie sfârșitul . cu ochi păingenit
Să mai admir cerescul abis nemărginit.

(S-apropie șovăind de fereastră, se reazemă de ea și privește în departe.)

În orizonul tainic, prin a zăpadei valuri,
Văd Roma ce se-ntinde pe șapte nalte dealuri,
Cu templuri mari, cu circuri, cu Forumi spațioși,
Și pretutindeni stătui de oameni glorioși.
Tot ce-a fost mare, nobil, model în omenire
De-amor pentru virtute, de-a patriei iubire,
Sub chipuri făurite în bronz neperitor
Domină-n nemișcare poporul mișcător,
Și gloria-i aclamă cu voce triumfală,
Poetii sînt cu dînșii . . . Iar eu? Soartă fatală!

(Se apropie încet de masă.)

Te naști, te crezi un geniu: în zborul tău înalt
Aspiri să iei, pigmeie, Olimpul cu asalt.
Dai lumii ce te-admiră o singură clipită
Întreaga ta comoară din inimă-ți undită,
Și care e răsplata mărețului tău dar?
Amara nepăsare! Exilul mult amar!

(Luînd manuscrisele de pe masă:)

Copiii mei, voi, «Tristii» și voi, «Metamorfoze»,
Și tu, «Arta iubirei» . . . Ce mîndre-apoteoze,
Ce lauri vă așteaptă în timpii viitori?
Paingănul urzi-va pe voi învălitori.
Și eu, căzînd în haos, ca grindina în marea,
Avea-voi două giulgiuri: și moartea, și uitarea!

(Se pune pe jilț, obosit, și ia de pe masă o tăbliță de ceară.)

Fie ce-a fi de-acum . . . om sînt . . . un pai în vînt
Să cerc încă o dată pe lira mea să cînt.

(Scrie pe tăbliță cu stiletul, declamînd:)

«O! soare, veselie, izvor de-ntinerire,
A lumilor podoabă, a cerului zîmbire,
Ochi splendid care-n tine oglinzi tot universul,
Tu Iuliei și Romei pe raza ta du-mi versul.

(Slăbind:)

Pe raza ta . du-mi versul . pe raza .

(Adoarme cu capul rezemat pe braț.)

SCENA 6

OVIDIU, IULIA, SARMIZA (*între prin fund*)

IULIA

Tu mi-ai spus

Că-i aice?

SARMIZA

Dar'

IULIA

Unde-i?

SARMIZA

Colò pe jîlț s-a pus,

Să caute odihnă.

IULIA

(*în parte*)

Mi-s mințile pierdute

Și tremur de uimire (Sarmizei:) Ce face?

SARMIZA

Doarme.

IULIA

Du-te.

(Sarmiza iese.)

SCENA 7

IULIA, OVIDIU

IULIA

(*se apropie de Ovidiu și-l privește oțărîndu-se*)

El e? .. Cum! El? Ovidiu? Acesta-i? Nu mă-nșel?
O! ceruri! un cadavru apare-n ochi-mi. El,
Pe care-odinioară, cu-o tainică ardoare,
Văzutu-l-am la Roma în toată-a lui splendoare?
Crunt destin! Cum sperasem aici să-l întîlnesc,
Și cum. durere cruntă! în ce stare-l găsesc
Nu pe al meu Ovidiu din timpul strălucirii,
Dar spectrul său! . un spectru în ghearele peirei,
Slab, palid, pe-a lui frunte purtînd asprul sigil
Înfîpt cu nendurare de crîncenul exil.

(Cu furie)

O! Caesar August, feară odată-ncoronată,
Nu poate chiar Infernul să-ți deie o răsplată
Mai lungă, mai grozavă decît a fi/silit
Să vezi pe-Ovidiu astfel, de tine prigonit!

(Induioșindu-se)

Ovidiu, fala Romei, Ovidiu, a mea fală,
Îl strînge-n brațe moartea, cumplita mea rivală

(Plîngînd)

Și eu? . Vai, pe ce lume ființa-i rătăcește
Cînd Iulia-i aproape și el nu o simțește?!

(Chemîndu-l)

Ovidiu!

OVIDIU

Ce glas? Cine-i? Sînt prada unui vis?

IULIA

Nu, Iulia-i cu tine.

OVIDIU

(privind lung la ea)

Tu, Iulia, mi-ai zis?
Dar', tu ești, umbră sacră . văd forma ta divină,
Venit-ai să mă mîngîi cînd soarele declină,
Venit-ai mult departe, vai! după ani de dor
Te-ntoare iar la Roma și lasă-mă să mor.

IULIA

Să mori, tu? Nu se poate cît sînt eu lîngă tine
Nu-s umbră mă privește, simte-a mea mînă ține.

(Îi apucă mîna.)

OVIDIU

(tresărînd)

O! ceruri! dar', tu însăși, tu, viața mea, tu ești!

(Atrăgînd-o în brațe):

La Tomis! lângă mine! Puteri dumnezeiești!
Mi-ați învoit cu milă în ora de plecare
Să strâng în brațe viața-mi pe-a zilelor hotare.

(Dezmierdînd-o plîngînd:)

Ah! dulce, neuitată, stea vie, scump odor,
Tu patrie, tu Roma, tu glorie, amor,
Tu ești! . tu ești! . . O! Venus, îndurătoare zee,
Aprinde-mi focul vieții din ultima-i scînteie
Dar ce zic? Înșiși zeii sînt surzi la al meu glas.
Ce-mi mai rămîne încă pe lume? Abia un pas.

IULIA

Un pas numai, amice? De ce aste cuvinte
Cînd viitorul vesel ne luce înaintea
Cu-a sale dulci promiteri de scumpe desfătări?
Amorul nimicește a morței încercări.

OVIDIU

Amorul poate-n brațe-i tot cerul să cuprindă,
Dar nu cenușa rece din nou să o aprindă . .
Din cale-i al meu suflet pe buze-mi s-a oprit
Să se-ntîlnească-o clipă cu sufletu-ți iubit.
Grăiește-mi, ah! grăiește de nu vrei să-și ia zborul,
Și pune moartea crudă în luptă cu amorul.
Abia-abia răsufli . . (Arată inima.) Mă doare-aici
cumplit,
Ah! inima-mi slăbește.

IULIA

O! Nu, căci am venit!
Din recea nepăsare, în fine, deșteptat-am
Pe-amicii tăi din Roma, și grabnic alergat-am
La Tomis, lângă tine, de-aicea să fugim,
Și restul vieții noastre iubind să-l mai trăim.

OVIDIU

Speranță goală, oarbă! . Sînt gata de intrare
În lumea unde-i umbră și mic cezarul mare
Ani mulți cu umilire la el m-am prosternat,
Rugîndu-l să mă ierte și el nu m-a iertat.

Curînd, ca dînsul, umbră, voi zice umbrei sale:
Octaviu, a mea moarte e pata vieţii tale.

IULIA

Aşa-i! Octaviu Caesar a fost nenduplecat,
Dar Roma te doreşte cu fală aclamat.
Exilul lui Ovidiu va fi celebru-n lume,
Legînd numele Romei cu a lui Tomis nume.
Ai suferit, destinul cu tine-a fost barbar,
Dar pentru mine fost-a el mai puţin amar?
Opt ani eu, lepădată în lacrimi pe o stîncă,
C-un singur trist tovarăş, durerea mea adîncă,
Trăit-am cum trăieşte un val rătăcitor,
Cînd fărămat de maluri, cînd preschimbat în nor.
În zori, în mezul zilei, în orele de noapte,
Am aşteptat din ceruri ale-ndurării şoapte
Să-mi spuie că urgia lui Caesar va cădea,
Că Iulia cu-Ovidiu iar, iar s-or revedea.
Şi iată-mă acuma, o! lucru necrezut,
Aproape de Ovidiu! . Trecutul e trecut!
Avut-am zile negre? S-au şters ca o părere.
Uit tot ca prin minune, — exil, lacrimi, durere, —
Şi-mi pare că-s ieşită dintr-un grozav mister.
Te văd? . . renviu ferice; te simt? . . . mă nalţ la cer.
Priveşte, în extazu-mi de gîngaşă răpire,
Iau o transfigurare de îndumnezeire
Şi-mi vine să strig lumii: iubesc, iubesc, iubesc!
Ovidiu e cu mine, nimic nu mai doresc.

OVIDIU

Dar', eşti dumnezeire sub chipu-ţi de femeie,
Şi farmecul tău poate iluzii dulci să-mi deie.
Ah! mai vorbeşte, spune-mi de timpul neuitat
Cînd pe-amîndoi Amorul la sîn ne-a adunat.

IULIA (în parte)

O! crud e de-a ascunde în ora de jălire
Amarul trist din suflet sub buze cu zîmbire
Şi de-a grăi ca mine de timpul fericit
Cînd glasu-i plin de lacrimi şi sufletul zdrobit.

OVIDIU

Îți mai aduci aminte de prima întâlnire
La Bajes, într-o noapte?

(Ascultă cu uimire, cînd reînviind, cînd slăbind.)

IULIA

O, scumpe suvenir!

Era o noapte lină, cu cerul înstelat,
Duios îndemnătoare de vis îndelungat.
Febè, regina lumii, din fața ei bălaie
Lăsa, zîmbind, să cadă o ploaie de văpaie
Pe undele mișcate alene de Zefiri
Și-n larg acoperite cu foi de trandafiri.
Deodată-o barcă mică trecu în repejune
Ș-un glas uimit îmi zise: «Olimpică minune!
Acel ce-ar avea parte de tot amorul tău
Ar fi, mă jur pe Venus, rîvnit în Empireu!»
Surprinsă, ofensată de-atîta sumeție
Ovidiu, într-o clipă mi-am dat inima ție.

OVIDIU

(palpitând)

Dar' parcă te văd încă în barcă lunecînd .
Măreai cu-a ta frumseță al nopței farmec blînd
Mai spune Ah! mai spune.

IULIA

(emoționată, ștergându-și ochii pe ascuns)

De-atunci, în exaltare,
Gîndind la tine numai, la tine, poet mare,
Mi-am îmbătat simțirea cu-a tale poezii,
Ce pot să redeștepte pe morți între cei vii.
O'seară, prin frunzișul grădinei, fără știre,
Te-am întîlnit . . . O! ceruri! Cuprinsă de uimire
Era să cad (Cu dragoste:) Căzut-am, iubite,
pe-al tău sîn,
Destăinuind amору-mi într-un duios suspin.
Mi-ai zis atunci, Ovidiu, îți mai aduci aminte?
Mi-ai zis: «Amorul nostru, cît soarele ferbinte,
Prea mare pentru spațiul acestui mic pămînt,
Din templul nemuririi ne-a face un mormînt!»

(căzînd treptat în aiurări)

Mormînt şi nemurire Cuvinte mari, deşarte
Absurdă antiteză, fără-nţeles . De-o parte,
O urnă ce aşteaptă ca să înghiţă-n ea
O mîină de cenuşă răcită A cui? A mea!
De alta, o speranţă ce naşte închipuirea
Mormînt şi nemurirea mormînt şi nemurirea

IULIA

Ovidiu! (*În parte:*) A lui minte se perde, e-n delir.

OVIDIU

(cu o zîmbire amară)

Și nemurirea . Viața atîrnă de un fir
Un liliac în zboru-i îl rupe de-l atinge
Și iarba crește grabnic pe omul ce se stinge

(Cu un țipăt de durere:)

Ah! iar săgeata cruntă!

IULIA

Ce ai? Spune-mi, ce ai?

OVIDIU

Mi-e inima-ncoltită de-un dinte crîncen Vai!

(Perdut:)

Ce plaiuri încântate colò mi se arată?
E patria-nflorită . Sulmone regretată . . .
Un vultur plănă, plănă sub ceruri sus, mai 'sus,
Îmi face semn din àripi mă cheamă .
dar s-a dus

M-afund în oceanul de noapte și tăcere.

Ah! Iulio dă-mi mîna mă doare Ce durere!
Aici! Aici!

(Lesină.)

IULIA

Espiră! Năprasnici dumnezei!
Cum de-l răpiți voi mie acum, sub ochii mei?
Ajungă-vă blestemul ce vi-l arunc în față!

(Privind la el)

Ovidiu! Nu m-aude . . .

(Îl ia de mână.)

E mîna lui de gheață.
Vai! Iată-l în a morței cumplite-mbrățișări .
De-abia se mișcă sînu-i în slabe răsufări.

(Aleargă la ușă, nebună.)

Săriți în ajutoru-mi, bărbați, femei, voi care
Nu rîdeți cum rîd zeii de cruda-mi disperare.

(Ușa din fund se deschide. Sarmiza intră repede, urmată de Sarmis și de poporul din Tomis, aducînd o cunună de lauri. După dînșii intră amicii lui Ovidiu, purtînd corone cu frunze de aur.)

SCENA 8

IULIA, OVIDIU; SARMIZA, SARMIS, popor, apoi GETTOR

TOȚI
(înrînd grabnic prin fund)

Ce este?

IULIA
(desperată)
El espiră!

SARMIZA
(alergînd lîngă pat)

Sărmanul!

GETTOR
(înrînd)

Vă vestesc
Mai mulți străini din Rîma, ce-n urma mea sosesc.

SCENA 9

Precedenții; COTTA și amicii lui Ovidiu

COTTA

Ovidiu unde-i?

SARMIZA
(arătându-l

Iată-l în ultimele-i ore!

IULIA
(în parte)

Amicii lui în Tomis!

(Se pleacă pe mort și strigă:)

Ovidiu, în picioare!
Roma lui Iuliu Caesar, privește, a venit
Să te salute.

OVIDIU
(tresărind)

Roma?

IULIA
(în parte)

Din moarte l-a trezit
Al patriei scump nume.

(Ovidiu se reazimă pe braț și-și privește amicii.)

COTTA

Ilustre, tu, romane,
Ovidiu, fala Romei ș-a gintei suverane,
Victimă neferice al cruntului destin,
Azi Roma te recheamă cu drag lângă-al ei sân.
Primește-aste corone; prin noi ți le trimite . . .
Salut și onor ție, poete strălucite!

OVIDIU

(se scoală-n picioare, rezemîndu-se de pat)

Din morți, la glasul Romei, pe lume iar reviu.
Sînt rechemat de Roma îmi spuneți voi? Tîrziu.
Opt ani de exilare, opt ani de lungă jale
M-au dus pe-a vecinicei nemărginită cale
De mine-a vieții poartă, amicilor, s-a-nchis,
Și ce mai văd în față-mi îl văd ca printr-un vis.
Ah! Văd și mă cutremur, cum timpul aprig vine
Mărirea sacră-a Romei s-o schimbe-n mari ruine.
Și cum din depărtare potopul cel barbar
Se-ntinde să distrugă al zeilor altar
Văd Roma cum expiră Vai! Roma nu mai este!
Puterea ei? — legendă! Istoria-i? — poveste!
A fost, s-a șters, cu nume, cu glorie, cu tot
Văd multe, multe, multe, dar a grăi nu pot
Fiorul mă cuprinde și glasul mi se curmă

(Mică pauză.)

Stați! Norul greu dispăre lumina
crește-n urmă
Trec secoli! o! minune! Aici, în răsărit,
Vlăstarul, fiu al Romei, stejar a devenit,
Și Istrul moștenește al Tibrului renume
Se nălță-o nouă Romă, renaște-o nouă lume.
Mormîntu-mi se deschide din el, în viitor,
Un lung torent de viață se-ntinde roditor.

(Cu entuziasm)

Dumnezeiri! Nu, ginta latină-n veci nu moare!

(Șovăie și cade pe pat.)

Ah! iată noaptea . noaptea ah! mor ah!
soare! soare!

(Expiră.)

IULIA

(c-un strigăt desperat)

Mort! Mort!

*(Cade-n genunchi și-i sărută mîna plîngînd.)
(Toți cad în genunchi.)*

COTTA

(întinzînd corona spre Ovidiu)

Adio, geniu în veci neperitor!

IULIA

(cu lacrimi)

Adio, suflet nobil, iubit și iubitor!

C o r t i n a c a d e .